HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 14-*dik* Napján.

(Folytatása az elöbbeninek.)

Auguſtusnak 9-*dik* napján éjfél után, DE VINS Hadi Tárnokmeſter Úr, nagy tsendeſſégben által vitte népét az *Unna* vizén, és az ellenſégnek *Dubitzánál* táborozó ſeregére ütött még jó hajnalban. A' Törököket tsak hamar el-rémitette népünknek reájok lett ütéſe. Sokan ijjedtekben lovakra kapván, azokat ſarkalták, pedig a' tzövekről el ſem oldották. Mellyre nézve könnyü volt a' hirtelen ott termett Gyalogſágnak az illyeneket paripáikról le-lövöldözni, vagy leſzurdálni. A' Török meg-futamodván, az

A egéſz

egéſz tábort kezünknél hagyta, mellyet az után de Vins Vezér a' győzedelmes katonaſágnak prédául által engedett. A' megfutamodott ellenſég *Agino Berdo* nevezetü hegyre telepedett, a' miéink pedig hozzá fogtak Dubitzának ágyuzáſához, olly keménnyen, hogy már Auguſtusnak 13-*dikán* inkább haſonlított Dubitza egy öſzve hányt rakás köhez, mintſem valamelly várhoz. — Ez alkalmatoſsággal VEREBÉLYI Ingenieur Kapitány Ur, nagy érdemü Hazánkfia, kimutatta mind ſerény munkáſságát, mint bátor ſzivüſégét az által, hogy hirtelenſéggel a' Török ellen, egy igen veſzedelmes helyen ſántzot kéſzíttetett.

Auguſtusnak 18-*dik* napján LAUDON, fő hadi Vezér, Bétsből Dubitza alá le-érkeze, 's életének már ſzintén estvéjén az egéſz ſeregnek örvendező ſzivből ſzármazott kiáltáſai között a' fő-igazgatást által vevé. E' meg-lévén, a' vár lövöldöztetéſéhez ujjra hozzá fogatott. Az alatt az Agino Berdo hegyről a' miéinkre le-rohant ellenſéget olly hathatóſan viſſza verte, hogy a' meg-öletett, vagy ſebeſedett ellenſégnek ſzáma hét ſzázra fel-ment. De hogy a' nagy ſzorongattatáſok között-is a' várbeliek magokat fel-adni nem akarták, Laudon a' vár felé görbén menő árkokat áſatott, 's más föld alatt való titkos

mene-

meneteleket készíttetett, a' fal törö ágyukat-is éppen a' vár foka alá vitette. A' várbeliek azon utolsó veszedelmet látván, Augustusnak 26-*dik* napján magokat fel-adták, minthogy az Agino Berdon fekvö Törökök-is akkorra viradóra öket ott hagyták. Az ok nélkül való vér-ontásban nem gyönyörködö, és a' fegyver közt-is embernek lenni megnem szünt Heros, a' Tsászárnak *Szabátsnál* adott példája szerint, a' várban találtatott fejér népet és gyermekeket országokba szabadon el-eresztette; a' vár védelmezésére vólt férfiakat pedig, kik 400-*ndl* valamivel többen vóltak, mint rabokat meg-tartotta. Az el-foglalt Dubitza várát, melly alatt annyi vitéz katonánk vére omlott, a' fö Vezér azonnal a' levegö eget rontó sok hólt testtöl 's dögtöl ki-tisztíttatta, falait ujjra fel-épittette, és örizetére egy Battalion Gyalogságot hagyván, *Novi* vára alá vezette gyözedelmes seregét. Septembernek 11-*kén* hozzá fogván az ostromhoz, naponként közelebb ásta magát népünk a' vár falához. Az ellenség mindent el-követett, hogy a' közelitö, 's már ágyuival a' várban sok kárt tsináló katonáinkat az árkolásokból ki-verje. Arra nézve mind a' várbeli nép, mind pedig annak segittségére érkezett valami 7000*ig* való Bosznyákok nagy dühösséggel rohantak népünkre, de diadalmason vissza verettettek.

Hanem más izben a' mieink-is ſzerentsétlenek valának; midön tudni-illik a' várnak már alkalmasint meg-rongált, 's meg-is haſadozott falait akarták meg-hágni. Már az idö néki kezde eſösödni, 's árkainkat tsak nem egy ember magaſságnyira vizzel bé-tölteni; de mind ezek ſem vóltak elégſégeſek a' nagy lelkü Laudonnak tzéljától való el-rettentéſére, mellyet azután Oktobernek 3-*dik* napján, a' kivánt vég követett-is. Mert e' vólt az a' gyözedelemnek napja, mellyen a' Laudon' vitéz ſerege Noviba erö hatalommal a' vár falainak tsorbáin bé-rontott, 's azt 700 föböl álló örzö népével eggyütt diadalmaſon el-foglalta; adván egy felöl igazſágának, más felöl kegyelmeſségének ſzembe tünö jeleit. Ugyan-is az életben meg-maradott aſſzonyokat, 's gyermekeket hazájokba belyebb kéſértette, a' ſebbe eſett Törökök ſzámára, kik 100-*nál* többen vóltak, azonnal gyógyitókat rendelt. A' Legényſégnek a' Strázsameſterekig dupla zsoldot oſztogattatott, a' föbb Tiſzteknek hivſégeket, 's álhatatoſságokat pedig a' Fejedelem elött eleven ſzinekkel le-feſtette, és maga közben-vetéſe által, ſokakat nagyobb Tiſztſégre lépetett; KLEBEK Generál Majorral-is, a' ki néki az oſtrom idején keze lába vólt, a' Tillier gyalog Regementjét el-nyerette. Réſzünkröl, mind öſzve a' vár meg-vételéig, az el-estek-

nek,

nek, 's meg-sebesedteknek, vagy el-fogadtaknak számok megy közel ezerre.

A' fáradhatatlan fö Vezér Novinál mulatott Oktobernek közepe tájjáig, a' melly idö alatt abban foglalatoskodott, hogy a' várat a' sok hólt testektöl ki-tisztíttatván, azt ujjra meg-erösíthesse, és még ezeken kivül a' *Török Gradiska* meg-vételére való szükséges rendeléseket-is innen meg-tehesse. Meghagyván Báró de Vins Urnak, mi tévö lenne a' Horvát Országban maradott seregekkel, maga a' diadalmas fö Vezér az *ujj Gradiskai* *) táborhoz vette útját, hová meg-érkezvén, leg-ottan a' külsö városnak azt a' részét, melly még eddig magának az ellenségnek tüzétöl meg-maradott, hamuvá tétette. De további szándékában a' be-következett esö és hideg miatt nem boldogulhatott. — Novembernek 15-*dik* napjára Laudon

*) Hogy a' neveket öszve ne keverjük, szükség meg-jegyezni, hogy a' Száva környékén három *Gradiska* nevü helység fekszik. *Ó Gradiska*, és *Török Gradiska* (másképpen *Berbir* a' neve), a' Száva partján egymásnak általellenében feküsznek. *Ujj Gradiska* egy kevesé távol esik a' Száva vizétöl, fekszik Ó Gradiska és Pozsega között.

don *Zimonyba* (Semlin) érkezett, melly napon a' Theresia rendjének gyüléſe tartatott, és az érdemeſebbek, kik között LIPTAI Oberſtlieutenant, VUKÁSOVITS Májot, és SOKOLOVITS Kapitány Urak-is vóltak, a' kiſſebb kereſztel meg-tiſzteltettek. Innen ismét ſeregéhez viſſza tért, és midön a' ſzükſéges rendeléſeket meg-tette, Báró de Vins Urat maga helyébe hagyá, 's úgy telelni Bétsbe viſſza jöve. Seregei Novembernek 20-*dik* napján véget vetvén a' síkon való táborozásnak, Horvát és Tót Orſzágnak helyſégeibe téli ſzállásra el-oſzlottak.

Már itt, az ezen folyó 1789. eſztendöben lett történeteknek elö-adáſához kellene fognunk, hanemha még két dolog állana elöttünk. Eggyik némelly különös magok viſeletü vitéz Uraknak meg-nevezéſe; máſodik a' *Mitrovſzky*, de ugyan tsak *Laudon* fö igazgatáſa alatt lévö ſerege, Tót orſzágban adott vitézſége próbáinak egy két ſzóval való illetéſe.

Azon Tiſzt Urak, kik több érdemes Társaik között kiváltképpen ki-mutatták magokat, név ſzerént ezek: Gróf *Pejachevich*, *Czernel*, *Fröhlich*, és *Pehárnik* Oberſterek; *Hiller*, *Bajalich* Oberſtlieutenantok; *Kovachevich*, és ama' 70 eſztendös *Szakich* Majorok.

Ma-

Maga az érdem ellen vétenénk, ha OTSKAY Oberſtlieut. Urat, vezérléſe alatt lévö 3-*dik* Batalionnyával a' Ferdinand magyar gyalog Regementyének említeni el-mulatnánk. Maga a' fö Vezér alig talál ſzókat az Oberſtlieutenant Ur' meg-ditséreſére, népét pedig azon nemes vallás-tételével magaſztallya, hogy ö néki valóſágos Granatiroſok helyett vólt, ámbár a' *Gréffen* Lovaſſaival, az *Eſzterházy*'s *Preis* két Batallionnyával, valamint átallyában a' Horvátokkal való meg-elégedéſét-is bövön ki-jelentette.

A' F. M. L. Gróf *Mitrovſzky* ſeregének több apróbb gyözödelmei felett, különös figyelmeteſséget érdemel, a' Török Gradiskánál feküt ellenſég táborának általa, Septembernek 11. napján lett el-foglaltatáſa, melly alkalmatoſsággal 50 Törökök eſtenekel. Maga-is *Saranlia Baſa* *) magát itten

*) Ez a' *Saranlia* már (mint ſzokták nevezni) két ló-farku Basa vólt, igen ſzép és vitéz ember Dubitzánál még a' Spanyol ſorompókat-is mind által-ugratta. Itt már a' népe megſzaladott, 's még-is maga olly vakmeröſégre vetemedett, hogy egyedül a' mieink felé rugaſzkodott, ôsidáját fel-lökvén 's meg elkapván, tsak úgy jádzodozott, hanem midön már

fel-áldozta. A' mieink közzül négyen megölettettek, heten meg-sebesedtek, öten nem találtattak-fel. *Quosdánovich* Obesler, most Generál, Oberstlieutenant *Pongrátz*, és Major *Breschern*, igen vitézül-forgatták magokat. De lássuk, mik estek 1789-*dik* esztendöben.

Alig pihente-ki jól magát a' Horvát katonaság, már ujjra fegyverhez kéntelenittetett fogni, és Februáriusnak 23. napján, ámbár igen zuzmarázos idöben, *Vákup* alá ment, melly tájon a' Törökök igen nagy mozgásban vóltak. Itt ama' hires Töröknek *Chachich*-nek *) kuláját (kis várát) felégették, 's 21 Törököt magokkal el-hoztak. Azon a' Bosznyákok igen meg-bosszonkodván, sok készületek után, 16 ezeren öszvetso-

már népünktöl nem messze vólna, a' sok felöl reá tett lövés után lováról le-fordula. — Testén tizenegy sebnél többet találtak. Még élt, a' mikor a' szabad seregbeliek hasát felhasították, fülét, órrát el-vágták; ezt az okát adván kegyetlenkedéseknek, hogy ö velek-is kegyetlenül bánt, míg földes Urok vólt.

*) A' Horvátoknál *ch* úgy hangzik, mint a' Magyaroknál *ts*, példának okáért Kováchich, Kovátsits.

tsoportoztak, és Májusnak 23. napján *Lika* felé nyomúltak *). Annak eggyik réſze a' mi vigyázatra ki-rendelt Legényeinket viſzſzá verte, és minekutánna ſok helyſégeit, mellyeket tavaly vettünk vólt el, el-égette vólna, egéſz *Trübárig* jött, ámbár nem minden akadály nélkül. A' még ez itt így történt, más helyeken folyt a' kéméletlenül ontott kereſztény 's török vér. A' többek között tsak egy viadal, a' mellyben mintegy 800 bé-ſántzolt emberünk, közel húſz annyid magával ſzállott ſzembe, el-vitt a' két réſzről többet három ezer embernél. — Rettentö vólt ez a' verekedés, a' mellyben Horvátaink mint meg annyi oroſzlányok viaskodtak. Ugyan-is, mivel, a' ſegittség távol léte miatt, idejében oda nem érkezhetett, a' porok-is, és golyóbiſok már el-fogyott vólt, el-tökéllették magokban, hogy inkább életeket Hazájokért ditsöſségeſſen fel-áldozzák, hogy ſem magokat rabſágra adják. — Réſzünkről el-estenek 11 Tiſztek, és ſok ſzáz vitéz embereink.

*) *Lika* egy kerületnek neve Horvát Orſzágnak végső tsútsán, a' Velentzei Dalmátziával határos.

De a' Törökök-is meg-adták a' kereſztény vérnek az árrát; mert ha tökélleteſſen övék lett vólna-is a' győzedelem: még-is úgy gyakran nem kívánnának győzedelmeskedni. Azonban pedig ugyan tsak a' mieink által, kik bátor későn érkeztek, a' tsatapiatzról gyalázatoſſan el-verettettek; úgy hogy alig vólt annyi idejek, mig egynehány hólt teſtet ſzokáſok ſzerint magokhoz vehettek, kénteleníttetvén nagyobb réſzét hagyni a' vérrel feſtett mezön.

LAUDON Fö Hadi Vezér, Május elein érkeze-le Horvát Orſzágba. Leg-elsöben-is az eránt gondoskodott, 's tette-meg a' ſzükſéges rendeléſeket, hogy az eleſégre nézve hátra-maradás ne legyen. Népét ez után *Szluin* városához táborba ſzállította, olly ſzándékkal, hogy *Czetin* várát, melly ide tsak egy órányi föld, meg-ſzállaná. De midön ez a' bölts Vezér maga tulajdon ſzemeivel meg-visgálta vólna a' vár fekvéſét, úgy találta, hogy egy illyen tsekély, de nagy köſziklás hegy tetején fekvö vár megvételére több eröt kellene veſztegetni, hogy ſem mint az azt meg-érdemlené. Mellyre nézve ſzándékát azonnal meg-változtatta, és táborát Juniusnak 20. napján ó Gradiska alá vezette.

Az

Az alatt még ezek így estek, mintegy 8000 emberből álló ellenség Dubitza környékén földünkre bé akart ütni; de ennek *Kusevich* Kapitány, a' ki maga mellé a' *Kozaratzi* hegyre 545 embert nagy nehezen öszve kerétett, olly hathatósan ellent állott, hogy azt kéttzeri meg-támadása után-is, diadalmasan visza verte.

A' mieink közzül 7-*en* estenek-el, 17-*en* meg-sebesedtek; az ellenség közül leg-alább-is két százan végezödtek-ki, kik között hogy fö emberek-is lehettek, a' tsata-piatzon heverö kardokból, ruha darabokból, 's a' kézre került lovakból lehet gyanitani.

Juniusnak 22-*dik* napjára az ó Gradiskai táborhoz öszve gyült a' Berbir ostromlására ki-rendelt nép a' fö Vezér parantsolattyából, 23-*dikára* viradóra által-is költözött a' *Szava* vizén a' Török földére. Már jó hajnalban, ó Gradiskából hozzá fogtak a' mieink a' török várnak lövöldözéséhez. Minthogy azonban méltán lehetett töle tartani, ne hogy az ellenség a' várnak segéttségére jönne, tehát a' Szávától fogva a' Verbaska vizéig, melly Berbiren felül szakad a' Szávába, Laudon számtalan katonasága és föld-

népe

népe által árkot kezdett hányatni *). Ezenkivül még négy föld-várak' kéſzíttetéſéhezis fogatott **), az ellenſégnek, ha jönni találna, annál jobb móddal lehető meg-gátoláſára. 24-*dikén* a' mieink ſzénát és abrakot ſzedtek-el a' Törököktől; 25-*dikre* viradóra az árkolás és a' föld várak el-kéſzültek, és ſok katonákkal 's ágyúkkal megrakattak. Hogy még annál jobban környül veheſſe Laudon Berbirt, ó Gradiskának az alsó városſánál-is hidat kéſzittetett a' Száva vizén. Ezen midőn Juniusnak 25-*dik* napján eſtve felé népünknek *Schindler* Generál alatt való réſze által akara költözni, mind a' várból az őrizők, mind az erdőből azok, kik a' vár ſegittségére jövén, oda vették vólt magokat, a' miéinknek által költözéſeket meg-akarták gátolni. De midőn látnák, melly siettséggel nyomúlnak a' hidon ſeregeink a' ſok ágyúkkal, azonnal az erdőből jöt-

*) Ezt a' Frantziák retránsmánnak (retrenchement) híjják, és ezen nevezet alatt minden árkolást vagy hányást értenek, a' melly az ellenſéget a' kár-tevésben meg-gátolja.

**) Frantziáúl Redout. Ennek a' formája többnyire négy ſzegü, körül vagyon árkolva, és ágyúkkal meg-rakva.

jöttek, el-szélledtek, a' várbeliek pedig olly nyakra főre vissza vonúltak, hogy marháikat sem értek rá a' várba bé-hajtani, hanem kéntelenittettek a' mieinknek prédául engedni. Szerentsétlen vissza téréſek után, keménnyen hozzá keztek az ágyuzáshoz és embereinkből hármat el-is ejtettek, 's ugyan annyit meg-sebesitettek, kiknek eggyike *Draskótzy* Ur vólt, a' Gróf Nádasdy gyalog Regementye Obeſtere.

A' fő Hadi Cancellariától ki-adott tudósitás szerint, Juniusnak 27. napjától fogva, 2. Juliusig, szakadatlanúl, újjabb lépéſeket tett éjjel és nappal, a' fáradhatatlan fő Vezér a' vár oſtromlására, 's meg-vételére szükséges kéſzületeknek szerentsés végre lehető hajtásában. Ámbár az ellenség keménnyen ágyuzott, 's lövöldözött-is munkásainkra, nevezeteſſen egyszer a' többek között egész éjjel és nappal, ámbár egy izben ki-is ütött; de még-is a' mieink már felette igen sokra mentek, úgymint: a' hidak sántzait részszerint meg-nagyobbitották, részszerint pedig ágyúkkal meg-erősitették; a' Verbaska vizén rekeſztőt tsináltak, olly tzéllyal, hogy a' vizet meg-nöttetheſsék, 's azt, a' mikor kivántatna, az ellenség ellen haſználhaſsák, a' teméntelen Batteriákat, az az a' helyeket, mellyekre az ágyukat az ellenséges várnak

elle-

ellenébe ki-ſzegezheſsék, minden felöl elkéſzitették; a' Verbaska környékén a' fákat 's a' bokrokat, mellyekbe az ellenſég könnyen be-vehette vólna magát, ki-irtották, tsavargós menetelü árkokat hánytak, és azokat a' vár alá igen közel vitték. A' midön ezen mukákban ſok ſzáz és ezer ember, réſz ſzerint katona, réſz ſzerint pedig föld népe foglalatoskodott, máſok a' vár eggyik kapujára, bástyáira, fokaira ágyúztak, és a' vár falaira ki-ſzegzett ágyúkra olly erőſſen lövöldöztek, hogy azokat fekvö helyeikből a' golyóbiſokkal ki-vettették. Hogy az ellenſégnek, a' munkáſainkra való tüzeléſét meg-akadályoztathaſsák, közibe gránátokat, bombákat, kártátsokat (bádogba tsomóſtól bé-tsinált apró golyóbiſokat) nem külömben ſzökdösö (ricochet) és tüzes golyóbiſokat hánytak, mellyek Juniusnak 30-dikán olly tüzet tsináltak a' várban, a' melly egéſz éjt-ſzaka tartott. A' miéink közzül az emlitett idö alatt 7-en ölettettek-meg, a' meg-ſebeſedteknek ſzáma megy 39-re, kik közzé tartoznak három Tiſzt Urak-is, úgymint: Hadnagy *Michich* a' Gradiskai Regementből; Hadnagy *Viſchoda* az árok ásók (ſappeurok) közzül; és *Orelly*, Záſzló Tartó a' Deutſchmeiſter Regementyéből, kinek a' golyóbis eggyik lábát el-hordta. Különöſſen ki-mutatták magokat vitézſégek 's álhatatoſságok

ál-

által a' már fellyebb említett Michits Ur a' Stutzosokkal eggyütt, a' *Klebek* Regementyéből *Bischoff* Hadnagy, nem külömben Hadnagy *Blank* a' *Preiss* Regementyéből. — *Berbir* ostroma annál nevezetesebb, a' *Dubitza* vagy *Novi* ostrománál, hogy azoknak mindenike ellen tsak eggy eggy óldalról dolgoztak, ez ellen pedig két óldalról, felyülről-is, alólról-is, *Banyaluka* felöl.

Móldvából.

Printz COBURG Móldvában, már *Paravdig* ment, a' honnan Jun. 29. napján azt irja: hogy F. M. L. SPLÉNYI, a' ki eggy falka külömb-külömbbféle Regementekből maga mellé vett Legénységgel *Petruskánynál* áll, az említett hónapnak 22-dikén, a' *Barkó* Magyar Lovas Regementyéből *Geringer* Kapitány Urat olly parantsolattal el-küldötte, hogy *Kasindtól* fogva *Kimpurdig* az egész környéket, és ha lehettséges vólna, még tovább-is szemlélné-meg, adván késerőbe 's őrizetül melléje még szász embert a' Tsászár Huszárjai közzül, *Podmanitzky* Kapitány Ur vezérlése alatt. El-jutván még azon nap *Kasindhoz*, ott találák Major *Deli Basát* 80 Arnautákkal, vagy Albániabeliekkel eggyütt, kit-is, minekutánna nagyobb bátorságnak okáért, melléjek vettek vólna,

más

más nap, az az 23-dikán, Kimpuráig nyomúltak, holott az alatt mig Kapitány Geringer Ur, egy halomról a' környéket megnézkélte, 's papirosra le kezdte venni, egygyet kerültek, 's minden-felé visgálódtak. Tsak hamar azonban az Arnauták hirit hozták, hogy 150. Török gyaloglág 21-dikén, eſtvénden Kimpurába jött, 's minekutánna a' még ott maradott lakoſoktól 4 ſzekérre való eleſéget ki-tsafart vólna, Viſonta felé vette úttyát. Magának Geringer Kapitánynak-is ſzemibe tünt valamelly bizonyos ſzámu népe az ellenſégnek. Minek okáért a' Viſonti hegyről, fö Hadnagy *Oſterhuber* Ur Regementyebéli 20 Tsáſzár Huſzárokkal, és 30 Arnautákkal oda küldödött, ki-is azzal jött viſſza, hogy a' ſzélsö vigyázatra ki-rendeltetett emberei az ellenſégnek, mihelyest öket feléje közeliteni látták, futásra vették a' dolgot, a' melly réſze pedig az ellenſégnek Viſontában vólt, már a' *Rákoſsa* felé vette magát. Erre nézve a' Legényſég parantsolatot vett, hogy Kimpurától a' Susika patakja mentében, Rákoſsa felé indullyon. A' menés közben az Arnauták egy lakosra akadtak, a' ki azt beſzéllte, hogy tsak kevéſſel az elött egy Török Záſzló-Tartó, 45 Jantsárokkal, a' közelebb való erdöbe vette magát. A' beſzéd halláſára, Dely Baſa önként ajánlá magát, hogy ö a' maga embereivel

reivel rajtok megy a' Törökökön. Minekutánna tehát Podmanitzky Kapitány Ur, vezérléſe alatt való népét el-oſztván, a' Susika völgye-környékét jobb és bal felöl az erdö körül meg-visgálta, 's a' ſzükſéges rendeléſtis meg-tette vólna, azon eſetre, ha az erdöben lévö ellenſégnek ſegittsége találna jönni, az emlitett Dely Baſa be-indúlt az erdöbe, népének felét lovon meg-hagyván, felét pedig gyalog vivén. Hogy az ellenſégre reá talált, a' melly egy olly mélly gödörbe vette vólt magát, a' mellyhez tsak egy óldalról lehetett menni, embereit három tsoportba állitotta, és az ellenſéget eggy idöben három felöl meg-támadta. Népének két réſzével az ellenſégre mind addig tüzeltetett, mig a' Törökök közzül 25-en el-eſtek, ſokan meg-ſebeſedtek, és hárman el-fogattak, mellyet látván a' többiek, eggyenként a' sürü erdöbe ſzaladtak, a' hová nem lehetett lovon utánnok menni. A' miéink közzül egy Arnauta eſett-el, és egy ló, ezen kivül egynehány lovak ſebet kaptak, 's nevezeteſſen az-is, mellyen a' Major maga ült.

Erdélyből.

A' moſtani hadi Igazgatójától Erdély Orſzágnak, Hertzeg *Hohenlóhe*-töl, az a' tudositás jött, hogy a' *Vulkáni Paſſushoz*, kö-

zel 600 Török tsoportozott öſzve, annál a' helynél, a' hol a' töveiknél be, de egéſſzen el-nem vágott ágas bogas fák egymásra vagynak dötögetve, hogy ezek az ellenſég bétsapáſa ellen tartalékúl legyenek *). De hogy *Krey* Ur, az első Oláh gyalog Regement Obeſtere, 100 gyalogokkal, és egynehány Huſzárokkal a' *Schyl* folyó vizén túl mutatta magát, a' Törökſég nagy hirtelenſéggel hátrálásra vette a' dolgot, és hogy fellyebb jött-is az Obeſter Ur, nem látott ſenkit-is az ellenſég közzül. A' Fogarasi bértzeken-is mintegy 2000-ig való Török eljött egéſſzen a' Skeriſora hegyéig. De mihelyt éſzre vette, hogy jó ſzámu gyalogſág 's lovaſság veri ellene a' kéſzülöt, tsak tanátsoſſabbnak itélte magát ſokáig nem mutogatni, hanem egyſzerre fel-kerekedett, 's a' bértzekbe el-tünt.

Töltsvárnál Major *Binnsfeld* egy Svadron Székely Lovaſsággal elébb nyomúlván *Oratyétől* egéſz *Rukurig* ſzámos kerülö, 's visgálódó katonákat küldött, de ezek ſemmi ellenſégre nem akadtak. Minden bizonynyal

*) Ezt a' Németek egy ſzóval *Verhau*-nak, a' Magyarok pedig *vágás*-nak nevezik.

nyal tehát nagyot kellett neki kerülni, 's úgy ment viſſza *Kimpolungba.*

Szeben, 29-*dik* Jun. Az Arnautáknak ſzabad ſerege, melly *Kineennél* fekſzik, újjra meg-ſzaporodott a' napokban, némelly által-ſzökött Havas-al-földiekkel, ſzámokkal egy-együtt bátorſágok-is nevekedik. Ugyan-is a' minap egy tsoport közüllök Havas-al-földére bé-tsapott, 's majd ezer juhot, és ſzáz ökröt által hajtott.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Gróf Erdödi Magyar Lovas Regementjének fel-állitáſától fogva, e' folyó eſztendőig való rövid Historiája.

Ezen vitéz Regement ez előtt ſzáz eſztendőkkel, az az, 1689-*dik* eſztendőben, Februáriusban, állittatott-fel; adatott legelsőben-is Gróf CZOBOR Ádámnak, és még ugyan ebben az eſztendőben Gróf PÁLFI Jánosnak, minekutánna pedig ez egy vaſas Regementet nyere, 1700-*dikban* EBERGENI

Generálisnak; 1724-*dikben* birt Gróf CSÁKY Diénes fő Hadi Vezérnek; és ennek 1741-*dikben* történt halálával, Gróf NÁDASDY Ferentz, hasonlóképpen fő hadi Vezérnek, amaz el-felejthetetlen Herósnak kezére. — Most 1783-*diktól* fogva viseli nevét Gróf ERDŐDY János Generális Úrnak, kinek tsak tsupán nagy nevének emlitése, sok magasztaló Orátziókkal fel-ér. Már mindjárt 1702-*ben*, és azután következett táborozásokban látta Olasz Ország, ezen Regement vitézségének jeleit. Idő jártával, az 1740-*dikben* kezdődött hadakozás alkalmatosságával-is meg-mutatta ez a' Márs szüleménnye, a' *Molvitzndl*, *Hohenfridbergnél*, és *Soornál* esett ütközetekben, hogy Magyar vér foly ereiben. Hirdeti *Moysberg* még ma-is vitéz tselekedeteit: úgymint a' mellyre 1757-*ben*, Septembernek 7-*dik* napján rá ütvén, magát, a' hegyről le-nyomatott Gyalogságba keménnyen bé-vágá, és tőle 3 zászlót elnyere; a' *Landshuti* ütközetben-is, 1760-*dik* esztendőben, 500-*at* az ellenség közzül elfogott, és egy zászlót a' Lovasoktól, 2 ágyuval együtt el-vett. Sok vólna elő-számlálni ezen nemes Regementnek minden vitéz tselekedeteit, mellyeket mind az előbbeni, mind nevezetesen az ez előtt 10 esztendőkkel folytatott Prusszus háborúban nyilván ki-mutatott.

A'

A' moſtani Török háborunak kezdetével úij alkalmatoſſágot kapott, érdemeinek tetézéſére. Az elsö remekjét hajdani vitézſégének meg-tette mindjárt, a' közelebb le-folyt 1788. eſztendöben, Böjtmás havának 22. napján, a' midön Oberſter FÁBRY, Major RÉVAY, és SZÖRÉNYI Kapitány gyors és okos vezérléſek alatt *Moldovában Bottuſán* városát, vidékével együtt, el-foglalta, és, ezen ſzándékában meg-gátolni kivánó IBRAHIM NAZIR Basát, 900 válogatott népével egygyütt, *Jáſz* városa felé, három mértföldig viſſzá verte.

Ezen hónap még el nem múlt, hogy Obeſter Fábry a' meg-futamtatott Ibrahim Basát fel-kereste, azt *Lárga* tájján megtámadván, tanyázó helyéröl fel-kergette, és ekképpen *Jáſz* városához közelebb nyomúlt. A' fel-rezzent Baſa, népét *Bulboſához* viſſza vonván, *Izmdel* felé verte a' kéſzülöt, a' hová IPSYLÁNDI a' Moldvai Fejedelem-is ſzándékozék: hanem más uton. — Fábry, véle ſzületett ſzemeſſégéhez képest, melly ſzép tulajdonſág minden igaz katonának ugyan, de kivált eggy jó hadi Vezérnek, meg-kivántató tzimere; a' dolognak miben létét ki-tanúlván, Ipſylándinak útját el-állá, ſzeméllyét, udvari Tiſztjeivel, 's minden vele lévö vagyonával egyetemben,

kézre kerité, és *Csernovicsba* küldé; maga pedig hadi népével eggyütt *Jáfz* városába bé-ſzálla.

Hogy a' győzedelmekre, nem tsak vaktában találtak az Erdödi Húſzárok, hanem hogy átallyában jó katona a' Magyar más ellenſég ellen-is, különöſſen pedig a' Török ellen, meg-bizonyitották ők azt, több más regementbéli véreikkel eggyütt, *Chotzim* tájján-is, Szent Jakab havának 28-*dik* napján. Itt az ellenſég ſzáma állott 4000 emberből, réſz ſzerént Törökből, réſz ſzerént pedig Tatárból, mellynek-is ő a' nagyobb réſzével népünknek jobb ſzárnyát akarta meg-kerülni. Eſzre vévén KÉPIRÓ, ezen nemes Regementnek fő Strázsamestere, az ellenſég' ſzándékát, ſzava után halgató népét nagy gyorſaſsággal's okoſsággal öt tsoportban annak ellenébe állitá. Az ellenſég elkezdte ugyan az ütközetet: de ekkor tsak hamar hátrálni kezdett; hanem máſod izben annál nagyobb dühöſséggel rohana, iſzonyú rijjadáſok 's rémitő kiáltáſok között, ſokkal keveſebb ſzámu népünkre; 's a' mi igaz, tsak igaz, olly eröſſen fogta a' dolgot, hogy már Húſzárjaink tovább véle ki-kötni nem meréſzlettek vólna, hanemha Képiró Fő Strázsameſter Urnak ritka bátorſágú példája, beléjek újj lelket adott vólna, mellytől lelke-

kesittetvén, már nem egyébről, hanem tsak vagy győzedelemről, vagy Hazájokért való magok fel-áldozásokról gondolkoztak; minekokáért-is magokat egésszen el-szánván, már lankadni kezdett karjaikat, mintegy meg-újjúlt erővel, a' további viadalra ismét fel-vonták, villám módjára az ellenség közzé tsapának, azt vissza verék, és három órákig tartott verekedés után-is, a' tsata piatzot diadalmassan meg-tarták. Ezen tsatában egy *Makrantzi* nevezetü köz ember igen különös bátor szivüséggel forgatta magát, úgy hogy egy nagy érdemü Generális Ur-is, hozzánk botsátani méltóztatott, 's háláadó szivvel vett betses levelében méltónak itélte tselekedeteit az említésre. Tudni-illik az említett *Makrantzi* néki vága egy izmos Töröknek. Ez a' vágás közben amannak kardját meg-kapá. Makrantzi mindazáltal meg-nem ijjed, hanem torkon kapja ellenségét, 's a' földre teriti, de ennek máfok segittségére érkezvén, Makrantzit árkánnyal el-fogák, de Makrantzi itt-is meg-mutatá, hogy nevét magával hordozza, mert a' vélt prédájával sebessen vissza fordúlt ellenségének utánna ragaszkodik, 's azt le-vágta.

A' nemes Erdödi Hússzár Regementnek nagy ditsőségére szolgál továbbá, hogy kebelebéli vitéz Kapitányról, PIÁTSEK Ur-

ról, a' virtust betsülni tudó ELMPT Oroſz Generális Ur olly nemes vallást tett, hogy ő a' fenn nevezett Huſzár Kapitány Ur vitézſégének köſzönheti nagy réſzént, a' *Pruth* vizénél 7000-*nél* ſzámoſabb ellenſégen, magának tsupán 8, annak pedig 200 ember kárával vett győzödelmét. — Ugyan Augustusnak 30-*dikán* adta Képiró Ur, újj Tiſztſégre, ugymint Oberſtleidinántſágra lett emeltetéſének alkalmatoſságával, ismét újj próbáját maga, 's Húſzárjai vitézſégének. Mert az emlitett napon, *Beltzestinél* tsupán ezered magával 7000 ellenſéget nyoltz izben diadalmaſſan viſſza vert; és midőn az ellenſég még kilentzedſzer-is vakmeröſégre vetné magát, azonban pedig Gr. NEMES Oberstleidinánt Ur, vitéz Székelyeivel alkalmas időben érkezvén, az ellenſégnek hátulról kerüle, mind a' két réſzről tüzeſſen fogván a' dolgot, a' 7000 embert a' bámulásig úgy meg-verték, hogy 700-*an* közzülök el-veſztek, 28-*an* rabokká lettek, 's három záſzlók-is a' mieink kezekre birtak. Itt KÁLMÁNY Kapitány Ur, maga Svadronnyával 50 Törököt végzett-ki a' világból, egy *Kralikovits* nevezetü közember pedig, a' *Képiró* Oberſter Ur bizonyitáſa ſzerint, tsupán maga öt tsalmásnak járt végére. A' vert hadat a' győzedelmes nép egéſz *Jáſz* városáig üzé, 's az újjonnan válaſztatott Fejedelemre 's Tatárkhánra-is,

kik

kik még két Basákkal eggyütt Jáſz városában valának, úgy reájok ijjeſztett, hogy azok minden népeikkel eggyütt, siettséggel a' városból ki-lopódván, nyakra főre egéſz négy mértföldig ſzaladának, 's el-távozáſokkal, az újj vendégnek, úgymint SPLÉNYI hadi Vezérnek, népével eggyütt, ha mind kéntelen-is, ſzállást engedének.

Valamint jól kezdték, ditséreteſſen folytatták, úgy derekaſſan-is végezték az Erdödi Húſzárok, az el-múlt 1788-*dik* eſztendöben Oktobernek 14-*dik* napján vitézkedéſeket. Történt tudniillik, hogy az emlitett napon, az ellenſég, három tsapatban, igen feles ſzámmal a' Feldmarsal-Lieutenánt Splényi alatt lévö, két folyó-viz, ugymint *Szereth* és *Tatros* között fekvö népünkre dühöſſen reá tsapott. Midön látná Fábri General-Major, hogy az ellenſég, föképpen a' bal felöl négy ſzeg formában álló népnek esett, oda rendelé Major NOVÁKI-t, 's Oberstleidinánt NEMES-t, amazt eggy oſztály Erdödi, ezt pedig eggy oſztály Székely Húſzárokkal eggyütt, kik bé-vágván magokat az ellenſég közibe, tsak hamar 54-*et* le-aprítottak. Mellyet látván az ellenſég futásnak vevé a' dolgot. A' mieink közzülök 5-*öt* elevenen el-fogának, 2 záſzlót-is, 46 lovakkal eggyütt el-vevének.

Valóban eggy egéſz könyvet kellene irnunk, ha ezen nemes Regementnek minden vitéz tselekedeteit elö akarnánk ſzámlálni. Elég léſzen, ha meg-jegyezzük, hogy a' kiknek ſzerentsséjek lehet ezt a' nemes Regementet közelebbröl esmerni, közönſégeſſen meg-vallják, hogy tagjai mind vitézkedéſekre, mind pedig külsö tekéntetekre nézve eggyröl eggyre Mársnak valóſágos magzati. Szükſég azonban, hogy ezen itt következendö Tiſzteik, a' maradékoknak példáúl fel-tételſenek a' vitézkedésben: Oberſter (már moſtan Generális) FÁBRY; Major (moſt Obeſter Barkó Regementjében) KÉPÍRÓ; moſtani Oberſter KOSZTOLÁNYI; Kapitány (moſt Major) PIÁTSEK; Major NOVÁKI; azután KÁLMÁNY, B. SZÖRÉNYI, RAKOWSZKI, SZARVASI Kapitány Urak, végre PALUGYAI, KOTSI, SZABÓ Hadnagy Urak *).

Az

*) Ez a' nemes Regement a' múlt eſztendönek vége felé Móldva Orſzágából jött-ki, és moſtan a' Bánátban fekſzik. A' Legényſég többnyire *Fejérvár*, *Veſzprim*, *Vas*, és *Soprony* Vármegyéböl való. Moſtan a' Hertzeg Eſzterházi Antal gyalog Regementjéhez tartozó Rekrutákból ſzedik belé az Iffjakat, ha mikor reájok ſzükſég vágyon. — Igy fogjuk a' többi Magyar Lovas és Gyalog Regementeknek hiſtoriaját-is képeikkel meg-küldeni.

Az el-múlt napokban, két érdemes Tagjai az eggyesült Magyar 's Erdély Orszagi *Cancellariának*, úgymint Gróf SAUER Kajetán, és MIKOS Mihály Udvari Tanátsos Urak, a' köz-jónak elö-mozditásara tzélozó hasznos fáradozásokra nézve, ö Felségétöl méltóknak itéltettek, kik a' Szent István kissebb kereszttyével meg-tiszteltessenek. A' mennyivel hathatósabban serkentenek minden nemes sziveket az ollyan példák, melylyek nyilván arra mutatnak, hogy a' valóságos érdemet, maga gyakran a' szerentse-is nyomba követi: annyival köteleſſebbeknek esmertük arra magunkat, hogy fenn megnevezett Mikos Udvari Tanátsos Urat Hazánkfiaival közelebbröl meg-esmérteſſük. — Ezen Urnak születésével ditsekedhetik *Sopron* városa. Már gyermekségében belölle ki-tsillámló elmebeli tehettségek, 's szivének szép tulajdonsági, Nemes Szüleinek 's Tanitóinak felölle nagy reménységet nyujtottak. Meg-járta Orosz és Frantzia Országot, Angliát, Hollandiát, és Belgium Catholicumot. 1764-dikben jelen vólt Frankfurtban, a' Római Király válaszásakor; Bétsben, a' Hadi-Cancellarián eleintén tsak *Acceſsistává* tétetett. De minthogy az arany szembe tünik, ha a' földön hever-is, innen tsak hamar *Mediolá-*

lánumba küldetett *Concipistaſágra;* és onnan nem ſokára *Gallitziába* Hadi *Commiſsáriusnak.* Minekutánna ujjabb érdemeivel nagyobbakra-is alkalmatos vóltát bövön ki-mutatta vólna, az utolsó Pruſſzus háború alkalmatoſságával Tseh Orſzágban Igazgató Hadi Titoknokká lett, honnan a' békeſség meg-kéſzüléſével ugyan tsak Titoknoki rangal, a' fö hadi Cancellariához viſſza került. Hogy a' Fejedelem illy fáradhatatlan's nagy tapaſztaláſu Tiſztjét még annál inkább-is meg-jutalmazhaſſa néki, a' Magyar 's Erdély Orſzági *Cancellaria* nagy érdemü Tanátsos Férfiai között ſzéket rendelt, a' kik-is ez értelmes Hazafiokat olly örömmel fogadták, mint a' millyen belsö meg-illetödéſsel váltak-meg töle elöbbeni Tiſzti társai.

* * *

Horvát Orſzágból egy levelezö Társunk a' többi között ezt irja: „Itten Károly városában napoltak a' minap a' VUKÁSOVITS ſzabad ſeregebéli Lovaſok. Nagyobb réſzént mind Magyarok; valóban ſzép Legények, vígak, ugrálnak 's tántzolnak. Tsak azt ſajnálják, hogy a' lovaik roſſzatskák. Okául azt adják a' földieink, hogy a' ſok gyakorlásban (exercîtium) romlottak-meg. Ezek az el-múlt éjtſzakán meg-próbálták, ha vall-

jon

jon tudnának e' ſzabad ſeregek módjára lopni. Egy kereskedönek az udvarán lévö ólyába bé-vették magokat, a' jáſzolról a' borjút el-oldották, 's vitték a' *Kulpa* partyához egy hajóba, ott ſzaporán vérét vették, megnyúzták, és a' börét, fejével eggyütt ott hagyták. Más nap a' kár vallott reá akadt a' borja börire, és midön ottan általában minden-felé gyanakodna, ſzemébe tünik egy kis papiros a' borju fülében, mellyre a' tsintalan zsákmányozók ezt irták: *Ezt a' borjut a' farkaſok ették-meg.*" — Furtsának tettzik elsö tekéntettel ez a' tselekedet: tsak hogy ha az ember meg-fontollya, igazán farkashoz illö: noha mi ezen történetet inkább furtsa találmánynak, mint ſem valóſágnak tartyuk.

* * *

Juniusnak 21-*dik* napján *Kárdnſebesböl*, hozzánk utasított Leveléböl egy érdemes Hazánkfiának ezeket olvaſſuk: „Mi itten békeſſégeſen táborozunk. Vitézeink (érti a' nemes Erdödi Regementjét) magokat, a' többiekkel eggyütt, fegyverben gyakorolják. Híre az ellenſégnek még ſehol sintsen. Azonban tsatáznak a' Vármegyék az ide való hegyi tolvajokkal. Juniusnak 15-*dik* napján

10 ollyan rabló Oláhoknak fejét hozták ide a' táborba, kiket eggyenként löttek által. A' fiaik többnyire szabad seregbéliek, de ezek-is attyaik példájokat követvén, tsak a' minap negyvenen szöktek-el záslójok alól, minekutánna Kapitánnyokat igen kegyetlen módra meg-ölték vólna. De egynehányan közzülök már kézbe kerültek. — A' táboroknál szünnek a' betegségek, a' miolta Ő Felsége kegyelméből 5 és 6 krajtzáros borokat ihatunk." — Az Egek adnák, hogy Ő Felségének-is szünne már régtől fogva rajta uralkodó betegsége!!

* * *

Az újjra el-indított *Mindenes Gyüjteménynek* ezen hónapnak első napján Komáromban költ első levelét, valamint mi itt Bétsben nem külömben vettük, mintegy drága kintset: úgy meg-vagyunk felölle tökélletesſen győzettetve, hogy ezt az érdemes Közönség-is szivbéli valóságos örömmel 's belső meg-elégedésel fogadta. Ugyan azért nem ítéllyük szükségesnek, egy ollyan gyönyörü, 's a' Közjónak elö-mozditására irányzott munkát kedves Hazánk' szerető fiai előtt hoſſzas beszédekkel magasztalni, a' mellyet tsak a' kezekhez érkezett zsengéje-is már előre elegendöképpen meg-ditsér mind azoknál, valakik jó íz érzéssel birnak, 's Hazájokhoz tiszta szivvel viseltetnek.

Tsu-

Tsupán tsak az ollyan érdemes olvasó Urakhoz intézzük kérésünket, a' kiknek még talám nem vólt ſzerentséjek, a' Komáromi Társaſág meg-betsülhetetlen igyekezete felöl egéſz tudományt venni, hogy az eránt munkás hajlandóſágokat megbizonyitani, 's máſokkal-is meg-bizonyittatni tartsák olly köteleſségeknek, mellyet Hazájokhoz vonſzó ſzeretetek ír eleikbe.

Az említett tiſzteletre 's ſzeretetre méltó Társaſágnak ſzándéka az, hogy ha Gyülyteményeknek olvasóinak ſzáma kilentz ſzázra, vagy ezerre rá megy; tehát minden eſztendöben leg-alább ezer Tallért fognak a' Magyar nyelvnek, és azon a' ſzükſéges tudományoknak virágoztatáſára, fordítani. A' ki hát a' Komiromi Mindenes Gyülyteményre fél eſztendöre 5 forintokat elöre fizetni nem ſajnáll: az azon fölül, hogy magát minden héten kéttzer, eggyegy árkus Gyülytemény olvaſáſával haſznoſſan gyönyörködteti, Hazája boldogitáſában-is eſzköz leſſz. A' Bétsi Magyar Uraſág ugyan azon kilentz fö Grófokon kivül-is, kiknek elöre való fizetéſekröl a' Gyülyteménynek elsö Levelében emlékezet vagyon, eggyezö ſzívvel el-tökélette magát, hogy az érdemes Társaſágnak nemes igyekezetét, mind maga elö fizetéssel fogja gyámolitani, mind máſokat-is példája követéſére felſerkenteni el nem múlat.

Leve-

Levelét kiki illyen felül-irásſal frankózhatja:
A' Mindenes Gyülytemény ſzerzöinek.

Komáromban.

A' két árkushoz ezen mettzést-is ide rekeſztettük, melly a' *peretzes golyóbist* (ſphaera armillaris) ábrázollya. Ez, és még illyen három mettzés azon Könyv eleibe fog köttetni, mellyet illyen név alatt: *Földnek rövid le-iráſa*, fogunk ki-adni, és mihelyest a' múlt eſztendöbeli tsatták' hiſtoriáját, az Armádia állapottyának, a' katonaſág' külömb-külömbféle nemeinek 's fel-oſztáſának s. a. t. elö-adását el-végezzük, vagy Poſtán, vagy pedig más különös alkalmatoſság által az érdemes Olvasóknak igéretünk ſzerint ingyen le-küldjük. A' nagy Mappák, mellyeknek ki-mettzéſe ſok időt kivái: ezentül fognak egy két hónap múlva le-küldödni. Ne vélje tehát az érd. Publicum, hogy a' meg-igért Mappák tsak illyen nagyſáguak lennének.

Ezen úgy nevezett peretzes golyóbisra, moſt eſöre rövideden tsak ezeket jegyezzük-meg: hogy a' Mathematicuſok, a' föld golyobiſának könnyebb móddal lehetö, 's bizonyoſſabban váló ki-méréſe végett némelly pontokat és peretzeket, vagy abrontsokat gondoltak-ki, mellyek mind eggyütt öſzveſéggel a' peretzes golyóbist formállyák. A' két pont, az éſzaki és déli ſark. Ezen két pontnak egyikétöl fogva a' másikáig, egy lineát vontak a' föld golyobiſſán kereſztül, mellyet föld tengelyének neveztek. A' peretzek, vagy abrontsok két félék: nagyobbak és kiſſebbek. A' nagyobbak, mellyek a' föld golyóbiſſát két egyenlö réſzre oſztyák, ezek: Déli abronts, *Meridianus;* közepsö abronts *Aequator;* határozó *Horizon;* állatos *Zodiacus;* nap útja *Ecliptica;* két Kolurus *Coluri.* A' kiſſebbek pedig, a' két ſarki abronts, *Circuli polares;* és két térítök *Tropici.*

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 21-*dik* Napján.

Berbirről, vagy Török Gradiskáról való további tudósítás.

Nagyok még ma-is ama' halhatatlan emlékezetü FRIDERIK-nek tselekedetei; nagyok vóltak itélet tételei-is. — Eggy ezek közzül, a' LAUDON-ról való itélet tétele, 's egyszersmind jövendölése, mellyet II-dik JÓSEF-nek, *Neustädtel*-nél lett egybe jövételeknek alkalmatosságával, ezen fontos szavaiban nyilatkoztata-ki: *Felséged ezen Hérossal meg-reszkettetheti a' hét Tornyokat.* — Jelen vagyon az ideje, ezen nagy Lélektöl származott jövendölés' bé-tellyesedésének. Meg-rendültek *Dubitzának* 's *Novinák* kö-

falai, hogy Laudon hozzájok közelgetett, meg-reſzkette magát közelebb, ezen diadalmas fö Vezér elött *Berbir* vára. Ennek az oſtrom alól lehetö fel-ſzabaditáſára, 5000. ember állott már talpon a' közel való erdöben, a' hová a' *Travniki* Basát-is várták vólt, négy ezred magával. Söt ezen folyó Julius hónapnak 5-dik napján egy 3. ló-farkú Baſa bizonyos ſzámu Arnautákkal bé-is ment a' várba, annak ſegittségére, mint ezt, a' naponként tiſzteletére lett három ágyú-lövéſek-is jelentették, 's a' kémek bizonyitották: még-is midön látta vólna a' benn lévö nép, hogy a' miéink a' várnak felsö réſzén kéſzitett négy föld-várakban, 's a' külömb-külömbbféle menetelü, 's méllyſégü árkoláſokban, egy formán mind alsó mind felsö réſze felöl magokat úgy helyhették, hogy ö ezeknek keveſet tehet, a' minthogy belöllök Jul. 3. napjától fogva 9-dikig nem ſebeſedett-meg több 59-nél, 's nem eſett több el 11-nél, midön ellenben ezek a' várnak mind külsö, mind belsö réſzeire úgy ſzórták rontó ményköveiket, a' külömb-külömbbféle golyóbiſokat 's tüzi testeket *), hogy

*) Már Juliusnak 3-dik napjától fogva 9-dikig, a' granátokon, bombákon, kartátsokon, ſzökdösö

hogy az a' végsö puſztulástól ſoha mentt nem lehet, tehát ö-is a' benn maradáſsal

C 2 to-

---

döső golyóbisokon kivül, hánytak bé a' mieink a' várba 's annak ſántzaiba más tüzi testeket-is, minemüek a' *Cohorn* granáttyai (cohorniſche Granaten), mellyek a' kézi granátoktól abban külömböznek, hogy amazok 6 fontoſok, és mozsár formáju ágyukból vettetnek. Neveket veſzik a' találójoktól néhai Hollandus *Cohorn* nevezetü Generálistól. Továbbá a' németül úgy nevezett (Wachtel-ket) fürjeket, mellyek holmi ſzurkos és más könynyen gyuladható materiákból kéſzülnek, a' hova esnek, meg-ragadnak, mindent hirtelen meg-gyújtanak, és nagy világoſságot tsinálnak, mellyeket addig, mig el nem égnek, ſemmi lett úton módon el nem lehet óltani. Egyſzerre több efféle tüzi testeket lehet mozsárból ki-vettetni. A' neveket onnan vették, mivel a' mint repüléſekkel a' levegő-eget hasittyák, olly forma hangot adnak, mint a' fürjek pitypalattyoláſa. E' felett az úgy neveztetett por-zsákokat (Pulverſäcke) mellyek nem egyebek, hanem fából vagy pléhből tsináltt gömbölyeg edényekbe tömött, puskaporral 's golyóbisſal tellyes zatskók. Az edényeken egy tső van, abba dugják a' gyujtott kanótzot, 's úgy vetik az ellenſég várába. Mihelyt a' kanótz el-ég, 's a' puskaport éri, azonnal megy a' golyóbis, a' ſzéllyel ſzaggatott edényekből minden felé, és igen ſok károkat teſz. Mind ezeken kivül, még

olly

tovább magát ſzerentséltetni nem akarta, hanem Jul. 9-dik napján 10 órakor a' várból ki-költözött, és az erdöben táborozókkal eggyütt, egyſzerre úgy el-tünt, hogy a' Kémek, kiket Laudon fö Vezér a' várba 's az erdöbe ki-küldött, egy lelket ſem találtak, ſem itt, ſem ott az ellenſég közzül. Nem irja a' fö Vezér, hogy hólt teſtekre-is akadtak vólna, ámbár hogy éſzre vette tulajdon maga, a' Törököknek költözéſeket, azon alkalmatoſsággal, midön az emlitett eſtvén, az árkoláſokban az éjtſzakára való rendeléſeket meg-akarta tenni, az ágyukat mindenfelöl a' futó Törököknek ſzegeztetvén, reájok keménnyen tüzeltetett. Hová vehették magokat olly hirtelenſéggel, nem tudódik. Az el-hagyott várban mit találtak 's eránta mitsoda rendelés lett, arról-is jött már tudositás a' fö Vezértöl, noha az még bizonyos okokra nézve közönſégeſſé nem tétetödött. Annyit mindazáltal tudunk elöre, egy nagy érdemü Generális Ur kegyesſégé-

---

olly fortélyos lövéſeket-is tettek, hogy, mivel ſok helyekre, úgy, a' mint akarták vólna, egyenes lineában nem löhettek, tehát a' golyóbist rézsút lötték-ki, bizonyos tzélra, melly azon helyektöl nem meſſze vólt, olly végböl, hogy innen, éppen a' golyóbis oda pattannyon, a' hová akarták.

ségéből, mellyet fel-is fedezünk az érdemes Közönségnek, hogy találtattak a' várban 35 hoſſzú ágyúk, négy mozsár formájuak, mind értzből, és négy rövidek vasból. — A' mieink, kik közzül az oſtrom alatt 38. eſtenek-el, és 118. ſebeſedtenek-meg, bémentek a' várba, de onnan ismét eggy kis idö múlva a' fö Vezér parantsolattyára kitakarodtak, és tsak körülötte telepedtek-meg. — Böltsen adta *Laocon* hajdan tanátsúl a' Trójaiaknak: *Equo ne credite Teucri.* Ne hidjetek a' lónak Trójaiak. — Laudon-is ezen tanúlt és ſokat próbált fö hadi Vezér, ſeregeinek: *Ne hidjetek Kereſztények a' Törököknek.* —

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ö Felſége, darab idötöl fogva olly formán láttatott lenni, hogy elébbeni egéſségének hamar idön lejendö tökélletes helyre állása eránt, minden körülötte valók egéſz

reménységet kezdettek venni. Már a' régtöl fogva rajta el-hatalmazott hideg-is elhagyta, más valamelly különös baját sem érzette. A' *Laxenburgi* kertben, melly két óránnyira van Bétstöl *Sopron* felé, napjában gyakran sétálni indúlt, hol Ferentz fö Hertzeggel, és Erzsébet fö Hertzegnével, hol a' többi hadi Vezérekkel eggyütt. Legtöbbször a' *Tzirkassziai* leányka sem maradott-el tölle *). A' sétálás közben olly eleven-

*) Ezen Leánykát ö Felsége vette vólt Krimeai utazásában, *Kaffa* nevü városban, tudniillik midön a' vásárban Generál *Kinski*-vel szélyel nézne, kinálá egy Kalmár ezen leánykával, ha nem venné-e' meg? Ö Felsége hallván, hogy 50 aranyon adná, a' kért summát azonnal le-számlálta, és tár-szekereivel eggyütt ide Bétsbe küldé. A' minapában már meg-is kereszteltetett. Ezen boldog tsillag alatt született leányka, minden képzelödés felett, millyen attyára talált Második JÓSEF-ben, abból világosan meg-tettzik, hogy nem másképpen nevelteti, mint akár melly első rangú kis-asszonykát. A' minap, midön a' sétálás közben a' fel 's alá menökre függesztvén szemeit, el-andalodott, és menésében az ortzáját egy vad gesztenye fába ütötte vólna, a' fö Hertzegnével ö Felsége nagy hirtelenséggel a' leányka felé fordúlt, 's ötet nem másképp vigasztalta, 's ápolgatta, mint akármelly édes atya eggy szülött gyermekét.

venſéget, vidámſágot és ſerényſéget mutatott, hogy tsupán abból lehetett meg-esmérni, melly ſokat kelletett ki-állani hoſſzas betegſégében, ezen nagy, de ugyan tsak emberi erötelenkedéſek alá vettetett Fejedelemnek, hogy egéſſzen el-fogyott. Ollykor kotsira-is ült, ámbár, elébbeni ſzokáſa ſzerint, nem maga hajtotta a' lovakat. Hogy meg-mutaſſa ez a' maga köteleſségét jól esmérö Fejedelem, hogy ö tsak a' köz-jóért, 's annak tellyes tehettsége ſzerint lehetö elömozditáſáért kiván élni; nem álhatta-meg, legterheſſebb környül-álláſai között-is, hogy a' Közönſég állapottyáról vóltaképpen ne értekezzen, moſt kivált, miólta el-gyengült teſtén a' nyavalyák már tágitani kezdettek, nem múlt-el egy nap-is, hogy Cancellariájabeli Titoknokja által a' közönſéges, söt magányos iráſokat-is maga elött ne olvaſtatta vólna. Ezt tselekedte gyakorta a' kertben, egy árnyékos fa alatt, mint azt mindennek bátran lehetett, magának a' Felſégnek kegyelmes engedelméböl, ſzemlélni; valamint azt-is, midön dolgai végzéſével musikáláshoz fogott. Inkább lehet gondolni, mint le-irni azt az örömöt, melly ezen város lakosinak ſziveket el-fogta, azon közönſégeſſé lett hírnek halláſára, hogy Máſodik JÓSEF-et az Iſteni hatalmas kéz a' sirnak ſzéléröl viſzſza hozta, és életeért eſedezö népének még

egyſzer viſſza ajándékozta. De valamint ritka öröm az a' világon, melly ürömmel fel ne vólna keverve, vagy a' mellyhez hamar keſerüſég ne férkezne, meg-történt az itt-is ezen városra nézve, midön harmad nappal ez előtt, ismét ez a' nem várt ſzomorú hír töltött-be minden ſzegeletet, hogy Ő Felſégét ujjolag a' hideg elöl vette, 's a' májja körül nagy fájdalmakat érez, és ekképpen reményſégének már ſzintén fel-derült egét újj homályba merítette. — Leg-főbb Valóſág, ki vagy Ura a' terméſzetnek, tselekedd azt egy ſzavad által, a' mit a' világ Orvoſa bár minden meſterſégét meg-veſſe, tsak leg-kiſſebb réſzben ſem tehet!

* * *

Ama' ſzép termetü Hertzeg PONYÁTOVSZKY, a' moſtani Lengyel Király Teſtvérjének fia, már darab időtöl fogva a' mi Udvarunknál ſzolgált, a' múlt eſztendőbeli háborúban Ő Felſége mellett Adjutánsſágot viſelt, és *Szabáts* várának oſtrománál, tzombján egy golyóbis kereſztül-is ment, közelebb lépett a' *Modena* könnyü lovas (Cheveaux-legers) Regementjében máſodik Oberſterſégre, moſt pedig a' Lengyel Orſzági Rendektöl viſſzahivattatván, Ő Felſége ſzolgálatját el-hagyta, 's *Varſóv* városába ment, a' hol leg-ottan

Feld-

Feldmarſal-Lieutenantá tétetödött, és egy Lovas Regementet nyert.

* * *

Midön a' nyomos okok ſerkentenek 's fel-inditanák a' virtusnak követéſére, akkor a' példák mintegy kézen fogva vonnak benünket. Mert ha láttyuk, hogy eggy emberi erö, gondos igyekezetével a' vélt lehetetlenſéget-is, ez vagy amaz tekéntetben, lehetöſséggé tsinálta; abból mi-is azt a' tudományt veſſzük, hogy arra haſonló környülálláſok közt, másnak-is reá akarni menni, nem képtelen, nem-is vakmeröſég. Azonban más réſzről el-telünk, néminémü nemes érzékenyſégü nagyra vágyódáſſal, melly mind addig nyugodni nem hágy, míg nem velünk-is eggy próbát tétet; és ez akkor leg-hamarább meg-történik, mentöl közelebbről valók hozzánk a' példa-adók, kiknek tehettségeikhez, 's hajlandóſágaikhoz a' miéink igen ſokat haſonlítanak. — Mi-is tehát kedves Hazánk nevendék fiainak, ſzemlátomást nagyobb tökélleteſségre lehetö jutáſokban eſzközök kivánván lenni, ezen tzélunk el-éréſére úgy itéllyük, jobb utat nem válaſzthatnánk, mintha a' Magyarnak Magyart teſzünk-fel például a' követésre. Szült a' két Magyar Haza eleitöl fogva Nagy Sándoro-

dorokat, Ulyſſeseket, és Hektorokat, kik már ez előtt régen a' ditsőſség egeig emelkedtek vólna ſzép hirekkel, 's ragyognának-is annak bóltozattyán, mint még annyi első nagyſágu tsillagok, ha Curtiuſaik és Homeruſaik lettek vólna, kiknek, a' vitéz tselekedeteket nem ſzükſég lett vólna nagyitani, hanem tsak a' magok valóſágokhoz 's érdemekhez képest illendőképpen le-beſzélni: de ſzült ollyanokat-is, kik a' Pallas táborában nem kevesebb haſzonnal 's ditsőſséggel vitézkedtek, mint máſok a' Márs tsatázó piattzán, 's példájokkal meg-mutatták, hogy a' Magyar ſzinte úgy rá ſzületett mindenre, mint más nemzetek, kik talám darab ideig azon ditső boldogſágnak, máſokat ki-rekeſztő birtokában láttattak lenni, mintha Minerva, hozzájok le-kötelezett különös hajlandóſága eránt, tsak egyedül velek kötött vólna megmáſolhatatlan ſzövettséget. Erről, ha valaha, moſt kivált naponként, mind inkább meg-lehet győzettetnünk mindnyájunknak, a' midőn örömmel meg-tellyeſedett ſzivvel ſok olly jeles Hazánkfiait ſzemlélhettyük, kiket maga Bellóna 's Pallas láttattak nevelni, hanemha némellyeket (a' melly ugyan mintegy hitel felett való-is) olly balgatagſágnak lelke ſzállana-meg, hogy önként kivánnák nemzeteket alatsonitani, ſzégyenlvén talám ſzép neveket-is: de meg-győződnek

nek az idegenek-is, mint ennek már sok izben szembe tünö jeleit-is adták. Adták leg-közelebb az Anglus Böltsek-is, bé-vévén Társaságokba nagy érdemü Hazánkfiát Báró VAY Miklós Ingenieur Kapitány Urat, azon alkalmatosággal, midön a' látás segitesére, magától találtt két eszközök iránt, azoknak egyenes itélet tételeket ki-kérte vólna. Ezen Hazánk diszére született Ur, valamint az Angluſokkal, magát, 's magában kedves Nemzetünket meg-tiszteltette: úgy sem fáradtságának, sem költségének semmit nem kedvezett, tsak hogy szülötte földjére való visſza térésével, az Angluſok boldogságában kedves nemzetét, 's az azzal eggy föt esmérö népeket néminémüképen részeltethesſe, és arra a' tökélletességre, mellyel a' fáradhatatlan Anglus nemzet bir, valamelly részben által formálhaſſa. E' végre, hozott-ki magával, külömb-külömbféle mesterséges, ujjonnan talált, vagy leg-alább még nálunk soha sem látott eszközöket, mellyeknek látaſára, lehetetlen, hogy ne világosodjanak a' már valamit látó, de még sokkal többet látni kivánó szemek; az azokkal való élésnek közönséges fel-állítása által mit fog nyerni a' köz jó, azt kinek kinek akkori meg-itéléſére bizzuk, midön az abból áradó haſznot maga tulajdon szemeivel fogja szemlélni. Illyen eszköz a' többek között, az a' pamut-

fonó malom, melly három külömbözö malmokat foglal magában, olly formán, hogy tsupán egy kerék forgatásra, mind a' három malom meg-indúl, 's jár; már a' kereket oſztán akármi forgaſſa. Az elsö malom arra való, hogy az a' pamutot, pántlika formára ſzünetlenül el-teritgeti, 's ki-ſzélesitgeti, a' melly el-teritett pamut, a' máſodik malomban két görgö (cilinder) által eggy edényben gyertya-bél formára öſzve ſodródik; a' harmadik malom oſztán ezt a' ſodrást két, vagy három külömbözö forgású görgön annyira vékonyittya, a' mint az ember akarja, 's belöle vaſtagabb, vagy véknyabb fonalat kéſzit, 's azt fel-is gombolyittya. Egyſzerre lehet két 's három ezer ſzál fonalat, ezen a' hármas malmon fonni, és a' mit e' nélkül húſz ezer embernek kellene dolgozni, azt húſz ſzemély azon idö alatt ezen a' malmon betsülettel el-végezheti. Gyermekek-is ember ſzámot tehetnek ezen malom mellett, mivel tsak arra kell vigyázniok, hogy ha a' ſodrás, vagy fonál el-talál ſzakadni, öſzve tegyék, melly azután magától ismét öſzve ſodródik. — Az érdem meg-jutalmaztatáſára kéſz Fejedelem, a' fenn meg-nevezett Báró Urnak, 's még a' törvény, vagy maga ſzabad rendeléſe ſzerint való örököſeinek-is, ezen malomra nézve, máſokat ki-rekeſztö ſzabadſágot engedett tiz eſztendökre, a' patvar-

varkodók ellen ki-adott olly fenyegetésſel, hogy a' ki a' Magyar és Német örökös Birodalmakban, haſonló kéſzületü malmot tsinálna, vagy tsináltatna, 's azzal kereskedne, azon kivül, hogy a' malmát el-veſzti, még három ſzáz aranyat kénteleníttetik fizetni. Ezen malmon kivül van még a' hozott ritkaſágok között eggy olly tüzi alkotmány-is, melly a' fel-forralt viznek göze által, eggy öt kerekü malmot hajt; vagynak Aſtrolábiumok, és külömb-külömbféle mérö 's látást ſegitö eſzközök. — Ha ſzerit tehetnénk, a' mellyet ugyan reménylünk-is, kivánnánk az érdemes Közönſéggel ezen mesterſéges ritkaſágoknak avagy tsak némelly réſzét rajzolásban ſzemléltetni.

Erdélyből.

Egy Barátunknak *Szebenből* közelebb hozzánk utasitott Levelében találunk Hertzeg HOHENLOHE, Erdély Orſzág' mostani fö Hadi Igazgatójáról, olly különös jegyzéſeket, mellyeket azért kivántunk iráſunkba egy réſzént bé-iktatni, hogy azoknak olvaſáſából, a' Hertzeget közelebbröl meg-esmérvén, réſzt veheſſen a' Magyar Haza-is Erdélynek azon méltó örömében, mellyet vett illy nagy érdemü Hadi Vezérnek biráſából, kiben el-veſztett FÁBRIS-át

meg-

meg-elevenedni ſzemléli. De más réſzről, hogy az illyen példa által fel-ſerkenteſſenek Hazánknak minden nevendék fiai, 's nevezeteſſen a' kik közzülök Hazájokért fegyvert fogni kéſzülnek, hogy a' telhetetlenſéget, nagyra vágyást, a' puhaſágot, mellyek mint még annyi meg-fojtó tövéſsei a' virtusnak, magoktól távól üzni igyekeznének, látván, hogy egy ſzületéſére nézve-is nagy méltóſágu Hertzeg, kinek itt külömben ſemmi nem hibáz, hanem tsak az akarat mind ezeknek meg-esküt ellenſége. Melly kevéſſel meg-éri ö Hertzegſége, nyilván bizonyitja azon tselekedete, mellynek a' *General-Staab*-beli Major, *Gomez* Ur ſzemmel látott tanúja vólt, azon alkalmatoſsággal, midön *Szebenbe* lett jövetelével, a' Hertzegnek *Déváig* eleibe ment. A' dolgot, a' mint történt, ime' le-beſzéljük: Öſzve-jövén az emlitett Major Ur a' Hertzeggel, 's vele ſemmi ſzakátsot nem látván, azon igen elálmélkodott, 's azt tudakozza magától a' Hertzegtöl, ha ugyan valóſsággal ſemmi ſzakátsot nem tartna-e'? A' Hertzeg midön viſzontag kérdené, mi okra nézve tsudálkozna azon olly igen; a' Major Ur azt felelé, hogy ö Hertzegſége felette jó vélekedésben vólna Erdély felöl, midön talán úgy gondolkozott, hogy Erdélyben mindenütt vendég-fogadókra fogna találni. De igen meg-

tsa-

tsalatkozott, mivel, úgy mond, már ebben a' faluban, hol ebédelni kivánna, se kortsma, se más ollyas ház nintsen, a' mellyben az utazó leg-kisebb meleg ételt-is kaphatna. Ezeknek hallására a' Hertzeg tsak a' Major Urat sajnállotta, hogy úgy nem ebédelhet, a' mint szokott. Magamat a' mi illet, úgy mond, mindjárt úgy ebédelek, a' mint az el-múlt esztendöbeli táborozásban gyakorta ebédeltem. Azonnal parantsolá a' vele felnött öreg vadászának, hogy az által-vetöböl a' prófontot vegye-ki. Ebböl a' Hertzeg jó izün evett, 's reá egy pohár vizet megiván azt mondotta, hogy valóban jól lakott vólna; és minekutánna, bé-vett szokása szerint, pipára gyújtott, útját nagy kedvel folytatta.

Szebenbe lett meg-érkezésével, nem győzött eléggé tsudálkozni, ki-mutatott lakó házának nagyságán, igy szólván a' környül-állókhoz: *Valóban ez a' roppant épület nem katonának való, a' ki, úgy-is tsak vándorlás lévén élete, kevésel meg-elégedhetik.* A' városi Tanáts szobáit újj vendég-falakkal (spalier) akarta ki-tsinosíttatni; de jó indulattyát a' Tanátsnak megköszönvén, tsak azt mondotta: *Eggy Vezérnek a' szobajába úntig elég egy fa-szék, és aszt-*

aſztal; nyoſzolyára sints ſemmi ſzükſége, minthogy a' földön-is el-hálhat. — Hol itt a' puhaſág 's nagyra vágyás!

Meg-kérdeztetvén egyſzer ez a' ritka példájú Hertzeg: mitsoda mulattságban gyönyörködne leg-inkább, azt felelé repeső ſzivvel: *A' vadáſzatban*, úgy mond, *és bár most-is az emberek helyett nyúlakat kergethetnénk.* Melly ſzavaiból a' Hertzegnek ha valaki azt akarná ki-hozni, hogy ő a' vadáſzatbeli mulattságat eleibe teſzi a' hadi győzedelem ditsősſégének, igen meg-tsalattatnék. Jó Vezér, és jó katona a' Hertzeg, a' fellyebb fel-hordott ſzép tulajdonſági-is erre mutatnak, hanem ezen beſzédeket az emberi ſzeretet mondatta véle. Vitézſégének próbáját leg-közelebb-is Aprilisben adta maga ſzeméllyében két Svadron Magyar Lovaſsággal, a' *Veres-Toronyi* Paſſusnál (ſzoros járásnál), nyert győzedelmekben fel-fuvalkodott, 's már a' *Kineeni* táborra ütni akaró, de a' mieinktől meg-előzött Törökök ellen, kiket igen győzedelmeſſen viſſza-is vere. Maga a' Hertzeg nagy örömmel emlegeti, hogy ezen véres tsata után egy öreg Huſzár hozzája fordulván, vállát meg-veregette, ezt mondván: *Vitézül viſelte magát Hertzegſéged Holó Uram!* (azt akarta mondani az öreg Földink *Hohenlohe*).

Itt

Itt történt az-is, hogy midön a' Hertzeg két Huſzárt, kik hozzá nyóltz lépésnyire darabolták öſzve az ellenſég máſodik Vezérjét, meg-ſzóllitotta vólna, hogy miért nem hagyták inkább életben, az eggyik hevenyíben oda felele: *I bizon ni gib Pardon* — halgatván ugyan ekkor a' bátor Huſzár, inkább a' fel-forrott vér, mint az emberiſég diktálaſára, mellytöl a' magyar ſziv nem üreſs.

Egy ſzó annyi, mint ſzáz, (így végzi az érdemes Barátunk Levelét), Hertzeg Hohenlohet mindnyájan ſzerettyük, meg-is érdemli egéſz ſzeretetünket, mert ö derék katona, 's a' mellett embernek-is igen jó ember! — Én azt tartom, 's velem ſokan úgy álmodoznak, hogy midön a' terméſzet Hohenloet akarta formálni, Magyarról gondolkozott, 's Németre talált bámúlni.

Horvát Orſzágból.

Ama' hires *Giubelich* Vintze, *Likai* Plébánusnak bátorſágáról három Levelek ſzóllánnak nagy álmélkodáſſal. Ennek kéréſére LAUDON fö hadi Vezér meg-engedte, hogy a' Plébániajához tartozó, és más ſzomſzéd helyſégekből egy ſzabad ſereget ſzedhéſſen öſzve, mellyel jó reményſég fejébe az ellen-

ſégre ütheſſen. Mivel ezt az igen derék 's katonának termett Papot mindnyájan ſzeretik: tsak hamar 300-an záſzlója alá állottak. Ezeket ö, mint hajdan *Capiſtránus*, az ellenſég földjére vezette, onnan velek eggyütt 4000 ketskét 's júhot, ſok ſzáz ökröket és 40 lovakat földünkre által hajtott. Népéből eggyet ſem hagyott ott; hanem ö a' Törökök közzül hetet végzett-ki, hármat pedig rabúl magával el-hozott, *Czernilug* nevezetü falut el-égette. — Maga *Jeſsich* fö Hadnagy Ur jelen vólt ennél a' zsákmányozásnál, kiis 2. el-rablott lovat küldött haza *Zengbe*, a' hová való.

Konſtantzinápolyból.

A' *Brúnai* Ujjſágból ide iktatunk eggy igen nevezetes Levelet, mellyet *Himer* Ur, a' Konſtantzinápolyi fogſágából irt az édes annyának. Ezen meg-nevezett *Himer* Ur ſzületett *Székesfejérvárott*, a' Modena Regementyéhez kaptsolt Uhlánus Svadronnál Kadet vólt, 's az el-múlt 1788. eſztendöben, Sept. 3. napján, *Zimonynál* eſett tsatában, egy Töröktöl el-fogatott, 's rabſágra Konſtantzinápolyba küldetett, honnan következendö Levelét botsátotta:

„ Moſt

„ Most ötödfél hónapja, hogy véletlenül olly alkalmatosság adta elö magát, mellyel az éhség miatt el-erötelenedett kezembe pennát foghatok, a' végett, hogy az én nyomoruságos állapotomat le-irhassam, melly Septembernek 9-dik napján kezdödött. Az akkori tsatában, midön már kardra keltünk, a' lovamat alattam meg-lötték, melly ledobbanván, a' jobb lábomat úgy oda nyomta, hogy lehetetlen vólt olly hirtelenséggel, mint akartam, magamat szabaditanom 's védelmeznem. Ekkor, egy Török le-ugrik lovárol, meg-kap hajamnál fogva, a' kezemet, hozzá vágván, úgy találllya, hogy véle többé nem foghattam. Eggy másik-is késével felém jö, hogy fejemet vegye, de azt az elébbeni meg nem engedte. Mig ö engem talpra állita, addig a' lova el-szalada. Azonnal engemet a' Belgrádi Basához vezetett, a' ki néki a' lova árrát mindjárt ki-számláltatá, 's e' felett ötet egy pár paripával meg-is ajándékoza. A' Basánál szorgalmatossan el-kérdezték tölem, mennyi lehet Zimonyban a' fegyveres népnek száma, valamint az oda való környék mivoltáról-is sokat értekeztek, és én három annyira mondöttam leg-alább-is mindent, mint a' mint vólt valósággal. E' meg-lévén, a' Basa nékem kenyeret 's dohányt adatott; de semmi sem ellett jó izün. Innen a' Bástya alá vittek,

holott-is 62. tölünk való köz-legényre, és 4 Altifztre találék, kik külömb-külömbféle Regementyeinkből valának. Ezek nékem valamelly kevés piskóta forma enni valót adának, de a' tele vólt féreggel, és olly fekete vólt, mint a' föld. Más napra kelve fok Törökök jövének látáfunkra, kik nékem majd két *Tarira*, az az, 1. forintra valót ajándékozának, és utollyára az-is oda jöve, a' ki el-fogott vólt, 's nékem fejér kenyeret ada. Belgrádban öt napokig valék. Az nap elött való eftve, mellyen oſztán el-indúltunk, egy Török énnékem egy veres fellyül való ruhát, 's 5. forint úti pénzt ajándékozott. De ennek én femmi hafznát nem vehettem, mert még nap fel-költe elött jöttünk-el Belgrádból, és annakutánna egy iſtállóba, a' hol háltunk, bé-zártak bennünket, a' hol kenyeret 's vizet fem kaphattunk annyit, a' mennyi elegendö lett vólna. Szekereken vittek bennünket, mellyeken pároſſan öſzve vóltunk lántzolva. Egéſſz nyóltz nap alatt nem találtunk egyebet el-égett helyſégeknél. Kilentzed nap múlva értünk oſztán *Szupriába*, ott vólt *Oſman* Basa, és nékem 3. *Zechinót* ajándékoza, (egy zechinó annyit teſz, mint nállunk eggy arany) — Onnét *Vidinbe* vittek bennünket, a' hol megint 400. fogoly pajtásinkra akadánk, kik

ve-

velünk eggyütt Konſtantzinápolyba küldettek. Már Novembernek 25-dik napjáig 150. veſztek-el a' miéink közzül, az éhſég, ſzomjuſág, és hideg miatt. Nem lehet eléggé le-irni azt az inſéget, mellyet nékünk az utazásban ki-kellett állanunk. Ha valamelyik rab haldoklott, azt a' ſzekérről mindjárt le-vetették, 's mikor a' lélek még ki ſem ment belölle, a' két fülét el-vágták, és az út félen hagyták heverve, mint a' döglött kutyát. Egy Kapitány, nem nézhetvén tovább, hogy bánnak a' Törökök a' mieinkel, ellenek ſzóval ki-költ, a' kik ez által magokat meg-sértetteknek itélvén, néki-is mind a' két fülét el-vágák, 's elevenen a' vízbe veték. Még Belgrádban a' Törökökben ſok emberiſéget lát az ember: de az úton ſemmit nem egyebet, hanem vadſágot. Én azonban egéſſégeſſen Konſtantzinápolyba jutottam: hanem a' nagy hasmenés miatt tsak hamar Ispotályba kéntelenittettem menni. Négy ſzáz hatvanketten vóltunk, hogy Konſtantzinápolyba értünk, és itt találtunk még 600. köz legényekre, 5. Kapitányokra, 2. fö Hadnagyokra, 2. Al-Hadnagyokra, és 4. Záſzlótartókra. — De mindennap 8—10. emberünk-is meg-hal, a' melly nem-is lehet másképpen, mert a' ſzegény köz emberek, már mihelyt világo-

sodik, oda, a' hol a' hajókat tsinállyák, dolgozni hajtatnak, 's azonban viznél, 's kenyérnél egyebet nem kapnak. "

Spanyól Orszag.

Negyedik KÁROLY, a' moſtan uralkodó Király, ezen folyó eſztendöben foga Attya halála után, ſzéleſſen ki-terjedett Birodalmának igazgatáſához. A' miólta a' királyi ſzékbe ült, naponként hathatóſabb reményſéget nyújtott ſzemeit reája függeſztö népének, hogy benne nem annyira Urát, hanem egy olly Attyát fogja fel-találni, a' kinek fóbb gondja, 's minden kivánſáginak ſummája tsupán tsak az onnan fellyül gondviſeléſe 's páſztorſága alá bizott nagy ſzámú drága nyájnak boldogſága; úgy annyira, hogy ennek kéſz a' maga gyönyörüſégeit-is fel-áldozni. Illy atyai gondoskodáſának ſzembe tünö, 's követésre méltó példáját adta ezen jó Király, az el-múlt Májusban, *Aranjuez*-ben *) való mulatozálának alkalma-

*) Míg a' meg-igért *Földnek le-iráſa* az érdemes Hazaſiaknak kezekhez júthatna, jónak itéltük addig-is némelly váraſoknak le-iráſokat közleni. *Aranjuez*, egy haſonló nevezetü falu mellett épült Királyi nyári Palota, két viz kö-

matoſságával, tudniillik ſzivére vévén ott azon temérdek károkat, mellyeket a' megboldogúlt Attya idejében felette igen elſzaporodott vad tsinált a' ſzegényſég veteſeiben. Ez az embert a' vadaknál ſokkal drágábbnak ismérö Fejedelem el-tökéllette magában, hogy azoknak ſzámát meg-kevesíttse. Erre nézve ſok puskáſokat, hajtókat, és vadáſz-kutyákat gyüjtetett öſzve, és illy kéſzülettel, az emlitett hónapnak majd min-

között, mellyek a' nap-nyúgott felöl való végén öſzve ſzakadnak. Ez a' két viz moſtan egy ſzéles tsatorna által öſzve vagyon kaptsolva, és azólta Aranjuez egy valóſágos ſzigetté lett. A' palota mind külsö, mind belsö tekéntetére nézve igen pompás. De mindent felül hallad a' kies kert, mellyben kiváltképpen a' bolt-hajtáſoſan ki-tsinált ſor fa (allée), emlékezetre méltó, a' mellyek ſzélét mind két felöl a' tsatornára vett víz tsendeſſen moſogattya. Maga a' falu az Udvar költségén hová tovább mind ſzépül. Ennél a' helyſégnél igen nevezetes a' Király' vadáſzattya, mellyre, mivel az Udvar Madritból gyakorta ki-járt, tehát az út a' meg-nevezett helyſégtöl fogva egéſz Madritig, Római formára, kövekkel ki-van rakva, mellynek tsak egy mért-földnyi hoſſzaſága-is három milliom ezüſt Reálba került. — Egy Reál teſzen 12. krajtzárt.

den napján vadáſzni el-járt; nem annyira ugyan mulattság kedvéért, mint a' megboldogúlt Király, még az Orſzág' leg-terheſſebb dolgai félre-tételével-is tselekedett vólt, 's olly gyakran, hogy a' miatt egéſſzen néki barnúlt: hanem azon jó ſzándékból, hogy a' vadak' ki-irtáſával a' panaſzt a' ſzegény föld-müves ſzájából ki-vegye, és a' helyett ſzivét azon örömmel bé-tellyeſedni engedje, mellyet a' fáradtſágos munkát követö böv aratás méltán okozhat. Hogy ezen tzéllyát még annál jobb 's könnyebb móddal, és elöbb-is el-érheſſe, egy olly próbát tett a' vadáſzatban, mellynek példáját nehezen találhatnánk a' Hiſtoriákban. Tudniillik egy igen hoſſzú hálóval, vagy ponyvával, melly egy ölnél ſzéleſebb ſzokott lenni, egy nagy helyet bé-kerittetett, úgy hogy a' hálót a' föld felé tzövekekhez le-ſzegeztette, felül pedig rúdakkal eröſſen ki-feſzíttette, hogy a' vad ſe alól, ſe felül azon által ne ſzökhetne. E' nagy keritésbe ſok ezer vadat béhajtata, belöl pedig egy battériát kéſzíttete, mellyre 6. nagy ágyút ſzegeztetett-fel, 's ekként a' nagy tsorda vadat, mint valamelly dühös ellenſéget, két egéſz nap kartátsokkal ſzüntelen lövöldöztette. Ez alatt az idö alatt több vadat le-vet ek 4000-nél a' lábáról, 's minden fel vólt ſzabaditva, hogy annyit viheſſen haza, a' mennyit tettzett.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 28-*dik* Napján.

Mindeneknek elötte botsánatot kérünk, azon hibákról, mellyek Irásunknak leg-közelebb Juliusnak 21-dik napján költt ſzakaſzában, vagy a' dolognak értelmére, vagy a' ſzókat formáló betükre, vagy végre magoknak a' ſzóknak nem terméſzeti renddel való el-rakáſára nézve, ötölhettek az értelmes Olvasók' eleibe. Mi azokat leg-elsöben éſzre vehettük 's vettük-is, de már akkor rajtok nem ſegithettünk, mind a' Nyomtatónak távól-léte miatt, mind azért, hogy a' Stempelezés (az Auſtriai tzimernek fel-nyomáſa) ſok idöt kiván, legtöbbet pedig, Iráſunknak a' Poſtán való el-inditáſa, mellyel még mind ez ideig igen nagy ügygyel bajjal boldogúlhattunk. Erre nézve tellyes bizodalommal vagyunk, hogy az érdemes Közön-

ségnek, az engedelem adásban kész hajlandóságát fogjuk tapasztalni, annyival-is inkább, mivel úgy találjuk, hogy olly hiba, melly a' szónak elhagyásából származott, 's következésképpen valamelly homályosságot okozhatott vólna, tsupán tsak eggy fordúlt elöl, a' 34-dik Levélen, de azt-is, a' több, ámbár ugyan tsak még sem számos hibákkal eggyütt azért nem fedezzük-fel, ne talám ez által láttatnánk az érdemes Olvasókat azon rövid látással vádolni, mintha magoktól azokat, minekutánna ki-találták, meg nem jobbíthatnák. — A' kezdete többnyire mindennek hijjánosságokkal vagyon egybe köttetve: azon leszünk tellyes igyekezettel, hogy minden részben hová tovább tökélletesebb munkával adózhassunk kedves Hazánknak.

Úgy szándékoztunk vólt, hogy Berbírnek, Dubitza 's Novi dijjárá lett jutását, a' fö Hadi Cancellariának utóbb, az az, Juliusnak 20-dik napján ki-adott tudósítása szerént, intézett elöadással tehessük közönségessé: de a' fenn emlitett okokra nézve, ezen jó igyekezetünk-is az akaratnak határán túl nem hathatott. Minekokáért a' mit akkor nem tehettünk: ime' most tellyesittyük, még pedig úgy, hogy ezen következendö elöadás a' már kéznél lévö *Berbirröl való további tudósításnak*, mindjárt ezen szók után: 's a' kémek-is bizonyitották, ragaszthandó folytatása 's végzöje lehessen:

Ugyan

Ugyan tsak látta azt még-is a' benn lévö nép, hogy ö akárhogy akármint-is a' miéinknek kevesset tehet, mivel ezek, a' várnak mind alsó, mind felsö részén készített föld-várakban, 's a' külömb-külömbféle menetelü és mélységü árkolásokban, magokat úgy helyhették, hogy néki minden ágyuzásai, 's puskázásai, hova tovább, mind inkább haszontalanok. De látta azonban aztis, és maga kárán tapasztalta, hogy a' miéink a' várnak mind külsö, mind belsö részeire úgy szórják szakadatlanúl rontó menyköveiket, a' külömb-külömbféle golyóbisokat, 's tüzi testeket, hogy az, még utóbbis, önnön magokkal eggyütt, a' végsö pusztulástól mentt semmiképpen nem lehet, annyival-is inkább, mivel kilentzedikre virradóra a' miéink azon nagy házat-is, melly a' vár árkában, a' várból ki 's be-járó Törököknek egész menedék helyek vólt, el-égették, az úgy neveztetett *Banyalukai* kapu elött, mindjárt a' vár árkához közel lévö gyümölts fákat-is, mellyek eddig az ágyugolyóbisok ellen nagy tartalékúl vóltak, 40 tábori átsok, a' Generalstaabtól való Kapitány *Makovitsnak* igazgatása, és bizonyos számú Gradiskai *Stuttzosoknak* örizetek alatt, mind eggy szálig ki-vágták. Illyen környül állásokban annakokáért, a' várbeliek a' benn maradással továbbra-is magokat szerentsél-

tetni nem akarták, hanem ezen folyó Julius hónapnak 9-dikén, a' várat oda hagyták. Az emlitett napon tudniillik, már jó reggel, járt a' Törökség fótostól ki 's bé, a' várból a' táborba, mellyet midön látnának a' miéink, kezdtek arra felé kartátsokkal 's golyóbisokkal lövöldözni, 's azt-is látták, hogy a' Törökök közzül fokan a' földre ledobbantak.

Ez a' reájok lett tüzelés, még fem tartóztatta-meg öket, hogy déllyesti két, és négy óra között, még feleſebben ne rohannának nyakra fore az erdö felé. Fel-lehetett azt-is venni, hogy holmi ingó bingó jószágot-is viſznek magokkal, a' midön azonban a' várból való tüzelés, majd tsak hogy egéſzſzen meg nem ſzünt. A' miéink keménnyen tüzeltek, az erdö felé nyomuló Törökök után, és ſokat el-is ejtettek közzülök, mellyre nézve, a' több, életben meg-maradtak annál nagyobb iramodásra vették a' dolgot.

Ezen látásra, tsak nem egéſz bizonyſággá vált már moſt azon vélekedés, melly ſzerént eddig-is ſokan úgy gondolkoztak: alig ha a' várbéli nép el nem tökéllette magában, hogy a' következendö éjtſzaka a' várból ki-költözzön, annak meg-elözéſére,

hogy

hogy a' miéinktöl egéſſzen bé ne rekeſztesſen. De hogy még-is annál bizonyoſſabb legyen a' dolog, hat Legényeket magok akarattyokkal ki-válaſztottak a' végre, hogy azok lopódnának a' Banyalukai kapuhoz, 's gyújtanák-meg azt a' kunyhót, a' melly mindjárt a' kapu elött vólt. Hogy ezekre a' várból ſemmi lövés nem esett, tehát utánnak újra húſz ſzabad akaratuak nyomúltak, 's a' midön látnák, hogy ezekre ſem adódik tüz, parantsolá General *Klebek*, hogy Major *Barthodetzky*, eggy már talpon álló *Ferdinand* Regementyebéli oſztállyal, ſiettséggel a' várba indúllyon. A' ſzabad akaratuak mentek bé elöſſzör, kiket úgy követett oſztán az emlitett oſztály, üreſſen találván erröl, tudniillik az alsó óldalról a' várat. Tsak hamar azután General *Brentano* is, azon napra ki-rendeltt embereivel elöállott, és mellöle *Ternyei* Oberſtlieutenant, eggy *Nádasdy* Regementyéből való oſztállyal, a' vár felé fel-kerekedett, a' hová, haſonlóképpen mint az elöbbeniek, magát bé-is férkeztette. Ugyan azt tselekedte a' vár felsö réſze felöl *Dedovich* Ingenieur Kapitány azokkal, kik a' *Preiſs* Regementyéből munkára melléje rendeltettek vala. E' ſzerént tehát, már ſemmi leg-kiſſebb kételkedésnek-is többé helye nem vala, az eránt,

ha vallyon az ellenség valósággal meg-szökött legyen-e'.

Mig a' várbeli nép mozgolódott, addig az erdöben táborozók-is, nagy siettséggel szedték vették a' sátor-fát, 's úgy el-horták magokat, hogy estvére kelve még tsak egy lelket sem lehetett közzülök látni. A' Huszárok ki-küldettek üzöbe, de ezek sem találtak semmi ellenségre. Úgy láttzik, hogy azon okon tüntek-el olly hirtelenséggel a' táborozók, mivel úgy gondolkoztak, hogy a' *Szvinyárnál* öszve hordott külömb-külömbféle hidak, arra valók vólnának, hogy azokon a' mi seregünk által menvén, nékiek hátúlról kerülhessen.

Ezek, a' mint azután a' hirit meg-hozták, egymástól külön szakadtak; a' Basa az Arnautákkal, és a' Banyalukai Törökökkel ment Banyaluka felé; a' többi Bosznyákok pedig el-oszlottak azon helyekre, a' honnan jöttek vólt.

Az egész ostrom idején negyveneggyen estenek-el; hárman a' katonaság mellé munkára, vagy egyet mást hordásra naponként ki-rendeltetett föld népe közzül, és 38 fegyvert viselök, kiknek száma közzül valók, a' *Gyulay* Sámuel Regementyéből *Rendel* Ka-

Kapitány, és a' *Deutſchmeister* Regementyéből *Orelly* Záſzlótartó. Sebet kaptak a' katonák közzül 118., a' föld népe közzül pedig 15-en. A' ſebeſſedtek közzé tartoznak, a' már más izben emlitett *Draskótzy* Oberſteren, *Michich*, és *Viſchoda* Hadnagyokon kivül, a' *Langlois* Regementyéből való, 's General *Schindler* mellett Adjutansſágot viſeltt Hadnagy *Hrabie*; a' *Ferdinand* fő Hertzeg Regementyéből való fő Hadnagy *Bangerle*, és az árok ásók közzül Al-Hadnagy *Norovſzky*.

A' várban találtak alkalmas bőſéggel, mindenféle ſzükſéges dolgokat, mellyek a' had idején meg-kivántatnak; e' felett 35. hoſſzú ágyukat, 's 4. mozsár formájuakat, mellyek mind értzből kéſzültek, és négy rövideket vasból.

A' kiben, a' virtus, 's valóſágos érdem lakozik: meg-tudja az azt másban-is esmérni 's betsülni. Példa erre LAUDON, ezen érdemeit újjabb érdemekkel tetéző Héros, a' ki valamint máſſzor, úgy moſt-is az oſtromról való Tudósitáſát ditsérettel fejezi-be; olly ditsérettel, mellyet nem tsak a' nagyobbakra ruház, hanem, követvén, a' maga áldott világával, mindeneket meg-újjitó, 's meg-örvendeztető napot, abban kitkit érde-

mihez képest eggy formán réfzeltet. Megditséri, fö igazgatáfa alatt, mindennémü köteleſségében hiven el-járt egéſz népét, kitsintöl fogva nagyig, maga lévén még a' leg-nagyobb veſzéllyek között-is ſzemmel látott Tanúja, annak tökélletes meg-elégedésfel tapaſztaltt bátorſágának, 's az eleibe ki-ſzabott munkának, minden zugolódás 's félelem nélkül való folytatáſában, ki-mutatott kéſzſégének.

A' fö Vezér máſſai, kik a' Fötöl, minden közbe vetés nélkül lelkesittetvén, az egéſz teſtet, olly mozgásba hozták, mintha az tsupán tsak eggy lélektöl vezéreltetett 's igazgattatott vólna, *Brentáno*, *Klebek*, *Quosdánovits*, *Schmacker*, *Schindler* nagy érdemü Generális Urak vóltak, Oberſter *Lichtenberg* Urral eggyütt. Ezekröl a' fö Vezér olly nemes vallást teſz, hogy ök a' népnek, nem tsak bölts igazgatói, hanem jó példa adói-is vóltak.

Különöſſen magaſztallya, Báró *Rouvroi* Hadi Tárnokmester Urat, úgymint a' ki, az ágyúk mellett forgolódóknak, mindenkori el-intézéſekben, el-követett, ſzemeſſége, okoſſága 's fáradhatatlanſága által, mintegy örzö Angyal, nagy ſegéd vólt arra, hogy a' vár jobb móddal lehetö oſtromláſa végett

fel-

fel-vett terhes és bajos munkában, ſok ember veſzteſég nélkül, rövid idö alatt, annyira mehettek.

Májor *Rouvroi*, az emlitett Hadi Tárnokmeſter Urnak nagyra ſzületett, 's már nagyra ment fia-is, haſznos ſzolgálatot tett, az ostrom alkalmatoſſágával, még pedig tsupán maga jó ſzántából, azon Batteriáknak helyeſſen 's gyorſan való kéſzittetéſében, melyekröl a' ſzökdösö golyóbisokat lövöldözték. (Ricochet-Batterien).

A' *Várasdi* Körösi Regementböl *Hiller* Oberſtlieutenant, ritka talentomi, 's a' dologba való mélly bé-látáſa által, olly kedveſſéget nyert a' fö Vezérnél, hogy mellette tett hathatós ſzavára, ö Felſégétöl leg-ottan Oberſteri méltóſágra emeltetett.

Major *Loudon*, meg-mutatta, hogy ö a' fö Vezérnek méltán Adjutántya, 's a' Loudoni nevét-is, nem hijjába viſeli, kinek Major *Hayd*, valamint a' hivatalban, úgy az érdemben-is Társa.

Mindenütt Akadémia nyilik, a' hol olly ember állapodik-meg, a' ki a' tanúlni kivánóknak még távolról-is, reája való figyelmezéſeket meg-nyeri, 's azoknak ſziveket,

mágnesi erővel biró érdemei által magához vonnya. Loudon jelen léte által, *Berbir* tájja-is hadi oskolává leſſz, mellybe kéredzenek a' nemes érzékenyſégű iffjabb vitézek, hogy onnan, a' Haza haſznára gyüjtött ſzép tapaſztaláſokkal, rakott méh módjára térheſſenek viſſza, ki-rendeltt helyeikre. — Ezt tselekedte nevezeteſſen Kapitány *Schwartzenberg*, a' ki engedelmet kért, hogy a' nagy Armadiától, *Berbir* oſtroma látáſára, 's a' Loudon böltseſſége tsudáláſára jöheſſen. Ezt tselekedték *Dietrichſtein*, *Kinsky*, és *Hadik* Kapitányok, Gróf *Vröna*, *Thaun*, és *Roſenberg* fő Hadnagyok, Gróf *Hardeg* Al-Hadnaggyal eggyütt, kik a' fő Vezér mellől ſoha nem távoztak, és mindent látni 's tudni kivánó kéſzſégekkel, nyilván meg-mutatták, hogy belöllök a' Haza haſznos fiakat várhat.

* * *

Berbir oſtromjáról, annak környülállásiról, 's hathatós foganattyáról, meg-küldött Tudósitáſához Laudon fő Vezérnek, ezen következendő híradás-is hozzá járúl, melly magához a' fő Vezérhez, Juliusnak 11-dik napján *Kostainikzából*, *Jellachich* Generálmájor Urtól érkezett, hogy tudniillik Juliusnak 9-dikén, valami ezerre való, réſz

ſze-

fzerént gyalogokból, réfz fzerént pedig lovafokból álló népe, az ellenfégnek, nap felkölte tájján, de igen sürü ködben, az úgy nevezett *Grackanitza**) *Tfchártak* mellett egy *Kottaráni* nevü falunkba, nagy tsendefféggel 's hirtelenféggel bé-lopódott, ott tiz házat el-égetett. De mihelyt Major *Lövenberg* és *Kengyel* Kapitány, amaz eggy oftállyal, e' pedig eggy Kompániával, a' *Várasdi* Sz. Györgyi Regementből, ott termettek: az ellenfég hátat fordított, meg-elégedvén azzal, hogy egynehány marhákat a' lakosoktól el-vehetett, 's magával el-vihetett.

Viffza mentében, a' *Jamnitzi* völgyben, reá bökkent *Andrievich* Záfzlótartóra, kinek 60. emberinél több nem vólt, a' 2-dik Báni Régementből; de azért az ellenfégre olly ke-

*) *Tfártákoknak* nevezik a' Gránitzokon (határokon) Filegória formára kéfzített örző házatskákat. Ezek karókra vagynak magoffan tsinálva, kivülről, körös környül folyosó keriti, a' mellyen az ör-álló mihelyt éfzre vefzi, hogy a' Török földéről való tsavargók valamit akarnak: azonnal eggy puska-fzóval jelt ád. Ezt tselekfzi utánna a' máfodik, harmadik 's a' t. vigyázó: melly jel adásra a' határnokok azonnal talpon vagynak, a' jó fzomfzédoknak fzándékjokban való meg-gátolására.

keménnyen tüzeltetett, hogy az egész fót ellenség zúrzavarba hozódott. Estek-is el közzüle némellyek, máſok pedig meg-ſebeſedtek. De ismét rendbe ſzedte magát, és már ekkor fennyebben kezdett beſzélleni, hogy vagy adja-meg magát *Andrievich*, vagy moſt mindjárt vele lévőkkel eggyütt mind eggy lábig kardra hánnya. De itt-is be-tölt az, hogy nem mindenkor a' ſzám győz. Mert Andrievich a' ſenyegetődzésre ſemmit nem igyelvén, a' Törökökre olly derekaſſan puskáztatott tovább-is, hogy azok, ſzégyen ſzemre, nagy veſzteſégek után, ſzaladásnak vették a' dolgot. A' futás közben 100. marhát vettek-el a' miéink töllök, mellyeket *Kottarábból* hoztak vólt magokkal. Eggy falujokat-is el-égették, és az ott találtatott marhát mind el-hajtották, mellyeknek által adáſa által a' Kottarániak' kára böven ki-pótolódott.

A' miéink közzül tsak eggy ember eſett el, 's eggy nem tudódik, hová lett. Az ellenség 8. hólttakat hagyott a' tsata-piatzon, és még több meg-ſebeſedteket. — Ez, tsete-paténak nem alább való, mint Miltiadesnek hajdan a' Persákkal, a' *Marathon* mezején, vagy a' nagy Fridriknek *Rosbaknál Subiſſel* lett ſzembe ſzálláſa, nagy verekedésnek.

* * *

A' fö Hadi Cancellériának *Berbirröl* kiadott Tudósitáſához, tóldalékúl kivánunk ragaſztani némelly dolgokat, mellyeket egy érdemes levelezö Társunk, *Berbir* alól, Juliusnak 11-dik napján hozzánk utasított Levelében méltónak itélt a' fel-jegyzésre. — A' Levél Irónak ſzavai ezek:

„ Midön, a' mi mina ásóink (Mineurs) „ a' várban, minden föld alatt lévö titkos „ meneteleket, és lyukakat ki-keresgéltek „ vólna: találtak a' puska-por tartó mellett „ eggy Rátzra, ki kéttség kivül, arra a' „ vakmeröſégre vetette vólt fejét, hogy a' „ puska-port eggyſzerre el-lobbantván, ka- „ tonáinkat magával eggyütt, fel-vettetheſſe, „ 's izre porrá ſzaggattathaſſa. Hogy a' Rátz „ a' mina ásót meg-látta, fel-ugrott, és azt „ torkon kapta; de a' Minérs is meg-kapván „ a' vad Rátzot derékon, a' földhöz nyomta, „ kit leg-ottan meg-kötözve, puska köztt „ a' mi régi várunkba által vittek. Ezen „ kivül találtak még eggy vén Törököt, a' „ deſzkák között aluva, a' kit magam-is „ igen jól meg-néztem. Reménylettem, „ hogy itt majd valamelly ritkaſágot kap- „ hatok; de ſemmi kedvem ſzerént valót „ nem találtam. Ugyan tsak a' midön lát- „ tam vólna, hogy egy mina ásó egy kis

„ ku-

„ kutyát a' Szávába akar vetni, mellyet ö
„ a' vár alatt lévö Kaſzamátában, a' hüvö-
„ sön feküve talált vólt, de a' melly az
„ éhſég miatt egéſſzen el-kénſzeredett, ezen
„ kis ártatlan állaton meg-esett a' ſzivem,
„ 's eggy húſzaſon meg-vettem. Találtunk
„ négy Kereſztény fejekre-is, mellyeknek
„ még a' nyirett dupéjok, 's tzafjok-is meg-
„ vólt.

„ Az ágyuknak némelly réſze még meg
„ vólt töltve. Az eleſéget nagy réſzént ki-
„ takaritották; egynehány hordó kölesen,
„ búzán, és liſzten kivül; ruhájokat pedig
„ 's egyéb ingó bingó jóſzágokat, a' mi
„ tsak valamire való vólt, magokkal mind
„ el-vitték, tsak holmi rongyokat, üreſs
„ ládákat, és réz edényeket hagytak itten.

„ Az egéſſz *Berbir* várában nem ditsér-
„ hetek egyebet, hanem tsupán egy kútat,
„ mellyben felette igen jó viz vagyon, a'
„ mellyböl moſtan többnyire a' mi Tiſzteink-
„ is iſznak. Benne nem maradt-meg eggy
„ ház-is, a' ſzüntelen való égés miatt, ha-
„ nem tsak holmi deſzkákból öſzve tsinált
„ kunyhótskák vagynak a' házak helyett,
„ és azokban-is ſok kárt tett a' golyóbis,
„ a' melly olly sürüſéggel ment a' vár fe-
„ hogy már a' golyóbis a' golyóbist törte a'

„ fal

„ fal helyett. Tegnap hozzá fogtak ezen
„ öſzve omladozott, 's rakás köhöz haſonló
„ várnak épitéſéhez, és a' mi meſterſéges-
„ ſen tsináltt ſántzainknak el-rontáſához, 's
„ azoknak az árkoknak bé-hányáſához, a'
„ mellyek már tsak 150. lépésnyire vóltak
„ a' várnak tövétöl, 's a' mellyeknek öſzve
„ kaptsoláſával tizedikre virradóra ſzándé-
„ koztak a' miéink kéſzek lenni; a' mint-
„ hogy 500. dolgosok ki-is vóltak éjtſzakára
„ rendelve; de a' Törökök ki-tanúlván ké-
„ mek által ſzándékunkat, meg-ſzöktek,
„ hogy benn ne rekedjenek. Berbir váro-
„ hoz vagynak itten körül belöl 31. faluk
„ el-foglalva, mellyeknek Rátz lakosaik,
„ hozzánk ſzaladtak által, és nem-is mernek
„ lakó helyeikre viſſza menni, tartván a'
„ Törököknek dühöſſégektöl.

„ Az ellenſég a' mi régi várunkban az
„ oſtrom alatt ſemmi kárt nem tett, tsupán
„ tsak a' Templomot találta két izben, jó
„ formán meg-dobbantani. Ezt-is kéttség
„ kivül azon három Pattantyusoknak lehet
„ tulajdonitani, kiknek ketteje töllünk ta-
„ valy ſzökött által, a' harmadikat pedig
„ úgy fogták vólt el, de ez, jó módját ta-
„ lálván, ſzerentséſſen viſſza ſzökött koz-
„ zánk. Székes Fejérvárrá való fi. — Sok
„ vólna elöſzámlálni, a' mellyeket ez a' föl-

„ dink

„ dink beſzéllett. Máſſzor jobb alkalmatos-
„ ſágom leſzen azoknak meg-iráſára, mivel
„ moſtan a' ſátorban más helyem nem lévén,
„ ezeket-is a' köpönyegemen feküdve irom.—
„ Éppen ebben a' ſzempillantásban érkezett-
„ meg Loudon fö Vezér a' visgálódásból,
„ (recognoſciren) eggy oſztállyal, a' vitéz
„ *Gréven* Huſzárjai közzül, és két magyar
„ gyalog Kompániával, a' *Ferdinand* és *Gyu-*
„ *lay* Sámuel Regementyéből. Követöi köz-
„ zül Kapitány *Cz.* azt beſzélli, hogy
„ a' Törökök, a' merre mentek, mindent
„ fel-égettek; ök egyebet nem találtak há-
„ rom ſebes lovaknál, mellyek közzül egy-
„ nek a' lába el vólt löve; de azért ſemmi
„ képpen el nem lehetett fogni: mellyre
„ nézve ſzánakozásból, maga Loudon pilz-
„ tollyal föbe lötte.

Igy végzi Levelét érdemes Barátunk:
„ Már nintsen ſemmi kéttségünk benne,
„ hogy innen egyeneſſen *Belgrád*, és nem
„ *Bányaluka* ellen megyünk, mint minde-
„ nek állitották vólt. Már eggynehány gya-
„ log Regementek arra felé, útnak-is indúl-
„ tak. Ha 1717-ben eggy *Eugenius* Nandor-
„ fejérvárát meg-vehette: hiſzük, hogy ám-
„ bár azólta a' Törökök-is többre mentek a'
„ hadi Tudományban, ugyan tsak két Euge-
„ niusunk, *Loudon* és *Hadik*, eggyesitett

„ éſzel,

„ éſzel, 's erövel, tsalhatatlanúl most-is „ kézre kerítik. "

A' Bánátból.

Fejér-Templomból (Weiskirchen) egy nagy érdemű Hazánkfiához, Juliusnak 9-dik napján utasitott, 's az által velünk kegyeſſen közleni méltóztatott Levélből, a' következendőket bátran bé-merjük Irásunkba iktatni: Juliusnak 8-dik napján, dél előtti 9. órakor, meg-izente Gróf HADIK fő Vezér a' Törököknek, hogy ezentúl réſzéről ſem fogja, a' tsatázástól való meg-ſzünés eránt, még az el-múlt 1788-dik eſztendőnek a' végén, mind két réſzről tett kötést meg-tartani; valamint a' Törökök, annak fel-bontáſára való hajlandóſágokat az által nyilván valóvá tették, hogy a' mi Tsajkáſſainkat a' Dunán meg-támadták, 's a' *Besániánál* vigyázatra ki-rendeltetett Legényeinkre-is tüzeltenek; mindenek felett pedig, mivel a' Duna mentében, a' *Veterâni* barlangtól nem meſſze, *Svinitzát*, más több helyſégekkel eggyütt el-puſztitották: Ahoz képest, még azon a' napon a' *Berſaska* *) tájján tzir-

*) *Berſaska* a' Bánátban a' Duna partyán fekſzik, a' hegyek között, mintegy 8. mértföldnyire Ujpalánkától, Orsova felé.

tzirkálódó Törökökre, két Kompaniát küldött, melly-is öket onnan el-kergette, elfogván belöllök hetet, hatan pedig közzülök a' fogokat ott hagyták. *Móldovánál*, mellya' Duna partján eggy szigetmellet fekszik, két Batalion által ment a' Dunán, és *Gradistiet*, más három városſal eggyütt fel-gyújtotta, így adván vissza a' költsönt. A' Móldvai Bányászok parantsolatot vettek, hogy magokat a' Bánátba bellyebb vonnyák.

Juliusnak 9-dik napján, Gróf *Colloredo* Jósef, az ágyúk körül forgolódóknak fö Igazgatója, Móldován alól az *Alibeg* hegyéhez sietett, hogy ottan föld-várokat hányaſſon.

A' Gróf *Pálffy* János Regementyéből, Oberſtlieutenant *Liptay* Ur, ki magát az elmúlt eſztendöben olly vitézül viselte, hogy kevés idö alatt Kapitányſágból Oberſtlieutenántſágra lépett, 's a' Therésia kiſſebb kereſztjét-is el-nyerte, a' Batálionnyán kivül, még 600. embert tartozott maga mellé venni.

A' mi *Ujjpalánkánál* lévö nagy föld-várunknak éppen ellenébe 5000. Török telepedett-meg, ott magát bé-sántzolta, és eggy föld-várnak hányáſához kezdett, mivel azt gondolta, hogy Seregeink erröl ſzándékoznáⁿ-

nának, a' Dunán által, az ö földjökre béütni.

Ma két Kémeket fogtunk-el, mind a' kettö ſzületett Frantzia, tobákot, és dohányt árultak.

Erdélyből.

Feldmarsallieutenant Hertzeg HOHENLOHE, Erdély Orſzága moſtani hadi Igazgatójának, az ide való fö Hadi Cancelláriához, Juliusnak 17-dik napján útasitott, és az emlitett Hadi Cancellária által Juliusnak 25-dikén közönſégeſſé tett Tudósitáſa e' mellett, némelly magános, de hiteles Levelek ſzerént, a' *Tömösi Paſſusnál* esett nevezetes tsatáról, ezeket irhattyuk:

Ezen Hónapnak 13-dikától fogva, a' *Bozzai*, *Tömösi*, *Ó Sántzi*, és *Töltsvári* Paſſusoknál, nagy tsoportokban mutogatták magokat az ellenſég ſeregei. A' mint a' beſzéd vólt, ezek az Oláh Orſzági Fejedelem *Mavrojeni* igazgatáſa alatt való nép közzül valók vóltak, 's úgy ſzándékoztak, hogy eggy idöben rontsanak Erdély Orſzág határira minden felöl. Tsak hamar azután valóſágos hirit-is hozták, hogy *Mavrojeni* 30000-ed magával *Kimpina* mellöl fel-kerekedett, és *Sinajig* nyomúlt, a' honnan hat

ezer embereit el-küldötte olly tzéllyal, hogy azok a' Tömösi Paſſusnál bé-üſſenek. Ezek a' hónapnak 15-dikén, 6. órakor a' *Predal* hegyén a' mi ſántzunkra rohantanak, mellyben a' Generálmájor *Oroſz* igazgatáſa alatt lévö nép úgy vólt el-rendelve, hogy három Compánia a' ſántzot óltalmazta, két Compánia, jobb és bal kéz felöl, a' be-vágás megé vonta magát, a' többi hátúlról dugaſzban maradott.

Az ellenſég, melly mind nagy brontes emberekböl állott, igen tüzeſſen támadtameg a' miéinket. Tsak eggy ágyú lövésre mintegy hatvanon eſtenek-el közzüle eggy lapájban; még-is nem siet jobban az ehes faſs-keselyö a' prédára, mint a' millyen febeſséggel rohant, ez a' fel-forrott vérü, és magát egéſſzen el-ſzánt Törökſég a' ſántz elé, ſokan az árokba-is bé-ugráltak, hogy onnan a' töltésre fel-kapván, a' ſántzba beronthaſſanak, 's a' miéinket meg-lepheſſék. — De mit tehetne az éſſzel eggyesittetett erö, 's a' próbáltt okoſságtól vezéreltetett bátor ſzivüſég ellen, a' tsupa erö, és vakmerö bátorſág.

A' mi *Székelly*, 's *Toskana* Huſzárjaink, az *Oroſz* Regementbéli Oberſt Batalionnal, és az *Eſzterházy* Antal Regementyebéli 3-dik Ba-

Batálionnal eggyetemben, nagy ſzivvel, 's tántorodás nélkül való állhatatoſsággal hartzoltak az ellenſég ellen. A' gyalogſág a' bajonéttel, 's a' puska ágyával esett néki, a' Huſzárok lovaikat a' ſántzban hagyván, ki-vontt karddal ugráltak a' fántz árkába, holott úgy apritották a' ſok Török föt, mint a' répát. *Vajna* Kapitány, ki már az elmúltt eſztendöbeli vitézſégéröl-is nevezetes, eggy köz katona tsákós süvegét tévén-fel, mindenek ſzeme láttára tsak hamar három Törököt dnrabolt öſzve. Kardja 's mindene ollyan vólt, mint a' Méſzárosnak. *Bodola* Strázsameſter-is hármat vágott-le, melly vitézſégéért a' Generális vállát meg-veregetvén, leg-ottan Hadnagynak ſzóllitotta. A' viaskodás 4. órákig tartott, a' midön az ellenſég nem ſzivelhetvén többé a' magyar kéz súllyát, ſzaladásra vette a' dolgot, 's tudta, hogy jött *Sinai* felöl, de nem tudta hogy ment viſſza. — Onnan ſzándékozik-e' még viſſza fordúlni, 's eggy próbát tenni, vagy hogy talám más felé akarja venni útytyát, nem bizonyos. Közel négy ſzázan eſtenek-el közzüle, két ſzáznál többet hagyott a' nagy sietteség miatt a' tsata piatzon, kiknek már néki ſzederjeſedett, kék halványſágu ábrázattyokon-is lehetett némi-némü maradványait ſzemlélni, tettentö mordſágu tekénteteknek. Az egyeneſség-

nek adózunk, midőn az ellenſégben-is megditsérjük a' ditsérni valót, és a' Tudósitáſok után bátran azt mondjuk, hogy a' mezőt vérekkel feſtett Törökök, Catilina katonái módjára hartzoltak. Erre nézve nem tsuda, ha a' győzedelem réſzünkről-is valamelly veſzteſéggel kéſzülhetett-meg; sőt az a' tsuda, hogy tsak annyiba került. Nem eſtek-el tudni-illik többen öt vitezeinknél, úgymint: különös vitézſége által maga után nagy emlékezetet hagyott, 's virágzó Familiájának újjabb érdemet ſzerzett Gróf *Kun*, a' Székely Huſzárok közzül; eggy Al-Tiſzt a' Toskána Magyar Lovas Regementyéből; két Oroſz gyalog Regementyebeli köz legény, és egy pattantyús. Az Oroſz Regementyéből tizen öten ſebeſedtek-meg.

Ha ſzóval meg nem ditsérné-is, Oroſz Generálmajor, igazgatáſa alatt illy példás vitézſéggel hartzoltt népét, kitsintől fogva nagyig: maga tulajdon tselekedete ezt eléggé meg-ditsérné. Mert, mint elő adánk, ollyan dolgokat vitt véghez, mellyet Hiſtóriákban-is nagy álmélkodáſſal olvaſunk. A' ſántzban kormányozta vólt a' népet Major *Layritz*, az Oroſz Regementyéből, kit ő Felſége mind az el-múlt eſztendőben, mind moſt újjabban ki-mutatott okoſságára, 's nagy lelkűſégére nézve Oberſtleidinántſágra emelé.

JEGY-

JEGYZÉS.

Julíusnak 21. napján költ Iráſunkal, meg-küldöttük vala a' föld golyóbiſſának rajzolattyát, melly tsupán arról való képzelödéſünket ſegiti, miképpen függ ez a' nagy teſt, a' mi földünk, a' levegö égben, felhökkel minden felöl környülvéve. Ugyan erre nézve tsak a' négy nevezetesebb réſzei a' földnek vagynak rajta ki-téve, a' nagyobb Tengerekkel eggyütt.

A' moſtani Iráſunkhoz tett rajzolásban ſzemléltettyük az érdemes Közönſéggel (és bár tsak ne ſzemlélhetnénk) azon rontó, 's meg-sirathatatlan károkat okozó eſzközöknek az ágyúknak némelly réſzét, mellyeket az az ember gondolt-ki, maga 's felebarátya veſzedelmére találós eſzével, a' kinek fö tzéllya tartozna lenni, maga 's ember tárſa bóldogitáſa.

A' moſtani ágyúk, formájokra nézve, ſokat külömböznek a' régiektöl. Közönſégeſſen három nemüek: *Tábori*, *Oſtrom* és *Mozsár* ágyúk. Az itt le-rajzoltt négyféle ágyúk Tábori ágyúknak neveztetnek azért, mivel nem olly teſtesek, 's következésképpen nem-is olly nehezek, mint az Oſtrom ágyúk, mellyhez képest egy táborból a' másikba könnyen lehet öket ſzállitani. Ezeknek hárma, mint ezt tsak elsö tekintettel-is észre lehet venni, hoſſzabb, a' negyedik ſzembe tünöképpen rövidebb, és ſokkal vaskoſabb. A' három hoſſzabbaknak eggyike, három fontos, melly másképpen *Regement ágyú* név alatt-is jö, a' más kettök pedig, hat és tizenkét fontoſok. A' *fontos* ne-

nevezetet veſzik a' beléjek való golyóbistől, ahoz képest tudniillik, a' mennyit ez, vagy amaz golyóbis nyom. A' negyedik, 's a' többinél jóval-is rövidebb és izmoſabb agyú hét fontos, 's *Haubitznak* neveztetik. Ebből többnyire granátokat lönek; ámbár ollykor kartátsokat-is.

A' *nyelnek* eggyik végével, mellyen a' boroſta vagyon, az ágyút ſzokta a' pattantyús ki-ſepreni, 's azt hirtelen meg-forditván, a' másik végével a' tötést bé-tolni.

A' ſerétes (srétes) Katulyát (iskátulyát vagy skatulyát) a' c. betü alatt lévö rajzolásban lehet leg-jobban ſzemlélni. Ez bádogból vagyon kéſzitve, alól a' fenekén vagyon a' puska por, felül harmintz, közönſéges dió nagyſágu, és két nagyobb golyóbis. Az illyen golyóbiſokat sréteknek hijják a' pattantyuſok. A' srétes katulyát, a' mint vagyon, bé-teſzik a' Haubitzbe, melly, kilövödvén, 's a' puska por ereje által ſzéllyel ſzaggattatván, ſzórja a' golyóbist minden felé.

Az a. betü alatt vagyon a' *Kartáts* töltés kirajzolva, ez eggy zatskó, mellynek allyán puska por, felül, egy tsomó bádogba foglaltt apró golyóbis vagyon.

A' b. betü alatt lévö rajzolás jelent eggy zatskót, mellyben alól, a' puska por vagyon, felül pedig ez vagy amaz nagyſágú, 's nehézſégü golyóbis, azért hijják *Golyóbis tötésnek.*

TÓLDALÉK.

Frantzia Orſzágból.

A' kiſſebb 's nagyobb Társaſágokban való meg-haſonláſok, 's egyenetlenſégek, haſonlók a' nyavalyákhoz, mellyek akkor férkeznek gyakran a' testhez, mikor talám ingyen ſem gondolhatta vólna valaki, ámbár a' dologba való mélly bé-látáſsal birjon-is. Világos példáját találjuk ennek Frantzia Orſzágban, melly, minekutánna ſok ízben külömb külömbféle, külsö és belsö háborúk, 's vallásbéli ſzakadáſok által, igen meg-rongálódott, 's formájából gyakor ízben ki-vevödött vólna, moſtan uralkodó Királyának, XVI-dik LAJOS-nak ſzárnyai alatt, a' tsak nem közönſéges reményſég, és várás ſzerént, annyival méltóbb fundámentomon láttatott, amaz áldott IV-dik HENRIK arany idejének állandó birtokába lépni, mentöl ſzembe tünöbb jeleit adta XVI-dik LAJOS, hogy ma-

gának Osei közzül IV-dik HENRIK-et veſzi fel a' követésre. De, a' már darab idötöl fogva tartó ſzomorú tapaſztaláſok bizonyítják, melly ellenkezöképpen follyanak Frantzia Orſzágnak dolgai. Ez a' virágzó Orſzág, melly a' ſzép rendtartáſoknak mintegy mustrája 's az egéſz Európa ſzemei elött követésre méltó például vala, meg-ſzünt egyſzerre olly testet formálni, mellynek feje az Uralkodó. A' haſznos eggyet értést, a' veſzedelmeket ſzülö réſzre hajlás váltotta-fel. A' gonoſznak ki-irtáſa végett, már meg-próbált az Udvar mindent, valamit tsak az afféle állapotban, az okoſság 's a' meſſze látás nyújtanak eſzközül. Száma nélkül tartatnak Gyüléſek, de minden haſzon nélkül, és úgy láttzott, hogy a' nagyobb következéſeknek el-távoztatáſára, már egyébb orvoſság nem lehet, hanem ha a' Király keményebb eſzközökhöz nyúl, és fegyveres erövel áll ellent, a' mint hogy ſokakat ſzámkivetésbe küldött, és moſt újjra parantsolatot adottki, hogy *Páris* alá 30,000 katonaſág ſzállyon táborba; melly maga meg-határozáſára a' mindennapi zenebona, és föképpen a' kénſzerítette, hogy a' minapában a' fel-zendült nép a' Testörzöket a' tömlötzböl erőſzakoſſan ki-vette, kiket azért tétetett-bé a' Király, mivel többé töle függeni, és ſzolgálatot tenni nem akartak. — Semmi orvoſság nem haſznál, mi-

midön már a' nyavalya el-hatalmazott a' testen; nem ſegithetett itt-is az erö-is, melylyel külömben a' polgári Társaságokban támadott zürzavaroknak le- tsendeſitéſére utólsó orvosló eſzközül már ſok ízben lehetett haſználni; söt nem tsak nem ſegitett, hanem még rontott. Mert a' Király zsóldján lévö katonaſágnak Páris alá lett takarodáſától fogva, még naponként nevekedett a' lárma, és a' zürzavar: Eleibe terjeſztette erre nézve a' Királynak, az ö maga engedelméből öſzve fereglett Orſzág gyüléſe, melly a' néphez hajló, Papi, és Nemesi renden kivül, nagyobb réſzént a' nép Deputátusſaiból állott, hogy a' fegyveres népet Páris alól izállittaná-el, és ne annyira ragaſzkodna ahoz, mint bizna inkább ſzerető népe ſzivéhez, melly tsak egyedül érette vér. Midön látná a' nép, hogy a' Király, fel-tett kivánſágát nem tellyesiti, azonban a' nagy ſzükſég-is bé-következett; mellyekhez még az-is hozzá járúlt, hogy a' Király ama' nevezetes NECKER-rel, és más eddig vólt, 's a' népnek ſzivét lelkét meg-nyert Miniſtereivel eggyütt a' hivatalt le-tétette, 's nevezeteſſen amazt 24. óra alatt Frantzia Orſzágból ki-költözni parantsolta: tehát az egéſſz nép öſzve adta magát, a' Király fegyveres házát ki-üresitvén, és minden fegyver tsinálókkal eggyre dolgoztatván, fegyverbe öl-

öltözött; az úgy neveztetett *Bastille* tömlötzéből a' benn vólt rabokat mind el-botsátotta, az épületet magát öſzve rontotta, annak fö igazgatóját meg-ölte, valamint a' városi Tanátsnak elsö Tagját-is, kiknek fejeiket karókra húzván, a' váraſon ſzéllyel hurtzolta, teſteiket pedig nagy dühöſſéggel diribröl darabra ſzaggatta. Ez a' rémitö 's inkább képzelhetö, mintſem voltaképpen le irathatándó zenebona, melly, ſok vérontáſſal, eröſzak tétellel, 's puſztitáſſal, vólt eggybe köttetve, igy tartott ezen hónapnak 15-dik napjáig, mellyen a' Király két Ötstsével eggyütt meg-jelenvén, az Orſzág gyülésben, közönſégeſſen meg-igérte, hogy parantsolatot ád ki, a' Regementeknek, a' fö város alól mennél hamarább lejendö el-oſzláſok, és az el-botsátott Miniſtereknek viſſza hivattatáſok eránt, 's e' mellett magát a' népnek ſzeretetébe 's védelmébe ajánlotta. Alig végezte-el a' Király ſzavait, hogy mindnyájan repesö ſzívvel kiáltották: *Éljen a' Király! Éljenek az Orſzág' mind három Rendjei! Éljen a' ſzabadſág!* — E' megesvén, a' Királyt két fö Deputátus Urak vitték vállaikon a' maga Palotájába, az egéſſz jelen lévö népnek öröm kiáltáſai között. Ez igy jól vólna, ha még ismét valami gonoſz nem következnék. — Mig a' Társaſágok emberekböl állanak, nem lehet addig

dig tökélletességet várni. — Bóldog Ország, melly más kárán tanúlván, az eggyességinek fel-bomlásától szorgalmatosan örizkedik.

A' midön Frantzia Ország mostani állapotjáról emlékezünk, jút eszünkbe eggy nevettséges dolog, melly éppen az első Ország gyülésének alkalmatosságával történt vólt *Versáliában* *): tudniillik eggy fő Aszszonyság, eggy Páristól távól lakozó Deputátus Urnak a' felesége, el-indúlt a' királyi kertben sétálni, eggy régi Gothus formára készült drága ruhában. A' sétálás közben szem-

*) *Versailles* a' leg-pompásabb Királyi Palota a' világon, három kis mért-földnyire fekszik Páristól, mellyet XIV-dik LAJOS Frantzia Király 1679 esztendöben építtetett, 's a' melly 160 milliom Livrába került (egy livra nállunk majd 23 Krajtzárt teszen). Itten lakik rend szerént a' Királyi Udvar. Az Ország gyülése-is itten tartatik. Az ide való kert felette mesterséges, és éppen azért nem betsülik azólta annyira, a' miólta már az Anglus íz szerént, a' kertek készitésében inkább arra vigyáznak, hogy bennek a' természeti eggyügyüség találtassék-fel, mintsem hogy igen mesterségesek legyenek. Maga Versália városa annyira el-népesedett, hogy lakossainak száma többre megy 80 ezernél.

ſzembe találkozik egynehány iffjakkal, kik a' Dámának régi öltözetén nagy katzajt kezdettek inditani; sőt közzülök a' tsintalanabb ki-vállalkozván, az Aſſzonyſághoz járúl, 's ruhája prémjét meg-tsókolja. Az Aſſzonyſág az iffjú tselekedetén álmélkodván, megállott, 's azt kérdezi az iffjútól: Hát ugyan már ma a' ruhájokat ſzokás talám a' Dámáknak tsókolni? Nem, Aſſzonyom, felele az iffjú, hanem én olly nagy betsülője vagyok minden régiſégnek, hogy ſemmiképpen meg nem állhattam, hogy az Aſſzony ruháját-is tsókkal ne tiſztelném. Miért nem mondotta azt az Ur mindjárt, válaſzola a' tréfás Dáma, én adhattam vólna az Urnak mást-is tsókolni valót, még pedig ollyat, a' melly 20 eſztendővel régibb lett vólna. — — — Ennek halláſára nevettſégre fakadtak az iffjúnak többi társai, jól értvén, hogy az Aſzſzonyſág, gondolatjával nem meſſze járt attól, a' mit a' mi Magyar Dámáink-is a' Módi világban *C* de Paris*-nak ſzoktak nevezni.

A' *Baſtille*, mellyről fellyebb emlékezet vala, eggy régi vár Párisban. Ennek eggy vártája, (propugnaculum) és nyóltz tornyai vóltak. Még 5-dik Károly alatt épült 1371-dik eſztendöben. Moſt tsupán tsak rabokat tartottak benne, főképpen pedig a' nagyobb méltóſágú foglyokat, 's a' vólt ez Frantzia Orſzágban, a' mi az Auſtriai Biro-

Birodalomban, Tirolisban, *Kufflein*; az Oroſz Birodalomban, Sibériában, *Tobolsk*. A' Boruſsiai Birodalomban, Brandenburgiában *Spandau*. Angliában, Londonban, a' *Tower*, söt még azabb — Sok nagy embereknek örömöket változtatta ez a' hely siralomra; de ſok el-nyomatott ártatlanſág-is ſohajtott itt fel, az igaz ügynek Birájához; az erö hatalommal kezet fogott hamis lelküſégnek, ſok gyáſzos áldozatját nyelte bé, ez az érdemet bünné változtató Trofónius barlangja. — Nagy fö hadi Vezért-is küldöttek ide bé, de hogy ſzükſég vólt reá, ismét ki-hozták. — Ebben ült közelebb Strasburgi Érsek, Cardinál, Hertzeg *Rohán*, ebben ült, ama' meſés, és tsudálatos *Caglioſtro*-is; itt öntötte ſzivének keſerüſégében, bús könyveinek özönét, ſok ezerſzer, ama' ſzerentsétlen ſzép Dáma, Válesiai *de la Motte*, Grófné, kinek maga meg-igazítáſa végett, tulajdon maga által irott, 's illyen felül iráſſal: *Memoires juſtificatifs de la Comteſſe de Valois de la Motte. Ecrit par elle même. Avec figures MDCCLXXXIX.* két darabban ki-adott munkájának bé-hozatáſa, 's árúláſa által, éppen moſt eggy haſonló ſzépſégü, itt Bétsben lakott Frantzia iffjú Aſſzonyka, *Madame de H****, tette magát ſzerentsétlenné. Mert tilalmas tselekedetéért, az egéſſz Tsáſzári 's Királyi Birodalomból ki-tíltatott. —

A' ki a' Baſtill-nak ſzorgalmatoſſan titokban tartatott belső mivoltáról, többet kivánna tudni,

ki-

kivánságának eleget tehet, azon nevezetes Könyvnek olvaſáſával, mellyet, ama' ſzó ki-mondó, nagy Orátor Linguét, maga ſzomorú tapaſztaláſa után írtt. A' Könyvnek felül iráſa ez: *Memoires ſur la Baſtille, par Linguet.* — Annyit még említünk, hogy a' vár igazgatója alatt, hatvan emberek vóltak, eggy Kapitánnyal, és Hadnaggyal eggyütt, és hogy, midön valamelly örvendetes alkalmatoſſág adta elö magát, a' Baſtillben minden ágyukat ki-löttek.

Bétsből.

Magunkról, más igaz ſzivü Hazafiakra-is bátran hozhatván itéletet, állhatatoſſan hiſſzük, hogy az éſzaki népek, nem óhajtják ſziveſſebben hoſſzas éjtſzakájok után a' dél ſzinben ragyogó napnak kívánatos ábrázatját ſzemlélni, mint a' millyen kívánſággal várta minden igaz Hazafi, kinek ereiben magyar vér tsergedez, azon boldog órát, mellyben örzö Angyalát, fö Vezér Gróf HADIK Andrást, nem kevés aggódást okozott erötelenkedéſei után, meg-újjúltt erövel, 's vidám tekintettel láthatja, vagy leg-alább egéſzſége tökélletes hellyre álláſának hirit hallhatja. Erre nézve, méltó örömmel megtellyeſedve kivántuk jelenteni, hogy még egyſzer drága kintsünket Gróf Hadikot az Ég viſſza ajándékozta. Az örvendetes hír, mellyet közlünk a' két Magyar Hazával, hatott hozzánk kevés közbe vetés által, kedves nagyobbik kis Aſſzonyától, Nemzetünk diſzének, kihez maga írtt, az elébbeni erejét, 's egéſzſégét viſſza nyert Fö Hadi Vezér.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 4-*dik* Napján.

Erdélyből.

Juliusnak 28-dik napján költ Iráſunkban, elö adtuk vala, a' Tömösi ſzoros járásnál esett derekas tsatának mivóltát, értéſünkre eshetett fóbb környül álláſaival eggyütt. — Tóldalékúl hozzája ragaſzthatunk még némelly méltó jegyzéſeket, Feldmarsallieutenant Hertzeg HOHENLÓE-nak, a' fö Hadi Cancelláriához, Juliusnak 20-dik napján újjabban botsátott, és ez által Juliusnak 29-dikén közönſégeſſé tett Tudósitáſából; úgymint:

A' mieinket meg-támadott ellenſégnek ſzáma, feleſebb vólt (mint azólta ki-tapogathatták) 6000-nél, söt nyóltz ezernél-is, egéſſz öt ſzázzal. Ezen 8500. emberböl álló nép, Juliusnak 15-dikén meg-indúlt reggel, *Milui* mellöl, és nyomúlt az erdöben a' mi

ſántzunk felé. — Eggy réſze tartott a' ſántznak jobb, a' másik pedig bal réſze felé.

Elsöben-is, mintegy 4000-re való tsapat, nagy ſebeſſéggel, a' ſántz jobb réſzének eſett reggeli hét órakor, 's három ágyuitis ki-ſzegezte.

A' ſántzban belöl állott, Oberſtlieutenántſágra lépett *Layritz* Ur, az Oroſz Oberſt-Batalionnyának, három Compániáival, és vólt három ágyuja. Az emlitett Oberſtlieutenant Ur keze alatt vólt még három oſztály, eggy az *Oroſz*, más, az *Eſzterházy* Antal Regementyéből, a' harmadik pedig a' *Székelly* Huſzárok közzül, ſzáz magok jó ſzántokból ſzolgáló Oláhokkal eggyütt: de ezen népnek eggy réſzét, Székelly Huſzár Kapitány *Vajna* Ur alatt hagyta, felsö *Tömösben*, a' hol a' *Contumátzot* ſzokták tartani, a' más réſzét pedig, a' felsö *Tömösi* út mellett, azon bé-vágás mellé állitotta, melly a' ſántznak bal réſze felöl esik, és *Falmagini* Kapitány Ur vigyázáſa alá bizta, meg-tévén elöre maga, minden eſetre, a' ſzükſéges rendeléſeket.

A' miéink, mihelyest el-kezdték az ágyuzást, az ellenſégnek eggy ágyúját, legottan fekvö helyéből ki-vettették. De az ellenſég ſemmivel ſem gondolván, egymás után négy ſzegletre ki-rendeltt tsoportokban

ro-

rohant a' ſántznak. Sokan a' ſántz árkába le-ugráltak, (mint már erröl a' minap-is emlékeztünk) a' ſántznak tompa ſzeglete alatt meg-bujtak, a' fenn álló karókba *) ſzegeket vertek, hogy törik ſzakad, a' ſántz töltéſére fel-kaphaſſanak, mellyet midön éſzre vett Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur, a' katonaſágot neki biztatta, hogy a' töltésre hágdoſſon-fel, a' honnan ſokkal foganatoſabban tüzelhetne az ellenſégre, 's azokat, a' kik jól fel-kaptak, le-taſzigálhatná.

Két egéſſz óráig dühösködött az ellenſég, hanem midön látta, hogy ſzándékában nem boldogúlhat, 's azonban már feleſen-is elſenek-el közzüle: úgy kezdett oſztán hátrálni; de éppen azon idöben rohant-ki az erdöböl, mintegy 800-ig való, réſz ſzerént lovaſſág, réſz ſzerént pedig gyalogſág, a' ſántznak bal réſze felé, de nem ſoká ſzivelhette, hogy egy formán mind az ágyuból, mind a' puskából füstöltek az órra alá.

A' tüzelés, meg-ſzünés nélkül tartott, azért-is az ellenſég ſemmire nem mehetett, bá-

*) Másképpen *Palliſádoknak* (Palliſaden) is neveztetnek. Az efféle Palliſádok, karók, vagy palánkok, az egéſſz ſántz körül, azért vagynak le-verve, hogy ezek-is tartalékúl legyenek az ellenſég ellen.

bátor egymást fel-váltó tsapatok tették közzüle ſzakadatlanúl a' próbákat. A' midön ezek igy folytak, Kapitány *Vajna* Ur, öt Tzúg Székelly Huſzárſággal, 's magokat a' ſzolgálatra önként ajánlott bizonyos ſzámú Oláhokkal, és 150 gyalogokkal, közelgetett a' ſántz felé. A' midön már *Vajna* Kapitány Ur, embereivel eggyütt, nem meſſze vólt, parantsolatot adott Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur, hogy keze alatt lévö népének harmad réſze-is, a' ſántzból elö felé nyomullyon. Ekként oſztán egéſſz erövel, úgy ütött az ellenſégre, hogy az, ámbár ſokkal nagyobb ſzámmal vólt, de, mivel egyébberánt-is a' hoſſzas tsatában már igen megrongálódott, ſzaladásra vette a' dolgot.

A' mi gyalogjaink, 's lovaſſaink mintegy nyóltz ſzáz lépésnyire kergették; de minthogy roſſz-is vólt az út, azonban az ellenſégnek feles ſzáma esmeretes lévén Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur elött, méltán tarthatott töle, ne hogy lesbe-is állitotta légyen az ellenſég, népének valamelly réſzét: tehát ezen elöre nézö Ur, a' könnyen meg-történhetö ſzerentsétlenſégnek el-távoztatáſára, népét az üzésből viſſza hitta.

Hármat fogtak-el elevenen az ellenſég közzül, és hat záſzlót nyertek-el, ezen kivül a' préda felette nagy vólt, a' mit kaptak katonáink a' meg-ölettetteknél, úgy,

hogy

hogy a' mint eggy magános Levélből olvaſſuk, eſznek iſznak a' katonák, tántzolnak, 's kivánnyák, hogy bár tsak jönne még az ellenſég.

Az általunk már elöbbeni Tudósitáſunkban érdemeihez képest meg-ditsértt *Vajna* Kapitány Urnak, nem gyözi Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur-is eléggé magaſztalni, mind ritka vitézſégét, mind pedig a' helyes rendeléſeknek meg-tevéſében ki-mutatott okoſſágát. A' bátor ſziviſégre, nem tsak unſzolta 's nogatta, a' keze alatt lévö Legényſégét, hanem annak nyilvánſágos példáját-is adta az által, hogy midön, az ellenſég üzöbe lett vetele alkalmatoſſágával, a' lovát alólla el-lötték, azon, leg-kiſſebbnyire-is meg nem háborodott, hanem hirtelen másra kapott, 's továbbra-is, úgy forgatta magát mind végig, hogy eggy fö eſzköze vólt, az ellenſégen vett ſzerentsés, és ditsöſſéges diadalomnak.

Az Oberſtlieutenánt Urnak vallás tétele ſzerént, igen különöſſen viſelte magát, az egéſſz Legényſég, minden Tiſzt Urakkal eggyütt, kik közzül, meg-nevezi Kapitány *Kövesdy* Urat, az Oroſz Regementyéből való *Deák*, és *Valdau* Al-Hadnagy Urakkal eggyütt, kik a' magok jó ſzántokból valókat vitték, és az ellenſéget, a' be-vágásból kikergettók, nem külömben Székelly Huſzár

Strá-

Strázsam. *Bodoló* és az Oláh szabad akaratuaknak Kapitánnyát, *Stephani* Urat, kik mind ketten lovaikról le-szálván, a' vezérlétek alatt lévö néppel gyalog dolgoztak, mind a' be-vágásnál, mind belöl, a' sántzban. Meg-nevezi az ágyúk körül forgolódott Al-Hadnagy *Halla* Urat-is, söt ditsérettel említi, *Valter*, *Plakovits* Jósef, és *Szillner* Jósef pattantyúsokat-is.

* * *

Feldmarsallieutenánt Hertzeg HOHENLOÉ-nak a' fö Hadi Cancelláriához, Juliusnak 21-dikén útasitott, 's a' Cancellária által Augustusnak elsö napján ki-adott Tudósitása, e' következendö jeles történetet foglallya magában; úgymint:

A' Feldmarsallieutenánt Urnak parantsolattyára, Juliusnak 16-dikán fel-kerekedett, a' *Leopold Toskána* Huszár Regementbéli Májot, Gróf *Vilhorszky* Ur, az Oláh szabad seregbéliek közzül való Májot *Klein* Urral együtt, *Szeratsinest* mellöl, a' hol a' szélsö vigyázat vagyon, és *Pripora* felé nyomúlt. Vólt vele két *Tzug* *) Leopold Toskána Huszárság, 50 ember a' *Splényi* gyalog Regementyéböl, és 160 magok jó szántokból szolgáló Oláhok.

Hogy *Pripordhoz* érkeztek, eggy kém azt hozta hirül, hogy *Kurta Argyisból* mind el-

*) Eggy Tzugban vagyon 40—45 ember.

el-vették magokat a' Törökök, *Suitsból*-is, nagy részént *Kimpolungba*. A' Major Ur, ezen hir hallására el-indúlt, hogy az ellenséget *Suitsban* meg-lephesse, és illyen szándékkal *Klokotits* felé tartott, holott népével az éjtszakát meg-váratta.

Éjfélben 12 órakor meg-indúlt a' gyalogság, 1 órakor pedig a' lovasság, amaz a' jobb, e' pedig a' bal felöl való partyán a' *Topolog* vizének, és nagy tsendességgel, mind elébb elébb nyomúlt. A' szabad akarattyokból katonáskodó Oláhok vezették a' két tsapatot, és mivel ök a' Környéknek mivóltát jól tudták, úgy meg-mondták, 's el-is találtak előre, mennyire van *Suits Klokotitshoz*, hogy a' két tsapatban lévö gyalogság 's lovasság, nap fel-keltére, a' falu alatt termettek, és eggyik a' falunak jobb, a' másik bal része felöl helyhette magát.

A' gyalogság leg-elöször-is, a' Templom mellett álló tsupán 4 Strázsáknak esett. Ezek mivel már magokat viszza nem vonhatták, a' Templomba szaladtak, de, hogy meg nem adták magokat, mind négyöjöket agyon lötték. A' puska szó fel-lármázta, a' faluban lévö több ellenséget, melly mintegy 200-ig való volt. Ez elsöben fel-akart a' miéinkel tenni, de mihellyt látta, hogy eggy felöl a' gyalogság, más felöl a' lovasság nyomúl ellene, azonnal meg-szaladt, és a' *Topolog* partyán lévö tserébe vette magát, mellyből eggy felöl az Ország uttyára szolgált a' nyilás, más felöl pedig a' *Kurta Argyisi* erdöbe.

A' mi Lovassaink utánna eredtek az ellenségnek, és valamennyit tsak be-verhettek a' bokrok között, azt mind le-vágták, vagy el-

el-fogták. Többen hevertek a' hartz mezején 50 embernél, kik közzül két *Bolug-Basa* (Oberſter) vólt; az el-fogattaknak ſzáma megy 21-re, két záſzlót hoztak-el a' miéink. Ezeken kivül még 8 záſzlója vólt az ellenſégnek: de tsak eggyet vihetett-el békével, mert a' többi azon házokban, mellyekbe némelly Arnauták ſzaladtak, mind öſzve égtek, mint az el-fogattak beſzéllették.

A' *Suitsi* Komendans *Csiscmacsia Dumitru*, 4-ed magával eggy Toronyba zárkodzott, a' honnan meg-ſzünés nélkül tüzelt. Mivel a' Torony ajtaját hamarjában bé nem lehetett vólna törni, tehát a' maga Társainak véreket meg-kémélleni tudó Májior Ur, kéſzebb vólt a' Toronynak felé ſem menni, mintſema' be zárkoztak kézre keritéſének reményſége alatt, tsak eggy emberének-is életét kotzkára vetni.

A' mi népünk a' meg-ölletteknél ſok ſzép fegyvert kapott, el-hozott 40 fel-kéſzült lovat-is, és 4 darab ökröt. A' Májior Ur igazgatáſa alatt vólt egéſz népét, maga el-ſzánáſáról 's vitézſégéről, átallyában magyaſztalja. Különöſſen ki-mutatták magokat, a' Toskána Huſzárjai közzül Kapitány *Simoni*, *Schelzinger* és *Botrázki* fő Hadnagy Urak; a' Splényi Regementyéből, fő Hadnagy *Fijenodi* Ur, *Laskári* és *Stoján* Kapitány Urak, és a' ſzabad akaratuak Tiſztjei *Stephan* 's *Ivonitza* Urak. Magát a' vitéz, és mind termetére, mind egyéb elöttünk esmeretes talentomira nézve kellemetes Májior Urat, eléggé meg-ditséri, mind okoſſágáról, mind vitézſégéről, ſzerentsés ki-menetelü eggy ollyan tselekedete, mellyet tsak a' böltseſſégtöl vezéreltetett bátor ſzivtöl lehet várni.

Két nap múlva, ismét fogjuk Iráſunkat botsátani.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak *7-dik* Napján.

A Bánátból.

Az el-múlt hónapnak vége felé, utasitotta hozzánk betses Levelét, a' nemes Erdödy Regementyétöl, a' *Cornia* alatt fekvö Táborból, eggy érdemes levelezö Társunk, mellyben újjabb nevezetes próbája adatikelö, *Kálmány* Kapitány Ur, már esmeretes, és valóba követésre méltó vitézségének, 's bátor szivüségének: Történt tudniillik, a' Levél értelme szerént, hogy Juliusnak 16-dik napján, nap fel-keltekor, eggy Káplár 8-ad magával, az *Erdödy* Magyar Lovas Regementböl, és két szabad seregbéliekkel, el-indúlt *Suppanek* és *O Orsova* tájjékán kerülni. A' miéinket tsak hamar meg-sejtette valami 500. föböl álló Török lovasság, és egyeneſſen feléjek tartott. Mellyre nézve, látván ezek-is, hogy tsupa Isten kéſértés

vólna, olly feles, és öket annyira felül haladó ſzámú néppel fel-tenni, leg-ottan tsomóba ſzorúlván, magokat azon hellyre viſſza vonták, a' hol a' Hadnagy állott. De mivel így ſem felelhettek vólna meg az ellenſégnek, a' Hadnagy ismét idébb nyomúlt, a' hol vitéz Kapitány Kálmán Ur állott eggy Tzúg Huſzárſággal. Maga a' nagy lelkü Kapitány Ur, ſem tartá tanátsosnak, az ellenſéggel való ſzembe ſzállást, hanem viſſza felé verte a' kéſzülöt; de hogy az ellenſég hátulról kezdte népünket ſzorongatni, fogja magát Kálmán Kapitány Ur, 's hogy megmutaſſa, hogy a' leg-rémitöbb veſzéllyek között-is hellyén vagyon a' ſzive, ſeregét hirtelen viſſza fordittya, 's az ellenſéget megtámadja. Az ellenſég ez úttal tovább maradott eggy hellyben, mint más izben ſzokott vólt maradni, úgy hogy ez által a' miéink-is idöt nyertek arra, hogy magokat mind inkább inkább viſſza húzhaſſák. Az ellenſég-is, gyánakodván, ne talám valami titkos fortélly legyen a' dologban, viſſza tért. Mi ezen alkalmatoſſággal 7. embert, és 3. lovat veſztettünk, 3. ember ſebbe eſett, 1. rabſágba, 2. ló-is ſebet kapott. A' Törökök veſztéſégét hirmondóink 37-re ſzámlállyák. Kálmán Kapitány Ur meg-ditséri vezérléſe alatt vólt népét; de meg-vallya a' Törökök felöl-is, hogy mind ugyan ki-válogatott emberek vóltak,

tak, és nem alább való módon hartzoltak, mint a' Római vitézekkel az ö meg-esküdtt ellenſégeik a' Hannibál katonái.

* * *

Más Levelünk érkezett a' *Bánátból* éppen tsak tegnap, egy méltoſágos Gróf Urtól, mellyet valamint nagy háládatoſſággal vettünk: úgy az érdemes Közönſéggel közleni el nem múlattyuk. A' Levél így következik: Mindenek elött, Báró *Vétsey* Generálnak vólt által adva, hogy az *Orſovai* Basával, a' fegyverkezéstöl darab ideig való meg-ſzünés eránt lett eggyezés felöl valamit végezne. Az *Orſovai* Baſa úgy mutatta, hogy ö nagyon kivánná, ha még tovább-is tartana a' kötés; de a' nép ſemmiképpen nem akart annak többé állani. Innen következett oſztán, a' mi ſzabad ſeregeinknek *Svinitzánál* lett méſzároltatáſok. Ezen váratlan történet után, népeink mindenütt igen nagy vigyázattal vóltak. A' *Belgrádi* Baſa fogadta ugyan, hogy tsak ö reá kell a' dolgot bizni, ö már el-végezi, hogy az *Orſovai* Baſa-is a' kötést megnem ſzegi; de Jul. 16-kán újjra tapaſztaltatták velünk a' Törökök, melly kötve leheſſen nékiek hinni. Ezen a' napon történt tudniillik (itt azon tsetepatét irja-le a' M. Gróf Ur, mellyröl az elöbbeni Levélben-is vólt ſzó). Más nap, a' verekedés után *Tersits* Ur, a'

német *Bandti* Regement *) Oberſtleidinántja a' *Boritsi* Agának (Aga Vezért, Tiſztet, Urat jelent) Levelet irt, mellyre az emlitett Aga, a' fö Vezér parantsolattyából következendö Illyriai nyelven irtt válaſzát küldötte a' Dunán által:

Jó napot Tersits ſzomſzéd!

A' Te Iráſodat éppen moſt kaptam, és meg-értettem, a' mit Te nékem irſz, hogy a' Belgrádi Baſa néked azt irja, hogy mi közöttünk a' fegyverkezéstöl való meg-ſzünés eránt kötés vagyon. Énnékem Te veled a' fé-

*) Sokan a' *Bánáti* Regementeket eggynek gondollyák a' Bániakkal. A' Bánátban két gyalog Regementek vagynak, a' határok örzéſére már régtöl fogva fel-állítva. Eggyike ezeknek magyar nadrágot viſel, és neveztetik *Illyriai Bánáti* Regementnek, a' másika német ruhában jár, 's *Német Bánáti* Regementnek hijják. — Horvát Orſzágban, két gyalog határ örzö Regement vagyon, mellynek egyikét, *elsö Báni*, (a' Horvát Orſzági Bánról), a' másikat pedig, *máſodik Báni* Regementnek nevezik. El-vagynak oſztva Horvát Orſzág ſzélein, az Unna vizének a' Szávába való ſzakadáſától fogva, a' mint Dubitza, Coſtanitza, Novi feküſznek, 's fel arra Szluin felé. Ezekből estek-el tavaly olly feleſſen, a' vitéz Tiſzt Urak-is; Dubitzának elsö 's máſodik oſtroma alkalmatoſſágával. Lásd a' Hadi Történeteknek XIV-dik Levelét.

féle kötésem nem lehet, mert énnékem Tsáfzárom 's Vezérem vagyon, a' kiktöl én a' parantsolatokat veſzem; Te töled én azért nem tartozom parantsolatot venni, 's nemis kivánok. Továbbá, azt irod Te nékem, hogy én innen meſſzire el-fogok távozni. — Azt a' jó Iſten tudja, el-távozok-e' innen, vagy hozzád még közelebb megyek. Te azt irod nékem, hogy fogſz küldeni, a' mi nélkül ſzükölködöm. Én Te töled ſemmit ſem kivánok. Hálá Iſtennek, az én Tsáfzáromnak mindene van elég, a' mi ſzükſéges. — Énnékem azért véled békeſſégben lennem nem lehet, mig a' Tsáfzárok a' békeſſéget ismét hellyre nem állittyák; és én egyebet nem kivánok töled, hanem hogy vagy én ontsam néked véredet, vagy Te nékem. Egyébaránt azt irod nékem, hogy én néked hidjem el azt, a' mit irſz, a' moſtani idökben én ſenkinek ſem hihetek, mivel a' moſtani idö azt hozza magával, hogy ſenkinek ſem kell hinni.

Juliusnak 4-dik napján 1789.

Mustafa Boritsi Aga.

Horvát Orſzágból.

A' *Szluini* Táborból, Jul. 26-dikán ide *Bétsbe*, eggy nagy érdemü Méltóſághoz uta-

sitott, és velünk kegyeſſen közleni méltóztatott Frantzia Levélnek értelme ez:

„ Mi még mind ez ideig itt veſzteglünk. „ Reményljük mindazáltal, hogy talám már „ nem ſokára helyet változtatunk, mivel a' „ nagy Magazint-is bellyebb ſzállittyák Hor- „ vát Orſzágba. Feldmarsallieutenánt *Val-* „ *liſch* Ur nyilván biztatott, hogy mi-is „ nem ſokára öſzve fogunk kaptsoltatni a' „ *Loudon* fő hadi Vezér ſeregével. — Teg- „ nap előtt érkezett hozzánk eggy ſzomorú „ hír, hogy *Kostanitzát* *) a' Törökök fel- „ égették. Feldmarsallieut. *Valliſch* Ur, a- „ zonnal eggy Tiſztet, a' dolog ki-tanuláſa „ végett el-külde. — Azon nép, melly *Gra-* „ *diskát* meg-vette, még mind úntalan, a' „ régi helyén napol. — A' mint a' Kémek „ beſzéllik, a' Törökök, *Gradiska* tájján, „ nagyon tsoportoznak, a' mellyet könnyen „ el-is lehet hinni, mivel nékik azon kel- „ lene lenni, hogy *Coſarátzot*, és *Prédórt* „ meg-tarthaſſák, melly két helyeknek, a' „ mi kezünkre való jutáſa, nagy ſegittségül „ lenne, annak idejében, *Banyalukának*, „ könnyebb, 's foganatoſſabb móddal lehető „ oſtrom-

*) *Kostanitza*, az *Unna* partján fekvő Városotska.

„ oſtrómláſában. — A' ſok álmatlanſág, és
„ a' föld-várak kéſzitéſe, népünket igen meg-
„ veſztegette. A' kik egyſzer ispotályra ſzo-
„ rúlnak, nagyobb réſzént ott végzik éle-
„ teket, a' hol úgy reménylették, hogy újj
„ életre találnak. Húſz ember közzül nehe-
„ zen jö viſſza 5. egéſzſégeſen. A' Compá-
„ niákban, mellyekben 200. embernek kel-
„ lene lenni, alig van 150. "

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Az Iſteni jóſág erántt való háládatos örömnek hathatos érzékenyſégétöl el-fogattatva, hirdethettyük, hogy az Ég a' földet meg-halgatta, 's él, a' kit ſokan már megis hóltnak gondolnak vala, II-dik JÓSEF, még pedig úgy él, hogy Iſten után nyomos reményſégünk lehet, hoſſzas erötelenkedéſei után, következendö újjabb meg-erösſödéſe, 's drága életének meg-hoſſzabbodáſa erántt, ha tsak a' vállaira nehezedett bokros

és terhes foglalatoſſágai, ezen munkás, és magát, midön a' Közönſég dolga fordúl-elő kémélleni nem akaró Fejedelemnek viſſzajöni láttatott egéſſzſége, tökélletes hellyre állhatáſában, akadályt nem tsinálnak.

De a' midön Királlyunk életéből ſzármazott örömmel tellyeſedünk, 's örömünkben kedves Hazánkfiait-is réſzeltetni kívánnyuk, meg-tsendül fülünk, 's ſzivünk megdobban, azon váratlan ſzomorú hírnek halláſára, hogy az Ég, már — néhai drága emlékezetü Báró *Ortzy* Lőrintz Urat, azt, a' kit ingyen való kegyelméből, ez idő ſzerént, édes Hazánknak, a' fenn hajazáſſal, módi üzéſſel, 's máſok meg-utáláſával, ſzéket nem ülhető alázatoſſágnak, az áll-ortzás ſok ſzinüſéggel, 's tsapodárſággal nem egygyesülhető egyenes ſzivüſégnek, a' Haza okos, és tántorgás nélkül való ſzeretetének, az időt meg-betsülni tudó munkáſſágnak, és ſok más ſzép virtuſoknak muſtrájául 's eleven példájául engede, immár viſſza vette. — Viſſza vette az Ég Báró Ortzit, a' kinek példás élete, ſok ſziveket meg-nyere, moſtan pedig gyáſzos sír halma felett, a' bús Haza jó fiától, 's Tanitojától, egéſſz úri vérſége édes Attyától, az özvegy, és az árva gyámolától, alatta a' kik vóltak, jó Uroktól, hív Baráttyai, eggy álhatatos ſziveſſégü jó Baráttyoktól, lett véletlen meg-

vá-

váláſokat méltán sirattyák, és sirathatnánk mindnyájan, kik *Magyaroknak* neveztetünk, ezen ſzép Nemzetünk Égen ragyogott elsö nagyſágú tsillagnak el-hunyáſát, hanemha láttuk vólna, hogy még életében, a' mi el-alutt jó Hazánkfia, már kettös életet élt, eggyiket magában, másikat hozzája méltó Fiában, és nem tsak gazdag hagyományinak, hanem minden ritka tulajdonſágainak-is valóſágos örökösſében, még ſzerentsénkre meg-maradott ugyan tsak nagy Attyának, nagy nevét viſelö, nagy méltóſágú Báró *Ortzy* Lörintz Urban. Ha tehát, már maga tulajdon ſzeméllyére nézve, el-vétetett-is tölünk örömünknek eggy fö Tárgya, idösbb Báró Ortzy Ur; vigaſztalhattyuk, e' moſtoha idökben-is magunkat, hogy itt hagyta ugyan tsak kedves Fiát, kit maga formált maga haſonlatoſſágára, és a' kiben még moſt-is él. — Söt él gyönyörü munkáiban-is, mellyeket, a' nagyſágos Szerzönek, maga hathatos közbe vetéſe által ki-nyert különös engedelméböl, köz haſznra botsátott Tiſztelendö *Révai* Miklós Ur, a' ki ſzéleſſen ki-terjedett Tudománnyáról, 's ſzületett nyelvünknek ſzebb fényt, 's jobb ízt adni kivánó ſzándékáról, esmereteſſebb a' Haza elött, hogy ſem mint a' mi esmertetéſünk nélkül ſzükölködne.

A' munkák illyen felül irásſal jöttek világ eleibe: *Költeményes Holmi — eggy nagyſágos elmétöl.* Ezekben találunk olly örökſégre, melly mindenekkel köz leſzen, a' kik azt meg-akarják ſzerezni. Hiteſsük-el pedig azt-is magunkal, hogy hólta után-is, úgy leſzünk leg-nagyobb tiſztelöi, a' meg-boldogúlt Báró Urnak, ha kedves Fiát, az ö másſát, követésre méltó példáúl ſzemeink elött tartjuk, és Iráſait figyelmeteſſéggel olvaſſuk.

* * *

Nagy Méltóſágú Gróf *Károlyi* Jósef Urnak, és Gróf *Waldſtein* kis Aſſzonynak ezen eſztendö elején lett ſzerentsés egybe keléſek alkalmatoſſágával tartatott mennyegzöi pompának, nem látta másſát Béts városa, Juliusnak 28-dikág, a' mellyen a' F. Magyar Cancellária Udvarában, fö Cancellárius Gróf *Pálfy* moſtani ſzálláſáu, Gróf *Althan*, Gróf *D'Oria* kis Aſſzonnyal, házaſſági életre lépvén, ſok nagy Méltóſágoknak pompás lakodalmi vendégſéget adott. Ezen eredetére nézve nem Magyar, de ugyan tsak Magyar Nemesi jusſal biró Gróf Ur, azzal tiſztelte-meg a' Magyar Nemzetet, hogy ezen nagy öröme napján-is, tsupa arany fonálból ſzött ma-

magyar köntöst vett magára, eggy ollyan időben, a' midőn sok törsökös érdemes Hazánkfiai, idegen ruhában tiſztelkednek.

Konſtantzinápolyból.

Az el-fogatott, Oroſz Regementyebéli Záfzlótartó *Fenyveſy* Urnak, a' *Bagnóból* *) Juniusnak 10-dik napján utasitott Levele, ez előtt négy napokkal érkezett ide Bétsbe, eggy nagy érdemü Urhoz, ki által vélünk közöltetvén, belölle, az érdemes Közönſégnek, a' Konſtantzinápolyba vitetett, tölünk való foglyoknak ſzámát akartuk fel-fedezni,

fel-

*) A' *Bagnó* eggy kerített helly, mellyhez kert-is vagyon. Fekſzik a' Konſtantzinápolyi rév-partnak innentsö réſzén, a' városnak úgy neveztetett *Ajja* kapujával által ellenben. Épen mellette van az a' hely, a' hol a' hadi hajók állanak, mellyekre ſzokták a' mi el-fogott köz embereinket munkára hajtani, és velek oſztán ſokakat el-is küldeni. Egyébb aránt a' hajókhoz ſenkinek ſem ſzabad közelíteni, a' kinek hivatalbéli köteleſſége nem hozza magával, hogy ott meg-jelennyen. — A' Bagnóba ſzokták az el-fogattakat rekeſzteni. — Konſtantzinápolynak, 's vele a' Bagnónak fekvéſét, rövid időn rajzolásban fogjuk az érdemes Közönſéggel ſzemléltetni, melly már müben vagyon.

fel-tévén, úgy, a' mint a' Levélben találtuk, mind azt, hányan hóltak-meg, 's küldettek-el hajóra, mind pedig, hányan maradtak még meg helyben életben; meg-nevezvén a' Regementeket-is, a' mellyekből vóltak 's valók, illyen rendel:

A' *Tsáfzár* Hufzárok közzül, öten eftek a' Török kezébe, kik között nem vólt eggy fő Tifzt-is. Ezek még mind élnek.

A' *Wurmfer* Hufzárok közzül, eggy lett rabbá, 's az-is meg-hólt.

A' *Gréfen* Hufzárok közzül el-fogatott Legényt-is hafonló fzerentsétlenfég találta.

Az *Erdödy* Hufzárok közzül, eggy fő Tifztet keritett kézre az ellenfég, a' ki még él, 's velünk ugyan azon bal fzerentse tárgya.

A' *Toskána* Hufzárok közzül, nyóltz fogoly vólt, de azoknak ketteje meg-hólt, és eggy hajóra küldetett.

A' *Székelly* Hufzárok közzül kettő él, kettő meg-hólt.

A' *Würtemberg* Drágonyosfai közzül 1. él, három meg-hólt.

A' *Kinsky* Uhlánusfai közzül, egy még rab, eggy meg-hólt, eggy pedig hajóra küldödött.

A'

A' *Modena* könnyü Lovas Regementyéből eggy eſzi velünk a' rab kenyeret. — A' *Levenér* könnyü Lovas Regementyéből kettő.

Követheznek a' Magyar gyalog Regementek.

A' *De Vins* Regementyéből 33-an élnek, 33-an meg-hóltak, 's öten hajóra adattak *).

Az *Oroſz*-éból élnek, eggy fő Tiſzten kivül, huſzoneggyen; meg-hóltak húſzan, és hatan hajóra adattak.

Az *Alvintzi*-éból heten élnek, öten meghóltak, és ketten hajóra adattak.

A' hajdan *Gyulay* Ferentz, moſt *Splényi* Regementyéből eggy fogatott-el, és a' még életben vagyon.

Az *Eſzterházy* Miklóséból heten élnek, 's nyóltzan meg-hóltak.

A' *Nádasdy*-éból hárman élnek, kiknek eggyike fő Tiſzt; ketten meg-hóltak.

A' fő Hertzeg *Ferdinánd*-éból eggy él, eggy hajóra adatott.

A'

*) Ezeket tavaly fogták-el a' Bánátban Orſovában, Auguſtusnak 7-dik napján, a' midőn a' Török földünkre bé-ütött.

A' *Károlyi*-éból, rabúl hozattak ide hárman, és mind élnek.

A' *Pálfy* Jánoséból, eggy vólt itt, és az-is hajóra adatott.

Az *Eſzterházy* Antaléból, mind hárman meg-hóltak.

Az elsö *Székelly* Regementböl, huſzonhatan élnek, kiknek hárma fö Tiſzt, 14-en meg-hóltak, és eggy hajóra adatott.

A' máſodik *Székelly* Regementböl (ezek tavaly többnyire a' *Bozzai Paſsuſon* estek rabſágba) 76-an élnek, közöttök öt fö Tiſztek-is vagynak, 97-en ez idegen földön életeket végezték.

Az elsö *Oláh* Regementböl, hárman raboskodnak, 16-an a' más világra költözték.

Az *Oláh Illyriai* Regementböl (a' Bánátból) 41-en még életben meg-maradtak, kik között eggy fö Tiſzt vagyon, 96-an meghóltak, és ketten hajóra adattak.

Következnek a' Német gyalog Regementek.

A' *Tsáſzár* Regementyéböl, eggy vólt, az-is meg-hólt — valamint a' *Lácy*-éból-is.

A' *Durlach*-éból, 98-an élnek, 31. meghóltak, és 23. hajóra adattak.

A'

A' *Terzy*-éből, tizen raboskodnak, tizen meg-hóltak, öten hajóra adattak.

A' *Pellegrini*-éből, négy él, eggy meghólt.

A' *Brechaiville*-éből, kiket a' *Veterâni* barlangnál fogdostak-el, 21-en élnek, közöttök eggy fö Tiſzt-is vagyon, 18-an meghóltak, 6-an hajóra adattak.

A' *Reisky*-éből 60. élnek, kiknek ketteje fö Tiſzt, 58-an meg-hóltak, és 12-en hajóra adattak. Ezeket tavaly Auguſtusnak 7-dik napján *Supanek* mellöl vitték rabſágra.

A' *Stein*-éből, öt került ide, 's mind az öt meg-hólt.

A' *Lattermann*-éból hárman élnek, négyen meg-hóltak.

A' *Thurn*-éból, eggy vólt itt, de meghólt — valamint a' *Belgiojoſo*-éból-is.

A' *Preis*-éból, és *Pallavicini*-éből mind kettöböl, eggy eggy fogatott-el, és mindenik él.

A' *Wolfenbüttel*-éből eggy él, 3. meghólt, eggy hajóra adatott.

A' *D'Alton*-éból eggy él, eggy meg-hólt, 's eggy hajóra adatott.

A' *Calenberg*-éből kettö jutott vólt a' dijjunkra, 's mind kettö meg-hólt. Valamint a' *Károly Toskána*-éból-is.

A'

A' *Kaunitz*-ébol, eggy fogatott-el, 's a' még él.

Külömbkülömbféle nemü foglyok.

Az elsö *Pattantyús* Regementbol, kettö él, eggy meg-hólt.

A' harmadik *Pattantyús* Regementbol, 1. lett rabbá, és az él.

A' *Vadáfzok* közzül eggy efett Török kézbe; de már itt meg-hólt.

A' *Szabad feregbéliek* közzül, 33-an élnek, 22-en meg-hóltak, és hatan hajóra adattak.

A' *föld népe* közzül el-fogattak 78-an; 38-an élnek belöllök, 44-en pedig meghóltak.

Eggy *Contumátzbeli* feb gyógyito orvos (Chirurgus) fogatott-el; de meg-hólt.

Az élöknek, hajóra adattaknak, 's meghóltaknak fzáma, megy mind öfzve 1030-ra.

JEGYZÉS.

Igyekeztünk rajta, hogy Iráfunkat kéttzer küldhefsük eggy héten; de míg már a' fertálly efztendö el nem telik, 's a' Pofta, elsö fzámvetéfét meg nem tefzi, addig tsak eggyfzer botsáthatytyuk, és fogjuk nem Kedden, mint eddig, hanem Pénteken indítani. — Magunkon femmi fem múlna, hanem a' Poftán.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 14-dik Napján.

A' már naponként erősſödő, 's ſzemlátomást épülő Fejedelemnek, haſználatoſſabb erősſitő ſzert nem kéſzithetett vólna a' világ minden Patikája, mint az a' kettős örvendetes győzedelmi hír vólt, a' melly eggyſzerre érkezett ő Felſégéhez. Eggyik Móldva Orſzágából, a' *Fokſánnál* fekvő Táborból, COBURG Hertzegtől; a' másik *Erdéllyből*, a' *Bozzai* ſzoros járástól, Hertzeg HOHENLÓE-től. A' hirt hozta, a' Lovaſſág Generállyától, H. Coburgtól, fő Hadnagy fővel jött, de ő Felſége hozzá járúlt kegyelméből, viſſza, Kapitányi rangal menendő *Fermatti* Ur. Erdéllyből pedig, F. M. L. Hertzeg Hohenlóétől, a' Generálſtabnál eddig Kadétſágot viſeltt, moſt ugyan ott, Fermatti Ur hellyébe, ő Felſégétől, fő Hadnagyi Tiſztſégre emeltetett *Petz* Ur. *Laxenburgba* érkeztek,

Ő Felſégéhez, ezen folyó hónapnak 11-dik napján dél után, a' honnan a' következendő napon, úgymint 12-dikén, az itt ſzéket ülő fő Hadi Cancellária épülettyébe jöttek, hogy Hadi Tárnokmeſter Gróf *Vallis* Urnak, ki moſt, Feldmarsal Gróf HADIK-nak, a' fő Hadi Cancellária rendes igazgató Fejének, képét viseli, ſzóval a' történt dolgokat le-beſzéllyék. A' Kurir Urak előtt tsörgetett, és futta a' sipot, 8 Poſtilion, kettő kettő eggy rendben. Ezeket követte eggy Póſta-Tiſzt, 's mindjárt utánna úgy lovagoltak a' Kurir Urak, kik-is minekutánna egynehány nevezetes úttzákat meg-jártak, úgy mentek, mintegy győzedelmi pompával, a' fő Hadi Cancellária Palotájához. Oda érvén, lovaikról le-ſzállottak, és a' Házba, mellyben éppen akkor tartatott a' gyülés, fel-mentek, 's köteleſségeket végezték. Ezen alkalmatosſággal, úgy intézte ama' nevezetes, 's Béts városának ſzivét lelkét meg-nyert Spanyol Lovagló *Mahieu* *), az úttzán, török musi-

*) Ez a' *Mahieu*, már moſt máſodſzor vagyon Bétsben. Szokott többnyire minden napon, mikor az idő engedi, azon nézö hellyen, mellyben az állatokat viaskodtattyák, mind maga olly remekeket adni lovon, mind Legénnyei által adatni, hogy azokat lehetetlen-ſé-

musikával, fel 's alá való pompás járáſát, hogy a' midön a' Kurir Urak, a' Hadi Cancellária Palotája elött meg-állottak, ö-is, feles ſzámú, igen tzifrán 's gazdagon öltöztetett embereivel ott termett, és gyönyörü musikájával, valamint ezen jeles történetet meg-tiſztelte: úgy a' mindenünnen öſzve ſereglett ſokaſágnak méltó örömét, még nagyobbra nevelte. — A' Kurir Urak, a' melly Tudósitást hoztak, a' Törökökön *Fokſánnál* és a' *Bozzai* ſzoros járásnál nyertt gyözedelemröl, 's annak környül-állásiról, már kiadatott éppen tegnap dél után, a' Hadi Cancellária'tól, de az, minthogy egéſſz két árkus, nem engedte-meg az idö rövidſége, hogy moſt azt, az érdemes Közönſéggel véltaképpen közölheſſük. — Úgy sints még a-

---

ſégeknek tartanâ az ember, hanemha látna. Nagyobbára mindég-is dugva teli-is van a' nézö helly, mikor ö jádzik. A' melly napon jádzani akar, el-indúl dél tájban, 's minden uttzákat záſzlókkal 's musika ſzóval meg-jár. Elötte eggy Legény fejſzét viſz, utánna mennek egynehány rendekben musikáló emberei, mind ló háton. A' hol el-megy, minden ablakok tele vannak nézökkel.

zon két árkuſokban-is minden meg-irva, a' minek tudáſa kettös győzedelmünkröl lehető tökélletes esméret ſzerzéſére meg-kivántatna. A' jövö Péntekig, reménylyük, meg-érkezik, mind két Heroſainktól, az utóbbi Tudósitás, mellynél fogva, a' két ditsö viadaloknak Hiſtoráját, a' maga egéſſz valóſágában, közölhettyük az érdemes Olvaſókkal. Valamint azt-is, hogy verte viſſza, Augusnak 4-dikén, Generalmájor, Báró *Vétsey*, diadalmaſan, azon mintegy 6—7. ezer emberböl álló ellenſéget, melly moſt-is a' tavalyi vak ſzerentsével álmodozván, a' miéinket *Mehádiánál* vakmeröképpen meg-támadta. Melly jeles vitézſége a' Generalmájor Urnak, és bölts igazgatáſa alatt való egéſſz népének, valamint a' Fejedelemnek magának nagy meg-elégedéſére 's örömére vólt, úgy bennünk-is mindnyájunkban, a' fenn nevezett két győzedelmekkel eggyütt hármas örömöt okozhat.

Meg nem állhattyuk, hogy a' Móldvai, és Erdélly Orſzági győzedelmekröl, még avagy tsak annyit ne említtsünk, hogy a' Török ſeregnek ſzáma, mellyet a' miéink az Oroſzokkal eggyütt, Móldvában ugyan derekaſſan hellybe hagytak, az el-fogattaknak egyenlö vallás tételek ſzerént, 30000nél többre ment, közzülök az el-estteket, a' Tudósitás

ſze-

ſzerént, leg-alább-is 1500-ra lehet tenni. — Rabſágba estek 96-an.

A' *Bozzai* Paſsusnál, vóltak a' Törökök mintegy 8—9000-en, kik közzül egynéhány ſzázan ott hagyták a' fogokat.

A' miéink, mindenütt kevesebben vóltak a' Törököknél, és az ő veſzteſégekhez képest mit ſem veſztettek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

A' Fő Hertzeg el-haggya újjolag leg-féltöbb kintsét, kedves Feleſégét, 's le-fog minden órán indúlni, PELLEGRINI F. M. kiſérőjével eggyütt *Zimonyba*, kéttség kivül, hogy az el-múlt 1788-dik eſztendőben, a' hadi tudományokban gyüjtött ſzép tapaſztalásit, *Belgrád* oſtroma ſzemléléſével, nevellye, 's haſzonnal öregbittse. Mar tavaly ki-mutatta ezen Iffjú, nagy reményſégű Fe-

jedelem, hogy él hal a' virtus meg-ſzerzéſeért. Kéſz vólt hideget, 's kivált a' rekkenő meleget ſzenvedni, tsak hogy láthaſſon 's halhaſſon. Jelen vólt *Szabátsnál*, annak meg-vétele alkalmatosſágával, sőt maga vitt eggy tsapat Legényſéget, az erőſſen ágyúzó vár felé, fel-hágatott ſok izben a' *Beſánia* töltéſére, mellyre ſzórta az ellenſég ölő 's rontó menyköveit; meg-járta az egéſſz ſereg fekvéſe helyeit, meg-visgálta *Chotzim* oſtromláſára kéſzittetett árkokat, különös maga meg-határozáſával, 's bátor ſzivvel ki állott a' *Bánátban* nagy veſzéllyeket. — Mind ezek arra mutatnak, hogy *Belgrád*-nál-is nem tsak ſzemeit fogja legeltetni, ezen jövendőbéli Kormányozója, olly ſok ſzámú népeknek, 's vitéz ſeregeknek, és hogy örömmel fogják, egykor kedves Hazánkal, ugyan azon Főt esmerő Tartományok-is hirdetni: *Jósef nevelte minékünk Ferentzet*, valamint a' Boruſsiai Királlyi páltzának hódoló Birodalom örvendezve emlegeti: *Fridrik nevelte nékem Wilhelmet.*

* * *

Hogy a' polgári Társaſágok, vallás nélkül fel nem állhatnak, meg-esmerték azt, majd többnyire minden régibb, és újjabb helyes gondolkozású Böltsek, és állitáſokat

elle-

ellene mondhatatlanúl meg-is bizonyitották. A' kik e' réſzben el-hibázták a' dolgot, nem gondolták-meg, hogy a' vallás haſzontalan vóltának meg-mutatáſára nem elég, eggy 's két vallás nélkül való, Iſtent, 's örök életet tagadni méréſzlö *Spinoſát* *) példáúl felhoz-

*) *Spinoſa Benedek*, ſzületett 1632-dik eſztendöben Amſterdámban. Attya vólt eggy Portugálliai Zsidó. Sok ideig, a' vallás tanuláſára adta vala magát; de azzal oſztán fel-hagyott, 's fogott a' terméſzeti okoskodáshoz, a' melly azt okozta, hogy ö a' Zsidó Tanitóknak vélekedéſeiktöl idegenkedett, söt a' Zsidó vallá'ſon-is egéſzen fel-mondott, 's Kereſztténnyé lett. Hogy az elötte leg-nagyobb betsben lévö *Carteſius* tanitáſa ſzerént, annál ſzabadabban böltselkedheſſen, eggy magános tsendes helyet válaſztott Amſterdámon kivül, a' hol külömbkülömbféle, látást ſegitö üvegeket kéſzitgetett, 's azonban a' böltselkedésben annyira el-merült, hogy tsupán tsak eggy Valóſágot kezdett hinni, mellynek ſzármazvánnyai vólnának minden egyébb teremtmények, olly Valóſágot, melly ſemmi ſzabadſággal nem birna. Eggy ſzóval tehát, Iſten tagadóvá lett, és két munkáiban, mellyeknek eggyike: *Tractatus Theologico - Politicus*, a' másik *Opera poſthuma* név alatt jön, botránkoztató, veſzedelmes, de egyſzersmind tulajdon magokat fel-forgató vélekedéſeit, jól elintézett tudo.rány formában akarta elö-adni.

Meg-

hozni, hogy, lám hiſzen, ez emberſéges ember, 's haſznos polgár lehetett, ha ſzinten eggy olly fő Valóſágot nem esmért-is, a' ki ez élet után a' jót meg-jutalmaztattya, a' roſſzat meg-bűnteti. Mert, más kérdés az: *Lehet e' valaki, ha ő maga ſemmi vallást nem tart-is, jó Tagja eggy ollyan Társaſágnak, a' melly Istent hiſz, fél, 's tiſztel?* — Más ismét: *Tartós lenne e', 's virágozhatna e' állandóúl, az ollyan Társaſág, mellyben ſemmi helye nem vólna, az isteni félelemnek, 's tiſzteletnek?* — A' vallás, a' leg-ſzoroſſabb öſzve foglalója, a' polgári Társaſágok', ezen nagy testek Tagjainak; az eggyesitti nem tsak külsőképpen a' Hazafiakat, hanem bé hat a' ſzivekre-is, és azokat, gyengén, 's édesdeden; de ellene állhatatlanúl öſzvekaptsollya. — A' vallás érdemelteti-meg az Uralkodókkal, a' földnek naggyaival, az Atyai édes nevezetet, a' kéſzit az alatt valókból-is, Elől-járóikat, mint Attyaikat tiſztelő, 's önként engedelmeskedő gyermeke-

---

Meg-hólt 1677-ben ſzáraz betegſégben. Egéſſz életében ſárgás fekete ſzint mutatott ábrázattya. Arról ditséretes, hogy rendes életű jó ember vólt, 's máſoknak örömest ſzolgált.

keket. Mert a' tsupa terméſzeti törvények, mellyek mind eggybe ſummáltatván, ide mennek-ki: *Tselekedd a' mi jó; kerüld a' mi roſſz*, meg-maradnak ugyan terméſzeti törvényeknek, eggy Iſten tagadónál-is, a' kiben egyſzer, a' józan okoſságtól vezéreltetett akarat vagyon, de ezek nem elégſéges öſztönök a' jóra, 's tartalékok a' gonoſztól, ott, a' hol, a' képzeltt haſzon, az emberi elmének, külömben-is rövid látású ſzemeit meg-vakittya, vagy a' fel-forrott indulatok' gözölgéſe, homályt vet eleikbe; vagy azokat, az álnokſág titokban lejendö maradáſának reményſége, a' következéſek ſzemléléſétöl el-fordittya. A' mit tehát, a' terméſzeti törvények nem tehetnek, tsak egyedül a' vallás tselekedheti azt, — az embereket ſzeretö, minden tudó, jó és igaz Iſten jövendöbeli meg-jutalmaztatáſának, vagy meg-büntetéſének meg-fontoláſából, vett okokkal, 's eröſségekkel. Ez ád újj eröt amazoknak: e' világoſittya-meg, a' megvakittatott, 's meg-homályoſodott ſzemeket, hogy láſsák, mi az Iſtennek, az emberi nemzet Attyának az akarattya, ne pedig arra figyelmezzenek, mit diktál, el-fordúltt 's vétkes magok ſzeretete, e' rettenti-el, mind azokat, kik a' jóſág ösvénnyét elhagyták, nem tsak, a' nyilvánſágos erö-

ſzaknak, hanem a' titkos, 's állortzás Iſtentelenſégnek el-követéſétöl-is, a' fö Valóſág minden tudóſágának, eleven ſzemléltetéſe által, 's ſzerez meg-jobbulást, és az egyenes útra való viſſza térést az el-tántorodtakban, a' ſzives bánatnak javalláſa, 's azt követö botsánatnak, az iſteni jóſágon fundáltt hirdetéſe által. — Itt, méllyebben ezen föben járó dologról való értekezésbe ereſzkednünk nem lehet. Úgy-is tudjuk, hogy hoſſzas mutogatás nélkül-is, fel-tételünknek igazſágáról, önként meg-haggya magát gyözettetni az okos világnak nagyobb réſze, kitsintöl fogva nagyig, vagy inkább, minekelötte mi ſzóllanánk, már felöle régen meg-is vagyon gyözettetve, és állitáſunkra még az okok fel-hordáſa elött-is Ámént mond.

De, ha ſzükſéges, és haſznos a' vallás a' polgári Társaſágokban, ki hozhatná kétsségbe a' Társaſág azon diſzes, és mindenütt 's mindenkor nagy tiſzteletben tartatott Tagjainak-is valóba érdemes vóltokat, kiknek fö foglalatosſágok a' vallásnak tenn tartáſa, 's terjeſztéſe; söt nem méltó örömnek materiája e', midön azoknak ſzáma nevekedik, kik, ezen haſznállatos munkának folytatáſára nagy reményſég alatt, elö állanak? — E' réſzben-is örömmel tellyeſedhetik ſzive, kedves Hazánknak, mert nevekednek ſzámoſ-

mossan, olly hasznos fiai, kik a' vallást, még pedig oh édes nevezet! a' Keresztény vallást, ezt az Egek drága adománnyát, a' maga valóságában 's tisztaságában meg-őrzik, annak hagyományit, 's rendeléseit, mellyeknek Lelke, és summája, Isten, és Felebarátunk szeretete, nem tsak szóval hirdetik, hanem tanitásokat tselekedettel-is, 's életek intézésével meg-bizonyittyák, 's foganatos példájokkal, mindeneket igyekeznek megnyerni. Nevekednek átallyában, mind a' Catholica Anyaszentegyház, mind a' Helvetica 's Augustána Confessiót tartó gyülekezeteknek kebelében, kiknek tsupán neveik fel-jegyzésére, nem egynehány Levelek kivántatnának.

Közelebb volt szerentsénk, a' *Posonyi* Seminariumban tanuló T. nevendék Papokról, minden részre hajlás nélkül való oktatást venni. Örömmel értettük, 's örvendezve-is közöllyük, hogy ezek átallyában, olly szivessen fáradoznak, magoknak, minden részben lehető el-készétésében, azon méltóságos de valóban terhes hivatalra, mellyet felvejendők, hogy az igyekezetre nézve, alig lehet közöttök külömbséget tenni, — 's ámbár a' maga ajándékait szabadoson osztogató Teremtő, nem mindeneknek adja-is, legfőbb mértékben kegyelmeit: itt mindazáltal

tsak

tsak a' ſzületett Magyar Iffjak közzül, tapaſztalták ſzintén negyvenen, az iſteni jóſág ki-merithetetlen kútfejének reájok lett olly bövki-áradáſát, hogy terméſzeti ajándékaikhoz, ſzorgalmatoſságok-is hozzá járúlván, úgy tündöklenek Társaik között, mint a' Hóld, mi reánk nézve, az apróbb égi testek között.

Illyenek vóltak, a' kik immáron oskolai futáſokat nagy ditsérettel végezvén, a' Seminárium ból ki-léptek, 's közelebbről fogják magokat kéſziteni, az Úr ſzölöjében való munkáſságra, a' következendö nevezetes Iffjak, úgymint: *Bertits* Ferentz, a' Pétsi megyéből; *Haláſz* Ferentz, a' Vátziból; *Jordanſzky* Elek. *Méſzáros* Jósef, a' Fejérváriból; *Királlyi* Láſzló, a' Veſzprémiből; *Kis* Ferentz, ugyan abból. *Horváth* Ferentz, a' Vasváriból; *Molnár* Ferentz, a' Vátziból; *Takáts* Jósef, a' Györiből; és több illyek, a' kiknek mi esmerettségekre nem juthattunk. — De maradtak még oda benn-is, az tsak réſz ſzerént elö ſzámláltakhoz haſonlók, mind tudománnyokra, mind jámbor erköltseikre, mind a' Haza példás ſzeretetére 's ſzületett nyelvünkhöz vonſzó meg-betsülhetetlen hajlandóſágokra nézve, kiknek betses neveiknek fel-jegyzéſével, léſzen-is annak idejében ſzerentsénk, Iráſunkat ékesiteni. —

Ö-

Örülly kedves Hazánk! Mert a' midön külsö békesſégedet, a' Márs táborában ditsösſégeſſen vitézkedö Fiaid hathatóſſan munkálódják, ime' ſzaporodnak, a' kik belsö békesſégedet-is meg-mozdúlhatatlan lábra állittsák, a' sürü tudatlanſág ſzüleménnyén, a' vak buzgóſágon diadalmaskodjanak, az egymás el-ſzenvedhetöſégét, sőt ſzeretetét, 's betsüléſét a' ſzivekbe méllyen bé-plántállyák, és ekként a' vallás — a' kereſztény vallás ügyét-is, mind prédikáláſokkal, mind ſzelid lelküſégekkel, 's ember társaikhoz való baráttságokkal, meg-igazittsák, megesmertetvén a' tsufolódókkal, hogy ártatlan a' Jéſus ſzeretettel tellyes tudománnya, azon ſok ártatlanúl ki-omlott vértöl, mellyel azok fertéztették-meg kezeiket, a' kik magokat a' Kriſtus tanitványinak, 's azon Iſten ſzolgainak vallani nem átallották, a' ki fel-hozza napját mind a' jókra, mind a' gonoſzokra, 's a' kinek Lelkétöl ugyan, bizonnyal nem vezéreltettek.

JEGY-

JEGYZÉS.

A' Mozsár-ágyúk, a' mint le-rajzólt formájaik mutattyák, a' beléjek való Bombáknak külömbkülömbféle nagyságok által, külömböztetnekmeg egymástól. A' leg-kiſſebb mozsárból, tíz fontos Bombát lönek: ámbár moſtanában még kiſſebbeket-is kezdettek öntetni, mellyekből hat vagy még annál-is kevesebb fontos Bombákat lövöldöznek. Illyenek azon újjonnan kéſzültt mozsárkák, mellyek a' *Vukáſovits* ſzabad ſerege ſzámára kéſzittettek, 's a' mellyekkel az emlitett ſzabad ſereg oda le Boſznya Orſzágában, már ſokſzor el-érte tzéllyát, az ellenſég épülettyei el-égetéſében. — A' harmintz, és a' hatvan fontos mozsárokat közönſégeſſen, az oſtrom ágyúkhoz ſzámlállyák. — A' Bombák, abban meg-eggyeznek a' gránátokkal, hogy mindenikőjök belől üreſs, és puska-porral, vagy más könnyen meg-gyúladható materiával ſzokták mind kettőt meg-tölteni; abban pedig külömböznek egymástól, hogy a' Bombáknak, minthogy nehezebbek, két fülök vagyon, mellyekbe a' Bomba kötele horgait akaſztják, 's ekként eggy hellyről, más hellyre könnyebben vihetik. — A' Mozsárok töltéſe, nem úgy megyen véghez, mint más ágyuké. Itt már nem puska-poros zatskót ereſztenek a' mozsárba, hanem annak kamaráját,

töl-

töltséren puska-porral meg-töltik, 's úgy ereſztik-le oſztán a' puska-por feiibe a' Bombát, mellynek a' ſzáján kanótz nyúlik-ki. De ezt még az elött ſzorgalmatoſſan, vizes ruhával meg-törölgetik, ne hogy valami fövény óldalára ragadott legyen, a' melly a' Bombának az ágyú óldalához való dörgölödéſe által ſzikrát adhatna, 's a' puska-port fel-lobbantván, a' környül-állók között nagy károkat tehetne.

Mihellyest a' pattantyús, a' mozsár kamarájában lévö port, a' gyújtó lyuknál fogva fel-lobbantja, abban a' ſzempillantásban a' Bomba ki-löködik, és a' kanótz vége-is meg-gyúlad, melly a' levegö-égben ſzépen ég, 's mikor oſztán a' Bomba le-esik, 's a' kanótz-is a' puska-porig le-ég, amaz ennek erejétöl ſzéllyel ſzakad, és a' nép köztt, a' melly közzé esik, ſzörnyü károkat okoz.

A' vas mozsár, külsö formájára nézve, külömböz a' réz mozsártól. Közönſégeſſen egy koſár követ teſznek beléje; mellyet hogy annál erösſebben ki-vetheſſen, a' puska-por ereje, alól a' mozsárban eggy kerek deſzkát teſznek, a' melly oſztán, a' rajta fellyül lévö köves kosárral egygyütt ki-löködik. A' ſürüſégben, ſok kárt teſznek az efféle ki-lött koſarak, föképpen ha kövek helyett kézi gránátokkal töltetnek-meg.

A'

A' Mozsár ágya, tartója, vagy válnja végibe, a' mozsár ſzája felöl, eggy ſróf formájú atzél rúd jár, mellynek eggy meg-vaſazott nyelv forma fával eggyeſſége vagyon, (tekerö tsigának-is lehet öſzveſéggel nevezni) ez által, a' mozsárnak a' fekvéſét ſzokták igazgatni, fellyebb, vagy alább, hogy a' ſzerént a' Bomba-is nagyobb, vagy kiſſebb magaſſágra löködheſſen belöle. Az ágyon fekvö reteſz 's a' mozsár tengelyét az ágyához ſzoritó boriték, vagy reteſz, vasból kéſzül.

Ha kik az érdemes elö-fizetö Urak közzül, Iráſunknak ez vagy amaz darabját, a' Póſta hibája miatt, nem vették vólna, mellyet ſziveſſen fájlalnánk: méltóztaſſanak betses Leveleiket tsak a' Póſtára utasítani. Ezeket a' Póſta nékünk által fogja adni, és mihellyt belöllök a' fogyatkozást éſzre vehettyük, pótoltatni el nem múlattyuk.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 21-*dik* Napján.

A' mit igértünk, im' tellyesíttyük. — Szóllunk, egymást ſzintén nyomba követett, három győzedelminkről, azon hármas tsapáſokról, mellyeket tett vitéz népünk' fegyvere, ama' ſeregei ſzámában bizakodó, 's magát az idötöl fogva kivált újjonnan elhitt Török Birodalmon, a' mioltától fogva III-dik SELIM-ben, határokat nem esmerö hatalmú Urát imádja, és a' kiről azt hiſzi, hogy ez, valamint, nevéhez ragaſztott *Világ győzö (Ginahdári)* kevélly nevezettel gögösködik, úgy valóſsággal, a' két *Selim* nevet viſeltt jó katona elei lelkeik-is beléje költöztek, söt benne, ama' *Nikopolisndl*, *Várnándl*, és *Mohátsndl*, a' Kereſztényeken győzedelmeskedett *I. Bajazeth*, *II. Amurátes*, 's *II. Sulimán*-is fel-fognak támadni. —

Leg-elsöben-is elö-beſzéllyük, mi esett *Mehádiánál*, azután a' *Bozzai* ſzoros járásnál, és úgy kezdünk, a' *Fokſánnál* nyertt nevezetes gyözedelemnek elö-adáſához, hogy az érdemes Olvasóknak reménylett figyelmetesſégek, annál inkább el-kéſzitteſsék azon jeles, és nagy következésü történetnek, olly érzékenyſégek között való olvaſáſára, a' millyeneket az méltán meg-érdemel.

* * *

A' fö Hadi Cancellária által ezen hónapnak 12. és 15-dikén ki-adott Tudósitáſok ſzerént, *Mehádiánál*, a' dolog igy történt: Az emlitett hellynél, egy tsapat gyalogſággal, 's lovaſſággal táborozó Generálmájor Báró VÉTSEY Ur, e' folyó hónapnak elsö napján, a' kémek által azt a' hirt vette, hogy 14,000., nagyobbára lovaſokból álló Törökſég vette vólna magát *Tsernekbe*, a' dolognak valóſágáról mindazáltal, a' következendö két napokon, ſemmi lett úton módon további tudositást nem vehetett, hanem oſztán a' hónapnak 4-dikén, maga vólt az ellenſég, a' hirmondó-is. Mert az emlitett napon egyſzerre, tsak fel-kerekedett Oláh-Orſzágból, és úgy intézte jövetelét, hogy két tsapat, *Teplitznek*, 's *Pertsineskának*, egy pedig, a' *Suppaneki* völgyön kereſztül vegye úttyát. Már reggel, hatodfél órakor, a' mi el-

első vigyázóinkat meg-szalaſztották, hat órakor pedig, több 2000. lovaſságnál, eggy ágyú lövetnyire jött General VÉTSEY, a' ſántzon belöl ki-állitott ſeregéhez, eggynéhányſzor úgyan tüzeſſen feleje-is nyomúlt; de mind annyiſzor, az ágyúk 's a' Stuttzoſok által okoztatott veſzteſégivel hátrálni kéntelenittetett. Nem ſokára, annyira nevekédett az ellenſégnek ſzáma, hogy a' mint fel-lehetett venni, leg-alább-is 6—7000-re könnyen reá ment. A' Lovaſok távolyka meg-maradtak a' magok helyeken, de egy ſót gyalogſág, eggy által ellenben lévö halomra vette magát, 's 14. záſzlóit már le-is ütötte, olly tzéllal, hogy a' Stuttzoſokat a' mi jobb ſzárnyunkról el-mozdithaſſa; más ſót gyalogſág 's lovaſság pedig azonban, a' *Bella Reka* nevezetü erdön kereſztül, népünknek a' bal ſzárnya felé nyomúlt, de a' Haubitzokból reájok botsátott gránátoknak, a' vólt az ereje, hogy minekutánna háromſzor próbát tett, ha valamire mehetne, tsak úgyan végre-is magát viſſza vónta.

Az ellenſég, olly formán-is ſzándékozott, hogy az úgy neveztetett *Bojána Jelentzén* kereſztül, a' miéinknek hátúlról kerülyön. Midön ezt látná a' Generálmájor Ur, hogy az ellenſég tsak nem akar tágitani, arra határozza magát, hogy maga fordúllyon felül; mellyre nézve egy *Stein* Regementye-

béli, 4 ſzegü formára el-intézett, 's négy ágyút vivö Batalionnal, és három Svadron *Erdödy* Húſzárokkal, a' ſántzból az ellenſég felé indúl, bizván amannak vezérléſét *Vernek* Oberſter, ezekét pedig Májot *Révay* Urakra. A' meg-nevezett Svadronokhoz, és Batalionhoz vóltak még bizonyos ſzámú stuttzoſok, és ſzabad ſeregbéliek-is. A' Huſzárok mind addig a' gyalogok elött mentek, mig tsak már egy fél ágyu lövetnyire vóltak az ellenſégtöl, akkor két felé váltak, 's egyik ment a' jobb, a' másik pedig a' bal ſzárnyára a' gyalogſágnak. E' meg-lévén, az ágyukból olly keményen tüzeltetett a'G.Ur az ellenſégre, hogy az, látván a' miatt tsak kevés idö alatt következett ſzörnyü romláſát, mindenfelöl ſebes futásra vette a' dolgot. A' magokhoz mindenkor haſonló Tagjai, az Erdödy vitéz Magyar Lovas Regementyének, utánna eredtek a' ſzaladó ellenſégnek, és üzték a' *Prébori* nyilásig. Leg-alább-is 400-an a' Törökök közzül életekkel fizették vakmeröſégeknek az árrát, a' miéink magok, 63 hóltakat temettek-el közzülök, a' lovaſaik több hólt teſtet vittek lovaikon, (mint ezt könnyen fel lehetett venni) 200-ig valónál, pedig már az elött-is ſokat temettek-el, minekelötte meg-adták vólna magokat. — A' megöletett lovaknak drága kéſzületeikből, kilehet hozni, hogy nagy emberek-is húllottak-

tak-el. Öt Zászlótartót végzett-ki a' golyóbis a' világból, de még-is tsak egy zászlót lehetett el-nyerni, a' melly zöd selyemből vagyon, és eggy a' leg-nagyobbak közzül. A' miéink gazdag prédára tettek szert. Közzülök el-esett Al-Hadnagy *Jelenfi* Ur, 15 Huszárokkal, 's nagyobb részént a' szabad seregbéliek közzül volt 16 gyalogokkal eggyütt. Sebet kaptak öszveséggel heten.

A' Generális Ur nemes vallást tesz, fő igazgatása alatt hartzolt egéssz seregének ez alkalmatossággal-is meg-újjitott, állhatatos hivséggel való vitézkedéséről. Magasztallya Oberster Báró *Vernek*, és fő Strázsamester Báró *Révay* Uraknak, a' népnek az ellenség ellen a' leg-jobb móddal való vivésében kimutatott bátor szivüségeket, és a' haszonra forditni tudó, 's akaró okosságokat. Megditséri különössen, az ágyúk körül forgolódó fő Hadnagy *Ambrosovszky* Urat, a' ki jól intézett lövéseivel, az ellenségben leg-több kárt tett, 's ez által egy fő oka volt, az ellenség tsak hamarjában lett meg-futamtatásának. Igen nagy ditsérettel emlékezik, vadász Kapitány *Dandini*, és Ingenieur fő Hadnagy *Frank* Urakról-is. — Az *Erdödy* Huszárok közzül, meg-nevezi *Horvát* István Strázsamestert, és *Imriskó* Jósef Káplárt; az Oláh Illyriai stuttzosok közzül, *Kotsiás Jankó*, és *Prodánovits Prokó* Káplárokat,

úgymint ollyanokat, a' kik magokat igen derekaſſan forgatták. — Tizeneggy óra tájban vólt az idö, hogy az ellenſég ſzem elöl el-vette magát, a' miéink mindazáltal az elébbeni hellyeken meg-maradtak egéſſz dél után két óráig, várván, hogy ha még viſzontag jelengetné magát az ellenſég; de, hogy többé nem mutatta magát, a' táborba viſſza tértek. — Még ezen a' napon, továbbat, 13 tsajkákon kezdette ſzállitani az ellenſég, népét a' Dunán által, és ez igy ment egéſſz éjtſzaka, úgy hogy *Orſova* környékét, és a' *Suppaneki* völgyet egéſſzen ellepte a' Törökſég. Mellyre nézve, a' Generális Ur, a' következendö nap, úgymint ötödikén, *Terregova* felé magát viſſza vonta 's ugyan ott meg-is féſzkelte, midön látta, hogy ſegittségére Hadi Tárnokmeſter CLERFAIT Ur, vezérléſe alatt lévö népének egy réſzével ott termett.

Láttuk, mi történt a' *Bánátban*, láſſuk mint vitézkedtek *Erdéllyben*-is bátor ſeregeink. —

* * *

A' fö Hadi Cancelláriának, Auguſtusnak 13-dikán, közre adott Tudósitáſa ſzerént, el-indúlt, Juliusnak 25-dikén, Székelly Húſzár Májot *Dániel* Ur, Regementyebéli

egy

egy Tzúg Huſzárſággal, 60. Arnautákkal, egy Kompaniával, a' máſodik Székelly Regementből, 's 30. Stuttzoſokkal, hogy *Királytető* körül majd ſzéllyel néz, 's meg-tudja, hányadán van a' dolog: hogy oda ért, egyſzeribe meg-támadták 300. Török lovaſok, de a' kiket a' miéink tsak hamar viſſza vertek. Hét embere maradt az ellenſégnek a' tsata piatzon halva, négy lovakkal eggyütt: ſebeſſeket pedig, ſokkal feleſebb ſzámmal vittek viſſza. Réſzünkről 3. köz-ember, és 9. lovak kaptak ſebet. Székelly Huſzár Hadnagy *Brentsán* Ur-is ſebbel jött viſſza, mellyet okozott bal karján egy lándſa (dárda) ſzúrás: a' melly mindazáltal nem igen veſzedelmes. — Major Dániel Ur, különös magok viſeléſekről, vóltaképpen meg-ditséri Kapitány Gróf *Woeſtenrod* Urat, a' máſodik Székelly Regementből való egéſſz Kompániajával eggyütt, nem külömben meg-ſebeſſedett Hadnagy Brentsán Urat.

Ezentúl, F. M. L. H. HOHENLOHEhoz, ſok felöl jött a' hír, hogy az ellenſég mindenfelöl, *Valenibe* gyülekezik, és olly kéſzülettel van, hogy föképpen a' *Bozzai* ſzoros járásra üſſön, de azonban más Paſſuſokat ugyan azon idöben meg-támadni ſzándékozzon: minekokáért a' F. M. L. Ur, a' ſzükſéges rendeléſeket, leg-elöſſzör-is, és kiváltképpen a' *Bozzai*, azután pedig más

ſzoros járáſokra nézve-is meg-tette, a' melyek felöl lehetett gondolni, hogy az ellenſég dühöſſége tárgyai lehetnének. Augustusnak 1. 's 2-dik napján mutogatta magát az ellenſég minden Paſſuſoknál, föképpen pedig a' Tömösinél, és Bozzainál, amott mintegy 4000-ig, itt pedig 8—9000-ig való, mellynek fele gyalogſág, fele lovaſſág vólt, és 6. ágyúkkal, 's 100. ökör ſzekerekkel jött. A' midön mind ezekből, a' Bozzai Paſſusra nézve a' hireknek valóſága, nyilván valóvá lett, és hogy minden egyéb kéſzületek, tsak ámitásra, és a' miéinknek függöben lehető tartáſára valók: tehát a' F. M. L. Ur, a' ſzükſéges ſegittségét elöre el-küldvén, maga-is Bozzának vette úttyát. Már a' hónapnak 3-dikán igen idején reggel eggy órával a' F. M. L. Ur el-érkezéſe után, a' mi ſzélsö vigyázóinkhoz érkeztek az ellenſégnek elöljáró ſeregei. Látván azok a' Törököknek feles, és a' miéinket ſokkal meg-haladó ſzámokat, magokat viſſza vonták, ki-vévén egynehányat a' Székelly Huſzár, és Oroſz Regementekből, a' kik *Imgarten* Kapitány, és fö Hadnagy *Vétsey* Urak vezérléſek alatt ott maradtak, és az ellenſégnek ellent állani ſzándékoztak, de nagyobb réſzént, annak prédái levének. Azonban a' F. M. L. Ur, minden ſeregeivel kéſzen várta az ellenſéget. Dél elötti tizedfél órakor érkezett a' Török

Lo-

Lovaſság; de tsak távolról lövöldözött puskákból, egéſſz két óráig, a' miéinkre, az alatt az idö alatt, ugyan kezdettek vólt egy izben, két ágyúkból-is tüzelni; de annak nem vólt ſemmi láttattya, 's azokat tsak hamar, hogy a' miéink fekvö hellyeikböl ki-vettették, magok a' Törökök viſſza küldötték. Ezentül a' leg-nagyobb tsoport lovaſság, a' völgyben maradott, a' gyalogſág pedig jobb és bal felöl, az erdöſégbe vette magát, kéttség kivül olly fel-tétellel, hogy más nap reggel két oldalról, a' mi ſántzoláſunknak esheſſen, a' mig azonban, a' lovaſok elölröl fognak dolgozni. Már fel-is vonták a' fö Basának a' ſátorát, tüzet tsináltak, és a' velek hozott ſok egyetmást elö-is hordták.

Mivel az esö meg-ſzünés nélkül úgy ſzakadt, mintha töltötték vólna: tartott töle az elöre nézö F. M. L. Ur, hogy ha a' roſſz idö miatt az egéſſz éjtſzakát tsak várásban tölteti-el, már külömben-is, a' ſebes jövésben, igen meg-fáradt népével, majd más nap nem lenne tanátsos, ſzembe ſzállani az ellenſéggel: tehát hoſſzas tanátskozás nélkül, reá veſzi magát, hogy leg-ottan az ellenſégre reá üſſön, 's annak ſzándékát meg-gátollya. A' minthogy fenn meg-nevezett *Dániel* Májior Ur, a' ki leg-közelébb állott az ellenſéghez, parantsolatot-is vett,

hogy azt támadja-meg. Az ellenség másod izben való meg-támadására, 9. Tzúg Székelly Huszárság rendeltetett. A' Toskána Huszárjai közzül pedig 4. Tzúgnak meg-vólt parantsolva, hogy a' Székelly Huszároknak segittségekre legyenek. A' F. M. L. Ur, maga vitte a' lovasságot, 's nyomúlt léptetve a' török lovasságnak jobb szárnya felé, a' melly tsak hamar a' bal szárnya felé vonta magát, és ekképpen azon oldalról, a' gyalogságot magára hagyta. A' F. M. L. Ur-is ezt látván, azonnal marsot fuvatott az ütközetre. A' Törökök hátat forditottak, és kezdtek tsendessen vissza indúlni; de mihellyt a' miéink sebes nyargalvást közibék vágtattak, az egéss lovasság zürzavarba hozódott, és ment, a' mint mehetett, mellynek példáját a' szélessen ki-terjedt gyalogság-is követte. A' miéink használni akarván a' jelen lévö jó alkalmatosságat, a' megrémült, 's neki iramodott ellenségnek mindenütt nyomában vóltak, és vágták kémellés nélkül, úgy hogy az elsö ütközetnél, és a' szaladás közben el-esteknek száma, még ugyan ez ideig-is nints meg-határozva: annyi mindazáltal bizonyos, hogy egynehány százójoknak hólt testeikböl ki-omlott, 's szivárgott vérek, nedvesitette az ég tseppjeivel eggyütt azon földet, mellyen tsak kevéssel ez elött gyözedelemröl álmadoztak. Négyen

fo-

fogattak-el közzülök, két záſzlójok, 20 rakott, és egy puska-porral meg-terheltt ſzekereik kerültek győzedelmes ſeregünk kezére, ſok marhákkal, és mintegy ſzázig való lovakkal eggyütt.

A' F. M. L. Urnak bizonyſág tétele ſzerént, a' Székelly lovas Regementbéli Májior *Bora* Ur, ugyan tsak magyar bátor ſziviüſséggel vitte, az elöl menö ſereget: ugyan azon nem tsak névvel, hanem valóſsággal-is nemes Regementbéli Májior *Dániel* Ur-is, különös próbáit adta ſokképpen ſzembe tünt okoſságának, és ſzivének olly hellyen való lételének, hogy ahoz az alatsonſágokra vivö félelem ſemmiképpen nem férhet; átallyában meg-vallya, a' F. M. L. Ur, a' Székelly Huſzárokról, hogy azoknak mind felsöbb, mind alsóbb Tiſztjeik, söt köz embereik-is példáſſan vitézkedtek; de több keze alatt való népei-is úgy hartzoltak, hogy köztök alig lehet külömbſéget-is tenni.

E' ſzerént tudjuk már, mi esett a' *Bozzai* ſzoros járásnál-is: Hátra van a' *Fokſáni* nagy győzedelemnek elöl-adáſa, melly a' fö hadi Cancellariának, Aug. 13-dikán kiadott Tudóſitáſa ſzerént igy következik:

A'

* * *

A' midőn a' Lovasság Generállyához, H. COBURG-hoz, egyenlőképpen mindenfelől azt hozták vólna hirül, hogy a' Nagy Vezér, *Mavrojéninek*, az Oláh Orſzági Fejedelemnek, ſzámos népet küldött, mellynek nagyobb réſze Móldva határai felé indúlt, és hogy már külömbkülömbféle Táborokban, *Fokſán* vidékén, elől hátúl, többen tsoportoztak öſzve 20,000. embernél: el-küldött a' *Burlatnál* táborozó Oroſz Generális SUVAROW Urhoz, 's meg-kérte, hogy népével kéſedelem nélkül jöjjön, az ellenſéget egygyesitett erővel támadja-meg, hogy ekként az Erdéllyi Paſſuſoknak-is, mellyekre mindenfelől feni a' fogát a' Törökſég, nagyobb bátorſágot ſzerezzenek.

Az Oroſz Generál Ur, olly kéſz ſzivvel 's örömmel tellyesitette a' Hertzeg Ur kivánſágát, hogy leg-ottan egéſſz ſeregével, 's minden ágyúival elébbeni hellyéből, felkerekedett, és 24. óra alatt *Adſudhoz* jött, a' melly *Borlóthoz*, a' hol a' Generál Ur feküdt vólt, tiz egéſſz mértföld, 's a' mi leg-bajoſſabb vólt, az útat igen nehéz menetelü hegyeken kereſztül kellett tenni. — Juliusnak 28-dikán, éjtſzakai 11. órakor érkeztek az Oroſzok, a' mi *Adſudnál* fekvő Táborunkba, és magokat úgy hellyhették,

hogy

hogy az ellenség, ott léteket észre ne vehesse. A' következendö nap pihentek, és a' miéink 3. hidat állitottak-fel a' *Trotus* vizén, egyet ott, a' hol az út *Domnestién* keresztül megy *Fokſánba*, a' több kettöt pedig azon helyen, a' honnan *Gura Domositzán* keresztül szintén úgy el-lehetett *Fokſánba* menni. Az elsö hid örizete vólt bizva Oberſter Karajtzay Urra, a' ki mellé két Osztálly Lovasság, és eggy Batalion gyalogság vólt rendelve, ez a' *Kaunitz* Regementyéböl, amazoknak egygyike, a' Székelly Huszárok, másik az Oberſter Urnak maga Regementyebéli Levenéhr könnyü lovasſai közzül. A' más két hidakra vigyázott Képiró Oberſter Ur, a' Regementyebéli két Osztálly Barkó Huszárokkal, és eggy Batalionnal, a' Kollorédó Ventzel gyalogjaiból. Köz akarattal meghatározódott, minémü rendet kellene tartani az ütközetben. Úgy vólt el-intézve, hogy három izben szállyanak szembe újjabb újjabb seregek az ellenséggel.

Az elsö húzomban való tsatára, a' miéink közzül 5. Batalionok vóltak ki-rendelve, hogy azok jobb felöl állyanak, az Oroszok közzül 4. Batalionok, a' bal oldalra. A' második tsatában, népünkböl 4. Batalion fogott állani, a' jobb, és két Oroſz Batalion a' bal részén. A' mind két részröl való lovasság formálta osztán, a' gyalogság háta

me-

megett, a' viadalra ki-rendelt népnek harmadik részét. A' Batalionok tartoztak állani 4. szegü formákban, 300. lépésnyire, egymástól, a' mennyi köz föld volt hagyva, az 1. 2. 3-dik tsatára ki-rendelt seregek között-is. A' minden elö fordúlható esetre, készen tartatni szokott ágyúknak, a' reájok vigyázókkal eggyütt, volt helly rendelve, a' tsatáknak rendi szerént ki-állitott népek között. SPLÉNYI F. M. L. Urra nézett a' jobb szárnynak igazgatása, 's különössen az elsö tsatában eggy *Tsászár*, és eggy *Sröder* Batalionnyáé; a' másodikban az elsö *Székelly* Regementnek két Batalionnyaié; nem külömben 5. Osztálly *Tsászár*, 's eggy Osztálly *Székelly* Huszároké. LEVENÉHR F. M. L. Ur pedig fogta népünknek a' bal szárnyát kormányozni, nevezetessen az elsö tsatában három Batalionokat, eggyet a' Kár. *Toskána*, mást a' *Khevenhüller*, és harmadikat a' V. *Kollorédó* Regementyeiböl; a' másodikban két Batalionokat, a' *Mitrovszky*, és *Pellegrini* Regementyeiböl, továbbá három Osztállyt a' maga könnyü lovasaiból, 's az Uhlánusokból, és 4-et a' *Barkó* Huszárjai közzül. Ob. Karajtzay Urnak az elsö tsatában az Oroszok és a' miéink között volt a' helly ki-szabva.

A' Kozákok, az Arnautákkal eggyütt, a' leg-végsö hellyre, a' lovasság háta megé rendeltettek. Ekként meg-tévén elöre a' rendeléseket, úgy kerekedett-fel

oſztán, Jul. 30-dikán, jó idején 3. órakor, az eggyesült ſereg 3. tsapatokban, általment a' *Trotus* vizén, 's meg ſem állott *Kalimanestie*-ig. A' menés közben, Oberſter *Karajtzay* Ur, a' ki egéſſzen az Oroſz Generális Ur mellé rendeltetett, vitte népét, az Oroſz ſeregekből álló eggy tsapat elött, hogy azoknak jelen léteket még moſt az ellenſég ki ne tanúlhaſſa. Oberſt. *Képiró* Ur pedig, ſzava után halgató embereivel ment a' több két tsapat elött. Kalimanieſtienél meg-állapodott az egéſſz nép, 's olly rendel oſzlott-el egymáſtól, a' melly vólt már a' tsatákra nézve közönſégeſſen ki-ſzabva. — Hogy a' lovaſság-is az etetést el-végezte, el-indúltak *Marasestie* felé, úgy, a' mint jöttek, 3. tsapatokban. Hogy oda értek, az Oroſz ſereg a' faluban magát egy völgybe vonta; a' miéink bal ſzárnyokat az Oroſzok felé terjeſztették-ki, 's hátok megett vólt a' *Sereth* vize. Maraſeſtietöl azon nap eſtvéli 6. órakor, meg-indúlt az egéſſz ſereg újjra, de már moſt tsak két tsapatokban, mellyeknek eggyikét az Oroſz, másikát jobb felöl, a' mi népünk formálta. Amaz elött ment Oberſter *Karajtzay* Ur, ez elött pedig Oberſter *Képiró* Ur, eggy Oſztálly Barkó Huſzárokkal, 's eggy Oſztálly Levenehr Uhlánusſaival. Kevéſſel az el-indulás elött az Oroſz Kozákok, azt a' jelentést tették,

hogy

hogy valamelly Török kerülök közelgetnek. Generál Suvarov Ur azonnal küldött a' kerülök ellen 1500. Kozákokat, és Arnautákat. Ezek után rendelte Oberſter *Karajtzay* Urat, a' ki-is elöre küldötte a' Barkó Regementyebéli Májot *Kienmayer* Urat, 's maga utánna nyomúlt a' Leveneh̃r Regementyebéli elsö Májot Oſztállyal. A' Törökök, az elfogattaknak bizonyitáſok ſzerént, 3000-en vóltak, a' kikkel velek vólt a' *Putna* vizén alól 7000-ed magával táborozó *Oſman* Baſa-is, hogy mozgáſainknak tzéllyát ki-tanúlhatná. A' Törökök meg-támadták a' Kozákokat, meg-ſzalaſztották, 's egynehányat közzülök el-fogtak. De ezen történet 's az ellenſégnek ſzámos vólta ſem rettenthették-el Májot Kienmayer Urat, hogy maga eggy felöl 200-ad magával, más felöl pedig parantſolattyára, Kapitány *Lováſz* Ur, 100 Húſzárokkal, az ellenféget meg ne támadják. A' melly meg-is lett, még pedig olly eröben, 's olly tüzeſſen, hogy a' Törökök zürzavarba hozódtak, ſok el-fogott Kozákokat által engedni kéntelenittettek, meg-futamodtak: de a' miéink nem tágitották, hanem egéſſz a' *Putnáig* eggy ugyan jó mértföldnyire kergették. A' ſzaladás közben ſzáznál többen hullottak-el az ellenſég közzül, kiknek teſteik az úton ſzéllyel hevertek; az elfogattaknak ſzáma mintegy 60-ra megy.

Maga

Maga Májoŕ *Kienmayer* Úr, valami 50. Huſzárokkal, 's a' Kozákokkal, a' *Putnán*-is kereſztül ment, *Oſman* Basát fekvő hellyéből fel-kergetvén, táborát a' lángok prédájává tette. Éjfélben tért viſſza Oberſter *Karajtzay* Úrhoz, a' ki a' maga több ſeregeivel eggyütt, nem ſzünt-meg ſoha-is a' Májoŕ Urat vóltaképpen ſegiteni, 's ſzerentsésiteni.

Szép dolog, ditséretes embertől, ditséretet nyerni. Méltán örülhetnek tehát, *Barkó* Huſzárjai közzül való Kapitány *Lovász*, és *Kavzin* Al-Hadnagy Urak-is, midőn ama' nagy dolgokat tselekedett nemes ſzivü *Kienmayer* Úr, mellettek olly érdemlett nemes vallást teſz, hogy rendkivül való magok elſzánáſokkal, mellyel katonáiknak hathatós példát adtak, leg-főbb okai vóltak, az ellenſég romláſának, ezen jó jelnek, és az azután következett ditső győzedelem meg-vetett fundamentomának. Az alatt, mig a' viaskodás tartott, nyomúlt a' nagy ſereg ſzakadatlanúl elébb elébb. A' gyalogſágnak a' *Susitza*, és *Felső Girla* patakjait által kellett gázolni; de ezt-is örömmel tselekedte. — Hogy a' *Putnához* érkeztek, rajta eggy hidat állitottak-fel, mellyre az *Oroſz* Gener. Úr hagyáſa ſzerént, Ob. *Karajtzay* Úr vigyázott. Még alig kezdtek hozzá a' hid felállitáſához, hogy már a' tulsó parton termett az ellenſég, a' miéink ſzándékjoknak

meg-gátoláſára, de az Oberſter Úr, a' *Kaunitz* Regementyebéli *Gave* Kapitány Urat, bizonyos ſzámú Legényſéggel, és 2. ágyúval alább a' partra állitotta, a' több ágyúkat pedig fellyülről eggy meredék hegyre vitette, 's úgy oſztán két óldalról, az ellenſéget úgy meg-viselte, hogy az, a' partot el-hagyni kéntelenittetett. Itt, nagyon jól forgatták magokat, meg-nevezett *Gave* Úr, és hajós Kapitány *Hohenbruck* Ur. — Még két hidat akartak fel-állitani, de a' *Putna*, egy nagy éſsö által, úgy meg-nevekedett, hogy arra tellyesſéggel reá nem lehetett menni, mellyre nézve, az egéſſz ſereg, tsupán egy tsapatban indúlt az eggy hidon, a' *Putnán* által, Jul. 31-dikén, idején 4. órakor. Alig ért által a' hidon az *Oroſz* Gen. Úr, népével, 's az Ob. *Karajtzay* Ur Legényſégével, és a' Hertzeg, a' F. M. L. LEVENEHR Úr oſztállyával, hogy a' bal ſzárny elött lévö erdöböl, az ellenſég egyſzerre, tsak ki-rohant, és az elöre küldött Kozákokat, 's Arnautákat meg-támadta. Ezek kéntelenek vóltak magokat viſſza vonni: azonban a' Török lovaſság tüzeſſen tódúlt az *Oroſz* Gener. Úr felé: de ez nem várta, hogy az ellenſég támadja-meg ötet, hanem meg-támadta ö úgy, elébb, hogy a' Törökök, a' reájok, mind puskákból, mind ágyúkból lett kemény tüzelést tovább ki-nem állhatván, hátrálni kezdettek. Míg ez

igy

így történt, addig a' F. M. L. LEVENÉHR Úr Oſztállya lineába állott; de, mivel a' F. M. L. SPLÉNYI Úr Oſztállya, még a' hidon által nem verekedett, parantsolatja vólt, hogy eggy hellyben álljon, míg mindnyájan által érkeznek; azon közben pedig *Képiró* Oberſter Úr, azon két Oſztállyokkal a' Lovaſság közzül, mellyekkel eddig, a' ſeregnek eggy réſze elött jött, a' mostani jobb ſzárnyra rendeltetett.

Az ellenſég, már moſt egéſſz erejével, ezen jobb ſzárnynak esett: ſok, még pedig rendbe állitott lovaſsággal jött ellene; de hogy a' miéink, musika ſzóval, 's lobogó záſzlókkal, mind úntalan elébb elébb nyomúltak; azon közben feléjek az ágyúk ſzakadatlanúl dörögtek, mind másunnan, mind a' jobb ſzárnynak ſzéle felöl, a' hol *Roos* Úr, a' Pattantyúſok közzül való Májor, egy Bateriát kéſzitetett, 's arra azon 5 ágyúkat fel-ſzegeztette, mellyek nem vóltak ki-oſztva, hanem dugaſzban tartattak olly tzéllal, hogy a' kivántt esetkor elö leheſſen venni (Reſerve Canonen): tehát az ellenſég meg-fordúlt, és hátrább, a' miéinktöl távolyka, magát rendbe ſzedte. A' mi ſeregeinket moſt ismét meg-állitották, hogy az alatt a' F. M. L. SPLÉNYI Úrnak nyakra före sietö oſztállya-is el-érkezheſſen. Mihellyest a' miéink meg-állapodtak, azonnal indúlt az ellen-

ség; de már most nem tartott egyeneſſen a' jobb ſzárny felé, hanem meſſze el-kerülte, 's tsak óldalazott, olly ſzándékkal, hogy ezt bé-keritheſſe, de mikor már közelgetett, éſzre vette, a' siettséggel elébb nyomuló népet-is, a' mellynek Májot *Nimpſch* Úr vezérléſe alatt egy Tsáſzár Batalionból álló, 's négy ſzegü formában elöl jövö ſerege, a' kemény ágyúzást-is oſztán mindjárt el-kezdette, a' midön azonban, a' F. M. L. LEVENÉHR Úr oſztállyának jobb ſzárnya ſzélin fel-állitott Batteriáról-is, derekaſſan tüzeltek reája.

A' nem várt újj vendégnek érkezéſe, el-kedvetlenitette ismét a' Török lovaſságot, 's viſſza tért. E' ſzerént tehát, már mind eggyütt lévén, musika ſzóval nyomúlt a' ki-ſzabott rend ſzerént elö felé, az eggyesült ſereg, tapodván az ellenſég közzül el-húllott embereknek, 's lovaknak teſteiket. — Tsudálkozásra méltó, hogy már 18. órát jött ekkor a' nép, 's itt pedig, egéſſz eggy mértföldig, olly hellyeken kelletett neki el-menni, hogy a' sürü tövis-bokrok 's tserék miatt, mellyeknél nem látott egyebet az ember, ſzintén lehetetlennek láttzott, az azokon való által-verekedhetéſe, de még-is, nem tsak nem zúgolódott; hanem még az ágyukat-is a' Legényſég vonta, a' hol a' lovak nem vonhatták. Egynehány halmokról be lehetett már látni az ellenſéget, a' *Fokſán* elött lé-

vö

vö Táborában. Annak jobb ſzárnyán lévö Jantsárok állottak, eggy ágyúkkal meg-rakott ſántzoláſon belöl, az úgy neveztetett *Sámuel* Klaſtrom elött, a' bal ſzárnya, lovasſágból állott, és meſſze ki-terjedt a' térſégen, *Odobestie* felé.

Az ellenſég leg-elöſſzör az Oroſzokat ſejtette-meg, azért-is rájok keménnyen kezdett ágyúzni. Gen. SUVARÓV Úr, azonnal parantsolatot adott a' lovasſágnak, hogy elöre nyomúllyon, és tudósitotta a' Hertzeget-is, a' dolog miben létéröl, a' ki haſonlóképpen a' F. M. L. SPLÉNYI Úr vezérléſe alá bizott Lovasſágot, a' melly ſzabadabban vólt, az ütközetre ki-rendelte. — Már a' mi jobb ſzárnyunkon ugyan derekaſſan ment a' dolog. A' *Schröder* Batalionja, a' bokrok között jó útra akadván, ágyúzott a' menés közben, az ellenſég pattantyúſſaira, és a' Tábor elött el-terjedt Lovasſágra, azonban, a' mi jobb ſzárnyunk felöl lévö Lovaſſaink, a' Tsáſzár Huſzár Regementyebéli Oberſter *Méſzáros* Úr vezérléſe alatt, már az ellenſégnek bal ſzárnyánál vólt. A' Török Lovaſok jöttek bal felöl ellenek; az Oberſter Úr parantsolatot vett, hogy azokat támadja-meg, a' *Schröder* Batalionja pedig, hogy addig, mig Lovaſſaink viaskodnak, ágyúzzon az ellenſégre. Az Oberſter Úr, két oſztállyal, eggyel a' Tsáſzár, 's eggyel, a' Székelly

Huſzárok közzül, ſzokáſa ſzerént, olly vitézül el-járt, a' reá bizott dologban, hogy a' Spahik zürzavarba hozódtak, 's a' miéink elött, egéſſz *Fokſánon* túl ſzaladtak. Azon közben, az Oberſter Úrnak parantsolattyára, kormányozáſa alatt lévö más 3. Oſztálly Tsáſzár Huſzárok, bal felöl, a' gyalogſág közzé olly ellene állhatatlanúl, 's ſzerentsés ki-menetellel bé-vágták magokat, hogy az a' *Sámuel* nevezetü Klaſtromig ſzaladott, 's réſz ſzerént a' Klaſtrom megé vette magát, réſz ſzerént pedig a' Klaſtromba rejtezett.

Haſonló ſzerentsével támadta-meg ugyan azon idöben, az *Oroſz* Gen. Úr-is, a' maga ſeregével, 's az Ob. *Karajtzay* Úr Oſztálylyával, az ellenſégnek bé-ſántzolt jobb ſzárnyát. — Maga a' Hertzeg, a' F. M. L. LEVENÉHR Úr Oſztállya elött ment, mellynél, az ellenſéggel való ſzembe ſzállást kezdette, Oberſter *Képiró* Úr, a' *Barkó* Regementjebéli elsö Oſztállyal, és a' LEVENÉHR Uhlánusſaival, azon bátorſzivüſéggel, mellyröl már külömben-is esméretes. A' *Belgiojóſo* Regementjebéli Oberſter, Gróf *Auersberg* Úr vezérléſe alatt ſebes lépéſekkel sietö *Schröder* Batalionnya, az ellenſég ſántzoláſán, 's Táborán kereſztül rontván, a' Klaſtromnak eſett. Az Oberſter Úr leg-elöl ment, az elsö *Garniſon* Regementbéli Májot

O-

Orelly Úrral, a' ki tsupán maga jó szántából követte az Oberſter Urat, és még egynéhány ſzabad akaratúakkal, kik között vólt *Rütger* Zászlótartó Úr-is, és próbálta a' Klaſtrom kapuját bé-töretni; de, eggy reája taſzított ſzekér miatt nem lehetett vele hirtelen boldogúlni, 's azonban a' Klaſtromban lévö Jantsárok, dühös vakmeröſséggel állottak ellent, a' kik a' miéinket végre viſſza-is verték, minekutánna a' bátor ſzivü Oberſter Urat, eggy halált okozott golyóbis találta. A' hozzá haſonló vitéz Májot *Orelly* Úr-is, halálos ſebet kapott. — Végtére, tsak ugyan el-vonták a' ſzekeret a' kaputól, és a' Hertzeg, a' Klaſtromnál állván, nógatta, 's biztatta a' *Schröder*, elsö *Székelly*, és *Khevenhüller* Regementekbéli futva sietö Batalionokat, hogy ne tágittsanak az ellenſégen. A' *Barkó* Reg. béli Májot *Quietovſzky*, és Kapitány *Kenty* Urak, vóltak a' leg-elsök, a' gyalogok 's lovaſok közzül, a' baj vivásra önként ki-vállalkoztakkal, és az *Oroſz* vadáſzokkal, az ellenſég meg-támadáſában: de ez, a' kapuval által ellenben, magát egy fal megé vonta, és olly eröſſen lövöldözött, kogy Bajnokjaink magokat a' kapuba viſſza vonni kénteleníttettek. Hanem másképpen fogták a' miéink-is a' dolgot: t. i. ágyúkat ſzállitottak a' Klaſtromhoz, lövöldözték annak falait, tornyát, és a' belsö réſzét-is, azon

üregen által, a' hol a' kapu volt, ekként meg-gyúladt a' Klaſtromban lévö puska-por, és nagy durranáſſal a' levegö-égbe fel-vetödött. De még-is tsak nem hagyott alább az ellenſég a' tüzelésben. Végre, a' Hertzeg kivánta, hogy jelentenék magokat egynehányan, a' *Kaunitz* Batalionjából, a' kik önként akarnának meg-vinni az ellenſéggel: alig ereſztette-ki a' ſzáján a' ſzót, hogy az egéſſz Batalion elö-állott, és parantsolni kellett, hogy 30-an a' záſzlóknál maradnának. Az Oberſter *Linde* Úr, más Tiſzt Urakkal eggyütt, haſonlóképpen maga ajánlotta magát, a' viadalra. A' Pattantyúſok Májorja *Roos* Úr, a' *Barkó* Regementjebéli *Barkó*, *Lovász*, és *Geringer* Kapitány Urak, valamint *Kavzin*, és *Kriſár* Al-Hadnagy Urak, lovaikról le-ſzállottak, és a' ſzabad akaratúakkal eggyütt, gyalog rohantak bé a' Klaſtromba, annak többé akadályt nem okozó kapuján, és a' más óldalról eggy ajtón, a' mellyre tsak ſzerentséböl akadtak. Az ellenféget mind eggy lábig le-vágták.— Major *Quietovſzky* Úr, a' máſod ízben való baj vivásból, két záſzlót vitt a' Hertzegnek; a' harmadiknál, *Kriſár* Hadnagy Ur eggyet nyert, a' mellyet eggy, a' Torony felé ſzaladó Török kezéböl tekert-ki, magát pedig a' Törököt öſzve darabolta.

Az

Az Ellenségnek *Dervisch-Mehmet*, három ló farkú Seraskier Basa, *Osman*, két ló farkú Basa, és *Sulejman* Basa igazgatások alatt, a' *Putna* mentiben, *Zásnál*, és *Fokſánnál* táborozott, 30,000 Embernél nagyobb számmal volt, de igen meg szilált egész serege, nem mert többé meg is állani az egygyesültt győzedelmes Seregnek elötte, hanem öszve visza szaladt, a' mint szaladhatott, a' Lovaság a' *Rimniki* és *Buseói*, a' Jantsárok pedig, nagyobb részént, a' *Brajlóvi* úton, és ha mind kéntelen is, által engedték a' miéinknek, az ágyúkat, azokhoz való, 's minden egyéb tábori készületeket, a' Magazint, és az egész tábort. Úgy meg volt az Ellenségnek vetve az ijjedtje, hogy a' *Brajlóvi* és *Buseói* úton, többet lehetett, száz, sátorral, gabonával, golyóbisokkal, puska porral, 's külömb-külömbféle hadi készületekkel meg rakott, rész szerént el tört, vagy fel fordúlt, és el hagyatott szekereket találni, mellyek mind a' miéink kezekre birtak. A' Táborokban is, mellyeknek eggyike a' *Putnán* alól volt, a' másik pedig *Fokſánnál*, egész eggy oránnyi járó földre ki terjedt, sok haszna vehető eggyetmást lehetett kapni

A' tsata után, minteggy eggy órával vevödött észre, hogy eggy *Fokſáni* Klastromban még ellenség lappangana. Major *Beddeus* Úr, a' *Kaunitz* Regementjéből, melléje vállalkozott

ſzáz ſzabad akaratúakkal ajánlotta magát, hogy ö rajta megy a' Klaſtromon, és a' belé rejtezett ellenſéget horogra keriti. A' Hertzeg, el fogadta ajánláſát, és még eggy Tzúg Huſzárſágot, 's 15 Arnautákat rendelt mellé. Midön ezen ſereg a' *Sámuel* nevezetü Klaſtrom mellett ment vólna: tüzeltek reája az el égett Toronyból, három abban magokat el vontt Törökök, és eggy Emberünket el is ejtették; de nékik is, a' gyalogſág, Bajonetjával tſak hamar végekre járt. Innen, Major *Beddeus* Úr, a' másik Klaſtromhoz intézte menését. A' benn lévö Törökök, tüzet adtak a' miéinkre, meg löttek eggy Arnautát, és 4 Embert meg ſebesitettek, de hogy, a' Májor Úr, valami tíz lövéſt tétetett az elö hozott ágyúkkal, a' Törökök ki dugtak eggy záſzlót, és meg adták magokat minden fel tételek nélkül. Mind öſzve 56 vóltak, a' kik közzúl hármat az ágyú golyóbis meg ölt. Az Ellenſégnek átallyában való veſzteſégét, nem lehet egéſsz meg határozáſsal elöadni, mert a' derekas ütközet, melly Juliusnak 31dikén, dél után kezdödött, egéſsz 3 oránnyi járó földre ki terjedt, úgy, hogy a' mieink az ellenſég hóltjainak eggy nagy réſzét meſsze hátra hagyták: mindazáltal legalább is 1500ra lehet tenni, a'

mint

mint ezt már a' minap is említettük, valamint azt is, hogy 96an. fogattak el.

A' miéink közzül 25 hiv vitézek estenek el, kiknek száma közzé tartoznak, fenn meg nevezett, ditsö emlekezetü Gróf *Auersperg*, *Belgiojoso* Regementjebéli Oberſter, és az elsö *Garniſon* Regimentbéli Májot, *Orelly* Urak. Hetvenen kaptak sebet, kik közzül való, Tsászár Huszár Alhadnagy *Farkas* Úr is. Ló, 13 veszett el, és 14 meg sebesedett. Az eggyesült sereg, gyzzedelmének jeléül 10 ágyúkat, és 16 zászlókat mutathat.

Aug. 2dikán, tért vissza az *Oroſz* sereg, a' *Serethen* által, a' *Prúth* vizéhez; a' mi népünk is, ugyan az nap dél után, kerekedett fel, ment *Fokſánon* túl egy orányira, által *Oláh* Országba, 's *Nagy Milkovnál* helyet foglalt. Májot *Kienmayer* Úr, melléje adott Embereivel, *Rimnik* felé küldödött, hogy tudná meg, ha vallyon meg szállott é az ellenség, 's vólna é ott Magazinnya? A Major Úr meg értette *Rimnikben*, hogy oda érkezése elött, tsak minteggy két órával szaladt azon keresztül, az ösze zavarodott ellenség, 5 mértföldnyire *Buseoig*, és arra felé indúlván, többet talált, száz, gabonával, 's liſztel meg rakodtt szekereknél, mellyek az úton hevertek, és a' mellyeket mind eggy szálig fel égetett. *Rimnikben* al-

kalmas

kalmas gabonára talált, a' mellynek el-szállítására, a' szükséges rendelés meg tevödött.

A' maga Igazgatói hivatalában, a' felöle való nagy vélekedés, és nyomos reménység szerént, disösségesen el járt, és az érdemet nyomban meg jutalmaztató II-dik. IOSEPHtöl, a' Theresia rendjének nagy kereszttjével már meg is tiszteltetett, különös betsületre 's szeretetre méltó Hertzeg COBURG, nem akarja, hogy Fokján környéke láttára bölts kormányozása alatt véghez vitt jeles dolgokból méltán származott ditsösség, tsak magára háromollyon, sötEmber szeretö szivének kivánsága az, hogy arassa kiki, Vitéz seregei közzül, a' gyözödelemnek kiváltképpen való gyümöltsét, a' ditséretet, érdeme szerént. Kötelességének esmerte a' Hertzeg, leg elsöben is a' ditséretet, Igazgató Társán, Orosz General SUVAROW Úron kezdeni. Magasztallya ezen nagy érdemü Úrban, azt a' maga talajdon hasznа, s' könnyebbsége félre tételével, egyedül a' köz jóra intézett szives, és fáradhatatlan igyekezetét, és a' dologba való mélly be látásal eggyesült bátor szivét, mellyet, népünk láttára, a' tökélletes meg gyözödésig ki mutatott. Bölts vitéz Kormányozójoknak példáját követték, minden más Orosz Generalis, és fö Tiszt Urak is, a' Hertzeg vallás tétele szerént, és az vezérlések

alatt

alatt vitézkedett egész sereg, nem csak úgy hartzoltt mint hiv frigyes, hanem olly szívvel 's olly készséggel el követett mindent, mintha velünk ugyan azon eggy Föt elmerne.

Fejedelmünknek saját seregei, mind végig eggy formajü állhatatosságokkal, minden terheknek jó szivvel való el viseléséwel, és a' veszéllyeknek meg rettenés nékül való ki állásával, tökélletesen meg feleltek az Úralkodó hozzájok való bizodalmának. Az egész gyalogság 's lovaság, a' hosszas, és terhes menetel után is, szintén törte magát, úgy sutott a' viadalra, azon Batálionok, és osztállyok pedig, mellyek a' baj vivóknak hátok megé rendeltettek, olly rendet tartottak az ellenség táborában, mintha a' gyakorlás hellyén állottak volna, á temérdek tsalogató prédára, tsak nem is igyelvén.

Azon szép rendet, melly az egész ütközet alatt fel bomlás nélkül tartott, és buzgó készséget, mellyel a' Batálionok 's Regementek, kötelességekben el járni törekedtek, lehet a' Hertzeg egyenes itélet tétele szerént, föképpen a' Generális, és a' több fö Tiszt Uraknak köszönni, a' kiket mindnyájokat úgy ajánl a' Felség hathatos kegyelmébe, hogy egyszersmind ditsekedve bizonyitja, azon szerentséjének eleven érzéséből

séből származott belső örömét, melly szerént olly érdemes Urakon tétetett Fővé. F. M. L. SPLÉNYI Úr, nagy eszköze volt, a' hartz szerentsésesen lett folytatásának, 's bé fejezésének, mind gyorsaságával, mellyel az egész tsapat végire jutott Osztállyát szállitotta, mind azon bátorságával, mellyet mutatott, igazgatására bizott gyalogjainak 's lovasainak az Ellenség ellen való bölts rendéléſében: melly foglalatosságában, Generál Major *Jordis* Ur, a' ki a' *Schröder*, és *Tsászár* Batalionnyait igazgatta az első tsatában, kiváltképpen való segittségére volt a' F. M. L. Úrnak. Volt Oberster, de már közelebb tetézett nagy erdemeire nézve Generál Majorságra méltóztatott *Meszáros* Úr, melly méltó jussal vegyen sok részt a' győzödelem ditsősségében, ha már most nem emlittyük-is az Ellenség meg támadásában ki mutatott előre latását, 's nagy szivüségét, a' fellyebb valókból elegendőképpen ki-tettzik. Ezen vitéz Generalmajor Urnak példája, 's bizonyitása szerént, igen vitézül forgatták magokat, *Németh*, Gróf *Gvadányi*, *Szombathy*, és *Sefe* Kapitány; *Osterhuber*, *Bezerédy*, *Ekker*, *Lusinszky*, *Pálfy*, *Utzer*, 10 Hadnagy; *Gentsy*, *Kostián*, és *Forgáts*, Al-Hadnagy Urak. A' Tsászár Magyar Lovassaival, az ellenségre azon időben ütött Székelly Huszárok Osztállya-is, különössen vitéz-

ke-

kedett, Oberſtlieut. *Lajos* Ur okos vezérléſe alatt, és ezen Oſztállynak minden Tiſztjei haſonló ditséretet érdemelnek, a' Tsáſzár Huſzár Tiſzt Urakkal. Az elsö *Székelly* Regementbéli Oberſter *Horváth* Urat, meg-ditséri F. M. L. SPLÉNYI Ur, igen jó vitézſégéröl. Oberſter Gr. *Auerſberg*, és Májot *Orelly* Uraknak hív vitézkedéſeket már egy földi, 's halandó Uralkodó, többé meg nem jutalmaztathattya: de *Rittger* Záſzlótartó Ur, a' ki néhai Oberſter Urral elöl ment, *Seyſser* fö Hadnagy Ur, a' ki a' ſzabad akaratúakkal leg-elsöben állott elö, Kapitány *Morovitz* Ur, a' ki az Oberſter Urnak gyáſzos halála után igazgatta a' Bataliont, és Kapitány *Lanordiere* Úr, a' ki a' baj vivók között vólt, söt az egéſſz *Schröder* Batalionnya mind öſzveſéggel, meg-érdemlik, a' kikre a' Fejedelem különös ſzemekkel tekintsen.

A' Tsáſzár gyalog Regementyebéli Májot Gróf *Nimpſch* Ur, újj érdemeket ſzerzett magának mind az által, hogy midön az ellenſég, harmadſzor próbált ſzerentsét, vele nagy ſebesſéggel ſzembe ſzállott, és reá keménnyen ágyúztatott; mind pedig, hogy Batalionnyával az ellenſég tábora hellyénis, a' jó rendet meg-tartatta. Pattantyús Al-Hadnagy *Stertzel*, és fö Hadnagy *Polinger* Urak igen jól dolgoztak, a' Schröder,

és Tsáſzár Regementyei ágyúi körül. A' Stabbéli gyalog Regementből való Kapitány *Tzajatzek* Ur, a' ſereg jobb ſzárnyán, mindjárt a' Lovaſok hátok megett vitte a' Székelly Stuttzoſokat, 's a' Klaſtromba-is. Ingenieur Májot *Marquis du Chatelaire*, és a' Barkó Regementyebéli Kapitány *Geringer* Urak, a' SPLÉNYI F. M. L. Ur Batalionnyai ágyúi körül, olly rendeléſeket tettek, hogy az azokkal való lövöldözésnek különös foganatja vólt. Az emlitett F. M. L. Ur mellett Adjutántſágot viſeltt Székelly Huſzár Fő Hadnagy *Ungárt*, és Tsáſzár Huſzár Fő Hadnagy *Philipovits* Urak, a' Lovaſſággal eggyütt, olly ſzívvel támadták-meg az ellenſéget, a' millyen meg-érdemli, hogy Magyar Huſzárok Tiſztjeik' mellyekben verjen. A' Tsáſzár Huſzár Regementbéli Stábalis Tiſztek, Oberſtlieutenant *Blaskovits*, *Nagy*, és *Szentiványi* Májot Urak, a' magok Oſztálylyaikkal, igen hathatós példájú bátorſággal vágták bé magokat az ellenſég közibe.

F. M. L. Báró LEVENÉHR Úr 's oſztállyához tartozó két Brigadéros Generalmajor *Schmertzing*, és *Filó* Úrak, úgy vigyáztak, hogy vezérleſek alatt, á bal ſzárny Seregei azzal a' renddel mentek, a' mellynél külömbet, a' leg-ſzebb térſégén ſem lehetett vólna már várni, pedig á meneteleknek hellyét, mindenfelé olly magaſan fel nött tſere

bori-

boritotta, hogy a' záſzlóknak a' hegyek is alig láttzott ki belöle. A' *Khevenhüller* Batalionja, mihellyest ſzabad földre verekedhetett, azonnal tellyes erejéböl az ellenſégnek eſett. Oberſtlieutenant *Schellenberg* Úr-is jelen vólt a' baj vivásban. *Holtman* Oberſter Úr, a' ki maga ugyan az elſö *Garniſon* Regementböl való, de még-is a' *Ventzel Kollorédo*, Regementjéböl egy Bataliont igazgatott, nem külömben a' *Kárl Toskána* Regementjebéli Oberſtlieut. *Fullon*; á *Mitrovtzky*-éból való Oberſter *Ráth*, és a' *Pellegriniéhez* tartozó Oberſtlieut. *Mangin* Urak, kiki a' maga Batalionnyát olly renddel, 's nagy ſzivvel vitték, hogy közttök nem lehet külömbſéget tenni. A' *Barkó* Huſzárok érdemes Oberſtere, *Képiró* Úr, kinek tsak ſzép nevét emlitenis, annyit teſz, mint meg-ditsérni, mind az elöl menö ſeregeknek vitelében, mind a' jobb ſzárnynak a' F. M. L. SPLÉNYI Úr, oſztállya el-érkezéſéig való védelmezéſében, mind végre az utólsó baj-vivásban, példájával meg-mutatta, hogy a' nemes ſzív, bóldog elö-menetellel, mind úntalan többekre 's nagyobbakra vágyakozik. Oſztállyához tartozó *Ötvös*, és *Levatziſz* Kapitány Urakat, nem külömben, a' LEVENÉHR Uhlánusai közzül, melléje rendeltetett Májor Urat-is, az a' tüz gerjeſztette, a' melly vitéz Igazgatójokat. — Azon *Barkó* Regementjebéli Tiſzt

Urakról, a' kik lovaikról le-szálván, magok jó szántokból, gyalog mentek a' baj-vivásra, már oda fellyebb volt emlékezet. Közöttök különös bátorságnak lelkétől vezéreltettek, eddig Májori méltósággal vitézkedett, de immár Oberstlieut. rangot nyert *Quietovszky* és *Kienmayer* Urak, *Kenty*, *Lovász*, *Barkó* Kapitány, és *Krisár*, 's *Kaszin* Alhadnagy Urakkal eggyütt. — A' Hertzeg mellett *Flügeladjutantságot* viselt, *Fischer von Ehrenbach* nevezetü Major Úr, a' ki, melly hiven és szorgalmatosan járt legyen el kötelességében: a' Hertzeg akarattyának, a' sereg egész szárnya Igazgatóival való közlésében 's tellyesittetésében, onnan nyilván meg-tettzik, hogy az emlitett Ur, a' Hertzegnek felölle tett ditséreteire nézve, Ő Felségétől legottan Oberstlieutenantá tétetett. Az *Erdödy* Huszárok közzül való Kapitány *Hartelmüller* Úr-is, a' Hertzeg mellé-volt rendelve. Ezen Urat meg-ditséri hivséges szolgálattyáról a' Hertzeg, valamint mindenütt utánna lovaglott két Föhadnagy Urakat-is, kiknek egygyike a' *Mitrovszky* Regementjéből Gróf *Salins*, a' másik a' *Coburg* Drágonyosai közzül Gróf *Trautmannsdorf*. A' Hertzeg parantsolatait széllyel hordó Alhadnagy Urak, *Devitz*, a' *Schröder* Regementjéből, *Müller*, a' Carl *Toskána*-éból, és *Hahnbaum*, a' *Levenéhr* Uhlánusai közzül, hozzá HOHENLÓE Hertzeg-

tzegtöl, hírmondóúl Kadét fövel küldetett, már most Fohadnagy *Pettz* Úrral eggyütt, olly ditséretet nyertek, hogy a' Hertzeget, nem tsak el nem hagyták; hanem a' reájok bizott dolgoknak tellyesitéſében, a' leg-nagyobb akadállyok között-is fáradhatatlanok vóltak. — Oberſter *Karajtzay* Úrnak érdemeit (maga azt mondja a' fö Igazgató) akármelly válogatott ſzókkal-is, inkább nem magaſztalhatná, mintha azt emliti, hogy az *Oroſz* Generál Úr, a' gyözedelmes tsata meg-kéſzüléſével, mindjárt maga a' Hertzeg után, az Oberſter Urat ölelte-meg, azzal a' ki-fejezésſel nyilatkoztatván-ki eránta való belsö érzékenyſégeit, hogy egyedül néki köſzönheti réſzéröl, a' viadalnak olly jól 's ſzerentséſſen lehetett végezödéſét.

Már egynehány ízben nagy ditsérettel emlitett *Kienmayer* Úrra fordúl még egyſzer a' Hertzeg; de ſzót ſem találván többé különös magaſztaláſára, tsak azt mondja: különben, nem tsak az: hogy, ha ö Hertzegſége nem ſzóll-is; maga, 's kormányozáſa alatt lévö Tiſzt Uraknak nagy tselekedeteik, eléggé ſzóllanak érette. — A' *Kaunitz* Batalionja, tartós bátorſágú meg-unatkozhatatlanſágáért, mellyet mutatott az egéſſz viadalban, meg-érdemli valóban, hogy átalyában jutalommal tiſztelteſsék. — Nem lehetett különös meg-indulás nélkül nézni,

hogy

hogy vágta-bé magát, iffjú Bajnok módjára, amaz éltes Oberſter Úr *Linde*, az ellenſég közzé. — Kapitánlieut. *Gave* Úr, a' hidnak veſzedelem nélkül való fel-állittatáſában, és a' baj-vivásban, nagyon ki-mutatta ſzemesſégét, 's Legényſégét. Fõhadnagy *Linde*, és *Vampolt* Alhadnagy Urak, mind ketten a' *Kaunitz* Regementjéből, vóltak a' Batalionnal eggyütt leg-elsök, a' kik a' Klaſtromba rejtezett ellenſégen rajta mentek, 's dél után ismét haſonló vitézſéggel hartzoltak, Major *Beddeus* Úr alatt a' ſzabad akaratúakkal eggyütt. Ezen meg-nevezett Major Úr láttatta magát leg-elsöben, az Oberſter *Karajtzay* Úr Lovaſai közzül, az ellenſég táborában, és a' *Fokſáni* Klaſtromban maradott Törökök ellen-is eggy valódi remekjét adta vitézſégének. — Oberſtlieut. *Froon* Úr, a' több Ingenieur Tiſzt Urakkal eggyütt, mind úntalan mellette vólt a' Hertzegnek. Fõ-Hadnagy *Orlándi* Úr, önként adta magát a' baj-vivókhoz. — Major *Büſchel* Úr, valamint minden más *Cenerálſtáb*-béli Tiſzt Urakis, az el-indúlástól fogva, az egéſſz menetelnek, 's minden fordúláſoknak jó móddal való el-intézéſekben, úgy vitték kötelesſégeket, hogy a' fõ Igazgatónak, hivſégekkel és fáradhatatlan munkáſágokkal való egéſſz meg-elégedéſét érdemlették. — Major *Roos* Úr, a' Batalionokra fel nem oſztott ágyúkat,

nagy

nagy okosſággal, és bátorſággal olly helyekre rendelte-el, hogy ebbéli hív ſzorgalmatoskodáſa igen ſokat tett a' győzödelemre, minthogy a' Legényſég tüzét-is példájával éleſztette. — *Bernkopf* Pattantyús Kapitány Úr, úgy forgolódott az ágyúk körül, 's olly figyelmeteſséggel el-követett mindent azon haſznos végre, hogy az ágyúzásnak nagyobb foganattya leheſſen, hogy buzgó fáradozáſában a' Hertzeg tökélleteſſen meg-nyúgodott. — És eddig vagyon, a' *Fokſáni* győzedelemnek minden fő környülállásival való hoſzſzas; de reményljük, nem únalmas elő-adáſa, mellynek az emlékezete, 's vele eggyütt a' fő Igazgató Hertzeg COBURG-é, 's az egéſſz vitéz ſeregé, Hiſtoriákban-is méltán fenn fog maradni.

Eggy dolog van, a' mi ezen jeles győzedelmek' elő-beſzélléſe alkalmatoſſágával ſziveinket ſebheti. — Ez, hogy a' ditsöſſégeſſen hartzolókhoz, némelly, 's még pedig ſzámos haſonló Vitézeinknek, kik mind ez ideig veſztégelni kénteleníttetnek, ſzerentséjek nem lehet, vitézſégeket meg-mutatni, 's annak érdemlett jutalmát venni.

JEGYZÉS.

A' GRANATÉROSOK, neveket veſzik, az ellenſég közzé hányni ſzokott *Granátoktól*, a' mellyek

yek tsupán tsak nagyságokra nézve külömböznek lazon Granátoktól, mellyeket *Haubitzokból* lövöldöznek. Amazok t. i. nem nagyobbak eggy ökölnél, egyébaránt pedig ezekkel, mind külsö, mind belsö formájokra nézve, meg-eggyeznek. Nem régiben, a' *Drágonyosok*, és *könnyü* Lovasok (Cheveaux-Legers) között-is vóltak *Granátérosok*, kik mind termetekre, mind szép készületekre nézve mindeneknek szemeikbe tüntek: de ezek többé nintsenek-meg. A' Horvátokéit-is mind Stuttzosokká (Scharfschützen) változtatták. Már ma, egyedül a' *Tábori*, vagy-is Generálisokról nevezteteti gyalog Regementeknél vagynak, mindeniknél kétkét Kompánia, mellybe azokat válogattyák-ki a' Regementből, a' kik szép növésekre, 's magok jó viseletekre nézve magokat meg-külömböztetik. — Minthogy 11. Magyar Tábori Regementek vagynak, úgymint: 1.) Fö Hertzeg *Ferdinandé*, 2.) H. *Eszterházy* Miklósé, 3.) H. *Eszterházy* Antalé, 4.) Gróf *Gyulaié*, 5.) Gróf *Károlyié*, 6.) Gróf *Nádasdyé*, 7.) Gróf *Pálfyé*, 8.) Báró *Alvintzyé*, 9.) Báró *De Vinsé*, 10.) Báró *Splényié*, és 11.) Gener. *Oroszé*; tehát a' fellyebbi meg-jegyzés szerént, hogy t. i. minden Regementnél két Granatéros Kompánia vagyon; mind öszve 22. Magyar Granatéros Kompániák vagynak, mellyekből, a' nagyobb fel-osztás szerént, 4. Batalion telik, hárma, hat, és negyedike, négy Kompániákból álló. A' *Granatéros* Kompániák, Regementjeikkel eggy hellyben feküdni nem szoktak, azért a' szolgálatra

néz-

nézve nem az Oberſterektől függenek, hanem a' Batalionok Igazgatóitól, kik közönſégeſſen, vagy Májorok, vagy Oberſtlieutenántok, ſzoktak lenni: ugyan tsak, a' törvényes, pert, vagy fizetést illetö dolgokban, a' Regementek törvény ſzékeik alatt vagynak.

Ruházatjokra nézve abban külömböznek a' több Regementjeikbéliektöl, hogy midön valamelly pompára meg-jelennek, vagy ſzolgálatot téſznek, a' *Kaskét* hellyett, nagy prémes süvegek, máſſzorra pedig kalapjok vagyon, mellyen a' gomb hellyén eggy fel-lobbant gránát láttzik.

Az óldalakon függö töltés tartójok (Patrontaſchen) ſokkal nagyobb, a' más gyalogokénál, mivel bennek a' gránátoknak-is el-kelletik férni. Annak a' mejj ſzijján, eggy rézből kéſzült tokot lehet látni, mellybe a' gránátok meg-gyújtáſára kéſzitett kanótzot teſzik, ha midön azokat, az oſtrom alatt lévö vár meg-hágáſa alkalmatoſſágával, az ellenſég közzé akarják hajigálni.

El-telik minden Magyar Hazafinak ſzive gyönyörüſéggel, 's örül a' lélek benne, ha ſzerentséje lehet, két három Kompánia, vagy talám Batalion Granátéroſoknak ſzemléléſéhez; akár nézze, azoknak, fegyverrel való magok jeles gyakorláſokat, akár, midön a' ſzebbik öltözetekben, el-nyúltt ſorban akként állanak, mint meg annyi élettel, 's mozgáſſal biró ſugár oſzlopok. Deli termetekkel meg-eggyezö vitéz tekintetekböl, ezen többnyire meg-lett embereknek, kiki könnyen éſzre veheti, hogy ezek

már

már máſſzor-is láttak ellenſéget, 's vele akármikor-is ſzembe ſzállani kéſzek. Moſt mind a' 22. Magyar Gránátéros Kompánia, a' Bánáti nagy hadnál, a' Fejértemplomi Táborban feküſzik, Gróf *Sztáray* Gen. Ur vezérléſe alatt, kik ſemmit ſem ohajtanak ſzivefebben, mint azt, hogy bártsak alkalmatoſſágok lehetne, minél hamarébb, olly vitéz Vezérek alatt, mint a' minémüt Gr. Sztáray Urban örömmel tiſztelnek, édes Hazájokhoz, 's Fejedelmekhez tartozott kötelesſégeknek vóltaképpen való meg-mutatáſára.— Ezen Kép, mellyet a' Jegyzés mellé zártunk, abrázollya a' Gróf Pálffy János, Hadi Tármester Ur, ő Excellentziájának, ſzép 's nevezetes Gránátéroſſait, kik közzül egynehányan a' Zimoyi mezőn, Belgrádnak által ellenében a' Száva 's Duna vizei között tsatáznak. — A' rajzoló képzeléſe ſzerént, a' Gránátéros a' puska végére ſzoritott, úgy nevezett Péter kéſét (Bajonétját) eggy Török mejjének ſzegezte: de mivel ez, élte meg-maradhatáſáért olly igen esdeklik, rajta a' Gránátéros ſzive meg-esik, 's a' Bajonétot méllyebben nem taſzítja. — Ámbár a' nemes Pálfy Regementjebéli több gyalogſágnak, mindenben egyenlő ſzinü ruhája, hajtókája, 's gombja vagyon-is a' Granatéroſokéval: mi mindazonáltal annak képét-is különöſſen meg-fogjuk küldeni, a' vitéz Regementnek fel-állitáſától fogva, ezen folyó eſztendeig viſeltt dolgainak Hiſtóriájával eggyütt.

A' Pálfy Granatéroſſait ábrázoló rajzoláſon kivül, küldjük, az Aug. 21. napjára el-kéſzült, L. betüjü árkus mellé rendelt *Föld Golyóbiſſának alſó felét*, mellynek másikát, t. i. a' *felſő felét*, már az, Jul. 28-dikán el-inditott E. betüjü árkus, F. betüvel jegyes Töldalékjával meg-küldöttük.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 28-*dik* Napján.

A' minek jelentéſét, még ez ideig, más jobb reményſégtöl tápláltatván, mind tsak halogattuk: azt immár kéntelenek vagyunk, akármint ſebheſſe-is illy gyáſzos Történet ſzivünket, magunk-is bizonyitani, hogy Nemzetünk diſze, F. M. Gróf HADIK András Úr, a' fö Seregnél többé a' kormányt nem tartja: — — — A' minapában örömmel vett, 's általunk mindjárt-is közlött Tudósitás ſzerént, azt hiſſzük vala, hogy édes Hazánk kebelében ſzületett, 's nevelkedett öſz Heróſunk, ott végzi ditsöſségeſſen hadi pallyáját, a' hol azt, eggy ſzázad felét felül haladó idövel ennekelötte, valóban ſzerentsés, és bóldog órában elkezdette. — Látta elsö Magyar Vitézünk

Gróf HADIK András Úr, mint verték-ki a' Törökök népeinket *Serviából*, 's végre miként keriték kézre hires *Nandor Fejérvárát*. A' *Krotzkai* ſzoros úton, *Belgrádon* alól, mutatta-is már azon időben Kapitány fövel vitézſégét: biztunk tehát, hogy eggy nagy tapaſztalású Magyar fő Vezér, a' ki *Belgrádnak*, úgymint a' réſzünkről el-végezett oſtrom tárgyának 's egéſſz vidékének mivóltát, már olly ſok időkkel ez előtt ki-tanúlta, azon Magyar vérrel ſzerzett erősſégét, ſzéleſſen ki-terjedett környékével eggyütt, Orſzágunkal újjra eggyesiti, melly annak tüz fal gyanánt vala ſok ideig, a' dühös Török ellen. — Ebbéli hiedelmünk, és minden bizodalmunk, már látjuk ſzomorúan, tsak édes álom vala. — Bár tsak e' ſzerént, ne-is mozdúlt vólna helyéből, 's a' mindenféle rontsolódás által, ne röviditette vólna drága életét, már régen borostyán koſzorúkkal ékeskedő Hazánk' Fia, kinek hanyatlott idejéhez, kéſz vólna a' jó ſzivü Magyarſág, a' magáéiból-is napokat ragaſztani, tsak hogy annál tovább ditsekedhetne ez időben-is, eggy illyen adománnyával az Egeknek, a' ki valamint maga vitéz Eleinknek nyomdokait követte, úgy máſokkal-is követtette, 's azon törekedett ſzives igyekezettel, hogy Hazánk' Napja, melly úgy láttzik, de talám nem tsak látztzik, hanem valóſsággal le felé sietett, út-

ját

ját változtaſſa, és ismét újjabb, 's nagyobb fénnyel derüllyön-fel. — A' midőn a' nagy Hadnak, kedves fő Vezérétől hirtelen 's véletlen lett meg-váláſát, vele eggyütt ſziveſſen fájlallyuk: nem esünk mindazáltal kétségbe, a' dolgok' ſzerentsés ki-menetele felől: mert HADIK hellyébe LAUDON állott elöl, a' ki Auguſt. 11-dik napján, *Újj-Gradiskáról*, ha mind némelly küſzködéſek után, 's között-is, népével *Belgrád* felé indúlt. Auguſtusnak 14-dikén, már *Zimony-ban* vólt, a' honnan, minekutánna mindent meg-visgált, 's el-rendelt vólna, 17-diken, *Futakra* ment, vele egyenlő idejű, 's vitézſégű jó Barátjának, Gróf HADIK fő Vezérnek látogatáſára. Innen *Fejértemplomba* útazott, a' hol gondos figyelmetesſéggel, ſzélyelyel nézvén, a' fő Igazgatást által vette. — Minémű dolgokat fog itten-is véghez vinni, 's vitetni, ezen diadalmas fő Vezér, azt ezután meg-fogjuk tapaſztalni: de mig a' lenne, igéretünket kivánván tellyesiteni, elöbeſzéllyük, mi történt a' Had kezdetétől fogva *Szerimben* (Sirmiumban), olly móddal, miként a' Horváth Orſzági Történeteket leirtuk vala. —

A' Szerimi Tsatáknak elő-adáſa.

Alig érkezett ide a' hire, hogy a' Törökök, Aug. 16-dikán 1787. eſzt. hadat inditottak az Oroſzok ellen; már ment min-

denſelé a' parantsolat, hogy Seregeink a' Török Birodalomnak ſzéleire indúllyanak. Nagyobb réſze népünknek a' Dunán, *Szerimbe* takarodott, mind azért, mivel a' vizen kevesebb költséggel, 's fáradtſággal tehetné az utát, mind pedig, mivel a' Bétsi udvar leg-elöſſzör-is *Belgrád* Várának viſſza vételéröl gondolkozott. — Már három hónap alatt, egéſſzen el-is lepte, a' temérdek katonaſág *Pétervára* 's *Zimon* tájját. — — — — — Az egéſſz télen nem annyira a' hideg, mint a' nagy sár miá kezdették katonáink azon ſanyarúſágot próbálni, mellyröl már, a' ſzintén 10. eſztendöktöl fogva tartó békeſség idején igen el-ſzoktak vólt. Minekutánna, 1788-dikban, Februáriusnak 9-dik napján, meg-lett vólna *Zimonból Belgrádba* a' hirádás, a' Porta ellen kezdendö hartz eránt, Gróf LACY, úgymint a' ki Ő Felſégétöl, a' fö hadi Vezérſéget meg-nyerte, mindjárt a' tavaſz kezdettel rajta vólt, hogy a' rendelést még innen Bétsből meg-tegye, azon töltés erántt, mellyet már az elött kezdettek vólt hányni, *Beſánia* nevezetü falutól fogva, *Zimon* felé, a' *Száva* ki-áradáſának meg-gátoláſára. Midön már ſok ezer, réſz ſzerént föld népéből, réſz ſzerént katonaſágból álló munkáſſaink foglalatoskodnának, a'

töl-

töltés készítésében: Martziusnak 7-dik napján, mintegy 800-ig való Törökség, a' *Száva* vizén hajnalban által jött, olly szándékkal, hogy munkásainkat a' gáttól el-verje; magát pedig a' töltést el-rontsa. Az ottan őrizeten lévő H. *Eszterházy* Miklós Regementjebéli *Málovetz* Kapitány Úr, kevés népével ellenzette ugyan a' sok Törököknek által jöttöket, velek a' szárazon-is meg-tette vitézül az első próbát, de azoknak nagy száma, 's embereink előtt-is, eleinten tsudálatosnak, és rettenetesnek tettzett, dühösségo miá ugyan tsak hátrálni kéntelenittetett. De hogy a' *Wurmser* Lovas katonái közzül eggy Tzug érkezett, és ez által néki bátorodván a' Grót *Gyulai* Sámuel vitézei-is, a' Lovassággal eggyütt keménnyen fogták a' dolgot; a' Török hátat fordított, megelégedvén azzal, hogy eggy filegória formájú őrző házat (Tsartákot), eggy, más nagyobb fa kunyhóval, 's a' munkásoknak némelly szerszámaival eggyütt, el-égethetett, és *Belgrádba*, 4. üress hajóból álló prédájával, vissza térhetett. — Részünkről, ezen tsatában a' H. *Eszterházy* Miklós Regementjéből 70. Legény esett-el, 's két Tiszt, eggyik, Alhadnagy *Traitmán* Úr, a' másik, *Fekete*, eggy igen ifjú nemes Úrfi, és még tsak akkori Zászlótartó, négyen pedig nem találtattak, kik vagy az ottan lévő motsárba

veſztek, vagy elevenen el-fogattak. Megſebeſedtek 11-en. Maga Kapitány *Malovetz* Úr-is nehéz ſebet kapott, még pedig a' ſején: mindazáltal ſem az éles fájdalom, ſem fejének ſzakadatlanúl való vérzéſe, erőt nem vehettek nemes indúlatin, mellyek bátor ſzivét arra birták, hogy a' viadalnak mind végéig Kompániájánál maradjon. A' *Wurmſer* Huſzárjai közzül, egynehány izben vágták-is kereſztül magokat az ellenſégen; mégis 4-nél többen ſebbe nem estek; tsupán eggy végezte életét. A' Gróf *Gyulai* Sámuel Regementjéből, tsak ketten kaptak ſebet. Kapitány *Wurtzer*, Főhadnagy *Simoni*, 's Záſzlótartó *Beer* Urak, az egéſz Kompániával eggyütt meg-mutatták, mit leheſſen ezen vitéz Regementtől, a' Török ellen való tsatákban várni. A' Törököknek veſzteſégét tette Gróf KINSZKY, a' Lovaſságnak Generálja (General de Cavallerie), és a' *Szerimben* feküdt ſeregeknek, a' Gróf LASCY leérkezéſeig volt fő Igazgatója, 150-re. Hogy a' tsata nem ſzájok izént esett, egéſz hat hetekig ezentúl, mind tsendeſségben voltak a' Törökök. Azonban eggy nap ſem múltel, mellyen vagy a' nagyobb Generális Urak, vagy a' távolabb feküdtt Regementek közzül, ſzárazon, és vizen, ne érkeztek volna *Zimonhoz*. — Ő Felſége maga, Febr. 29-dik napján indúlt-ki *Bétsből*, minekutánna bépe-

petsételt Teſtamentomát, Hertzeg KAUNITZ Fő Státus Cancellárіusnak által adta vólna. Útját *Grátznak*, *Lábak*, *Triest*, *Fiume*, *Bukkari*, *Zeng*, és *Károllyvároſsának* vette. — Meg-visgálta, a' Törököktől, ez előtt eggy hónappal el-vett *Dresnik* várát, a' honnan, *Glinán*, a' mi *Dubitzánkon*, *újj Gradiskán*, *Bródon*, *Mitrovitzon* kereſztül jövén, Márttziusnak 22-dik napján *Zimonba* érkezett, Gróf LASCY, néhai Her. LICHTENSTEIN, és más Generális Urakkal, mint kiſérőivel eggyütt. A' rendeléſek még-tétettek, *Zimonnak* meg-erősitéſe, és *Belgrád* oſtromához már jó eleve való hozzá kéſzülés erántt. Olly nagy tzélnak el-éréſére, ſzükſégesnek itélték mindenek, leg-elsőben-is *Szabáts* várának meg-vételét. Ahoz képest, meg-érkezvén Ő Felſége a' *Bánátból*, a' hová kevés időre tsak úgy rándúlt vala el, leg-ottan parantsolatot adott valami tiz ezerre való népnek, hogy talpra állana, 's indúlyllyon *Szabáts* alá.

Míg az oſtromra ki-rendeltt ſeregek, a' *Száván*, hajókon, által takarodtak; az alatt ſzállitották az oſtromi ágyukat-is, a' fel-állitott hidon, a' viz túlsó réſzére. — Aprilisnek 24-dikére, virradóra, már el-kéſzültek a' Batteriák-is, mellyekről, azonnal keménnyen kezdettek ágyúzni, a' vár felé. — A' Szabátsiak derekaſſan viſelték ugyan

magokat, de hogy granátaink a' palánkjokat meg-gyújtották, 's ezen alkalmatosſággal ſzabad ſeregeink, a' *Pétervári* Stuttzofokkal eggyütt, a' vár falát erö hatalommal meg-hágták, a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Regementje-is, Oberſterével, Gróf *Sztáray* Urral eggyütt, eggyſzerire, 's leges leg-elsöben a' várban termett; unſzoláſunkra magokat fel-adták. Ö Felſége, kinek bölts, ſzemes, és bátor vezérléſe alatt, kéſzültmeg, 's nyert ez az egéſſz Oſtrom reménylett bóldog véget, a' várat védelmezett 800. Törököket, 15. Tiſztjeikkel, 's Fejekkel *Aga Mehmethel* eggyütt, *Pétervárra* küldötte. Innen azután réſz ſzerént *Szegedre*, réſz ſzerént pedig *Aradra*, azután *Váradra*, isinét *Munkátsra*, 's moſt végre *Kaſsára* vitettek. Az aſſzonyokat, és gyermekeket pedig, kik ſzám ſzerént 2000-en valának, vagyonjaikkal eggyütt, nem tsak ſzabadon botsátotta; hanem *Szokolovits* Kapitány Úr, 's a' ſzabad ſeregek által *Zvornikig* el-is kiſértette. Húſz záſzlók, 's 17. ágyúk találtattak a' várban, más fegyverekkel, 's hadi kéſzületekkel eggyetemben. — Közzülünk hatnál többen el nem estek. Sebet kaptak 11-en, kik között vólt *Ruvroa* (Rouvroi) Hadi Tármeſter Úr-is, és Hertzeg *Ponyatovſzky*, kinek, a' bal tzombján

eggy

eggy golyóbis kereſztül ment. — Az Iffjú *de Liny* (de Ligne) Hertzeg vólt leg-elsö, a' palánknak meg-hágáſában, kinek-is Ő Felſége, ott mindjárt hellyben, a' M. Ther. kisſebb Kereſztjével kivánta meg-jutalmaztatni bátorſágát. Gróf *Sztáray* Oberſter Úr, az egéſſz fö Batalionjával a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Regementjének, különös ditſéretet nyert Ő Felſégétöl, a' Tsáſzártól, a' ki maga, minden jelen lévö Generáliſoknak méltó álmélkodáſokra, ſzéltire nyargalódzott még a' leg-veſzedelmeſebb helyekenis: azt-is maga vette elsöben éſzre, hogy a' palánk meg-gyúladáſával, a' várnak a' Száva felöl való óldalát, vólna mindeneknek elötte leg-jobb meg-hágni, melly megis lett parantsolatjára, ſzerentsés ki-menetellel. — Száma nélkül fütyöltek-el füle mellett a' golyóbiſok: de minthogy nem vólt ezekre-is a' JÓSEF név fel-irva, mint a' nagy FRIDRIK-et környékezett golyóbiſokra a' FRIDRIK nevezet, meg-kémellették drága életét, mellyet oſztán ide haza, a' nyavalyák kezdének olly irgalmatlanúl oſtromlani.

(Folytatáſa következik.)

A' Bánátból.

A' Fő Hadi Cancelláriának, Augustusnak 14-dik napján ki-adott Tudósitása szerént, G. CLERFÉ (Clairfait) Hadi Tármester Úr, a' *Káranſebesi* Táborból népét *Mehádiához* két mértföldel közelebb hozta, és *Fenisnél* meg-telepitette. — Aug. 26-dikán pedig, azt a' jelentést tette felöle a' Hadi Cancellária, hogy *Fenis* alól, ismét elébb jött *Cornidig*, holott meg-értvén Kémek által, Aug. 16-dikán éjjel, valami 6000-ig való ellenségnek Mehádia előtt való táborozását, más nap, az az. 17-diken a' nagy hegyeken keresztül, igen nagy esöben, a' Törökök ellen jött, velek Mehádiát, 's táborokat el-hagyni kénszeritette. A' Hadi Tármester Úr, Mehádiához érkezvén, kivül belöl minden hellyekre örizeteket rendelt. — A' szántzolásoknak eggy részét, a' hidakat pedig mind, a' régi épségekben találta. — Nem veszett-el több emberünk 3. vadásznál; a' Törökök a' magok hóltjaikat el-vitték.

Eggy Kémünknek hir adása szerént, *Tsernetznél* 5000., *Schuppaneknél* pedig, 16000-nél-is felesebb, ámbár az éhség miatt igen el-kénszeredett Törökség tartózkodik. Nints semmi Magazinnya, 's a' mi eleséget

Tsaj-

Tsajkákon hoznak ſzámára, azt hirtelen, ehes farkas módjára, fel-fallya.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Az el-múlt Vasárnap, úgymint ezen folyó hónapnak 23-dik napja, vala azon eſztendönként elöl-forduló nemzeti jeles innepi nap, mellyet ſzép Nemzetünknek, ez idö ſzerént *Béts* városában meg-telepedett, vagy nem régiben ide ſereglett réſzetskéje, kivánt, a' ditséretes ſzokás ſzerént most-is tartani, ama' meg-betsülhetetlen iſteni jó tétemènynek buzgó hálaadásſal való magaſztaláſára, mellyet Ő Felſége, Orſzágunknak Szent ISTVÁN KIRÁLY által, a' Kereſztény hitre való téritéſében, meg-bóldogúlt Őseinkel, és általok mivélünk-is kegyelmeſſen közleni méltóztatott. — Fel-gyülekeztek köte-

kötelességek ſzerént a' Szentegyházba, ezen nevezetes Innepet ſzentelni, a' Felſéges Magyar Cancelláriának nagyobb 's kiſſebb méltóſágú Tagjai, követésre méltó példát nyújtván e' réfzben-is, fő Cancellárius PÁLFFY Károly Úr Ő Excellentziája, a' ki valamint más izben, úgy moſt-is különös kéſzſégét mutatta, a' hivogató Tiſztel. Atya jelentéſe örömmel való el-fogadáſában, 's tellyesitéſében. — Meg-jelentek a' Nemes Magyar Testörzök-is, ezen Hazánk' ékeſſégei, kalpagoſſan, diſzes Fejekkel Gróf KÁROLYI Antal Úr Ő Excellentziájával eggyetemben. Nevelték a' pompát jelenlétekkel, más, Hazánkbéli Uraſágokon kivül, a' *Poſonyi* Szemináriumból fel-jött Tiſz. kis Papok-is. — Minden rendeletlenſégnek, és illetlenſégnek el-távoztatáſára, két magyar Granatéros vólt a' Templom ajtajára rendelve. — Nagy ditsöſſégeknek tartották, 's tarthatták-is méltán eleitöl fogva, minden érdemes, és tiſzteletes Egyházi ſzeméllyek, ha illy különös alkalmatoſſággal ſzerentséjek lehetett, az Iſten ſzékiből, a' Bétsi diſzes Magyar gyülekezetet megſzóllitani, ditsöſſégeſſen uralkodott első Királyunk' példás életének, 's a' Kriſtus esméretének, Orſzágában lehető el-terjeſztéſére erányzott ſzives törekedéſeinek, élő nyelvel való hirdetéſében, nem külömben halgatóiknak

nak az István nyomdokai követéſére való fel-ſerkentéſében, ſzép tehettségeiket vóltaképpen ki-mutatni. — Tiſzteletre méltó *Billisits* Aloyzius Úr, első Remete Sz. *Pál* ſzerzetéből való *Pétsi* Pap, az emberi okosſág, és a' Sz. Irások ſzerént való tudományoknak néhai érdemes Tanitója, vólt közelébb az a' nyertes, a' ki a' Sz. *János* Templomában, valamint Apoſtoli nevezetet érdemlett Királyunknak érdemeit egéſſz erőben elő-adni; úgy a' Kereſztény Vallásſal való fel-hagyástól, és a' már ſok hellyeken módikká váltt veſzedelmes következésü feslettségektől, 's el-fordúltſágoktól, ſzép és hathatos magyarſágú ki-fejezéſekbe foglaltt buzgó intéſeivel, mindnyájunkat, kik Szent ISTVÁNT első Királlyunknak nevezzük, el-rettenteni, 's továbbra-is el-idegeníteni törekedett. — Midőn ezen Tiſztelendő Úr, a' papoló ſzékből ſzavait végezte, hellyekből a' Cancellériához tartozó két Urak fel-költek, és az el-mondott, 's már nyomtatásban-is meg-lévő prédikátziót, a' jelenlévő Uraſág között, el-oſztogatták. E' meg-lévén, a' további iſteni ſzolgálatot, gyönyörü musika ſzó köztt, végezte Gróf *Sauer* Kanonok Úr, a' F. M. Cancelláriának, a' Papi rendet külömbkülömbféle tekintetekben illető dolgokat elejébe terjeſztő Tanátsos Hive (Referendáriuſa). —

Hogy

Hogy Szent István innepe, mind e' mái napig, ezen fö Hertzegi Városban-is egéſz pompával tartatik, ſzenteltetik, annak igen nagy eſzköze *P. Hermolaus*, a' T. Kaputzinuſok' ſzerzetebéli Pap, és egynehány eſztendöktöl fogva, ide való Magyar Prédikátor; a' kiröl meg kell ditsekedve vallanunk, hogy ſemmit-is el nem múlat, a' mit telyes tehettsége ſzerént kedves Hazájának diſzére, 's boldogitáſára el-követhet. Nemzetének javára tzélozó törekedéſének megbizonyitáſára, moſt ismét eggy munkát ada ki, illyen homlok-irás alatt: *Boldog halálra el-kéſzitö Imádſágok, és Oktatáſok.* — Elöljáró Beſzédében, azt igéri munkájáról, a' T. Atya, hogy abban lehet találni: Elöſzör igen válogatott, ſzivet lelket gerjeſztö Imádſágokat, mellyek jobbára, a' Sz. Irásból ſzedegettettek, és a' betegnek, 's haldoklónak minden lelki ſzükſégére alkalmaztattak. — Máſodſzor, embert, bóldog ki-muláſára ſegitö, lelkének külömbkülömbféle állapotytyához ſzabott, fontos oktatáſokat: mind a' lelki Atyáknak, a' betegek körül való forgolódáſokban, ezen föben járó munkában lehetö könnyebbitéſekre, mind a' magános Kereſztények haſznokra. Ajánlja-is azért Könyvét, nem tsak a' T. Papſágnak, hanem átallyában minden Kereſztényeknek; söt még

a'

a' nem Kereſztényül élöknek-is, hogy belöle ezek-is, ha leſſz idejek, tanúllyák-meg, miként kellesſék Kereſztényi módra jól meghalni. — A' Könyv találtatik *Bétsben*, *Poſonban*, *Budán*, *Pétsett* a' T. T. P. P. Kaputzinuſok'; *Egerben* pedig a' T. T. P. P. Serviták' Klaſtromában. Közel 18. árkus, árra 36. kr.

Budáról.

Néhai drága emlékezetü Gróf Daruvári *Jankovits* Antal Úr ö Excellentziája, életében, a' Sz. Iſtván Rendinek Comendátora, a' Felſégnek belsö Tanátsosſa, *Szerim* Vármegyének Fö Ispánja, Magyar Orſzág' Fö Kintstartója, a' Septemvirális Táblának Birája, meg-hólt ezen folyó hónapnak 16-dik napján, életének 60-dik eſztendejében. — Teste vitetett, halála után két nappal, úgymint Aug. 18-dikán, *Sopron* Vármegyébe, *Csepregre*, melly, benne mig élt, Urát tiſztelte. — Ezen meg-bóldogúlt Gróf Úr, kitsinböl ment vala nagyra, de meg-emlékezvén róla, honnan, és hová emelte-fel ötet az Iſteni gondviſelés, azzal mutatta-meg, a' fel-magaſztalható, de éppen olly könnyen meg-is alázható Felſéghez háládatos vóltát, hogy az ö elébbeni állapotjához haſonló ſorsú ember társai' igaz ügyöket fel-vévén, azokat,

kat, mind tanáttsával, mind tehettségével ſegitette, melly Iſten előtt kedves tselekedetének el-is vette már minden bizonnyal, az igaz Biró, és könyörülő Iſten kezéből, minden világi kintsnél drágább jutalmát.

Töldalék.

Fokſánból Auguſtusnak 9. és 11-dikén, hozzánk útasitott, és éppen tsak moſt vett három igen betses Levelekből, a' mint a' rövid idő, és helly engedi, némelly jegyzéſeket ide iktatunk, úgymint: Az Oroſzok vóltak 4000-en. Öfzveſéggel az eggyesült ſereg valamivel több lehetett 2000-nél. Azon Agát, ki a' Klaſtromban vólt, és olly ſok munkát okozott Törököknek a' Fejek vólt, egy *Barkó* Regem. béli *Horváth* János nevü Káplár fogta-el. — Majd minden embernek ſzép nyereſége vólt. A' Török ſátor ſzinte több már moſt, mint a' miéinké, ámbár olly ſátorok-is kerültek viſſza, mellyeket tavaly nyertek-el a' *Bánátban* tőlünk a' Törökök. — A' Hertzeg Aug. 7-dikén tartotta a' győzedelmi pompát Oláh Orſzágban.

Másſzor tobbet.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 4-dik Napján.

*A' Szerimben *) 1788-dik eſztendőben, történt hadi dolgok' elő-adáſának folytatáſa.*

Mig a' *Zimonnál* meg-telepedett ſeregnek eggy réſze, *Szabáts* vára meg-vételéhez

P való

*) *Szerim* (Sirmium) eggy hajdani Hertzegſégnek, ma Vármegyének a' neve, melly valamivel *Ujlakon* (Illokon) felül kezdodik, és *Boſsút* nevű folyó-víztol fogva, a' *Duna* és *Száva* kozott, egéſſz *Belgrádig* ki-terjed. *Szerimnek* fobb városſai ezek: a' már meg-nevezett *Ujlak*, *Szalankemén*, (Zalánkemén) mellynél a' *Tiſza* a' *Dunába* ſzakad, és a' hol 1691-ben a' Kereſztények a' Torokokon diadalmaskodtak, *Carlovitz*, *Pétervára*, *Zimon*, és *Mitrovitz*. — *Carlovitz* azon felul, hogy az ó Hituek' nagy érdemű Érsekjeknek, PUTNIK Ur-o Excellentziájának

lakó

való kéfzületekben haſznoſſan foglalatoskodott: az alatt, úgymint Aprilisnek 22-dik nap-

---

lakó hellye; nevezetes: A' Törökökkel 1699-dikben ott kötött Békeſségről; valamint *Péterváradon*, a' Törökökön, 1716-dikban, EUGENIUS, és Gróf PALFY János halhatatlan emlékezetü Fő Vezérek alatt nyertt ditsőſséges győzedelemről. — *Zimony*, nagy dolgokra emlékeztet; de egyſzersmind ſerkenthet-is hathatoſſan bennünket. Mert benne végezte diadalmas pállyafutáſát, 1456-dik eſztendőben, August. 11-dik napján, ama' győzhetetlen Magyar Héros HUNYADI János, kit félt a' Török, tiſztelt a' Kereſztényſég, 's töle meg-foſztatván siratott III. CALIXTUS Pápával edjütt. — *Mitrovitzban* ſzületett Sz. *Demeter*, a' honnan *Dimitrovitz*-nak-is, és az Apátúr *Abbas S. Demetrii de Sirmio*, neveztetik. — Gróf *Márſilli*, ki a' Pannóniai Régiſégeknek olly nagy Búvára vólt, azt hiſzi; hogy a' *Mitrovitz* hellyén 's vidékén feküdt vólna, ama' hires, roppant ſzép Város, *Sirmium*, mellyben laktak, nem tsak a' *Sirmiumi* Püſpökök, 's azok között Sz. *Irenaeus*, a' ki meg-ölettetvén, teſte a' *Szávába* vettetett, és a' kirol hivattatik még ma-is a' Prépost: *Praepoſitus S. Irenaei de Sirmio*; hanem még a' Tartomány Igazgatói, sőt ſokſzor magok a' Tsáſzárok-is. Benne ſzülettek *Aurelius Probus*, *Valentinianus* és *Gratianus* Tsáſzárok. *Aurelius Probus* Tsáſzár, *Pannóniában*, leg-előſzör-is, ezen ſzéleſſen kiterjedt Város mellé, *Almus* nevü hegyre, plántál-

napján, *Belgrádból* 3000-nél feleſebb ſzámú Törökſég ki-rohant, 's meg-vetette minden meſterſégét, hogy a' *Száva* partján *Beſánia* felől kéſzitett töltéſünket el-ronthaſſa, 's hidainkat el-égetheſſe. Ugy láttzott, hogy haſzontalanúl tett hoſſzas tsavargáſa, 's el-nem sült próbái után, kártékony ſzándékával fel-hágy, annyival-is inkább, mivel eggy ízben, a' reája ugyan tsak derekaſſan lövöldözött kartátsainkat nem ſzivelhetvén, hátrálni-is kezdett vólt. Talám nem-is merte vólna magát többé ſzerentséltetni, hanemha a' miéinknek kiáltozáſaikból ki-tanúlta vólna, hogy porok, 's golyóbiſok meg-fogyatkozott; de hogy eggyſzer azt éſzre vehette, leg-ottan hajókra kelvén, a' *Száván* nagy hírtelenſéggel által evedzett. Az innentső parton álló, *Kinsky*, és *Lobkovitz* Uhlá-

---

táltatott vólt ſzölöt, 's kéttség kivül azon neme a' ſzölönek, melly közönſégeſſen *Szeremi* vagy *Szerimi* zoldnek hivattatik, innen vette nevezetét. — Ezeket réſz ſzerént vettük *Pliniusból*, és *Eutropiusból*, réſz ſzerént pedig *Szörényi* Püſpöknek, és *Bonbárdnak*, az elsonek ugyan *Vindiciae Sirmienſes*, a' máſodiknak *Topographia Magni Regni Hungariae* nevü munkáikból, a' hol a' mondottaknál többeket-is lehet találni.

nusfai, a' Töröknek vakmerő bátorfágán el-rémülvén, hátat fordítottak. Ezt látván a' *D' Alton* *) Regementje-is, fzaladásra vette a' dolgot, de azt, az íjjedtjiben utánna tolakodott, 's közötte, a' hidon egéfz kémélletlenféggel által verekedett Uhlánusfág, úgy öfzve fzorongatta, hogy a' hidnak karfája ki-törött, és a' gyalogfág nagy fzámmal a' posványba le-húllott. — Illyen jó alkalmatosfágokat, a' Kereftényeken való boffzú állásra, hafználni akarván a' Törökök-is, a' töltésre, és a' hidra fel-máfzkáltak, holott a' meg-félemlett, el-alélt, és már többé magát, még csak védelmezni fem tudó gyalogfágban, olly méfzárlást tettek, mellyet fzív dobogás, sőt minden belső réfzek megindúláfok nélkül fzemlélni nem lehetett, és csak képzelni-is fzörnyüfég. Nem vólt itt fzükfége az ellenfégnek a' karddal való vag-

dal-

*) Némellyek, úgy gondolkoznak talám még ma-is, hogy a' *D'Alton* Regementje, Magyar Regement. Igen-is a' vólt, de, miólta F. M. L. Báró *Alvintzy* Ur nagy Vitéz jó Hazánkfia, a' maga Német Regementjét, a' *D'Alton* Magyar Regementjével el-tserélte, azólta az *Alvintzy* Regementje már Magyar, a' *D'Altoné* pedig Német, és ezen esett az elő-adott fzerentsétlenfég.

dalkozásra, tsupán tsak rántotta öve mellől Péter kéſét, 's verte, a' reſzketö gyalogok torkába, kik úgy húllottak előtte rakásra, mint a' vérengező farkas előtt a' juhok. — A' Kormányozóúl rendeltetett Generális *Staader* Ur, vezérléſe alatt lévő népe veſzedelméből ſzármazott ſzorongattatáſai között, két Kompaniát, a' nemes *Gyulai* Sámuel Regementjéből ſegíttségre elő ſzóllit. A' *Gyulaiak*, bízván karjaikban, és vezérlő Kapitánnyok' *Falleti* Ur' nagy ſzívvel egygyesült okosſágában, egymást néki bátorítják, 's az öſzve tolúlt sürüſégen, nagy nehezen által vergődvén, a' vérontásban telhetetlenkedő Törököknek bajonétjokkal neki esnek. — Azt az iſzonyú lármát, melly a' *Gyulaiaknak* nyomuláſakor, ezeknek egymást ſerkentő únſzoláſaikból, és: „*Rajta Pajtás az illyen amollyan Pogánnyán*“ *) kiáltozáſaikból; a' Törököknek ſzörnyű rivalkodáſaikból; a' veſzedelemben forgot-

*) A' *Pogányi* nevezetet, talám dühösſégével vonta magára a' Törökſég, melly külömben, az eggy Iſtenen kivül, ſem más idegen Iſteneket nem hiſz, ſem bálványt nem imád, *Muhamedet* tartja az Iſten nagy Prófétajának, de nem imádás tzéllyának.

taknak pedig keſerves jajgatáſaikból, ſzármazott, és az egéſſz környéket ellenkező indúlatokat okozott hangzáſokkal bé-töltötte, inkább lehet gondolni, mint vóltaképpen le-írni. — A' Török nem kivánt ſoká a' *Gyulaiak'* ſzemekbe nézni, hanem megfordúlván, nyakra före hajókra kapott, 's ugyan vólt dolga az evedzőknek. A' magok vitézſégeket valóba meg-bizonyított Gyulaiak, győzedelmeknek jeléűl, az el-nyertt négy ágyúknak kettejét-is viſſza vették a' Törököktől: de el-veſztették vitéz Fejeket, magok 's máſok előtt-is méltó kedvesſégben vólt Kapitánnyokat *Falleti* Urat, 4. embereikkel eggyütt; 27-en pedig elölről kapott ſebeikkel, mint meg annyi, jeles vitézſégeket ábrázaló béllyegekkel tértek viſſza. — F. M. L. Báró *Bechárd*, az előtt, a' Bétsi Ingenieur Kadétoknak főbb Elöljárója, ekkor pedig *Beſániánál* a' töltés hányóknak 's híd tsinálóknak Igazgatója, látván a' veſzedelmet, maga-is eggy *D'Alton* Regementjebéli Oſztállynak eleibe állott, és azt kezdette bátor ſzívvel kormányozni, de jobb keze hajláſán eggy ſzegletes golyóbis kereſztül menvén, vitézſégét nem folytathatta, melly ſebében azután eggynehány hetek múlva, nagy fájdalmak köztt meg-is hólt: el-veſztvén benne kedves Feleſége, meg-sirathatatlan

jó

jó Férjét, édes Hazánk olly hív Fiát, a' ki ezen háborúban-is, nagy haſzonra fordított tudománnyával, és különös vitézſégével, magának fenn maradandó ſzép nevet ſzerzett, 's Hazájának nevelte ditsőſſégét. — A' *D'Alton* Regementjéből 93-an méſzároltattak fel, kiknek fejeiket-is mind eggyig el-vitte magával az ellenſég. Ezeknek ſzáma közzűl valók vóltak, Kapitány *Moslenge*, Föhadnagy *Auffenberg*, és *Baptisitz* Záſzlótartó Urak. Sebbe estek 140-en, azok között Kapitány *Bouchot*, Föhadnagy *Betta*, nem külömben *Baronio* és *Plunkett* Záſzlótartó Urak. A' *Kinſzky* és *Lobkovitz* Regementjeiből, az ágyúk körűl forgolódók, és Vadáſzok közzűl, mind öſzveſéggel 27-re megy, az el-eſteknek, 's meg-ſebeſedteknek a' ſzáma. — A' Törökök ſok hóltjaikat vitték-el magokkal, ugyan tsak 105-en maradtak még-is a' viaskodás hellyén, kiknek hólt testeikről az oda való, 's a' prédát leső ſzegényebb föld népe, minden ruhát le-vont. — Bámulásſal töltek-el mindnyájan, a' kik ſzemlélték a' hóltt Törököknek temérdek, 's felette kövér testeiket, és azokat a' miéinknek hólt testeikkel eggybe haſonlították. — Hogy *Szabátsnál*, maga a' Fejedelem, már ſok ízben ki-mutatott bátorſziviſſégének, és mind az előtt, mind kivált

1766-diktól fogva szerzett vitézségének remekjét, tsak kevés idő alatt, egéssz *Europa* váraſa szerént meg-adta: nagy reménységet nyújtott mindenfelé, hogy el-kezdett hadi pallyáját, azon tűzzel, mellyel hozzá fogott, továbbra-is folytattya, 's a' jól tett első lépéshez haſonló ſzerentsével ki-is futtya. Nem vólt már benne ſenkinek-is kéttsége, hogy mindjárt a' *Szabátsnál* meg-tejendő rendeléſek után, azon hevenyiben, egyeneſſen *Belgrádnak* ne vigye győzedelmes ſeregét, és maga ſzeméllyében el ne kezdje II-dik JOSEF, *Nandorfejérvára* vivását, a' mellyet már három híres Török Tsáſzár oſtromlott *), de a' Német Tsáſzárok közzűl, ſzeméllyeſſen, eddig ugyan tsak egy ſem.

Bizo-

*) *II. Amurates* Török Tsáſzár, *Belgrád* ellen jött 1437-ben 40,000. válogatott katonáival; az a' két Tsáſzárſágokon, és t:. Orſzágokon győzödelmeskedett *II. Muhamed* pedig, 1455-dikben, 400,000. emberrel, kiket mindazáltal mind kettőjoket, HUNYADI ritka vitézſége, ſzégyennel viſſza téritett. *II. Soliman* vólt az a' nyertes, a' ki 1521-ben, mikor t. i. nem vólt már többé HUNYADI rá mehetett *Belgrád* vára meg-vételére, melly attól fogva, egéſſz 167. eſztendőkig, meg-is maradott oſzmán, a' Török birtokában.

Bizonyos pedig, hogy a' katonaſág-is, látván ſzemei előtt vezérlő Fejedelmét, kinek még a' Nagy THERESIA édes Anyai karjai köztt való ſzemléléſe-is, a' hív Magyarſág ſzivét már annyira fel-buzdította vala, — kéſz lett vólna tűznek víznek neki menni, törekedvén kiki közzüle ſzembe tünő próbáit adni vitézſégének, mellynek az érdemet nyomban meg-jutalmaztatható, 's jutalmaztatni meg-is akaró Fejedelem maga fogna lenni Tanúja.

De tsak nem leve *Belgrád* oſtromából ſemmi. A' *Szabátson* diadalmaskodott ſeregeink, azon az úton, mellyen az ellenſég földére által mentek, viſſza tértek. — Májusnak 16-dik napja felé, a' temérdek oſtrom ágyúkat takarították *Zimonba;* kéſzen állottak ſzáma nélkül a' ſántz-kosarak; híd-is vólt fel-állítva a' *Száva* vizén. Azt gondolta az egéſſz világ, hogy illy nagy kéſzületek után, tsak leſſz már valami: azonban egyſzerire más parantsolat érkezett, mellynek ereje ſzerént, a' hidat újjra elſzedték, az oſtrom-ágyúkat viſſzaküldötték. Tehát ekkor-is el-haladt *Nandorfejérvára* oſtroma. — A' teméntelen fegyveres nép, kéntelenítteteti magát, eggy 300. ágyúkkal meg-rakott, igen ſok munkába, 's köl-

tségbe került *) töltésen belől, *Zimontól* fogva hátra *Pétervára* felé, két mértföldnyi szélességű, és hosszaságú Táborában tartóztatni, 's szintén az egésſz nyarat sürü sohajtásai között el-tölteni, hogy bár tsak már eggyszer az ellenséggel szembe szállhatna. — Maga, tsupán az ellenség előtt való hoszszas vesztéglés, el-kedvetleníti a' jó katonát: éppen nem lehet tehát tsudálni, ha seregeinknek ábrázattyaikon-is lehetett a' megunatkozásnak jeleit szemlélni: kiknek vesztegléſekhez a' számtalan tsipő bogaraknak 's otsmán férgeknek éjjeli 's nappali alkalmatlankodásával eggyütt, a' szörnyű, és majd tsak nem türhetetlen hévség-is hozzá járúlt, olly hévség, melly miá nem tsak a' sátorokban; de még a' földbe bé-ásott gödrökben sem találták hellyeket. Olly kemény-nyen sütött a' nap, szintén fel-költétől fogva le-nyugtáig, hogy a' fegyver gyakorlás közben által melegedett puska-tsö, a' katonaság markáról, mint valamelly meg-tüzesített vas, a' bört le-vitte. — Azonban, a' mi felette különös dolog, a' nappali rekkenő melegséghez képest, sok éjtszakák igen hidegek vóltak. — Ekként küszködtek ka-

*) Naponként 3000. ember dolgozott rajta

katonáink, nyúghatatlan veſztegléſekben, a' Töröknél ſokkal hatalmaſſabb, 's veſzedelmeſſebb ellenſéggel, az ellenek öſzve esküdni láttatott éltető állatokkal, az időnek, a' terméſzet rendes folyáſával annyira ellenkezett moſtoha viſzontagſágival, nem külömben, mint hajdan a' II-dik FILEP győzhetetlen hajós ſerege *) a' ſzelekkel, és a' haragos Tenger habjaival. Mellyre nézve, nem tsuda, ha még a' leg-erősſebb terméſzetűek-is embereink közzűl, a' tartós tuſakodást, mellyet eggyſzerire kénteleníttettettek próbálni, bádjadozás nélkűl ki nem állhatták; közel 20000. pedig Ispotályra-is ſzorúltak.

Augus-

*) II. FILEP, Spanyol Orſzági Király, 1588-dik eſztendőben, a' pártos Hibernusok ſegittségére, Anglia ellen, eggy *győzhetetlen* nevezettel gögösködö hajós ſereget küldött, melly 24. millió Tallérokba került; állott 150. hajókból, mellyeken 8000. hajósok, 20,000. gyakorlott katonák, és 2650. ágyúk vóltak. — De nem felelt-meg a' *győzhetetlen* hajós ſereg maga nevének: mert alig indúlt-el, hogy nagyobb réſzént a' ſzélvéſzes Tenger habjai' prédája léve, a' meg-maradott réſzetskéje pedig az Anglusoknak, és a' velek frigyes Hollandusoknak kezeikre birt. Midon

* * *

Augustusnak 28-dik napján költ Iráſunk Tóldalékjában, a' 20,000. helyett, hibáſſan 2000. nyomtatódott. — Azon Tóldalékhoz hozzá adjuk még a' *Fokſáni* győzedelemre nézve, a' következendő meg-jegyzézre méltó dolgokat, úgymint: A' Hertzeg, kinek a' THERESIA Rendjének nagyobb kereſztjén kivűl, ő Felſége maga képét-is, brilliantokba foglalva meg-küldötte, tartotta a' győzedelmi pompát *Fokſán* alatt, 12 ágyúkkal való háromſzori lövéſek, és az egéſſz ſeregnek Salve adáſai között, el-énekeltetvén a' *Te Deum laudamus*-t. Ugyan azon napon, az az Aug. 7-dikén, nagy vendégſéget adott a' Hertzeg, hol-is minden Generális és Stabális Tiſzt Urak jelen vóltak. — Az egéſſz ſereg eggy napi zsólddal többet kapott, 's még a' mellett liſztet, bort és júhokat. — A' gyalogſágnak az-is megvólt igérve, hogy a' tövis és tsere bokrok között lett által vergődéſe alkalmatoſſágával, öſzve ſzakadozott nadrága 's lábbelije hely-

---

dön e' ſzomorú történet hirét meg-vitték vólna a' Királlynak, azt felelte hunnyáſzkodva: ő nem parantsolta, hogy hajós ſerege a' ſzélvéſzes Tengerrel hartzollyon.

hellyett, újj fog adódni. — Az ütközet napján, parolának vólt ki-adva: *Gott Lob* (Hálá Iſtennek) és *Fokſán*. A' Strázsák réſzünkről JOSEFET, az Oroſzok KATHARINát kiáltották. — Olly lehetetlenſégnek tartotta az ellenſég, az előtte eggy óránnyi járó földre, sürüen nőtt tövis bokrokkal elegyes tserén lehető által verekedéſét népünknek, hogy arról az oldalról, magát még tsak bé ſem ſántzolta. De mit nem viſz véghez eggy bátor ſzivű, gyakorlott vitézſégű, 's nagy réſzént már ſokat próbált ſereg, olly fő Igazgatója alatt, a' kiről meg-jövendölte a' nagy LAUDON előre, hogy az olly dolgokat fog tselekedni, a' millyeneket ő maga kivánna még véghez vinni, ha hanyatlott ideje engedné, 's a' kinek moſtani győzedelme után hozzá irott Levelében, nagy indlúattal meg-köſzönte, hogy a' Törökökön lett diadalmaskodáſa által, rajta-is, további lépéſeire nézve, melyeket tejendő, igen ſokat ſegített. — Nem tsuda, hogy az ellenſég közzűl, 1500, mint maga a' Hertzeg jelentette vólt Tudositáſában, vagy, a' mint azólta még jobban kibizonyoſodott, közel 2000. ember húllottel, mert mind úntalan 102. ágyúkból tüzeltek réſzünkről ellene. Pedig a' Huſzárok-is ſokat le-kaſzaboltak. *Lovász* Kapitány Ur,

a'

a' *Barkó* Regementjéből, maga kezével, tsak hamar eggymás után kettőt végzett-ki a' világból, a' *Putna* vizénél; valamint *Grabarits* Károly fiatal Strásameſter Ur-is, a' *Tsáſzár* Regementjéből *Fokſán* alatt. — Hogy a' miéink közzűl olly keveſſen estek el, ámbár még mikor a' sürüſég közzűl kezdettek ki-érni, ágyúztak-is ellenekbe a' Törökök, 's hányták feléjek a' granátokat, nem lehet tsudálni, mert a' granátok, többnyire még a' levegő égben, mind ſzéllyel ſzakadtak, az ágyúk-is, a' körülöttök forgolódóknak alkalmatlan vóltok miatt, tsak eggy emberünket ſem ölhették meg. — Réſzünkről, az el-estek közzé tartozik, a' meg-nevezetteken kivűl, *Zsombor* Ur, ez előtt a' *Barkó* Regementjénél Záſzló hordó ſzolgálatot tett, közelebb pedig az Arnautáknál Kapitányi ſzép hivatalt viselt bátor ſzivű jó katona; ki a' *Putnánál*, az első tűz adáſsal mindjárt, tsuda méréſzſéggel az ellenſég közzé ugratott; de ez úttal, életével-is fizette ritka bátorſágát.

A' Her. COBURG ſeregénél, melly még *Fokſán* alatt, a' *Milkov* vize mellett áll, 3-an nyertek arany, és 24-en, ezüſt érdem pénzt, Aug. 1. napján, magánoſſan meg-bizonyított különös vitézſégeknek állandó jutalmáúl. A' nemes *Barkó* Magyar

Lo-

Lovas Régementjéből, tsupán magából 11 vagynak, azon emlitett 24. nyerteſeknek ſzáma közzűl valók, a' kik magokat, az ezüſt érdem pénzre méltókká tették: kik közzűl eggynek, *Fiſcher* Kapitány Ur által le-rajzoltt, 's ſzépen ki-ſzinelıt valoſágos képét, a' Regementnek nagy érdemű és az érdemre másban-is reá esmerő Oberſtere, M. *Képiró* Ur, minékünk meg-küldeni méltóztatott, mellyet mi-is azon formában ki-mettzetni, és az érdemes Közönſéggel ſzemléltetni el nem mulatunk, valamint az érdem pénzek formájokat-is, közölvén ugyan akkor mind azt, valamit róllok tudni ſzükſéges.

A' *Bozzai* Paſſusnál Aug. 3-dikán réſzünkről 76. embert veſztettünk, kik közzűl némellyek el-fogattak, u. m. *Székelly* Kapitány *Imgarten* Uron kivűl, *Oroſz* Regementbéli Főhadnagy *Vetsei* Ur-is, kik mind ketten *Bukarestben* ſebbe feküſznek, honnan irtak-is már. — Az ellenſég többet veſztett 400-nál, azok köztt Vezérét-is, *Sülejman* 2 ló-farkú Basát.

A'

A' *Bánátból.* Aug. 28-dikán CLERFE Hadi Tármeſter Ur, a' *Lasmári* ſzoros járástól 2000. Török lovasokat, 5. Batalion gyalogſággal, és 11. Oſztálly Lovasſággal viſſza vert, el-vevén 30 hadi kéſzületekkel rakott ſzekereiket, 's egynehány záſzlójaikat. Az ellenſég valoſágos veſzteſégéről, még ezután fog bővebb tudositás következni. Réſzünkről az el-esteknek 's meg-ſebeſedteknek ſzáma minteggy 30-ra megy.

Erdéllyből. A' Toskana Huſzár Reg. béli Májot, Gr. *Wilhorſzky* Ur, 1. Bat. Gyalog, és más fél Svadron Lovasſággal, Aug. 22-dikén, a' *Veres Toronyi* Paſſustól, a' hol állott vólt, el indúlt; 24-dikben *Czapárnál* az ellenſégre olly ſzerentséſſen reá ütött, hogy közzüle ſzázig valónál több ott maradott, a' többi pedig el-ſzéledt. Eggy ágyút-is vett el töle. — Ezen történetről való híradást-is, fogja még más hoſſzaſſabb Tudósitás követni. — Már több ízben-is ki mutatott illy példás vitézſégeért, Oberſt-Lieutenantſágot nyert a' Gróf Ur.

Küldjük a' Fő Vezér Gr. HADIK András Ur képét, ki Aug. 5-én *Futakon*, majd 8. órákig tartott ájúlásba eſett, melly gyáſzos történet hallása azt a' ſzomoritó, és majd egéſſz *Bétset*-is búba meritett hírt okozta, hogy azt a' nagy Embert, a' gúta ütotte vólna meg. — Egynehány Német F. M. L. Urak konyveztek — 29-diken még-is jobban lett a' meg-rongáltt Fő Vezér, és 29-diken igen laſsú jovéſſel Béts felé indúlt.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 11-dik Napján.

Erdéllyből.

Közelebb, a' *Toskána* Magyar Lovas Regementjénél Oberſtlieutenantſágra lépett Gróf *Vilhorſzky* Úrnak, bölts, és bátor ſzívvel való kormányozáſa alatt, Oláh Orſzágban *Czapárnál* meg-bizoyitott vitézſégekről katonáinknak, ſzóllottunk vólt Septembernek 4-dik napján költ Iráſunkban egy két ſzóval: az arról való bővebb Tudósitást meg-küldötte, *Kinénynél* táborozó Generálmájor *Prugglach* Úr, Hertzeg HOHENLOÉ-nak, 's a' Hertzeg ide, mellynek ſummája ez:

Emlitett *Prugglach* Gen. Úr rendeléſéből, Aug. 22-dikén, népünkből két tsapat, által ment, az *Aluta* vizén: eggyik, Gróf *Vilhorſzky*; a' másik, az Oláh ſzabad akaratuak Májorja *Klein* Úr alatt. Amaz állott, a' *Splényi* és *Oroſz* Regementjebéli két

gyalog Oſztállyból, eggy Svadron *Toskána* Huſzárokból, némelly lovas, és 150. gyalog Oláh-ſzabad akaratúakból: ez, az *Oroſz* Regementjének eggy Oſztállyából, 's ugyan tsak *Oroſz*, és *Splényi* Regementjéből magok jó ſzántokból vállalkozott 200 emberekből, és másfél Svadron *Toskána* Huſzárokból. — Az Oberſtlieutenant *Vilhorſzky* Úr tsapatja, ment által az *Alután*, *Rakovitzánál*; a' *Klein* Úré pedig, *Kinénynél*, és eggyüvé érkezett mind a' két tsapat, éjtſzakára, a' *Titeſti* hegyen. — Más nap, eggyütt a' *Topologi* völgyig ment, honnan, éjfélben meg-mozdúlván, a' *Suitsi* térſégre marsirozott. Innen, mihellyest a' hajnal kezdett haſadni, a' gyalog ſzabad akaratuak el-küldödtek bal kéz felé eggy hegyre, a' Lovas ſzabad akaratúaknak pedig, és eggy tsoport Húſzárſágnak, ki vólt adva, hogy, jobbra mennyenek, olly tzéllal, hogy majd midön, a' fő ſereg, melly azonban nagy tsendeſséggel nyomúlt *Czapár* felé, az ott tartózkodó ellenſéget meg-támadja, ök két óldalról eſſenek neki, 's tartóztaſſák, midön viſſza akarná magát vonni. A' jobb kéz felé küldetett Lovaſság, tsak hamar egynéhány legeltetésben lévő Törökökre bökkent, kik meg-látván a' miéinket, azonnal néki iramodtak, és a' *Czapárban* fekvő ellenſéget

fel-

fel-lármázták, melly mind öszve, *Osina*, *Seraskier Bin-Basa*, és *Boſtanu Ulu*, *Bin Basa* vezérléſek alatt lévő 2000. Lovaſságból, és 300. kerülökből állott, kiknek fejek, *Dumitru Lamtsiu Armas*, vólt.

A' Törökök, a' lármára, el-kezdettek leg-ottan a' miéink felé ágyúzni: ezek mindazáltal, még a' golyóbisok truttzára-is, ſzép rendjeknek leg-kiſſebb meg-bomláſa nélkül, egyeneſſen az ellenſég táborának tartottak. Midön már közel vólnak, parantsolá Oberſt Lieutenant *Vilhorſzky* Ur, hogy a' gyalogſág két felé válván, eggyik jobb, másik bal óldalról támadná-mag az ellenſéget: maga pedig, minthogy ſejtette, hogy némelly záſzlók, hátra felé ingadoznak, a' melly, annak a' jele vólna, hogy az ellenſég, egér útat akar kapni a' ſzaladásra: tehát annak, minden haladék nélkül, elölről neki esett, azt tsak hamar meg-futamtatta, és a' *Kurta-Árgysi* erdőbe való ſzoros bé-járásig, három fertály órányira kergette. Az erdőbe be nem ment, hanem innen rajta, Legénnyeit ismét rendbe állítván, közzülök egynéhányat el-külde, az ellenſégnek megkémleléſére: a' melly az alatt, 1000-en fellyűl öſzve tsoportozván, az elsőnél ſzerentséſſebb próbát akara tenni Lovaſſaink ellen. Mivel az Oberſtlieutenant Ur, a' gya-

logſágtól jótskán el-távozott, a' lovak-is alkalmasint meg-fáradtak: tehát, magát, a' feles ſzámú ellenſég előtt, a' gyalogſághoz, még pedig ſzerentséſſen viſſza vonta, melly már akkor eggy hoſſzas négy ſzeg formában állott. Az Oberſtlieutenant Úr, a' gyalogſág jobb óldalára állott a' Lovasſággal, mellynek jobb ſzárnyára az *Oroſz* és *Splényi* Reg. béli ſzabad akaratúakat hellyhette, ugyan tsak négy ſzeg formában. Illyen renddel, musika ſzó, és ſzakadatlan ágyú dörgés közzött, ismét ellene indúlt, a' már újjolag elébbeni ſántzából ágyúzó ellenſégnek; mellyen moſt éppen a' történt, mint az előtt: azzal a' külömbſéggel, hogy már moſt, úgy el-vette magát, a' sürü erdőbe, hogy közzüle eggy lelket ſem lehetett látni. Ez így lévén, az Oberſtlieut. Úr, Lovasſait, és ſzabad akaratú gyalogjait, kikkel ez úttal a' Lovasſágot, minden esetre kéſz ólralmúl, közelről követtette, a' több gyalogſághoz viſſza vonta. Még ezentúl, a' ſereg két óráig várokozott *Czapárnál*, az ellenſégre, ki-is akarván magát egyſzersmind pihenni. Az alatt, az ellenſég ſántzából, ki-hozták a' miéink, az ott hagyott 7. fontos ágyút, és eggy puska poros ſzekeret. Ezeken kivűl, győzedelmes népünk' kezére bírt még, az egéſſz Tábor, minden hadi kéſzületekkel,

hat

hat záſzlókkal, 36. vágó marhákkal, 100nál feleſébb ſzámú lovakkal, ſok fegyverekkel, ruhákkal, 's a' meg-ölettetteknél találtatott pénzzel eggyütt. Az eleſéggel, nem lévén az el-hozáſára ſzekerek, ſzabaddá tétetett a' nép. — Tizenkilentzre megy az el-fogattaknak ſzáma; a' tsata piatzon halva maradtaknak pedig 200-ra. — Réſzünkről eſtek-el, a' *Toskána* Huſzárjai közzűl ketten, az *Oroſz* Reg. ből 1., az Oláh ſzabad akaratúakból-is 1. Sebet kaptak 9 en, a' *Toskána* Huſzárjai közzűl való Főhadnagy *Maurer* Urat-is oda ſzámlálva, kinek a' karját, ámbár nem egéſſz erőben, találta eggy golyóbis, midőn a' ſántz meg-vételében, különös vitézſéggel fáradozna. — Ezen ſzép győzedelemnek tsupa olvaſáſa, kitkit meg-győzhet arról, hogy jó Vezérje alatt, az egéſſz ſereg, hiv engedelmeſſéggel, és kéſz bátorſággal vitézkedett. — A' *Toskána* Reg. ből, a' Májot első Oſztállyának 2-dik Svadronából, két köz Legények, meg-érdemlik, hogy neveik különös ditsérettel említteſſenek. — Az eggyik *Bálint* János, a' ki leg-előſſzör rontott-bé az ellenſég ſántzába; a' másik *Bojér* János, a' ki, 3. Törököktől környűlvétetett Főhadnagy *Maurer* Urat, ſzerentséſſen meg-ſzabadította.

A' Bánátból.

Már *Belgrád'* oſtroma, az egéſſz ſeregnek ki-magyarázhatatlan örömére, elkövetkezik. — Auguſtusnak 31-dikén, megindúlt F. M. L. B. *Alvintzy* Úr, népével, 's az út egyengetőkkel, *Fejértemplomból*, *Banofza*, és *Zimon* felé, a' hová kelletik, az oſtromra menendő egéſſz ſeregnek, ezen hónapnak 11-dikére takarodni. Magát a' fő Vezért, 3-dikra várták *Zimonba*. — A' *Belgrád* alá rendeltt ſereg, fog állani, 41. Batalion, az az, 50,000-nél valamivel több gyalogſágból, mellynek közel fele Magyarſág; és 30. Oſztály, az az, mintegy 15,000 Lovaſokból, kik között vagyon a' *Wurmſer*, és *Gréven* Regementjeiknek-is nagyobb réſze. — Az által költözésnek, 13-dikon, vagy 14-diken, meg-kell lenni. — E' végett, a' *Száván* 3. híd kéſzűl, eggy a' *Tzigány* ſzigetnél, a' *Beſániai* töltéſen felűl; más, *Oſternitzánál*, fél óránnyira *Belgrádhoz*, és a' harmadik *Szabátsnál*. — A' *Dunán* pedig *Kubinnál* a' Bánátban.

ELE-

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

*A' Tsáſzár nevét viſelő, Magyar Lovas *) Regementnek, fel-állításától fogva, mind ez ideig való rövid Hiſtoriája.*

Ezen, valóba vitéz Regementet, ama' drága emlékezetű Fejedelem, I. FERENTZ Tsá-

*) A' Magyar Lovaſok, mint tudni való, másképpen *Húſzároknak*-is hivattatnak: melly *Húſzári* nevezet, 1458-dik eſztendőben vette eredetét, a' midőn MATYAS Király, parantsolatot adott ki, hogy az Orſzágbéli fő Papok, 's Nemesſek, Legénnyeikkel eggyütt, a' Táborban lovon megjelennyenek. Ekkor, minden 20. háztól, eggy eggy Lovast kellett ki-állítani, és így, eggy Lovas, 20. ház *adója*, vagy *árra*, lévén, eggy ſzóval *Húſzárnak* neveztetett. Magyar Orſzágról, fel-kapták másutt-is, a' Magyar ruhás könnyű Lovasok tartáſát, kiket oſztán haſonlóképpen *Húſzároknak* nevéznek. — Talám a' Magyar ruha tselekſzi eggyik, hogy, a' *Nem-Magyar Húſzárok*-is, a' Magyar Lovasoknak nagy ſziviſségeket,

ſzár állította vólt fel, maga ſaját jóſzágában, 's tulajdon költségén, a' Boruſſuſal, hét egéſſz eſztendőkik tartott nevezetes háborúnak első eſztendejében, úgymint 1756-dikban; és nevezte, Tsáſzári méltoſága nevéről, annak meg-bizonyitáſára, hogy érzékeny hajlandóſágai, az hív, és bátor ſzivű Magyar Nemzethez, éppen azok, mellyek, kedves Feleſége, boldog emlékezetű MÁRIA THERÉSIA jó ſzivében, olly mélly gyökeret vertek vala, hogy benne, mig élt, a' két Magyar Haza, még a' késő maradéknál-is el-felejtheterlen édes Annyát tiſztelte. — Tsak 9. eſztendőkig lehete, ezen, maga nevét, valamint vóltaképpen meg-érdemlő; úgy vele, méltán-is ditsekedhető nemes Regement, olly boldog, hogy koronás Fejének példás jóſágát, 's eránta viſelteteti különös ſzeretetét *) tapaſztalhatta. — Mert

FE-

---

ket, 's hathatós ſerény kezüſégeket, veſzik mustráúl, 's nem éppen haſzontalanúl, és ſzerentsétlenül a' követésre.

*) Mig FERENTZ Tsáſzár élt, 's maga vólt a' Regementnek, úgy neveztetett Proprietárius Generálisſa, addig, a' Stábális Tiſzt Urak, mind egéſſz zsólddal (Gageval) vóltak, az az: az Oberſter vette, a' FERENTZ Tsáſzártól által-

enge-

FERENTZ-el, 1765-dikben, az Ég, a' földet el-hagyatta, 's romlandó koronája helyett, romolhatatlannal meg-ajándékozta. — Szerető Attyától lett véletlen meg-válását, a' bús Regement még ma-is sirathatná, hanemha a' moſtan uralkodó Felſég, II. JOSEF Tsáſzár, árvaſágában, ſzárnyai alá vévén, ſzép nevének birtokában továbbra-is meg-hagyni, és maga képében, nagy érdemű Generális *Almásy* Ignátz Urat, ugyan tsak ezen Regement hajdani elsö Oberſterét, Igazgatójául rendelni méltóztatott vólna.

Nagy örömmel kezdünk ezen diſzes Regement jeles viſeltt dolgainak, 's vitéz tselekedeteinek ſummás le-iráſához. Mert nagyok, és ſokak azok: mellyeket valamint mi, álmélkodáſunk mellett, belsö meg-indúlásſal olvastunk: úgy reményljük, hogy azoknak előadáſa, fogja minden igaz Hazafiban öregbiteni, Nemzetéhez vonſzó ſzeretetét, 's nevelni, annak meg-fontoláſából

engedtetett Generálisi fizetést, az Oberſtlieutenant ismét az Oberſterit, a' Major, az Oberſtlieutenantit, 's a' t. — A' Regement fel-állíttatáſakor, maga ajándékozott a' boldogúltt Tsáſzár, az egéſſz érdemes Tiſzti Karnak, ſzép ruhákat, 's lovakhoz való kéſzületeket.

ſzármazott méltó örömét, hogy ő — *Magyarrá* ſzületett: látván, hogy Magyarok vóltak azok, a' kik a' nagy FRIDRIK Lelkétől illettetett ſeregek ellen, éppen olly tsuda dolgokat követtek-el; mint a' millyeneket, ma ugyan azon, vagy azokhoz mindenekben haſonló Magyarok, a' vakmerő Törökök ellen viſznek véghez. — *Kollinnál* *) vólt leg-első ſzerentséje, a' mi moſtani beſzédünk tárgyául fel-vett Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének, fel-állitáſának mindárt máſodik eſztendejében, azon emlékezetes, és haſznos győzedelemnek, nem tsak ſzem-

*) *Kollin*, eggy jól épűlt királyi város, *Tseh*-Orſzágnak, *Kaurtzim* nevű kerületében. Hozzá közel, *Chotzemitz* vára, és *Planián* nevezetű hellyſég között eſett 1757-dik eſztendőben, Jun. 18-dik napján, azon véres ütközet, mellyben az 1741-diktől fogva, már nyoltz izben győzedelmeskedett FRIDRIK 11,000. embert veſztett, 's a' hartz mezejét-is, el-hagyni kéntelenittetett; ámbár, réſzunkről-is, tellyesſéggel nem ingyen jutottunk a' győzedelemhez: mert hóltjainknak, és ſebesſeinknek ſzáma 9000-re ment. — A' miéink, igen jó hellyen, hegy tetőn vóltak, a' Király pedig alól, még-is hét izben támadta-meg őket.

ſzemlélőjének lenni; hanem benne, maga jó viſeléſével, valóſsággal réſzt-is venni, mellyet nyert vitéz népével, magán, amaz eddig győzhetetlen FRIDRIK-en, nehai bölts, 's bátor ſzivű fő Vezérünk DAUN, kihez haſonló ſzámos férjfiakra, lett vólna ſzükſége de vágyáſa-is M. THERÉSIÁ-nak. A' Tsáſzár Regementjének, kebelebéli Záſzlótartó, B. *Luſzinſzky* Úr halálárol-is nevezetes munkája vala ez úttal, azon 43 ágyúk eggyikének erőſzakos el-vétele, mellyek öſzveſéggel, a' DAUN győzedelmes ſerege kezére birtak. — Jól meg-tévén Tseh Orſzágban, első hadi próbáját, marsirozott Regementünk Saxoniába, Generális Gróff PÁLFY Rudolf vezérléſe alá, holott eggy magánál kéttzerte-is feleſebb ſzámú Boruſſus Dragonyos Regementre ütött, azt ſzéllyel verte, el-fogván közzüle 400-ig valót, mellyen, bołdogúltt FERENTZ Tsáſzár annyira meg-örűlt, hogy az emlitett igazgató Generális Urat, leg-ottan F. M. L. méltóſágra emelte.

Jelen vólt Silésiában, 1757-dik eſztend. Novemb. 22-dik napján, *Breſzlaunál*, és bé-nyargalt egéſſzen a' város kapujáig, a' mikor *Lotharingiai* Hertzeg KÁROLY, halhatatlan emlékezetű NÁDASDI nkal egy-

gyütt,

gyütt, a' *Boruſſuſokon* győzedelmeskedett, — 1759-dikben, Februáriusban, olly dolgot tselekedett, ezen betses Regementnek 30. emberből álló réſzetskéje, maga nevének meg-felelni törekedett *Nagy* Ferentz Záſzlós tartó Úr kormányozáſa alatt, mellyet feljegyezni *Homerus* ſem tartott vólna érdemetlennek pennájára. Mert itéllye-meg bár akárki, mit tegyen 30. emberrel, a *Boruſſus* Granatéros Kompaniára rohanni, azt megſzalaſztani, vágni, és fő Strázsameſterét, eggy Hadnaggyal, 's 62. köz emberrel egygyütt el-fogni, rabbá tenni! — Ezt tselekedte pedig *Nagy* Nagy Ferentz, 30. katonáival eggyütt, *Silésia* ſzélin, *Libaonál*, magának, Regementjének, sőt egéſſz Nemzetének ditsőſſégére. — Még a' fellyebb ki-tett 1759-dik eſztendő, háromſzori ſzép alkalmatoſſágot nyújtott az egéſſz Regementnek, további maga el-hiresítéſére, FERENTZ öröme neveléſére, és hozzája való bizodalmának öregbítéſére. — Ugyan-is, Mártziusban, Silésiának *Graifenberg* nevezetű hellyſége alá küldetvén, ott eggy *Boruſſus* gyalog Batalliont talált, mellyet, két ágyújával eggyütt, mind eggy lábig horogra kerített. — Septemberben, eggy Batalion gyalogſſágból, és 4 Svadron Lovasokból álló

Bo-

Boruſſus ſereg, *Biſchofsverdához* marsirozván, az Armadánk Bagazsiáját el akarta kapni, de, mivel ezen Regement utól ment, az ellenſég ſzándékát észre vévén, viſſza fordúlt, a' lovasſágot hirtelenſéggel el-háritotta, a' gyalogſágból 300-at le-vágott, 's a' két ágyúját el-vette. — Decemberben, *Maxenhez* *) közel, maga egyes egyedúl, három ſántzot meg-vett, a' benne vólt gyalogſágot, 5. ágyúival eggyütt, rabúl elhozta, melly alkalmatosſággal meg-újjitott vitézſégéért, Oberſtl. *Kiſs* Ferentz Úr, a' THERÉSIA Katona Rendjének kiſſebb kereſztjével, meg-is tiſztelteretett. — 1760 dikban, *Keſſelsdorf* tájjékán, Saxoniában, nyári napokban-is házaknál tartózkodott a' Regement, honnan két izben próbálta Boruſsiai Generális, *Kleiſt* **) Úr, 4000-ed ma-

*) Mind *Maxen*, mind *Biſchofsverda*, *Saxoniában* vagyon, a' fő Városhoz *Dresdához* nem meſſze.

**) Nem az emlitett Generális Ur, vólt azon jó vers iró *Kleiſt* (Poëta), kinek meg-maradott, ámbár maga kivánſága ſzerént, óhajtott tökélletesſégre nem hajthatott munkáit, ma-is, egéſſz örömmel olvashattya kiki, a' kinek az afféle ſzépſégekhez jó izléſe vagyon. — Ez, meg-hólt, Májori ranggal, még 1759-dik eſztendőben, Aug.

22-

magával fel-zavarni; de, mind annyiszor, veszteséggel viszsza verettetett. — 1761-dik eszt. hadi Tármester, Gróf LASCY Úr vezérlése alatt, keresztül rontott *Berlinen*-is, 's a' rendszerént való lakozása-hellyén, a' nagy FRIDRIK-nek, *Potzdámon*. — És ezek valának, a' többek között, azok a' nyomos próbák, mellyekkel, II. JÓSEF édes Attyát, általa fel-állitott Magyar Lovas Regementje, mind maga, mind egész Nemzetünk felöl való jó gondolkozásiban meg-erösitette; ezek azok, a' Magyar vitézség példás remekjei, mellyeket, maga FERENTZ Tsászár, Oberstéréhez, *Almássy* Ignátz Úrhoz, nem eggyszer botsátott tulajdon keze irásiban meg-is ditsért, meg-is köszönt.

A' miólta már, FERENTZ-étől megfoszttatván, JÓSEF-jére függeszti-is szemeit, ezen érdemes Regement, nem hogy alább hagyott vólna, minden elöl fordúltt alkalmatosságokkal, elébbeni vitézségében; sőt in-

---

22-dik napja éjtszakáján, a' mind végig ditsösségesen hartzolt Herosok; de eggyszersmind az igazak halálával, *Frankfurtban*, azon 14. sebeiben, mellyeket vett Aug. 12. napján, a' *Kunersdorffi* ütközetben.

inkább, annak példájából, kinek nagy nevét viseli, újjabb inditó okokat vett érdemeinek tetézésére, és mind azon szép tulajdonságokkal való további ékeskedésre, mellyek eggy Magyar Lovas Regementet, eleitől fogva tzimereztek. — Eleget sohajtozott, az 1777 dik esztendő végén, FRIDRIK-kel negyedszerre lett öszve kapás alkalmatosságával, hogy arra nézve, majd éppen, olly szerentsétlen vólt, mint most, a' HADIK, és Gróf *Eszterházy* Imre, Magyar Lovas vitézei, e' jelen lévő Török háborúra nézve, kik mind ez ideig-is, vesztégelni kéntelenítetnek, midőn, a' Márs mezejére ki-állott, hozzájok hasonló jó katona pajtásaik, keresztül verekedvén diadalmassan, a' halált ábrázoló *Tziprus* fák erdején, borostyán ágakat szegdelnek, mellyekből, győzedelmi korona készüllyön tisztes fejekre. — Ugyan tsak adódott 1778-dikban, eggy, de sokkal fel-érő szerentséje, ezen nemes Regement eggy részének, olly próbáját adni, Fejedelmünk láttára, vitézségének, melly a' MAGYAR erántt boldogúlt Attya érzékenységeit, JÓSEF Tsászárban-is meg-újjította. — Történt t. i. az emlitett esztendőben, *Lautervaszernél*, a' Tseh Országi havasok alatt, hogy 300. Borussus Lovasság, *Bögözy* Had-

Hadnagy Úrral, 30. Tsáſzár Huſzárjainkat, eggy posványba ſzoritotta, 's környül vette; de, maroknyi népünk, ſem álló hellyének alkalmatlan vóltára, ſem az ellenſégnek nállánál tizſzerte feleſebb ſzámára leg-kiſſebbet-is nem igyelvén, kegyelmet nem kóldúlt; hanem magát mind addig vitézül óltalmazta, mig *Kiſs* Kapitány Úr, ſzáz emberrel, ſegittségére nem érkezett, a' midőn Magyarjaink, magokat öſzve kaptsolván, eggyesültt ſzívvel, 's erővel, a' prédára ásitozó ellenſég hiedelmét, nem tsak haſzontalanná tették; hanem meg-is ſzégyenitették. Mert azt, tsak hamar meg-forditották, 's kilentzet közzüle, el-is fogtak: mellyet maga-is Ő Felſége tsudálva ſzemlélvén, *Bravót* kiáltott, és nagy ſzóval, Hazánk' vitézkedő Fiairól, illyen nemes vallást tett: „ Moſt látom, „ hogy Magyar Katonáim, különös bátor„ ſággal bírnak, a' Tiſztek pedig, általán „ fogva *Vitézek.*" Még ezzel ſem elégegedett-meg, hanem továbbá, igy folytatta beſzédét: „ Én nem igy gondolkoztam Ma„ gyar katonáimról, a' millyeneknek lenni, „ moſt magam tapaſztalom, mert, máskép„ pen vóltam el-hitetve; de látom, hogy „ vélekedéſemben igen meg-tsalattat„ tam." —

Az

Az el-múltt 1788-dik eſztendöben kezdödött háborúban-is, nagy ſzívvel rántottak kardot egyſzerire, Májusnak 11-dikén, a' Tsáſzár Regementje vitézei a' Török ellen, Móldvában, úgy hogy rajtok ugyan megnem esmerſzett; hogy már ſzintén tíz eſztendöktöl fogva nem néztek ellenſég ſzemébe. — Meg-vallya a' fö Igazgató Hertzeg COBURG, esmeretes nevü, 's érdemü *Méſzáros* Úr, a' Tsáſzár Regementjének akkori Oberſtere felöl, hogy ez az Úr verte ki, vezérléſe alatt nagyobb réſzént Regementjéböl vólt katonáival, a' tsere közzül, különös bátorſággal az ellenſéget, melly, a' meg-vejendö *Chotym* várából olly tzéllal tódúlt vala ki, 's vette magát a' *Ruktzinnál* *) lévö hegyekre, a' tserébe, hogy népünknek, *Chotymhoz* olly közel lehetö meg-telepedésre, hellyt ne engedjen: de ſzerentsétlen ki-menetellel.

Folytatáſa következik.

Oláh

---

*) *Ruktzin*, eggy falunak a' neve, melly vagyon *Móldva* Orſzágban, *Chotzimhoz* eggy kis mértföldnyire.

Oláh Országból. Az el-múlt hónap végin utasította hozzánk, a' *Fokſánon* alól *Gerlecsescénél*, a' *Milkov* vize mellett fekvő Táborból, eggy nagy érdemű Svadronos Kapitány Úr, betses Levelét, mellyben megnevezi, azon alsóbb rendű vitézeit a' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének, a' kik arany és ezüſt érdem pénzel meg-jutalmaztattak, úgymint *Takáts*, és *Újfalusi* Káplárokat, *Tőke*, 's *Juhász* köz emberekkel eggyütt, kik között az első, úgymint *Takáts*, arany érdem pénzt nyert, a' többi pedig ezüstöt. Amaz fog ezután két zsóldot kapni, ezek pedig másfelet. — A' COBURG Hertzeg ſeregénél lévő más nyertes Magyarjaink neveik eránt-is irtunk már, és reményljük, mindnyájoknak, mind vezeték, mind kereſzt neveiknek, más tudni illő környülállásokkal eggyütt, rövid időn lejendő közöltetéſét, mellyeknél fogva, a' Hazával, ezen érdemes Fiait, nem tsak moſt közelebbről meg-esmértethetjük; hanem még a' jövendő időkre nézve-is, ſzép emlékezeteket fenn-maraſzthatjuk, melly, úgy tartjuk, valamint ő magoknak leg-nagyobb jutalom, és ezután is örökös öſztön leſzen: úgy kedves hozzájok tartozóiknak örömöket nevelni fogja, e' mellett máſoknak fel-ſerkentéſekre, 's annál

fog-

fogva az egéſſz Nemzetnek, haſznára 's diſzére ſzolgál minden idöben.

Erdéllyből.

A' napokban érkezett ide *Bétsbe*, két nagy Házhoz, elébb *Braſſóból*, azután *Szebenből* eggy eggy betses Levél, melly mind kettő velünk barátságoſſan közöltetett. — A' *Braſſói* Levélben, a' *Bozzai* ſzoros járásnál nyert győzedelemre nézve, ezek a' nevezetes jegyzéſek fordúlnak elöl: „Mi nem veſztettünk vólna, öt hat embernél többet, ha az Oroſz Regementjéből *Vetsei* Hadnagy, látván az ellenſég ſokaſágát, 66. emberből álló kevés népével eggyütt, magát nem ſzerentséltette; hanem annak idejében viſſza vonta vólna. — Májot *Bora; Damo*, és *Ernſt* Kapitány Urak, a' Székellyek közzűl 18-ad magokkal, 40. Törökök közzűl magokat ki-vágták, azokat mind eggyről eggyre le-apritották; közzülök pedig nem esett több el, eggy Strázsameſternél. — Azon ezüſt forma, vagy éppen ezüſtből kéſzült bokrétákat-is, mellyeket a' Török Tsáſzár, a' jó viſelet jutalmáúl rendelt vala, egéſſz ládástól el-nyerték a' miéink, és azzal jött-bé a' fő Igazgató, a' több véle lévő Tiſztekkel eggyütt, ide *Braſſóba*. — A' Bokrétáknak

hoſz-

hoſſzas gömbölyegſégű alsóbb réſzekből, jobbára, három hátra felé hajló ezüſt rezgő nyúl-ki, de némellyikből négy, 's öt-is. — Ezek közzül adtak, a' magokat jól viseltt Székellyeknek, 's már viselik-is a' ſüvegjek mellett. — Eggy el-fogott Török Záſzlótartó, azt beſzélli, hogy moſt más katonáik vagynak, mint tavaly. — Hertzeg HOHENLOE maga vallya a' Székellyekről, hogy oroſzláni módra viaskodtak. — Különöſſen magaſztallya *Bora* Májior, Kapitány *Dámó*, és *Ernſt* Urakon kivűl, *Szeverovits* és *Ball* fő, nem külömben *Lajos* és *Horváth* Alhadnagy Urakat, *Maurer*, és *Kriſtof* Regement Kadétokkal eggyütt. A' mikor pedig a' Székellyeket, mellettek tett nemes vallás tétellel tiſzteli: nem foſzt-meg más vitézeket-is, az érdemlett ditsérettől, mellynek tzéllyainak esméri különöſſebben a' *Toskána* Huſzárjai közzül, *Geidler*, és *Gányi* Kapitány Urakat, az *Oroſz* Regementjéből Alhadnagy *Fuchs* Urat, és az ágyúk körül nagy ſzorgalmatoſſággal 's haſzonnal forgolódott *Ruſſzó* (Rouſſeau) Főhadnagy Urat. — A' *Szebeni* Levélből, melly költ Aug. 29-dik napján, ide iktatjuk a' következendőket. — A' *Bozzai* Paſſusnál, nem régiben esett ſzerentsés ütközetre, maga vezérelvén a' fő igazgató Hertzeg Székelly Lo-

va-

vaſainkat, eggy *Bora* nevezetű Conſcriptus (ki-irott) katonából elő ment Májior Úr, ki kérte magának, hadd ő tsaphaſſon leg-előſzſzör, az ellenſég közzé. Meg-is nyerte, és többet tselekedett, mint tsak reményleni is lehetett vólna. Mert, véle tsak egyſzerire néki kerekedett, eggy, vagy két Tzúg Huſzárjaival, 5000. Törökſégnek olly tüzesſen közibe vágatott, 's mind maga, mind pedig embereinek Herkulesi erejekkel, és bátorſágokkal, a' nagy ſzámú ellenſégnek, úgy eſzét veſztette, hogy az, az ezeket követett Székelly Huſzárok Svadronnyának elsŏ meg-látáſára, hátat forditott. — A' tsete paté egéſſz eſtvig tartván, 11. órakor éjtſzaka, eggyütt ettek a' Tiſztek, a' fő Igazgatóval. Az aſztalnál, tréfaképpen mondja a' Hertzeg, *Bora* Májior Úrnak: Az Úr, kikéré magának az *Avant Gárda* (a' nagy ſereg előtt menő katonaſág) vitelét, 's nem tudom, maga ſzeméllyeſſen mit tett, talám eggy Törököt ſem vága: Erre, hevenyiben a' Májior Úr, így felele: „Az Iſten, ne legyen Iſtenem, ha 11-et nem vágtam.“ — Kapitány *Dámó* Úr pedig bele ſzóllván azt mondja: „Én pedig, tsak hetet.“ — Kinem lehet azt mondani, millyen nagy örömmel beſzélli az egéſſz történetet a' fő Igazgató, annyival-is inkább, mivel a' ſzegény

Le-

Legényekből lett Székelly Tiſzt Urak, jobb Magyarok lévén még, mint Németek, némelly ki-fejezéſeikkel nagy múlattságat okoznak, a' jó ſzivű Hertzegnek. — A' *Toskána* Huſzárok közzűl-is lévén ott eggy Svadron, ezt-is meg-inditotta vólt a' Hertzeg, de látván, hogy a' Székelly Huſzárſág tsak magára-is jól viſzi a' dolgot, *Haltot* (megálly) kiáltatott, mellyen, annyira békételenkedtek a' *Toskána* Huſzárjai, hogy a' mint maga beſzélli ezt-is a' Hertzeg, nem lehetett egyebet hallani, hanem, a' ſzűntelen való: *Teremtettét.* — Eggy átallyában, igen nagy betsben, és meg-külömböztetésben áll ezen nagy, és vitéz Úr előtt Nemzetünk, 's annak katonái, kivált, minekutánna már a' gyalogſág-is, bajonétjának a' haſznát ſzerentséſſen meg-próbálta vólna, ugyan tsak a' Hertzeg javasláſára, a' Török ellen. — A' *Fokſánnál* fogott Törököket, a' múlt héten vivék itt kereſztűl *Károlyvárra*, 54. vagy 56. vala ſzámok. Közöttök eggy Aga-is vólt, a' ki fogſágában-is tsak a' kardján, és turbánján búsúlt, a' kardja magában igen betses, a' turbánja pedig 300. aranynál-is többet érő lévén, minthogy éppen annyi arany vólt beléje el-varva. — Így végzi, az érdemes Levél iró Úr, maga Levelét: Az idén, nem féltünk még, az ellenſég bé-

ron-

rontáſától; de félünk ám az éhſégtől, Orſzágunknak nagy réſzében, nem leſſz annyi gabona, a' mennyi az el-vetett mag vólt. — A' Török buza (tengeri, vagy kukoritza) is, hogy kéſzülhet-el, a' tartós, és még alig értt ſok eſſözés miatt, bizonytalan.

Bétsből.

Ő Felſége már régtől fogva, az arany ér miá ſokat ſzenvedett, azért-is azt az el-múltt hónapnak 18-dik napján, *Laxenburg*-ban, *Brambilla* fő Seborvos Úr fel-metz-tzette. Abból következett ſebjére nézve, kénteleníteteti Ő Felſége, darab ideig ſzűntelen artzulatjával le felé feküdve. az ágyban maradni, mellyből, tsupán Aug. 28-dik napján vehette fel egy két órára magát. — Azon a' napon, FERENTZ fő Hertzeg, ismét le-indúla a' nagy hadhoz, és ezen hónapnak 3. vagy 4-dikére várták *Zimonba*, Gróf PELLEGRINI fő hadi Vezér Úrral. — Ugyan azon a' napon, a' fő Hertzeg Aſzſzony-is, FERENTZ F. H. Hitveſſe, el-bútsúzott Ő Felſégétől, 's *Bétsbe*, a' maga téli lakozáſa hellyére bé-költözött. — Ő Felſége maga-is ott hagyta *Laxenburgot*, minthogy az alatta folyó *Kaltengang* nevű patak, a' minapi ſok eſſözés által meg-áradván, az egéſſz Tsáſzári kertet, és a' Kaſtélynak alsó ſzobáit el-öntötte. Jött a' *Hettzendorffi*

nyá-

nyári Kaſtélyba, *Schönbrunn* mellé, másfél óránnyira *Bétshez*, a' hol már, mint halljuk, friſſen vagyon, 's kezd régi ſzine-is megjönni, minekutánna mind ſebje meg-gyógyúlt tökélleteſſen, mind a' hideg-is, eggy hónapjánál több, hogy nem veſztegeti.

Ő Felſége, néhai Gróf *Jankovits* Antal Úr hellyébe, a' *Septemvirális* Tábla Birájává, M. *Végh* Péter Urat rendelé, ki-is, a' múltt vaſárnapon, az az, Septembernek 6-dik napján, reggel, Gróf PÁLFY Károly fő Cancellárius Úrnál, a' két Vice Cancellárius Gróf *Majláth*, és Gróf *Teleki* Sámuel ő Excellentziájok jelen létekben, fő hivatalának folytatáſára nézve, a' hitet esküvéſsel le-tette. — Hellyébe, a' Királyi Tábla Birájává, M. *Úrményi* Jósef Úr, a' F. Helytartó Tanátsnak eddig vólt máſodik Előljárója, válaſztaték.

Tegnap, 8. órakor, érkezett viſſza *Bétsbe*, Gróf HADIK András Fő Vezér Úr. — — — — —

Eggy Kurir, tegnap azt hozá hirűl, hogy az *Oroſzok*, a' *Svédeknek* eggy ſereg tengeri fegyveres hajóikat a' *Bált* tengeren, réſz ſzerént el-fogták, réſz ſzerént elsüllyeſztették.

A' jövő Hónap elejivel, eleget akarván tenni az érdemes Közönſég' kivánſágának, kéttzer kezdjük eggy héten járatni Írásunkat.

Küldjük, a' nemes Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének képét.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 18-dik Napján,

A' Szerimben tavaly meg-történtt Hadi dolgoknak folytatása *).

Estek ugyan tsak, a' nagy Táboron kivül gyakor tsatázások, a' *Besánia* alatt táborozó kis seregünk, nem külömben a' töltés túlsó részére, és a' *Száva tsuttsa* **) felé őrizetre ki-

S

*) Az a' mi itt kezdődik, mindjárt az után az előadás után való, melly Septembernek 4-dik napján kolt Irásunk 195-dik Levelén így végződott: „közel 20,000. pedig Ispotályra-is szorúltak.“

**) *Száva tsuttsának* (Sauſpitze) nevezik azt a' kőz foldet, melly a' Szávának a' Dunába való szakadásánál, e' két viz kozott fekszik *tsuts* formára. E' volt az egéſz múlt esztendőben a' Torokoknek búvó hellyek, a' mellyből teméntelen károkat

ki-küldött embereink, és a' Törökök között: a' mellyeket mi is, im e' következendőkben kivántunk egy két ſzóval illetni. — Juniusnak elején, tsajkákra kelvén éjtſzakának idején, a' *Belgrádi* Törökök egynéhány ízben ſzándékoztak, a' Száván által evezvén, partunkra ki-ſzállani; de népünknek ſebes tüzeléſe miatt, ſemmiképpen reá nem mehettek. — Juniusnak 15-dik napján, F. M. L. Hertzeg HOHENLOE-nak hirűl hozták, hogy valami 300-ig való Törökſég, hat hajókon *Belgrád* felé igyekezik: parantsolá azért, hogy a' *Neugebauer* Regementjéből két Kompánia, 4. ágyúval rejtené-el magát, a' Száva partján lévő ligetben, a' *Tzigány* ſzigete alsó végének által ellenében. A' Törökök előre a' lesről nem-is gondolkoztak; hanem midőn már éppen a' les helly előtt vólnának, eſtve 8. óra után, akkor vettek eſzre valamit, 's azért-is dugaſzban lévő katonáink felé, kezdtek mind kartátsokkal, mind puskákból lövöldözni. De a' mi á-

gyú-

---

kat okoztak. Az arra a' végre éppen olly alkalmatos-is vólt, mintha ugyan mondva kéſzűlt vólna ſzámokra, mert rakva van régi vastag Fűzfákkal, a' nád-is bokrokkal elegyeſſen sürűn felnőtte, gödros-is imitt amott.

gyúink az első lövésre, úgy találták a' Török hajókat, hogy közzülök tsak hamar három kereſztűl lyukadt, és a' Törökök, kik még életben maradtak, a' már majd ſzintén elmerűltt hajókbol a' vizbe ki-ugrándoztak, olly reményſéggel, hogy talám életeket meg-menthetik: de többnyire nagy jajgatások között mind belé veſztek. — Juniusnak 18-dikán, fényes délben, olly vakmerőſégre vetemedett eggy 50. főnél többből nem álló fót Törökſég, hogy a' Száva tsúttsára kiſzállván, *Dunavetzig* jött *), mellyet megſejtván az ott őrizeten lévő *Csesvitz* vaſas Regementjebéliek, leg-ottan két réſzre oſztoltak, olly tzéllal, hogy egyik réſz az ellenſéget elölről, a' másik pedig hátúlról támadhatná-meg azon egy időben, a' minthogy ſzerentsés ki-menetellel-is, mert 15-öt közzüle le-apritottak, a' meg-maradtak pedig ugyan el-horták magokat. Itten *Minutillo* Alhadnagy Úr, magát igen derekaſſan

S 2 viſel-

*) *Dunavetz*, eggy viz ſzakadéknak a' neve, melly a' Szávából jon ki, a' *Beſániai* motsáron kereſztűl megy, 's úgy foly oſztán a' Száva tsúttsánál a' Dunába. Nagy melegekben, mint a' minémuek jártak az el-múlt 1788-dik eſztendőben, ki-ſzokott ſzáradni.

viſelte, 's melly Törököt le-vágott, nyerge kapájába tévén, úgy hozta el magával. — Nem sült-el tehát ez úttal a' Török ſzándéka; hanem — Juliusnak 22-dikén virradóra, 3000-en lopódtak közzüle a' Száva tsúttsára a' náddal elegyes fűzes közzé. A' Spahik által-is jöttek, éppen elejekbe a' miéinknek; mivel éſzre vették, hogy ezeknek megvólna tiltva az ő reájok való ütés, sőt tsak tüzelés-is *); de hogy az ágyúkkal kezdték ijjeſzgetni, viſſza vették magokat a' ligetben lappangó Jantsárokhoz. — Innen egy óra múlva fel-kerekedtek, és a' Száva partján, a' nád 's bokrok között el-mentek, a' *Beſánia* felől álló *Pellegrini* Regementjebéli legſzélső vigyázóinknak eſtek nagy ſebeſséggel, kik igyekeztek ugyan magokat, *Chriſtian* Had-

*) Olly tzéllal, hogy az ágyúkhoz közelebb tsalhatnák őket. — Ha Torok jött; a' fő Vezér mindjárt Kontenánſzot (Contenence) kiáltott, melly annyit tett, hogy a' miéink tartóztatnák-meg magokat, az ellenſégre való tüzeléstől, annyival inkább annak meg-támadáſától. — A' *Wurmſer* Vitézei közzül némellyek a' *Kontenárſz*-ból, *Kantza Tántzot* tsináltak, és ezért mondták oſztán: az illyen amollyan *Kantza Tántza* miá, még tsak nem-is ſzabad az embernek magát óltalmazni.

Hadnagy Úr igazgatása alatt, a' mint lehetett oltalmazni; de bennek ugyan tsak sok kár esett, míg a' *D'Alton*, és *Lobkovitz* Regementjebéliek, a' *Wurmser*-ébŏl pedig *Berg* Hadnagy Úr kormányozása alatt, mintegy ötven Lovasok nem érkeztek, és a' nagy számú ellenséget rólla el nem verték. A' *Pellegriniébŏl* tsak egy fa törzsök körŭl 18-an találtattak fŏ nélkŭl, kiknek mind a' törzsökön vagdalták el fejeiket a' Törökök. Öszveséggel pedig részünkről 52-en estenek el. — Minekutánna értésekre esett a' Belgrádiaknak, minémŭ szerentséssen ütöttek-bé több hozzájok tartozóik, Augustusnak 8-dik napján, *Orsovánál*, és *Suppaneknél* a' *Bánátba*, a' kik osztán ugyan tsak a' fŏ Seregnek-is nagyobb részét *Kárán-sebesnél* zürzavarba hozták *); tehát ŏk-is ollyast kezdtek már most forralni magokban, hogy ha tsak szerit tehetik, *Zimont*

*) Hogy ŏ Felségének fülibe jott, az ellenségnek Országunkba nagy számmal lett bé-ütése, legottan *Zimon* alól, a' fŏ seregnek nagy részével fel-kerekedett, és Augustusnak a' közepén által-is ment *Szurdoknál* a' Dunán, olly tzéllal, hogy a' pusztító Törökséget szándékában meggátolhassa.

meg-vegyék, és annál fogva, erről a' réſzről, Hazánkba bé-rontsanak. Illy meg-határozáſsal, Septembernek 8-dik napja éjtſzakáján, 2. ágyújokat az úgy neveztetett *hadi Szigetbe* (Kriegsinſel) ſzállították, és *Zimon* ellenébe fel-is ſzegezték. Azokkal, mindjárt reggeli hat órakor el-kezdtek keménnyen lövöldözni a' Strázsáink 's a' város felé, mellyben két háznak a' tetejét-is bérontották. A' Száva tsúttsát közel 1500-an meg-lepték, kik déllyesti 12. óráig, magokat egéſſz erőben nem igen mutogatták; hanem 1. óra felé oſztán jól ki lehetett venni, hogy mintegy 25. záſzlók mozognak a' nád között, és ezentúl tsak hamar, az öſzve tsoportozott Törökſég, nagy rivalkodáſsal az oda nem meſſze állott Uhlánusaink felé rohant. De bezzeg korántſem ezek forditottak moſt néki hátat — hanem ő ezeknek, a' kik magokat átallyában olly vitézi módon forgatták ellene, hogy ezen naptól fogva éppen más ſzemekkel kezdették nézni a' Törökök-is az Uhlánusokat. Ugyan tsak még-is meg-fordúltak egyſzer, és hevennyiben újj ſzerentsét akartak próbálni vitéz Uhlánusaink ellen: de hogy a' *Czesvitz* vaſas Regementjéből 1. Oſztálly, a' Jóſef *Toskána* Dragonyosſai közzül pedig kettő ſegittségre érkezett, azonban a' nemes *Wurm-*

ſer

ſer Magyar Lovas Regementjéből-is 1. Oſztálly a' *Besániai* töltésről ſebes vágtatva elő nyargalt, és midőn már a' tsata tartana, jobb felől ugyan tsak lelkeſſen közikbe tsapott: eſzek nélkül ſzaladtak viſſza. Közel 300-ra rá ment a' hóltjaiknak és ſebesſeiknek ſzámok. Az el-esetteknek ugyan nagyobb réſzét, ſzokás ſzerént magokkal el vitték; mindazáltal 71-et még-is a' tsata piatzon kénteleníttettek hagyni. — Réſzünkről 31-en eſtenek el, 42-en pedig ſebet kaptak, azok között 4. meg nem nevezett Tiſzt Urak-is, kiknek kettejek *Brezányi* Jósef, és *Pachman* Ventzel Huſzár Hadnagy Urak lehettek, kik az ellenſéggel különös bátorſággal meg-vagdalkoztak. — Egéſſz népünk ditséreteſſen hartzolt, a' mint a' dolog ki-menetele-is meg-mutatta: a' *Wurmſer* Magyar vitézei pedig 1. záſzlót el-is vettek, kiknek fő Strázsameſtere *Vogel* Úr, böltsKormányozáſának, 's bátor vitézkedéſének jutalmáúl minden jelen lévő Generális Urak vallás tételek ſzerént, a' Therésia kereſztjével való megtiſzteltetésre érdemesnek itéltetett. — A' következendő nap, úgymint Sept. 10-dik napján, ismét akart valami 2000-ig való, nagy hajókra rakodott Török lovaſság, 's gyalogſág valami izgágát tenni: de látván, hogy a' miéink kéſzen várják, tsak tanátsos-

ſabbnak itélte, a' *Belgrádba* való viſſzatérést. — Ezentúl mind inkább inkább terjedt *Zimonban*, 's az egéſſz környéken az a' rémitő hír, hogy a' *Belgrádiak*, török ſzakad még *Zimonnak* végire járnak, melly hirből ſzármazott félelmét a' föld népének *Mehádia*, *Ujpalánka*, *Fejértemplom*, *Káránſebes*, *Pantsova*, 's más Bánáti hellyſégek ſzerentsétlen ſorſoknak ſzomorú értéſe még inkább nevelte. Illy rettegéſek, és ſzorongattatáſok között, *Zimont* a' lakoſoknak nagy réſze ott-is hagyta; úgy hogy ſzoros parantsolatot kelletett ki-adni, hogy a' ki viſſza nem tér, minden jóſzágát elveſzti. — Októbernek 15-dik napján, dél után 3. órakor, a' Dunának bal ágán jelentek vólt meg a' Törökök, 13. nagy Tsajkákkal, a' *Hadſziget* mellett, és az ott vigyázaton lévő leg-ſzélső kis Tsajkánkra *) keménnyen kezdettek tüzelni. Ez viſſza vonta magát, az innen rajta vigyázó kis Tsajkához: de az ellenſég ſzáma ſzaporodá-

ſá-

*) A' *Tsajka* (Sajka) ollyan fedeletlen hajót jelent, mellyre kis ágyúkat ſzegeznek, és katonákat állitanak. Kétféle nemei vagynak, nagyok t. i. és kitsinyek. A' nagyokon 6, a' kitsinyeken pedig 4 ágyúk ſzoktak lenni, mind három három fontosok.

ſával, mind kettő hátrább vonúlt a' nagy Tsajkáig. A' lármára, az úgy neveztetett Pontonéroknak (Pontoniers), hajókkal 's hidakkal bánóknak fő Strázsameſtere *Redange* Úr, *Zimonból* két nagy Tsajkával ſegittségre jött, és midőn még így ſem lehetett ellent állani, maga *Magdeburg* Generális Úr-is, a' Tsajkáſoknak, és Pontonéroknak a' Vezérjek, egy nagy Tsajkával ott termett, és e' ſzerént már a' Tsajkák ſzáma hatra nevekedvén, azokat az emlitett Generális Úr ſorba állította, és a' Törököké ellen derekaſſan tüzeltetett. Ez alatt érkeztek a' nagy Tsajkáknál is nagyobb, *Albertről*, *Erſébetről*, 's *Ferdinándról* neveztetett 3. Bárkák, *Immens* fő Strázsam. Úr vezérléſe alatt, mellyeket még végre három nagy Tsajkák-is követtek. Öſzveſéggel tehát már 48nális több ágyukból lövöldöztek a' miéink, mellyet nem-is ſzivelhetvén tovább a' Törökök, el-evedzettek, annyival-is inkább, mivel az eſtve-is bé-következett. — Ezen valóba ſzép, és a' nézőknek ſzemeiket gyönyörködtetett vizi tsata, úgy eſett meg, hogy általa eggyik réſznek-is valamelly igen tetemes kár nem okoztatott.

Minekelőtte a' *Szerimben* tavaly történt hadi dolgoknak elő adáſát bé-fejeznénk, úgy itéltük, hogy illendő léſzen, a' *Serviában*

fel 's alá puſztitott ſzabad ſeregeinknek nevezeteſſebb tselekedeteiket-is fel-jegyezni, és azért itt inkább, mint másutt; mivel ezeknek-is, a' nagy Armádiának fő igazgató ſzékétől vólt függéſek. — Azon ſzabad ſeregbéliek, a' kik a' Töröktől jöttek által hozzánk, és *Kótsó* nagy katona vezérjek alatt vitézkedtek, nagyon ſok károkat, és hátra maradáſokat okoztak, kiváltképpen a' *Belgrádiaknak* az által, hogy bé menvén *Belgrádon* alól, majd egéſſz 10. mértföldnyire *Jagodináig*, mind ezzel, mind más mező-városokkal lehető egyesüléſeket megakadályoztatták. Történt tudniillik a' többek között, Mártziusnak 31-dikén, hogy valami 700-ig való, réſz ſzerént lovas, réſz ſzerént pedig gyalog *Belgrádi* Törökök, *Jagodinából*, fegyveres őrizet alatt, liſztet, és holmi hadi kéſzületeket akartak hozni. — Midőn már a' *Karaula* nevezetű Tsárdáknál lévő ſzoros úton jönnének; a' magaſságról, mellyre az előtt vették vólt fel magokat ſzabad ſeregbélieink, olly keménnyen tüzeltek reájok, egéſſz két óráig, hogy közzülök 100-an maradtak a' ſzoros úton halva, a' többek pedig eſzek nélkül ſzaladtak el. — A' miéink közzül tsupán ketten eſtek el, és ketten ſebeſedtek meg. — Májusnak 29-kén el-küldött Major *Michaelovits* Úr, a' *Szabáts*

és

és *Belgrád* között készitett *Zabres* nevezetű föld-várból, bizonyos számú kerülőket keze alatt lévő szabad seregbéliek közzül; a' kik hogy meg-sejtették azon Török lovasokat, és gyalogokat, kik valamint máskor, úgy most-is mintegy 300-an kiférték a' *Belgrádi* Basa 30. vagy 40. Tevéit, és 31. tereh hordó lovait, egy *Knesug-Usein* nevezetű malomhoz; tsak azt várták, hogy a' Törökök a' malomnál meg-telepedjenek, melly hogy meg-lett, azonnal 4. felöl egyszerire meg-támadták, 's közzülök majd 70-ig valót tsak hamar ki-végzettek, 4-et el-fogtak, a' 31. lovakat-is mind el-hozták, és a' Tevékből tizet. — Vissza jövet valami 30. lesben álló Törökökre bökkentek; de ezeken-is magokat szerentséssen keresztül vágták, leaprítván vagy húszat közzülök. — Emlitett Major *Michaelovits* Úr, Juniusnak 20-dikán, meg-értette a' kerülőktől, hogy *Sellesniek*hez szoktak a' Törökök, egynehány száz fegyveres vitézeknek őrizetek alatt, legeltetni ki-járni, ahoz képest meg-indúlt más nap éjtszaka, a' *Sellesniki* malom felé népével, és a' hellyet meg-visgálván, az ott való tserékben úgy el-rejtette embereit, hogy a' Törökök 22-dikre virradóra ki-jövén legeltetni, ezeket észre nem vették. Hanem a' *Sremsitzi* út mellett, egy Töröknek a'

ku-

kutyája rá akadt eggyre a' bokorban, és kezdte ugatni; a' Török a' kutyája ugatáſára el-lőtte puskáját, mellynek halláſára a' Török gyalogſág, a' *Belgrádi* út felé nyomúlt. Midőn látná *Szokolovits*, ſzabad ſeregbéli Kapitány Úr, hogy az ellenſéget majd el-ſzalaſztják, jelt adnak a' meg-támadáſára. — A' tsata tartott 3. fertálly óráig, mellynek alkalmatosſágával keveſen ſzabadúlhattak-meg, a' kiket ſzabad ſeregbélieink békeríthettek. A' Törökök lehettek egynéhány ſzázan, ſokan el-eſtek, tizen el-fogattak; lovaikból-is többet veſztettek 40-nél, 15-öt pedig elevenen kéntelenítettek a' miéinknek engedni. — Ezek közzűl 3. esettel, kik között vólt *Haram Baſa Rodován*, 9. nem találtatott.

Májior *Michaelovits* Úrnak vallás tétele ſzerént, ditséreteſſen, 's bátor ſzívvel viaskodott egéſſz ſerege; kiváltképpen való módon meg-külömböztették ugyan tsak magokat *Szokolovits*, és *Novákovits* Kapitányok, *Petrovits*, és *Vlaikó* fő Vajda, és Főhadnagy *Deli Georgie*. — Juliusnak 19-dik napján, igen ſzép nyereſége vólt a' M. *Mihályevits* Úr ſeregének. Meg-értvén t. i. a' Májior Úr Kémek által, hogy *Belgrádon* alól, valami 10. mértföldel, a' *Konſtántzinápolyi* úton, az úgy neveztetett *Haſſán-*

Ba-

Basa Palánkjában, egy Basa tartózkodik alkalmas számú népével — fogja azért magát, és Jul. 18. éjtszakáján, jobbára az egéſſz *Serviai* szabad sereggel a' meg-nevezett Városnál lévő hegyekre férkezett, és reggelre kelve, musika szó alatt, a' Város felé indúlt. Valami 20. Lovasok ki-nyargaltak ugyan eleibe, és kezdettek vagdalkozni; de hogy *Michaelovits* Úr, mind tsak közelebb nyomúlt, a' több benn lévő egéſſz nép mindenfelől szaladásra vette a' dolgot, melly közzűl a' szaladás közben vitézeink sokakat le-vágtak, 3-at el-fogtak, 's 1. zászlót elvettek. Belől a' Palánkban, temérdek eleséget, sok pénzt, és mindenféle hadi készületeket kaptak, mellyekből a' mit el-hozhattak, el-hoztak, egynéhány lovakkal, 80. ökrökkel, 's más marhákkal eggyütt, a' mit pedig magokhoz nem vehettek, a' házakkal eggyütt fel-égették. Közzülök tsupán 12-en estek-el, 's ketten kaptak sebet.

Eddig még mind úntalan szerentséſſek vóltak szabad seregeink *Serviában*: hanem Aug. 3-dik napja, nékik is valóban szerentsétlen napjok vólt. Mert a' midőn, a' *Pétervárady* Határnok Regementbéli Stuttzosoknak egy részével, Kapitány *Oreskovits*, és Főhadnagy *Ratkovits* Uraknak vezérléſek alatt, el-indúltak vólna, hogy majd azon

Tö-

Törököket meg-lesik, 's viſſza verik, a' kik *Bosniából*, mint a' hire vólt, által jöttek *Serviába*, *Szábáts* vidékét puſztítani: egy-ſzerre ezernél feleſebb ſzámú lovaſaira 's gyalogjaira bökkentek az ellenſégnek, a' kikkel ugyan keménnyen kezdtek vagdalkozni, de velek ſzámos vóltok miá tellyesſéggel nem birhattak, és csak nagy úggyel bajjal, 's nagy veſzteſéggel ſzabadúlhattak kezeik közzül. Mikor a' csata után, elsőben környül nézték magokat, úgy találták, hogy ſzáz híjával vagynak, ámbár azután még ſzállingoztak némellyek viſſza. A' megnevezett vezérlő Kapitány, és Hadnagy Urak-is oda lettek. *Oreskovits* Úrról ugyan azt mondotta egy tőlünk által ſzökött, és moſt el-fogatott katona, hogy nem hóltmeg, hanem fogſágba esett. — Sept. 28-dik napján, *Wujadinovits* Záſzlótartó Úr, egynéhányad magával a' ſzabad ſeregből, egy ſereg Törökre talált a' *Malin* hegyén, melly a' *Rudnicki* kerületből, 4. foglyokból, 100 ſzarvas marhákból, és 100. juhokból álló prédával jött vala. Alig támadta-meg a' Záſzlótartó Úr a' Törökſéget, hogy az, prédáját el-hagyván, ſzaladásnak vette a' dolgot, mellyet a' miéink üzőbe vettek, 's hármat közzüle el-is fogtak, magoknak minden veſzteſégek nélkül. — Októbernek 7-dik

nap-

napján, az úgy neveztetett *Eugenius* sántzánál, ismét 103. darab marhát vettek-el a' szabad seregbéliek a' Törököktől. — Azután két nappal, közelebb emlitett *Wujadinovits* Úr, újjra öszve találkozott a' *Malin* hegyén, valami 700. pusztitó Törökökkel, kikkel, feles számokra nézve, akkor ugyan mindjárt öszve nem tsapott, hanem magát a' *Visz* nevezetű szoros útba vissza vonta, holott Legénnyeit igen jó hellyre lesbe állitván, abból, az utánna nyomúlt ellenséget úgy meg-támadta, hogy tsak hamar közzüle 23-at ki-végzett, azok között, magát a' *Szokoli Agát*-is, *Kukits* Vezért, 3. fő Törökökkel együtt. Ezen a' Törökség meg-ijjedvén, néki iramodott, 's futott *Szokol* felé, a' meddig a' miéink mindenütt nyomokban vóltak. — Részünkről 2. ember esett el, 3 kapott sebet. — Es ezek azok az emlékezetessebb történetek, mellyekben a' *Serviai* szabad seregeink, eggyen kivül, magánossan, és szerentséssen ki-mutatták ez ideig vitézségeket. —

Októb. 27. napján, vissza érkezett Ő Felsége *Zimonba*, és a' fő Seregnek el-vitt nagyobb része-is kezdett a' Bánátból vissza takarodni. Ezentúl már jobbára, mind tsak a' téli szállás készitése eránt szorgalmatoskodtak. E' végre nagy fa-színeket állitottak-fel,

mely-

mellyekben a' tél viszontagságait ki-állhatták. — Novemberben tartatott, Fő Vezér LAUDON-nak-is jelen létében, azon hadi Tanáts, mellyről már a' Horváth Országi Történetek elő adása alkalmatosságával emlékeztünk vólt.

Minekelőtte katonáink, a' ki-adott rendeléſek szerént, téli szállásokra el-oszlanának; parantsolta Ő Felsége, hogy a' *Besániai* töltés mellett készült földvárainkat-is hánynák széllyel, úgymint a' mellyeket, igen bajos lenne majd télen oltalmazni, és a' *Dunavetzen* fel-áilitott hidainkat szednék-fel. E' meg-esvén, úgy történt osztán a' következendő nap, úgymint 11-diken, a' *Szerimi* vég tsata, melly így ment véghez: A' Törökök 12. hajókkal jöttek a' *Szávai* tsúttsához, és ki-szállván, meg-támadták az ott közel állott vadászainkat, és szabad seregbélieinket. Ezeknek segittségekre jött osztán *Waldeck* Hertzeg, a' készen állott *Lobkovitz*, és *Modena* Uhlánusaival, és a' Jósef *Toskána* Dragonyosaival: hanem a' Törökök száma-is szaporodott. Mert egynéhány 100. Spahik a' *Belgrád* alatt lévő Táborból nagy hajókra rakodván, minél hamarébb ide által termettek, kik a' mi Uhlánusaink, és Dragonyosainknak két oldalról úgy nékik estek, hogy ezek eleintén hátrálni kezdtek:

mind-

mindazáltal ismét csak hamar néki bátorodván, az ellenségre olly tüzessen rohantak vissza, hogy az magát vissza vonni, és hóltjainak is nagyobb részét a' csata piatzon hagyni kéntelenittetett. — Azután pedig, egy Osztály *Wurmser* Reg. béli Magyar Lovasságnak, és egy vasas Regementnek érkezésével, magát egésszen el-is vette szem elöl, meg-gyújtván az előtt bosszúságában egynéhány kunyhójaikat szabad seregeinknek, nem külömben, a' még ott hagyott hid fákat, és azon öszve kötött csomó veszzőket, mellyek a' széllyel hányt földvárakból maradtak ott. — Részünkről az el-esteknek száma, Uhlánus Főhadnagy *Saklávszky* Uron kivül, a' Strázsamestertől fogvást számlálva, 15-re megy. Sebet kaptak *Mórotz* Vadász Főhadnagy; *Meskó* Wurmser Huszár Alhadnagy, és *Haager* Dragonyos Főhadnagy Urak, a' Strázsamestertől fogvást számlálva pedig 51. — Ló 19. veszett-el, és 70. sebesittetett-meg. — Az ellenség sebesseinek és hóltjainak száma, mint ki lehetett tanúlni, ment 300-ra, kik között fő emberek-is voltak. — Nov. 20-dik napján, eggyességre léptek részünkről, a' *Belgrádi* Basával, mellynek ereje szerént, az emlitett naptól fogva, mind két rész, magát az ellenségeskedéstől meg-tartóztatni köteleztetnék, a' minthogy

az eránt a' szükséges parantsolatok, mind nállunk, mind a' Törököknél, az említett napon ki-is adattak. — E' meg-készülvén, a' sereg téli szállásokra el-oszlott, *Szerimen* kivül, *Tót*, és majd egész *Magyar* Országban, sőt némelly része takarodott még *Morvába*-is, és *Austriába* fel egész *Lintzig*. — Maga Ő Felsége már 27-dikben *Budán* vólt, Decembernek pedig 5-dikén ide *Bétsbe* meg-érkezett, mellyből ez előtt 9. hónapokkal indúlt vala ki.

Folytatása következik.

A' Bánátból. Augusti. 28. és 29-dikén, 15,000, vagy másfok szerént, 25,000. Törökön győzedelmeskedett Hadi Tármester Gen. CLERFÉ Úr, *Mehádia* körül, 5. Batalionból, és 11. Osztálly Lovasságból állott népével. Mindjárt az első útközet hellyén több maradt az ellenség közzül halva 300-nál. Az erdőkben pedig, csak a' két nap, többet le-öldöstek Vitézeink 700-nál, a' több Törökségtől külön szoritott 3000. Jantsárok közzül. A' 84. el-fogattak között vagynak 8. Tisztek-is. Nyertünk 5. réz ágyúkat, *Kosztolányi*, és *Szarvasi*; *Erdödy* Huszár Kapitány Urak vitézségek által. Ezen kivül 32. puskaporos szekereket, és 8. zászlókat. Közzülünk 30. estenek-el, 89. kaptak sebet, 9-en nem találtattak. — Az egész sereg ditséretessen forgatta magát; az *Erdödy* Regementjének pedig itt-is ki mutatott hadra termett vóltát nem lehet eléggé magasztalni. Még a' felségeik-is a' Huszároknak, szembe mertek szállani az ellenséggel, és eggy közzülök oszve-is vágott 1. Jantsárt. — A' Torok egésszen által verödött a' Dunán.

LAU-

LAUDON Fö Hadi Vezér, meg-értvén eggy Seráskiernek *Niſſából Belgrád* felé való sietését, a' kirendeltt idönél 2. nappal hamarébb által vitte seregét a' *Száván*, hogy a' Seráskiert a' *Belgrád* körül lévö hegyek el-foglaláſában meg-elözheſſe. — Az egéſſz gyalogſágot 5. négy ſzeg formába állitotta, kozibe pedig a' Lovasſágot. Már a' külsö városokat fel-gyújtották, a' tsavargós árkok ásásához-is hozzá fogtak. — Mig az oſtrom tart, minden Legény 1. meſzelly bort fog kapni. Jó kedvek vagyon; a' fold népe-is 10,000 ként, musika ſzó köztt nagy örömmel takarodik tölünk ásókkal, kapákkal *Belgrád* alá.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

A' Tsáſzár Regementje' Hiſtoriajának folytatáſa.

Májusnak 11-dikén, *Ruktzinon* alól, ſátor alá ſzállitotta H. COBURG maga seregét; a' leg-ſzélsö, 's ugyan azért leg-is veſzedelmeſſebb vigyázatoknak meg-tételére pedig el-küldötte *Chotym* alá, tsupán egy órányi meſſzeſégre a' vártól, nagy Vitéz *Ka-*

rá-

rátsai (Karajtzai) Urat *), melléje adván, más lovaſokon és gyalogokon kivül, a' Tsáſzár Regementjéből, *Köſzegi* Májior Úr Oſztállyát. Az emlitett *Karátsai* Úr, mindjárt Májusnak 13-dikán, el-indúlt egy Svadronnal a' *Köſzegi* Úr Oſztállyából, a' *Niſtra* **) vize

*) A' meg-nevezett Ur, ſzületett Horváth Orſzágban. Edes Attya-is katona Tiſzt vólt. — *Bétsbe* lett eggykori jovetele, kéſzitett elsö útat érdemlett ſzerentséjének meg-tevéſére. Ugyan-is, H. ESZTERHAZY, a' nemes Magyar Testörzöknek akkori Kapitánnya, ſzép termetére nézve beléje ſzeretvén, addig nem nyúgodott, mig M. THERESIA-tól, ha mind némelly akadállyok után-is, meg nem nyerte, hogy a' nemes Magyar Testörzök közzé bé-vetetödjön. Innen, nagyobb Tiſztſégre ki-lépvén, már a' jelen lévö háborúnak kezdetével, 's folyamatjával, a' *Levenéhn* könnyü Lovas Regementjénél Oberſtlieutenánti ranggal ékeskedve, adta egymásután, okoſſágának 's különös vitézſégének nevezetes próbáit, mellyekkel azt érdemlette, hogy az el-múltt eſztendöben *Chotym* alól Oberſteri, ebben pedig, *Fokſán* mellöl Generálisi fövel jött-el.

**) *Niſtra*, vagy *Dnieſter* eggy nagy folyó víznek a' neve, melly *Gallitziában*, a' Carpathus hegyei közzül eggyen veſzi eredetét. El-válaſztja Lengyel Orſzágot Móldvától; az Otzakóvi Tatárokat Beſſarabiától. Ama' két hires várnak-is, *Chotym-*

vize mentében visgálódni; más, ugyan azon osztállybéli Svadronnak pedig meg-parantsolta, hogy óltalmául, mindenütt utánna tartson. Midőn már egéſſzen a' vár előtt lévő ſántzig el-ment: ki-rohant ellene 2000-nél feleſebb lovaſságból, és ſzintén 3000-nél ſzaporább gyalogſágból álló Törökſég, nagy dühösſéggel. Látván a' bölts kormányozó Úr, hogy olly ſzámos ellenſéggel ki nem köthet; azt, kemény puskázáſsal tartóztatni, 's magát el-hagyott több népéhez viſſzavonni kezdette. Bé érvén ſzerentsésſen, a' már akkor négy ſzeg formára elő állott ſeregét, még így ſem akarta magát ſzerentséltetni, hanem hátrább vonúlt. Ennek ſzemléléſére, a' Török még inkább el-bízta magát. Lovaſai nagy ſzámmal nyargaltak négy ſzeg formára vett népünk felé. A' gyalogſága-is el-követte, három ágyuival, a' mit el-követhetett. Nem ſzenvedhetvén többé *Kőſzegi* Májior Úr az ellenſégnek olly rettentő hatalmaskodáſát, ſzóllítja bátoritó únſzolásſal keze alatt lévő meg-hittebb vitézeit, kik-is a' hozzájok való bizodalomnak meg-

---

tym-nak és *Bender*-nek alatta foly-el, 's úgy ſzakad oſztán *Akkierman*, *Bialogrod*, *Moncaſtron*, vagy meg másképpen *Tsetate Alba* nevezetű erősſégénél Beſſarabiának, a' fekete Tengerbe.

meg-felelő kész fel-buzdúlásſal, leg-ottan rendjekből ki-nyargalnak, 's úgy tsapnak, a' győzedelemről álmodozó ellenség közibe, hogy az, ſoká ki nem állhatván, eggy felől ugyan a' Magyar kéz súllyát; más felől az ellene ſzegzett ágyúknak tüzeléſét, ſzaladásra vette a' dolgot, 's ekképpen, midőn népünkből még tsupán hármat ſebesíthetett-meg: ő maga 200-zal keveſedett ſzámmal futott viſzſza. — Májusnak 19-dikén, meg-akarván boſſzúlni a' minapi gyalázatot, minden bízgatás nélkül, eggyſzerire tsak fel-kerekedett, és *Zsura Holaj* Basának vezérléſe alatt feleſſen népünk előtt termett; de nem érte-el tzéllyát. Mert elől állván Magyar ſzivű *Kőſzegi* Úr, ſerkenti *Boronkai* Kapitány, még akkor Főhadnagy Urat, hogy maga mellé vévén 20. embert, minden tartózkodás nélkül hajtson neki, ki-is azonnal ki-ſzóllit 20-at Legénnyei közzül, meg-indúl velek ſebeſs nyargalvást, 's midőn már közel vólna az ellenséghez, kardot-rántatván, olly tűzzel 's erővel vág annak jobb ſzárnyába, hogy tsak egy két pillantatig, már hat Tsalmások földre húllának. Az ellenség környűl vette minden felől vitéz *Boronkai* Urat, de látván, hogy arra a' Magyar ſemmit nem igyel, hanem öli vágja karikára minden felől, 's azonban nagy nevezetű *Halász* Kapitány Úr-is érkezik

zik a' Hadnagy Úr ſegittségére, ugyan tsak 20. vitézeivel; *Puskás* Hadnagy Úr pedig éppen azon időben, a' bal ſzárnyára rohan: kezd ſzivében meg-tántorodni, és az emlitett Baſa ſogorának el-esttével, már ſzaladni-is. — A' miénk élvén az alkalmatoſſággal, az ellenſéget nem tágitották, 's közzüle a' kergetés közben-is ſzámtalant földre boritának. Ekkor-is tehát, valamint elébbeni dühösködéſe alkalmatoſſágával-is az ellenſégnek, tsak a' Tsáſzár Regementje Vitézei tettek ki főképpen magokért — másokért-is. — De nem itt határozódik ezen Magyar Bajnokoknak vitézſégek. — Májusnak 24-dikén, meg-értvén *Karátsai* Úr, hogy a' Törökök ſzámára, fegyveres őrizet alatt, feles ſzámú, gabonával 's liſztel gazdagon meg-rakott ſzekerek érkeznének: el-indúla népének eggy réſzével, azoknak el-foglaláſára; mellyeket a' vár előtt, éppen még jókor el-érvén, parantsolá a' Tsáſzár Regementje Oſztállyából mellette lévő *Fehjér* Kapitány Úrnak, hogy a' ſzekereknek fedező paisúl lévő Törökſéget 50. vitézekkel támadná-meg, kik között vóltak, ditséretes magok viſelésű *Boronkai* Fő, és *Bárány* Alhadnagy Urak-is. Az emlitett Kapitány Úr után pedig, óltalmúl rendelte annak vitéz pajtáſſát *Gombos* Kapitány, és még a' *Levenéhr* könnyű lovaſai közzűl

Kapi-

Kapitány G. *Unfertzagt* (Unverzagt) Urat, mindenikőjöket ötven, ötven Legénnyel. Az elöl meg-nevezett *Fehjér* Kapitány Úr, leg-ottan a' ki-adott parantsolatra, környúl veszi elöl, hátúl 's óldalvást a' szekereket; *Gombos* és G. *Unfertzagt* Urak-is pedig nyomban ott teremvén, így osztán a' Törökséget eggyesúlt erővel úgy meg-szoritották, hogy felejtette az ellent állást, 's a' szekerek' oltalmazáſát; csak maga menekedhetett vólna: De Lovasſaink nagyobb részént végire jártak, ki-vévén valami keveſet, a' kik talám néminémű fortéllyal élhettek ſzabadulásokra. A' miéinknek egyéb károk annál nem vólt, hogy két lovok kapott valamelly kitsin ſebet. Hoztak el 23. lovat; 48 darab ökröt; 4. eleſéggel meg-terhelt nagy ſzekereket, mellyeknek több részét öſzve darabolták, fel-égették, vagy a' *Dnieſter* vizébe vetették.

Folytatáſa következik.

* * *

Ő Felſége, midőn már láttatott vólna egéſſzen hellyre állani: két nappal ez előtt újjolag ágyba esett.

A' tavaly el-fogott, és eddig *Brünben* ſzabadon éltt Móldvai Fejedelem *Ypsilándi*, valamelly levelezés miatt, a' *Brün* mellett lévő *Spielbergi* várba zárattatott.

Küldjük a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Granatéros-ſait, kiknek ſetét kék hajtókájok, ſejér gombjok, és sinórjok vagyon.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 25-dik Napján.

A' Szerimben történtt Hadi dolgok' elő-adásának folytatása, 's annak mind ez ideig való le-hozása.

A' millyen rekkenő melegek jártak vólt tavaly az egéſſz nyáron: ſzintén ollyan rend kivűl való hideggel köſzöntött bé a' tél mind-járt eleinten, melly annakutánna mód nélkül tartós-is vólt. Ennek súllyát érzette a' föld népén, 's a' több ſeregeken kivűl különös-ſebben, a' *Szerimnél* táborozott fő ſeregnek, mind az onnan meſſzebb esett téli ſzállá-ſokra sietö, mind kivált a' *Zimonnál* télire is hellyben a' mezön maradott réſze. Sokra telne azon ſzenvedéſeknek érezhetöképpen való le-iráſa, mellyeket a' hoſſzas utazás közben amaz-is kéntelenítteteti ki-állani. Kinek ke-ze, kinek lába, kinek órra, 's füle fagyott

el. Sokan el-kénszeredvén, az utból kidültek. Ritka vólt pedig átallyában, a' legerőssebb természetüek közzül-is, a' kinek változása ne következett vólna. Mind ezeket lehetett szomoruan tapasztalni azokon, a' kik itt *Bétsnél* el-takarodtak. De még-is tsak könnyebben vólt osztán ezeknek dolgok, hogy egyszer hellybe verekedhettek, — hanem bezzeg ugyan ki-jutott, a' *Zimon* alatt teleltt népnek, az egéssz tél-is, valamint szintén a' nyár. — *Zimonnál* maradtak 10. Batalion Granatérosok; a' *Ferdinand* fő Hertzeg, Gróf *Gyulai*, és eggyik Hertzeg *Eszterházy* magyar gyalog Regementjeikből 2. Batalionok, a' *Wurmser* Magyar Lovassainak 2. Osztállya, a' *Lobkovitz*, és *Modena* könnyű Lovas Regementjeik, és azoknak Uhlánussaik, a' Vadászok, a' Serviai szabad seregek, és a' Tsajkások: F. M. L., és a' *Ferdinánd* Regementjénél a' Hertzeg képét viselő Generál *Browne*, Generál *Magdeburg*, és Generál Hertzeg *Waldeck* kormányozások alatt. Ezen népnek eggy réfze kivül a' mezőn tartózkodott egéssz télen által fa szinekben, mellyek tsak el lehet gondolni, minő hangosok lehettek, azokban a' farkas orditó hidegekben, ollyan hidegekben, mellyekben az őrizetre ki-rendeltettek álló hellyekben úgy öszve fagytak,

mint

mint a' tsont *), annyival-is inkább, mivel sem a' bé-fagyott Dunán, sem pedig szárazon, a' sok hellyeken majd 2. ölnyi magasságra nevekedett hó, 's a' szertelen hideg miá, fát oda tellyességgel nem lehetett szállitani. De nem lehetett egyebet-is, és ugyan azért felette drága vólt minden **). Hihető, hogy éppen ez a' rettentő nagy hideg-is vólt inkább az oka, mint sem a' kötés, hogy a' Törökök a' miéinknek darab ideig nem alkalmatlankodtak: mert hogy Január. 27. napján, 14. szabad seregbélieinket kézre keríthették, azokat vissza adni nem akarták, Febr. 9. napján pedig, t. i. éppen azon a' napon, mellyen tőlünk tavaly a' háború meg-izenődött, 3. Tsajkákon a' Száván által jöttek, a' végső őrizeten álló Uhlánusainkra, és az azoknak segittségekre mentt 70. szabad seregbéliekre derekasan tüzeltek, 's nem-is elébb tértek vissza, a' Száva túlsó partján álló, 's a' miéinkre onnan általról lövöldöző Rokonaikhoz, míg *Besániától* újjra 2. Kompánia nem érkezett.—

U 2 Egyéb-

*) Eggykor nevezetessen a' *Ferdinánd* Regementjéből 7-et hoztak-el halva a' vigyázó hellyekről.

**) Egy tojás 7. krajtzáron-is el-ment.

Egyébaránt nállunk az egéſſz télen kereſztül, mindenfelé az ezen eſztendöben kezdendö hadakozáshoz kéſzültek. Itt *Bétsben* a' had folytatáſa ſorjának más formán való ki-tsinálaſához fogtak, azon örvendetes, és mondván még ekkor nem-is képzeltt hirnek érkezéſével, hogy az Oroſzok, a' leg-tsikorgóbb hidegben, hires *Otzakov* várát, POTEMKIN fö Vezér igazgatáſa alatt, meg-vették. — Parantsolatok adattak-ki, a' magyar gyalog Regementeknek 4. Batalionra való ſzaporitáſok, a' Huſzároknak pedig, a' hol talám hijjánoſok vólnának, 5. Oſztállyokra való ki-pótolások eránt. — A' *Szluini* Regementben Kapitányi ranggal vitézkedett, már moſt Oberſtlieutenant *Vukásovits* Úr engedelmet nyert, eggy ſzabad ſeregnek fel-állitáſa eránt, a' mellyhez valamint örömmel hozzá fogott: úgy ſzives törekedéſeinek ſzerentsés elömenetel leve jutalma. — Májot *Michaelovits* Úr-is, ſzép haſzonnal ſzorgalmatoskodott *Zimonban*, és a' környéken kormányozáſa alatt lévö ſzabad ſereg ſzáma bövitéſében. Sok ſzép ſzál Legényeket kapott, föképpen a' Huſzárjai közzé. — Más Regementekbe-is ſzedték, majd mindenütt az Auſtriai Birodalomban, a' katonának való Legényeket. — Mihellyt az idö engedte: kezdett oſztán a' katonaſág takarodni, ſzára-

ra-

razon és vizen le felé *), kezdödtek a' had folytatáſára meg-kivántató mindenféle ſzükſéges dolgoknak ſzállitáſai-is. — Mivel Ő Felſégének tellyesſéggel nem leherett elbetegeſedéſe miá reményſége, hogy ezen eſztendőben maga ſzeméllyeſſen kormányozhaſſa a' nagy Armádiát; Feldmarsal Gróf LASCY-is, erőtelenkedéſei miá, maga kérte Ő Felſégét, hadd maradhaſſon ide haza, ez úttal: tehát olly fő Vezérről kelletett gondolkozni, a' ki a' fő ſereget igazgaſſa. Erre a' végre nem látott, 's nem-is láthatott ſenkit az Uralkodó alkalmatosſabbnak, mint amaz egéſſz Europában esmeretes vitézſégű, és nevezeteſſen a' Törökkel foganatoſſan jehető hadakozás módját már régen ki-tanúlt fő Vezért, Gróf HADIK András Urat, kinek belöle lett ſzármazáſával méltán ditse-

*) Ő Felſége parantsolatja ſzerént, Aprilisnek 15-dik napjára talpon kelletett állani az egéſſz ſereguek, 's egéſſzen fel-kéſzűlve a' viadalokra, a' melly meg-is lett, mind másutt, mind *Szerimben-is*, holott a' nép már akkor mindjárt az oſtromhoz kezdte magát kéſzíteni; horta rakásra a' temérdek ágyúkat, kötötte öſzve ſok ezerenként a' földvárakhoz való tsomó veſſzőket, tsinálta a' ſzámtalan lajtorjákat, mellyeken annak idejében a' vár falait meg-hághaſſa; töltötte fövénnyel a' zsákokat, 's a' t.

kedhetik kedves Hazánk. Annakokáért még jó eleve, úgymint Febr. vége felé, megkérte II. JOSEF, szeretetet 's bizodalmat jelentő ki-fejezésekben, az emlitett sok 's fő érdemű nagy Hérost, hogy a' fő sereg igazgatását vállalná magára. Meg-lévén a' nagy Lelkű fő Vezér felöle győzettetve, hogy a' Fejedelem kérése tellyesitésére való maga ajánlása által, nem csak annak szerezne kedvet, 's tökélletes meg-nyúgodtságot; hanem abból a' Tsászári 's Királlyi minden Birodalmaknak, és az egéssz vitézkedő seregnek-is meg-mondhatatlan öröme, 's a' dolgok szerentsés ki-menetele felöl erős reménysége származna: nem mentegeti magát hosszasan számos esztendeivel, fel-vállalja a' terhes, de ditsősséges követtséget, 's hivatalt, mellyet nem vadászott; hanem a' melly maga kereste 's találta-is fel őtet. — Ezen kívánatos hírnek hallására, el-tölt kiváltképpen a' jó Magyar szív örömmel mindenfelé, 's ugyan tusakodott egéssz fel-buzdúlással, miképpen adhassa, eggy 77. esztendős Magyar Hérosnak, ez időkben-is érdemei szerént lett meg-tiszteltetéséből származott belső érzékenységeinek szembe tünőbb jelensségeit

Apri-

Aprilisnek 27. napja vala a' fö Vezér Gróf HADIK Úr' *Bétsből* lett ki-indúlásának napja, melly így kéfzült meg. Az emlitett napon, jókor reggel, Úri hozzá Tartozóival, tselédeivel eggyütt Iſteni ſzolgálatra ment, és a' Seregek Urához emelte fel ſzivét kezeivel egyetemben, a' kitöl jö minden kellete koránt való ſegedelem, — a' győzedelem-is. Ezen fö foglalatosſágnak vége lévén, minekutánna kedves Leányaitól, velek folytatott Atyai beſzélgetéſe után bútsút vett vólna, 8-ad fél órakor, nagyobbik Fiával Poſtára ült, és más 3. kotsikat meg-töltött udvari Tiſztjeivel eggyütt, a' fö hadi Cancellária udvarától el-indúlt, az öſzve tsoportozott ſokaſág öröm kiáltáſai, és áldás kivánáſai között. — Apr. 29-dik napján eſtvére, *Budára* érkezett, a' hová 's nem külömben *Peſtre*, a' ſzámoſſan egybe ſereglett 's eleibe jött Magnási, és Nemesi Rend, mintegy győzedelmi pompával vitte bé, 's kisérte ki *Futak* felé lett el-indulásával. Valamerre ment, tapaſztaltatta vele kedves Nemzete erántta viſeltetö mélly tiſzteletét, 's buzgó indulatját. Máj. 7. napján, már *Futakon* vólt *) a' maga jóſzágában, a' honnan parantso-

*) *Futakon* ſzép Kastéllya-is vagyon Gróf HADIK-nak.

latot is adott, hogy a' nép mindenünnen *Opovához* takarodjon. — Máj. 14. *Zimonban* környül nézett mindent; innen által ment a' Száván, a' ſzabad ſeregbéliek tartózkodások fő és rendes hellyének, *Zabrez* nevezetű föld várnak meg-ſzemleléſére, melly alkalmatosſággal, a' *Michaelovits* már Oberſtlieutenant Úr ſzabad ſerege vitézei, meg-akarták láttatni a' fő Vezérrel, minémű gyorſaſággal tudjanak a' fegyverrel bánni. Más nap, úgymint Máj. 19-kén *Szabátst*-is meg-látogatta. Onnan meg-térvén *Zimonba* parantsolá, hogy az ott feküdt ſeregnek nagy réſze által menvén *Szurdoknál* a' Dunán, kaptsolná magát egybe, a' már *Opovánál* táborozó Bánáti ſereggel, és ekként eggyesülve, úgy takarodna oſztán az egéſſz fő ſereg, *Opovától*, oſztályonként *Fejér-Templom* alá, a' minthogy az meg-is indúlt Máj. 21. és a' hónapnak végeig már táborba is ſzállott, a' ki-rendelt hellyen. Maga a' fő Vezér *Fejértemplómba* érkezett, a' népnek örvendező ſzívből ſzármazott *Vivát* kiáltáſai között, Máj. 26-dikán, 's Jun. elejin közönſéges muſtrát tartatott, megvisgálván maga ſzeméllyeſſen az egéſſz ſereget Regementenként külön külön. Ezen túl tellyes igyekezettel azon vólt, hogy vezérléſe alá bizott ſeregét a' Törökökkel való

for-

fortélyos tsatázás módjára meg-tanithaſſa. E' végre ſzép renddel, és kellemetes elöadáſsal öſzve ſzedett 's közlött-is Armadiajával irásban, némelly bé-vételre méltó, és haſzonnal követendő Regulákat *), mellyek ezen fő Vezér nagy tapaſztaláſának, és a' hadi dolgokba való mélly bé-látáſának, az irigyſég trúttzára ellene mondhatatlan Tanúi. Semmi fáradtſágát nem ſajnállotta továbbá, tsak hogy az egéſſz környék leg-rejtekebb ſzege ſzugának-is tökélletes esméretére juthaſſon: mert meg tanúlta, hogy nintsen eggy egy meg-kivántatóbb dolog a' fő Vezérben, mint azon föld mivoltát jól tudni, a' mellyen fel-fegyverkezett ſeregének éjjel nappal kéſzen kell lenni az ellenſég ellen. Ugyan tsak a' ſok, még pedig nagy melegekben való lovaglás okozta oſztán a' fő Vezérnek forró betegſégbe való eſését, mellytől tsak a' gyakor ér vágás által menekedhetett meg. De még ettől lett meg-ſzabaduláſával, mindjárt el nem hagy-

*) Mi ezeket fogjuk kozleni a' magok valóſágokban, azon alkalmatoſsággal, a' midön a' *Bánátban* megtörtént hadi dolgokról egyeneſſebben, 's következésképpen bővebben leſzen ſzerentsénk ſzólani.

hatta az ágyat, azon veszedelmes sebje miá, mellyet a' lábán kapott, 's a' melly koránt sem olly könnyen gyógyúlhatott, mint ha tsak valamelly iffjú testen esett vólna. — Tsak ugyan Juliusnak 9-dik napjára mindenképpen hellyre állott, és magát leg-ottan meg-mutatta a' seregnek, melly látásból annak kiváltképpen való öröme származott. De nem lehetett ezen öröme a' seregnek állandó: mert Aug. első napján érkezett jó Vezéréhez Bétsből a' vissza hivó Levél, melly szépen hangzott ugyan: de magának a' fő Vezérnek-is belső meg-illetődést okozott, a' ki ugyan azon meg-illetődéssel vált-is meg Aug. 3-dik napján a' fő seregtől, által adván az ideig óráig való igazgatást G. COLLORÉDÓ Jósef Hadi Tármester Úrnak. — Az idő fel fogja ezen hirtelen változásnak okát fedezni. — A' Fejedelem Levele olvasása után, így szóllott az előbbeni érdemeknek újjabbakkal való tetézésében meg-őszült fő Vezér: „ Én „ tudom, hogy engemet ellenségim azzal „ vádolnak, hogy az emlékeztető elmém el „ gyengüléſe miatt feledékeny kezdettem „ lenni; de mondhatom, hogy ha mindent „ el-felejtenék-is: azt ugyan tsak még sem „ fogom el-felejteni, a' mi rajtam esett. "

A' míg ezek így történtek, majd mondván semmi sem esett *Szerimben*, a' mi külö-

nös

nös fel-jegyzést érdemlene; mivel a' fegyver szünést-is némineműképpen csak ugyan tartották a' Belgrádiak. — Hanem *Vlaikó* szabad seregbéli Kapitány Urnak azon bátor szivüségét méltónak itéltük itten az említésre, mellyet nyilván valóvá tett ez idő alatt *Serviában*, az által, hogy egynehányat a' véle vitézkedő Legények közzül, Török ruhába fel-öltöztetvén, *Belgrádon* alól, egész 24. mértföldnyire *Nissa* városáig, visgálódni elment, és oda nem messze az *Abdi* Basa Táborát-is környül nézvén, szerentséssen vissza tért. Hogy HADIK után, LAUDON vette által a' fö sereg kormányozását, mellynek kedves Tiszti Társánál való maradását sokkal inkább ohajtotta vólna, ez a' valósággal nagy, azért nem-is irigy Héros: már arról Aug. 28-dik napján költ Irásunknak 171-dik Levelén emlékeztünk. — Aug. 20-dik napján tartatott *Zimonnál*, a' *Foksáni* győzedelemért, a' *Te Deum*, melly pompának alkalmatosságával, a' *Dunán*, *Zimon* előtt sorba állott hajók, a' föld várakba szállott gyalogsággal eggyütt, dél előtti 10. órától fogva, egész 11. óráig, kemény ágyúzást vittek véghez. Ennek szemlélésére a' *Belgrádi* Törökség ki-tsödült a' bástyára; maga a' Basa-is ki-állott a' Háza folyosójára. De hogy ottan ottan a' golyóbisok arra felé

rep-

repdestek: a' nép nyakra főre rohant le a' bástyáról; a' Basa-is ollyankor bé-vonta magát a' folyosóról. Vége lévén az ágyúzásnak, által küldött a' Basa, meg-tudakoztatni, mi lett légyen az oka, annak a' kemény tüzelésnek, egyszersmind sok Irásokat is hoztak tőle, Bétsbe az Udvarhoz szóllókat. — Augustusnak 26-dik napján, fel mondatta LAUDON fő Vezér a' *Belgrádi* Basának, a' Törökök részéről eddig sem a' legszentebbűl tartott fegyver nyugovást *), és azt az egéssz seregnél mindenfelé ki-is hirdette. Mindjárt az izenet vetelével kezdett a' Dunán lévő egéssz Török hajós sereg mozgásban lenni, és tsak hamar repült-is a' Dunának bal ágán sebes evedzéssel *Zimon* felé. De hadi Tármester Hertzeg *De Ligne* (de Li-

*) A' fegyver nyugvás eránt való kötés, valamint-hogy tsupán tsak a' Belgrádi Basával lett vólt, úgy annak ereje nem-is terjedt-ki tovább, mint a' Belgrádi Basa hatalma; és így *Bosznia* szélétől fogva, mintegy *Orsováig*. Mert már az *Orsovai* Basa azzal mentette magát, midőn a' kötés meg-szegésével való ellenségeskedését részünkről szemére vetnék, hogy ő nem a' *Belgrádi* Basától függ, hanem a' *Vidini*-től, és így nem-is tartozik állani a' kötésnek, melly nem a' *Vidini* Basával lett.

Liny) Urnak böltsrendelései szerént, már jó eleve készen lévén, minden meg-történhető esetre Májot *Redange* (Redánzs) Úr, leg-ottan az igazgatása alatt lévő Tsajkákkal elő áll; el-foglallya azon jó helyeket, mellyeket az el-múlt esztendőben mind tsak a' Törökök használtak, és az ellenség hajóit úgy meg-viselte a' kartátsokkal, hogy azok két egésſz órákik semmire sem mehetvén, 3. Tsajka vesztességgel kéntelenittettek vissza térni. A' mieinknek sem az ö, sem a' várbéliek tüzelések valamelly tetemes kárt nem okozhatott. Más nap, úgymint Augustusnak 27-dikén, újjra hozzá fogtak a' várbéliek az ágyúzáshoz, és azt folytatták jó darab ideig, még pedig olly erőben, hogy a' mi még másszor meg nem történt, egynéhány golyóbisok által is el-hatottak *Zimonhoz*. — Kiváltképpen pedig a' 42. ágyús *Fregattánkat* *) vették vólt tzélba, úgy hogy ennek magát hátrább kelletett vonni, olly hellyre, a' hol annyira nem érhette a' golyóbis. — Ezentúl békét hagytak *Zimonnak*.

A'

*) Hajó neme. Ezt mi oda le *Zimonnál* le-rajzoltattuk, és már mettzi-is egy Magyar jó Mettzö *Tzetter* Ur.

A' mit egéſſz Európa várt, és a' ſereg régtől fogva ohajtott, meg-történt valahára Auguſtus végén. Meg-értvén t. i. LAUDON fő Vezér, a' Törököknek egéſſz Bánátból, CLERFÉ hadi Tármeſter Úr által, ſzerentséſſen lett ki-verettetéſét: meg-indítá *Fejér-Templomtól* a' nagy Ármádiát *Szerimbe*, a' hová moſt újjolag, darab időtől fogva, ſzakadatlanúl ſzállították *Pétervárárol*, és *Eſzékről*, az oſtromhoz meg-kivántató ſok ezer meg ezer egyetmást, és a' hová takarodott vólt *Berbir* alól, fő Vezére el-jövetele után, a' *Horváth* Orſzági ſeregnek-is nagyobb réſze.

Egéſſz Népünknek *Serviába* lett által menetele, a' fő hadi Cancellariának Tudositáſa, és más magános, de hiteles Leveleknek értelmek ſzerént, így ment véghez: Legelsöben-is a' *Michaelovits* Oberſtlieuten. Úr ſzabad ſeregének *) ide által *Besánianál* állott ré-

*) Ez moſt 2. Batalion gyalogſágból, 's 1. Svadron lovasſágból áll: de, a' mint maga mondotta *Michaelovits* Ur, könnyen 22,000-re nevekedhetne, mivel a' *Serviai* Haram Basák mind hozzá igérkeztek, olly magok ajánláſok mellett, hogy ök elsök leſznek a' *Belgrád* falai erö hatalommal való meg-hágáſában, csak engedjék meg nékik, hogy a' várost-is oſztán hadd dulhaſſák fel.

réſze ment által a' Száván, Aug. 9-dik napja éjtſzakáján. Más nap éjtſzaka, által takarodtak, a' *Waldeck* Hertzeg igazgatáſa alatt lévő 10. gyalog Batalionok, az ezekhez tartozó Lovaſsággal eggyütt, *Bolieftzénél* *). Még ezek-is hajókon. Mikor már ezek mind oda által vólnának, és nagyobb réſze fel-is vette vólna magát ſzerentséſſen az *Oſtrosnitza* hegyére: úgy fogtak hozzá *Bolieftzénél* egy hidnak fel-állitáſához, a' mellyen kivűl, mint irják, még kettőt állitottak fel, oda nem meſſze *Besánianál* és *Jakovánál*. *Bolieftzénél* a' hid már kéſzen vólt Septembernek 11-dikén, dél előtt 10. órakor, a' midőn el-kezdte mindjárt a' több ſereg-is az ellenſég földére való által költözést, és ez így ment ſzűntelen egéſſz más napig, úgymint 12-dikig.

Következnek a' Serviában, és Szerimben történtt dolgok.

Még az nap, *Oſtrosnitzán*, és *Seleſniken* kereſztűl, a' *Dedina* hegye felé vette útját a' ſereg, a' holott meg-is telepedett. Az által költözés alkalmatoſságával nem látták

*) Ez eggy Falu, a' *Száva* partján, *Zimonhoz*, és *Belgrádhóz* mintegy 4. órányira vagyon.

tak vólt a' mieink egéſſz 11-diken, 5. Töröknél többet; 12-diken pedig egyet ſem, mind az ideig, míg a' *Dedina* hegyéhez nem értek, akkor jöttek oſztán a' várból, egynéhány Török lovasok, és gyalogok, a' kik a' mi ſzélső vigyázaton lévő *Gréven* Huſzárjainkat, és ſzabad ſeregbélieinket meg-is támadták. A' tsetepaté tartott negyedfél óráig. A' Törökök zürzavarba hozódva viſzſza tértek. Két Huſzárjainkat ölte meg a' golyóbis, hárman pedig meg-ſebesedtek. *Radits Petrovits* Úr-is halálos ſebet kapott, mellyben 14-dikén meg-is hólt. Maga *Valdek* Hertzeg-is jelen vólt ezen tsatában. — 13-dikon reggel visgálódni indúlt a' fő Vezér Belgrád körül, parantsolatot adván annak elötte a' Lovaſſág nagy réſzének, hogy a' *Vratsa* hegyéről verné el a' Törököket, a' kik ott egy terméſzeti föld várat formáló kő bányában tartózkodtak. — Midőn a' Konſtantzinápolyi kapú ellenében ment a' fő Vezér: ágyúzott feléje az ellenſég; de kiséröiben-is ſemmi kárt nem tehetett; a' puskások pedig ezer lépésnél közelébb jönni nem méréſzeltek; hanem a' *Tzigánfaluban* lévő ſzabad ſeregbélieinket más oldalról meg-lepték még reggeli 6. órakor, és ágyúkat-is sütögettek elienek 3. oldalról; de ſemmi kárt nem okozhattak, a' várból ki-rohant

Törö-

Törökök pedig veſzteſéggel viſſza verödtek, és közzülök tizen el-fogattak. Ez alkalmatosſággal a' miéink-is ágyúztak viſſza, és a' *Haubitz* meg-is gyújtott a' *Rátz* városban egy Magazint; a' lángot egéſſz délig lehetett látni. Ezen a' napon, és még az azt meg-előzött éjtſzakán, mind úntalan abban dolgoztak nállunk *Besánianál*, hogy a' *Tzigán* ſziget mellett egy hidat állittsanak fel, a' Serviai ſeregünknek *Szerimmel* lehető eggyesülése végett. 14-diken általjött hadi Tármester CLERFÉ Úr-is a' Dunán *Pantsovánál*, és Belgrádnak túlsó réſzén meg-féſzkelte magát. Már e' ſzerént az egéſſz vár környül van véve, minekutánna azon nap dél után *Waldeck* Hertzeg-is, a' Duna mellett még el nem foglaltt hegyekre ſzált, és hajós ſeregetskénk-is *Pantsovától Visnitzig* fel-jött. Ugyan ez nap eggynéhány élés ſzekereket-is vettek el a' miéink, mellyek a' várba akartak menni, a' ſzekerek örizői közzül 7-et el-fogtak. Már prédára-is kaptak. Ezek vóltak a' Húſzárok, és a' ſzabad ſeregbéliek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

A' Tsáſzár Magyar Lovas Regementje' Hiſtoriajának folytatáſa.

Juniusnak második napján, nagy érdemű *Gombos* Kapitány Úr, újjolag adta próbáját, az emlitett Regementjebéli Tiſzt Urakkal eggyütt, vitézſégének. Tudniillik, a' meg-nevezett napon, ködös lévén az idő, el-küldetett Svadronával még jó hajnalban, hogy tsapjon a' *Chotym* ſántzain kivűl tanyázó Törökökre, a' melly ſzerentséſſen meg-is történt. Mert a' Jantsárok közzűl, mig a' ſántzot el-érték vólna, jól le-ſzabdaltatott, a' Spahik közzűl-is olvasva 12.en húllottanak-el. A' belöl vólt Törököknek ki-rohanáſával, két ſzekeret, és hat nyerges lovat el-kapatott, ſokkal többet pedig kereſztűl ſzúrdaltatott. — Juniusnak 8-dikán, parantsolatot vett az egéſſz Oſztálly, hogy menjen visgálódni, melly-is e' végett, az *Ismael*, és *Konſtantzinápolyi* út között

egy

egy nagy hegyre vette magát. Az ellenség meg-sejtvén Osztályunkat, nagy lármával ellene tódúlt; de ez, sem kiáltására, sem feléje sebes árvíz módjára való rohanására, nem tsak meg nem rémült; hanem még messziről vitézi módon eleibe nyargalván, azt, mig nagyobb sokaság eszre vehette vólna, keménnyen meg-szilálta, és nagy veszteségе után, tsufos szaladásba hozta; maga szerentséssen vissza tért. — Juniusnak 12-dik napján, el-küldetett éppen dél tájban ugyan ezen Osztállyból, *Fehjér* Kapitány Úr, *Puskás* Főhadnagy Úrral, 's 60 jó lovas vitézekkel, és még kivülötte, ez úttal Kapitány *Lovasitz* Úr, a' *Barkó* Regementjéből, hogy a' *Dnieſter* vize mellett, *Chotym* körül, lovaikat 's marháikat legeltető Török lovasokat, 's gyalogokat reménytelen támadnák-meg, a' minthogy azokra sebes nyargalvást reájok-is rohantak, számtalan lovaikat kereszttül szúrdalták, magok közzül-is alkalmas számuakat le-vagdaltak, és osztán velek öszve keveredvén, még az úgy nevezteteti *Konſtantzinápolyi* külső városba, a' leg-szélső régi sántzon belől-is béhatottak, holott a' Jantsárok házaikból kiomolván, késeiket kezeikben tartva, két Regementbéli Magyarjainknak tüzessen nekik

estek; de ezek magokat úgy oltalmazták, hogy tsupán két lovat veſztettek, és öt ſebeſſet hoztak viſſza, mellyek közzt vólt a' Kapitány *Lovasitz* Uré-is; a' Jantsárok közzül 30-at halva hagytak. Azután ſzaporodtak a' Törökök, de még-is a' *Karátsai* Úr több népe elő felé való nyomulásával, nagy puskázás 's ágyúzás között, 17 fő nyereſéggel, álló helyekre diadalmaſſan viſſza tértek. — Juniusnak 21-dikén, a' Török kivánta vólna már ismét, a' tromfot viſſza adni: azért-is, nagy erővel *Chotymból* ki-rohant. — A' *Barkó* Regementjéből éppen akkor tsatolta magát eggy Oſztály, a' *Karátsai* Úr népéhez; mellyet azonnal a' Kormányozó Úr az ellenſég ellen ki-rendel. Igaz, hogy tsak meg-gondolni-is ſok vólt, illy maroknyi néppel, olly temérdek Törökſéget viſſza akarni verni; de még-is a' nemes *Barkó* Regementje vitézei, mint véres ſzájú Magyarok, minden tétovázás nélkül balról közibe vágnak; a' Tsáſzár Regementje Oſztállya pedig eggyik réſzét jobb felöl tartóztatta puskázáſsal. Hanem, a' *Barkó* Oſztállya is tsudát nem tehetvén, midőn már a' ſokát nem győzte vólna: meg-fordúlt. *Gombos* Kapitány Úr, (mint tudjuk) a' Tsáſzár Regementjéből, látván, hogy veſzedelemben

van

van a' dolog, Svadronnyával leg-ottan az ellenség jobb szárnyába vág; még pedig úgy, hogy azt, nagy érdemű Tisztjeinek, úgymint *Fehjér* Kapitány, *Boronkai* Fő és *Bárány* Alhadnagy Uraknak segittségekkel, 's az egéssz Svadronnak legényes maga viselésével, zürzavarba hozta; balról pedig, amaz emlékezetes házból származott *Halász* Kapitány Úr, hasonlóképpen egy Svadronnal a' Tsászár Regementjéből, mellyet *Sebe* és *Puskás* vitéz Hadnagy Urak-is ékesitettek, olly tűzzel tsapott, a' már fénnyen látó ellenség közibe, hogy a' ki eleibe akada, kardja élitől meg nem menekedhete, a' közzülünk el rablottakat pedig mind vissza nyeré, a' földön hevertteket lóra ülteté, és az újjolag neki gerjedt *Barkó* Osztállyával egygyütt, a' meg-futamodott Török sereget, egéssz a' sántzig lövé 's vágá. — Juniusnak 30-dikán, M. *Karátsai* Úr, kevés népével, elébbeni hellyéből meg-indúlván, hogy a' Törököt mind úntalan szemmel tarthassa, hozzája még közelebb táborba száll, mellyet nem órolhatván az ellenség, egynehány ezer lovasaival, és Jantsárjaival, kik két ágyút-is hoztak magokkal a' várból, nagy bosszúsággal ki-rohan, és meg-állván Táborunk előtt, egy felöl tsupán maga meg-mu-

tatáſával akarta el-rettenteni népünket: más oldalról pedig, *Rumla* felöl, a' *Barkó* Regementjebélieket meg-támadta, kik mint igaz Vitézek, közibe ereſzkedtek; hanem egy Svadronjok úgy környűl-is vetetett, hogy annak maga köſzönettel tett valláſa ſzerént, ha *Gombos* Kapitány Úr, Svadronnyának ſebes vagdaláſával a' Törökſéget rólla el nem verte vólna, keveſſen maradhattak vólna meg belölle; de így a' foglyok-is viſſza kerültek. Ez alkalmatoſſággal-is különöſſen viſelte magát Főhadnagy *Boronkai* Úr, Kapitány *Gombos* Úr előtt egynéhány vitézeivel mindenütt útat nyitván. — Juliusnak elején a' már egynehány ízben meg-nevezett *Bárány* Hadnagy Úr, 20. Tsáſzár Regementjebéli vitézeivel edjütt, a' ki-adott rendelés ſzerént, jeles dolgokat vitt véghez. Tudniillik, éjtſzakának idején, a' *Niſtra* vize felöl, különös fortéllyal, 's bátorſággal, egéſſz a' ſántzig lopódván, az ellenſégnek hat fenn álló hidjait el-rontotta, és igy annak ſzabad járáſát ezen óldalról meg-gátolta. — Az emlitett hónapnak 13-dikától fogva, Septembernek 19-dik napjáig, nem tsak egy Oſztálly adta már a' Tsáſzár Regementjéből, különös próbáit hív 's bátor vitézſégének *Chotym* előtt: jelen vólt a' több három

rom Osztály-is, nagy érdemű Oberstere, *Mészáros* Úr kormányozása alatt, a' föld várak hányásától fogva, egéssz az ostrom végéig, és úgy forgolódott, hogy a' fő Igazgató Hertzog ditséreteiben méltó jussal részt vehetett, 's vett-is. — Név szerént, és kiváltképpen magasztalta a' Hertzeg, a' vár meg-vétele erántt Ő Felségéhez tett jelentésében, a' Tsászár Regementje Oberstérét *Mészáros* Urat, Ob. *Karátsai* Urral edjütt, kik közzűl amaz, a' vár vivó népnek bal, e' pedig jobb szárnyát igazgatta, a' vár felé tsavargóssan menö árkolásokban ugyan tsak emberűl, és ahoz képest szerentsés kimenetellel. — Sept. 29-dik napján költözött ki a' fel-adott *Chotym* várából a' Török katonaság, más lakosokkal eggyütt. Ezeknek, az el-foglaltt várhoz tartozó 160. falukból álló környékből való ki-kiséréssek végett, mellejek rendeltetett Oberster *Karátsai* Úr; melly terhes, és sok tekintetben félelmes követtséget, mindeneknek méltó tsudálkozásokra szerentséssen végbe vitt: de nem hagyta vólt ám el ez úttal-is maga mellöl, a' *Kőszegi* Májot Úr, Tsászár Regementjebéli Osztállyát. — Meg-fordúlván a' kisérésből, *Mohiló Roboi*-tól, emlitett nagy okosságú Oberster Úr; *Jassyn* túl *Tirgul-*

Formos-nál utól érte Hertzeg COBURGnak téli ſzállásra sietö ſeregét, és azzal magát öſzve kaptsolta. — Ezentúl meg-ſzünték a' tsatázâsok. — A' téli ſzállások el-hagyásával, újjolag Oberſter *Karátsai* Urat állitotta a' Hertzeg *Román*-nál táborba ſzállitott ſeregének eleibe, mellyel ſzembe tünő képpen nyilván valóvá tette hozzája való nagy bizodalmát: de az Oberſter Úr-is meg-bizonyitotta, a' Tsáſzár Regementjebéliekhez vonſzó különös indulatját az által, hogy maga mellé, a' már ſokſzor meg-nevezett *Kőſzegi* Major Úr Oſztállyát, moſt n-is kikérte a' Hertzegtől. — Meg-tapaſztaltatta, mindjárt Apr. 19-dik napján az Oberſter Úr, a' Hertzeggel, hogy benne éppen olly jól találta ezen folyó 1789. eſztendőben a' válaſztást, a' ſzélső vigyázatoknak, 's őrizeteknek *Bakó* előtt *Faraoni*-nál, és *Valeſzaká*-nál általa való meg-tételében, mint tavaly *Chotymnál:* a' mikor a' *Kőſzegi* Major Úr Oſztállya-is meg-láttatta, más lovas és gyalog vitéz Társaival eggyütt, az Oberſter Úrral elöbbeni vitézſégét. Ugyan is az emlitett napon, eggyſzerire tsak fel-kerekedett *Adſud* mellől, 's indúlt ſebes nyargalvást *Bakó* felé, majd 5000-nél feleſebb ſzámú igen válogatott Török lovaſſág, olly tzéllal, hogy

az

az elöl álló kis seregét *Karátsai* Úrnak semmivé tévén, a' hátrább fekvő nagy seregét-is Hertzeg COBURG nak, véletlen reá ütésével meg-veszthetheſſe. Alig-is rendelhette el Oberſter *Karátsai* Úr kevés számú népét, hogy már az ellenség előtte termett, és tüzeſſen neki hajtott: de az Oberſter Úrnak bölts vezérlése, a' gyalogságnak hathatós tüzelése, 's kiváltképpen lovasſaink serényſégek és bátorſágok által, háromſzori hátrálása, 's ugyan annyiſzor meg-újjitott próbái után, közel 300. ember veſzteſéggel viſſza verettetett. — A' *Kőſzegi* Úr Oſztálylya állotta ki az első tüzét az ellenſégnek; és hogy nagyobb veſzedelemben forgott, még a' *Barkó* Regementjéből ott volt Oſztállynál-is, onnan világos, hogy a' Tsáſzár Regementje vitézei közzűl néggyel többen eſtek-el, 's hárommal többen ſebeſedtek-meg, mint amabból. Magának nagy Vitéz *Kőſzegi* Májot Úrnak karját-is kereſztűl lőtték *Vörös* Hadnagy Úrnak pedig a' fején tett kemény ſebet a' golyóbis. — A' *Faraoni*-nál lévő hidat másfél óráig oltalmazta vitézűl Kapitány *Boronkai* Úr, *Puskás*, *Vezer*, és *Felbuzai* érdemes Főhadnagy Urakkal; *Haláſz* Kapitány Úr pedig, a' ſzoros útra rohanó réſzét verte viſſza az ellenſégnek,

már meg-nevezett, 's meg-sebesíttetett vitéz Hadnaggyával; *Bárány* Főhadnagy Úr mentette-meg, a' *Szeret* vize mellett lévő rejtek úton, a' Bagázsiás, és más terhes szekereket, a' Török kezébe való jutástól, másfél óráig állván annak ellent ki-mondhatatlan bátorsággal, a' midőn osztán úgy környül-is vette az ellenség, hogy több pajtássaitól, tsupán huszad magával egésszen külön szorúlt, de azért hellyén vólt a' szive, 's vele maradt, Legénnyeibe-is újj bátorságot öntvén, magát azokkal eggyütt a' sürüségen kereszttül vágta, és azután még *Halász* Kapitány Úrról-is segitett el-venni a' reá tsoportosodott Törökséget. Ez alkalmatossággal, valamint ugyan másszor-is, meg-külömböztették magokat *Csák* Mátyás, *Kömlei* Sámuel, és *Kis* János nevezetű Káplárok is, *Kanik* Márton köz emberrel eggyütt. *Gyönyörű* Mátyás köz ember pedig, tsak hamar egymás után igen gyönyörű kettős remekjét adta, mind jó, mind nagy szivének: meg-szabadítván szerentséssen két pajtássát az ellenség kezéből. Eggyiket már vitte a' Török, mellyet megsejtvén *Gyönyörű* Mátyás, utánna rugtat, agyon vágja a' vivőt, 's rab pajtássát megmenti; a' másikat még el nem fogta vólt ugyan az ellenség, hanem keménnyen üzőbe

vet-

vette, 's már kézre-is keritette vólna, mivel az tsak gyalog ſzaladt. Ennek látáſára-is, nekik rugaſzkodik *Gyönyörű* Mátyás a' Törököknek, és eggyet közzülök ſzörnyű tsapásával leg-ottan földre borít; mellyet a' többek látván, távozni kezdének, ő pedig fáradt pajtáſát a' le-vágott Török' lovára felültetvén, békével el-hozta. Tsupán két kitsin tsapásokat kapott karjain. SPLÉNYI F. M. L. Úr mindjárt azon hellyen 3. aranyokkal jutalmazta meg *Gyönyörű* Mátyásnak jó ſzivüſégét, 's bátorſágát. — Megérdemli az illyen köz katona a' *jó Vitéz* nevet. — A' *Foksánnál* nyertt nevezetes győzedelemből ſzármazott ditsőſségben, melly nagy és méltó réſzt vehet a' Tsáſzár Magyar Lovas Regementje; már az a' megnevezett diadalmas ütközetnek azon előadáſából, mellyet Aug. 21-dik napján közlöttünk az érdemes Közönſéggel, nyilván való. Olly örömmel siettek ezen Regement próbáltt Vitézei, nagy érdemű Oberſterekkel *Méſzáros* Úrral *) az ellenſégre menő ſe-

*) A' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének első Oberſtere vólt *Almásy* Ignátz Ur, kinek 1763-dik-

ſeregnek jobb ſzárnya előtt, mintha ugyan lakodalomba kellett vólna menniek. Ezek vóltak, és nevezeteſſen ama nagy vitéz, 's jó Hazafi *Gombos* Kapitány Úr Svadronabéliek, *Boronkai* Kapitány, *Petrás*, *Puskás*, és *Felbuzai* Főhadnagy Urakkal eggyütt, a' kik az ellenſég bal-ſzárnyán álló Spahikat *Foksán* alatt, leg-elsőben zürzavarba hoztak, és igen meg-ſzilált Arnautáinkat a' veſzedelemtől meg-mentették. A' Tsáſzár Regementje verte ſzéllyel, mint már ez-is tudni való, a' Jantsárokat-is, kik közzül a' *Sámuel* Klaſtromán kivül ſzorúltakat nevezeteſſen Kapitány *Bezerédy* Úr vagdaltatta le. — Még mind ezek után, öſzve tódúlt vólt egy tsoport Törökſég, és az néminémű iz-

---

dikban Generálisſágra lett lépéſe, *Kis* Ferentz Urnak nyitott útat az Oberſteri méltóſágnak ezen Regementnél lehető el-nyeréſére. Ez-is Generálisſá lett 1773-dikban, és utánna következett Báró *Vétsey* Ur, a' kit minekutánna 1784-dikben Generálisſágra emeltek vólna érdemei, *Méſzáros* János Ur váltott fel, az előtt a' nemes *Wurmſer* Regementje Oberſtlieutenántja. Ezen Ur ritka vitézſégének-is, Generálisi ranggal való megtiſztelteteſe leve, mint tudjuk, a' *Foksáni* győzedelem után jutalma.

izgágát okozhatott vólna-is a' miénknek: de ezt-is nagy érdemű *Szentiványi* Májot Úr vezérléſe alatt, *Haláſz* Kapitány Úr maga Svadronával meg-támadta, 's el-ſzélleſztette, melly alkalmatosſággal *Tegethof* Kapitány, *Bárány* 's *Ettinghauſen* Fő, és *Motsáry* Alhadnagy Urak-is valóban vitézi módon ugyan tsak két kézre dolgoztak, amaz iffjú vitéz *Grabarits* Károly Strázsameſter Úrral eggyütt, kiről már a' minapában fel-jegyeztük, hogy általa tsak hamar egymás után két izmos Török foſztatott-meg életétől. — Ezen itt meg-nevezett érdemes Vitéz Urak Laiſtromához ſzükſég még azon ditséretes Magyar Bajnokoknak betses neveiket-is ragaſztani, kiket, *Foksán* alatt ki-mutatott vitézſégekre nézve, magának a' fő hadi Cancellariának Tudositáſa ſzerént, Irásunknak 158-dik Levelén, már név ſzerént emlitettünk, úgymint: *Németh*, Gróf *Gvadányi*, és *Szombathy* Kapitány; Báró *Lusinſzky*, *Oſterhuber*, *Ekker*, *Pálfy*, *Utzer*, Fő; *Gentsy*, *Koſtián*, és *Forgáts* Alhadnagy Uraknak.

Ezek azok, mellyeket a' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjéről, kedves Hazánkal, ez úttal közölhettünk. — Köſzönnyük,

sőt bátorkodunk itt az egéſſz Magyar Haza képében meg-köſzönni azon nagy érdemű jó Hazafiaknak kegyesſégeket, kiknek magok Lelkek jól tudja, melly fáradhatatlanok vóltak mind eddig, 's moſt-is leg-közelebb ezen Nemzetünk diſzére virágzó Tsáſzár Lovas Regementje Hiſtoriája' el-inditáſa előtt, ſzives igyekezetünknek fel-ſegéllésében.

Ezeknek hozzánk botsátani méltóztatott kedves Leveleikből, nevezhetünk még meg, a' már öſzveſéggel elő ſzámlálttakon kivül, némelly nagyobb 's kiſſebb rangú Vitézeit a' Tsáſzár Nemes Magyar Lovas Regementjének, kiknek réſz ſzerént az el-múlt 1788-dik eſztendőben, réſz ſzerént pedig ebben adódott alkalmatosſágok példás érdemeiket ſzembetünőképpen nyilvánvalókká tenni; Ezek azok: Oberſtlieut. *Blaskovits*, Májot *Nagy* Ferentz, továbbá *Berényi*, 's Báró *Öttvös* Kapitány; nem külömben *Balás* Fő és *Csanády* Alhadnagy Urak, *Nagy* Ádám Strázsameſterrel, *Nyilas*, *Brikkel*, és *Szalai* Kaprálokkal eggyütt. — Jól tudjuk, hogy még ezeken kivül-is vagynak ſok esméretes vitézſégű felsőbb, és alsóbb renden lévő Tagjai a' Regementnek, a' kiknek név ſzerént való esmerettségekre mi még ez ideig

nem

nem juthattunk: hiſſzük mindazáltal, hogy azok-is magokat, az egéſſz Regementel egy-gyetemben elegendőképpen meg-tiſzteltetteknek lenni tartják, azon egyenes itélet tételnek bé-fejezőül ide való iktatáſa által, melly magának, a' fő Igazgató Hertzeg COBURG-nak, és minden Generális Uraknak-is itélet tétele: hogy ha a' *Tsáſzár* Magyar Lovas Regementje jó Vitézeit meg akarná valaki név ſzerént ditsérni: az, tsupán tsak az egéſſz Regement Laiſtromának le-iráſa által kéſzülhetne meg.

Bétsből.

Azt a' változáſát ő Felſégének, mellyről közelebb költ Irásunkban emlékeztünk vala, okozta réſz ſzerént a' lovaglás, réſz ſzerént a' nedves kertben egéſſz órákig való fel 's alá sétáláſa. De még-is nem leve az abból ſzármazott betegſége tartós, ámbár valóba veſzedelmesnek láttzott-is. Már újjra fenn jár, és a' napokban igen gazdagon meg-is ajándékozta Udvari Orvoſait, a' kik egéſzſége hellyre állithatáſa végett mindent el-követtek; nem külömben tselédeit, a' kik erőtelenkedéſe alkalmatoſſágával körülötte hiven fáradoztak. A' ki-oſztott ajándékot 50,000. forintra betsülik. — A' múlt Vasárnap, az az Sept. 20-dik napján, és azt követő két napokon, úgymint Hétfőn és Kedden közönſéges könyörgéſek tartattak itten minden Templomokban, *Belgrád* várának ſzerentséſſen lehető viſſza vételéért. Maga ő Felſége-is bé-jött *Hettzendorfról*, mind Vasárnap, mind Kedden a' Sz. István Templomába, de minden pompa nálkül.

A'

A' *Biponti* Iffjabb Hertzeg ſzörnyű haláláról ezt értettük eggy *Marburgból* jött Levélből: A' Hertzeg vadáſz kutyáját meg-találta útni eggy 12. eſztendös gyermek. Meg-boſſzonkodván azon a' Hertzeg, parantsolá, hogy a' gyermeken vágjanak ötvent. A' kornyűl állók kérik az Iſtenre a' Hertzeget, ne tselekedje azt, meg-hal a' gyermek. A' Hertzeg nem hogy hajlott vólna a' kérésre, hanem kiált, hogy már vágjanak a' gyermekre ſzázat. Alig ütottek a' ſzegény gyermeken 25-öt, hogy már orrán ſzájján egyre jött a' vér, azon neki búsúl a' gyermek Attya, ragadja puskáját, 's főbe lövi a' Hertzeget. Beſzéllik, hogy ezen Atyát kerékre akarták törni, de a' nép meg-mentette. — Nagy Letzke ez, az ollyan fold Naggyainak, a' kik az alattok valókat úgy nézik, mint a' foldon máſzkáló férgeket, 's a' lelki esméret sugalláſait tsak valamelly gyenge gyomorból fel-jövö gözölgéseknek állítják.

A' *Heſſzen-Caſſzeli* Landgráfnak-is jutott eggy intés, hogy ember vérén kintset rakásra ne gyüjtson. Mert a' *Caſſzeli* gazdag Tárházát a' fel-zendült nép fel-dúlta. Oda van, a' mint hirlelik, 25. millió Tallér, melly temérdek pénz abból gyült, hogy a' hadakozó Fejedelmeknek katonákat adott pénzen el.

Az Oroſzok úgy meg-verték a' ſzárazon-is a' *Svédeket*, hogy maga-is a' Király tsak nehezen ſzabadúlhatott ki kezek kozzül. A' bövebb tudósitást, mind a' minap jelentett tengeri győzedelemről, mind erről, mihellyt meg-érkezik az Oroſz Udvartól, fogjuk közölni.

Küldjük a' fő Hertzeg *Ferdinánd* Regementjének képét. Máſzor a' Hiſtóriáját.

JELENTÉS A' NEMES MAGYAR NEMZETHEZ.

Igéretet tettünk vala, Juliusnak 3-dikán lett meg-indításával Irásunknak az eránt, hogy a' tzélt, mellyre általa törekedünk, és a' mellynek el-érhetése indított bennünket hathatóssan az ahoz való fogásra-is, fel-fogjuk eggy hónap el-töltével fedezni. Tovább haladt kötelességünknek óhajtott tellyesithetése, mint előre el-láthattuk vólna. Arról alázatossan engedelmet kérünk, a' mellyet reménylünk-is; mivel hisszük, minden magunknak való nagy hizelkedés nélkül, hogy az alatt-is, míg halgatni kénteleníttettünk, már maga tulajdon munkánk szóllott helyettünk, meg-győzvén kitkit Hazánk szerető 's egyenes itélet tételű Fiai közzül arról, hogy mi egéssz igyekezettel kivánjuk mind azt el-

követni, valami édes Nemzetünket általán fogva a' haſznoſſan gyönyörködtető olvaſáshoz mind inkább inkább hozzá édesgetheti, és ez által, eggy réſzről ugyan ſzületett nyelvének ſzeretetére, betsülléſére, 's tanuláſára hathatóſſabban fel-ſerkentheti; más réſzről pedig, a' pallérozott Nemzetek boldogſágában hova tovább bizonyoſſabban réſzeltetheti. Hiedelmünknek mint meg annyi erős fundamentomi azon Hazafiúi ſzeretettel meg-tellyesedett ſzívből ſzármazott kifejezések, mellyekkel minden renden lévő kedves Hazánkfiai, hozzánk gyakor ízben botsátani méltóztatott betses Leveleikben, erántunk való indúlatjokat, 's ſzives igyekezetü foglalatosſágunkkal való tökélletes megelégedéſeket, úgy tették nyilván valóvá; hogy reánk olly ſzép neveket ruháztak, a' mellyeket tsak az által érdemelhet valaki, ha ſzembe tünőképpen meg-bizonyítja, hogy Hazája boldogſágának kéſz minden tehettségét fel-áldozni. — Nem-is ſzóllunk tehát már arról, hogy ſzorgalmatoskodásunk mind a' közleni ſzokott dolgoknak ki-válaſztáſa, mind azok elő adásának módja, 's reménységünk ſzerént kedvet található köntösbe való öltöztetése által, ellene mondhatatlanúl a' Haza javára, 's diſzére vagyon erányozva. — Említjük egyedűl, 's ajánljuk azon tzélun-

lunkat, melly szerént a' Magyar Nyelvnek gazdagodását, rendbe szedődését, 's tsinosszabbodását, és ennél fogva a' Tudományoknak-is rajta még nagyobb erőben lehető virágzását, nem tsak magunk; hanem más érdemes Hazafiak által-is kívánjuk munkálódni, a' mennyiben igérjük, hogy mi minden köz haszonra tzélozó igyekezetet, mellynek fel-fedezése eránt meg-kerestetünk, pénz és jutalom nélkül fogjuk a' Hazával közleni, mint ezt már tselekedtük-is; e' felett, hogy még azt a' pénzt-is, a' melly költséges munkánktól meg-marad, a' Tudományoknak született nyelvünkön leg-jobb móddal lehető gyarapítására akarjuk fordítani. — E' részben úgy ítéltük, hellyesebben nem tselekedhetünk, mintha leg-elsőben-is eggy *Magyar Nyelv tanitó Könyvetske* irása végett teszünk fel jutalom pénzt; kérvén, sőt ugyan unszolván minden érdemes Hazafiakat, a' kiknek mind idejek, mind ahoz meg-kívántató készületek vagyon, ne tiltsák fáradtságokat, mellyet, meg kell vallani, eggy *Jó Magyar Nyelv tanitó Könyv* Hazai nyelvünkön való ki-dolgozása kíván. — Mi ugyan olly jutalmakat nem igérhetünk, mint a' millyenekkel *Anglia*, és *Frantzia* Ország, nagyra született Fiait, a' tudományoknak 's mesterségeknek előbb mozdítására serkenti;

avagy már ditséreteſſen tett próbáikra nézve meg-tiſzteli: ajánlunk ugyan tsak nagy örömmel 20. — húſz aranyokat, és költségünkön kinyomtatandó munkájából 150 *Exemplárokat*, azon Hazája tiſzta ſzeretetével gerjedező Úrnak, a' kinek munkája, a' közönſéges egyenes itélet tétel által, ez idő ſzerént leg-haſzna vehetőbbnek fog itéltetni. — A' Hazafiúi kötelesſégnek tellyesítéſéből ſzármazó öröm 's ditsösſég, ki-pótollya eggy jó ſzivű Magyarnál az általunk fel-tett jutalomnak hijjánosſágát. Hát ha azonban a' mi mozgolódásunk ſzemleléſére alkalmatosſágot fognak venni, Hazánk Oſzlop Emberei is arra, hogy ſzülöttök földje kebeléből reájok áradó áldások egy réſzetskéjét a' Hazának fel-áldozni, olly drága kintsnek ſzámára való meg-ſzerzéſe által ne ſajnálják, minemű lenne eggy jó móddal kéſzülendő *Magyar Grammatika*, majd azután eggy gazdag *Szó-Tár*, és a' gondolatoknak Magyar nyelven lehető elő-adását tanitó munka, mellyek által el-kéſzíttethetnék Nyelvünk, ſzintén úgy, mint az *Oroſz nyelv* el-kéſzűlt I. PÉTER Tsáſzár idejétől fogva, olly nyelvnek, a' mellyen ne tsak beſzélleni, hanem irni, 's tanitani-is leheſſen alkalmatoſſan.

A' *Grammatika* irásának módja eránt távól legyen tőlünk, hogy mi Regulákat akar-

akarnánk ſzabni az ollyan bölts Fejeknek, a' kiktől magunk is örömest kivánunk tanúlni, és mind azokról oktatást venni, a' mellyek HADI TÖRTENETEK nevezetet viselő Irásunkban, előttök meg-jobbításra valóknak láttzanak. Bátorkodunk mindazáltal jelenteni, melly igen ohajtanánk, hogy a' kéſzitendő *Magyar Nyelv tanitó Könyvben* minden réſzei egy talpra esett *Grammatikának*, a' lehettségig való tökélletesſéggel, jól megmunkáltaſſanak; hogy a' tudós Iró az eredeti ſzóknak visgálásába, 's ki-tanulásába bé-ereſzkedjen; azoknak tulajdon értelmeket ki-tapogatni, a' rajtok esni ſzokott külömbkülömbféle ſzükſéges változásokat fundámentomoſan meg-magyarázni, az azokból lett 's lehető ſzármazásoknak módjait világoſſan fel-fedezgetni, és mind ezeknek azután bizonyos, 's a' mennyire lehet közönſéges Regulákat ſzabni igyekezzen. — Továbbá, hogy a' ſzók öſzve rakásának módját-is, más esmereteſſebb nyelvektől meg-külömböztetve, értelmes Regulákba foglalja. — Így tselekedjen a' ſzóknak hellyes le-irásának, azoknak az irásban egymástól való meg-külömböztetéſének, és rövideden, vagy meg-vonva való ki-mondáſának módjával-is. — Mind ezeken kivül, ki-kérjük, adja itéletét, a' más nyelvekből költsönözött ſzók erántt, mellyeket gondol

azok közzűl szükségeseknek a' meg-tartásra, 's hogy lehetne azokból Nyelvünk természetével leg meg-egyezőbben, a' szóknak más nemeit-is formálni. A' Deák igéket: *declinatio*, *conjugatio*, 's a' t. vagy meg-hagyhatja, vagy pedig Magyarra-is fordíthatja. — Az illyen készületű *Magyar Grammatika* kéttség kivűl azt tselekedné, hogy ezentúl elébb lenne átallyában a' Magyar Iffjúság *jó Magyar*, mint *jó Deák*, vagy *jó Német*: mivel született nyelvét már nem tsak hallomásból, és annak természetét nem tsupán a' más nyelvekkel való munkás és unalmas egybe hasonlitásból kellene megtanúlni, mint kellett jobbára ez ideig; de ez tselekedné, hogy az ollyan Magyarok-is magokba térnének, 's fel-indúlnának Nemzetek nyelve tanulására, a' kik eddig született nyelvekkel annyira nem gondoltak, hogy *jó Németek*, *Frantziák*, 's *Olaszok* vóltak, tsak *Magyarok* nem, és talám a' Magyar nyelv tanulásával, jobb *Magyar vér*-is férkezne beléjek. De végre, az idegen Nemzetek sem tartanák többé szép, 's a' jó út mutatás által könnyen meg-is tanúlható Nyelvünket eggy *regulátlan*, *pallérozatlan*, 's a' nehézségére nézve, a' *Chinaival* vetélkedő nyelvnek.

A'

A' kik tehát az érdemes Tudósok közzül Hazájokért, eggy illy haſznos, sőt ez idők ſzerént éppen el-múlhatatlanúl ſzükſéges Könyvnek kéſzítésére magokat el-tökéllik; méltoztaſſanak betses munkájokat a' jövő eſztendőben Juliusnak 13-dikára, az akkor itt a' *Leopold Városában* esendő *Margita* vására alkalmatosſágával, akár illyen felűl írás alatt: *à M. M. de GÖRÖG, à Vienne, auf der Freyung*, Nro. 61. *im erſten Stock*; akár pedig: *a M. M. de KEREKES, à Vienne, in der Herrengaſſe*, Nro. 58. — valamelly *Symbolum* alatt, eggy ugyan azon jel alatt lévő, és az érdemes Irónak nevét magában foglaló petsételt Levéllel fel-küldeni. A' Levél mind addig fel nem fog nyitódni, míg a' fel küldendő munkák visgálásának, 's meg-itélésének vége nem leſſz. — Akkor-is tsak a' Nyertesé. — Hogyha pedig még ez úttal *egéſſz Grammatika* irásához nem akarnának eggyen egyen fogni kedves Hazánkfiai, hanem annak tsupán egy avagy más réſzét különöſſen ki-dolgozni, melly réſzekből kéſzülhetne azután jövendőben az egéſſz Grammatika; mi e' réſzben a' túdós Uraktól függeſztjük fel a' dolgot, úgy tselekedjenek, 's dolgozzanak Hazájok boldogſágára, a' mint magoknak leg-jobbnak, 's leg-elömeneteleſſebbnek

fog tettzeni: tsak hogy ki-kérjük, hadd leheſſünk eggyik, vagy másik ſzándékról eleve bizonyosok.

Folytatáſa a' Serviában, és Szerimben történtt dolgoknak.

Minekelőtte ezeknek elő adásokban tovább mennénk: hozzá adunk még némelly jegyzéseket az utóbbi Tudositásokból azokhoz, a' mellyeket előbbeni Levelünkben, a' LAUDON népének Serviába lett által takarodásáról, és azt követett dolgokról irtunk rövideden. Ezek azok: A' WALDECK H. 10. gyalog Batalionjai, mellyek Sept. 10-dik napján, eſtvéli 7. órakor, hajókon, és hidasokon két tsapatban a' Száván által takarodtak, név ſzerént ezek vóltak: 1. a' *Tsáſzár* Regementjéből, 1. a' *Laudonéból*, 1. a' *Gyulaiéból*, 1. a' *Brodi* Határnokokéból, 2. a' *Ferdinand* fő Hertzegéből, 2. a' *Brentánoéból*, 2. a' *Walliséból*. Az ezekhez tartozott Lovaſſág állott a' *Gréven* Huſzár Regementje 6. Svadronából, és a' *Lobkovitz* könnyű Lovaſainak 3. Oſztállyokból. Her. *Waldecken* kivül mentek által még két Generális Urak, úgymint *Klebeck*, és *Türkheim*. — Maga a' fő Vezér-is oda által vólt már 11-di-

dikén, és a' *Waldeck* seregéből 2. Batalion gyalogságot, 1. Osztálly Lovassággal egygyütt, az *Ostrusnitzanál* fel-állitandó hidnál hagyván, a' többivel meg-lepte a' *Repits* hegyét, melly nagy hegy 2. oránnyira vagyon *Belgrádhoz*. A' meg-nevezett hegyről látván, hogy tsak egynéhány *Pandúrok* *) vagynak a' *Dedina* hegyén, mellyet szükségesképpen el kellett foglalni, hogy népét *Belgrád* alá viheſſe, leg-ottan ellenek rendel 1. Osztállyt a' *Gréven* Huszárjai közzül, mást pedig az elsőnek oltalmúl utánna küld. A' Huszárok neki vágtatnak sebeſſen a' Pandúroknak, és 5. ember veszteséggel az egésſz hegyet 1. óra alatt el-foglalják. — Ez esett Sept. 11-dik napján, estvéli 6. óra felé. —

Ugyan ezen a' napon dél előtt 10. órakor, az *Ostrusnitzanál* **) már készen lévő

*) A' *Pandúrok* Török parasztok, kiket a' Basa fizet 's tart a' végre, hogy általok a' töllök hozzánk takarodó föld népét szándékjokban meg-gátolja.

**) *Ostrusnitza*, vagy a' mint máskép *Osternitzának*, *Ostrosnitzának*-is nevezik, eggy puszta hellység a' Száva jobbik partján. Ennek ellenébe készült a' hid, mellyen a' sereg által takarodott a' *Száván* és nem emlékeznek az újjabb Tudositások semmi más hidról ezen kivül, melly készült volna az által menetelre.

hidon, 8. Batalion gyalogság, és 3. Osztály Lovasság ment által *Serviába* F. M. L. Gr. *Collorédóval*, és *Würtemberg* Her. *Brentáno* 's *Melas* Generálmájorokkal. A' 8. gyalog Batalionok ezek vóltak: 2. a' *Pellegrini* Regementjéből; 2. a' *Ferdinand Toskanaéból*; 2. a' *Carl Toskanaéból*; 2. a' *Preyséból*. — A' 3. Osztály Lovasság pedig a' *Valdekéből*. Ezeket követte Sept. 12-dikén jó reggel, a' Lovasság Generálja Gr. *Kinsky*, 9. Osztály Lovassággal; 3-al a' Toskána fő Hertzeg Regementjéből, 3-al a' *Nassauéból*, 3-al a' *Zesvitzéből*, és F. M. L. Gróf *Browne* 10. Granatéros Batalionokkal. — Meg-izente a' fő Vezér F. M. L. Gr. *Mitrovszky*-nak, és F. M. L. *Alvintzi*-nek, és F. M. L. *Blankenstein*-nak-is, hogy sietnének az előttök eltakarodott seregnek mindenütt nyomokba termeni, a' minthogy ez meg-is lett. F. M. L. *Mitrovszky* vitt magával 2. BatalionT az *Alvintzi* Regementjéből, 3-at a' *Nádasdy*-éből, 1-et a' *Wolfenbüttel*-éből; F. M. L. *Alvintzi* 2. BatalionT az *Eszterházy* Antalóból, 3-at a' *Károlyi*-éből, és 1-et a' *Wolfenbüttel*-éből; F. M. L. *Blankenstein* 3. Osztállyt a' *Kavanagh*-éből, 3-at a' *Jaquemin*-éből és 3-at *Wurmser*-éből. — Sept. 13-dik napján, a' Tartalék ágyúk (Rerserve Artillerie), és az Armádia szekerei-is el-jutottak az ellenség

ſég földére; *Mitrovſzky*, *Alvintzi*, *Blankenſtein* F. M. Lieutenantok-is, népeikkel eggyütt a' több ſereghez a' *Dedina* hegyére, és meg-telepedtek a' ſzomſzéd *Topsid* hegyén ki-mutatott hellyeken. — A' visgálódásnak alkalmatosſágával, mellyet tett ez napon a' fő Vezér *Belgrád* környékén, H. *Valdeck*, és Gen. *Klebeck* kormányozások alatt lévő 10. Oſztálly Lovasſággal, és 4. Bat. Gyalogſággal, ezeket tanúlta ki: hogy a' külsö városnak a' *Száva* felöl való réſzében 2. Batteriák vagynak fel-állitva, eggyik 7, a' másik pedig 5. ágyúra; hogy a' város kapuja felett egy nyilás vagyon; hogy a' Duna felé, a' palánk hoſſzában igen ſok ágyúk vagynak fel-ſzegezve; hogy a' külsö városban lévő házak többnyire mind tseréppel fedettek, és igen eröſſen épülttek; hogy az EUGENIUS által kéſzittetett ſántz a' Dunától fogva, a' *Metteri* hegyéig még olly állapotban vagyon, hogy kevés munka kivántatik annak tökélletes hellyre állitáſára. — Eſtvénden, a' *Dedina* hegyén, 's annak oldalán, 5. földvárnak való hellyet mértek ki, és még azon éjtſzaka hozzá-is fogtak a' munkához 2000-en a' föld népe közzül. — Ugyan ezen idöben, a' *Tzigány* ſzigetnek alsó tsúttsán-is, egy 3. hat fontos ágyúra való földvárnak kéſzitéséhez fogtak, a' mellyből,

ből, a' hozzá nem messze fel-állitott hidat lehetne az ellenség Tsajkái ellen oltalmazni. A' *Dunavetzen* lévő hidat-is lejjebb hozták, és a' *Besániai* töltéshez közelebb állitották fel, hogy a' *Szerimből Serviába* lehető által 's meg által járás, annál rövidebb út tevésel meg-essen. E' meg-lévén, a' hid sántzához 1000. lépésnyire táborba szállottak: 2. Batalion a' *Deutschmeister* Regementjéből; 2. Bat. a' *Kallenberg*-éből, és 2 Osztály a' könnyü Lovasok közzül; 1. Batalion pedig a' *Gyulai* Regementjéből éppen a' hid sántza mellé telepedett; a' *Tzigány* szigetben készült föld várba ugyan tsak a' *Gyulai*-éből 1. Osztály rendeltetett, és a' több 2. Osztálya azon Regementnek hátrább oltalmúl állittatott. — Egész 13-dikon ágyúzott vólt *Belgrádból* Táborunkba. Eggy 12 fontos golyóbis olly messze-is el-hatott, hogy tsak 40. lépésnyire esett le FERENTZ Fő Hertzeg sátorától. Ugyan tsak még sem tett kárt lövöldözése által 1. emberünkben-is az ellenség. — 14-dikén, a' *Szávának Szerimre* nézve túlsó tekerületjén lévő hidat fellyebb vitték, hogy ahoz még-is annál közelebb essen a' *Tzigány* szigetben készült föld vár; és még más hidat-is állitottak fel mellé hajókbol. Ez nap dél után indúltak a' *Dedina* hegyéről, az *Eugenius* sántza

fe-

felé F. M. L. Gróf *Browne* 10 Granatéros Baralionjai, az oltalmokra rendeltett Lovasſággal eggyütt, melly állott 9. Oſztállyból, a' H. *Waldeck* kormányozása alatt 3. Oſztálly vólt a' *Wurmſer* Regementjéből, 3. a' *Tzesvitzéből*, 3. a' Jósef *Toskánaéból*. — Hogy a' *Mokri-Lug* patakján kereſztül, az *Eugenius* ſántzához értek, 2 négy ſzeg formára oſztották fel magokat, eggyik 4 ſzeg rendeltetett az Orſzág útjának jobb oldala felöl lévö hegyre, a' másik pedig a' bal réſzre. A' Huſzároknak egy réſze jobb, más réſze elöre állott; a' több Lovasſág pedig, a' két 4. ſzeg közzé férkeztette magát. Ez a' nép vitt vólt magával minden Regementekből arra való ſzeméllyeket, a' kik az egéſſz Tábornak való hellyet ki-mérnék. — Jelen vóltak *Brownen*, és *Valdeken* kivül, a' több Kormányozók-is, kiknek igazgatásokra vagyon bizva különöſſen, ez, vagy amaz réſze a' ſeregnek: hogy ezek-is láthatnák ſzemeikkel, millyen formán leſſz, külön külön mindenik népének a' fekvése. Éjtſzaka a' *Mokri-Lug* patakján egynéhány hid kéſzült, mellyen a' ſeregnek több réſze. is, ki-mért hellyére *Belgrádhoz* közelebb takarodhatna a' *Dedina* hegyéröl. Ugyan ezen éjtſzaka fogott 2500-ig való munkás, réſz ſzerént föld népéből, réſz ſzerént pedig

ka-

katonákból álló, a' Duna mentében eggy 840. öl hoſſzuſágú tsavargós árok hányásához, és a' *Dunavetz*-nek a' Dunába való ſzakadásánál eggy két 12 fontos, és négy 6 fontos ágyúkra való föld várnak kéſzitéſéhez, melly az egéſſz *Zimon*, és *Dunavetz* körinek tűz fal gyanánt leheſſen az ellenſég Tsajkáji ellen. A' munkások oltalmára a' *D'Alton* Regementjéből 2. Bat. és a' *Modena* Lovaſai közzűl 1. Oſztálly vólt hátra felé állitva. Egéſſz éjtſzaka tsendeſſen dolgozhattak embereink, és már reggelre fedve vóltak az ellenſég golyobiſſai ellen. — 14 diken-is ágyúzott vólt ki a' Törökſég a' várból, ſzint olly keménnyen, valamint 13-kon, de ekkor ſem tehetett ſemmi kárt. — 15-dikén meg-indúltak *Mitrovſzky* és *Alvintzy* F. M. Lieutenantok, nem külömben *Würtemberg*, *Brentáno*, és *Türkheim* Generál Májorok, 4. ſzeg formára vett népeikkel; a' Lovaſiág Generálja Gróf *Kinſzky* alatt lévő 7. Lovas Regementekkel eggyütt az *Eugenius* ſántzai között ki-tsinált helyekre. A' *Brentáno*, *Türkheim*, és *Würtemberg* ſeregei a' ſzél malomtól fogva, egéſſz *Tzigánka* felé ki-terjedtek, a' többek pedig a' Granatérosok mellett, jobb és bal felöl telepedtek-meg; a' Lovaſſágnak valamelly réſze a' 4. ſzegek közzé helyhette magát,

a'

a' több réſze pedig elölről, két tsapatokban. — A' Generál *Klebek* népe még a' *Dedina* hegyén maradott, mivel a' földvárak, melyek olly tzéllal kéſzültek, hogy tulajdon képpen a' Száván lévő hidak ſántzai gyanánt lennének, még nem vóltak egéſſzen jó karban: ugyan tsak már ekkor vólt bennek két Batalion *Kallenberg* Regementjebéli gyalogſág, és eggy Oſztálly a' *Lobkovitz* Lovaſai közzűl. — Eſtve hozzá fogtak a' mieink, 1150-en a' ſzél malomnál, és rajta innen, a' mint a' régi Major jobb kézre esik, egynéhány Batteriáknak kéſzitéſéhez. Az ellenſég lövöldözött, és 4. emberünket megſebesitett. — Ez nap derekaſſan tüzelt az ellenſég a' *Dunavetz*-nek Dunába való ſzakadásánál dolgozó népünkre-is; de nem ölt vagy ſebesitett meg többet 5. emberünknél. A' Tsajkái-is, mellyek látogatóúl jöttek vólt, látván, hogy ágyú 's puska ſzóval köſzöntik tőlünk, nem ſoká kivántak mulatni. — Eſtek bizonyos hely változtatások-is még ezen napon. Azon ſereg, melly mind eddig a' *Zimoni* és *Besániai* hegyeken lagerezett, t. i. 2. Batalion a' *Deutſchmeiſter* Regementjéből, 2. a' *Caprara*-éből; 2. a' *Neugebauer*-éből, és 2. a' *Klebek*-éből; továbbá 3. Oſztálly a' *Csartorinſzky*, és 2, a' *Modena* Lovaſai közzűl, azon a' környéken

tele-

telepedett meg, a' hol az *Obor* forrása vagyon. — A' ſzabad ſereg *Páles* felé vette útját, 's a' *Zabres*-béliekkel, és *Szabáts*-iakkal *Boſznia* ſzélétől fogva, egéſſz a' *Morava* vizéig, melly túl foly *Belgrádon*, egy lántzot formált. — El-küldödtek 500. Lovaſok 2. Stabális Tiſztekkel eggyütt, 3. óránnyira *Belgrádon* alól, hogy jókor jelentést tehetnének az ellenſég közelgetése felöl. — Mind ezeken kivül, ez nap történt az-is, hogy a' föld népe közzül, 2000. munkások hozzá fogtak az *Eugénius* ſántzán kivül, a' Dunán kéſzitendö hid ſántza hányáſához.

Itt moſt a' *Belgrád* alatt, és *Zimon* körül esett dolgoknak elö beſzéllését félbe kelletik ſzakaſztanunk, mert még más emlékezetet érdemlö történeteknek, különöſſen pedig eggy kiváltképpen valónak haladás nélkül való jelentése vár reánk. — Úgy-is már a' jövö Kedden-is leſſz ſzerentsénk Irásunkat botsátani, a' mikor az eddig megküldött minden Tudósitásokat *Belgrád* eránt közölhetjük az érdemes Publikummal. Azon hibát mindazáltal kivántuk addig-is meg-jobbitani, a' melly esett elöbbeni Irásunkban, a' Hadi Tármester Úr Gróf CKERFÉ *Serviába* lett által menetele napjának meg-határozásában. Az esett 18-dik napján Sept.

E'

E' felett azt-is jelenthetjük örömmel, hogy *Belgrádnak* kézre kerithetése eránt, mind azt el-követi győzedelmes LAUDON-unk, valamit, a' halhatatlan emlékezetű EUGENIUS el-követett vólt 1717-dik eſztendőben.

A' Bánátból.

A' *Pálffy* Regementjebéli Oberſtlieutenant *Liptay* Úr, (kinek moſtani erőtelenkedését ſziveſſen fájlaljuk) el-küldött Sept. 7-dikén bizonyos ſzámú ſzabad ſeregbélieket, Kormányozójok *Marián*, és az el-menetelre magát önként ajánlott Regement Káplánja *Enderich* Úr vezérlések alatt, *Újpalánkából Serviába*, hogy általok, az ellenſégről bizonyost érthetne. A' ſzabad ſereg, által menvén a' Dunán, a' *Paſſarovitz*, és *Semendria* közt lévő út mellé hellyhette magát, holott el-fogván egy Levél hordó Törökőt, tőle ki-tanúlta, hogy a' következendő nap, mind a' két hellyekből ſzámos Törökök fognának a' *Morava* vizén eggyüvé jöni. Ehez képest, a' fogoly Török által ki-mutatott helyhez közel lesbe állott. — Más nap dél előtt 10. órakor nyomúltak a' *Semendriai* Törökök egy nagy hajón; kevéſſel azután érkeztek a' *Paſſarovitziak*-is. Mihellyt amazok ki-ſzálltak: jelt adnak *Enderich*, és

Marián Urak embereiknek a' viadalra. — A' Törökök kevés ideig állhattak ellent. — A' *Paſſarovitziak* minél hamarébb viſſza evedztek, a' *Semendriaiak* pedig, a' vizbe ugráltak, minekutánna közzülök 25-en el-húllottak, 3-an el-fogattak, kiknek ketteje Aga vólt, eggyik *Belgrádból* való, 80. eſztendős; a' másik *Serajevoi*. A' hajójokat is el-nyerték a' miéink, 8. lovakkal egy-gyütt. Vólt ſok más prédájok-is.

Különöſſen ditséri ama nagy Vitéz Ob. L. *Liptay* Úr, *Marián*, és *Enderich* Urakat. Ez az Ó valláson lévő *Enderich* Úr már máſſzor-is ki-mutatta vitézſégét. *Marián* Úr pedig, Sept. 10-dik napján újjra meg-támada *Klitsevatz* nevű Török falúban 1 Agát, a' ki 30-ad magával vólt, közzülök 9-nek végire járt, a' többi a' nagy ködben el-vette magát. Maga 4 ſebes emberével tért viſſza.

Oláh Orſzágból.

Midőn a' Török fél Hóld éppen akart vólna ki-bújni a' homálly alól, mellybe *Foksánnál* borúlt vala; azt moſt újjra sürűbb, 's eggy könnyen el nem oſzolható homállyba boritotta H. COBURG diadalmas ſerege villogó fegyvereinek tsillámja. —

Meg-

Meg-verettetett a' fő Vezér, kiben vetette a' fényes Porta reményſégét. — Ő akarta *Foksánon* alól *Milkóvnál* táborozott maroknyi népünket fel-falni; de jobban belé tanúlt már ez a' győzésbe, hogy ſem mint a' maga feles ſzámában bizakodó Törökſég gondolhatta vólna. — Meg-értvén ugyan-is a' gondos Hertzeg az ellenſég ſzándékát, küld Oroſz Gen. *Suvarow*-ért, kivel egygyesűlve meg-indítja mindenre kéſz népét *Rimnik* felé, 's vitte mind úntalan fel-fegyverkezve 4 nap, és 4 éjjel, úgy hogy a' gyalogſág tsupán puskájához támaſzkodva, a' Lovaſság pedig kantár ſzijját tartva, gunnyaſztott valamelly keveset. Kenyerénél 's vizinél egyebe nem vólt, minthogy mindenét a' Táborban hagyta, mellynek őrizetire egy réſz-is hátra maradott közzüle. Sept. 22-dik napjára virradóra, midőn már nem meſſze lett vólna az ellenſég, neki biztatván, 's még jobban rendbe ſzedvén ſeregét a' Hertzeg, *Suvarow* Generállal egygyütt, nyomúlt egyeneſſen a' *Rimniki* térſégen tanyázó ellenſég eránnyában elébb elébb, úgy hogy az tsak alig tehetett mi lövést-is, már a' nyakán termettek a' miéink. E' történt 8. órakor. A' Lovaſság vitézi módon közibe vágtatott, a' gyalogſág Bajonétjával, egéſſz tűzzel neki esett, és úgy

meg-

meg-viselte 2 óra alatt, 20000. fönél többől nem állott vitéz népünk, a' majd 100,000ig való roppant seregét a' fő Vezérnek, hogy az, már 10 órakor futott, el-szélledett nyáj módjára minden felé, többet hagyván 4000 nél az ütközet hellyén. Az elevenen el-fogattaknak száma megy 31-re, az el-nyertt ágyúké 80-ra, — A' Tábornak nagyobb része-is győzedelmes seregünk kezére birt. A' mi sebesseinknek, 's hóltjainknak száma nem több 200-nál. — Így győz, 's így tesz tsuda dolgokat egy jó Vezér, a' ki, szava után halgató vitézeinek szíveiken már régen győzedelmeskedett.

Ezen ditső győzedelemről való hirt, hozta futtában, a' Hertzeg második Adjutantja, Erdődy Magyar Lovas Reg. béli vólt Kapitány, már Májot *Hartelmüller*, eggy őszibe tsavarodott vitéz tekintetű tiszttes Magyar Úr. — Ő Felségének ki-mondhatatlan örömöt okozott. H. KAUNITZ-is, a' fő Minister, még ebéd előtt, szokása ellen két pohár bort hajtott ki örömében a' győzedelmesek egészségekért. A' Kurir Úr tegnap 11. és 12. óra között hordoztatott-meg *Bétsnek* nevezetes úttzáin, 's viteteti a' Hadi Tanáts Palotájához. Előtte sipolt, és tsörgetett 24. Posta Legény. Ezek után jöttek 3. Posta Tisztek, kik között lovaglott ha-

ja-

jadon fővel, magát mindenfelé hajtogatva, a' diadalmas Sereg Hírmondója. — Valóban egéſſz győzedelmi pompával; ha ugyan, eggy fő Város ſok ezer lakosinak, ablakokról, folyosókról, 's úttzákról való *Brávó* kiáltásaik, és tapſolásaik tsinálják a' leg-valóſágosabb pompát. A' Hadi Cancellária előtt való tágas hellyen, nem várta több Lélek ez előtt egynehány eſztendőkkel a' Pápa áldását, mint a' mennyin kivánták moſt látni ezt a' zöld Mentés, és veres Nadrágos Húſzár Májot Urat, a' kiben mintegy ſzemlélni láttattak, az egéſſz győzedelmes ſereget, 's különöſſen a' Magyar Lovaſſágot, mellynek ditséretire annyit nem mondhatnánk, hogy még-is kevés ne vólna.

REPNIN Oroſz Vezér-is meg-verte *Otzakow* mellett *Haſſzán-Basát.*

Serviában *Boretsnél* győzedelmeskedtünk a' Törökökön, F. M. L. G. *Wartensleben:* Oláh Orſzágban pedig, *Kimpolungnál*, Gen. *Meyersheim* böltsen vezérlett bátor ſeregeik által.

Ezekröl máſſzor többet.

Jegyzések az Oſtrom-Ágyúkról, és Batteriákról.

Sokſzor meg-próbálta már hires *Nandorfejérvára*, mi legyen a' nyomorúſág: próbálja moſt újjolag. — Menydörögnek ellene a' teméntelen ágyúk, olly ſzörnyű, és ſzakadatlan durrogásokkal, hogy a' föld 8 óránnyira reng belé. Az eránnyába ki-ſzegzett ágyúk mind *Oſtrom* ágyúk, mellyek onnan veſzik nevekot,

mi-

mivel tsak éppen az oſtrom idején haſzna vehetők. — Tsupán temérdekebb vóltokra nézve külömböznek a' *Táboriaktól.* Azért kéſzülnek átallyában egéſſz alkotványokra nézve olly izmoſſan, mivel a' beléjek való pornak bőv mértéke, a' nagy golyóbisokhoz vagyon alkalmaztatva, melly miá könnyen meg-romolhatnának vagy eggy, vagy másképpen, ha ugyan tsak teſtesek, 's ahoz képest erősſek, és nehezek nem vólnának. — Már bé-vett ſzokás, hogy ſokſzor a' 12. fontos ágyúkat-is, az oſtrom ágyúkhoz ſzámlálják, az azokon felűl valókat pedig rend ſzerént, úgymint a' 18. és 24. fontosokat; nem külömben a' 10. és 12. fontos Haubitzákat, a' 30., 6., és 100. fontos mozsárokat. — Hogy az oſtrom ágyúk, a' melléjek rendeltetett katonaſsággal eggyütt ki ne legyenek olly igen téve az ellenſség golyóbisſainak, hirtelenében eggy ſántzot kéſzitenek, mind ágyúik, mind magok fedezésére, 's úgy kezdik el, a' hoſſzú ágyúkból ugyan a' ſántz falán kereſztül, az a' végre kéſzült nyilásokon való lövöldözést, melly nyilásokra a' mozsár Batteriákon nintsen ſzükſség.

A' *Batteria* kéſzülete jobbára így megy véghez, mind másutt, mind moſt közelebb *Belgrád* alatt. Az Ingenieur Tiſzt még nappal ki-nézi a' Batteriának való alkalmatos hellyet, ki-méri, 's meg-jelelteti, mihelyest oſztán bé-ſetétedik, ott termenek a' ki-pétzézett hellynél katonáink, ásókkal, kapákkal, nem külömben öſzve kötözött tsomó veſſzőkkel, kaptsoló fa tzövekekkel, deſzkákkal, 's gerendákkal meg-rakott ſzekerekkel. Hozzá fognak a' munkához, melly mind vegig nagy tsendeſséggel foly. A' veſſzö tsomókat, mellyeket, mivel ſokſzor 3. vagy 4. ölnyi hoſſzaſáguak-is, a' Németek *Wurſtoknak* Kolbáſzoknak nevezsnek, a' mint a' helly meg-vagyon jegyezve, a' földbe

két

két óldalról le-tzövekelik, felül rájok másokat 's azokra ismét újjakat tzövekelnek, még pedig úgy intézik azoknak tzövekléseket, hogy ormoſſan eſſék a' menetelek, mint a' ház fedeleknek, 's e' ſzerént annál jobban neki feküdjenek a' földnek, mellyel, kényenyen le-verve, meg-töltödik a' közöttök maradott üreg. — Az efféle kéſzületü Batteriának külömbkülömbféle nemei vagynak: vagynak 2, 6, 's 8 ágyúkra való Batteriák. Továbbá, hoſſzú ágyúkhoz, vagy mozsárokhoz kéſzittettek. Némellykor úgy tsinálylyák öket, hogy a' földből ki nem láttzanak, tsupán az ágyúk villámlásaikról veſzi eſzre az ellenſég hol léteket. Közönſégeſſen a' föld ſzinén kéſzittetnek eggy 's másfél öl magaſſágnyira. Illyenek ezek-is, a' mellyeknek formájokat az érdemes elö fizetö Urak kedvekért le-rajzoltattunk, 's küldjük. Azoknak eggyike *hoſſzú*, a' másik pedig *mozsár* ágyúknak kéſzitetett Batteriát ábrázol. — A' hoſſzú, 's neveteſſen 2. ágyúkhoz kéſzitett Batteriának réſzei ezek:

a.) A' Batteria fala közepe, ezt a' Frantziák *Merlonnak* hivják; a' záſzlót arra ſzokták fel-tenni,

b.) A' Batteria falának két ſzélsö réſze, mellyeknek mindenike alól a' fundamentomnál fogva, felül pedig tsak eggy tsomó veſſzövel vagyon a' Batteria közepével öſzve kaptsolva.

c.) A' Batteria falán lévö nyilások, mellyeken ki-lönek a' vár felé. Ezek a' nyilások az ellenſég felöl ſzélesebben vagynak hagyva, mint a' más oldalról, a' honnan az ágyukat sütik. Oka ennek, hogy az ágyúkból ki-omló láng a' Batteria oldalát meg ne gyújtsa.

d.) Az *árok*, mellyből a' földet, a' Batteriát formáló veſſzö falak üregébe hányták.

e.) A' hoſſzú oſtrom ágyú, tartójával (lavette) eggyütt, melly eggy két kerekü tajigán fekſzik. — Éppen moſt süti ki eggy Pattantyús.

f.) Két *Hidlás*. Illyen hidlásra tolják az ágyút talyigája kerekeinél fogva, azért, mert valahányſzor az ágyú el-sül, mind annyiſzor viſſza rugódik, ha tehát tsupa földön állana, a' ſok viſſza rugódásſal gödröt verne.

g.) Ezeken a' tzövekeken állanak a' rúdak, mellyeknek eggyik végeken dugó, a' másikon pedig borosta vagyon.

h.) A' gyújtó páltzák, mellyeknek végekre a' salétromos köteletske oda vagyon tsiptetve, hogy ne mozogjon, mikor fel lobbantják vele az ágyút.

A' *Mozsár Batteriának* nem tsak eggy fala vagyon már, mint a' hosszú ágyús Batteriának, hanem 3. felől van körül árkolva, 's ugyan annyi felől, eggy vagy másfél ölnyire fel-emelkedő falakkal környül véve. Részei ezek:

1.) A' Batteriának úgy neveztetett *Mellye*. Ezen felül vetődik ki a' bomba, melly osztán eggy szivárvány forma lineát formál a' levegő égben.

2.) A' két oldal fal.

3.) Az árok.

4.) A' *párkány*, mellyen vigyázva az egész Batteriát is meg lehet kerülni.

5.) Az Ellenző (*Travers*). Ez azért készül a' két mezsár között, hogy ha az ellenség oldalról igyekezne lőni a' túlsó mozsárra; ez a' fal a' golyóbisnak akadályt vessen.

6.) *Gráditsok* (Banquette), mellyek körös környül mennek mind a' 3. oldalon. Ezekre fel-hágván ki-nézhetnek a' Pattantyúsok az ellenség felé.

7.) Ezen a' hellyen szokott fekünni a' mozsár, ágyával eggyütt, eggy hidláson. A' mozsárt most igazgatja eggy úgy neveztetett Tűzműves (Feuerwerker), tartván kezében eggy sinoron függő ónat, 's azt szabja a' falba dugott tzöveketskéhez, mellynek eránnyában kelletik a' mozsárnak fekünni, hogy a' meg-határozott pontra essessen a' lövés.

8.) A' *Hidlás*, mellyre a' másik mozsárnak kell jönni.

9.) A' puskapor tartó kamara. Minden Batteriánál ásnak illyet eggyet a' földbe. Fellyül jól be van fedve. Mellette láttzanak egynéhány Bombák.

10.) A' *Linea*, melly szerént kell a' Bombákat repíteni a' várba. Két tzövekek jegyezik ezen lineát, mellyek kurták, mert ha hosszak volnának, az ellenség-is igazíthatná a' szerént ki felé lövéseit.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 6-dik Napján.

I.

Folytatása a' Serviában, és Szerimben történtt hadi dolgoknak.

September nek 16-dikán, az *Avala* hegye környékét meg-járta a' fő Vezér, egéſſz a' *Krotzkai* útig, és még túl-is rajta. A' hajós ſeregetskénk a' tájjon foglalt hellyet, a' hol az *Eugénius* hid-ſántza vólt. Dolgoztak mind úntalan a' Duna jobbik partyán elkezdett hid-ſántzon. Magának a' hidnak fel-állitásához-is hozzá fogtak; hogy pedig ezen hidat még-is annál jobban meg-oltalmazhaſſák az ellenſégtől, tehát a' végre jónak itélték, hogy az *Eugénius* ſántza mentében, a' *Metteris* hegynek ki-nyúló ſzegletére-is egy földvárat tsinállyanak, az alsóbbak erántyában, a' mellyhez hozzá-is

fogtak, mihellyt bé-ſetétedett. Ugyan azon időben *Tzigánka* alatt-is, az *Eugénius* ſántza ſorjában, és a' ſzél-malomnak bal réſze felől eggy hegyen, újj földváraknak kéſzitéséhez kezdettek katonáink, mellyekben egy egy Batteria hat hat ágyúkkal eggyütt elférne. A' több már el-kezdett földvárak körül-is munkálódtak, és nevezeteſſen a' Pattantyúsok 4. tizennyoltz fontos ágyúknak külön külön hellyet kéſzitettek, a' mellyről sütögeſték őket, mind a' régi majornál, mind a' ſzél malomnál lévő földvárban; az ágyukat az ellenſég ágyui ellenekben felrakták, és dél utánni eggy órakor hozzá-is fogtak a' tüzeléshez olly igyekezettel, hogy az ellenſég ágyuit hellyeikből ki-vettetheſſék. A' ſzél malom, és a' major között lévő árkokból pedig, két órakor, négy tiz fontos, és hat hét fontos Haubitzokkal kezdettek lövöldözni a' *Rátzváros* felé, és azt három óra alatt már öt hellyen meg-is gyújtották. — A' tűz igen ſebeſs vólt, mivel mindazonáltal az úttzák ſzélesek, az épületek pedig tseréppel fedettek, és kővel kerittettek, azonban közöttök sürüen vagynak a' nagy élő fák, a' tűz nem terjedhetett meſſzire. Azon közben az emlitett árkokban, mellyeket az eſső vizből költt patak moſott, még négy mozsároknak-is kéſzitettek hellyet, 's azokat fel-is

rak-

rakták. — Egéſſz éjtſzakán által ſzüneti nem vólt, a' Haubitzgranátok' repíttésének, és a' tüzes golyóbisok nyoltz 18 fontos ágyúkból való lövöldözésének; azért a' gyuladásis egymást érte ſzakadatlanúl a' *Rátzvárosban.* — 17-dikre virradóra, el-kéſzült a' *Dunavetz*-nek Dunába való ſzakadásánál a' földvár, a' Duna mentiben lévö tsavargós árokkal eggyütt, mellyeknek kéſzitéſe alatt 5. ember, és 1. ló veſzett el; ſebet kapott 18. ember, és 16. ló. Egéſſz 17-diken újjra vólt divatja az ágyúzásnak. — Folyt a' munka a' még tökélletesſégre nem mehetett földváraknál. — A' ſzabad ſeregbéliеink mind felégették a' ſzénát, melly a' *Niſſai* kapu előtt állott. — Ezen a' napon ki-hirdettetett, hogy egynehányan Generálisokká lettek. — Az oſtrom munkában foglalatoskodó 20,000-ig való föld népének tudtára adatta a' fö Vezér, hogy a' kik közzüle az oſtrom idején mind végig hellyt állanak, három eſztendőkig menttek leſznek minden adótól. — Estvére a' Dunán el-kéſzült a' hid. — Ez nap éjtſzaka bé-ásták magokat a' miéink, eggy *Vráha-Mala* nevü faluba, *Battal-Chamia* nevezetü Török Templomig, és a' körül föld-váraknak kéſzitéséhez fogtak. — A' Száva tsúttsán-is, földvár, és egy jó nagy töltés hányásához kezdettek, a' mellyre elége-

dendő Batteriákat lehetne tsinálni, minekutánna még eſtve ki-jegyezték vólna mind a' földvár, mind a' töltés menetelének helyét. — Ezer Legény vólt a' munkára rendelve a' katonaſág közzűl: de még-is, a' sürü nád, füzes, és posvány miá, a' töltést 435. lépésnél elő felé hoſſzabbra nem vihették. A' várból bizonyoſſan nem vettek éſzre ſemmit e' munkából, a' magaſſan felnőtt fűzfákkal elegyes nád miá; mert még tsak egy lövést ſem tettek munkáſsaink felé. Hanem a' Dunavetznek Dunába való ſzakadásánál lévő földvár felé derekaſſan hányták a' Bombákat, és Gránátokat. — Az ágyúk, mellyekből tölünk mind nappal, mind éjjel gyújtogatták a' *Rátzvárost*, vóltak: 2 harmintz fontos mozsarak, és 8. tizennyoltz fontosok. — Azon hidnak oltalmára, melly a' könnyebb által járás végett a' *Dunavetzen* éppen a' *Száva* hidja eránnyában állittatott vólt fel, még egy más könnyű ſzerű hidat kéſzitettek ellenzővel eggyütt. — Az ellenſég tüze 17-dik éjtſzakáján két emberünket ölt meg, hármat meg-ſebesített, és eggy lovat. — 18-dikon dél előtt, által takarodott Hadi Tármester G. CLERFE Úr a' Dunán népével eggyütt, és az *Eugénius* ſántza mentiben Táborba ſzállott Vezérlése alatt vagynak 7. gyalog Batalionok, 3. a' Hertzeg

Ez-

Eſzterházy Miklóséból; 2. a' *Devins*-éből; 2. a' *Stein*-éből, és 2. Lovas Oſztályok, 3. az *Erdődy* Huſzárok, és 2. a' *Harrach* Lovaſai közzűl. — A' Hertzeg *Liny* ſeregéből is jött által eź nap *Zimon* mellől a' Száván 1. Batalion, úgymint a' *Gyulai* Regementjének első Batalionja. — A' Duna jobb oldalán kéſzűlt hid ſántznak őrizetére a' *Pálffy* Reg. ből 1. Batalion; túl pedig a' *Wartensleben*-éből haſonlóképpen 1. Batalion rendeltetett. — 1422. ember dolgozott az eddig emlitett földvárakon, és Batteriákon, a' föld várak mind-is el-kéſzültek; az ó majornál lévő pedig meg-is bővittetett. — A' Mozsárokat, Haubitzákat, és hoſszú ágyúkat réſzünkről mind egyre sütögették egéſſz nap és éjjel *Belgrád* felé; és hogy különöſſen a' vizi várost annál jobban érdekelheſſék, 2 hét fontos Haubitzákat az ó malom előtt, egy régi ſántzolásban ſzegeztek fel. — Az ellenſég ez nap 5. emberünket ſebesitette meg, lovat 1-et agyon lőtt, 1-et pedig ſebbe ejtett. — A' Száva tsúttsán 1000. katonáink, és a' föld népéből 2000-en folytatták az elkezdett munkát; de azt a' várból sürüen hűlló Bombák, 's egymás után majd minden meg-ſzünés nélkűl löködő golyóbisok igen hátráltatták. — A' Duna mentiben kéſzűlt árok a' *Száva* felé 665. lépésnyire nyújtó-

dott, ellent nem állván a' temérdek akadályok, mellyeket a' hellynek mód nélkül alkalmatlan vólta okozott. — A' *Besániai* töltésnél 195. réfz fzerént katona, réfz fzerént polgár átsok foglalatoskodtak a' hidak kéfzitésében, kik mellé a' föld népéből 978. munkások, és 300 fzekerek vóltak ki-rendelve. — Az első hoffzú ároknak *) el-kéfzitésében 's bő-

*) A' Várnak azon réfze eránnyában, mellyen erővel akarnak bé-rontani az Oftromlók, két, 's rend fzerént három árkokat fzoktak kéfziteni, mellyeknek üregei belől olly tágasok, hogy azokban nem tsak az ágyúkat kerefztül lehet vinni; hanem katonaságot-is ezerenként fzállíthatni beléjek. Ezeknek az ellenfég felől való óldalait a' ki-hányt földdel fel-halmozzák, hogy a' bennek lévők bátorfágban leheffenek az ellenfég golyóbisfai ellen. Eggyik árokból a' másikba járások vagynak által, mellyeknek azért igen tsavargós menetelűeknek kell lenni, hogy az ellenfég beléjek ne láthaffon, 's löheffen. Néha ezeket, vagy közzülök némellyeket, valamint az árkokat-is mind két oldalról fel-tornyozzák, akár a' ki-hányt földdel, melly akkor meg-eshetik, midön az ásás ugyan tsak méllyen megy; akár pedig földdel meg-töltött zsákokkal, fántz-kofarakkal 's a' t. A' harmadik árok egéffzen a' vár alá megy, és abból fzokott ki-omlani a' nép, a' vár fala meg-hágására. Mind az árkok, (Parallelen) mind az által járások, (Laufgräben) kü-

's bővitésében ugyan iparkodtak, de jól-is el-mentek embereink. Már alkalmas katonaság-is szállitódott belé. — A' Generálstab 400. polgár munkásokkal dolgoztatott a' *Mokri-Lug* patakján, és más abba szakadó patakokon, a' széltire való által járhatás végett meg-kivántató feles számú hidak felállitásában. — 19-diken reggel, *Otto* Generális Ur, az *Erdődy* Magyar Lovas Regementjeinek 2. Osztállyaival, *Pálesbe* vette útját, és *Mihálievits* Oberstlieutenant Urat fel-váltotta, a' ki onnan *Krotzka* mellé vitte embereit, egésszz *Kallárig* pedig vigyázókat rendelt. — E' szerént eggy óldalról sem jöhet már úgy az ellenség *Belgrád* felé, hogy jövetele, egynehány napokkal az elérkezése előtt túdtára ne fogna lenni a' miéinknek. — A' szél malomnál, és ó majornál készűltt földvárak bővitésén dolgozott 400. Polgár, 's azt végre-is hajtotta. Az ó majornál lévőnek jobb és bal oldalára két oltalom falat kezdettek készíteni: valamint a' szél malomnak bal része felől valónak-is, mellyben azon kivűl az ágyúknak való hely-

különbkülömbsége méllységüek szoktak lenni a' szerént, a' mint közelebb, vagy távolabb esnek az ellenséghez, és a' mint a' föld mivólta engedi.

lyeket-is tsinálták; és derekaſſan ment benne a' munka; mert tsak magában 500. ember dolgozott a' föld népe közzül. — 1200. katonáink foglalatoskodtak, az első ároknak, a' *Vraha Mala* elött ásott második árokkal való öſzve kaptsolásában, hogy ebből annál közelebbről lehetne népünknek akadályoztatni az ellenſéget, ha valahogy ki találna ütni. Egyſzersmind bal felől egy alkalmatos helly kéſzitődött, a' honnan mind jobban lehetne ſzemlélődni, mind pedig a' *Rátzváros* Batteriái ellen ágyúinkat egyengetni. — Mind öſzve a' mi ásást, vagy hányást tettek a' miéink 18-diktől fogva, 19-dikig, és 19-diktől fogva, 20-dikig a' Vár ellenében, hoſſzára nézve, rá megy 1600. lépésre. — Az ellenſég tüze 19-dikben hét emberünket ölte meg, 12-öt pedig megſebesitett. A' ſebeſſeknek ſzáma közzül való *Vallis* Reg. béli Major Gróf *Auerſperg* Ur-si a' kinek az órrát hordta el a' golyóbis. — A' *Tzigánka* megett kéſzült földvárba három 3. fontos ágyúk vitettek, és már innenis ment a' golyóbis, valamint másunnan, meg-ſzünés nélkül a' város felé. — A' Száva tsúttsánál 100. katona, és 230. polgár munkásink gyültek öſzve éjtſzakára; de mivel az ellenſégnek 11. Tsajkáji verték feléjek a' kéſzülőt, mind tsak azokra várakoztak

egéſſz

egéſſz éjjel. Hanem a' *Besániai* hidakon újjra 153. katona, és 38. polgár Átsok dolgoztak. — A' Generálſtab 2420. Polgárokkal dolgoztatott, az *Eugénius* ſántzának körös környûl jó lábra való hozásában. — Sept. 20-dikán az ó majornál lévő földvár oltalom falain dolgozott 70. Polgár. A' ſzél malom bal réſzén valónál pedig 300., az egéſſz munkát el-végezte. — A' második hoſſzú árok 275. lépésnyire meg-hoſſzabbíttatott bal felől, és nem tsak az az előtt való nap innen rajta kéſzűltt ágyúzó hellyel kaptsolódott öſzve; hanem magának a' tsúttsán-is, 8. ágyúkra való Batteriának kéſzíttetett hely. — Ezen nap éjtſzakáján, midőn már az ellenſég palánkjához közel ásták vólna magokat a' miéink, olly keménnyen kezdett az ellenſég ellenek puskázni, és ágyúzni, hogy két ízben kelletett a' munkát félben ſzakaſztaniok, 20-an ſebet-is kaptak közzűlök, 4-en pedig életeket végezték. A' ſebeſſek között vagyon a' *Naſſau* Reg. ből *Kronenberg* Hadnagy Úr. A' meg-hólttak közzűl való vóltt Pattantyús Major *Szedlitzky* Úr; ámbár ſokan úgy irják, hogy ezen érdemes éltes Urat, a' magunk népe golyobiſa ölte vólna meg, a' gyalogſágnak egymásra lett tüzelése alkalmatoſſágával, melly zűrzavar onnan eredett, mivel em-

bereink azt gondolták, hogy az ellenség tsapott ki, 's eggyik rész a' másikat ellenségnek állitotta. Ezen zűrzavart több szomorú történet-is követte vólna bizonyossan, ha a' *Preis* Regementje idejében elejét nem vehette vólna. Két ló veszett el, 1. megsebesíttetett. — Gránátjaink, 's tüzes golyóbisaink a' Várost két hellyen meg-gyújtották, és mivel a' lövöldözés egymást érte: a' tűz-is mind inkább terjedt, 's nagyobbodott. — Az árkok ásói védelmezésekre 3. három fontos ágyúk vitettek, a' *Battal-Chamia* nevezetű Török Templom jobb részén épűltt földvárba. — A' Generálstab 3612. Polgárokkal dolgoztatott az *Eugénius* szántzán. — A' Száva partján már eggy darabig el-vitt tsavargós ároknak nyújtásában 500. Katona, és 900. Polgár munkássaink fáradoztak: de tovább nem lehetett vele boldogúlni, a' sürü bokrokkal, és magas náddal bé-nőtt földnek motsáros volta miá: tehát embereink már tsak az eddig el-készűltt árkot bővítették, annak *Belgrád* ellenében fekvő óldalát jól fel-halmozták, és 3. Batteriáknak való hellyet kerestek, találtak-is. — A' kis *Tzigán* szigetben gallyból, és földből töltést tsináltak, eggy hid szántz készitéséhez-is hozzá fogtak, és ugyan azon időben, a' Szávának a' kis *Tzigán* szigeténél

16-

lévő ágán hidat-is állítottak fel. Ezen munka körül öszveséggel dolgoztak, 38 Katona, és 157 Polgár Ácsok, 879 Polgár munkások és 309 szekerek. — Az ellenség mind úntalan lövöldözött, és kivált a' *Száva* tsúttsára kémellés nélkül hányta a' Bombákat, de még is többet meg nem ölt, vagy sebesített 2 emberünknél: hanem a' *Dunavetz*-en lévő által járó hidat keménnyen meg-rongálta. — 21-diken, az ó majornál lévő földvár oltalom falaival készen lett 100. Polgár munkás. — Az első hosszú ároknak jobb szárnyát éjjel meg-hosszabbították, és valamint a' bal óldalról: úgy itt-is ágyúzó hellyet készítettek, mellyet az árokkal öszve kaptsoltak. Ez az ágyúzó helly azzal eggyütt, melly a' második hosszú ároknak bal része felöl készült, két sorú sánttzal erösittetett, és meg-is bővíttetett; 400. Katona, és 200. Polgár munkások dolgoztak rajta. — Az *Eugénius* sántza körül, és az útak meg-jobbításában 3964 foglalatoskodtak a' föld népe közzül. — 3461. Katonáink rendeltettek ki, a' kik a' *Vrához* hegye tövitől fogva az *Eugénius* árka félét ki-ásnák, és onnan, a' *Dedina* hegyén készültt földvárakba való jó által járást készítnének. — Eggy emberünket ölt meg az ellenség tüze, és 11-et meg-sebesített. — A' Száva hosszában, *Belgrádnak*

elle-

ellenében, eggy újj 200. lépésnyi hoſſzúſágú árkot kéſzítettek, a' mellyet a' posvány miá meg nem lehet kerűlni. Eggy mozsár Batteriának való helly kéſzítéſéhez-is hozzá fogtak 500. Katona, 's ugyan annyi Polgár munkásink. — A' *Besániai* töltésen fellyűl 110. lépésnyi hoſſzúſágra gallyat teritettek el. — A' *Tzigán* ſzigetben kéſzűlt töltést még 9. újnyival fellyebb vitték. — A' Szávának, a' kis *Tzigán* ſzigetnél való ágán, a' már emlitett hidon kivűl, még mást-is kezdettek fel-állitani, 's olly hid ſántzat kéſzíteni, melly földvárakból fogna állani. — Olzveſéggel ezen munka körűl dolgoztak, a' 34. Katona, és 150. Polgár Átsokon kivűl, 730. Polgár, és 80. Katona munkások, 300. ſzekerekkel eggyütt. — A' *Semendria* felé visgálódó katonáink, két oda való Törökökre akadtak, a' kik az erdőre akartak menni, ſzekerekkel; azokat ſzekerestűl eggyütt elhozták. A' 4. jármos ökrök nékiek által engedtettek. — A' *Moraván* túl küldött ſzagúldóink pedig az ellenſégtől 14. hordó égett bort vettek el. Ez-is fel-oſztódott a' Legényſég között. — 22-diken, a' nagy eſső miatt, ſemmit ſem lehetett dolgozni: ugyan tsak éjtſzakára abban kezdtek foglalatoskodni 100. Katona munkásink, hogy a' két hoſſzú árkot ſzéltől egybe kaptsolhaſsák; a' második

hoſz-

hoſszú árok előtt Batteria készitéséhez-is hozzá láttak. — A' *Vráha Mala*-i Török Templom mellett bal felől épült földvárba négy 30. fontos mozsárokat, két 10. fontos Haubitzákat, és négy 8. fontos ágyúkat szállitottak, és belőllök el-is kezdtek tüzelni az ellenségnek egyeneſſen által ellenben lévő Batteriái ellen. Az *Eugénius* ſántza körül, a *Dedina* hegyén újjra készítendő földvár munkásſaival eggyütt 7119. dolgoztak özveſséggel. — A' Dunának jobbik partján egy; oda által a' Bánátban pedig *Újj Bortsánál* 2 földváraknak tsinálasához fogtak. A' 3 földváron 1200. Polgár dolgozott. — *Zimon* körül minden árkok meg-töltek vizzel, azért éjtſzaka ſem lehetett dolgozni. Hanem a' kis *Tzigán* ſzigetben folyt a' már túdva lévő munka, 38. Katona, 's 142. Polgár Átsok, 1000. más közönséges munkások, 's 300. ſzekerek által. — 22-diktől fogva, 23-dikig 6 emberünket ölt meg az ellenség tüze, 's 5 ejtett ſebbe. Eggy nem tudódik hová lett. — 23-dikon-is eſett az eſső, de még-is ezer Katonáink dolgoztak az első hoſszú árok előtt lévő ágyúzó helly körül, a' kik a' tájjon más erősitéseket-is tettek. — Az *Eugénius* ſántzán ez nap-is 3007. Polgárok munkálódtak. — *Újj Bortsánál* pedig a' 2 földváron 900-an. — Eggy emberünk hólt meg, 's 3 ka-

kapott sebet. — *Zimon* körül a' viz miá ismét nem dolgozhattak. — A' *Besániai* töltésen az útat el-készítették: 38 Katona, és 242 Polgár Ácsok pedig, ezer más Polgár munkásokkal, és 350 szekerekkel azon doldoztak, hogy a' kis *Tzigán* szigetbeli töltésen, melly a' *Besániainak* eránnyában készült, éppen ollyan útat tsinálhassanak. — Az ellenség keménnyen tüzelt, de semmi kárt nem okozott. — A' *Vraha Mala* előtt újjonnan készült földvárba négy 18. fontos ágyúkat, két 10. fontos Haubitzákat, és két 6. fontos kő szóró mozsárokat vittek. — 14-diken sem tágított az első, de az ellent nem állván, a' második hosszú árok előtt bal felöl lévő Batteriát még 6 ágyúra való fallal meg-hosszabbították, éjtszaka pedig osztán a' két hosszú árok köztt lévő Battéria előtt, újjra 6. ágyúra való helyet készitettek, és azt a' hátrább fekvő nagy Batteriával egybe kaptsolták, hogy így a' *Belgrádi* Kávéházak előtt lévő Battéria ellen annál inkább dolgozhassanak. — Az *Eugénius* sántza, és az *Ujj Bortsánál* már munkában lévő 2 föld várak körül 3707. ember dolgozott. — Az ellenség 3 emberünket sebesitette meg, azok között Ingenieur Hadnagy *Vörös* Urat. — A' *Vraha Mala* előtt újjonnan készültt második Batteriába két 18 fontos hosszú ágyú-

kat,

kat, 2 tizfontos Haubitzákat, és 2 hatfontos kőfzóró Mozsárokat vittek. — *Zimon* körül nem lehetett a' viz miá dolgozni. — A' nagy *Tzigán* fzigeten által menő töltésen-is útat kezdettek kéfzíteni, 38 Katona, 's 240 Polgár Átsok, 941 más munkásokkal egy-együtt. Két emberünk febefsitetett meg. — 25-diken is mind egyre esett az eső, de még is dolgoztak éjtfzaka az árkolások köztt lévő Batteriákon. — Az *Eugénius* fántza, nem külömben a' *Dedina* hegyén munkában lévő földvár körül 3325 Polgárok munkálódtak: *Ujj Bortsánál* pedig 900-an. Két emberünk febefedett meg. — *Zimon* körül mind inkább nem lehetett dolgozni. — A' nagy *Tzigán* fzigetben 30. Katona, 's 140. Polgár Átsok folytatták a' munkát, kik mellé 889 Polgár munkások, és 200 fzekerek vóltak rendelve. Két emberünk febefedett meg. — A' *Vraha Mala* előtt lévő 3-dik Batteriába 3. 18 fontos ágyút vittek. — Erre a' napra vólt ki-tsinálva, hogy LOUDON bátor ferege *Belgrádba* erő hatalommal bé-rontson; akkorra által horták *Zimonból* a' fzükféges lajtorjákat-is; hanem a' tartós eső nem engedte meg, hogy az elébb meg-eshefsen 30-diknál, a' melly napon dél előtti 9 órakor olly boldog előmenetellel is próbált népünk 4 tsapatokban fzerentsét, hogy rövid idő alatt az egéfsz külső város kezére birt, 11 hofszú ágyúkat, 's 1 mozsarat nyert, fok zászlókkal eggyütt. Fogott-is el

az

az ellenség közzűl egynehány százat. A' maga holtjainak, és sebesseinek száma nem megy többre 200-nál. Az első hirt ezen *Loudon* seregéhez illő tselekedetről hozta Oct. 3-dik napján HADIK Magyar Lovas Reg. béli Kapitány Gróf HADIK Ur, a' fő Vezér Adjutántja, kit a' Fejedelem különös indúlattal fogadott.

Az el-múlt Vasárnap, úgymint Okt. 4-dik napján tartatott COBURG már fő Vezér diadalmas serege által *Martinyestinél* nyertt győzedelemért *Te Deum*, a' hadi Tanács Palotája mellett lévő Templomban. — A' több pompához járúlt, hogy eggy Batalion Granatérossság, egésszz Ifteni tiszteltet alatt a' Templom előtt rendben állott, és háromszor lőtt, melly 3-szori lövésre, a' Vár bástyáira ki-szegzett 36 tizenkét fontos ágyúk-is a' mi még JOSEF Tsászár alatt nem esett, el-sütöttek. — Maga ő Felsége, hirtelen esett változása miá, meg nem jelenhetett, a' Generalitással eggyütt a' Templomban, hanem más napra ugyan tsak jobbatskán lett, és dél után *Hettzendorfról* a' Városba bé-költözött. — Tegnap estve érkezett H. COBURG-tól a' bővebb Tudósitással, *Barkó* Regementbéli Oberstlieut. Báró *Kienmayer* Ur, kinek érdemei a' *Foksáni* győzedelem előadásából esméretesek. E' szerént most egymásután 3 Huszár Kurir Urak jöttek bé *Béts* Városába. — Sept. a' végén ROUVROIS Hadi Tármester Ur *Zimonban* meg hólt, a' rothasztó hideglelésben.

Pesten a' nagy érdemű, 's széleslen ki-terjedt tudományú KOPPI Prof. Ur, ezt a' Könyvet adta ki: *Historia belli Cosacco-Polonici, Authore Samuele Grondzki de Grondi, conscripta A. 1676. Ex Manuscriptis Monimentis Historiae Hungaricae in Lucem protulit Carolus Koppi, in Reg. Scientiar. Vniversitate Histor. vniuers. Prof. Pestini*, 1789. *Litteris Fr. A. Patzkó.* Két szép metszett képpel, mellynek eggyike II-dik *Rákótzi* György Fejedelmet ábrázolya. — A' Könyvnek 1 fl. 30 kr. az árra. — Erről másszor többet.

H. *Repnin Tobáknál* verte meg *Bessarábiában*, (nem *Otzakovnál*) *Hasszán-Basát.*

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 9-dik Napján.

2.

Mivel a' F. M. L. G. WARTENSLEBEN Úr kormányozása alatt lévő Bánáti sereg eggy részének a' Törökökön *Boretsnél* *) lett győzedelmeskedéséről, közelebbi Irásunkban, igéretünk szerént, a' bővebb Tudosítást nem közölhettük: most közöljük. — *Boretsnél* már darab időtől fogva, négy Táborokban feles számú Törökség tanyázott vala, két, három 's négy ágyús 24. Tsajkák-

*) *Borets*, eggy Szigetnek a' neve, melly a' Dunának Servia felöl való részén vagyon. Ezt igen gazdag Kormányosok lakták, a' kik a' kereskedő hajókat, a' veszedelmes hellyeken szokták volt által vinni. Innen irta Oberstlieut. *Tersits* Urnak az Aga azon Levelét, melly általunk a' *Hadi Tört.* 100-dik levelén közöltetett.

kákkal eggyütt. Ezeknek a' meg-nevezett hellyről lehető el-verettetéseket ſok okokból ſzükſégesnek itélte a' F. M. L. Úr: mellyhez képest, a' meg-kivántató rendeléseket böltsen meg-tette, és azoknak tellyesitését bizta, a' Duna mellett *Uj Moldovánál* táborozó Generálmájor *Lilien* Úrra; melly így kéſzültmeg ſzerentsés elő menetellel; Sept. 15-dik napja éjtſzakáján, által ment a' Dunán 4 Kompánia a' Német Bánáti Regementből, 2 az Oláh *Illyriaiból;* 4 a' *Branovátzki* ſzabad ſeregéből, a' Német Bánáti Regement Stuttzosai Kompániajával eggyütt, Oberſtlieut. *Tersits*, Májior *Mahováts;* nem külömben *Branovátzki*, és *Kollmár* Kapitány Urak igazgatások alatt. — Hogy pedig az által takarodott nép annál jobban boldogúlhaſſon, *Wurmſer* Huſzár Reg. béli Oberſter Gróf *Nauendorff* Úr, a' *Lattermann* Reg. ből 1 Batalionnal; a' *Brechainville*-éből 2 Kompaniával; a' *Wurmſer*-éből 1 Svadronnal, és Pattantyús fő Hadnagy *Levent* Úr vigyázása alatt lévő 7 ágyúkkal, 16-dikon a' *Storis* völgyiben termett. Ezt látván az ellenſég, által evedzett, és a' *Svinitzai* úton eggy hegyet meg-is lepett. De hogy Vitézeink kéményen neki estek; ágyuink pedig 1 Tsajkáját el-süllyeſztették: hirtelenſéggel viſſza vette magát *Borets* mellé. E' meg-lévén a' meg-

neve-

nevezett Oberſter Úr, népét a' Törököktől el-hagyatott hegyre ſzállította, 's onnan kezdette az ellenſég Tsajkáit, 's *Borets* ſzigetét ágyúztatni. Nem állhatván ſoká ellent az ellenſég, hátrább vonódott, *Rimnitzhez*; de ott ismét újj viadalt kellett neki kezdeni, a' már oda által lévö népünkel, mellyet nagyon kezdett ugyan ſzorongatni; hanem hogy Oberſter *Nauendorff* Úr érkezésével, 1 Tsajkája újra ki-lyukaſztódott, a' többi-is derekaſſan meg-viſelödött: alább ereſzkedett a' Dunán. Azután még-is tsak nem akarta egy fót Törökſég tágitani *Boretset*, mig azt *Tersits* Úr parantsolatjára Kapitány *Kovasitza* Úr lelkeſſen meg nem támadta. De már ekkor e' ſem ſzerentséltette magát többé, hanem nyomúlt ſzem elöl, a' Tsajkákkal eggyütt, a' mint nyomúlhatott. Midön *Kaſſánnál* ment vólna, a' hol igen ſzoros a' Duna, a' német Bánáti Regementnek három Kompaniái puskáztak reá, mellyek éppen e' végett rendeltettek oda jó eleve a' F. M. L. Urtól. — A' Duna partján *Boretsnél* többen maradtak közzüle halva 100-nál. Látták a' miéink, hogy a' Dunába-is ſok hólttakat hányt ki a' Tsajkákból. *Kaſſannál*-is felesnek kelletett lenni a' veſztéſégének. — Gazdag prédát nyert tőle diadalmas népünk, úgymint 4 Tábort; 3000 zsák liſztet, 's riſ-

kását; 10,000 tseber bort, és pálinkát 's a' t. — Réfzünkről tsupán 2. fzabad fereghéliek kaptak febet. — Magafztalja F. M. L. Úr az egéfsz népnek bátorfágát, 's kéfzfégét; különös ditsérettel meg-nevezi Gen. Bá ó *Lilien*, Ob. Gr. *Nauendorff*, Oberftl. *Tersits*, Máj. *Mahováts*, Kap. *Branovátzki*, és *Kovasitz* Urakat, Pattantyús Főhadnagy *Levent* Úrral eggyütt. Hertzeg *Anhalt-Göthen*, *Lattermann* Reg. béli Kapitány Úrnak nem vólt ott a' viadalban a' Kompaniája; de maga még-is eggyütt vitézkedett a' hartzoló fereggel. — F. M. L. Gróf *Wartensleben* Úr, közelebb Aug. végén-is meg-bizonyitott előre való látásának, és az igazgatásra meg-kivántató Talentominak tsalhatatlan Tanúi, a' Gen. *Lilien* Úrnak ki-adott bölts rendeléfek, mellyekhez még az-is járúlt, hogy előre az *Anfpach* Reg. béli Oberfter *Rehbach* Urat *Supanekhez* rendelte, 1 Ofztállyal az *Anfpach* Reg. böl, 1 Svadronnal az *Erdödyéből*, nem külömben a' *Würtemberg*-éből; és 1 Ofztállyal az Oláh Reg. böl, hogy az *Orfovánál* lévő 16 Török Tsajkáknak addig dolgot adjon, míg *Boretsnél* tartana a' viadal.

Oláh Orfzágból.

Az ellenfég nagy Táborának, Hertzeg COBURG, és Orofz Gen. SUVAROW Urak

gyö-

győzedelmes ſeregeik által a' *Rimnik* vizinél, *Tirgu Kukuli*, és *Martinyestie* között Sept. 22-dikén lett meg-verettetéſéről, *Barkó* Reg. béli nagy érdemű Oberſtl. *Kienmayer* Úr ezen következendő bővebb Tudóſitást hozta:

Meg-értvén H. COBURG a' Hírmondók által, hogy *Kutsuk Haſſan Basa*, a' fényes Portának moſtani fő Vezére, elébbeni helyéről *Matsin* mellől, még Sept. az elején fel-kerekedvén, a' Dunán által jött; *Brajlá*-nál táborba ſzállott, és onnan ſzámos ſeregeinek némelly réſzét már *Foksán* felé, a' *Buſeo* vizéig előre el-is küldötte: újjra megkérte Oroſz Gen. SUVAROW Urat, hogy vele eggyesülve az ellenſégnek elébe mennének. Mihellyt a' Generális Úr ezen jelentéſét vette a' Hertzegnek: leg-ottan azon vólt, hogy a' *Pruth*, és *Szereth* vizei között elterjedt népét *Szatrolomnál* öſzve vonhaſſa. — Sept. 18-dikán dél előtt, bizonyos hirt vett a' Hertzeg felőle, hogy a' Török fő Vezér nagy erővel, ſok ágyúkkal, egéſſz nyájj Tevékkel, 's temérdek mindenféle kéſzületekkel *Gradistienél* a' *Buſeo* vizin-is által jött, és még azon a' napon *Martinyestinél* fogna termeni, 4 óránnyira a' Hertzeg Táborához. — Ezen hirrel küld mindjárt a' Hertzeg egy Kurirt Gen. *Suvarow*-hoz; ſerege Bagazsiaját pedig ſzállíttatta *Foksán* felé, olly rendelésſel, hogy a' ſzekerekből formálnának eggy erősséget, melly a' kenyérsütőknek, és a' Magazinnak óltalmúl leheſſen. A' ſzekér várnak őrizetét bizta *Khevenhüller* Reg. béli Májior *Klein* Úrra, adván melléje 700 gyalogokat, 's 100 Lovasokat 6 ágyúkkal

kal eggyütt. — Dél után 3 órakor fel-kerekedett a' Hertzeg ſerege, két tsapatokban, és mindúntalan balra tartván, 1 óránnyi földel elébb vette, 's olly formán féſzkelte magát, hogy a' *Brajla* felől *Foksán* felé menő út, mellyen jött a' fő Vezér, éppen ſzeme eleibe esett, bal ſzárnyát a' *Milkóv*, a' jobbikat pedig a' *Rimna* vize felé eggy erdőbe terjeſztette. — Generál *Karátsai* Úr, a' *Tsáſzár* és *Kaunitz* gyalog Reg. 2 Batalionokból, a' *Barkó* és *Székelly* Huſzároknak 2 Oſztálylyaikból, a' *Leveńhr* könnyű Lovaſai közzül-is ugyan annyiból álló Brigádajával eggyütt a' jobb oldalra rendeltetett, hogy egyſzersmind, a' *Bukareſt*-ből *Foksán* felé, a' *Buſeo* és *Rimnik* vizein kereſztül jövő útra vigyázzon. — Az egéſſz ſereg, 4 ſzegü formákra el-intézve, 3 Tsata rendekbe (Treffen) állott, kettőbe a' Gyalogſág, harmadikba pedig a' Lovaſság. Mivel ezen álló helyében, egéſſzen el vólt dugva népünk, úgy gondolkozott a' Hertzeg, hogy ha majd az ellenſég *Foksán* felé kiván nyomúlni, annak egyſzerre, midőn nem-is gondolná, elébe toppan, és bal ſzárnyát meg-támadja. — Éjtſzaka meg-jött a' Kurir Gen. *Suvarow*-tól, azzal a' Tudositáſsal, hogy már az Oroſz ſereg-is meg-indúlt. — A' *Barkó* Reg. béli Oberſtl. *Quietovſzky* Úr, már egynéhány napoktól fogva, a' *Szereth* vize mellett, le, *Maxineni* felé, nagy következésű visgálodásokat tett különös ſzemeſſéggel: moſt Oſztállyával eggyütt a' ſereghez viſſza érkezett, és a' Hertzeggel igen haſzna vehető jelentéseket közlött. Embereinek egy réſze éppen azon a'

napon, a' szemlélödés közben, egynehány Törökökre bökkent vólt, azok közzül sokakat le-szabdalt, a' többit pedig el-szélleszttette, 's azzal minden veszteség nélkül vissza vonúlt. — Sept. 19-dikén reggel, ki-jött a' sereg búvó hellyéből, a' szabad térségre, a' *Brajla*, és *Foksán* köztt lévö utat mindenkor szeme elött tartván. Gen. *Karátsai* Úr Brigadája pedig a' *Bukareszti* útnak meg-örizése, és a' jobb szárnynak ez által bátorságban való lehetése végett egy szomszéd erdötskébe vette magát. Midön ezek így folynának, a' *Barkó* Regementjéből Kapitány *Ötvös* Úr, 50-ed magával el-küldetett a' *Rimnán* túl visgálódni: a' mint mendegélne, meg-szejt 4000 Török Lovasságot, a' melly *Kurt-Osman Basa* igazgatása alatt, vele ugyan azon járatban vólt, és magát nagy vigyázással, lassanként vissza vonta; de az ellenség olly sebességgel utánna rohant, hogy midön ez a' *Rimnán* jöne által, már amaz a' jobb szárnyánál termett. A' Hertzeg, a' ki éppen ekkor, Gen. *Mészáros* Úr vezérlése alatt lévö 2 Osztállyokkal, a' Tsászár Huszárjai közzül, a' *Rimna* hosszában visgálta a' környék fekvését, meg-hallotta az ellenségnek szörnyü orditását, mellyel Kapitány *Ötvös* Urat kergette; 's tüstént parantsolá Gen. *Mészáros* Úrnak, hogy a' veszedelemben forgó Kapitány Urat innen a' vizen vegye magához, és az ellenséget verje vissza. — A' Törökök úgy láttattak vélekedni, hogy a' tájjon több népünk valamelly visgálódni ki-küldött seregetskénél nem vólna, a' mellyet ök feles számokra nézve sokkal fellyül haladnának; 's ugyan abba való

biztokban jöttek ſebes nyargalvást *Ötvös* Úr ſegittségére sietö Huſzárjaink felé; de Gen. *Mészáros* Úr olly tüzzel támadta meg öket, hogy azonnal által vonúltak a' vizen: hanem oſztán velek lévő 3 ágyujaikból kezdettek Lovaſſaink ellen tüzelni. A' Hertzeg is küldött ezeknek 2 ágyúkat. Azonközben a' Törökök a' meredek partról jobb hellyre vették magokat, 's 2—3000-en újjra öſzve ſeregelvén, olly erőben rohantak Huſzárjainkra 's Pattantyúsainkra, hogy ezek magokat valamennyire viſſza vonni kénteleníttettek. Eſzre vévén Gen. *Karátsai* Úr, hogy mind inkább inkább tüzeſſen fogja a' Törökſég a' dolgot, Gen. *Mészáros* Úrnak ſegittségére küldötte *Lajos* Obeſtlieut. Urat, 1 Oſztálly Székelly Huſzárokkal, és 1 *Tsászár* gyalog Reg. béli Batalionnal. A' Székellyek úgy ſzálltak ſzembe a' Törökſéggel, melly már a' Tsászár Huſzárjai rendjek közzé bé-vágta magát; hogy leg-ottan hátat fordított, 's Lovasaink egéſſz a' *Rimnáig* üzték. Az emlitett gyalog Batalion-is el-követte ágyuival, a' mit el-követhetett, és nevezeteſſen Főhadnagy *Ollinger* Úr igen nagy foganattal tüzeltetett óldalról az ellenſégre. A' Törökök mindazáltal nem hagyták félbe az ágyúzást, és tsatázást, mig a' Hertzeg parantsolatjára *Székelly* gyalog Reg. béli Oberſter *Horváth* Úr nem érkezett, a' ki olly jó hellyet válaſztott ki magának, hogy ágyui meg-ſzóllalására, nem tsak a' partról; de az egéſſz környékről el-horta magát az ellenſég. — Ejtſzaka jött egy Kurir azzal a' hirrel, hogy az Oroſz Generális Úr, népével eggyütt, eſtvénden a'

Sze-

Szereth partjáig jött, a' holott ugyan az útat 1 óránnyi járó földre a' ki-tsapott viz el-rontotta, és azért kivánsága szerént jövetelét nem folytathatná, hanem, ugyan tsak 1500 embereit arra forditotta, hogy az útat meg-jobbittassa, és reményli, hogy a' következendő reggel népét a' vizen által szállíthatja. — Sept. 20-dik napján semmi sem történt, hanem dél tájban részünkről eszre vevődött, hogy az ellenség, a' miéink jobb szárnyának oldaláról eső hegyeken, a' *Rimna* vizin túl, alkalmas számmal sátort kezd vonni: midőn azonban, visgálódásából meg-érkezett Arnauták Kapitánnya *Iván* Úr azt állitotta, hogy a' fő Vezér *Martinyestinél* fekvő Táborából tellyességgel nem mozdúlt: onnan azt lehetett ki-hozni, hogy ez az újj Tábor a' *Mavrojeni* Hertzeg seregeiből fogna állani, a' mellyek eddig *Buseonál* tartózkodtak. Most már a' Hertzeg úgy szándékozott, hogy az ellenséget, a' *Rimna* mellett lévő nehéz járású szoros utakon kereszttül, az innentső környékre tsallya, a' mellynek, magokra nézve igen alkalmatos vóltát, és minden zegit zugát tökélletessen esmerték a' miéink. Arra nézve, mihellyt alkonyodni kezdett, által vitte népét a' Hertzeg 2 tsapatokban a' *Milkóv* vizén, és éppen arra a' hellyre telepedett, a' mellyre vette vólt magát a' *Foksáni* verekedés után. Ezen hely változtatás által az *Orosz* sereg-is könnyebben eggyesülhetett népünkel, a' melly Sept. 21-dik napján, magát bal szárnyunkal öszve-is kaptsolta. E' meg-lévén, az eggyesült sereg Igazgatói, az ellenség állasának módjáról, és a' földnek

minemüségéröl kezdtek egymás köztt tanakodni, és a' midőn a' ki-küldött visgálódók mind azzal a' hirrel jöttek vólna vissza, hogy az ellenség a' tegnapi hellyéből meg sem mottzant: el-végezték magokban, hogy nap le-nyúgtakor az egéſz sereget meg-indíttsák, még nap fel-költe előtt a' *Rimnán* által mennyenek, és leg-elsöben-is a' *Tirgu-Kukulinál* lévő kis Táborra üssenek, olly hiedelemmel, hogy ennek a' fő Vezér kéttség kivül segitségére fogna jöni, és az által mostani jó hellyét a' *Martinyesti* vidéket kéntelenittetnék el-hagyni. — Az Orosz Generális Úr népünknek jobb szárnya felöl válaszott magának hellyet, hogy elöször-is hadd ö teheſſen próbát, a' *Tirgu Kukulinál* fekvö Tábora ellen az ellenségnek. Estve 7 órakor lett az indúlás 2 tsapatokban. Az Oroszok mellé vólt töllünk adva 1 Osztálly a' Tsászár Huszárjai közzül, 2-dik Májor *Mátyásovszky* Úr vezérlése alatt, és más Magyar Lovas Osztálly a' *Barkó* Reg. ből, melly *Grafen* Oberstlieut. Úr igazgatására vólt bizva. Ekként meg-erösitve, vették útjokat egy tsapatban egyeneſſen jobb kéz felé: elöl a' Lovasság, utánna a' Gyalogság. — A' Hertzeg serege indúlt más tsapatban, és tartott balra: Elöl ment Generál *Karátsai* Úr, Brigádajával, követték az első Tsata rendbéli 5 Batalionok; azután a' második Tsata rendbéli 3 Batalionok; és végre 9 Lovas Osztállyok. — Mig a' *Rimna*-nál a' hid készült, ki-pihentek magokat seregeink, 's etettek a' Lovasok. — Sept. 22-dikén, hajnal hasadás előtt valamivel, által ment az eggyesült nép a' vizen,

és

és oda által tsata rendekbe állott. Az Oroſz ſereg 6 négy ſzeg formára vett Batalionjai két tsata rendekben, 12 Svadron Lovaſai pedig a' harmadikban: és arrzal egyeneſſen a' *Tirgu Kukuli*-nál fekvő Török Tábornak fordúltak, melly 3 fertály óránnyi földre terjedt ki, a' *Kajáta* nevezetű erdőig. — A' Hertzeg ſerege pedig ugyan tsak 3 tsata rendekben, úgy intézte állását, a' *Rimnik* vize felé, hogy az, a' *Rimniken* túl fekvő Török nagy Tábornak éppen erránnyában eſſen. — Gen. *Karátsai* Úr, 2 négy ſzeg formára vett Batalionjait, az első tsata rendbe, 4 Oſztálly Lovaſait pedig a' másodikba állitotta, óldalvást jobb kéz felől, olly tzéllal, hogy a' fő Vezért meg-akadályoztathaſſa, ha az a' *Tirgu Kukulii* Tábornak ſegittségére akarna jönni, 's az Oroſz ſereg bal ſzárnyát igyekeznék meg-támadni. — A' marsot töviſſes hellyeken kellett ſeregeinknek tenni, de még-is a' rend leg-kiſſebbnyire-is el nem bomlott. — Öt óra tájján vólt reggel az idő, midőn a' *Tirgu Kukuli* nál táborozó Törökök az Oroſz sereget meg-ſejtették: azonnal indúlt ennek jobb ſzárnya felé egy nagy fót Törökſég 5 ágyúkkal, a' több réſz bontotta a' ſátorokat, 's küldte a' Bagázsiáját. Generál *Suvarów* Úr nagy siettséggel musika ſzó alatt, egyeneſſen annak a' hegynek vitte népét, a' mellyről leg-keménnyebben tüzelt az ellenſég. — A' mars közben, egy mélly árokban mentek vólt az Oroſzok, a' melyen igen nehéz vólt kereſztűl hatolni; mihellyt mindazáltal, a' két első négy ſzegű Batalionok jó hellyre verekedhettek: azonnal

nal hozzá fogtak az ellenségnek ágyúkkal való lövöldözéséhez. Ez, semmit nem igyelvén az ellene szegzett ágyúk menydörgésére, 's a' sürü puskázásra, 5—6000. embereivel olly közel tódúlt a' jobb szárny négy szegének első sorjához, hogy már a' Bajonétokkal-is el lehetett érni, de mivel a' négy szeget elölről zürzavarba nem hozhatta, fordúlt minden erejével annak jobb óldalára, holott 5 minutákig hagyta magát olly közelről, mint az első sornál, lövöldöztetni. — Az Oroszok állhatatos bátorsággal tüzeltek nagy katzagások, 's kurjongatások között szakadatlanúl a' Törökségre, mind addig, mig nem *Mátyásovszky* fö Strázsamester Ur, alatta lévő Tsászár Huszár Osztállyal, és 6 Svadron Orosz Lovasokkal, Kozákokkal, 's Arnautákkal az ellenségnek óldalról és hátúlról került, és közibe olly tüzzel tsapott, hogy egynehány százan, belölle tsak kevés idö alatt földre húllának, a' többek pedig nyakra före el-illantottak. De a' vitéz Lovasság, Táborán-is keresztül kergette az ellenséget, és az üzés közben közzüle újjolag egynehány százat le-apritott. — E' meg-esvén, Generál *Suvarów* Ur, musika szó köztt népét a' hegyre szállitotta, 's a' Lovasságot rendbe szedte. — Azonban küld a' fö Vezér az el-szélleszttett Tábor segittségére 18,000 nél felesebb Lovasságot a' nagy Táborból, olly parantsolattal, hogy az, az Orosz seregnek bal szárnyát támadná meg. H. COBURG serege észre vette ezen nagy rikóltással tóduló Török Lovasságot, 's nyomúlt keménnyen jobbra, mind elébb

e-

elébb, hogy az ellenséget az Orosz seregtől el-fordíthassa. De meg nem lehetett előzni, és már az Orosz sereg bal szárnyán álló Huszár Osztállyal a' *Barkó* Reg. ből, és 6 Svadron Orosz Lovasokkal szembe-is szállott. Ezen Lovasság balra vonúlván, ellenekbe indúl a' Török Lovasoknak eggy gyalog Batalionnal eggyütt. A' Törökök nem állhatván ki soká az Oberstl. *Grafen* Úr kormányozása alatt lévő, 's az Orosz Svadronokkal eggyesültt *Barkó* Osztállya kezének súllyát, hátrálni kezdettek; de számos vóltokra nézve, nem lehetett üzőbe venni: azért-is az Orosz Svadronok a' *Barkó* Osztállyával eggyütt újjra a' Gyalogság bal szárnya mellé vették magokat. Az ellenség ismét szerentsét próbált, a' rajta diadalmaskodott Lovasság ellen: de ez, a' Gyalogsággal eggyütt, szép renddel viszont eleibe indúlt, és reá olly kemény ágyúzást, 's puskázást tett, hogy az, magát vissza vonni kénteleníttetett. — Azon közben, a' Gen. *Karátsai* Úr Brigadája, melly a' Hertzeg serege előtt sietve el-nyomúlt, olly jól haladt, hogy az Orosz sereg bal szárnyára mind úntalan újjabb újjabb tsoportokban rohanó Törökség, annak éppen a' tüze alá jött; a' midőn Gen. *Karátsai* Úr-is Batalionjai ágyúival, mellyekhez még 6 tarta'ék-ágyúk-is járúltak, olly keménnyen kezdett a' Törökökre lövöldöztetni, hogy felejtették az Oroszok meg-támadását, tsak magok menekedhettek. — Használni akarván Ob. Lieut. *Grafen* Úr, és az Orosz Lovasok ezen szerentsés szempillantást, neki esnek

az

az ellenſégnek, üzőbe veſzik, és belőlle egynehány ſzázat újjra földre borítnak. — A' meg-futamtatott Török Lovaſſág még egyſzer meg-állapodott, és minekutánna, a' *Tirgu Kukulitól* el-vertt Törökökkel magát egybe kaptsolta vólna, abban meſterkedett, hogy az Oroſz ſereg jobb ſzárnyát megtámadhaſſa: de hogy Gen. SUVAROW Úr ellene indúlt, nagy siettséggel magát viſſza vonta, 's többé ſzembe ſzállani nem-is merészlett. — Illy ſzerentsés ki-menetele leve a' *Tirgu Kukulinál* feküdt Török Tábor ellen tett első próbának. — Ezentúl, az Oroſz Generál Úr, népét a' Hertzeg ſerege jobb ſzárnyával egy ſorba állitotta, és mivel ezen óldalról már meg ſzűnt vólt a' tüzelés, fél óráig pihentette. — Azon közben a' COBURG ſeregének két tsata rendjei-is a' sürü bokrok közzűl ki-hatoltak, és már a' Török nagy ſeregnek ſzeme közzé tekinthettek. — Az egéſſz Török Gyalogſág, melly *Aga* nevezetű három lófarkú Basának vezérlése alá bizott 40,000 Jantsárokból állott; a' két Török Tábor közzt fekvő *Kringu Mejlor* nevü erdőbe hellyhette vólt magát; az erdő előtt ſántzot hányt, 's azt 28 ágyúkkal meg-rakta; jobb és bal réſze felől pedig az erdőnek a' temérdek Lovaſſág állott, és az óldalról fekvő ſor hegyek eránnyában sürüen öſzve verődve, 2 óránnyi hellyet foglalt. — Az ellenſég hozzá kezdett keménnyen a' lövöldözéshez, és meg-támadta hoſſzában az egéſſz ſeregünk homlokát. Főképpen pedig azon iparkodott, hogy annak a' bal óldala

fe-

löl, hátúlról kerülheſſen, mert látta, hogy a' bal ſzárnyát népünknek leg-könnyebben meg lehetne kerülni: a' melly onnan esett, mivel eddig, mind tsak jobbra marsiroztak ſeregeink, és ez által a' nép ſorja bal felöl meg-rövidebbedett. — De a' Hertzeg-is indította Vitézeit, musika ſzóval, 's lobogó záſzlókkal, a' roppant ſzámú Törökſég felé, 's ágyúztatott az egéſſz elsö ſor nép ágyúiból olly erőben feléje, hogy az, közel jönni, nem tartotta tanátsosnak. — Hogy azonban a' Hertzeg népe, az Oroſz ſereget el ne hagyja, 's attól külön ne ſzakadhaſſon, ſzükſég vólt egynehány minutákig réſzünkről meg-állapodni; melly ſzempillantásokat arra haſználtak a' Törökök, hogy az alatt magokat a' hegyekre, és a' bal ſzárnyunk elött lévő magas fübe vették nagy ſzámmal, hogy az emlitett ſzárnyat meg-kerülhetnék. — A' *Mitrovſzky* Regementjéből ugyan 1. Batalion siettséggel a' ſereg bal óldalára jött, és az ellenſégre derekaſſan tüzelt: mivel az mindazáltal még-is tsak közelebb közelebb nyomúlt, és mind úntalan óldalazott: a' *Mitrovſzky* Batalionja mellé, még egy más-is rendeltetett a' *Pellegrinitől*, melly 2 Batalionoknak Igazgatóival, eggyütt fogván *Képiró*, és *Aufſeſz* Oberſter Urak, amaz a' *Barkó*, e' pedig a' *Leveneh*r Reg. ből a' dolgot, meg-vetették minden meſterſégeket, hogy ſeregünk bal ſzárnyát óldalról, és hátúlról meg-óltalmazhaſſák. — Eggy fót Török Lovasſág ſebeſs nyargalvást akart közibek vágtatni; de azt a' *Barkó* Húſzárjai meg-

elöz-

előzték, közzüle sokakat le-szabdaltak, hanem feles száma miá nem kérgethették. — Az alatt, míg seregünknek bal szárnyánál ugyan két kézre dolgoztak a' Török ellen, parantsolta *Kutsuk* fő Vezér, hogy egynehány ezer Lovasság támadná meg a' jobb szárnyat-is, a' hol Gen. *Karátsai* Úr állott vólt Brigádajával. Hat ágyúkat-is küldött ellene. — Az ellenség úgy el-szánta vólt magát, hogy egésszen a' Gyalogságig jött, és jóllehet a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádajával semmire sem mehetett: még-is annyira nem tágított, hogy a' Generális Úr kéntelenítteteti minden Lovasaival eggyütt, egymás után egésszz hét ízben lelkessen közibe vágni, 's végre úgy vette osztán magát el szem elől, hogy az Orosz Generális Úr mihellyt megértette Gen. *Karátsai* Úrnak a' Török által való szorongattatását, nyomúlt nagy sebességgel, és szakadatlan ágyúzások között az ellenségnek óldala felé, és azt parantsolatjára az Orosz Lovasok Oberstl. *Grafen*-nel eggyütt, szenteltt Vitézek módjára, meg-támadták. — A' vakmerő Török Lovasság, még egyszer a' Gyalogság háta megett rendbe szedte magát, és a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádajához 30 lépésnyire el-is jött, de hogy a' Hertzeg 1. *Sröder* Reg. béli Bataliont-is segíttségére küldött a' Brigadának, egésszen vissza verettetett.

Folytatása következik.

Folytatása a' Martinyestie és Tirgu Kukuli közt lett verekedésnek.

3.

E' szerént, meg-szünt az ellenségnek seregünk ellen való hatalmaskodása minden felöl; hanem már ismét, Generál SUVAROW egéſſz seregének, a' *Tirgu Kukulii* környékből lett el-érkezésével, arra határozták vólt magokat az eggyesültt sereg két fö Igazgatói, hogy az ellenséget a' bé-sántzoltt erdöből, (hová a' Lovasságnak nagyobb részé-is vette vólt magát) és a' *Rimnik* vize mellett lévö, hasonlóképpen bé-sántzolt Táborából-is el-verjék. — Mihellyt Népünk magát az Oroſz sereggel egybe kaptsolta: kezdették magokat az egyesült sereg' négy szeg formákra fel-osztott szakaſſzai öſſzébb vonni, és parantsolatot vettek, hogy egy fél kerület formájú Lineában, szakadatlan ágyúzás között az erdö sántza felé nyomúlnának. — Ezen parantsolatnak hallására olly repeső indúlat származott az egéſſz sereg bátor szivében, hogy öröm kialtások között sietett, majd képzelhetetlen tüzzel, az erdö felé — A' két fö Igazgatók, a' több Generális Urakkal együtt, magok vezették a' népet ezen viadalra, valamint hogy az egéſſz verekedés alatt-is mindenkor magok mentek elöl. — Az ellenség keménnyen ágyúzott, feléje nyomuló népünkre: de kezdett alább hagyni tüzelésében, midön látná, hogy már alig

vólna tőle ezer lépésnyire diadalmas seregünk; és úgy láttzott, mintha az ellenség abban foglalatoskodna, hogy az ágyúkat hátrább szállíthassa. Látták ellenben azt-is a' miéink, hogy az ellenség, a' Gyalogságot az erdő szántzán kivűl kezdi rendekbe állítani körös környyűl. Mivel seregeink fő Kormányozói, nem akarták meg-engedni, hogy az ellenség ágyúival el-illantson; de azonban oda-is néztek, hogy a' nép ki ne légyen sok ideig tárgyúl téve az el-rettenthetetlen Jantsárok tüzinek: tehát parantsolták a' Lovasságnak, hogy az a' Gyalogság négy szegei közein ki-omolván, tsapjon a' Jantsárok közibe, azokat verje széllyel, 's a' meg-esvén, elébbeni helyére ismét térjen vissza. Lovasaink a' reájok bizott dologban reménylett szerentsével hiven el-jártak: a' Török Gyalogságot zűrzavarba hozták, nagyobb részivel ágyúit el-hagyatták, 's magát az erdőbe bellyebb vonni kénszerítették. — A' Lovasságot futva követő Gyalogjaink-is ezentúl tsak hamar a' szántzhoz érkeztek, azt meg-hágták, és az ágyúik mellől tellyességgel távozni nem akaró Jantsárokat agyon szurdosták, az el-nyertt ágyúk mellé magok közzűl embereket rendeltek, 's az ellenséget az erdőből ki-kergették. Még azután az egyesűlt sereg Batalionjaiból kivállalkozott szabad akaratuak az erdőt széltire vették, és abban sok száz lappangó 's szédelgő Törököket le-apritottak. — Ezen utolsó szerentsés meg-támadása által az ellenségnek már el-vált az egéssz ütközet dolga, 's bizonyossá lett, hogy miénk a' győ-

ze-

zedelem; mindazáltal még mind úntalan utánna kellett lenni az ellenségnek, hogy újjra öszve ne verekedjen, és a' *Rimniki* Tábora szántzán belöl magát meg ne feszkelhesse. — Az Orosz Generális Úr, Kozákjaival, Arnautáival, 's más Lovassaival, e' felett 4 szeg formára vett Granatérossaival; Generál *Karátsai* Úr pedig a' *Kaunitz* Batalionjával, és egynehány Svadronokkal vóltak leg-elsők a' kergetésben. Utánnok marsirozott az Orosz sereg jobb felöl; a' Hertzeg két tsata rendjei pedig bal felöl. Jóllehet az ellenség szaladásban vólt: mégis egynehány ízben hirtelenséggel öszve tsoportozott, és minden erejét meg-vetette, ha győzedelmes seregünkkel még valamire mehetne. Midön már egyebet nem tehetett: meg-gyújtotta az úton széllyel heverő puskaporos hordókat, és töltésekkel rakott szekereket: melly dühös tselekedete által némellyekben ugyan vitézeink közzül kárt tett; de még inkább nevelte maga romlását: mert Gyalogjaink, és Lovassaink neki buzdúlván, annál kiméletlenebbül lövöldözték, döfölték, 's vágták szaladása közben, úgy hogy az erdötöl fogva, a' *Rimniki* Táborig másfél egéssz óránnyira, mindenütt hólt testekkel vólt az út bé-terítve. — Az ellenség nem találta már helyét ezen Táborban-is; hanem nyakra főre sietett a' vizen keresztül, el-hagyván ágyuit, azokhoz való kéfzületeit, és minden Bagázsiáját szértefzéllyel, az úton, a' parton, nagy részért pedig a' folyó vizben. Úgy hevertek ebben a' júhok, bivalyok, lovak, tevék egy-

más hátán, közel 4000 terhes szekerekkel, a' sok ágyúkkal, 's azokhoz való minden készületekkel együtt, hogy a' viz miattok nem folyhatott. — Maga a' fő Vezér, a' *Kringu Mejlor* nevezetű erdő mellett, egy halom tetején tartózkodott, 's onnan adta parantsolatait mind addig, míg az erdőre nem kerűlt a' sor; de mihellyt az egyesűlt sereg az erdőt meg-lepte, hirtelen kotsira ült, 's a' *Rimniki* Tábor felé nyomúlt. Oda érvén, meg-töltette az ágyukat kartátsokkal, és azokat szaladó népe után sütögettette; de készebb vólt az el-rémült Törökség tulajdon ágyui tüzét ki-állani, hogy sem mint még egyszer a' rajta diadalmaskodott egyesűlt sereggel szembe szállani. — Az el-fogattaknak egyenlő vallás tételek szerént, reá ment a' fő Vezér népének száma, a' verekedés előtt, közel 100,000-re, és így a' győzedelmes sereget majd 5-szörösen-is felyűl haladta. A' fő Vezéren kivűl, még 6 fő Basák kormányozták a' Török nagy Táhort, kiknek hárma 3, más hárma ismét 2 lófarkakkal díszeskedett. — A' verekedés kezdődött szintén a' nap fel-költével, 's végződött majd tsak nem annak le-mentével, a' melly idő alatt, szüneti nem vólt a' rettentő ágyuzásnak, részünkről igen nagy, de a' Törökökéről olly kevés foganattal, hogy majd hihetetlennek tettzene, ha valamelly régi irásokból olvasna valaki illyen Történetet. — *Tirgu Kukulitól* fogva *Rimnikig* 5 óránnyi járó földre úgy hevertek a' hólt testek, szám szerént 5000, szerte széllyel, mint a' jég által gazdag termésű fájaikról le-

le-verettetett szőlő gerézdek. Más napra kelve az erdőt-is, minden sürü bokrokkal együtt fel-kurkászták Gyalogjaink, és Vadászaink, hová olly sokan rejtették el magokat a' széllyel vert, 's meg-sebessedett Törökök közzül, hogy közel 2000-et találtak, 's öldöstek meg Vitézeink. — Az elfogattaknak száma azért megy olly kevésre, mivel a' Törökök készebbek vóltak meghalni, mint magokat meg-adni. — Az egy gyesült sereg közzül öszveséggel nem esték el, vagy sebesedtek meg egésszen 500-an, le 300 veszett el. — Diadalmas Seregünk győzedelmének jeléül mutathat 100 zászlókat, 6 mozsarakat, 7 nagy Ostrom ágyukat, 64 Táboriakat, külömbkülömbféle fontosokat, teméntelen puskaporral, 's töltéssel megrakott szekereket 's a' t. — Vége lévén az ütközetnek, tsata rendekbe állott az egyesült sereg, az el-hagyatott Török Tábor eleibe, és ott meg-is hált. — Sept. 23-dikán jó idején visgálódók küldettek feles számmal a' *Rimnik* vizén túl. Ezek, a' mint a' vize mellett fel felé 1 óránnyi földet el-mentek vólna, a' *Brajlai* úton, a' fő Vezér Quártéllyát-is el hagyva találták. — A' nagy rőszént még akkor-is fel-vonva lévő rakott sátorok, bennek a' fel-vetve maradt ágyok, mellettek a' fel-égetett élés Magazinoknak maradványai mind azt bizonyitották, hogy ki-mondhatatlan ijjedtséggel kelletett magának a' hatalmas Török fő Vezérnek-is el-szaladni. — Sept. 24-dikén reggel, vissza indúltak a' diadalmas seregek, elébbeni hellyeikre, az Orosz sereg t. i. a' *Putnán* és *Szerethen* túl,

Burlád mellé; a' COBURG-é pedig *Gerletsely* és *Goliest* közzé. — Sem az idő, sem a' helly meg nem engedi, hogy mind azon ditséreteket a' magok valóságokban közölhessük az érdemes Közönséggel, mellyeket ama minden ditséretnél nagyobb fő Vezér H. COBURG ruház, méltó jussal, átallyában ugyan a' ditsőségesſen hartzolt seregre; különösſen pedig azon érdemeik fontos elő adása mellett meg-is nevezett Vitéz Urakra, a' kiknek szives törekedéseknek, 's a' Hertzéggel együtt buzgóan el-követett fáradhatatlanságoknak lehet Isten után köszönni ezt a' szép, és hasznos győzedelmet, melly a' kevélly Török Birodalmat meg-alázta, II. JOSEF uralkodását ditsőségesebbé tette, a' H. COBURG emlékezetét pedig az időn győzedelmeskedtetni fogja. Elégnek fogjuk azért tartani ez úttal a' más nemzetbéli érdemes Vitéz Uraknak nagyobb részént tsupán betses neveiket emliteni: de hogy az érdem 's kedves Nemzetünk ellen kettőssen ne vétsünk, nem fogjuk el-halgatni Vitéz Hazánkfiainak, és a' Magyar Regementekbéli nem Magyar Uraknak-is magasztalt érdemeiket. — Az Orosz seregből meg-nevezte a' Hertzeg, Kormányozó Társán, nagy Generál, 's nagy Katona SUVAROW Uron kivül, *Du Jour*, *Salatuchin*, *Schröder*, *Pordakow*, és *Miklosevszky* Oberster Urakat, Oberstl. *Tomattis*, Ingenieur Major *Voyevotzky*, első Major *Beer*, és második Major *Kurris* Urakkal egyetemben. Maga Seregéből, emliti a' Hertzeg mindeneknek előtte Generál Báró *Karátsai*, és *Fischer*

Ob-

Oberſtl. már Oberſter Urakat. Ezen két érdemmel tellyes Urakkal oſztja mások felett, a' reá háromlott győzedelem ditsőſſégét. — Gen. *Karátsai* Urat nevezi vigyázó bölts és fáradhatatlan vitézſégű Férjfiúnak, kinek újj érdemeit a' Fejedelem-is azzal jutalmaztatta, hogy egy könnyű Lovas Regement Fejévé tette, melly eddig *Richecourt*-ról neveztetett. *Fiſcher* Úr a' Hertzeg első Adjutántja magát meg-külömböztetve dolgozott, mind az ütközet folytatása módjának előre való ki-tsinálásában, mind annak oſztán tökélletesſégre való hajtáſában-is. — A' Sereg bal ſzárnyát vitte F. M. L. *Levenéhr*, a' jobbat pedig Generál *Jordis* Úr, kiket, a' Brigadéros Generálisokkal eggyütt *), bátoritó példa adásokon kivül, arról ditsér a' Hertzeg, hogy nem tsak a' reájok bizott dolgokat vitték véghez, mélly előre való látáſsal egyesitett ſerényſéggel; hanem tulajdon magoktól-is igen bölts, és haſznos rendeléseket tettek a' bátor, és engedelmes nép között, midőn maga a' Hertzeg más réſzét kormányozta a' ſeregnek. A' Brigadé-

*) *Brigadéros* Generális az, a' kire *Brigad* (Brigade) az az: 2, 3, vagy 4 Regementek kormányozáſa vagyon bizva. Néha Oberſternek-is vagyon Brigádja, mint közelebb az el-beſzéltt verekedésben *Levenéhr* Regementjebéli Oberſter, már ugyan Generális *Auffeſs* Urra, néhai nagy érdemi Generális *Filó* Brigádja vólt bizva.

déros Generális Urak közzűl meg-nevezi, Gen. *Karátsai* Uron kivűl, Gen. *Schmerzing* Urat. — Az emlitett Urak után fordítja ditsérő beszédét a' Hertzeg, amaz igaz Magyar nevű, vérű 's vitézségű *Mészáros* Generális Urra, kiről azt vallja, hogy a' Sept. 19-dikén esett tsata alkalmatosságával, a' vitézségnek tsuda remekjét adta tulajdon személlyében, ez a' nagyra ment Vitéz Úr, és a' rajta meg-történhető veszéllyekre semmit nem igyelvén, maga mindenkor legelől ment, hogy az ellenség mozdúlásait szemmel tarthassa. Jelen vólt az egész verekedésben-is mindenütt, és nevezetessen a' Lovasságnak, a' Jantsárok meg támadása alkalmatosságával, olly alkalmatos időbéli segittségére lett, minden parantsolatot megelőzve, a' Tsászár Huszárokkal együtt, hogy okossan intézett érkezése, a' győzedelemnek meg-készülésére igen sokat tett, mivel több Lovasainknak már akkor igen feles számú ellenséggel kellett küszködniek. Gen. *Mészáros* Úr neve után tette a' Hertzeg akkori Oberster *Auffesz* Urét. — A' Hertzeg körűl nagy ditsérettel forgódtak, Oberster *Fischer* Uron kivűl, a' győzedelem első Hírmondójául ide küldetett Májot *Hartelmüller*, *Mitrovszky* Reg. béli Főhadnagy *Salins*, Ingenieur Oberstl. *Froon*, Ingen. Capitainlieut. *Lenfrai*, Főhadn. *Orlandini*, és *Petris* Alhadn. Urak; a' Generálstabtól való Májot *Pischel*, *Auracher*, 's *Fermatti* Kapitányok, és *Pettz* Főhadnagy Urakkal eggyütt. — A' parantsolatokat széllyel hordó Tisztek, kik kötelessségekben fáradhatat-

la-

lanúl, 's a' Hertzeg kivánsága szerént eljártak, ezek vóltak: *Feszky* Úr, a' Székely Reg. böl, *Stahl* Úr a' Mitrovszkyéból, *Vasquez* Zászlótartó Úr, a' *Pellegrini*-éből, Alhadnagy *Dormann* a' *Levenéhr*-éből, *Demel* Úr, a' *Barkó*, és *Tsanády* Alhadnagy Úr, a' Tsászár Huszárjai közzűl. — A' jó rendelések tételében igen könnyitették a' Hertzeget, emlitett Májior *Pischel* Úrnak, más Generálstabbéli Tiszt Urakkal való hív fáradozásai, mellyeket forditott az egéssz környéknek a' *Rimnikig* való le-rajzolására, nem külömben Kapitány *Fermatti*, és *Göringer* Urak, kik közzűl amaz a' COBURG, e' pedig a' SUVAROW seregét vezette. — A' Hertzeg mellett vólt *Mahony* Kapitány Úr-is, a' második *Karabinier* Reg. böl, és sok hasznot tett. — A' Generális Urak Adjutántjai név szerént e' következendő Urak: Kapitány *Agits*, a' *Levenéhr* Reg. böl, Főhadnagy *Spejdel*, a' *Reiszkyéből*, *Kohl*, a' *Colloredo* Ventzeléből, *Ecker*, a' Tsászár Huszárjai, és *Werner*, a' *Levenéhr* könnyű Lovasai közzűl, mindnyájan meg-feleltek hivataljoknak. — Ingenieur Alhadn. Báró *Kienmayer* Urat ditséri Gen. *Karátsai* Úr. — Az ágyúk körűl tett bölts és hasznos rendelésekért, különössen magáztalja a' Hertzeg, Pattantyús Oberstl. *Roos* Urat, Kapit. *Bernkopf*, Kapit. Lieut. *Rittersberg*, *Ollinger*, és *Vurseball*, Főhadnagy; nem külömben *Fella*, *Glasser*, *Stertzel*, *Steman*, és *Jager* Alhadnagy Urakkal együtt. — A' *Tsászár* és *Kaunitz* Batalionjai Gen. *Karátsai* Úr vallás tétele szerént, magokat

igaz vitézi módra forgatták. Amabból igen nagy ditsérettel említtetnek Májot *Niempts*, és *Rouſſeau* Kapitány Urak; ebből pedig, Oberſter *Linde* Uron kivül, Kapit. Lieut. *Linde*, *Makerna*, 's *Vambald* Főhadnagy, és *Portner* Alhadnagy Urak. — A' *Kaunitz* Batalionja, még a' Lovaſságot is meg-előzte a' kergetésben. — A' Carl *Toskána* Batalionjából, *Drechſel*, és *Dalfitz* Kapitány; *Konentz* Főhadnagy, *Vanderling*, *Valter* és *Miller* Alhadnagy Uraknak érdemes neveik vagynak fel-jegyezve, *Bornemiſza*, és még tsak 14. eſztendős Úr *Foullon* Záſzlótartó Urakkal együtt. — A' *Schröder* Batalionjából, a' Bat. Igazgatója *Szabietitzky*, Kapitány *Marovitz*, és Főhadnagy *Seiſſer* Urak külömböztették meg magokat. — A' *Khevenhüller*-ből, *Schellenberg* Oberſtlieut. Úr vezérlése alatt, *Borrovitz*, *Czermák*, *Cronbecker*, és *Eichinger* Kapitány Urak. — A' *Mitrovſzky*-ből, Oberſter *Ráth* Uron kivül, *Glicher*, és *Fiſcher* Kapitány, *Schultz* Kap. Lieut., *Fero*, *Dulorent*, és *Fridrich* Főhadnagy, *Schäffer* Alhadnagy, és Záſzlótartó *Kenery* Urak. — A' *Pellegrini*-ből Oberſtlieut. *Mengin*, *Pertoleni*, *Kavarini* és *Müller* Kapitány, *Klugg*, és *Kichler* Alhadnagy Urak. — A' *Collorédó* Ventzeléből, Kapitány *Philippini*, Capitain Lieut. *Oberburg*, és Főhadnagy *Dellmaine* Urak, a' Batalion Igazgatójával, második Garniſon Reg. béli Oberſter *Holtmann* Úréral együtt. — Az elsö *Székelly* Regement, példásképpen vitézkedett, Oberſtere *Horváth* Úrnak jó vezérlése alatt, kit-is Ő Fel-

ſé-

ſége, mind elébbeni, mind moſt közelebb meg-újjitott érdemeire nézve, Generálisſágra emelé. Gen. *Horváth* Úr, kivált való képpen magaſztalja Májot *Pechy* Urat, valamint Gen. *Jordis* Úr, ugyan tsak az első *Székelly* Reg. ből Kapitány *Weinbrecht* Urat. — A' Tsáſzár Magyar Lovas Reg. je, moſt-is meg-bizonyitotta, Obeſterével *Blaskovits* Úrral együtt, hogy a' vitézſég, mellynek már ſok izben minden ditséretre méltó remekjeit adta, valójában tulajdona. — A' Sept. 19-dik napján történtt tsatában, különös vitézſégeket mutatták Májot *Szentiványi*, nem külömben *Németh*, *Korupp*, és *Medvey* Kapitány Urak. Az ütközetben, *Nagy* Oberſtl. Úr, az Oberſter Úr bizonyitása ſzerént, Nevéhez illendő dolgokat tselekedett. Emlitett *Korupp* Kapitány Úr-is újjra ki-mutatta, a' nagy verekedésben, érdemes vóltát, a' reá bizott 7 tartalék ágyúknak meg-oltalmazása által. — Első Kapitány *Keſtler*; második Kapitány *Medvey*, *Szombathy*, *Bezerédy*; Főhadnagy *Pálffy*, és *Kahony* Urak, Alhadnagy *Szerdahelyi* Úrral együtt, az agyarkodó Jantsároknak öldöklése által, ſzembe tünő képpen megkülömböztették magokat, és nagy okai vóltak, az ellenſég ágyui kézre kerithetésének. A' ſzaladó Törökſég puſztitásában főképpen nyilván valóvá tették Legényſégeket *Oſterhuber*, és B. *Lusintzky* Főhadnagy Urak, *Koſtony* Alhadnagy Úrral egyetemben. — Második Májot *Mátyásovſzky* Úr, a' SUVAROW ſeregéhez rendeltt Oſztállyával együtt, mind azt el-követte, valamit tsak

pró-

próbált Vitézektől lehet várni; különöſſen ki-tettek pedig moſt-is magokért, eſméretes nevü 's érdemü *Gombos*, *Halász*, és *Boronkay* Kapitány; *Bárány*, és *Puskás* Főhadnagy Urak, és *Motsáry* Alhadn. Úr. — A' Tsáſzár Huſzárjaihoz haſonló ſzívvel hartzolt a' *Barkó* Reg. je nagy Vitéz *Képtró* Oberſt. Úr bölts kormányozása alatt. — Oberſtlieut. *Quietovſzky* Úr, mind a' hartz előtt, a' reá bizott visgálodásban emberül való el-járása által, mind pedig az egéſſz viadalban, tagadhatatlan próbáit adta okoſſággal eggyesült bátor ſzivének. — Megérdemlik első Májot *Tanger*, és második Májot *Levatsitz* Urak-is, a' különös ditséretet, és meg-jutalmaztatást; *Levatsitz* Úr kergette el a' bal ſzárnyhoz közelgetett Törököket, a' futó Jantsárokkal-is el-hagyatta az ágyúkat, mellyeket magokkal el-kaptak vólt. — Kapitány *Ötvös* Úr, mind a' viadal előtt, Sept. 19-dikén tett visgálodása alkalmatoſſágával, mind azután-is, nyilvánſágos jeleit adta böltseſſégének, 's bátorſágának. Kapitány *Barkó* Úr, rendkivül való dolgokat vitt véghez. Kapitány *Kenly*, és *Keuſchel* Urak-is, második Kapitány *Farkas*, Főhadn. *Lányi* 's *Krisár*, Alhadn. *Frantitz* és *Madarasy* Urakkal együtt, igen vitézül forgatták magokat. Oberſter *Képiró* Úr, különös nemes vallást teſz *Felix* Adjutánt Úr érdemeiről. — Miket vitt Oberſtl. *Grafen* Úr véghez, Oſztállyával eggyütt, az Oroſz ſeregnél, már az, az oda fellyebb mondottakból világos, ajánlotta-is különöſſen a' Hertzeg ő Felſége kegyelmébe, mellynek

a'

a' vólt a' foganatja, hogy azonnal Oberſteri Rangba helyheztetődött. Ob. *Grafen* Úr kormányozása alatt igen jól vitézkedtek a' következendő Tiſzt Urak: *Eperjesy*, és *Rabakotzy* Kapitányok, *Poroſzlay*, *Jobbágy*, *Grafen*, és *Kis* Főhadnagyok, *Verner*, *Zacharias*, *Bednárovits*, *Spaly*, és *Belladsits* Alhadnagyok. — Oberſtl. Báró *Kienmayer* Úr Oſztállya, Gen. *Karátsai* Úr Brigádja köztt hartzolt. Hétſzer verte viſzſza a' meg-nevezett Oberſtl. Úr az ellenſégnek feles ſzámú tsoportjait, leg-előſſzör ugratott lovával a' ſántzan belől lévő Jantsárok közzé, 's tőlök tulajdon kezeivel egy Pattantyús Záſzlót el-is vett. — Példája ſzerént vitézkedtek, *Paksy*, *Mara*, és *Kaftzin* Kapitány Urak; *Melpachovtzky*, és *Hötzel* Alhadnagy Urakkal együtt. — Székelly Huſzár Reg. béli Oberſtl. *Lajos* Úrról azt irta Ő Felſégének a' Hertzeg, hogy azt az Urat nem ditsérheti meg eléggé Oſztályával együtt. Már Sept. 19dikén *Lajos* Úr verte viſſza, a' Tsáſzár Huſzárjait ſzorongató nagy ſzámú Törököket; *Lajos* Úr védelmezte az ütközet alatt diadalmaſſan a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádja bal ſzárnyát-is; ennek az Úrnak lehett egyiknek köſzönni a' Jantsárokon vett győzedelmet-is. — A' Székelly Huſzárok közzül, nagy ditsérettel emliti a' Hertzeg, vitéz Kormányozójokon kivül, Kapitány *Kováts* Urat, a' ki alatt a lovat meg-is lőttek; nem külömben első Kapitány *Szörtsay* Urat, *Boer* Fő, *Bánffi*, *Petris*, és *Nemes* Alhadnagy Urakkal egygyütt. — —

Édes

Édes Magyarjaink! Be reátok illenek Virgiliusnak ama fontos ſzavai:

Magna refertis
Facta Patrum, Laudesque.

A' *Leveneh*r könnyű Lovaſainak Gen. *Karátsai* Úr Brigádja köztt vitézkedett két Oſztállyairól-is azt vallja a' Hertzeg, hogy azok tsuda dolgokat követtek el. Magok meg-különböztetésekért név ſzerént emlittetnek Oberſtl. *Vieſer*, első Májot *Schlechtern*; első Kapitány *Unfertzagt*, és *Dening*, második Kapitány *Schott*, *Vimpfen*, *Volfskell*, és *Leveneh*r; Főhadnagy *Rudolf*, *Verner*, és *Domokos* Urak, *Rupp* Alhadnagy Úrral eggyütt. — A' több réſze-is a' *Leveneh*r Reg. jének akkori Oberſtere *Aufſeſz* Úr alatt jól vitézkedett. — Az Arnauták Vezére Májot *Beddeus* Úr, valamint *Foksánnál*, úgy moſt-is ſok rendben tapaſztaltatta vitéz érdemeit, *Brunek*, és *Iván* első Kapitány Urakkal egyetemben. — Végre a' Tsáſzár Huſzár Reg. ből *Offenbach*; a' *Barkóéból*, *Drávetzky*; a' *Leveneh*r Lovaſai közzűl *Niederhalt* Kadét Urak, a' hartzban is jól forgatták magokat; azután a' reájok bizott Kurirſágban-is emberűl el-jártak. —

Az

* * *

Az eggyik győzedelem hirét nyomban követi a' másik. — A' Seregek Ura vala a' mi GEDEON-unkal; mint vala Jósuéval *). Ez meg-rontá *Kutsuk* fő Vezér hatalmát; amaz, ki-szoritá *Nandorfejérvára* erős kő-falai közzűl *Osman* Basát. Nem hitte ugyan Osman, hogy a' *Laudon* előbbi barátságos ajánlásának meg-vetése után, olly hamar könyörgésre szoruljon; de meg kellett vólna gondolni, hogy most *Laudonnal* van a' dolog; nem *Vallis* fő Vezérrel, 's Gen. Gr. *Neupergel*, a' kik 1739-ben, olly tsúfosan által engedték a' Töröknek *Belgrádot* **). — Okt. 6-dikán, már kérésre kezdte *Osman* a' dolgot, és 15 napi fegyver nyúgvásért esedezett. Hogy ezen kérése meg nem halgattatott: más nap tsak azon reménykedett, hogy tsupán 6 órákig szakasztatná félbe fő Vezérünk az ostromot; az alatt, a' vár feladása eránt való maga meg-határozását a' benn lévő népnek meg-izenné. Dél előtti 9 órakor, vette *Laudon* a' Basa Levelét, és kivánságát leg-ottan tellyesitette. Délyesti 12 órakor újjra küldötte embereit a' Basa Levéllel, mellyben azt kérte, hogy *Lau-*

*) A' *Laudon* kereszt neve Gedeon; *Corburgé* Jósue.

**) Ezen gyalázatos veszteségnek, valamint az akkori több szerentsétlen ütközeteknek-is Historiáját le-irta, 's azoknak okait fel-fedezte a' Várnak akkor vólt Komendánsa Gen. *Schmettau*, ama nevezetes Könyvében: *Memoires Secrets de la Guerre de Hongrie.*

Laudon rendelne hellyet, a' hol a' Vár által engedése módjáról bövebben lehetne tanátskozni. Dél után 4 órakor ki-jöttek a' Várból hárman a' leg-főbb Törökök közzül, a' mi fő Quartéllyunkba, kikért egy Stabális és más két fő Tiszt Urak adattak be részünkről a' Várba. — Az eggyesség úgy lett meg, a' mint *Laudon* akarta. — Minden, a' mi nem magános személlyek, vagy Familiák birtokában vólt, hellyben fog maradni. — A' tölünk által szökötteket, és el-fogattakat vissza kell adni, minekelőtte vagyomával eltakarodna a' várban vólt nép. — *Nandorfejérvárának* 50 esztendők el forgása után, hozzánk lett vissza kerüléséről, hozta az óhajtott hirt F. M. L. *Klebek* Úr, ki minekutánna Ő Felségétől egy Gyémántokkal meg rakott, és a' Fejedelem képével meg-ékesitetett Pixisel meg-ajándékoztatott vólna: le-irhatatlan tolongások, tapsolások, és öröm kiáltások között vitetett a' Hadi Tanáts Palotájához, elébb *Béts* nevezetes úttzáin meg-hordoztatva, 5 Posta Tisztek, és 24 sipoló 's tsergető Posta Legények által. Okt. 12-én A' győzedelmes fő Vezérnek azon Brilliántokból ki-rakott Therésia nagyobb Kereszt jét küldötte Ő Felsége ajándékba, a' mellyet tulajdon maga-is tsak a' leg-nagyobb pompák alkalmatosságával szokott vólt viselni. — Most jött a' Kurir, hogy már Laudon *Semendriát* is el foglalta, 's megy *Orsova* felé.

Küldjük a' *Martinyestie*, és *Tirgu Kukuli* között esett diadalmas verekedés hellyeinek ábrázolását.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 16-dik Napján.

4.

NANDORFEJÉRVÁRA (Belgrád) mellynek első fundamentomát, 1343-dik esztendöben, ISTVÁN *Serviai* Király vetette; darab ideig tsak Kastély volt: hanem már régtől fogva, ama termékeny *Serviá*-nak népes, és a' kereskedésre igen alkalmatos fő Városa, és eggy az *Európai* nevezetes Várak közzül. — Fekvése vagyon a' *Duna* és *Száva* öszve folyásánál, egy meredek kőfziklás hegyen, mellynek külsö Városai-is fántzokkal, és palánkokkal környül vagynak véve. — 'SIGMOND Tsászár Magyar Országhoz kaptsolta. — Azután *II. Amurátes* Török Tsászár, 40,000; *II. Mohamed* pedig 400,000 emberrel próbálták ezen erősséget, 1437, és 1455-dik esztendökben megvenni, 's kivánták annál fogva az egéssz Kereszténységet meg-hódítani; de szándékjokban

nem boldogúlhattak. Szintén olly szerentsétlen vólt *II. Bajazet* 1494-dikben. — *II. Soliman* által jutott hires *Nandorfejérvára* elöször Török kézre, 1521-dik, vagy mások szerént — 22-dik esztendöben. — 1688-dikban, MAXIMILIÁN EMMÁNUEL Bavariai választo Hertzeg, fö Vezér vissza keritette az *Austriai* Házhoz. De két esztendök múlva, úgymint 1690-dikben, ismét meg-kellett töle válni: míg nem 1717-dikben, EUGÉNIUS fö Vezér, újjolag vissza szerzette. — Ekkor sem soká lehete öröme *Nandorfejérvárában* az Austriai Háznak: mert a' millyen ditsösségessen el-nyerte vala azt a' nagy EUGÉNIUS, éppen olly gyalázatossan vissza engedték *Vallis* és *Neuperg* a' Törököknek a' *Krotzkai* szerentsétlen verekedés után, olly idöben, a' midön még, csak nem-is álmodoztak vólna magok-is a' Törökök a' Vár meg-vételéröl. — Ötven esztendök el folytával támasztott az Isteni gondviselés, e' mi idönkben II. JÓSEF-nek eggy gyözedelmes LAUDON-t, a' ki *Nandorfejérvárát* az Austriai Birodalommal kevés idö alatt, 's vesztességgel újjra eggyesitette. — Miket követett el ez a' bölts, és hanyatlott idejét haladó fáradhatatlanságú fö Vezér LAUDON *Nandorfejérvára* körül, Sept. 12-étöl fogva, azon hónapnak 25-dikéig; már arról szóllottunk.

Meg-

Meg-mondottuk azt-is, egy két szóval, hogy a' kulsó Városoknak erő hatalommal való meg-vétele Sept. 30-dikán esett meg. Az azólta érkezett bővebb Tudósitásból tsak a' következendő jegyzéseket iktathatjuk ide, úgymint: Sept. 26, 27 és 28-dik napjain-is lövöldöztette a' fő Vezér *Belgrádot*, 's tetette annak meg-vehetésére közelebbről szükséges készületeket, éjjel és nappal, a' menynyiben az esős idő engedte. — 29-diken dél után, a' külső városok körül lévő sántzoknak és palánkoknak azon részeiket ágyúztatta keménnyen, a' mellyeknek leg-elsőben lejendő meg-hágások eránt ki adta a' parantsolatokat. — Az ágyúzás 30-dikon reggel-is 7 órától fogva olly móddal folyt, mint az előtt való nap, mind addig, míg egynéhány nyilások nem láttzottak, a' mellyeken a' bé rontásra ki rendeltetett 4 tsapatokból önként ki-vállalkozttak (Freywillige) könnyebben bé-nyomúlhatnának. — Az emlitett 4 tsapatok közzül az első kormányozása *Klebek*; a' 3-diké *D'Alton*; a' 4-diké *Sztáray* Gen. Uraknak; a' 2-diké pedig F. M. L. *Browne* Úrnak vólt által adva, a' kire bizta, a' maga képében való vigyázást, 's a' rendelések szerént jó móddal való el-intézését-is az egéssz dolognak, a' fő Vezér. A' meg-nevezett F. M. L. Úr, nem tsak a' parantsolatokat tellyesitette nagy

okosſággal, és ſerényſéggel; hanem midőn viſſza menni kéntelenittetett-is a' fő Vezér, a' miá, hogy egy ló a' lábát nagyon megrugta, olly jól igazított mindent, hogy az a' fő Vezérnek éppen kivánſága, 's tettzése ſzerént esett. — Az el-foglalándó hellyek meg-őrizése bizatott Gen. *Brentánó* Úrra; hadi Tármester Gr. *Clerfé* Úr pedig azt a' parantsolatot vette, hogy egynéhány tartalék Batalionokkal kéſzen légyen, a' bajvivó ſeregeknek meg-kivántatható ſegíttségekre; a' ki maga ſzeméllyében ugyan tsak jelen vólt még-is mind úntalan az említett ſeregekkel, nem külömben *Pellegrini* Feldmarsal, és *Collorédo* Jósef hadi Tármester Urak-is. — A' bajvivást meg-előzött nap, meg-járta F. M. L. *Browne* Úr, több kormányozó Társaival, 's az alattok lévő Oberſterekkel, nem külömben, a' négy tsapatokból magokat az elöl való menetelre ajánlott Kapitányokkal, és meg-visgálta a' hellyeket, mellyeken vijendők valának más nap a' népet; közlötte velek a' fő Vezér akaratját; a' főbb vezető Tiſzt Urak-is, az alattok lévő Tiſzti kart magokhoz hivatták, meg-hagyván, köteleſſégére való nyomos emlékeztetés mellett kinek kinek közzüle, hogy a' Legényſéget biztatnák, 's adnák elejébe, hogy a' ki ſeb nélkül viſſza ſzaladna, az leg-ottan, a' hátrább állóktól

a-

agyon lövettetnék. Az igen tüzeſſen lett bé rontásnak, 's a' mindenképpen ellent állani kivánó Törökſéggel való vitézi ſzembe ſzállásnak a' lett a' foganatja, hogy népünk magát kevés idő alatt, a' külső városokban megfeſzkelhette, árkolások hányásához, és Battériák kéſzítéséhez foghatott. Mert az ellenſég, ámbár majd fele kinn vólt a' vár őrzőinek, ſzaladásra vette a' dolgot, 's a' Vár árkaiba rejtezett, a' honnan ugyan ki ki-tsapott, de mind annyiſzor veſzteſéggel viſſza verettetett. — Az ellenſég veſzteſégét nem lehetett meg-határozni: mert nagy réſzét hóltjainak a' Várba bé-takaritotta, 's azonban naponként találtatnak az el-hagyatott házakban is a' hóltt testek. — Az el-fogattaknak ſzáma sints ki-téve. — Eggy el-fogott Pattantyúsunkat viſſza nyertük, a' ki az el-nyertt ágyúk közzűl egyhez vólt lántzolva. — A' juhokból, 's marhákból álló prédát által engedte a' fő Vezér a' diadalmas ſeregnek. — Vólt majd 9000 jú, 's egynéhány ſzáz darab marha, a' mellyből vendégeskedtek; de azonban váſárt-is ütöttek vitézeink. Jól jártak a' *Péterváradiak*, *Zimoniak*, 's több környékbéliek, mert tsekélly árron meg-vehették a' leg-ſzebb marhát. Ezeket tudjuk Hirmondóúl küldetett F. M. L. *Klebek* Urtól

A' fő Vezér azzal a' ki-fejezéssel él, az egéſſz bajvivó ſeregnek főbb 's alsóbb Kormányozóival együtt átallyában való meg-ditsérésére, hogy nem magaſztalhatja eléggé annak rendkivül való bátorſágát, 's maga elſzánását, a' mellyel omlott bé, a' már kéſzen lévő, 's azután a' palánkok ki puſztitáſa által még nagyobbra tsinált nyiláſokon, az ellenséggel közelebbről kezdendő viadalra. — A' fő Vezér által, hív vitézſégekre nézve, Ő Felſége kü önös kegyelmébe ajánlott érdemes Urak közzűl, haladék nélkűl kivánta a' következendőket meg-jutalmaztatni a' Fejedelem, úgymint: Feldmars. *Pellegrini* Urat, a' Therésia nagyobb Kereſz jével; Gr. *Collorédo* Jósef Urat Feldmarsalſággal; Gen. Major *Klebek*, és *D'Alton* Urakat F. M. Lieuten.-ſággal; a' *Stein*, *Preis*, *Alvintzi*, 's *Laudon* Regementjeikbéli Oberſtereket, név ſzerént *Vernek*, *Liechtenberg*, *Kollovráth*, 's *Argenteau* Urakat Generálſággal, valamint Ingenieur Oberſter *Lauer* Urat is; Oberſtlieut. *Souel* Urat a' Tsáſzár Reg. ből Oberſterſéggel; Major *Barthodeiſzky* Urat a' fő H. *Ferdinánd* éből Oberſtlieutenántſággal; Kapitány Her. *Eſzterházy* Urat a' H. *Eſzterházy* Antalé-ból Majorſággal. — Kedves Hazánkfiai közzűl különös ditsérettel meg-nevezi a' fő Vezér nagy érdemű Generál *Sztáray* Urat, Oberſter

ner G. *Hadik* Úrral eggyütt. Továbbá *Hadik* Huſzár Reg. béli Kapitány G. *Hadik*; *Devins*-ébéli Kapitány *Büdöskúti*; *Gyulay* Sámuelébéli Kapitány Gróf *Gyulay*, 's ugyan azon Reg. béli Kapitány *Simony* Urakat, a' már emlitett, és golyóbis által veſzedelmesſen meg-ſebesíttetett Májot H. *Eſzterházy* Úrral eggyetemben. — Ezen Magyar Vitéz Urak' érdemeiket leſzen még minékünk ſzerentsénk, más alkalmatosſággal bővebben meg-esmértetni a' Házával.

Más nap, a' diadalmas bajvivás után, értéſére adatta a' *Belgrádi* Basának LAUDON, *Kutsuk* fő Vezérjeknek H. COBURG által lett meg-verettetését, 's egyſzersmind jelentette, hogy ha önként fel-adnák a' Várat, tehát a' benn valókat minden vagyonokkal eggyütt maga el fogná tiſztteſſégeſſen költöztetni: ha nem; mind egy ſzálig kardra hányatja öket. De a' Basa, az ajánlást, mint tudjuk, el nem fogadta: minekokáért a' fő Vezér meg-kettöztetett ſzorgalmatoſſággal rajta vólt mind azoknak ſerény el-követéſén, a' mellyeket ſzéleſſen ki-terjedett hadi tudománnya, 's nagy okoſága ſzerént ſzükſégeseknek itélt, a' Vár fel-adása siettetéſére, 's a' fénnyen látó Basa meg-ſzégyenitéſére. E' végre, a' külső városokban a' fa házakat le rontatta, 's el-hordatta. — A' *Rátzváros*

és a' Vár árka között való köz földön (glacis) árkolásokat tetetett, a' Vár körül, a' Duna partján a' Vizi városnál, nem külömben a' *Hadszigetben*, és különössen a' *Rátzvárosban* igen sürüen újj Battériákat készittetett és mind ezekről, mind pedig a' Száva tsúttsán lévőkről még elébb, olly keménnyen ágyúztatott mindenféle nemű ágyúkkal a' Várba, éjjel és nappal, hogy a' *Zimoniak* nem igen alúdtak édes álmot, a' rettentő dörgés miatt. — Ámbár tserepesek vóltak a' házak: mégis okoztak gyuladásokat a' Bombák. Eggy 100. fontos Bomba nevezetessen, a' nagy Magazint-is fel-gyújtotta. — Az illyen nem várt szomorú tapasztalások tselekedték, hogy *Osman* Basa, a' ki 5 nappal az előtt még tsak nem-is akart hallani a' Vár fel-adása felöl, Okt. 6-dik napján már néminémüképpen kijelenti, hogy örömest alkúdni akarna, 7-diken pedig már reménykedik, a' következendő fel-tételek alatt lejendő el botsáttatásért. — 1-sö Tzikkely: Mivel *Belgrád* Várának által adása öröktől fogva meg vólt egyszer az Isteni végezés által határozva: tehát midőn azon elesség, 's a' had folytatáshoz meg-kivántató készületek által fognak adódni, mellyek a' nagy Úr (Török Tsászár) részéről a' Listának ereje szerént találtatnak a' Várban, a' Ts. és Kir. seregek közzül senki se elegyittse

ma-

magát a' miéink közibe, 's azoknak fegyvereiket ne kivánnya, 's valakit, nagyot vagy kitsint azzal a' kivánságával, hogy az maga fegyverét adja oda, ne terheljen. — 2-dik: A' selyem portékák, szőnyegek, vagy más holmik, és vagyonok szabadon engedtessenek, 's nem kell el venni senkitől tsak legkissebbet-is erőszakossan. — 3-dik: Hogy egéssz 's tökélletes bátorságban lehessünk betsületünkre, életünkre, felességeinkre 's gyermekeinkre nézve: elegendő számú őrizetet kell rendelni *Nissáig*, a' melly meg ne engedje, hogy az úton bennünket valaki megbántson, 's hogy magunk, marháinkkal eggyütt, víz, fa, riskása, vagy széna dolgából, 's más meg-kivántató dolgokra nézve meg-szüküljünk, és a' melly azt, a' mit mondottunk, hiba nélkül bé-tellyesitvén, minket bátorságban, és sérelem nélkül, a' rendelt menedék hellyre el-vigyen. — 4-dik: a' portékák, 's ingó bingó jószágok alá, nem külömben az ollyan familiák, gyermekek, árvák, asszonyok, sebessek 's a' t. számára, a' kiknek semmi marhájok nints, elegendő szekereket 's lovakat kell elő állitani. — 5-dik Az enni és inni valót, a' mi magános kalmároknak, vagy polgároknak sajátja vólt, 's el nem lehet vinni, és más afféleket szabad legyen illendő áron el-adni. — 6-dik: A' Zsidó

és Serviai kereſztény jobbágyokat nem kell leg-kiſſebbnyire-is alattomban, vagy nyilván, átallyában, vagy különöſſen valamellyiket közzülök, az úton, vagy el-indulásunk idején meg-bántani. — 7 dik: Ha valaki holmi törvényes kivánſágait, 's ügyes bajos dolgait akarná fel-fedezni: nem kell meg-halgatni. — 8-dik: Az ollyan Serviai kereſztény jobbágyokat, a' kik már a' *Mohamed* hitire állottak, nem kell viſſza kivánni. — 9-dik: A' mind két réſzről el-fogattakat tserébe viſſza kell adni. — 10-dik: Ha Iſten ſegedelmével az indúlás meg-esik, nem kell egy nap többet menni 4, 5 óránál, és olly hellyeken kell ki-fogni, a' hol viz, és ſzéna vagyon. — 11-dik: Ha az emlitett Tzikkelyek meg fognak állittatni, a' meg-kivántató ſzekereket 's lovakat által kell adni, és hány nap eshetne a' meg, és ez alatt az idő alatt mitsoda helyelyen fognának tartózkodni a' Ts.'s Kir. ſeregek, mind pedig a' miéink, meg kell mondani. — 12-dik: A' mi velünk lévő, és velünk el-menni kivánó kereſztény jobbágyokat nem kell tellyeſſéggel meg-akadályoztatni. — 13-dik: Nagy méltóságú Excellentziád réſzéről egy kemény, és világos parantsolatnak kell ki-adódni, melly által az eránt bátorſágban leheſſünk, hogy ſem a' Ts. és Kir. ſeregek, ſem más félek oda nem fognak menni, a' hol a' Török Aſſzonyok fognak lenni. —

Ezen fel-tételeire a' Basának így felelt tzikkelyenként LAUDON fő Vezér, Oktob. 8-dik napján, Az elsőre: Jóllehet a' várbéli nép, mivel a' város meg-vétele után az én első ajánlásomra magát meg-keményitette, nem érdemlette vólna meg, a' tiszteſſéges, és ſzabad el menetel meg-engedését, mindazáltal tsupán az indit engemet erre, mivel esméretes előttem Ő Felſégének, a' Tsáſzárnak, az én nagy kegyelmeſſégű Uramnak, azon kegyelemre hajlandó vólta, 's emberiſége, mellyet ellenſégei ellen-is kiván megmutatni. A' várbéli nép azért, familiástúl, és vagyonostúl eggyütt el-mehet; de valami tsak a' nagy Úr réſzéről találtatik: legyen az ágyú, vagy töltés, akár más hadi kéſzület, Tsajkák, 's másféle hadi hajók, vagy eleſég, ſzéna, abrak, azt által kell igazán ſzolgáltatni, nem külömben mind azt, valami a' Várhoz tartozik, 's a' föld ſzinén, vagy a' föld alatt vagyon, azt-is rend ſzerént által kell adni. — Mihellyt az eggyeſſég megkéſzül: a' Vár felső réſze felöl a' Konſtantzinápolyi kaput; az alsó felöl pedig a' két vizi kapukat fel kell nyitni, a' mellyeken a' fegyvert fogható nép ki-takarodik, és a' városnak Duna felöl lévő réſzire fog költözni. Az aſſzonyok, és gyermekek vagyonjaikkal eggyütt, benn maradhatnak az elköl-

költözés idejeig a' Várban; és meg-engedődik, hogy a' reájok való vigyázásra, 's óltalmokra meg-kivántató férjfiak-is benn maradhaſſanak. — A' 2-dikra: Meg-leſſz a' kivánſág. — A' 3-dikra: a' várbéli nép hozzá tartozóival, 's vagyonjával eggyütt vizen küldődik *Orsováig*, e' végre elegendő hajók fognak rendeltetni, és a' hellyek-is ki leſznek tsinálva, a' hol naponként ki lehet ſzállani. Ezen hellyekig, a' mellyek közel a' Dunához fognak ki-válaſztódni, gyalog, vagy ló háton mennek azok, a' kik egéſzſégesek, a' ſzárazon, és így minden nap öſzve fognak a' hajókkal érkezni. Elegendő katonaſág-is fog mindenkor a' ſzárazon lenni óltalmokra. Kenyerek, 's fájok leſſz; ellenben, a' mi kéſérőbe menendő katonáinkért, azoknak bátorſágos viſſza jövetelekig, itt kell hagyni 4 fő Török Tiſzteket, kezeſſégben. — A' 4-dikre már meg van a' felelet az előbbeni által, és tsak kéſedelem nélkül, a' Lelkek ſzámát kell meg-mondani, hogy ki leheſſen tsinálni, mennyi hajó kivántatik. — Az 5-dikre: Meg-leſſz a' kivánſág, és ha akarják, Török Commiſſáriusokat hagyhatnak, azoknak el-adása végett. — A' 6-dikra: a' kiſérő nép, minden tekintetben bátorſágot fog ſzerezni, 's rendet tartani. — A' 7-dikre: Meg-leſſz a' kivánſág. — A' 8-dikra:

A'

A' kereſztény jobbágyok, a' kik önként el akarnak velek menni, nem fognak megakadályoztatni, az ollyan kereſztények-is, a' kik mohamedána vallásra állottak, el-maradhatnak; minthogy az ollyan roſſz portékában ſemmi haſzon. — A' 9-dikre: Minden által ſzökötteket, és el-fogottakat viſſza kell jó Lélekkel adni; és tserének hellye nem lehet. — A' 10-dikre: a' hellyek, mellyeknél kelleſſék meg-állapodni, úgy leſznek kitsinálva, hogy a' ſeregeknek nagy meg-fáraſztása nélkül el leheſſen oda jutni. — A' 11-dikre: Mihellyt tudva leſſz, mennyi hajók kivántatnak, meg fog az idő határozódni, mikorra állanak azok elöl, és ugyan akkor az el-költözésnek napja-is. — A' 12-dikre: Meg-van a' felelet, a' 8-dik által. — A' 13-dikra: Igen-is, és ſemmi erőſſebb parantsolat, 's ajánlás réſzemről nem lehet, mint nevemnek az eggyeſſég Tzikkelyei alá való Irása. — Egyébaránt azt nyilván megkivánom, hogy a' *Belgrádi* nép tartozik az *Orsovai* Basánál azt ki dolgozni, hogy minekutánna *Orsova* körül hajóink ki-ürülnek, azokat *Ó Orsovánál*, vagy fellyül rajta kikötheſſük, ott tarthaſſuk, és mi azoknak moſt, vagy ennekutánna lejendő viſſza vontatáſában, tsak leg-kiſſebb réſzben-is a' Török Tsajkák által, vagy más módon, meg ne

aka-

akadályoztaſſunk. — Ezen feleletei a' fő Vezérnek le-iródtak, az eggyeſſég meg-erősítése végett, az *Osman* Basa kivánſága Tzikkelyeivel, ugyan azon papirosra; ezek a' bal, amazok pedig a' jobb óldalára a' papirosnak, úgy hogy a' fel tételekkel éppen által ellenbe estek az azokra adott feleletek. Ezek alá írta LAUDON fő Vezér a' maga nevét; amazok alá pedig *Osman* Basa, a' katonai 's polgári renden lévő több Török Elöljárókkal eggyütt.

Októb. 14-dikén tartatott *Belgrád* viſſza vételeért *Te Deum* a' Szent István Templomában, holott Ő Felſége-is egéſſz pompával meg-jelent. Nagy vólt az öröme, ezen ſok képpen meg-vigaſztaltatott Fejedelemnek, midőn akármelly felé tekintett drága készületű ſzekeréből, ſzemlélte az örvendező ſokaſágot, 's nem hallott egyebet a' *Vivát* kiáltásoknál: *Vivat* JOSEPHUS II. — *Vivat* LAUDON. — Ez így vólt az Udvarba lett viſſza menetele alkalmatoſſágával-is. — Nevelte valóba ezen pompát a' Nemes Magyar Testőrző Uraknak, Kapiránnyokkal nagy méltóſágú Gróf KÁROLYI Antal Úr ő Excellentziájával eggyütt, a' Tsáſzári Szekér után való lovaglása. — Hazája diſze, 's Nemzete betsülete neveléséért, olly gazdag Magyar Köntösbe vólt fel-öltözve az említett diſzes Magyar Gróf Úr, hogy mindeneknek ſzemeiket maga után vónta. Midőn le ſzállván lováról bé-ment a' Templomba, nem vóltak kevesebb nézői fényes készületű Lovának, mint a' Tsáſzár Szekerének. — Rengett a' Város bele, midőn a' Templom előtt

rend-

rendben álló Granatéros Batalionnak az Isteni szolgálat alatt három ízben tett lövésére, ugyan annyiszor a' Bástyákról-is 36, 12 fontos ágyúk sütögettettek el egymás után. — A' közönséges vigasság öregbítésére, mind az állatok viaskodása hellyére, mind pedig a' Comédia Házakba fizetés nélkül való szabad bémenetelt engedtetett Ő Felsége. — El lehet gondolni, minémű tolongásnak kellett lenni a' meg-nevezett hellyeknél. De a' vólt mindenütt, kiváltképpen pedig a' fő úttzákon, egésszz éjfél után 2, 3 óráig; nem tsak ez nap, hanem az ezt meg-előzött 2 napokon-is. — Nem lehet azt vóltaképpen le-irni, miket követett el, a' győzedelmek értéséből, 's a' meg-egészségesedett Fejedelem láthatásából származott örömének ki-nyilatkoztatására, a' külső Városokból-is mindenünnen bé-gyülekezett, és az ide be valóval egybe sereglett sokaság. — Bizonyos tsapatok jártak fel 's alá az úttzákon, musika szóval, rettentő kurjongatások, *Vivát* kiáltozások, és durrogatások között, mellyek a' Korsikat-is megállították, és addig el nem botsátották, míg a' benn ülő Urasságok-is nem kiáltották: *Vivat* LAUDON! — De estek hellyel hellyel ha szinte nem éppen veszedelmes: ugyan tsak illetlen rendeletlenségek-is, a' meg-ittasodott köz nép között; ámbár olly világos vólt mindenfelé, mint nappal, mivel minden házak ablakai ki vóltak gyertyákkal, vagy külömbkülömbféle szinű égő métsékkel rakva. A' TSÁSZÁR, LAUDON, COBURG, HOHENLOE neveiket, vagy mind öszveséggel, vagy külön külön ábrázoló betük

min-

mindenfelé láttzottak a' gyertyák, 's métsek között. — Minden ablakok, 's folyosók tele vóltak nézőkkel. — A' fő úttzán Rakétákat is hánytak az ablakokból. —

Éjfél előtt meg-indúlt a' tanuló Iffjúság, fegyveres Lovas Katonáktól kéfértetve, fáklyákkal gyönyörű musika ſzó köztt az Udvar felé, és kalapjokra kötött fejér pántlika bokrétákkal ékeskedve, vitt eggy nagy *Obeliskust*, melly vászonból kéſzült, 's belőlről égő gyertyákkal meg vólt világosítva. Eggyik óldalán láttzattak zöld ſzinnel az ő Felſége Nevét ábrázoló betűk J. II. és a' Trombitáját fúvó hír illy alól irásſal: *Fama canit lauros, victorem ſecula dicent*; a' másikon, fellyűl eggy Sas, melly lábaiból menykövet lők a' fél Hóld felé, illy alól irásſal: *Vergit ad occaſum per Caeſaris Arma lucemque*; a' harmadikon, fellyűl L. C. a' betűk alatt LAUDON és COBURG Tzimere; a' Tzimerek alatt két egymásba kaptsolt kéz, azok alatt eggy Oſzlop illy alól irásſal: *Hos junxit Fortuna Viros, facietque perennes*; a' 4-diken *Minerva*, illy alól irásſal: *Felix Barbariem Caeſar devicit utramque. Una locum dederat Muſis: dedit altera Ferro.* Leg-fellyűl láttzattak a' győzedelemnek jelei. — Az Udvarba érvén, meg-állott az Iffjúság ő Felſége ablakai alatt, 's a' földre hellyhetett Obeliskus körűl jó ideig ſzép laſſú musikát tartott, 's az ablakon ki nézö Fejedelemnek egynéhány ízben *Vivátokat* kiáltott. Az Udvarból villza tért az Universitás Palotájához, melly fáklyákkal igen pompáſſan meg vólt világosítva.

* * *

Ujj Győzedelem. — Okt. 14-dikén alig ſzállott ki ő Felſége pompás ſzekeréből, hogy jön a' Kurir azzal a' hírrel: H. *Hohenlóe*-is meg-verte hatalmaſſan Oláh Orſzágban, *Kara Muſtafa* 10,000 népét. — Ugyan az nap izente az Oroſz Követhez *Potemkin* Oroſz fő Vezér, hogy *Nyeſterfejérvárát* (Akiermánt) meg-vette. — Az előtt nem ſokkal verte meg H. *Anhalt-Bernburg* a' *Potemkin* elől menő ſeregeivel *Benderhez* közel a' Törököket.

*A' Martinesti, vagy Martinestje *) táján esett nagy verekedés Hiſtoriajának*

TÓLDALÉKJA.

5.

Ezen nevezetes Ütközetnek kezdetéről, folyamatjáról, 's reánk nézve igen ſzerentsésſen lett végződéséről közlöttük már kevés napokkal ez előtt, az arról ki-adott bőv Tudositását a' fő hadi Tanátsnak az érdemes Közönſéggel: kötelesſégünket tselekeſſzük mindazáltal úgy itéljük, ha az emlitett Tudositáshoz némelly abban elöl nem fordúlt dolgokat Tóldalékúl hozzája ragaſztunk, mellyeket olly nagy érdemű Vitéz Uraknak örömmel vett Leveleikből ſzedtünk ki, a' kikkel maga a' diadalmas fő Vezér önként oſztja a' győzedelem ditsőſſégét. — Azon Szeretsenekkel egyvelges 4000 Törökök, a' kik Sept. 19-dikén *Barkó* Reg. béli Kapitány *Ötvös* Urat üzőbe vették, 's annakutánna a' ſegittségűl ment Tsáſzár Magyar Lovas Vitézeit-is ſzorongatni kezdették: el-vettek vólt

*) *Martinest*-nek és *Martinyesti*-nek-is nevezik.

vólt Lovasſainktól 1. Haubitzát-is; de Székelly Reg. béli Oberſtl. *Lajos* Úr érkezésével valamint hatalmaſſan viſſza verődtek: úgy a' nyereſég-is töllök viſſza vevődött; hanem a' Haubitza mellett forgolódott 6 Pattantjúſainknak mind el vólt ſzedve már a' fejek. — A' Tsáſzár Huſzárjai közzűl vitézűl végezték ezen tsata alkalmatosſágával életeket *Szetsey* Strázsamester, és Káplár *Gödör* Jósef. Néhai nagy Vitéz *Tegethof* Kapitány Úr-is egy Lándsa ſzurásſal halálos ſebet kapott, mellyben már meg-is hólt. — Ezen maga után ſzép emlékezetet hagyott Úr ſzületett vólt *Pétsett*. Igaz Magyar vólt mind nyelvire, mind ſzivire nézve, ha úgy láttzik nevire nézve nem-is. — De jobb ha a' két első meg van az utolsó nélkűl: mint az utolsó a' két első nélkűl. — Mi áldjuk *Tegethof* Úr hamvait, a' kiben, mig élt, Hazánk diſzére 's javára erányzott igyekezetünknek egy ſzives elöl mozditóját tiſztelhettük. — Az Oroſz Sereg állott 6 Bat. Gyalogſágból, 12 Svadr. Karabinirekből, ezer Kozákokból, és 500 Arnautákból. — A' Török Sereg 4 nagy Táborokra vólt fel-oſztva, fél-hóld formára, mellynek jobb ſzárnya a' *Cuculy* ſzőlő hegynek tövéig; a' bal pedig egy motsárig terjedt ki. Az ellenſégnek első Tábora vólt a' *Tirgul - Cuculy*-nál lévő, a' másik a'

Mey-

Meylos nevezetű erdőnél *), harmadik a' *Rimnik* vizinél, negyedik túl rajta, a' hol vólt a' fő Quártély-is, a' fő Vezér sátorával eggyütt. — A' *Cuculy*-nál lévő Táborban, mellyet leg-elsőben-is el-foglalt az Oroſz sereg, mintegy 20,000. ember vólt, azon Basának kormányozása alatt, a' ki az előtt a' *Buſeonál* állott. — A' viadalt meg-előzött éjtſzaka eggy Oroſz Tiſzt olly ſzerentsétlen vólt, hogy a' midőn jött vólna Poſtán *Fokſánból*, a' Törökök tüzöket az eggyesúltt Sereg tüzinek gondolván, egyeneſſen a' Török Tábornak hajtatott, a' ki-is éjfél után 3 órakor a' fő Vezérhez vitetett. Ezen ſzerentsétlen történetnek lehet tulajdonitani, hogy a' több temérdek prédával eggyütt a' Kaſſa győzedelmes népünk kezére nem birhatott. Mert kéttség kivűl a' törbe eſett Oroſz Tiſzt Úrtól meg-értvén a' fő Vezér népünk ſzándékát, ámbár bizott magához, 's emberei ſzámához; még-is tsak tanátsoſſabbnak vélte minden meg-történhető ſzerentsétlenſégnek el-távoztatása végett, a' Kaſſát ſzem elől el-iktatni. — Ugyan tsak találtatott még-is valamelly el-hagyatott ſumma kéſz pénz. —

*) Az előbbeni Tudositásokban *Mejlor*-nak nevezteteti.

A' *Rimnik*-en túl lévő Táborban maradt holmit 3 millióra betsülik. — A' nyert puskaporos hordók száma rá megy 3000-re. — Az el-vett ágyúk köztt 16 Tsászáriak szemléltetnek, mellyek kéttség kivűl tavaly vevődtek el a' Bánátban. — A' fő Vezér szerentsétlenségéhez, újj szerentsétlenség járúlt a' szaladás közben: t. i. a' mint a' *Buseo* hidján takarodtak vólna által seregei, hirtelen nagy lárma támadt közöttök, melly olly zürzavart okozott, hogy egymást lötték, vágták; azonban a' szertelen tolongás míá a' hid-is le-szakadt alattok, és közzülök igen sokan a' vízbe fúltak; úgy hogy tsak az ekkori veszteségit az ellenségnek ismét 5000-re mondják. — Részünkről, a' Sept. 22-dikén reggeli 5 órától fogva, estvéli 5 óráig tartott véres ütközetben, 48-an estenek el, és 108-an sebesedtek meg. — Illy kevés veszteségünkel készűlt meg a' *Martinestiei* győzedelem, mellyet méltó jussal hasonlit egybe az eggyesült sereg, a' *Zentanál*, és *Kahulnál* hasonlóképpen a' Törökökön vett ditsősséges győzedelmekkel, mellyeknek emlékezete, valamint EUGENIUS-t, és ROMANZOW-ot, ezt a' még életben lévő Orosz nagy Hérost az Osmanokkal sem felejteti el soha: úgy valóban a' *Martinestiei* sem COBURG-ot, és SUVAROW-ot. —

Ám-

Ámbár kevés veſzteſégbe került népünkre nézve eggy illyen ditső győzedelem: ſanyarúſággal mindazáltal nem kevésſel vala egybe köttetve, annak meg-kéſzülhetése. Hét egéſſz napokat töltöttek el Vitézeink az ég alatt, jobbára kenyéren vizen, nem lévén velek ſem ſátoraik, ſem Markotányosok, ſem ſemminemü élés- vagy más ſzekerek, az ágyú-talyigákon, és puskaporos, vagy töltéses ſzekereken kivül. Nevelte az alkalmatlanſágokat, mellyeket ki kellett állaniok, kiváltképpen az, hogy a' verekedés napjáig ſzünetlenül esett az eſső. — Az el-fogattaknak vallástételek ſzerént, a' vólt a' fő Vezér ſzándéka, hogy elöſſzör-is a' H. COBURG ſeregére, vagy az ő maga ki-fejezése ſzerént a' *Fokſánnál* lévő *Giaur*-okra *) üſſön, a' Hertzeget elevenen *Konſtantzinápolyba* küldje; minden más több Fejeket pedig rakásba halmozva meg-égetteſſe; onnan *Burlád* felé vegye útját, és éppen haſonló módon tselekedjen a' *Suvarow* ſeregével. Mind ezeknek képzelődési ſzerént diadalmaſſan

*) *Giaur*, Arabs ſzó, 's jelent *Hitetlent*. Főképpen a' Kereſztényekre ſzokták ruházni a' Törökök ezt a' tsúfos nevezetet. A' Lengyeleket különöſſen *Fuſſul-Giaur*-oknak, kérkedő, fenn látó Hitetleneknek hivják.

lehető véghez vitele után, *Erdélly* Orſzág felé vette vólna útját, téli Quártélyt keresni, és a' 20 ſzekér vas lántzok, mellyeket magával hozott, kéttség kivűl arra valók lettek vólna, hogy *Erdélly* Orſzág, 's talám *Gallitzia* főbb Lakoſſait-is azokra lántzolva vihette vólna bé győzedelmi pompája nevelésére *Konſtantzinápolyba*. — Hogy vitézkedett több Magyarjainkon kivűl, az Oroſzokhoz kaptsoltt *Barkó* Reg. béli Oſztály, nagy érdemű, 's hozzánk meg-betsülhetetlen hajlandóſsággal viseltető akkori Oberſtlieutenánt már Oberſter B. *Grafen* Úr, bölts és bátor vezérlése alatt: az, magának az Oroſz Generál SUVAROW Úrnak Bizonyſág Leveléből ki-tettzik, mellyet a' Magyar Nemzet, 's különöſſen a' nemes *Barkó* Regementje érdemlett ditsőſségének nevelésére nagy gyönyörűſséggel ide iktatunk:

Párja (Copia) azon Bizonyſág Levélnek, mellyet adott Generál SUVAROW Úr, Oberſtlieut. B. *Grafen* Úrnak, 's kormányozása alatt lévő Nemes *Barkó* Huſzár Reg. béli több Tiſzt Uraknak, ezen folyó eſztendőben, Sept 22-dik napján, a' *Martinyeſti* verekedésben meg-mutatott vitézſégekről, és jó magok viseletekről, úgymint:

Alább irtt, nagy indúlattal bizonyítom, hogy azon *Barkó* Huſzár Reg. béli Oſztály, mellyet ő Hertzeg-

ſé-

ſége, komandirozó *Saxen Coburgi* Hertzeg, az én ſe-regemhez adott vólt, derék, 's vitéz Kormányozójának Oberſtl. B. *Grafen* Urnak igazgatása alatt, ezen folyó hónapnak 22-dikén, tulajdon a' fö Vezérrel lett nagy ütközetben, magát különös ditsérettel viselte, és 5 rendbéli igen kemény tsatákban oroſzlányi bátorſággal viaskodott; nevezeteſſen igen nagy gyönyörűſéggel ſzemléltem, minémű buzgóſággal törekedtek, ditsérettel emlitett Oberſtl. B. *Grafen* Ur tüzes vezérlése alatt oſztállyabéli minden Tiſzt Urak, úgymint: *Eperjesy*, és *Rábaközy* Kapitányok; *Poroſzlay*, *Jobbágy*, B. *Grafen* és *Kis* Föhadnagyok; nem külömben *Werner*, *Zachar*, *Bednárovits*, *Szentpály*, és *Bellasits* Alhadnagyok magokat meg-külömböztetni, azon egynéhány ezer felette vakmerö Spahiknak viſſza verésekben, a' kik két izben egymás után, az én gyalogjaimnak négy ſzeg formájú ſzakaſſzaihoz tódúltak, midön én a' *Buseói* Törököknek elsö Táborokat *Tirgul Kukulinál* el-nyertem; hogy igyekeztek átallyában a' meg-nevezett Tiſzt Urak egynehány izbeli tüz adása által az egéſſz Oſztállynak, a' Spahik bolond vakmeröſégeket meg-gátolni, és azután jól meg-markólt ſzablyákkal öket viſſza verni, melly alkalmatosſággal Kapitány *Eperjesy* Ur a' tsetepaté közben egy Lándsával meg-is ſebesittetett.

Kiváltképpen köteles vagyok az erdönél esett 4-dik, 's leg-tüzesebb tsatának emlitésére, a' midön én ezen Oſztállyal a' ſzaladó Jantsárokat kergettettem, és a' hol a' fellyebb emlitett Tiſzt Urak igazgatása alatt több le kaſzabolódott 250-nél az ellenſég közzül. A' *Ribna* patakja, 's a' motsár köztt lévö Török nagy Tábornak el-nyerésében-is igen haſznos ſzolgálatokat tett ezen Oſztály; végre a' Törökök agyúiknak kézre kerithetésében-is nagy ſegittségül vólt. Ezen, min-

den kivánt esetekben meg-mutatott nagy szívü magok viselések Oberstl. B. *Grafen* Urnak, 's minden alatta lévö érdemes, 's derék Tiszteknek, arra indit engemet, hogy valoságos érdemeiket belsö meg-elégedésel magasztalljam.

Iratott a' Tsatapiatzon, 1789. eszt. Sept. 23. napján.

L. S.

SUVAROW Sándor,
Orosz Ts. Generál.

Az egymást fel-váltott ditsö győzedelmek le-irása, nem engedett eddig hellyet, a' Gen. *Mayersheim* Úr kormányozása alatt lévö sereg diadalma bövebb elö adásának: hogy mindazáltal mi-is fenn maraszthassuk illy szép tselekedetnek az emlékezetét, mellynek ditsöségében olly sok részt veszsnek *Toskána* és *Székelly* Huszár Reg. béli Vitézeink, kivántuk azt még most-is eggy két szóval illetni. — A' Görögök, 's Rómaiak vitézségeket nagy örömmel olvassuk ma-is, olly sok száz esztendök után; ugyan, hogy szerezhetne hát unalmat eggy jó szivü Magyar Hazafinak, vele ugyan azon eggy édes Anya Magzatinak halhatatlanságot érdemlö tetteinek egynehány hetek múlva való olvasá-

sása. — Meg-értvén H. HOHENLOE fő kormányozása alatt lévő, 's *Mojetsnél* tábo-rozó Gen. *Mayersheim* Úr, hogy Oláh Or-szágnak *Kimpolungo* nevü hellységében 8—900 Törökök tartózkodnak: parantsolatot adott Májot *Binsfeld* Úrnak, hogy 3 Kom-pánia Gyalogsággal, 1 Svadron *Toskána* Húszárokkal, a' *Székelly* Húszár Regement-jének 1 szárnyával, és a' 2-dik *Oláh* Reg. béli 150 Stuttzosokkal, a' *Kimpolungoi* Törökö-ket támadná meg. — Az emlitett Májot Úr, el-inditotta, kormányozása alá bizott népét Sept. 16 dik napján, dél után, a' Törökök tanyázó hellye felé, még pedig útját eggy magas hegyen, 's majd övig érő vizen ke-resztül vette, olly tzélból, hogy az ellenség annál kevésbé vehetné észre feléje való kö-zelgetését. Ugyan az út alkalmatlanságára nézve, nem-is érhetett el, mint kivánta vólna, nap fel-költére *Kimpolungóhoz*; arra való nézve arra határozta magát, hogy az ellenségre dél tájban éppen a' szokott heve-réső órájában üssön reá. A' *Toskánai* fő Hertzeg *Leopold* Huszárjai közzül *Papp* Fő-hadnagy Úr rendeltetett az elöl menő sereg vitelére, olly parantsolattal, hogy mihely-lyest érkezését az ellenség vigyázói meg-sejtenék, sebes nyargalvást menjen rajta a' Törökségen. Tiz órakor dél előtt, éppen

midön közelebb akart népünk *Kimpolungo* felé nyomúlni, 2 Török visgálódók előtte termettek, kiknek Vitézeink tsak hamar végekre jártak. Mihehellyeſt annakutánna a' *Kimpolungói* hegyek felé közelitettek, kezdtek az ott lévő Strázsái az ellenſégnek reájok tüzelni; de *Papp* Főhadnagy Úr Legénnyeivel vitézi módon rajtok hajtott, 's minekelőtte *Kimpolungóba* bé-értek vólna, mind egy lábig le-ſzabdalta, 's a' meg-nevezett hellybe-is bé rontott. A' *Toskána* Huſzár Svadron Igazgatója, Májot *Örmény* Úr olly rögtön utánna termett az elöl menő ſeregnek, hogy töllök nem ért reá tellyeſſéggel az ellenſég magát rendbe ſzedni, hanem ſzaladt egy réſze bal, a' másik pedig *Dervis* Agával eggyütt jobb kéz felé, egy tserés hegyre. Az alatt, hogy Májot *Örmény* Úr a' bal felé ſzaladó nagyobb réſzt kergette: *Dervis* Aga hátúlról akarta a' Májot Urat meg-lepni; de Székelly Huſzár Reg. béli Főhadnagy *Benkő* Úr, olly vitézi módon ſzállott vele ſzembe; hogy minekutánna Alhadnagy *Borbély* Úr-is a' Toskána Magyar Lovas Reg. böl egynehányad magával elő nyargalt, *Dervist*, a' miéinknél ſokkal felesebb ſzámú népével meg-futamtatták, 's azzal a' tsatának-is vége lett. Az ütközet helyén halva maradtak az ellenſég közzül 130—

150.

150-en; hanem még ezeken kivül a' házakban, és pintzékben, sok Törököket le-öldöstek Kapitány *Thurnfeld*, *Méhesy*, és *Lang* Főhadnagy Urak, 4 Tzug Stuttzosokkal eggyütt, mivel azok, a' tsata alatt kezdettek vólt lyukaikból Huszárjainkra ki-lövöldözni. — Generál *Mayersheim* Úr, mint szemmel látott Tanúja ezen szerentsés viadalnak, ditséri az egész sereget, jó szivvel, és állhatatos bátorsággal meg-bizonyitott vitézségéről. — Major *Binsfeld* Úr, a' Generális Úr képében mind azt el-követte, a' mit egy nagy tapasztalású, okos és kötelessségét esmérö Kormányozótól lehet várni. — Major *Örmény* Úrról-is azt vallja a' Gen. Úr, hogy a' reá bizott dolgoknak végbe vitelében kiváltképpenvalóképpen tette nyilván valóvá alkalmatos vóltát. — Kapitány *Hertellendi* Úr, ez alkalmatossággal, az elmúlt esztendöben vére omlásával keresett vitézi ditsösségét még nagyobbra emelte. — Ugyan ezen Reg. böl *Tzauner*, *Borbély* és B. *Intzédy* Hadnagy Urak: a' Székelly Huszár Reg. béli Kapitány G. *Teleky*, *Friedel* Fő, és *Katay* Alhadnagy Urakkal eggyütt magokat vóltaképpen meg-külömböztették; nem kölömben a' gyalogok közzül *Thurnfeld*, *Boháts*, és *Schoullern* Kapitány Urak. — Két Főhadnagy Urakat, eggyiket a'

Tos-

Toskána, másikat a' *Székelly* Huſzárok közzűl, öſzve fog a' Gen. Úr, és az Egekig magaſztaltt példás vitézſégekre nézve méltóknak ítéli, hogy különös ſzem legyen reájok. Ezek név ſzerént *Papp* és *Benkő* Urak.

Négy Huſzárok, és két Stuttzosok nyertek ezüst érdem pénzeket.

A' diadalmas Sereg, győzedelmének jeléűl mutathat 1 négy fontos ágyút, 16 záſzlókat, és egynehány, puskaporral, 's töltéſſel meg-rakott ſzekereket. Közzüle nem esett több el 3-nál, 's nem ſebeſſedett meg 3-nál.

JELENTÉS.

A' mire régtől fogva törekedtünk: azt immár óhajtott végre hajtottuk. Sokat hánytuk, vetettük elménket, hogy tehetnénk ez idők ſzerént, átaliyában, és ugyan ſzembetünőképpen nyilván valóbbá kedves Hazánknak ſzenteltt ſzives igyekezetünket.— Illy tzélunk el-érhetése végett, minden eſzközök felett való eſzköznek találtuk, eggy olly méltóſágos rajzolást kéſzíttetni, a' melly a' Magyar Hazának, ezen mindnyájunk édes Annyának diſzét még az idegenek előtt-is hathatóſſan nevelje; és annak ditső emlékezetét a' késő maradéknál-is fenn tarthaſſa. — Illyen rajzolás az, mellyet, minthogy Poſtán, költséges, nagy, 's magunk ítélete ſzerént-is gyönyörű vóltára nézve rontsoltatni nem akarunk: már bizonyos

alkalmatosságok által, némelly érdemes elő fizető Uraknak el-küldöttünk, 's vele másuvá-is mindenüvé minél hamarébb kedveskedni el nem mulatunk. Ezen rajzolásban meg-tiszteltetett a' Magyar Haza, ditsőségére termett Fiaiban, a' Magyar Lovasokban, kiknek eggy sugár, és magasságával a' fellegeket érdeklő Oszlop vagyon emelve, illy alól irással:

A'

MAGYAR LOVASSÁGNAK

MDCCLXXXIX.

A' jobb óldala felöl ezen emlékeztető Oszlopnak ül Magyar Ország, eggy Magyar Királyi minden ékességekkel diszeskedő méltóságos, de egyszersmind igen kegyes tekintetű szép Dáma által ábrázolva, kinek bal kezében, a' Királyi Páltzán kivül, eggy öszve hajtogatott papiros vagyon, mellyre azon nagy érdemű Vitéz Uraknak betses neveik vagynak feljegyezve, a' kiknek szerentséjek vólt, ezen Török háborúban mind személlyes vitézségek, mind bölts kormányozások által magokat meg-külömböztetni. — A' mint az emlitett szép Dáma, szélinél fogva tartja a' papirossát, ezen nagy nevek láttzanak annak kisodródott részin: Gen. Báró *Vétsey*, Gen. *Fábry*, néhai Gen. *Filó*, Gen. *Otto*, Gen. *Mészáros*, Ob. Gr. *Nemes*, Ob. *Képíró*, Ob. *Boros*, Ob. *Kosztolányi*, 's a' t. Ezen Listára mutat az Ország jobb kezével, és a' Historia, melly eggy figyelmező Szűz formájában mellette ül, által irja a' meg-nevezett, 's több más Hérosi Neveket, a' maga Kronikajába, elöl tévén *Loudon*, *Coburg*, *Hohenlóé*, és *Wartensleben* Neveit, kiknek fő igazgatások alatt vitézkedtek Lovasaink. — A' Historia mellett szemléltetnek Magyar 's Erdélly Országok' borostyán ágakkal körül font Tzimereik, mellyek alatt három valamennyire ki-bontott tsomó

papi-

papirosok feküſznek, mellyekre a' *Tsáſzár*, *Toskánai* Fő Hertzeg *Leopold*, *Erdödy*, *Wurmſer*, *Gréven*, és *Barkó* Regementjeiknek; nem külömben a' *Székelly* Reg. nek Vitézei vagynak fel-irva. Ezek t. i. azok a' 7 Magyar Lovas Regementek, mellyek az el-múlt, és ezen folyó eſztendőben gyakor ízben mutathatták, de mutatták-is az Osmanok ellen vitézſégeket. Az Oſzlop bal réſze felől, áll *Márs* egéſſz hadi kéſzületében. Lábai alatt hevernek a' Törökökön vett győzedelmek' külömbkülömbféle jelei. Vidám tekintetével azon való egéſſz meg-elégedését teſzi nyilván valóvá, hogy láthatja Magyar Vitézeinek illy ſzép meg-jutalmaztatásokat. Az Oſzlopon túl, képzelhetőképpen lehet ſzemlélni, hogy vágják magokat az árviz módjára omló Török ſeregek közibe ſerény és bátor ſzivű Huſzárjaink. Ide nem meſſze emelkedik eggy élő fákkal ékeskedő hegy; azon viaskodik *Herkules* a' hét fejű Sárkánnyal (Hydrával). Herkules a' Magyar Lovaſſágot; a' Sárkány pedig a' Törökſéget ábrázolja. — A' hegy kellő tetején tündöklik a' Ditsőſség Temploma; ahoz közel lebegteti magát a' levegő égben, 's mutat reája jobb kezével, a' diadalmas Seregektől fel-reppent, és ſzemeit még most-is reájok viſſza függeſztő Hír. Ki-terjeſztett bal kezében tartja a' már meg-fútt Trombitáját, és az örökké valóſágnak jelentő képét; eggy tulajdon farkát ſzájában tartó kigyót. — Azon nevezetes, és a' Magyar Lovaſſág vitéz érdemeit fummáson magokban foglaló ſorok, mellyek a' rajzoláson alól ekkén olvaſtatnak:

Ti bátor Seregek, Bellóna igaz Magzati,
Jól vitézkedtetek. —

vetettek néhai kedves emlékezetű Tiſzt *Faludi* Ferentz Úr verseiből. —

Vala-

Valahól tsak ezen Rajzolás meg-akad, Hazánk, vagy más Tartományok ſzegeleteiben: fogja moſt, és ezután hirdetni a' Magyar Lovas Vitézeknek követésre méltó, és a' Haza ditsőſſégét emelő jeles tselekedeteiket. — Különös álmélkodáſſal, 's magaſztaláſſal, fogják benne ſzemlélni az idegenek is, a' Magyar Vitézſéget; 's mind azon nagy dolgokra fogja ez őket emlékeztetni, mellyeket olvastak valaha, 's olvasandók a' Magyarokról. Eggy igaz Magyar Hazafinak ſzive pedig lehetetlen, hogy ne repeſſen annak ſzemléléſére az öröm miatt, midőn már előre képzeli, hogy leſſz annál fogva örökké valóvá édes Nemzete karral, és éſſzel nyertt ditsőſſégének emlékezete; el-hitetvén azt-is magával, hogy az illyen látásokra, ſebesebb lángakkal fog terjedni, a' Haza ſzeretetének tüze, és Hazánk' Naggyai ſziveket-is mind eggyre olvaſztván, olly boldog változásokat fog okozni, hogy ezután a' Magyar Orſzági pompás kertekben, ama költséges Diána Templomai hellyett, Nemzetünk ſzép hirét 's nevét fenn tartó ábrázalások fognak faragott, vagy más kövekből mesterſégesen kéſzűlve, ſzemléltetni. — Ezt, hogy meg-legyen, ſzivünkből óhajtjuk. Végre, ezen Rajzolásban gyönyörüſéggel magokra esmérhetnek,

min-

minden érdemes Magyar Lovas Vitézek, a' kiknek nem jegyeztethettek-is fel különösen, a' helly szűk vólta miá, betses Neveik: de tudja a' magok Lelke, 's tudja a' Világ, melly hiven vitézkedtek. — Hogy tzélunkat ezen Rajzolatban annál jobban el-érhessük, meg-kértünk némelly Hazánk szerető esmeretes Fiait, hogy fognának pennát, 's gyönyörü Versekkel, tennék édes Nemzetünket átallyában figyelmezővé, az általunk készíttetett Rajzolásnak szemlélésére, annak az általa ábrázoltatott dolgok méltósága szerént való betsülésére, 's magasztalyák ez alkalmatossággal mind azokat, a' kik e' jelenvaló Török háborúban, vitézségekkel a' Magyar Haza ditsőségét öregbitették.

A' *Horváth* Országi Seregünk 650 emberből álló részetskéjét, melly magát *Xeliavánál* be-szántzolta, meg-támadták Okt. 6-dik napján 8000 Törökök. — Kevés népünk magát reggeli 9 órától fogva estvéli 3 óráig vitézül óltalmazta, azután az *Ottotsáni* Regem. érkezésével estvéli 6 órakor olly diadalmasan vissza verte az ellenséget, hogy közzülle majd 300 a' tsatapiatzon maradott. Közzüllünk 51 ember esett el, és 50 sebesedett meg. *Kulnek* Oberster Ur, a' ki vólt a' kormányozó, Generálisá tétetett. —

Frantzia Országban annyira ment a' dolog, hogy a' Királyra magára-is seregestül reá ment a' Párisi nép, és a' Királynéval, 's az első Királyfival egygyütt, *Versáliából Pásisba* hozta, a' hol most őrizteti.

Két nap múlva meg-küldjük a' *Naudorsejérvára*, 's annak környéke fekvését rajzolásban. —

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 23-dik Napján.

6.

A' LOUDON által, maga fel-adására kénszerített *Nandorfejérvárának* 1789-dik eszt. Okt. 9-dik napján lett által vétele alkalmatosságával, találtattak benn a' Várban 351 hosszú ágyúk; 34 mozsárok, mind értzből készültek; 10 hosszú vas ágyúk, és 50 ugyan csak vasból készültt Tsajka-ágyúk; 6000 mázsa puskapor; 2500 mázsa öntetlen ón; külömbkülömbféle nagyságú, és nehézségű nagy rakás golyóbisok, és más ágyúkhoz való készületek igen feles számmal. Mind ezek Ő Felsége II. JÓSEF számára le-tartóztattak, 20 Török Tsajkákkal, és 45 kisebb hajókkal eggyütt. — A' több nyereség nints a' fő hadi Tanátstól közre botsátott Tudósitásban ki-téve.

A' hosszú értz ágyúk közzül 2 eggy egy fontos volt; 7 másfél fontos; 21 két

fontos; 17 harmadfél fontos; 61 három f. (mellyek közzt 1 Tsáfzári Tábori ágyú-is vólt) 5 negyedfél f.; 87 négy f.; 24 öt f.; 11 6 f.; 14 hét f.; 7 nyoltz f.; 8 kilentz f.; 4 tiz f.; 5 tizeneggy; 6 tizenkét f.; 4 tizenhárom f.; 8 tizennégy f.; 6 tizenöt f.; 2 tizenhat f.; 2 tizenhét f.; 86 huſzonnégy f.; 1 huſzonöt f.; 1 huſzonhat f.; 2 huſzon hét f.; 1 huſzonnyoltz; 1 harmintz; 4 harmintzkettő; 5 harmintznégy; 5 harmintzhat; eggy 44; eggy 48; és kettő 176 fontos.

A' mozsárok közzűl: kettő 10; öt 20; öt 24; eggy 30; kettő 34; öt 40; öt 80; négy 96; eggy 100; és négy 135 fontos.

A' hoſſzú vas ágyúk közzűl: eggy 9; eggy 12; és hét 14 fontos.

Ezen moſt elől ſzámláltt külömbkülömbféle nemű ágyúkat, a' külső Városok megvételekor el-nyertt 12 ágyúkkal egybe ſummálván: öſzveſéggel 457 ágyúk kerűltek Belgrádból az Auſtriai Házhoz.

Illy teméntelen tüzet okádó, 's mény-köveket ſzóró eſzközök ſem valának elégſégesek *Belgrád* roppant Várának LAUDON ellen való meg-óltalmazására. — A' *Nandorfejérvárból* ki-költözött Törökſégnek ſzáma, *Osman* Basának, a' Vár előbbeni Igazgatójának elő adása ſzerént, mind öſzve 25,000-re ment; kik között vóltak közel 9000 Aſſzonyok,

nyok, 4000 Leányok, 3000 Férjfi gyermekek, és 7000 fegyver viselő ſzemélyek, a' kik közzül 1000-en ſebbe estek. — A' Papok, Törvénytúdók, és más főbb emberek, hozzájok tartozóikkal eggyütt rá mentek 2000-re. — Az egéſſz nép, el-indúlása előtt, 3 ſzakaſzokra oſztódott fel, és úgy indúlt réſz ſzerént vizen, réſz ſzerént pedig ſzárazon a' Duna mentében. Az el-kiséréſére rendeltettek 2 Batalionok a' *Latterman* Reg. éből, és az *Erdődy* Huſzár Reg. nek három Oſztállyai Oberſter *Stents* Úrnak kormányozása alatt. Emlitett kiséró Vitézeink egéſſz *Ó Orsova* ellenébe *Tekye* ig tartoztak vinni a' reájok bizott népet, a' hol azt az *Orsovai* Basa által vévendő vala. — Vitézeinknek, és a' Törökök alá adott hajóknak viſſza érkezésekig, bátorſágnak okáért kezeſſégben nállunk hagyattak a' következendő Török fő ſzeméllyek: *Achmet Effendi Defterdár*, az az, a' nagy Úr Kintstartója; *Jusúf Aga*, előbbi *Arabagi Basi*, vagy a' Pattántyúsok egyik réſze Generálja; *Ibrahim Aga*, egy Jantsár *Ortának* (Regementnek) Oberſtere; *Abdi Aga*, a' Vár alsó réſze igazgatója; *Osman Ceri Basi*, eggy a' ſereg vezérlői közzül. — Mindjárt az el-foglalása után a' Várnak, 2000 munkásokat rendeltek a' hólt testeknek, dögöknek, 's más otsmány-

ſágoknak ki-takaritására; a' Várnak hellyre hozásához-is hozzá fogtak. — A' *Belgrádi* Görög Érsek engedelmet nyert, hogy újjolag a' *Rátzvárosban* elébbeni lakó hellyébe költözheſſen; valamint minden Görögöknek-is meg-engedödött az ugyan ott lévö hajlékaikba való viſſza térés, és a' ſzokások ſzerént való Iſteni tiſzteletnek tarthatása.

Belgrád Oſtroma, 289 Vitézeink halálába, és 732. meg-ſebesedésébe került. — Az el-esttek között 11 Tiſzt Urak vóltak, úgymint: a' Tsáſzár gyalog Reg. böl Kapit. *Lariſch;* a' *D'Altonéból* Kap. G. *Plunquet*, és Főhadnagy G. *Lucini;* a' *Preiſzéból* Alhadnagy *Kurtz;* a' *Devinséből* Alhadnagy *Kisfaludy;* az *Alvintziéből* Főhadnagy Gr. *Lacy*, és Reg. Adjutant *Pfeiffer;* a' Tosk. H. *Ferdinandéból* 1 Fö- és 1 Alhadn., mind kettö *Wagemann;* a' Pattantyúsok közzül Májot *Szedletzky;* az árok és ſántz készitök közzül Kap. *Piola.* — Sebben feküſznek 27 Tiſzt Urak, kik név ſzerént ezek: Oberſtl. *Kempf* a' *Gyulai* Reg. böl; Májot H. *Eſzterházi*, Capitainlieut. G. *Eſzterházi*, Főhadnagy *Horváth*, Alhadnagy *Tsörgey*, mind a' H. *Eſzterházi* Antaléból; Záſzlótartó *Hauptmann* a' *Károlyéból;* Alhadnagy *Deliſomonovich* a' Tsáſzár gyalog Reg. éből; *Kotzau* és *Seyfert* Kapitányok; nem külömben

ben *Potornyai* Főhadnagy a' *Ferdinand* fő Hertzegéből; *Rauclore* és *Nugent* Májorok, *Lang* Alhadnaggyal eggyütt a' Carl *Toskánaéból;* Főhadnagy *Paneck*, *Eichler*, és *Kindermann* Alhadnagyok a' *Steinéból;* Major G. *Auersperg* a' *Vallis* Mihályéból; Főhadnagy *Ekhart* a' *Pellegriniéből;* Főhadn. *Jüllich*, és Zászlótartó *Malfatti*, a' Her. *Eszterházi* Miklóséból; Kapit. *Wagemann* a' *Wolfenbütteléből;* Főhadn. G. *Plunquet* az *Alvintziéból;* Alhadn. G. *Mayerle* a' *D'Altonéból;* Ingenieur Major *de Feaux*, Ing. Tiszt *Vörös*, Pionier Capitain G. *Dandini*, és szabad seregbéli Kapitány *Petrovich*.

Utóbbi Tudositásában különössen magaszt alja LAUDON fő Vezér, az Ostrom alatt tett hív, és igen hasznos szolgálatjokra nézve, Ingen. Oberstlieut. *Hoffmann*, Pontonier Cap. *Róth*, 's Tsajkás Kap. *Pömler* Urakat; nem külömben Ingen. Oberstlieut. *Bourgeois* Urat, a' ki míg el nem betegesedett, naponként jelen vólt a' tsavargós menetelű árkokban, és fáradhatatlan buzgósággal adta jeleit, a' munka viteliben szakadatlanúl meg-bizonyitott nagy okosságának. — Továbbá Generálmájor *Schmackers*, és a' Varasdini Körösi Regementbéli Oberster *Hiller* Urat, a' kik, *Novinál* és *Berbirnél* kétszeresen ki-mutatott kiváltképpenvaló tu-

laj-

lajdonságaikat *Belgrád* alatt-is böv mérték ben, és igen szembetünőképpen tapasztaltatták. Végre Oberster H. *Reusz* Urat, a' ki a' külső Város meg-vétele alkalmatosságával különös vitézi bátorságot mutatott.

Hadi Tármester H. *Liny* Úr, a' következendő érdemes Urakat ajánlotta, hasznos fáradozásokra nézve, a' fő Vezérnek, 's általa a' Felségnek, úgymint: Ing. Oberster *d'Arnalt*, Ing. Cap. *Maillard*-ot; akkori Oberstl de már Oberster *Funk*-ot, és Kap. *Turmann*-t a' Pattantyúsok közzül; a' hajók körül forgolódó Major *Immens*-et; Tsajkás Major *Redange*-t, a' Tsászár könnyű Lovas Reg. béli Oberstl. *Boltzár*, a' ki H. *Liny* mellett volt. — Tökélletes meg-elégedését jelenti a' fő Vezér továbbá a' Tábor élés Magazinnyaira vigyázó Gen. *Geneyne*, és az elességről gondoskodó fő Commissárius, Consiliárius *Lovász* Úr rendeléseikkel-is, és ezen Urak fáradhatatlanságoknak tulajdonítja, hogy a' sereg semmiben szükséget nem látott. — F. M. L. Gróf *Browne* Úr' vitéz érdemeit annyira magasztalta 's ajánlotta már másod ízben-is Ő Felségéhez küldött irásában a' fő Vezér, hogy ezen meg-kettőztetett ajánlásnak, az emlitett Gróf Úr hadi Tármesterségre való emeltetése lett a' foganatja. — Oberstlieut. és Flügeladjut. *Mack*,

nem

nem külömben *Redánzs*, és *Immens* Major Urakat-is, *Pömler* Kapitány Úrral eggyütt, egy ranggal fellyebb lépette a' fő Vezérnek mellettek tett nemes vallástétele.

A' Város meg-vételekor tulajdon személlyekben meg-bizonyitott különös vitézségekre nézve arany érdem pénzt nyertek a' *D'Alton* Reg. ból ketten, 's az *Eszterházy* Miklóséból eggy; ezüstöt pedig a' *D'Alton*-éból hárman; a' *Gyulai* Sámueléből 12-en, a' *Pellegrinié*ból-is ugyan annyin, a' *Ferdinánd* fő Hertzegéből 9-en, az *Eszterházy* Mikl. ból 9-en; az *Eszterházy* Antaléból 3-an; az *Alvintzié*ből 5-en; a' *Devinsé*ből 13-an; a' *Steiné*ből 6-an; a' Pattantyúsok közzül 3-an.

Semendria el-foglalása így történt: El küldötte LOUDON fő Vezér Generál *Otto* Urat, hogy a' *Semendriai* Törököket ünszolná meg, önként való magok fel-adásával. E' meg-lévén, amazok leg-ottan Követeiket küldötték a' fő Vezérhez *Belgrád* alá, azon kérelemmel, hogy engedné meg nékiek-is azon fel-tételek alatt lehető el-költözéseket, mint a' mellyek alatt meg-engedte vólt a' *Belgrádiaknak*. A' fő Vezér reá állott kérésekre, 's parantsolatot adott *Otto* Gen. Úrnak, hogy hasonló eggyességre lépvén velek, mint a' minémü lett a' *Belgrádiakkal*

Se-

Semendriát azonnal foglalná el. — Meglett: a' benn vólt 300 Törökök magokat az éppen arra felé takarodó Belgrádiakhoz kaptsolták, mellékek kiséröbe egynehány Vitézeink rendeltettek. Ezeknek minden bántódás nélkül lejendö viſſza jövetelekig, itt maraſztattak két leg-föbb ſzeméllyek a' Törökök közzül, a' kik az alatt *Pétervárádon* fognak tartatni. — *Semendriában* 14 réſz ſzerént 2, réſz ſzerént 3 fontos ágyúk találtattak. Ezeken kivül 25 hordó, és 14 láda puskapor, ſok más külömbkülömbféle ágyúkhoz való kéſzületekkel eggyütt.

Újpalankából azt a' hirt vette a' fö Vezér, Oberſtlieut. *Liptay* Úrtól, hogy a' Törökök Okt. 12-dik napján *Paſſarovitzot* oda hagyták.

Más Tudósitások ſzerént, Zseraskier *Abdy* Basa *Gsupria* mellöl fel kerekedett, 's a' *Moraván* túl magát odébb vonta.

Horváth Orſzágból.

Okt. 9-dikén, jó reggel, ködös lévén az idö, öſzve adták magokat feles ſzámmal a' Törökök, és bé akartak ütni *Kerſtinianál* Seregünk bal ſzárnya elött, a' *Szvinitza* völgyibe; de visgálodóink jókor reájok bökkentek, 's a' földvárakban lévö népeinket fel-lármázták; minekokáért a' Törökſég ezen

ólda-

óldalon hathatós ellenzőre akadván, nem sokáig múlatott, hanem a' határ szélen némelly jobbára üres épületeket fel-gyújtván, a' *Kerstiniai* Templomnál lévő fő sántz felé fordúlt; de onnan-is a' *Varasdini Körösi* Reg. béli Oberster *Köblös* Úr által vissza verettettek. Részünkről igen keveſen estenek el, 's kaptak sebet. Ez idő alatt más rendbeli Török gyalogság, mintegy 200 főből álló, a' *Radichia Berdo* sántz alá vette magát nagy tsendességgel, de a' sántzban lévő visgálodói által *Körösi* Reg. béli Főhadnagy *Kengyel* Úrnak észre vevődtek, 's szándékjokban nem boldogúlhattak. — Az említett nap, úgymint Okt. 9-dike éjtszakáján, a' miéink tettek már próbát a' Török ellen, és az *Ottokai* legelőről el akarták hajtani a' marhákat, a' melly ugyan meg nem eshetett, minthogy a' Török visgálódók az egéſsz környéket fel-lármázták, 's a' Törökök mindenünnen ki-tódúltak, és viadalra ment a' dolog; de tsak ugyan a' miéink közzűl 7-nél többen nem estek el, 20-an kaptak sebet. Az ellenség közzűl egy hellyen 15 en, másutt pedig 9-en maradtak halva. Nyoltz lovat-is hoztak el a' miéink, és az *Ottokai* külső várost fel-gyújtották. — Ezen alkalmatosſággal, ditséreteſſen vezérlették alattok hiven, és állhatatos bátorſággal

for-

forgolódott népeiket Oberſtl. B. *Knesevich*, Májot G. *Gyulai*, és Kapitány *Gvosdenchevich* Urak, a' mint ez, Gen. *Jellachich* Úrnak, F. M. L. Báró *Vallisch* Úrhoz, a' *Horváth* Orſzági ſereg' moſtani fő Igazgatójához tett jelentéséből nyilván való.

Oláh Orſzágból.

Októbernek 7-dik napján, mihellyt észre vették *Rimniken* innen a' Törökök, *Puglach* Gen. Úrnak feléjek való közelgetését, mindjárt meg-ſzaladtak; hanem Oberſtlieut. *Vielhorſzky* Úr, példáját követő Magyar Vitézeivel, tüzeſſen utánnok eredett, és őket még a' *Rimniki* *) ſzőlő hegynél beverte, velek öſzve tsapott, és ámbár fején eggy vágást kapott; még-is a' ſzaladó ellenſéget egéſſz *Oknáig* kergette, közzülök 120 le-apritott, 53-at el-fogott, 1 nagy, és 5 kis ágyukat el-nyert, némelly töltéses ſzekerekkel eggyütt.

ELE-

*) Két *Rimnik* vagyon Oláh Orſzágban. Eggyik *Fokſánhoz* nem meſſze, a' melly az Okt. 9-dik napján küldött kis Mappátskán-is fel van téve. A' másik pedig ez, mellyről itt emlékezet vagyon. E' fekſzik az *Ölt* vize mellett.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ő Felségének hellyre állott egéſzſége kezd állandó lenni. Már most az Udvari Játék nézö hellybe-is el-megy néha néha; a' hol egynéhány napokkal ez előtt, olly ſok hónapok után lett első meg jelenése alkalmatosſágával nagy tapsolások között fogadta a' ſokaſág. — Vigan mutatja magát: jólleheт még a' köhögösſég mind ez ideig ſem hagyta el egéſſzen.

Frantzia Orſzágból.

Hogy a' ſzörnyü zenebonának tüze magár *Párisban* újjolag ki-ütötte: arra alkalmatoſſágot ſzolgáltatott, a' kenyérnek darab idötöl fogva lett meg-fogyatkozásán kivül, két hirnek hallása: 1-ſzör, hogy azon pompás vendégſégben, mellyet adtak a' Király Testörzöi Okt. 1. napján *Versaliában*, az oda ment 2 Regementeknek, a' *Montmorency*-ének t. i. és a' *Flandriainak*, 's a' mellyben

ben maga-is meg-jelent a' Király, a' Királynéval, és első Fiával eggyütt: a' Tisztek többnyire mindnyájan fekete bokrosán kötött pántlikát tettek kalapjaikra, a' kék 's rózsa szinű pántlika hellyett, mellyet viselnek a' Párisiak; mellyre nézve már mindjárt kezdett nyúgha-tatlankodni a' nép, és maga köztt ezer féle hireket hintegetni, hogy *Versáliában* megvették a' katonaság szivét, oda vagynak, ha tsak másképpen eleit nem veszik a' dolognak. Arra nézve Okt. 5-dikén seregestül omlott bé a' sok ezer asszony 's férjfi *), 's bé-rontván a' fegyver tartó épület ajtajait, a' sok fegyvert, golyóbist 's puskaport ki-takaritotta, a' lárma harangokkal 's dobokkal a' nemzet fegyveres vitézeit-is több lakosokkal eggyütt mindenünnen öszve tsöditette, és egyenesen *Versália* felé verte a' készülőt. Kivált, midőn meghallotta vólna, azt-is: 2-szor, hogy a' Király, a' nemzet gyülése végezéseit tsak fel-tételek alatt akarja jóvá hagyni: már ekkor, azok sem hozták elő a' kenyeret, a' kik elébb azért kiabáltak vólt; hanem az emlitett két hir bántotta mindnyájokat, 's halállal fenyegették *Marquis de la Fayette* Urat, ha őket *Versaliába* nem viszi. *) a' Tanátsházba.

Erről másszor bővebben.

Az Ő Felsége hatalma alatt lévő *Belgák* köztt-is úgy el-hatalmazott már a' zürzavar, hogy

hogy a' fő emberek, mint Cardinális *Frankenberg*, és Hertzeg *Aremberg*, 's mások illyenek Hazájokat oda hagyván, *Hollandiába* költöztek, 's *Breda* városában tartnak gyűlést, a' hová a' nép-is ezerenként takarodik utánnok! — —

Pavet animus, horret; magna pernicies adest.

Seneca in Medea.

JEGYZÉSEK.

Ide zártuk a' meg-igértt Rajzolatot, mellyben kívánjuk szemléltetni *Nandorfejérvárának*, és az azt ostromló Ts. 's Kir. Tábornak fekvését, *Szerimnek*, 's a' *Bánátnak* részeivel eggyütt. — Igyekeztünk a' legújjabb, 's leg-helyesebb *Mappáknak* és *Plánumoknak* szorgalmatos meg-visgálása, azoknak eggybe vetése, nem különben az azon környéket jól esmérő, 's a' dolgok folyamatait értő érdemes Uraktól való értekezés által, e' részben-is olly munkával kedveskedni az elő fizető Uraknak, 's Asszonyságoknak, a' melly újj bizonyságot tegyen arról, hogy mi sem költségünknek, sem semminemű fáradtságunknak nem kedvezünk, csak hogy a' felöllünk való reménységnek vóltaképpen meg-felelhessünk. — Nem hibából esett, hogy *Belgrádnak* északi része alá, a' déli pedig fel felé fordúlva szemléltetik. Alkalmatosabbnak itéltük úgy intézni a' Rajzolatot, hogy leg-elöször-is *Servia*, 's annál fogva a' fő tárgy, úgymint *Nandorfejérvára*, 's környéke, és az azt ostromló Tábor akadjon szemébe a' Nézőnek, 's azzal kezdjen inkább foglalatoskodni,

mint

mint a' különben-is esmeretesſebb részekkel; melly tzélunknak el-érhetését, az illy formán való helly-hetés által reménylettük.

A' Rajzolaton elől forduló Betüknek 's számoknak magyarázatjai így következnek:

a.) *Nandorfejérvára*, t. i. maga az erősség, vagy a' belső Város, melly eggy meredek köſziklás hegyen fekſzik.

b.) A' tulajdonképpen úgy neveztetett Város, melly gyakran a' Várra, vagy a' belső Városra nézve külső Városnak-is hivattatik. Ennek különösen az a' része, melly a' Váron alól a' Duna' partján, a' Dunán kefzült hid felé fekſzik, *Vizivárosnak*-is neveztetik; a' pedig, melly a' Száva partján, a' *Tzigánka* nevü Falu 's a' Vár közt ſzemléltetik, *Rátzvárosnak*. Azon puſzta földön, melly vagyon a' Város és Vár között, kéſzültek az árkolások, mineku tánna Vitézeink a' Várost erővel meg-vették. A' Rajzolaton jelenti az emlitett köz földet *Glácist* a' zöld festékkel ki-ſzinelt hely.

c.) A' *Vizivároſ*.

d.) A' *Tzigánka* nevü Falu, melly a' *Rátzvároſon* innen a' Száva partján fekſzik.

e.) *Vraba-Mala* nevezetü Falu.

f.) *Battal-Chamia*, Török puſzta Templom.

g.) Szélmalom.

h.) Köbánya.

i.) Batteriák, mellyektől tsavargó árkok mennek a' Város ſántzai felé.

k.) A' víz mosta gödrök, vagy árkok. Ezekben állottak az Ostromhoz való külömbkülömbféle kéſziletek. Ágyúztak-is belőllök.

l.) A' fő Quartély. Mellette a' *Landon* ſátora.

m.) Illyetén formájú 4 ſzegben táboroztak 10 Grénátéros Batalionjaink, mellyeknek nagyobb része

Ma-

Magyarságból állott. Minden Batalion közzé három három ágyúk vóltak fel-szegezve, tsöveikkel ki felé, 's e' lett vólna a' tsata rend, az ellenséggel való szembe szállásnak alkalmatosságával-is. A' meg-nevezett négy szeg közepén vólt *Ferentz* fö Hertzeg sátora.

n.) 5. más rendbéli négy szegek, mellyeknek kettejét 6, hármát pedig 4 négy Muskatéros Batalionok formálták. A' Granátérosok, és az előttök való 2 négy szegek között 30 lépésnyi köz-föld vólt. Azon köz-földön vóltak szélről a' tartalék tábori ágyúk fel-szegezve.

o.) Ugyan tsak gyalogok' négy szegei. Azon külömbség, melly szerént a' többek lineákkal, ezek pedig pontokkal vagynak ábrázolva, tsupán annak jelentésére való, hogy ezek későbben hellyhethették magokat illy formára, az *Engén* sántzán belöl. — A' fö négy szegek közzül mindeniknek különös Kormányozója vólt.

A' Granátérosoké t. i. akkori F. M. L. már hadi Tármester *Browne* Ur; a' Muskatérosok, vagy a' nem Granátéros gyalogok 7 négy szegeiké pedig hadi Tármester G. *Clerfé*; F. M. LL. G. *Mitrovszky*, B. *Alvintzi*, és *Klebek*; továbbá H. *Würtemberg*, *Brentáno* és *Türkheim* Generál Urak. — Meg kell jegyezni, hogy a' négy szegek nem maradtak meg illy formán az egész ostrom ideje alatt, hanem a' környülállások mivólta szerént estek bizonyos változások közöttök; de a' melyleyeknek elö beszéllése sok időt s helyet kívánna, 's talám únalmat-is okozna.

p.) Igy fekűdt a' Lovas Tábor. Az ostrom idején jobbára tsak arra hafználják a' Lovasokat, hogy visgálódni küldetnek, és velek az ellenséget, ha mikor ki-üt a' Várból, hirtelenséggel vissza veretik.

q.) Az ó Major.

r.) A' LAUDON kormányozása alatt készűlt külömbözö nagyságú földvárak; eggy két 's több Batalionokra, és a' szerént 6, 12 's több ágyúkra valók. Némellyek tsupán a' hidaknak az ellenség Tsajkái ellen lehetö meg-örizések végett készíttettek; de többnyire az ostromra való nézve, és mindeniknek különös tárgya vólt ki-választva, a' mellyet lövöldöztek rólla.

s.) Hid sántzok (Tête de Pont) fél földvár formára. Ezek, hogy neveknek meg-felelhessenek, katonákat szállítnak beléjek, 's reájok ágyúkat szegeznek.

t.) A' Dunán készűltt hid, mellyen a' *Clerfé* serege által ment Szerviába.

u.) A' Száván hajókból rakott hidak.

w.) A' Száva ágán, a' kis *Tzigányszíget* mellett ketske lábokra készíttetett hid.

w.) A' *Dunavitzán*, *Mokri-Lug*, és *Topsid* patakjain készűltt apróbb járó hidak.

x.) A' kis és nagy *Tzigányszigeteken* keresztül való Töltések.

y.) A' *Száva-tsúttsa*, eggy berkes helly, a' hová tavaly a' *Nandorfejérvári* Törökök lopódtak, 's gyakran ki ki-ütöttek *Zimon* 's *Besánta* felé. — Mostan itten a' miéink földvárokat hánytak, 's belöllök által a' Száván keménnyen ágyúztak a' *Vizivárosba*.

z.) A' tsavargós menetelű árkok, mellyekben jött 's ment a' katonaság a' földvárokba.

1.) A' *Zimoni* puszta Vár. Ebben vólt a' fából készűlt *Observatorium*, mellyből visgálta tavaly ö Felsége a' Belgrádiak mozgásait, a' nagyobbító üvegek által. E' mellett kezdödött ama hosszú sántzolás-is, mellyen innen sekűdt vólt tavaly a' nagy Tábor, tsak nem az egész nyáron.

2.) A' mi hajós seregünk.

3.) A' Török hajós sereg.

A' 250. szám azt jelenti, hogy ott annyi öl a' Duna szélessége.

A'

NANDORFEJÉRVÁRA SZERENTSÉS KIMENETELŰ OSTROMA' ELŐ ADÁSÁNAK

TÓLDALÉKJA.

7.

Nandorfejérvára Oſtromáról, 's megvételéről már böven ſzóllottunk. Az azoknak alkalmatosſágával történtt nevezeteſſebb dolgok közzűl valók még im e' következendők, mellyeket némelly betses Levelekből van ſzerentsénk ide iktatni; úgymint: Haci Tármester Gr. *Clerfé* Úr Seregének, Sept. 18-dik napján lett által jövetele a' Dunán 's az *Eugénius* ſántzán belől való Táborba ſzállása, nagy pompával ment véghez. Megengedte neki a' fő Vezér; Aug. végin *Mehádia*, és *Supanek* körűl meg-bizonyított vitézſégeért, hogy musika ſzóval, 's lobogó záſzlókkal jöhetne. Elől jöttek az *Erdődy* Magyar Lovas Regementje Vitézei, 's hoztták a' Törökökön vett győzedelmeknek jeleit, az azoktól el-vett záſzlókat. A' Gyalogſág, ámbár tsupán Muskatérosokból állott; a' Granatérosok marsát verte: a' *Stein* Re-

gementje pedig maga, ama hajdani hires Anglus fő Vezérét *Marleborugh*-ét, annak jelentésére, hogy illyen musika szóval ment diadalmas népünk, a' Bánátból általa ki-verettetett Törökség ellen. A' Sereg Kormányozóját G. *Clerfét*, nagy tisztelettel fogadta a' fő Vezér. — Sept. 19-dikén, estvéli 10 órakor, ki-ütöttek vólt a' Várból a' Törökök. — Az ellenség lármajára, csak ki-vállalkozik Polgár munkásaink közzül eggy ember, a' ki valamivel az előtt közibek elegyedvén, eggyütt ásta vólt velek a' földet, és szalad nyakra főre a' Törökök felé. Mentek utánna tőlünk, de meg nem kaphatták a' setétben. A' vólt a' vélekedés, hogy *Abdy* Basától való lett vólna. — Sept. 29-dikén olly közel járt a' veszedelem LAUDON fő Vezérhez, a' mint jókor reggel az árkolásokat visgálta vólna, hogy az utánna nyargalózó (Galoppain) Főhadnagy Gróf *Urbna* Úrnak kardja' markolatját hordta-el a' golyóbis. — Ezen nap estve érkezett a Török fő Vezérnek H. COBURG által lett meg-verettetéséről való örvendetes hir *Laudonhoz*, a' ki is azonnal ki-adta a' rendeléseket, mellyeknek ereje, és sorja szerént, meg kellett más nap a' külső Város sántzait hágni. — Sept. 30-dikán, reggeli hatodfél órától fogva, 9-edfélig, szüneti nem vólt

a'

a' rettenetes ágyúzásnak. Akkor, úgymint 9-edfélkor, félbe szakadt, 's a' bajvivásra ki-rendeltt 4 tsapatok meg-iramodtak a' palánkok felé. Lehetetlen szóval ki-magyarázni, melly bátor szívvel futottak Vitézeink a' feléjek zápor módjára húllo golyóbisok ellenébe. Nem tölt fél óra bele, hogy már mind a' 4 tsapat keresztül fúrta magát a' palánkokon, 's eggy óra még jó formán el nem múlt, midőn már kezdettek is magoknak az ellenség ellen bátorságos hellyeket készíteni. — Mindnyájan két kézre dolgoztak, 's eggy szívvel vitézkedtek, úgy hogy a' személye való ditsérés alig eshetne meg nagy sérelemnek okozása nélkül. — Kapitány (már Major) H. *Eszterházy* Úr, midőn a' palánkokhoz értek, ki-kapta eggy mellette álló Granatéros kezéből a' kardot, 's agyon vágván azzal a' palánkok megett álló, és lándsáját feléje tartó Törököt, legelső vólt az Attya, H. *Antal* Regementjéből, a' ki szerentsétlen által ugrotta a' palánkokat; hanem azután az ellenség kergetése közben keménnyen meg-sebesíttetett. — Eggy Török, magát *Diogenes* ként, hordóba vette, 's abból lövöldözött ki felé. Míg észre vették, egynehány derék Legényeinket el-is küldött más világra. Ki-húzattatván hordájából ezen veszedelmes Filosofus, vivődött

Laudonhoz, a' ki néki meg-kegyelmeztetett, mivel ő, úgy szólla a' fő Vezér, kötelességének akként kivánt meg-felelni, a' mint tőle leg-jobb móddal ki-telhetett. — Ezen a' napon két testvér Tisztek, eggyik Fő, másik Alhadnagy, mind ketten a' *Toskána* Károly Reg. ből, minekutánna egymást jó ideje, hogy nem látták vólna, öszve találkoztak, de szerentsétlenségekre; mert a' midőn éppen öszve ölelkeztek vólna, eggy ágyú golyóbis úgy találta őket, hogy az eggyik ugyan mindjárt szörnyű halált halt; a' másik-is kevés idő múlva oda lett. — A' Huszárok között semmi kárt nem tett az egéssz ostrom alatt az ellenség ágyúzása; pedig egéssz reggeli 6 órától fogva, estvéli 10 óráig mellettek húllott le a' golyóbis. — Okt. első napja éjtszakáján 48 hajóit fogták el a' Törökök-nek hajós katonáink. Ezen éjtszakán olly helyen hányatott Obersster *Sauer* Ur Batteriát, a' melly rend szerént két napi munkát kivánt vólna. — Okt. 2-dik napján dél tájban érkezett a' Basa válasza, mellyet adott a' Vár fel-adása erántt hozzá tett jelentésére LAUDON-nak. Nyilván ki-jelentette válaszában, hogy a' fő Vezér meg-verettetését magával el nem hitetheti; és hogy néki *Abdy* Basa segíttségére ne jönne. E' felett panaszolkodott, hogy néki a' fegyver nyugvásnak félbe

le-

lejendő szakasztása meg nem izenődött 10 napokkal az ellenségeskedésnek el-kezdése előtt. De hogy ezen panasznak helye nem lehetett, abból világos, a' mit már Irásunknak 260-dik Levelén emlitettünk. — Okt. 5-dikétől fogva, 7-dikig, közel 10,000-ig való Bombát, 's Haubitzgránátot hányatott bé *Laudon* a' Várba. Nem is vólt már benne egyéb bátorságos helly, a' Bástyák alatt lévő üregeken (Casematten) kivül. — Meg-értvén a' *Semendriaiak*, hogy Laudon, Oberst. *Davidovits* Urat rendelte, a' *Bródi* Regementel eggyütt *Semendria* el-foglalására; 6 Deputátusokat küldöttek a' fő Vezérhez, azzal a' kérelemmel, hogy a' *Horvátok* helyett, *Magyarokat* küldjön inkább hozzájok: ahoz képest Generálmájor *Otto* Úrnak adott parantsolatot a' fő Vezér, hogy a' *Greven* Huszárjaival menne el, 's venné által az emlitett erősséget, a' melly úgy-is lett. —

Ezen nevezetes Történeteknek el-beszélése után, kedves dolgot fogunk tselekedni, úgy hiszük, az érdemes Közönséggel, ha elő számláljuk, mitsoda gyalog Batalionok, 's lovas Osztállyok viselték *Szerviában*, és *Szerimben Belgrád* ostromának terheit, 's részesülnek annak már most meg-vétele ditsősségében. — A' *Szerviában* hiven forgolódott gyalog Batalionok im e' következendők vóltak, úgymint: A'

A' Gránátérosok közzűl	10 Bat.
— Fő H. *Ferdinánd* Reg. ből	2 —
— Hertzeg *Eſzterházy* M.	3 —
— Hertzeg *Eſzterházy* A.	2 —
— Gróf *Károly*-éből	3 —
— Gróf *Nádasdy*-éből	3 —
— Gróf *Gyulai*-éből	2 —
— *Devins*-éből	2 —
— B. *Alvintzy*-éből	2 —
— Gróf *Pálfy*-éből	1 —
— *Bródi* Határnokokból	1 —
— Német *Bánáti* Reg. ből	2 —
— *Brentánó* Reg. ből	2 —
— G. *Vallis* Mihályéből	2 —
— G. *Pellegrini*-éből	2 —
— *Ferd. Toskánai* Hertzegéből	2 —
— *Kár. Toskánai* Hertzegéből	2 —
— *Preiſz*-éből	2 —
— *Thurn*-éből	2 —
— *Wolffenbüttel*-éből	2 —
— *Stein*-éből	2 —
— *Wartensleben*-éből	1 —
— *Tsáſzárából*	1 —
— *Laudon*-éből	1 —
— *Lascy*-éből	1 —
Mind öſzve	55 Bat.

Az

Az elöl számláltt gyalogokhoz tartozott lovas Osztállyok így következnek.

Gróf *Erdödy* Reg. ből	3	Oszt.
G. *Wurmser*-éből	3	—
B. *Greven*-éből	3	—
Nassau vasas Reg. ből	3	—
Tzesvitz vas. Reg. ből	3	—
Zsakmén (Jaquemin) vas. R. ből	3	—
Harrach vas. Reg. ből	3	—
Lobkovitz könnyű Lov. közzűl	3	—
Valdek kön. Lov. közzűl	3	—
Toskánai nagy Hertzeg Dragonyosai közzűl	3	—

Mind öszve 30 Oszt.

Szerimben foglalatoskodtak az Ostrom alkalmatosságával

G. *Callenberg* Reg. éből	2	Bat.
Deutschmeister-éből	2	—
G. *Gyulaiéból*	1	—
D'Alton-éból	2	—
Caprara-éból	2	—
Neugebauer-éből	2	—
Klebek-éből	2	—

Öszveséggel 13 Oszt.

Ezek-

Ezekhez tartoztak 6 Lovas Osztállyok: 3 a' *Tsatorinszky* vasas Reg. ből; 2 a' *Modena* könnyű Lovasai; 's 1 az Uhlánusok közzül.

Mind ezeken kivül vóltak még a' Generál-Stabbéli, és a' földmérő Tisztek, a' Pattantyúsok, Vadászok, a' *Michailovits* szabad Serege, a' Tsajkások, Hidasok, Mina, 's árok ásók, út tsinálók, kotsisok, béresek 's a' t. A' föld népéből 20 ezerig való munkások. Ezek szerént *Belgrád* ostroma, tsak maga a' Vár körül több emberünket hozott mozgásba 120,000-nél.

A' fő igazgatást, mint tudjuk, fő Vezér Báró LAUDON Gedeon Úr vitte. — Vóltak feles számmal, más nagyobb 's kissebb méltóságú Generális Urak-is jelen, úgymint *Pellegrini* fő Vezéren kivül, ezen 3 hadi Tármester Urak: Gr. *Clerfé* *), Gr. *Colorédó* József, az egésSz Armádiában lévő Pattantyúsok Igazgatója; H. *Deliny* (de Ligne) a' *Zimoni* Tábor Feje, és B. *Ruvroá*. Továbbá *Kinszky* József Úr a' Lovasság Generálja.

Hét F. M. L. Urak, név szerént ezek: B. *Alvintzy*, *Blankenstein*, Gr. *Browne*, G. *Colorédó* V., G. *Mitrovszky*, *Tizs* (Tiege) H. *Waldeck*. Tizen-

*) A' Generálisok nevei nem a' rangjok, hanem az Alphabet szerént vagynak elő adva.

Tizenhét Generál-Májior Urak: Gr. *D' Alton*, *Brentáno*, Gróf *Kavanagh*, *Klebek*, Gróf *Kollonits* Jósef, *Magdeburg*, *Melas*, *Mikovinyi*, *Otto*, *Smakers*, Gr. *Sztáray*, Gr. *Thurn*, Gr. *Türkheim*, *Wenkheim*, H. *Würtemberg*, H. *d'Urſel* (Duc d'Urſel) *Zehentner*.

Vóltak e' nagy, 's ritka történetnek nagy Nézői is, úgymint a' fő Hertzeg FERENTZ, az *Anhalt-Göthi* Hertzeg, 's más külső Orſzági, 's Hazánkbéli fő rangú Uraſágok.

Már a' *Szerviai* Seregből takarodnak viſſza a' vaſas Regementek Magyar Orſzágba téli Quartérokra: de népének több réſzével eggyütt még *Orſovát*-is kézre akarja az idén keriteni, a' diadalmas fő Vezér; sőt többre is ſzándékozik, mint irta Ő Felſégéhez adott válaſzában, ha tsak egéſzſége fogja engedni.

Hertzeg HOHENLÓE győzedelme.

Okt. 16-dik napján költ Irásunkban emlitettük vólt, hogy Hertz. *Hohenlóe*, *Kara Muſtafát* Oláh Orſzágban lelkeſſen megverte. — A' közelebbi Tudositások ſzerént így történt a' dolog:

Meg-értvén a' Hertzeg, hogy *Kara Muſtafa* 2 lófarkas Basa, 10 ezer emberével,

vel, (mellynek 7000-e *Vajdenynél* *), 3000 pedig *Portsenynél* táborozott) bé-akarna ütni *Erdéllybe*: elő vette a' nagy LAUDON és COBURG reguláját, és el-végezte magában, hogy az ellenséget szándékában megelőzze; a' minthogy Okt. 5-dikén, estvére kelve meg-jelent a' *Syll* vizinél fekvő Táborban, és leg-ottan a' viadalra való menetel eránt a' szükséges rendeléseket meg-tette. — Más nap éjtszaka meg-indúlt seregével egyenessen *Portseny* felé. — Mivel arra tsupán eggy út szolgált, tehát tsak eggy tsapatban kellett marsiroztatni a' sereget. Okt. 7-kén reggeli 3 órára, már az egész sereg a' *Vulkán* hegye kellő tetejére a' ha ár szélén termett, holott meg-pihentetvén a' Hertzeg Vitézeit, 's jól tartatván a' lovakat, 6 órakor újjra hozzá fogatott a' marshoz. Az elől menő sereget maga vitte a' Hertzeg, az 1 Oláh Reg. béli Oberszterrel *Kray* Úrral egygyütt. Dél előtti 11 órakor el-ért a' Hertzeg a' *Portsényi* Passushoz, a' hol meg-állapodott, hogy annál sebessebben, 's jobb rendel essessen meg az ellenség meg-támadása. — Ez egynéhány minuták múlva meg-is esett. Az ellenség vigyázóit, kik mintegy 300 lo-

va-

*) Magános Leveleink *Vályeni*-nek irják.

vasokból állottak, hirtelenséggel el-kergette elöl járó seregünk. — Amazoknak feléjek való szaladásokat látván a' Táborbéliek, tsoportostúl omlottak Vitézeink felé; de hogy ezeknek a' Hertzeg 20 Tzug Lovassággal segittségekre sietett, 's egynehány ágyú lövést-is tétetett: azonnal hátat fordittottak a' Törökök, táboroknak felé sem mentek, hanem nagy részént a' *Vajdényi* Tábor felé szaladtak. — Ezen első vagdalkozás alkalmatosságával közel 100-an maradtak a' Törökök közzül a' tsata piatzon. — A' miéink megmaradtak az ütközet hellyén, tsata rendbe állittatva. Valami 1 órával ezentúl rohant ismét az ordító ellenség feles számmal vissza minden felöl: de gyalogjaink ágyúzását 's lövöldözését nem soká szivelhetvén, ismét vissza szaladt *Vajdenyi* felé, még minekelőtte a' Lovasság szembe szállhatott vólna vele. — E' meg-lévén, a' Hertzeg, gyalogjait a' Passus mellett lévő hegyekre fel-szállitotta, a' Lovasságot pedig a' sikra hellyhette, visgálodókat rendelt minden felé, és tsendességben vólt egéssz éjtszaka. — 8-dikon reggel visgálódni indúlt a' Hertzeg, 's tsak hamar megsejtette, hogy egéssz erejével indúl ellene a' Törökség: arra nézve népét késedelem nélkúl el-rendelte, 's készen várta a' négy tsapatokban közelgető ellenséget, mellyeknek

ke-

ketteje jobb, más ketteje ismét bal szárnya felé tartott seregünknek. Midőn már nem messze vóltak a' Törökök: el-kezdték az ágyúzást és lövöldözést. Amannak nem vólt semmi foganatja; de ez ölt, és sebesített. — Az ellenség nem gondolván a' miéink tüzelésekkel, mind tsak elébb elébb nyomúlt, 's olly keménnyen lövöldözött, hogy a' Hertzeg egynehány Tzug Lovasſainkat kéntelenítteteti visſza húzni. Erre az ellenség szem igyet kapott, 's már egésſzen seregünk eleibe tsődúlt. Kapván a' jó alkalmatosságon a' Hertzeg, viadalt fuvat Lovasainknak, velek a' Török Lovasságot bé-keríti, 's közöttök olly mészárlást tetet, hogy a' kik meg-menekedhettek bátor Lovasſaink szablyájoktól, szaladtak a' merre szemekkel láttak. De vitéz Lovasaink a' szaladókat sem tágitották, és *Vajdenyiig* egésſz 1 mértföldnyire hólt testekkel teritve hagyták magok után a' térséget. A' gyalogsága még szerentsétlenebb vólt az ellenségnek, mert míg seregünk jobb szárnyánál Major *Kettner* Úr derék Oláh vitézei ellen próbált szerentsét haſzontalanúl: az alatt a' Lovasságtól külön szakaſztatott, 's jobbára mind le-apritódott, 20 el-fogattakon kivül. Többre megy 1500-nál azoknak a' száma, kik a' tsatapiatzon halva maradtak az ellenség közzül; ezeken kivül a' *Syll* vizibe-is sokan vesztek. — A' mi seregünk közzül, mellynek száma nem ment 6000-re, 19-en estek el, 's 41-en sebesedtek meg, kik közzé tartoznak *Cseh* és *Intzédy* Főhadnagy Urak, a' vitéz *Toskána* Huſzárjai közzül. A' két Táborból sok ló, fegyver, eleség, 's más e-

egyébb kerûlt diadalmas Seregünk kezére, melly el-nyert 6 ágyút-is az ellenségtől, és 30 zászlókat. — Ekként készült meg ez a' jeles győzedelem, melly H. *Hohenlóet* hadi Tármesteri méltóságra emelte.

Hertzeg *Coburg* bé-sántzolta magát a' *Gerlyetselyi* Táborában.

JELENTÉS.

Irásunknak 381-dik Levelén, említettük vólt átallyában, hogy a' vitéz Magyar Lovasság ditsőségének örökitesére készitett Rajzolatokat, már némelly előfizetö Uraságok számára le-küldöttük. Most különössen az eránt-is utasithatjuk nagy részét, munkákat jártató kedves Hazánkfiainak, mi módon júthassanak, az általunk ajánlott Rajzolatokhoz; úgymint:

Az *Erdélyi* Uraságok: méltóztassanak magokat jelenteni nagy mélt. Gróf *Bánffy* Gubernátor úr ö Excel. úrfiai Nevelöjénél, 's a' mi szives igyekezetünknek eggy kiváltképpenvaló Elömozditójánál, *Kovâts* úrnál *Szebenben*. Ezen drága úrhoz, már küldöttünk le az említett Rajzolatokból feles számmal; és még többeket-is fogunk küldeni, egéssz hiedelemmel lévén a' felöl, hogy mind azt véghez viszi képünkben, a' mit magunk kivánnánk tselekedni, ha lehetne.

A' *Komáromiak*, és a' kik ott körül laknak, az *Esztergomiakkal* eggyütt: ama nagy tiszteletre méltó fáradhatatlan buzgóságú jó Hazafinál, *Pétzeli* Jósef úrnál.

A' *Posoniak*, az oda közel lakókkal eggyetemben: Tiszteledö *Török* Gábor nevendék Pap úrnál. Ezen

mun-

munkás szeretetű Barátunknál; a' kiről csak az igazat mondjuk-ki, midőn az hirdetjük örömmel, hogy eggy ez azon jól indúlt plántái közzűl, az Itteni, 's más Tudományok veteményes kertének, a' kiből a' Haza méltán sokat reményllhet.

A' *Győriek*, *Pápa's Veszprémiek*, Győrben Könyvnyomtató *Streibig* József úrnál, kiben eggy szives jó akarónkat tisztelünk.

A' *Pestiek*, az oda bé-járó vidékiekkel eggyütt, *Stabel* úr könyves Boltjában *Pesten*, a' TT. PP. Franciscanusokkal által ellenben.

A' *Kőszegiek*, nem külömben a' *Szombathelyiek* 's minden más környékbeliek, a' Distr. Tábla érdemes Vice Regístratoránál, *Tóth* János úrnál. Magasztalva van előttünk ezen úrnak Hazájához vonszó szeretete, mellynél fogva erőssen hisszük, hogy kész leszen hozzá tett kérésünknek tellyesitése által némelly tsendességét, kedves Hazájáért fel-áldozni.

A' *Debretzeniek*, *Váradiak*, 's több közel lakó vidékiek: Debretzeni Kalmár *Molnár* Sámuel úrnál, a' kihez még ugyan le nem mentek a' Rajzolatok, de egynehány napok múlva le fognak menni. Az emlitett úr Boltja vagyon mindjárt a' vám kerék mellett.

Még *Kassára*, *Eperjesre*, *Szerviába*, a' *Bánátba*, *Horváth Országba*, és *Silésiába* alkalmatosságot nem kaphattunk; de járunk utánna szorgalmatosan, 's mihellyest fogunk kapni, el nem múlatjuk, eránta a' jelentést meg-tenni.

Reményljük, hogy a' H. COBURG Seregénél vitézkedő nagy érdemű előfizető Uraink már eddig Major *Hartelmüller* úr által kezekhez vették küldeményünket.

A' Rajzolatokkal eggyütt Rámákat nem küldhettünk: meg fogjuk ugyan tsak egynehány újj módiaknak formájokat minden órán küldeni, mellyekből chessen ha tettzik, a' mái ízerént választ tenni.

— Azért hagyattunk olly nagy széleket, a' már sokszor meg-nevezett Rajzolatoknak; mivel az még inkább neveli méltóságos 's díszes vóltokat. — A' Versekkel, mellyek fognak mellékek készíttetni, nem sokára lessz szerentsénk kedveskedni.

Igyekezetünk van a' Magyar Gyalogságot-is olly formán még tiszteltni, mint meg-tiszteltük a' Lovasságot. —

Munkánk eránt kívántuk jelenteni, hogy valamint igértük: úgy azt valósággal már el-is kezdettük ezen folyó Hónapban kéttzer jártatni. Az ez eránt való jelentést azért tartjuk szükségesnek; mivel meg-eshetett, hogy talám a' Posta hibája miá nem vehették némelly érdemes Urak Irásunkat akkor, a' midőn mi ohajtottuk vólna: 's annál fogva eggyütt úgy kezdtek gondolkozni, mintha adott szavunkat meg nem akarnánk állani. — A' mit el-kezdettünk: azt buzgó törekedésel kívánjuk folytatni, és reménységünk szerént annál szerentsésebb elő menetellel, mivel a' Postán-is már valahára reá mehettünk, hogy tettzésünk, 's következésnéppen az előfizető Urasságoknak-is tettzések szerént menjen a' dolog. Mivel e' kettő eggy. — — A' *Hadi Történetek* Nevezet éppen nem szolgáltathat csak leg-kisebb ollyas vélekedésre-is alkalmatosságot, hogy mi a' Had végeződésével félbe akarnánk szakasztani Irásunkat. Sokkal más gondolatokra ösztönöz bennünket az a' reménységünket meg-haladó kedvesség, mellyet találtunk a' két Magyar Haza előtt. — Nem tesszük le a' pennát mind addig kezunkből, míg kedves Hazánkfiai egésszen meg-elégedésel olvasándják Irásunkat; mellyet hogy hova tovább meg-érdemelhessünk, 's méltóbb jusal reménylhessünk, arra fogunk törekedni. — Ezen okon meg-is változtatjuk nem sokára Munkánknak mostani Nevezetét, 's választunk mást ollyat, melly elébe illyék eggy ollyan Irásnak, a' mellyben első Tudósításunkban tett igéretünknek tellyesitésén kivül, szándékozunk mind azt közleni, a' mit eggy Magyarnak, úgy mint Magyar-

nak különössen Hazájáról; úgy pedig, mint okos embernek, 's Világ Lakosának, más esmeretes Országairól, 's Tartományairól-is a' Világnak tudni szükséges, hasznos, és gyönyörűséges. Meg-irjuk t. i. mind azon nevezetes Történeteket, a' mellyek kedves Hazánkat, akárminemű tekintetben fogják illetni: de azt sem múlatjuk el fel-fedezni, hogy forog más felé a' Világ állapotja.

Ez alkalmatossággal im e' következendőket akartuk még értésére adni a' Magyar Közönségnek, úgymint:

A' melly érdemes Hazánkfiai, még most kívánnak-is Előfizetőink lenni, meg fogják Irásunknak minden eddig ki-jött darabjait eleitől fogva kapni, a' hozzájok tartozó Rajzolatokkal eggyütt. Mivel különben tsonka-is lenne a' munka. — Ezen Jelentésnek tétele eránt már gyakor ízben meg-kérettettük. — Továbbá

A' kik az Előfizető Uraságok közzül némelly Darabokat, vagy Rajzolatokat kéttzer kaptak vólna meg: méltóztatlanak a' felesleg valókat hozzánk viszsza utasitani. — Ezen munka eggy kevés fáradtságba; de pénzbe 1. Krajtzárba sem kerül: tsupán a' boritékra ne terhelteſſenek drága Uraink a' felül irás alá ezt tenni: *Retour.* — A' felül irás ezentúl tsupán így lehet: *An die K. K. Oberſt Hof-Poſtamts-Zeitungs-Expedition.* Pro *Hadi Történetek.* — (A' *Herr von A.* alatt értetődött *Aigner* Úr, az Expeditionak Kormányozója).

A' kik ellenben eggy vagy más Darabját nem vették vólna Irásunknak, avagy a' Rajzolatoknak; vagy ha vették-is a' Rajzolatokat, de talám igen megromolva: méltóztatlanak a' fogyatkozást értésünkre adni; azt leg-ottan pótolni fő kötelességünk leszen.

Végre, bátorkodunk azt-is említeni, és úgy itéljük az előre el nem láthatott környűllállások szerént nem hellytelenül, hogy azon egynehány érdemes Urak, a' kik fél esztendőre eggy Arany elő pénzt küldöttek, azon okból, mivel Bankó-Tzédulát nem kaphattak: méltóztatlanak a' következő fél esztendőre való 5. forintokat fél forint pótolással küldeni. — Ezüst pénzt-is szint ollyan bátran lehet Levélbe zárni, mint a' Bankó-Tzédulát. —

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 30-dik Napján.

8.

Ez előtt két napokkal érkeze a' *Vulkáni* Táborból eggy igen kedves Levelünk. — Benne szép renddel elő van adva, a' *Kara Mustafával* történtt diadalmas verekedésnek kezdete, folyamatja, és vége. Mivel mindazáltal már arról, Irásunknak előbbeni Darabjában szollottunk: az egéfsz Levelet szórol szóra ide nem iktatjuk; hanem hogy rólla 's belőlle valamit ne említtsünk, meg nem állhattuk. — Örömmel teltünk el, mihellyt hozzá fogtunk az említett betses Levélnek olvasásához, mellynek kezdő szavai ezek: „ A' mi kedves komendirozó Hertzegünk „ *Hohenlóe*, bennünket-is vezet immár a' „ betsület nyerésének piattzára. Sokkal szá„ mosabb ellenség ellen, szoros útakon, és „ roppant hegyeken el-vitt bennünket, sze-

„ rentséſſen kormányozott, és diadalmaſſan „ viſſza hozott.“ — Ezek a' gyönyörű kifejezések kézen fogva vezetnek bennünket, a' *Hohenlóe* győzedelmének eggy kiváltképpenvaló ſzerző okára. Győzedelmeskedett már az előtt diadalmas Seregei ſziveken *Hohenlóe*, minekelőtte *Kara Mustafán* győzedelmeskedett vólna. — Az okos Vezér, 's bátor Katona, úgy győznek, ha ſzeretet uralkodik közöttök. — — Boldog II. JÓSEF, ſzárnyai alatt nyugovó Tartományival, közelebbről *Magyar*, *Erdélly*, 's *Horváth* Orſzágokkal eggyütt, hogy olly Főket adhatott vitézlő Seregeinek, kikben azok édes Attyaikat tiſztelhetik, 's tiſztelik is *). — Nem olvashattuk továbbá meg-

in-

*) Midőn *Nandorfejérvára* Bástyáin a' fel-adást jelentő fejér záſzlók kezdettek lobogni: a' diadalmas Seregnek ezen örvendetes kiáltozását ekhoztatták viſſza a' ſzomſzéd hegyek: *Éllyen LAUDON.* — Szereti a' Nép fő Vezérét, midőn annak eggy ſzívvel 's ſzájjal *Vivátot* kiált.

Herzeg COBURG, midőn a' ſzámára küldött Therésia nagy kereſztjét vette vólna, öſzve gyüjtette Vitézeit, 's az Adjutántja kezébe adott nagy kereſztre mutatván, így ſzóllította meg azokat: „ Kedves Barátim! Ti érdemlettétek nékem ezen „ győzedelem ſzép jutalmát; Tinéktek köſzönöm

„ ezt

indulás nélkül, az érdemes Levél iró Úrnak az Oláhokról tett ezen nemes szivű Vallástételét: „ Az első *Oláh* Regement, úgy „ mond, mind elöl, mind óldalról tűz közzé „ esett, de az ellenségnek ellene való dü„ hösködését, minden változás nélkül, vitézi „ módon ki állotta. “ — Ekként esmeri meg egy jó Magyar Vitéz külömbség nélkül a' valoságos érdemetmind azokban, a' kik azt szivessen keresték, 's meg-is találták. Meg-dicséri az emlitett Levél iró Úr, vele eggyütt fegyvert viselő Német Társait-is. — A' *Toskána* Huszárjai közzül pedig, olly Embereinket nevez, a' kiknek példájokból ki-tettzik, hogy csak Magyar a' Magyar, mindenkor, és mindenütt; és hogy Magyar Vitézeink, ama két szives Barátok *Theseus* és *Pirithous* emlékezeteket újjítják meg nálunk. — „ Főhad„ nagy *Cseh*, kemény lövést kapott a' bal „ karján, mindjárt az első csatában, és bi„ zonnyal öszve vagdalta volna az ellenség,

 „ ha-

„ ezt — fel-teszem, és viselni fogom: de a' Ti „ Nevetekben. “ — Ezen kegyes beszédei a' Hertzegnek, örömnek könyhullatásit fatsarták-ki hív Vitézeinek szemeikből; és csak darab idő múlva hallattak a' zokogó sokaság közzül ezen buzgó szeretetnek szavai: „ Vígy minket Hertzeg: és mi megyünk Te utánnad. “ —

„ hanemha Tzugjabéli köz Legény *Bartha*
„ nevezetű, mellé nem állott, 's mind ad-
„ dig nem óltalmazta vólna, míg Kapitány
„ *Uhl* 2 Tzug *Savoye* Dragonyosaival se-
„ gittségekre jöhetett. — Kaprál *Ko-*
„ *váts; Litasy*, *Vojna*, és *Székelly* köz
„ Legények, a' haláltól mentették meg
„ Hadnagy *Egermann*-t, midön az ellenség
„ gyalogjaival viaskodtunk. *Litasy* ugyan
„ akkor halálos sebet-is kapott, mellyben 2
„ óra múlva meg-hólt. — *Hajer* és *Varró*
„ nevezetüek, a' *Pétsi* Hadnagy Komendó-
„ jából, 1 ágyút nyertek el, le-szabdalván
„ a' mellette állott 6 Törököket. *Desiki*
„ Káprál-is el-vett harmad magával más á-
„ gyút az ellenségtől. — Egyébaránt vala-
„ kiknek szerentséjek lehetett, a' *Toskána*
„ Magyar Lovas Regementjéből, ezen szép
„ verekedésben meg-jelenni, igyekeztek,
„ Oberster *Ott*, Major Báró *Szentkereszti*,
„ Kapitány *Baranyai*, *Maurer*, és *Rad-*
„ *ványi*; *Intzédy*, *Cseh*, *Pétsy* Fö, és
„ *Egermann* Alhadnagy Urak nyomdokai-
„ kat követni, 's bátor szívvel hartzolni. —
„ Szégyen-is lett vólna ott minden Magyar-
„ nak két kézre nem dolgozni, a' hol maga
„ *Hohenlóe*, ezen Nemzetünket szerető,
„ 's betsülő jó Hertzeg vala, mindnyájunk
„ vitézségének szemmel látott Tanúja, 's a'

„ ki

„ ki maga-is Hérosi módon mindenütt a'
„ golyóbisok között járt, mellyek közzűl
„ eggy érdeklette-is a' jobbik tzombját" *).
— Így végzi a' gyakran emlitett érdemes
Úr Levelét: „Úgy meg-vetettük *Kara Mu-*
„ *ſtafának* az ijjedtyit, hogy még *Karbu-*
„ *nyeſten*-is túl ſzaladt, de nehezen állapo-
„ dott meg *Krájovánál*-is vertt hadával egy-
„ gyütt. És tsak fel lehet tenni, hogy nem
„ eggy könnyen fog már ő az *Erdéllybe*
„ való bé-ütésről gondolkozni. Mert ha
„ vólt ezen verekedés előtt, a' mi éleſzthette
„ újj ſzerentse próbálásra, t. i. a' *Hátſzegi*
„ vidéken való tavalyi ſzerentséje: moſt
„ meg-tapaſztalta, hogy nem tanátsos nékie
„ *Hohenlóe*-val ſzembe ſzállani. — Tsak
„ lehet gondolni, hogy vólt népünknek
„ nyeresége, mivel többnyire mind aſſzú
„ ſzőlő Bort, 's Rosólist ivott a' népünk;
„ pedig az elsőt 30, a' másikat 25 garaſſa-
„ val fizettük." —

Her-

*) Hertzeg *Hohenlóe*-nek Nemzetünk erántt való figyelmetesſégének, 's hajlandóſágának az-is eggy nagy jele: hogy kezd már Magyar nyelven beſzélleni, mellynek meg-tanúlására kiváltképpen való módon fel-gerjeſztette a' Hertzeget a' Húſzárok unſzoló ſzavának: *Rajta!!!* hallása.

Hertzeg *Hohenlóe* későbbi Tudósitásából, éppen most adta ki a' fő hadi Tanáts, azon Vitéz Uraknak neveiket, a' kik a' *Portsény*, és *Vajdeny*nél történtt szerentsés ütközetben különös ditséretre tették magokat méltókká. Ezek azok: *Leonardo*, és *Staader* Generálok. A' *Toskána* Huszár Reg. jéből azon érdemes Tiszt. Urak eggyül eggyig, a' kiknek betses Neveik már oda fellyebb elöl fordúltak; a' *Splényi* gyalog Reg. böl Oberst. *Degenschild*, Oberstlieut. *Adorján*; *Rouviere*, és *Sándor* Májorok; Főhadnagy *Grompeter*; az Erdéllyi első Oláh Reg. ből Oberster *Kray*, *Kettner*, és *Stojanich* Májorok; a' *Savoye* Dragonyosai közzül Oberst. *Jandahl*, Májot *Hermann*, Kapitány *Neumann*, *Gabelkofen*, *Struppi*, *Fleischer* Főhadnagyok, Alhadnagy *Ellenrieder*; a' Pattantyúsok közzül Kapitány *Grillet*. — Ezüst érdem pénzt nyertek a' *Hohenlóe* diadalmas Seregéből öszveséggel 34-en, úgymint: a' *Splényi* gyalog Reg. ből 2-en; az Erdélly Országi első Oláh Reg. ből 6-an; a' *Toskána* Huszárjai közzül 10-en; a' *Savoye* Dragonyosai közzül 13-an, és 3 Pattantyúsok. — A' *Savoye* Dragonyosai közzül egy, arany érdem pénzre itéltetett méltónak.

F.

F. M. L. *Vallis* Úrnak *Horváth* Országból tett jelentése szerént, a' *Likai* Regből 3-an; az *Ottotsániból* pedig 2-en kaptak leg-közelebb ezüst érdem pénzt; és 1 ugyan csak az *Ottotsániból* aranyat.

H. COBURG fő Vezértől jöve a' napokban egy Kadét bizonyos Tudósitásokkal. Magával hozott egy darabot azon nehéz vas lántzok közzül, mellyekről már Irásunknak 374-dik Lev. tettünk vala emlékezetet. Ezt tegnap tulajdon szemeinkel meg-nézegeténk a' Ts. és Kir. feyvertartó Házban, a' hol már fel-függesztödött, és tartatik örök emlékezetnek okáért. El-szörnyüködtünk ennek látására, a' melly valósággal a' Törökök emberi érzékenységektől üres vóltoknak, és a' Keresztények ellen való dühös indúlatjaiknak ellene mondhatatlan Tanúja. A' lántz 5 személlyre vagyon készítve, a' minthogy 5 nyakvasak szemléltetnek rajta, mellyeknek 3-a, a' két szélsön kivül nintsen a' lántznak bizonyos részéhez foglalva, hanem csak szabadon függ rajta. Bivalynak sem kellene vastagabb lántz, mint a' millyen otromba vastagságú ez az embereknek készíttetett lántz. — Majd 4 ölnyi hosszúságú, és 38¼ font

font nehézségű. — Meg-mutogatta a' fegyvertartó ház gondviselője, a' *Szabátsnál* el-nyertt zászlókat-is, mellyek Ő Felsége II. JÓSEF képe mellé vagynak módoſſan elrendelve. Nagyok, 's külömbkülömbféle lengereg ſelyemből készültek. A' többek között egy fejér vagyon, mellyre kék ſelyemből a' *Mahomet* keze 's kardja ki vagyon varrva. A' zászlók felibe vagynak egynehány ezüstből készültt érdem bokréták felrakva, mellyek haſonlóképpen a' Törököktől vetettek el. — A' tőlök már ſok ízben nyertt győzedelemnek más jelei, még mind oda le vagynak; igen nagy részént *Pétervárадon.*

Hogy *Coburg*-ra viſſza térjünk: Már Okt. 3-dikán parantsolatokat adott a' Hertzeg, hogy a' ſátorok hellyébe föld kunyhokat készíttsen a' katonaſág, 's azt előre jól ki-égeſſe: a' melly annak a' jele, hogy ha egéſſz télen által nem-is; de ugyan tsak még alkalmas ideig a' mezőn akarja ſeregét táboroztatni, mivel ott körül belöl nagyon ritkák-is a' faluk. — Okt. 2-dikán akaſztatott fel a' Hertzeg egy Török Spiont, a' *Milkov* mellett, a' ki már gyakran meg-jelent vólt a' Táborban, etzet árulónak neve alatt. — Tsudálkozásra méltó vólt, minémü hideg vérrel ment az az ember a' halálra. —

F.

F. M. L. Gr. *Wartensleben* parantsolatot vett, hogy *Mehádia* mellől a' *Supaneki* völgy felé nyomúllyon, a' minthogy Okt. 13-dikán meg-is inditotta arra felé, elől menő seregeit.

Irásunknak 394-dik Levelén, meg-tettük már az előre való Jelentést, Generál *Pruglach* Úr seregének a' *Rimnik* tájján megbizonyitott virézségéről. Az egésſz dolog miként ment végbe, meg-irta maga az *Erdélly* Országi Sereg' fő Kormányozója H. *Hohenlóe*.

A' Hertzeg Tudósitásának ez a' Summája.

Generál *Pruglach* parantsolatot vévén H. *Hohenlóe*-től, hogy *Rimniknél*, 's ha lehetne, még *Ollaneſt* és *Oreſznél*-is zavarná meg az ellenséget. Ahoz képest Okt. 5-dik napján meg-indúlt, 's még pedig, hogy az ütközetre ki-rendeltetett napra *Rimniknél* teremhesſen, a' rövidebb menetelt válaſztotta az *Olt* vize jobbik partján *Kosia* felé; de a' mennyivel rövidebb vólt ezen, mint a' más partján az *Olt*-nak *Rimnik* felé az út: annál bajosabb-is vólt, mert jobbára igen

szűk,

ſzük, 's meredek hellyeken kellett a' ſeregnek menni, 's hegy-patakokat kéntelenítetett gázolni. — Magaſztalja Gen. *Puglach*, Oberſtlieutenánt *Vilhorſzky* Uron kivül, az Oláh ſzabad ſereg Májorát *Klein* Urat, a' ki eggyütt támadta meg a' *Rimniki* ſzőllők alatt, emlitett Oberſtlieut. Úrral a' Törököket, és az Oberſtlieut. Úr meg-ſebeſedése után maga igazgatta a' Lovaſſágot. — Ditséri a' több Tiſzt Urakat-is átallyában, az egéſſz néppel eggyütt, melly állott 3 Svadron *Toskána* Húſzárokból; az *Oroſz* Regementjének 4 Kompániáiból Májor *Csepi* Úrnak vezérlése alatt; a' *Belgiojoso* 1 Batalionjából, *Merkandini* Májor Úr alatt; és némelly *Erdélly* Orſzági ſzabad akaratúakból. Az egéſſz ſzerentsés történet elő adásában im e' következendő érdemes Tiſzt Uraknak neveik fordúltak elől, a' meg-nevezetteken kivül, úgymint: Kapitány *Pothoránÿié* az *Oroſz* Reg. ből, a' ki 200-ad magával a' tsata előtt, *Okna* felé küldődött, hogy onnan verje el az ellenſéget; Kapitány *Cadelinie* a' *Belgiojoso* Reg. ből, a' ki ugyan tsak 200-ad magával *Ollaneſt* felé tartozott menni a' végett, hogy az ott lévő Oláh kerülőket ſzemmel tartaná, és míg *Rimnik*ből el-kergetődne az ellenſég, ſeregünknek hátúlról óltalmára lenne; Kapitány *Simonyi*

Úré,

Úré, a' *Toskána* Huſzár Regementből, a' ki parantsolatot vett, hogy egy Svadronnal mennyen *Rimniken* túl, és ha majd az ellenſég ezen hellyből meg-ſzalad, ne ereſzſze *Okna* felé. — Ezen Uraknak el-küldetések esett Okt. 7-dikére virradóra még éjfél tájban, a' *Capu Pisculúi* nevü hegyről, melly vagyon *Rimniken* innen. — Az emlitett *Simonyi* Kapitány Úr érkezésével vette futásra a' dolgot, a' *Vilhorſzky*, és *Klein* Urak ellen agyarkodó, 's rajtok fellyül fordúlni akaró ellenſég. — Ezen eddig elöl ſzámlált Vitéz Urak betses Neveiken kivül, elöl jön még a' *Toskána* Huſzár Kapitány *Fúlda* Uré, a' ki a' viadal közben el-küldetett *Okna* felé, hogy Kapitány *Pothorányi* Úrtól hozna hirt, vagy ha kivántatnék, lenne ſegittségére. Az út közben rá bökkent valami ſzázig való embereire az ellenſégnek, a' kik magok kötöttek elébb belé, de meg-adták az árrát; mert *Fúlda* Úr Vitézeivel úgy tsapott közibek, hogy minekutánna közzülök ſzámoſſan el-húllottak, 's egynéhányan el-fogattak, a' többek ſzaladásra vették a' dolgot. — Különös ditsérettel említ Gen. *Prugglach* Úr végre két köz Embereket a' *Toskána* Huſzár Reg. ből, kiknek eggyike *Rimes* Mihály, az Oberſtl. 2-dik Svadronából; a' 2-dik *Suſzter*

Já-

János, az 1-sö Major 1-sö Svadronából. — Ezek kereſztül vágván magokat az ellenſégen, a' meg-ſebeſedett *Vilhorſzky* Úrnak *) ſegíttségére, mellette termettek, melly alkalmatosſággal az elsőt veſzedelmeſſen meg-ſebesitette eggy golyóbis. — *Leſcher* nevezetü Káprál-is az elsö Major 1-sö Svadronából, igen jól viſelte magát, Kap. *Fúlda* Úr bizonyſág tétele ſzerént.

Közelebbi Irásunknak 403-dik Levelén, a' hol Major Hertzeg *Eſzterházy* Úrról vagyon a' ſzó, méltóztaſſanak az érdemes Olvasók ezen igék helyett: *a' kardot, 's agyon vágván* — igy olvasni: *a' puskát, 's agyon lövén.* — A' hiba valamelly véletlen történet miatt esett.

ELE-

*) *Vilhorſzky* Ur, úgy tsapta a' Törököt, a' kitöl kapta ſebét, ködökön, hogy az azonnal ſzörnyü halált hólt.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ő Felsége' hova tovább való erösödésének jele, hogy már vadáfzni-is vólt. — Az orvosfággal való élést ugyan, még fem hagyta félbe. Tegnap előtt-is ki-méne kétfzer a' játék néző hellyből orvosfág venni.

A' jövő hónapnak, úgymint Novemb. 1. napjától fogva, úgy fog az adó fizetésre nézve folyni a' dolog *Auftriában*, 's a' több úgy neveztetett Német örökös Birodalmakban, a' mint az arról ki-adott újj Rendelések (Steuer Regulirung) tartják. — Az effélékben való *Praerogativát* elsőféget, tudjuk nem irigyli kedves Hazánk a' Német örökös Tartományoknak. De ezek fem kivánták nagy réfzént a' felőlök illy formán való gondoskodást. Befzélltek eleget, irtak is a' Steuer Regulirung ellen. Örömest nem fzeretnénk mi ennek magyar nevet-is adni: mert nem akarnánk, hogy fzükfég lenne reá.

Ma-

Magyar Országh.

Örömmel értettük, hogy kedves Hazánknak minden részeiben, kezd a' díszes *Magyar Köntösnek* viselete mind inkább inkább hellyre állani. Különös érzékenységgel hallottuk nevezetessen, hogy *Bihar* Vármegyében még az Asszonyságok-is elvetvén az idegenektől költsönözött ruházatokat, azzal-is meg-akarják Nemzetekhez való hajlandóságokat mutatni, hogy annak öltözetét nem szégyenlik. — Hellyessen, és igen ditséreteſſen!! — Nem kell az illyen *Magyar vérű* Dámáknak semmi más külső jel eránt szorgalmatoskodni, melly által Hazájokhoz vonszó szeretetteket nyilván valóvá tehessék. A' világ tzimerénél *) többet ér, 's többet jelent díszes Magyar öltözetek. — Szerentsénk volt a' napokban, T. *Makripodári* Vice Ispány Úrnak, eggy szép Magyarsággal szerzett, nyomtatásban lévő

Le-

*) A' minapában a' Frantzia Dámák seregestül léredzettek a' Nemzet gyülésébe, hová bé-botsáttatván külömbkülömbféle drágaságaikat az Ország boldogitása végett által ajánlották, 's azon reménykedtek, hogy rendeljen nékiek a' Nemzet gyülése olly tiſztes tzimert, vagy jelet, mellyet viselhessenek Hazájok szeretetének jeléül.

Levelét olvasni, mellyel hivott a' többek között innen *Bétsből* eggy M. Gróf Urat, a' *Posonban* tartandó közönséges Gyülésre (*Generális Congregatióra*). — A' Levelet szóról szora ide iktattuk vólna: de a' hellynek szük vólta nem engedte. Nagy reménységet nyújthat ez, minden igaz szivü Magyar Hazafinak, hogy született Nyelvünk naponként jobban jobban fog éledni, és még a' Törvényes Dolgok' folytatására-is alkalmaztatódni: a' melly meg-is lehet, tsak szives törekedésfel segíttsen e' munkán minden, a' ki *Magyarnak* nevezi magát, úgy a' mint tőle telik.

Konstantzinápoly.

Hogy a' nagy Úr, III. SELIM, talám inkább gondolkodik már a' békességről, mint Országlásának kezdetével: onnan sajdíthatni, hogy a' háborúnak eggyik fő okát a' *Muftit* fő Papi hivatalából ki-tette, és azt a' *Cherif-Zade*-t állitotta hellyébe, a' ki már kétszer: 1-ször *Mustafa*, 2-szor *Abdul-Hamid* Török Tsászárok alatt, mindenkor azért esett ki a' *Muftiságból*, hogy a' békességnek javallása által az akkori fő Vezérek kezek alá szóllott. Ezen békesség szerető újj *Muftinak*, az újj *Kajmakán*-is *Solimán* Basa, a'

nagy

nagy Úr' Sógora, vele eggyet értő belső Barátja. —

Oroſz Követ *Bulgakow* Urat-is (kiről Irásunknak kezdetében emlékeztünk) kiereſztette vólna már III. SELIM a' hét Toronyból, ha a' *Svétziai* Követ más gondolatokra nem vette vólna.

Frantzia Orſzágból.

Az újjabb *Párisi* zűrzavarnak máſſzor említett okaihoz még ezek-is járúltak:

Előſſzör. Hire lett, hogy a' Király *Verſaliából* másuvá meſſzebb ſzándékozik. — Másodſzor. A' Királyné felől roſſzúl itélt már régtől fogva a' nép, 's ellene, valamint a' Fia ellen-is ártalmas gondolatokat forrált magában. — A' meg-hólt *első* Király Finak halála-is gyanús.

Nagy érdemű T. T. *Pétzeli* Józef Úrnak több betses és méltán kedves munkáin kivűl, fognak a' jövő *Peſti* vásárkor, *Véber* Könyvnyomtató Úrnál, még ezen 3 gyönyörű *Szomorú Játékok* találtatni: *Merop*, *Tankréd*, *Alzir*. Ditséretekre mit mondhatnánk egyebet; *Voltér* munkái, 's *Pétzeli* fordításai! A' három árra 30 kr. — A' kik ſzámoſſan kiváúnak venni, *Véber* Úrral végezhetnek. —

A' Rajzolatot, mellyet mostanra kéſzíttettünk, el nem küldhettük; mert a' reá való Jegyzések' kinyomtatására nem vólt idő. —

TÓLDALÉK.

9.

Frantzia Ország.

Azt írta VOLTÉR még 1764-dikben, az akkor *Hágában* vólt Frantzia Követhez *Sovelén Markí*-hez (Marquis de Chauvelain): „ Mind az, valamit látok, egy nagy válto- „ zást jelent, melly, ok vetetlen meg fog „ történni; de már énnékem nem lessz az „ a' gyönyörüségem, hogy annak szemmel „ látott Tanúja leheſſek. A' Frantziák késön „ jutnak mindenhez; de még-is tsak el-jutnak „ osztán valahára. A' világosság lassanként „ mind messzebb messzebb terjedt, úgy hogy „ tsak alkalmatosság kell neki, ki-üti magát, „ és lessz egy szép lárma. Az Iffjak szeren- „ tsések, mert szép dolgokat fognak szem- „ lélni.“ — Látott előre valamit a' nagy' lelkű *Voltér;* de ki-is nem látott vólna, a kinek látni való szemei vagynak, holott XIV. LAJOS-tól fogva szembe tünőképpen kezdett Frantzia Ország alább szállani. XIV. LAJOS idejében ki mert kötni Frantzia Ország, *Angliával*, *Hollandiával*, *Austriával*,

és *Spanyol* Országgal. De meg-is erőltette úgy magát, hogy az időtől fogva mind inkább inkább kezdett hanyatlani. Vergődött ugyan eleget, ha valami módon előbbeni hellyére vissza állithatná magát; de nem találkozott olly Orvos, a' ki ezen nagy Test' bádjadozása okait igyekezett vólna szivessen fel-fedezgetni, 's ahoz képest segithetett vólna rajta. Találkozott ugyan Orvos elég, talám sok-is; de eggy sem akadt rá, vagy leg-alább nem akart rá akadni a' nyavalyának kútfejére, azért-is éppen ellenkezőképpen bántak, mint sem kellett vólna, a' sinlődöző Testel. Erőssitő szerekkel kellett vólna azt értetni, mivel mód nélkül meg-erőtelenedett; még-is mind úntalan gyengitették. A' vólt t. i. Frantzia Országnak a' baja, hogy több ment ki esztendőnként a' Kassából, mint a' mi bé-jött. — Nagy baj az illyen. — De honnan származott? Onnan, mert az Ország' élő kintses Kamarája meg-fogyatkozott — a' nép szegényedett, nem vólt honnan annyinak bé-menni, mint az előtt. A' népen kellett vólna könnyiteni, hogy tovább-is hasznát 's még nagyobb hasznát veheszék: 's mind tsak azt nehezitették. Ezer meg ezer módokat találtak ki, hogy húzzák vonnyák a' boldogtalan Polgárt; de akar mitsoda szint adjanak bár a' huza vonának, tsak huza vona marad

a'

a' még-is; 'tsak meg-érzi biz azt, a' kit érdekel, 's fáj-is néki. Ugyan hogy ne fájt vólna hát a' külömben-is érzékeny Frantzia Nemzetnek. — Minden belső sugallás nélkül sajdithatta hát azt Voltér, úgymint a' ki Nemzete sorsát jól tudta, 's sájlalta, hogy nem soká fogja szenvedni a' Frantzia maga nyakában a' vas jármot, mellynek hordozására, tudja hogy nem teremtetett. Ennek gyanítás képpen-való meg-jövendölésére nem kellett Prófétai Lélek. Hanem, ha azokat irta vólna meg *Voltér*, mellyek 1786-tól fogva meg-történendők valának, 's nevezetessen a' mik estek ezen folyó esztend. Jul. 12-dikétől fogva, 17-dikig, és közelebb Okt. 5-dik napján Fr. Országban, már úgy tsak el lehetne mondani: a' mi időnkben-is támadott eggy nagy Próféta *Voltér*. — Mik történtek Juliusban: már azokat igyekeztünk Irásunknak 81-dik 's azt követő Levelein, a' mint akkor lehetett a' naggyából elő adni, de szándékozunk egy bizonyos alkalmatossággal, róllok még bővebben-is szóllani. Most, lássuk, mit vittek végbe Okt. 5-dikén, a' pallérozott Frantzia Ország' fő Városa Lakosai? Ha az igazat summássan ki akarjuk mondani, ezt: Rettenetes lármával rajta mentek éjtszakának idején a' Király Palótáján; a' keritès ajtajait bétörték; a' Testőrzőket lötték vágták, 's egy-

gyűl eggyig halálra keresték. A' Királyné ellen iſszonyú ſzidalmazásokat 's motskolódásokat vittek véghez, 's háló ſzobája ajtajár-is bé akarták törni 's a' t. Tudni illik: Látván *Fajett* Markí (Marquis de la Fayette) *) a' Párisi Katonák Feje, hogy a' fel-indúlt népet le nem tsendesitheti: Adjutántja által megjelenteti *Verſaliába* a' Nemzet gyülésének, hányadán legyen a' dolog. A' Nemzet gyülése viſſza izen a' Markínek, hogy a' nép kivánſágát tellyesittse, 's vezeſſe Verſaliába. — Ahoz képest meg-indúlt *Fajett Markí* a' lármás ſereggel, eſtvéli 6 órakor, és 11-re Verſaliába érkezett: a' hol leg-elsö gondja-is a' vólt *Fajett*-nek, hogy a' népet a' Nemzet 's a' Király hüſégére meg-eskeſſe. Ez meg-is lett: de kevés foganattal. Mert ezek ſemmivel ſem levének jobbak, a' Verſáliai Polgár ka-

*) *Marquis*, Marchiót, vagy Markgráfot jelent. — De a' Frantzia és Olaſz Marchiók korán ſem eggy rangúak a' Német Orſzágiakkal. Ezek mindjárt a' Hertzegek után vagynak: amazok pedig a' Gráfok után. Közönſéges Nemesek-is meg-kaphatják a' Frantziáknál a' Marquis, és az Olaſzoknál az ugyan annyit jelentö *Marchesi* nevezetet, azért tsak azok maradnak, a' kik vóltak. Marquis de la Fayette-t Irásunknak 396-dik Levelén már emlitettük.

katonáknál, és azon nagy részént aſszonyokból álló tsoportnál *), a' melly *Fajett*-nek *Párisból* lett el-indúlása előtt, már *Verſaliában* termett. Együtt követték el mind azon ſzörnyüſégeket, a' mellyekről fellyebb tevénk emlékezetet. — Ha *Fajett* nem lett vólna, 's ő a' maga hathatós beſzédével valamennyire nem lágyította vólna a' neki dühödött népnek ſzivét: eggy Testőrző ſem maradhatott vólna meg élerben; de a' Királyné-is veſzedelemben forgott vólna. Mert már a' háló ſzobája előtt lévő Testőrzőt-is agyon vágták; és tsupán a' háló ruhájában ſzaladhatott a' Király ſzobájába; a' hová bé-menvén Markí *Fajett*, reá kérte a' Királyt, hogy mutatná meg magát a' folyosóról, a' Királynéval, 's a' Király Fival egyegyütt. Meg-látván a' nép ezen három Felſéges Személlyeket! — parantsolá nékik, hogy

*) Mihellyt ezek az Aſſzonyok *Verſaliába* értek, ſokan közzülök bé-rohantak a' Nemzet gyülésébe, ott le-ültek, hatalmaſſan beſzéltek, 's tanátskoztak a' kenyér árráról, 's annak meg-határozása eſzközeiről. — Némelly Tagjai ellen a' gyülésnek ki-is költek, és különöſſen a' Pap Urakat érdeklették. — A' Királynak-is eleibe terjeſztették a' kenyér eránt való panaſzokat, a' ki ígérte, hogy mindenben fog kivánſágok tellyesíttetni.

hogy jönnének Párisba, és engedelmeskedének. (Ezen ki fejezések egy Párisi Levélből vagynak ki véve). — A' Király arra kérte a' népet, ne bántsa a' Testőrzőit, és a' kiket közzülök fogva tartott, azokat is botsáſſa el: melly kérésére a' Királynak, annál könnyebben hajlott a' nép, mivel tudta, hogy kevéſsel az előtt meg-eskette *Fajett* a' Testőrzőket a' Nemzet' hűségére, azonban látta, hogy már azoknak-is kék 's rózsa ſzinű pántlika lebeg a' kalapjokon. De a' meg-öletteknek fejeiket, ſziveiket, és nyelveiket még ſem vetette le a' nyársakról, mellyekre vóltak függeſztve. — Mi okon esett vólt a' nép olly ſzertelen dühöſségbe a' Testőrzők ellen, azért e' tsupán, hogy az Okt. 1. napján tartatott vendégſégben fekete pántlikát kötöttek kalapjaikra; vagy ahoz még az-is járúlt, hogy nem akarták az aſſzonyokat bé-botsátani a' Királyhoz, 's lőttek reájok: nem bizonyos. Magok a' Verſáliai, és Párisi Levelek külömbkülömbféleképpen adják elő a' dolgot: és ugyan azért nem lehet más némelly környűlállásokat-is meg-határozni.

Öt órakor reggel lett a' Királyi Ház' el-indúlása *Verſaliából*. — Tsak ei lehet gondolni, hogy nem tettzett a' Frantzia Udvar előtt ſoha-is olly meſſzinek Páris Verſa-

ſaliához, mint moſt. — A' kinek ſzavára ez előtt ſzáz ezerek oda mentek, a' hová kivánta; moſt mintegy fogoly, úgy hurtzolatik 4000 aſſzony, 's mintegy 20—30,000 elegy belegy fegyveres nép által, a' maga Városába. — A' királyi kotsik mellett hordozták nyársokon némelly maga gondolatlanok a' meg-öletett Testörzök' fejeiket, ſziveiket, 's nyelveiket, és ott alkudoztak egymáſsal az aſſzonyok: Mit adſz (úgymond eggyik a' másiknak), ha meg-eſzem azt a' nyársra függeſztett ſzivet. — De e' nem tsuda, mert már az előtt eggy Testörző lovát meg-ölték, 's minden jutalom nélkül-is nyersen meg-ették. — A' kis Hertzeg kérdezte a' menés közben az embereket: Nem bántják kentek az én Aſſzony Anyámat? 's kérte, hogy ne bánnsák. —

Folytatáſa következik.

Szervia.

Belgrádból naponként ſzállingoznak viſſza *Bétsbe*, az itt telelni kivánó Tiſzt Urak. — LAUDON fő hadi Vezérről azt beſzéllik, hogy Belgrádban vagyon, 's a' hideg veſztegeti: azért-is közelebb magát *Budára* ſzándékozik hozatni, 's onnan egy kis pihenés után *Bétsbe*. — Már az ide való Polgárſág, még *Belgrád* meg-vétele első hal-

hallásától fogva, veri a' kéſzülőt, hogy majd ha fog jönni a' diadalmas fő Vezér *Béts* felé; ſeregestűl eleibe megy; és ki-fogván a' lovakat kotsijából, maga fogja bé vonni győzedelmi pompával egéſſzen a' Házáig. — Vagynak, a' kik LAUDON leg-nagyobb mértékben lehető meg-tiſztelletése Plánumát így csinálták ki: hogy Ő Felſége eleibe fog menni, a' leg-pompáſſabb Szekerében, 's jobb keze felől ültetvén, úgy fogja bé-hozni *Béts* Városába. — A' Kotsis leſſz *L—i* fő Vezér! —

Belgrádból irják, hogy Okt. közepe tájján Gen. *Csernel* Úr, a' *Bródi* Reg ből, 's a' *Gyulai* Sámueléből 3 Batalionokkal, és 2 Oſztálly *Wurmſer* Huſzárokkal, *Zvornik* Vára felé fordúlt, a' hol a' *Boſznyákok* nem nagy kéſzülettel vagynak.

Orſova tájjékáról útasított Levelekből olvaſſuk, hogy már Okt. 23-dik napján hozzá fogott vólna népünk, ezen jó forma, 's a' Duna közepin fekvő Várnak oſtromához.

Májor *Michaelovitsról* nagyon hirlelik, hogy a' *Moldova* vize körűl, ſzabad ſeregével, az *Abdy* Basa népére ütött, melly azt gondolván, hogy valóſággal maga *Laudon* érkezik ſzámos Vitézekkel ellene, (mivel ezt az emlitett Májor Úr, már az előtt mindenütt el-hireſztette) úgy meg-rettent

he-

kevés katonáink' első meg-látására, hogy Táborát fel-gyújtván, nyakra főre szaladt *Nissa* felé. Nyeresége ugyan tsak lett *Michaelovits* Úrnak, mert a' Magazinomokat meg-menthette a' tűztől, 's egynehány el-hagyott ágyúkat-is kézre keritett. — Ezen történetet még egésſz bizonyossággal nem állíthatjuk.

Magyar Országh.

Ő Felsége meg-engedte, hogy az egésſz Országban Vármegyek' közönséges gyülései tartathassanak, mellyekben a' Rendek egymás között ki-tsinálhatnák, mi módon tellyesedhessen Ő Felsége kivánsága, 1-ször: a' Sereg számára adándó gabona; és 2-szor a' fegyver viselésre hónaponként ki-állítandó Iffjúság erántt. — *Poson* Vármegyében Okt. 23-dik napján tartatott a' köz. gyülés. Leg-előſſzör is a' Fejedelem kivánságát magában foglaló Levél olvastatott el. Az után a' K. Kommissárius Úr Gr. *Brunszvik*, Ő Felsége elő-adott szükségeinek fel-segéllését, a' gyülés szivére kötötte. — A' Rendek azt felelték, hogy az illyen fontos dolgokról való végezés, Ország gyülésébe való: melly értelmeket, egésſz tiszteleteknek, és segíttségek' ajánlása mellett, irásba-is fel-tették, azt más nap a' gyülésben el-olvastatták, és Ő Fel-

sé-

ségének el-küldették. — Így tselekedtek, mint értjük, a' *Pesti* gyülésbe öszve sereglett Rendek-is.

— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —

Bétsből.

Mostanában, eggy ide való gazdag Kereskedő, és Könyváros, *Wucherer* nevezetű, szerentsétlenné tette magát, azon felette tilalmas Könyvnek, Frantziából Német nyelvre lett fordittatása által, mellyet írt *Valesiai de la Motte* Grófné a' maga mentségére, és a' mellyről már mi Irásunknak 87-dik Levelében emlékeztünk. Ezer arany, és számkivetés leve t. i. a' Könyváros tselekedetének büntetése. — Magához a' fő Ministerhez H. *Kaunitz*-hoz küldött valaki a' minap eggy illyen Könyvet, de a' Hertzeg, mihellyt meg-tekintette, azonnal meg-égettette. — Ez a' Könyv nagy oka a' Frantzia nép bal vélekedésének, mellyel kezdett lenni a' Királyné felől. —

Wucherer-nél még nagyobb boldogtalanságot okozott magának *Grosinger Máté* Fe-

Ferentz, úgymint a' ki, a' napokban örökös fogságra küldetett *Kuffsteinba*. Ez, kedves Hazánkban is esmeretes vólt, úgy itéljük, avagy tsak azon nevezetes munkájáról, mellyet *Jus publicum Hungariae*-nak nevezett *). — Mivel vonta magára az emlitett kemény büntetést, azt sok vólna elö beszélni. Annyit emlitünk, hogy Udvarokat sértett: azon kivül, mind úntalan sorsa felett kivánt héjjazni, melly tzélljának elérésére sokat tselekedett, a' mit nem kellett vólna tselekedni. — A' ki bövebben akar ennek élete folyamatjáról értekezni, eleget tehet kivánságának azon Könyvnek megolvasása által, mellynek felül irása ez: *Leben und Schicksale des berüchtigten Frantz Rudolf von Grosing, eigentlich Frantz Matthäus Grossinger genannt.*

JEGY-

*) A' millyen tüzzel irta vólt *Grossinger* Ur ezen Könyvet, mellyet azután maga-is meg-bánt: szintén olly tüzzel irt az ellen eggy szó ki-mondó Hazafi *Kajetár* Jósef Ur, illy felül irás alatt: *Widerlegung des Grossingerischen Erbreiches in Ungarn. Von Joseph Kajetár* 1787. ki-adott, de nap fényt nem láthatott munkájában, minthogy a' Censura tüzre itélte, — Kitsiny a' munka: de borsos. —

JEGYZÉSEK.

Az ide zárt Rajzolatban, azt kívántuk főképpen szemléltetni az érdemes Közönséggel, hogy esik a' marsirozás eggy 3 fontos Tábori ágyúval, midön az ellenségre kell menni. De minekelőtte ezen Rajzolat meg-fejtegetéséhez fognánk: szükségesnek ítéltük, hogy az ágyúk körül forgolodó személlyekről valamit említtsünk. — Az ő Felsége Armádiajában, 112 tulajdonképpen úgy neveztetett Regementek vagynak. Ezeknek hárma, hosszú ágyúkkal, és haubitzákkal bánó, rövidebben *Pattantyús*, vagy *Ágyús* (Canonier) Regement. — Ezeken kivül vagynak 4 Companiák, mellyek különöllen a' Mozsárok mellé vagynak rendelve, *Mozsárosok* (Bombardiers). — Az *Ágyúsok*, vagy *Pattantyúsok*, mind egy forma, az az Barát szin ruhát viselnek, veres hajtókával. Tzipőkjök, fekete harisnyájok, rövid kardjok, 3 szegeletes paszománthos kalapjok vagyon. A' köz Legények-is mindnyájan viselnek páltzát, mellynek felső végére eggy darab gyújtó kötél vagyon tekergetve. A' 3 Regementek tsupán az által külömböztetnek-meg egymástól, hogy az elsőbélieknek 1; a' másodikbélieknek 2; a' harmadikbélieknek pedig 3 szám vagyon gombjaikon kiformálva. Eggy Pattantyús Regement, valamint minden más gyalog Regement-is, áll 3 Batalionokból; minden Batalionban vagyon 6 Compánia. — Eggy ágyús Compániát összveséggel 171 személlyek teszsnek, úgymint: 1 Kapitány, a' Compánia Vezére, 1 Fő, és 1 Alhadnagy, 1 Furir (Fourier), 1 Strázsamester, 11 Kaprál, 1 Furirsitz, 1 Dobos, 1 Sipos, 100 tanúlt köz emberek, az úgy neveztetett *felső Ágyúsok*

(Ober-

(Ober-Canoniers), és 50 *Al-Ágyúsok* (Unter-Canoniers), a' kik még az ágyús mesterſéget csak most kapogatják. Már ebből könnyű ki-tsinálni, hány fóbb 's alsóbb Tiſztek, köz emberek, és más egyebek vagynak 1 ágyús Batalionban; és oſztán 1 Regementben-is, az úgy neveztetett Stabon kivűl, melly mint tudni való a' Regementhez tartozik, és áll im e' következendö ſzemélyekből, úgymint: a' Generálisból, 1 Oberſterből, 1 Oberſtlieutenántból, 3 Májorból, 1 Törvényhez látóból (Auditorból), 1 Reg. Feltserből, 1 Reg Káplánból, 1 Adjutántból, 1 Számtartóból, 4 Bat. Feltserből, 1 Porkolábból (Profos), 1 Reg. Dobosból (Regiments Tambour), 8 Musikásokból. — A' Stabbéli alsóbb ſzemélyek nem függenek a' Compánia Vezérétöl, hanem az Oberſtertöl.

A' *Mozsárosok*, mint említénk, mind öſzve csak 4 Companiából állanak. Egyéb ruházatjokra nézve meg-eggyeznek az *Ágyúsokkal*; hanem még-is meglehet öket a' kalapjokról esmerni, mellynek bal óldalán, a' hol a' gomb van, eggy égö Bomba láttzatik.

Most már egyeneſſen jövünk a' Rajzolatra, 's mind arról, valami csak rajta ſzemébe akad a' nézönek, 's néminémű magyarázatot érdemel, fogunk ſzóllani. — Azon 10 ſzemélyeknek, a' kik gyalog menve ſzemléltetnek a' Rajzolaton, hata Pattantyús, négye pedig abból a' Regementből, vagy Batalionból való, a' mellyhez van az ágyú rendelve.

Hogy jobban elö adhaſſuk, kinek kinek mi a' kötelesſége, az emlitett 10 ſzemélyek közzül: tehát mind eggyiket más más ſzámmal meg-jegyeztük. Az 1. az ágyú ſzája mellett megy, 's e' ſzokta a' töltést az ágyú tsövibe bé-dúgni, ha mikor kivántatik a' lövés. A' 2. kezében viſz eggy rúdat, mellynek az eggy

vé-

végin borosta, a' másikon pedig a' toló fa vagyon. Ez, a' rúdnak borostás végivel, az ágyút, minekelőtte a' töltés bele tevődnék, ki-sepri; a' másik végivel pedig, az ágyú tsövibe bé egyengetett töltést le-tójja, 's keménnyen le-veri. A' 3. eggy rúdat tart, a' 4-is, melly mind kettőnek kezében arra való, hogy azt az eggyik eggy felől; a' másik pedig más felől a' Teugelynek, az ágyú szája felől való réfzéből ki-nyúló vas karikákba teszi, 's néki feküvén, úgy tollya elébb az ágyút. A' nyakokból pantallér módjára le-függő kötelet azért viselik, hogy midőn a' lövés által vissza rugódik az ágyú; tehát a' kötél végin lévő vas karikát a' kerék szegek' horgaiba akasztják, 's úgy rántják ismét hellyére. Az 5. az úgy neveztetett első Mester (Formeister). Ez igazgatja az ágyút, hogy a' lövés valóllan essen. Ez döfi fel az ágyú gyújtó lyukán által, eggy nyárs forma hosszatska vas eszközzel a' töltést; e' teszi bele a' gyújtó lyukba a' gyújtó töltsért-is, melly meg-esvén, jelt ád az el-sütésre. — A' gyújtó töltsérnek olly hosszúságú tsöve vagyon, a' millyen kivántatik a' végre, hogy a' feldöfött töltést el-érhesse. Meg vagyon töltve, igen könnyen tüzet kapható sürü Materiával, melly más egésszen bele tapadt. Ha az ágyú ki-lövődik-is: azért a' gyújtó töltsér hellyben marad; ámbár meg-esik, hogy ollykor ki-lőködik, 's embert-is öl: mint ezen szerentsétlenség közelebb az el-múlt esztendőben *Dubitzánál* meg-történt. A' 6. kezében tartja a' gyújtó páltzát, mellynek végibe tsiptetett füstölgő kötelet csak hozzá érteti a' gyújtó töltsérhez: leg-ottan el-sül az ágyú. A' 7. a' lovak körül vigyáz, 's a' kotsist igazgatja. A' 8. egy nagy rúdat visz kezében, melylyel a' lövöldözés alkalmatosságával az ágyú tartóját eme-

emeli jobbra vagy balra, a' mint a' szükség hozza magával. Az emelő rúdnak fogó végin eggy kereszt fa-is vagyon, a' végett, hogy ha maga nem birja emelni a' 8. az ágyú tartóját; akkor a' 9-is segithet, a' kinek a' nyakában eggy tariſznya függ, mellyben a' töltés mindenkor készen áll, 's mihellyest kivántatik, adja leg-ottan az 1. szám alatt valónak. A' 10. a' lovak előtt megy, nyakában eggy tariſznyát visz, mellyben a' töltéses szekérből hordja a' töltést. A' töltéses szekér mindjárt az ágyú talyiga után megy, de a' mellyet mi le nem rajzoltattunk. A' mellé-is van egy Nem-Pattantyús katona rendelve; úgy hogy már e' szerént látni való, hogy minden három fontos ágyúhoz 11 személlyek kivántatnak öszveséggel, kiknek öte közönséges köz katona, hata pedig, mint fellyebb-is emliténk, Pattantyús. — A' 10-nek van még más kötelessége-is, mellyet mindjárt meg-mondunk miben áll: hanem elébb az ágyú talyigáról kelletik szóllanunk.

Az ágyú talyiga öszveséggel, úgy, a' mint a' Rajzolaton szemléltetik, két egymástól el-válaſztható részekből áll. Eggyik az, a' mellyen az ágyú fekszik, nem különben az ágyú tartónak-is az eleje; a' másik, mellybe a' lovak vagynak fogva. Ezt lehet *elsö*, amazt *utólsó* talyigának nevezni. Az elsö talyigának az elejin eggy láda, vagy szekrény szemléltetik, melly töltéssel van meg-rakva azért, hogy ha a' töltéses szekérnek valami baja találna-is lenni, a' midön azonban ágyúzni kell: ne legyen töltés dolgából fogyatkozás. Az elsö talyigára vagyon helyhetve az ágyú tartónak hátulsó fele, lyukánál fogva; 's hogy annál erősebben álljon a' menés közben, le-is van láncolva. A' lántz, természet szerént feszesen áll:

hogy

hogy tehát midőn kivántatik, annál könnyebben ki lehessen azt akasztani, 's az ágyú tartónak hamarább meg-eshessen a' le-emelése: a' 10. szám alatt lévő katona arra-is való, hogy ő, mihellyt a' lovak meg-állanak, a' rúdat fel-emeli, 's ezzel azt tselekszi, hogy az ágyú tartó vége lejjebb száll, 's a' láncz lógóba indúl. — Le kell pedig emelni, az ágyú tartót az első talyigáról mind annyiszor, valahányszor löni akarnak vele, úgy hogy az ágyú tartónak tsak elsö fele marad az ágyúval eggyütt az utólsó talygán; a' hátulja pedig fekszik a' földön, a' mint ezen fekvését a' hosszú ágyúknak szemlélhetni, a' már megküldött Batteriák' Rajzolatján az *e.* betű alatt. Ennek szemlélése által azt-is könnyebben lehet képzelni, a' mit oda fellyebb mondottunk, a' 3. 4. 8. 9. számok alatt lévöknek kötelességeikről. — A' három fontos ágyú alá két ló kivántatik, mellyeknek eggyikén ül a' tábori kotsis. Ennek fejér ruhája vagyon, sárga hajtókával. A' Kaskétján nints semmi tzimer. (A' szokott görnyedése 's haja fonatékja fel-kunkorodása képzelhetöképpen szemléltethetik). A' 6 fontos ágyúkat négy négy; a' 12 fontosokat pedig hat hat ló viszi. — A' 18 's 24 fontosokat, mellyek rend szerént *Ostrom-Ágyúk*, szekereken viszik, és tsak a' Batteriákban készitik úgy fel, mint a' Batteriák Rajzolatján az *e.* betű alatt lehet látni.

A' most küldött Rajzolaton ki van még tsinálva az ágyú talyiga felibe, eggy két hosszú ágyúra való Battéria, 's kivált az ellenség felöl való része szembe tünöképpen szemléltetik. Távól láttzik eggy lármafa, melly már derekasan ég. —

Költ *Bétsben*, Nov. 3-dik napján.

Folytatása a' Frantzia Orſzági újjabb Történetek' elő-adásának.

IO.

Párisba bé-érvén, nem a' maga Palotájához; hanem leg-elsőben-is, a' Város-Házához vitetett a' Király. Már ott kéſzen várta a' Tanáts, fő Polgármester *Bailly* Úrral eggyütt, 's ſzékek-is vóltak ki-rakva, a' Királynak, a' Királynénak, a' Királyfinak, a' Király Kisaſſzonynak; nem külömben a' Király testvér Öttsének, 's annak Feleſégének, és a' Király testvér Hugának *Érsébet* H. Aſſzonynak, kik mindnyájan ki-ſzállottak ugyan kotsijaikból; de le nem ültek. A' nép az elő ſzámláltt Felſéges Személlyeknek egygyül eggyig, *Vivátot* kiáltott. *Bailly* Úr idvezlette a' Királyt, hozzá tartozóival egygyütt a' nép képiben, 's emlékeztette ezen ſzavaira: „ En mindenkor nagy gyönyörü„ ſéggel vagyok az én jó Városomban *Pá„ risban.*“ — A' Király így felelt: „ Én „ ha tudhattam vólna, hogy valóba kedves, „ az én Párisom' jó lakosinak a' közöttök „ való létem, eddig-is bé-jöttem vólna, és „ ezentúl rend ſzerént nállok fogok lakni.“

A' Királyné-is azt mondotta, hogy Ö maga Férjétől el nem marad, és gyönyörüsége leſſz, ha olly nép között lehet, melly előtt olly kedves az ő Férje. — Ezentúl *Bailly* Úr a' néphez fordúlt, és mutatván a' Királyra így szólla: „ Ö Felsége egéſſz bizodalommal „ jö mi közinkbe lakni, és abban fogja ki- „ váltképpenvaló örömét találni, ha mind „ azt el-követheti, valamivel tsak Jobbágyait „ boldogíthatja.“ — Melly beſzédeit *Bailly* Úrnak nagy öröm kiáltások követték. — E' meg-lévén, a' Király, Feleſégével, Gyermekeivel, és testvér Hugával eggyütt *Tuilleries* *) nevezetü Palotájába ment. A' Király Öttse pedig Feleſégestül más Palotába ſzállott, melly hajdan *Luxenburginak* neveztetett, ma pedig *Aureliánuminak* hivattatik. — Más nap, úgymint Okt. 7-dikén, ſeregestül mentek a' hal áruló aſſzonyok a' Királyné látására, mellyet meg-értvén a' Királyné, azonnal az ablakhoz jött, 's karjai közzé vévén a' kis Hertzeget, és melléje állít-

*) A' nevét onnan veſzi, mivel azon helyen a' hol épült, hajdan tégla égető volt. Ezen Palotát 1564-dikben *Katalin* Királyné kezdette építtetni; *IV. Henrik* 1600-dikban egéſſzen el-kéſzittette; *XIV. Lajos* pedig Királyi módra fel-ékesittette.

Kitván Hertzeg Aſſzonykáját, meg-mutatta magát. A' Királyné látására így kiáltott fel hozzá eggy a' hal áruló aſſzonyok közzül: „Mi azért jöttünk, hogy Felſégedet meglátſſuk, minekutánna már több 10 hónapjánál, hogy Párisban nem ſzemlélhettük. — Reményljük ezentúl azon ſzerentsénket, hogy Felſéged' közöttünk való létével ditsekedhetünk." — Vóltak azonban bizonyos ſzemre hányások-is. — A' Királyné mentette magát, és kérte, hogy arról, a' mi már meg-történt, felejtkezzenek el. Nyilván vallotta, hogy ő meg-tsalattathatott, mint ſzintén más Nagyok-is; de egyſzersmind azt is igérte: Meg-fogja tapaſztaltatni a' Frantziákkal, hogy benne éppen azt fogják találni, a' kit kivánnak. Ezen ſzókra ki-gördült a' könyü, mind két ſzemeiből a' Királynénak. — A' nép, azokra, a' mellyeket hallott, és látott, belsőképpen meg-indúlván, fel-kiáltott: Éllyen a' Királyné! — 's ezzel el-oſzlott. De itt még nem vólt vége a' Királyné nyughatatlankodtatásának! mert már meg a' ſzegényſég kiáltozott hozzá, hogy parantsolja, az ő zálogba vetett holmijeinek minden váltság nélkül való ki-adattatását. — A' Királyné olly ſzót talált a' ſzájján ki-botsátani, a' mellyből azt hozta ki a' ſzegényſég, hogy valoſsággal reá állott a' kérésére,

azért-is, sokan közzüle, rajtok mentek a' zálog tartókon, és ingyen ki-kapták el-zálogositott vagyonjaikat. De, meg-értvén a' Király, hogy csak a' szegénység zálogjáért 3 millió kivántatnék: ki-hirdettette, hogy ő mostani környülállásaiban a' szegénység kivánságát nem tellyesitheti; mindazáltal, hogy a' Királynéhoz való bizodalom meg ne gyengüljön, (a' kinek szaván épitett a' szegénység) kész leszen a' maga tulajdon Kassájából, az olly el-zálogositott ruhákat ki-váltani, 's gazdajiknak vissza adatni, a' mellyek legszükségesebbek, és 24 Livrákon *) (Livres) alól vagynak zálogba vetve. — Semmit el nem múlat a' Király, valamit csak hasznos eszköznek lát lenni, a' csendességnek helyre állitására, és úgy látszik nem minden elömenetel nélkül. — Már a' Nemzet Gyülése is bé-költözött *Versaliából Párisba*, holott Okt. 19-dikén ült elöször széket, és legelsőben-is azt végezte, hogy a' Királynak menjen tiszteletére, a' melly meg is lett dél előtt. Az nap, dél után ugyan azt cselekedte a' Városi Tanács. — Minekelőtte Párisba bé ment vólna a' Gyülés, sok elöbbeni Tagjai ott hagyták, nevezetessen *Mounier* Préses Ur.

*) Eggy Livrában vagyon 8 1/2 garas.

Úr, a' kit nem akartak ugyan el-ereſzteni, de azt felelte: Nem maradhatok, nem-is tartozom maradni: nem akarok ſem réſzes lenni — ſem hibásnak találtatni. — Mit akart *Mounier* Úr, ezen ſzavaival jelenteni, alig ha rövid időn nyilvánvalóvá nem leſſz. — Az *Aurelianumi* Hertzeg (Duc D'Orleans) sints többé a' Gyülésben. El ment *Angliába*. Külömbkülömbfélék a' vélekedések erről a' Hertzegről, a' ki *Neckerrel* eggyütt a' nép bálványa vala. Sokan azt mondják, hogy a' Király küldötte valami nagy dologban követtségbe az Angliai Királyhoz: De mások nyilván állitják, hogy féltiben ſzaladt vólna el: mivel ő vólt az oka mindennek; annak-is, a' mi közelebb Okt. 5-dikén történt. — Már reá-is vallottak, a' kiket pénzen meg-veſztegetett. — Koronára vágyakozott, vagy leg-alább ſzeretett vólna Frantzia Orſzágnak fő Kormányozója lenni Királyi Titulus nélkül-is. —

Auſtriai Belgium.

Szörnyű gondolatokat forraltak itt a' párt ütők elméjekben. — Harmintznál több nagy Házakat kéſzültek puska-porral felvettetni; a' minthogy, egy Polgár házában, feles ſzámú puskaporos, és töltésekkel megrakott hordókra akadtak. — Ki vólt közttök

az-

az-is tsinálva, hogy a' fő kormányozó Szék Tagjait mind eggy szálig el-oltsák. Eggy egy Tisztviselőnek ki-végezésére 6, 6 pártosok rendeltettek. — A' ki ezen rettenetes szándékot ki-nyilatkoztatta, 15,000 forintot, 's esztendőnként való fizetést kapott jutalmúl. --- Sokan el-fogattak, a' gonoszt gondolók közzűl. — Hanem (úgy értjük) hogy a' pártosok-is el-fogták más felől a' Vice Cancelláriust, a' maga jószágában. *Lilló* Várát-is el-foglalták, a' *Selde* partján. — Ezek azok a' pártosok, a' kik *Brédába* seregletek vólt öszve: de mivel ott meg nem szenvedte őket a' Hollandiai Köz. Társaság; szállást keresni indúltak.

Anglia.

A' *Marokkói* Tsászár Követet küldött *Londonba*, a' ki a' Királynak 12 szép Arabs lovakat vitt ajándékba. — Sokan vagynak itt a' *Párisból* el-szaladt fő Rendek közzűl, a' kik még előre nyilván beszéllték, hogy, majd ez, amaz fog történni *Versaliában*, Okt. első napján, 's már most azt mondják, hogy eggy Gróf vólt annak az oka, hogy úgy el nem sülhetett a' dolog, a' mint ki vólt tsinálva.

Svéd

Svéd Országg.

Van, miben föjjön a' feje, a' Svédek' Királlyának, a' miólta seregeit mind a' tengeren, mind a' szárazon, derekasson megabajgatták az Oroszok. Fő baja, a' pénz szűk vólta, melly miatt gyakran eszébe juttatja a' Török Udvarnak a' meg-igértt 12 milliomokat. — A' minapában, a' *Prussziai* Királyhoz folyamodott Követje által, hogy adna néki rovásra, más szükséges hadi készületeken kivül, még csak katonái számára való süvegeket, lábbeliket, és ingeket-is. — Meg-nyerte, a' mit kért.

Béts.

Ő Felsége meg-engedte, hogy a' jövő esztendőnek első napjától fogva, szabadon szállíthatódjék a' gabona (ki-vévén az abraknak valót), Magyar Országból, 's a' hozzá tartozó Tartományokból, által a' Német örökös Tartományokba; szintén úgy, valamint innen, eddig-is lehetett amoda szállítani, 's ezután-is meg fog engedődni.

Az el-múltt esztendőben lett fel-számlálás szerént, a' Ts. 's K. Német örökös Tartományokban találtató Prótestánsok száma, ment 156,865-re. — Ezek közzül 79,236-an férjfiúi, 77,629-en pedig asszonyi nemből va-

valók. 154 könyörgő házaik, és 142 Papjaik vagynak.

A' napokban, H. KAUNITZ aſztalánál beſzéllette Gróf *K***, hogy *Basileában* létében, vólt ſzerentsêje *Polinyák* Aſſzonyſággal (Madame de Polignac) ſzóllani. — Ez az Aſſzonyſág a' Frantzia Orſzági Királynénak első udvari Dámája vólt. De a' Jul. történt zürzavar miá el-illantott. Nem ítélte t. i. bátorſágosnak, az ollyan nép között való maradást, melly kéſzült, mind azokat fel-áldozni dühös indulatinak, a' kiket gondolt az Udvar' meg-veſztegetőinek, 's az ő ellene dolgozóknak lenni. — Panaſzolta, melly sietve kellett el-jöni; úgy hogy a' ſzoknya alá kötni ſzokott holmijeiből többet el nem hozhatott, tsupán a' mi rajta vólt; 's ugyan azért *Basileában* leg-előſſzör-is gyólts vásárolni indúlt. — Kérdezte a' Hertzeg a' Grófot, ha vallyon nem tudakozta a' *Polinyák* Aſſzonyſágtól, el-jövetele okát? melly kérdésre így felelt a' Gróf: ſzorgalmatoſſan őrizkedtem, hogy tsak azt meg ne találjam valahogy tudakozni. —

Nandorfejérvár.

Midőn távolról (így ír *Belgrádból* egy Barátunk) meg-láttam *Belgrád* épületeinek

imitt

imitt amott fenn álló darabjait: úgy tettzett mintha *Vissegrád* Várát, Magyar Hazánk Koronája' hajdani bátorságos szállását szemlélném. Bele lépvén el szörnyüködtem azon az isszonyú romláson, mellyet LAUDON tüze okozott benne egynehány napok alatt. Tsupán a' Kaszamátok (Casematten) maradhattak meg épségben, és eggy szegletben lévő kút. — Nints olly ház, vagy más akármelly haszon vehető épület az egéssz Várban, melly kissebb, vagy nagyobb sérelmet ne szenvedett vólna. Az utóbbiak közzül valók két gömbölyeg tetejű házak a' piatzon, úgymint a mellyek eggyikének tetején 3, a' másikáén pedig 2 lyukat tört a' golyóbis. Amaz a' fördő házok vólt a' Törököknek, melly belölről ki van márványozva. Négy szegeletein ugyan annyi kis szobátskák vagynak. A' másikba a' Kávés vette magát addig-is, míg más rendelés lehet. A' piatzon vólt a' nagy *Dsami*-is *); de ennek fedele 's pallá-

*) *Dsami*, *Dsjami*, olly Templomnak a' neve, mellyben az Osmanok a' pénteki különös Isteni tiszteletet viszik véghez, nem külömben a' Tsászárért való könyörgést (Chuthbeth). A' *Mosék*-is Templomok, de nem ollyan szentek, mint amazok. — Ezekben mindennap össze szoktak gyülni.

lása egéſſzen le-rogyott: tsak a' falai állanak fel, mellyek körül ſzemléltetnek még réſz ſzerént fedél nélkül, réſz ſzerént gömbölyü Kápolna forma épületetskékben hat drága emlékeztető Oſzlopok, mellyek nagy temetési alkalmatoſſágokkal kéſzíttettek. Materiájok jóféle fejér márvány. Igen ſzép mettzések, aranyozások 's feſtések ékesítik. — A' *Dsami* régenten a' Sz. Ferentz Szerzete Temploma vólt. — Annak felsö réſzén áll a' tsonka Torony' fele: mert a' más fele leomlott. — A' Basa házának ſem maradt egyebe a' négy falánál.

A' *Viziváros*ban leg-inkább meg-maradtak a' Kaſzárnyák; tsupán eggynek roskadt le közép tájjon a' teteje: a' többi tsak imitt amott kapott lyukat. Ezeknek még Kereſztény kezek vetették vólt meg fundamentomaikat: jól-is vagynak épülve, kiváltképpen egy, melly a' Lovaſſág ſzámára vagyon kéſzítve. — Egyéb épületek itt-is, a' *Rátz-városban*-is nagy réſzént, a' Várbéliek dijjára jutottak.

Temérdek gabona, és tzvibak találtatott a' Várban, mellyet mind a' vizbe, vagy gödrökbe akart hordatni *Laudon* fö Vezér, a' mint már el-is kezdette vólt: hanem eggy köz jóra termett Hazánkfia *Tholdi* Jósef Úr

alá-

alázatos Irásában elébe terjeſztette: hogy vajmi jó néven vennék azt a' ſzegény polgár munkások, ha valami juttatódnék nékik abból a' ſok életből, bár ha egyébképpen nem zsóldjok fejibe, mivel úgy ſem kaphatnak föképpen abrakot pénzekért-is; a' több réſzét pedig az életnek, a' fel felé menő hajókra lehetne rakatni, 's édes örömest megvennék azt Magyar Orſzágon, a' lovak, ſzarvas, és apró marhák ſzámára akárhol-is; sőt hellybe-is jönnének vevők, tsak tudhatnák meg, hogy leſſz el-adni való gabona. A' mint vettek-is már némellyek belőlle lopva, meg-próbálták, 's nem találták ártalmasnak. — Az emlitett jó ſzivű Házánkfia jelentésének, 's a' mellé ragaſztott kérésének a' vólt a' foganatja, hogy már moſt félbe ſzakaſztatta a' fő Vezér a' gabona el-ásását, 's vizbe való hordását, és várja eránttá a' fő hadi Tanáts végezését, a' mellyhez haſonlóképpen küldötte *Tholdi* Úr Inſtantziját. — Mi köſzönnyük a' ſzegényſég képiben, felőlle való gondoskodását, *Tholdi* Úrnak.

Gróf *K** eggy a' fő Vezér Galopénnyai *) (Galopains) közzül, közelebb érkezett viſz-

*) Ezek azok, a' kik a' fő Vezér körül nyargalóztak, és parantsolatit imide amoda ſzéllyel hordák.

vissza *Belgrádból.* Szerentsénk vólt tőle, némelly dolgokról tudakozódni, 's im e' következendőket érteni: *Osman* Basa, a' ki fel-adta a' Várat, nem a' rendes Belgrádi Basa vólt, hanem annak tsak képét viselte. Amaz, kevésel a' Vár meg-szállása előtt, el-ment vólt a' fő Vezérhez, hogy vele beszélgethessen a' Vár eránt, 's azonban, a' miéink betsülettel ki-szorították. — *Osman* Basa szép tisztes ember: LAUDON fő Vezér ebédjére méltóztatta; ő-is meg-nyerte a' fő Vezért kávéra, 's eggy igen szép, és drága készületű derék paripát-is ajándékozott néki. — El-indulása előtt egy Törököt megsinóroztatott, 's a' döglött lovak közzé vettette. — A' Török Asszonyok, ki-jövén a' Várból, mindnyájan egy nagy zöld sátor alatt tartózkodtak. Nem lehetett az artzúlatjaikat látni *). Eggyet még-is meg-láthattak

*) Vátig kivántak vólna Tisztjeink a' Török Asszonyoknak 's Leányoknak szemeik közzé nézni; de nem lehetett az eggyességnek ereje szerént, még tsak igen közel-is menni hozzájok, annyival inkább meg-tapogatni a' képeiket, mint *Novinál.* Ott bé-nyúltak vólt az artzúlatjaikat fedő keszkenők alá, 's körül tzirókálták állaikat, végire kivánván járni, ha nem öltöztek e' Frantziák asz-

tak némellyek ſzinről ſzinre, 's ditsérték. — Látták a' Basa ágyasainak ſzoba leányaikat-is; de azok nem tettzettek, mert ſzeretsenek vóltak. — Sok pénzünket el-vitték a' Törökök. Mert eleinten ugyan, oltsón kezdetek adni mindent; de hogy látták, melly igen kapnak a' miéink mindennémű portékáikon, azután 3—4 annyira-is fel-tsapták. — Egy piſztoly, mellyet meg-vehetett, a' ki jókor járt, két aranyon: el-ment más nap 8—9 aranyon. — A' vásár kezdetivel kaphatott az ember öt aranyon gyönyörü ſzőnyeget, 's 4 aranyon olly ſzép nagy keſzkenőt, mint a' mellyeknek eggyikét utollyára 20—30; a' másikát pedig 12 aranyokon vették némelly kedve tölt Urak. — Tsalárdkodtak-is a' Törökök, el-adván a' mi Tartományainkbéli portékákat, Török portékák gyanánt drága pénzen. Egy Tiſzt Úr ollyan keſzkenőért 6 aranyat adott, mellyen azután vette éſzre a' Ts. 's K. billyeget, 's a' mellyet itthon 1 Talléron meg-vehetett vólna. Kereste a' Törököt, a' kitől vásárlott; de nem találta.

(Eddig-

---

aſſzonyi ruhába. (Az illyen Recognoſcirozásnál van bajosabb-is).

(Eddig-is elég Török keſzkenőt lehetett látni a' Bétsi Dámák fejeken 's nyakokban *); de még többet láthatni ezután). — Már kitsinálták: *Belgrádban* 13,000 fegyveres népünknek alkalmas helye fog lenni. — *Laudon* fő Vezérnek, a' *Rátzvárosban* kéſzitettek kvártélyt, mellybe Okt. 18-dik napján belé-is ſzállott. — A' Tiſzt Urak, midőn visgálták vólna a' *Rátzvárosban* az egéſſzen őſzve nem omlott házakat: el nem találhatták, mire valók lehettek azok a' nagy almáriom formák, mellyek a' falakba vóltak bétsinálva, mód nélkül tágas fiókokra. Hanem a' meg-maradott Belgrádi Rátz Lakosok magyarázták, hogy azon almáriom formákban feleségeiket hálatták a' Törökök zár alatt; mindenik fiókban eggy egy aſſzonynak vólt az ágya, 's a' kié fellyebbetske esett, az laj-

*) A' minap, még a' Tsáſzár előtt-is, Török keſzkenőkkel ékesittetett fővel 's nyakkal jelent-meg eggy Aſſzony, a' maga Inſtantziájával; kit megtekintvén ő Felſége, azt mondá neki moſolyodva: Az Aſſzony a' maga Uralkodójához menjen. — Látván a' Fejedelem, hogy az Aſſzony megbőkkent, mondá továbbá neki: Az Aſſzony Uralkodója *Konſtantzinápolyban* vagyon, mint az öltözete-is mutatja, és így oda menjen, ha mi kézelme vagyon.

lajtorján máſzott a' magáéba. — Kéttség kivül ezen aſſzony tartó almáriomok ajtajain, kellett lyukaknak lenni: külömben megromlott vólna a' portéka. — Olly nagy vólt a' büdöſség benn a' Várban, mig ki nem tiſztitották, hogy a' kik elöſſzör bé-mentek, kéntelenittettek órrokat bé-kötni.

Berg Főhadnagy Úrnak (a' Huſzárok *Berge*-nek nevezik) ſzomorú esetét Levélben-is irták hozzánk, a' fellyebb emlitett Gróf Úr-is beſzéllette. *Berg* Úr már régtől fogva igen ohajtotta, hogy bár tsak néki alkalmatoſſága lehetne, vitézſégét, minél bővebb mértékben ki-mutatni. Ez okon, által kéredzett a' *Wurmſer* Reg. böl, a' *Grévenébe*, mellyben gyakrabban adódna ſzerentséje, a' Törökkel ſzembe ſzállani, mint amabban. — De tsak hamar ſzerentsétlenſég találta. Történt t. i. a' midőn egykor visgálódnának, meg-látja a' nálláná'l feljébb való Tiſzt Úr, hogy eggy fa a' földre le-dűlt: mondja mindjárt a' vitéz Huſzároknak, hogy tsak vigyázzanak, mert a' fa el-dülése bizonyoſſan az ő jövetelekről való jel adás fogott lenni. Ezentúl *Berg* Urat egy hellyen megállitja, maga pedig tovább veſzi útját. — *Berg* Úr a' ki-rendelt hellyen le-ſzáll lováról,

's Le-

's Legénnyeit-is le-szállitja, neki biztatván őket, hogy csak igazgassák meg jól nyergeiket; azután jöjjön bár akármelly számú ellenség, még-is rajta hajtsanak. Alig végezi el szavait, hogy meg-lepi vagy 200-ig való Törökség. A' lovára igaz, hogy felkaphatott, de az Anglus nyereg, 's azzal ő-is le-fordúlván a' lórol, az ellenség kezébe esett. — Meg-izentette LAUDON mindenfelé a' Törököknek, hogy csak adják visza *Berg* Urat, akármitsoda Törökőt kivánhatnak érette visza tserébe.

JELENTÉS.

Streibig Jósef Ur újjonnan ki-nyomtattatta a' *Helytai* Gáspár Krónikáját, az 1574-dikbeli *Kolosvári* nyomtatás szerént. A' munka két Részből áll, melly mindenik külön kötetre való. Ezt, belső érdemén kivül, most a' külső formája szépsége-is valóba kedveltetheti. A' papiross nagy nyolzad rétű, fejér, egyenlő; betüje gyönyörüséges. Szép mettzett Képek-is ékesitik. — Az ára 4. forint. — Találtatik *Györött*, *Pesten*-is, vásári alkalmatossággal, a' *Fejér-Bárónynál* (beym weissen Lampel).

Magaszt aljuk a' meg-nevezett érdemes Urban a' született Nyelvünkön irott jó Könyvek száma nevelése eránt való szorgalmatoskodását.

Költ *Bétsben* Nov. 6-dik napján.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 10-dik Napján.

II.

Horváth Országg.

Innen jöttön jönnek a' Levelek, mellyek mind egyre bizonyítják, hogy 30,000 Töröknél több áll talpon *Boſznya* Országban, és veri a' kéſzülöt, hogy három felöl bé-üſſön földünkre, 's boſſzút állyon *Nandorfejérvár*áért. Nagy rebegésben vagynak nállunk, kivált a' ſzéleken. — *Károlyvár*áról bellyebb ſzállitották a' Katonaſág Kaſſáját. Az ott folyó *Kulpa* vizén lévö hidat-is meg-hintették ſzalmával, 's bé-ſzurkozták, hogy azt legottan fel-gyújthaſſák, ha talál jöni az ellenſég.

Szervia.

A' mit jelentettünk vólt Irásunknak 440-441-dik Lev. az *Abdy* Basa népéröl, hogy ez, a' LAUDON jövetelétöl való féltiben, *Niſſa* felé ſzaladt, nem költemény vólt, a' mint a' fö hadi Tanárſnak Nov. 4-dik napján

ki-adott Tudósitásából meg-tettzik, mellyben így adódik elö a' dolog: *Abdy* Basa, tsupán annak a' hallására, hogy nyomúlnak seregeink ellene, (mellyet *Mihálievits* Úr hiresztett el) *Csupria* mellől olly siettséggel el ſódúlt, hogy 11 ágyúkat, és alkalmas eleséget hagyott elöbbeni fekvö hellyén. Elmenetele elött a' *Morava* (nem *Moldova*) vizén fel-állitott hidnak 11 darabjait-is felégette.

Mihálievits Urat, (a' ki már Oberſtlieutenánt vólt) Oberſterségre emelte Ö Felsége.

Rimniknél úgy meg-külömböztették magokat 4 *Toskána* Huſzárjai, hogy közzülök 1, arany; 3 pedig ezüst érdem pénzt nyert.

A' leg-újjabb hirek ezek *Oláh Országból:*

COBURG, *Bukarest* felé viſzi Seregeit, mellynek el-foglalása, ezen Hónapnak 15-dikére vagyon ki-tsinálva. *Foksán* alá az Oroſzok nyomúlnak. *Hohenlóe* pedig tegnap ſzándékozott el-foglalni *Krajovát*. — E' ſzerént, *Mavrojeninek* Oláh Országi Fejedelemſége, ma hónap keveset fog külömbözni, a' *Budai* Basaſágtól.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Frantzia Ország.

A' *Bétsi* fö Uraſágokhoz, tsak moſt érkezett Levelekben a' vagyon, hogy *Párist* négy felöl felgyúj-

gyűjtották, és az új fő Polgármestert, a' hires *Mirabeaut* eggy úttzán fel-akaſztották. A' pedig, Frantzia és Német Ujſágokban-is ki van téve, hogy Okt. 21-dikén, a' Párisi nép, eggy ártatlan Kenyérsütőt tsupán gyanúságra fel-akaſztott. A' Kenyérsütőnek özvegyét, 6000 Livrákkal ſegitette a' Király. Más jóltévői-is támadtak az Aſſzonynak.

Auſtriai Belgium.

A' Pártosok *Lilló* Vára mellett, el-vették ő Felſégének eggy Fregátját. — Generál *Schröder* bé-ment a' *Bender* Regementjével, eggy pártos Városba: de a' Polgárok, olly keménnyen lövöldöztek az ablakokból, hogy 4 Tiſztjeink, és feles ſzámú köz katonáink eſtenek el. Eggy ágyút-is el-veſztett fegyveres népünk. — Cardinál F**, és az *Antverpiai* Püspök, ház-áristomban vóltak: honnan, aſſzonyi ruhába öltözve, ki-ſzöktek.

Konſtantzinápoly.

Az el-múlt hónap elein igen fel-zúdították az ide való népet egynehány ſzáz Ásiai Katonák, a' kik a' *Martinestiei* verekedésből ſzaladtak el, 's meg ſem állottak Konſtantzinápolyig. Reſzketett a' nagy Úr, a' Diván-is meg-háborodott, mind a' lármán, mind a' nagy Vezér gyalázatos meg-verettetésén. A' nép kivánta, hogy adják ki a' ſzerentsétlen háború ſzerzőit. — Ekkor még-is tsak letsillapodott a' támadás; hanem az a' hires hogy az elsőt, más zenebona követte, a' mellynek ſzörnyű következései lettek. A' Diván meg-haſonlott, eggy réſz azon van,

hogy *Selimtől* az uralkodást el-vegye; 's a' meg-hólt *Abdul Hamid* 10 eſztendős Fiát, ugyan csak *Selimet* állíttsa helyébe.

Bétsből.

Novemb. 5-dikén, az *Auguſtiniánusok* Templomában nagy Mise tartatott, egéſſz halotti pompával, a' Hadban el-eſett Vitézeknek Lelkeikért. Maga Ő Felſége-is meg jelent a' fő Generálisokkal, és az itt lévő Katonaſággal egyetemben. — A' Templom közepén egy 4 ölnyi magaſſágú fekete materiával bé-vontt *Caſtrum doloris* vólt emelve, ennek tetején ſzemléltetett eggy koporsó, azon fellyül a' Feſzület, égő gyertyák, kard, páltza, kalap, sisak, 's a' t. Oldalai 's párkánnyai fel vóltak mindenféle fegyverekkel, 's más győzedelem jeleivel módoſan ékesitve 's a' párkányok meg vóltak égő gyertyákkal-is rakva.

Az itt lévő Frantzia Követ koránt ſem úgy mutatja magát, mint az előtt. Egéſſzen félbe hagyta a' nagyobb 's kiſſebb vendégſégek adását. — Nem-is lehet másképpen: mert nints pénzt honnan várni.

Kettős ſzomorúſágok vagyon a' Bétsi fő Uraſágoknak. Eggyiket okozta az Ő Felſége Testvér Nennyének, *Klagenfurtban* lakott *Mária Anna* jó Hertzeg Aſſzonynak halála; a' másikat, Hertzeg *Schwarzenbergé*, a' ki valamint maga ember ſzerető vólt:

úgy

úgy mindenek előtt nagy kedvességben élt. Példás vólt ezen Hertzegnek házasságí tiszta élete-is.

Buda.

Nem csak Fejedelmünk' lakó hellye, *Béts* Városa, bizonyította meg igen hathatóssan az abból származott örömét, hogy ezután vele eggyütt *Nandorfejérvára*-is a' két fejű Sas szárnyai alatt fog nyúgodni. — Örvendezett azon az egéssz *Austriai* Birodalom, és annak minden nagyobb 's kissebb Városai, igyekeztek külömbkülömbféleképpen ki-nyilatkoztatni vidám érzékenységeiket. De olly munkás, és követésre méltó örömét ugyan, eggy sem mutatta, mint *Buda* Városa: melly azon kivül, hogy magához képest, semmit-is el nem múlatott, a' mit mások meg-tselekedtek; még ezer tseber bort-is küldött ajándékba, az Ostrom terhét viselt Seregnek. — A' jótéteménynek elegendő jutalma, a' belső meg-elégedés-is. De ahoz rend szerént más-is szokott járúlni. Járúlt *Buda* Városára nézve-is, mert mutathatja ezen Város maga ditsősségére, 's tarthatja örök emlékezetül, fő Vezér LAUDON-nak ezen hozzája botsátott, szép köszönő Levelét: „Hogy ezer tseber bort ajándékozott „ *Buda* Városa, a' *Belgrád* Ostrománál je„ len vólt Seregnek; azzal meg-mutatja,

„ melly

„ melly igen esmeri a' Katona' szolgálatját,
„ 's tudja-is azt betsülni. En, háládatossag-
„ gal el fogadom ezen ajándékot, az egéssz
„ Sereg neviben; és kérem a' Tit. (löblich.
„ ditséretes) Tanátsot, és az egéssz Tit.
„ (löblich.) Polgárságot, engedje magát
„ meg-győzettetni, az én személlyes hálá-
„ datosságomról, 's eránttа való hajlandóllá-
„ gomról-is. "

Belgrád, Okt. 27-dik
napján.

LAUDON.

A' *Pesten* tartatott győzedelem öröme napját-is, úgymint Okt. 27-dikét *), valóba emlékezetessé tessik azok a' szép jótétemények, mellyeket gyakoroltak ezen napon, némelly jó szivű Lakosai *Pest* Városának. — Meg nem állhattuk, hogy a' nagyobb Jóltévőknek példás tselekedeteiket eggy két szóval ne illes-

*) Ez a' nap arról-is nevezetes, hogy azon állottki leg-elősször a' Magyar Polgár Kompánia, Hussári módon öltözve. Ruhája zöld és veres, arany sinórra. Sok ezer meg ezer kisérői vóltak ennek, midőn a' Templomból a' fő strázsáló helyre tábori musikával indúlt, hogy ott a' Katonaságot fel-váltsa a' szolgálatban.

leſſük. — Kereskedő *Pleyer* András Úr, gazdagon meg-vendégelte, a' 7. *válaſztó Hertzegeknél* (bey den 7. Churfürſten), a' *Gyulai* Regementje nevelő házabéli gyermekeket, 's a' vendégſég után kitkit közzülök pénzzel-is meg-ajándékozott. Nem győzték ezen Úrnak nemes tselekedetét eléggé magaſztalni, a' *Budai* Vár Commendánsa, 's Lovasſág Generálja (Général de Cavallerie) Báró *Barkó;* és a' Magyar K. helytartó Tanáts Feje Gr. *Zichy* Urak ő Excell., a' kik az ebéd alatt magok meg-látogatták a' diſzes kis ſereget. — A' *Hacker* Úr Szálájában estve Bál tartatott, és a' mi pénz bé-ment (melly tett egynehány 100 forintokat), mind azt, forditotta a' Bál adó a' Belgrád alatt el-eſett polgár munkások özvegyeiknek, és árváiknak fel-ſegillésekre. Maga *Hacker* Úr, a' kié a' Szála, 100 forintokkal pótolta a' magáéból az emlitett haſznos végre ſzánt ſummát. — Haſonló indúlattól viſeltetvén *Heisler* Sebestyén Úr-is, mint az elöl ſzámláltt Urak, Nov. első napján nagy Bált adott, és a' mit bé-vett, a' *Pesti* ſzegényſég között kivánta fel-oſztatni. — Hálá Iſtennek! hogy ma-is tsak vagynak Emberek, a' kik ſzüköl-ködő Ember Társaiknak ügyöket ſzivekre veſzik. — Bártsak az illyen példákra ſokan fel-ſerkennének!!! —

Bel-

Belgrád.

Rajta vagynak minden módon, hogy *Nandorfejérvárát* hová hamarébb lakható hellyé tsinálják. — Meg-hirdetödött, hogy a' kinek Elei 50 vagy több eſztendökig *Belgrádi* házas tüzes gazdák vóltak, jelentést tehet az eránt, a' jövő 1790-dik eſztendö Aprilis Hónapjának a' végeig. — Már ſok Familiák viſſza kapták házaikat, mellyeknek az elött birtokaiban vóltak.

Oktob. 28-dikán, indúlt el *Belgrádból* LAUDON fö Vezér *Ó Orsova* felé; 29-ken FERENTZ fö Hertzeg-is arra vette útját.

A' LAUDON távól létében, hadi Tármester *Browne* Úr fog a' Vár Commendánsa lenni, a' kinek kormányozása alatt 5 Batalionok maradnak a' Vár örizetére. — Egynehány Batalionok Okt. 27-dikén takarodtak által a' Száván *Zimon* alá, a' honnan téli quártélyokra fognak el-oſzolni. A' *Bánátba* is költöztek által *Belgrád* alól, még Okt. 13-dikán némelly gyalog Batalionok, és lovas Oſztályok, mellyek Okt. 18-dikán már *Fejértemplomnál* vóltak. Közzülök 4 Batalionok; 3 a' H. *Eſzterházy* Miklóséból, 1 a' Gr. *Pálfyéból*, G. *Blovſzky* Úr vezérlése alatt, a' F. M. L. G. *Wartensleben* Úr ſeregéhez rendeltettek.

A'

A' *Belgrádból* el-költözött Törökök, még a' meg-aláztatás' állapotjában sem sokkal hagytak alább szokott fel-fuvalkodtságokban, 's magok hittségekben. Ennek nyilvánságos példáját adták közzülök egynehányan az *Orsova* felé lett szállittatások alkalmatosságával. Nem átallották ugyan-is a' kiséröül mellékek adatott sereg Kormányozójának Ob. *Stensits* Úrnak szemébe mondani, hogy ök a' tavasszal ismét vissza veszik Belgrádot, és már akkor egyenessen *Bétsnek* veszik útjokat. A' meg-lehet, (felele az Oberster Úr) de kéttség kivül, mint foglyok. —

Semendria.

Ezen helly, másfél ölnyi magasságú vastag fallal van környül véve, három szeg formára. A' *Duna* felöl való óldalán, 24 Tornyok szemléltetnek. A' falon, és a' Tornyokban sok kövel meg-rakott zsákokat találtak a' miéink, mellyeket a' végre készitettek vólt a' Törökök, hogy népünket kövekkel-is hajigálhassák. De *Belgrád* romlása el-felejtette velek a' hajigálást. — Okt. 27-kén tiszteltetett meg itten, az Ob. *Mihálievits* Úr szabad serege Káplánja, Sz. Ferentz szerzetebéli T. P. *Brotskó* Gergely Úr, vitéz érdemeihez illendöképen. T. i. egy arany Numismát G. *Otto* maga akaszto tt az emlitett T.

Pá-

Páternek a' nyakába; melly meg-tiſzteltetésre im e' következendő jeles tselekedetei által tette magát méltóvá; úgymint: Midőn a' ſzabad ſereg, Sept. 11-dik napján, eggy erdőn kereſztül közelebb ſzándékozna a' Török földin *Belgrád* felé: reá bökken egyſzerre 400 Törökre, 's vele viadalra kél. A' megnevezett Káplán, az elől járó ſereggel ment, és leg-előſſzör adott tüzet a' Lovasokkal, 's Vadáſzokkal az ellenſégre, és mind addig jelen vólt a' tsatában, míg a' Törökſég ſzélylyel verődött. E' meg-lévén, midőn látná, hogy a' ſereg Kormányozója azon gondolkodik, mi módon adhatna leg-hamarébb hirt ezen történetről F. M. L. H. *Waldeck*-nek, a' ki még ekkor *Szerimben* tartózkodott: önként ajánlotta magát a' Hírmondóſágra. Ajánlásához képest, fogja magát egyes egyedül által úſztat a' *Száván;* meg-teſzi a' jelentést H. *Waldeck*-nek, 's a' következő éjtſzaka oda, a' honnan el-ment, ſzerentséſſen viſſza érkezik. — Az illyen vitéz Lelki Atyának ſzájából bizonnyal hathatoſſak a' bátorſágra, 's állhatatos vitézkedésre gerjeſztő intések.

Zimon.

Okt. 17-dikén hala meg itten az *Anhalt Cothi* Hertzeg, és 20-dikon rangjához illendő pompával el-temettetett. — De nem gondol-

dolta vólna ezen nagy, 's erős alkotványú testel bírt Hertzeg, hogy tsak olly rövid ideig birhassa a' Lovasság' Generálisságát, mellyet nyert az Ő Felsége szolgálatjába lett lépésével. Minémű készülettel indúlt az említett Hertzeg Augustusban *Belgrád* felé, onnan meg lehet itélni, hogy 72 lovakat vitt le magával, és még itt Bérsben 13 Huszárokat öltöztetett fel, a' kiknek számára, még itt múlatott a' Hertzeg, éjjel nappal egyre készitették minden itt lévő nevezetesebb magyar Szabók a' magyar Köntösöket. — Két Fijai a' meg-hóltt Hertzegnek, ámbár vigasztalhatatlanok, jó Atyjoktól lett meg-válások miá: mindazáltal tsak ugyan meg-maradtak továbbra-is az Ő Felsége szolgálatjában; eggyik a' *Durlach*, másik a' *Tertzi* Regementjében.

Posony.

Melly nagy ereje légyen az Anyák' képzelődéseiknek, 's indúlatjaiknak, a' töllök származandó magzatokra nézve, nyilván bizonyitja közelebb azon szerentsétlen Anyának példája, a' ki fele ember, fele béka gyermeket szüle a' napokban. Maga szája vallása az Anyának, hogy ő még midőn három hónapos terhes lett vólna: eggy igen nagy, 's magát fel-fútt békára talált bökkenni, és arra sok ideig reá bámúlt. — Rémitő formájú

gyer-

gyermekét életben hozta az Aſſzony a' világra; de az a' kereſztelés után tsak hamar meg-hólt. — Jobb-is. — A' feje a' gyermeknek ſemmit nem külömböz más gyermekekétöl; ſzeme, órra, ſzája, mind emberi; hanem nyelve nints, 's a' felső inyén eggy ſor fog forma láttzik. Két füle kerek, és tsipkezett. A' kezei rövidebbek, mint ſzoktak más gyermekek kezeik lenni: a' jobbon hét; a' balon pedig hat újja vagyon. Teste állása, egéſz a' kődökig jó; hanem attól fogva hafonlít eggy fel-puffadt békához. — Semmi férjfiúi, vagy aſſzonyi Nem' jel nem láttzik rajta. A' lábai igen rövidek, és görbék, mint a' békáé, mellyeknek mindenikén hat hat öſzve zsugorodott újjak ſzemléltetnek. Ezen különös formájú, aſſzony anya ſzülöttje, jutott egy Poſonyi hires ſeb gyógyitó, és ſzülő Aſſzonyokkal bánó Orvosnak birtokába. —

Az illyen példákból az-is nyilván való, melly hibás azoknak okoskodások, a' kik valamelly Aſſzonynak tiſztaſága ellen, onnan akarnak vakmerően itélni, mivel annak gyermekei nem magára az Aſſzonyra, vagy Férjére ütöttek. — De tanúlhatnak, illyeket hallván, 's olvasván, az Aſſzonyok-is, hogy ollyan környülállásaikban, mellyeket magok leg-jobban éreznek, inkább ſzép feſtett,

vagy

vagy élő képeket válaſszanak ſzemlélődések-nek tárgyául; mint valami állatokat, vagy nyomorúlt embereket.

Grétz.

Az ide való Újſágból, nevettségnek okáért ide iktatunk egy múlattságos Levelet, melyet irt egy deákos falusi paraſzt *Fotsberg* (Foitsberg) mellől, a' maga *Grétzben* ſzolgáló Hugának. — „ Tegnap (Okt. 25-én) „ tövel heggyel fordúlt fel minden, ama „ réges régi városban Fotsbergben. Eggy „ pár ezer eſztendőkkel ez előtt, meg akar-„ ták a' Török kutyák *Fotsberg* városát-is „ tüzzel, és karddal látogatni *), és már „ közel-is vóltak; de a' mi *Landrovitzi* kedves Aſſzonyunktól (B. Sz. Máriától) mind-„ nyájan meg-verettek még-is ſzerentséſſen „ vakſággal, úgy hogy ſok ezeren az útat „ viſſza felé meg nem találták, és a' *Kanak*-„ ba fúltak. Moſt másként megy a' dolog. „ Te-is halhattad már *Grétzben*, hogy *Laudon* Generâlis ezeket az iſtentelen Pogá-„ nyokat, Tsáſzárjokkal, ágyasaikkal, 's „ bál-

*) Ez, kétség kivül akkor eshetett, mikor a' Törökök a' Persákat a' *Rajna* vizéhez ſzoritották.

Pontyi.

„ bálványozó Papjaikkal eggyütt, a' magok
„ fő Városokból *Belgrádból* ki-verte. Az-
„ ért mutattak tegnap Vaſárnap a' *Fotsbergi*
„ Polgárok-is olly rettentő örömet, mintha
„ mindnyájan egy Ternót nyertek vólna a'
„ Lotteriából. Még a' Miſe előtt minden
„ Polgárok igen ſzép renddel, és nagy tiſz-
„ telettel áldozni mentek, egy falka paraſzt-
„ ſág ment utánnok; magam is; pénz ſzé-
„ pen gyült, gondolom, hogy az *Belgrádba*
„ fog küldődni, hogy ott egy Katholikum
„ Templom épittethetődjék, 's egy Papot,
„ vagy *Káblánt* leheſſen tartani. Mikor a'
„ Pap a' *Gluriát* énekelte, hogy meg-ijjed-
„ tem! az emberek a' Város két kapuja fe-
„ libe két mozsár ágyúkat tzepeltek fel, és
„ *Salfit* adtak, 's lüttek, úgy hogy a' Tem-
„ plom ablakai reſzkettek belé, és nem hagy-
„ ták félbe, az *Ágnes Dei*-ig. Azután a'
„ Pap, a' *Te Deum Lámust* énekelte, hát
„ akkor úgy löttek meginț a' kapukról, mint-
„ ha az ördög ſzabadúlt vólna el, úgy hogy
„ én azt gondoltam; le-rogy a' Kathédra.
„ Az ismét egy fél óráig tartott. Templom
„ után gondoltam, tsak a' Városban mara-
„ dok, és meg-látom, mi leſſz még tovább,
„ mert gyanúsoknak (ſuſzbekt) tettzettek
„ nékem a' Polgárok. Nem-is tsalatkoztam

„ meg

„ meg. Mindjárt 12 óra után kiáltást hallok,
„ ki-dugom a' fejemet a' Serfőző Úr vendég
„ szobája ablakán: hát szaladnak az emberek
„ kereszttül katsúl az úttzán, mintha valami
„ lelke vólna őket, hallom hogy kiabálják
„ *Fiat, éllyen Jósef Tsászár, Fiat Fater*
„ *Laudon, Fiat Printz Coburg.* Mintha
„ ki lett vólna előre tsinálva: durrognak is-
„ mét jobb és bal felé a' Város kapuiról a'
„ mozsár ágyúk, úgy hogy az egéssz Város
„ büdös vólt a' puskapor miá. Alig vólt
„ vége a' Város kapui felett a' durrogásnak,
„ hát már kezdődik hátrább-is a' durrogás.
„ T. i. a' Serfőző Úr el-kezdett a' szőlős kert-
„ jében, melly a' Város falán belől van,
„ mozsár ágyúkkal *saliſir*-ozni: most foly jól
„ a' gazdaság. Mindegyre szaladnak a' Ser-
„ főző Úr vendég házába, 's kezdenek örven-
„ dezve kurjongatni: gondoltam, még-is
„ tovább maradok, és végig várom a' mú-
„ lattságot. Nem-is bánom, hogy azt a'
„ kevés költsé[illegible] tettem. Mert én életem-
„ ben nem vóltam olly vig kompániában,
„ nem hallottál vólna egyebet *Fiat! Fiat!*
„ Eggyik Polgár kiáltja a' másiknak: Atyafi,
„ éllyen a' mi Tsászárunk, *Fiat*, éllyen
„ *Laudon* Após, és Printz *Coburg*; Atyafi
„ szomszéd, mond a' másik, *Fiat*, éllyenek

„ a'

„ a' győzedelmesek! Imádkozzunk a' mi
„ jó Tsáſzárunkért, és a' mi derék Kato-
„ náinkért, *Fiat!* A' Török kutyák úgy
„ ſzaladjanak előttök, mint az ördög a' Ke-
„ reſzt előtt. Így tartott a' kiabálás egéſſz
„ éjtſzakáig, én-is kiabáltam *Fiat!* — még
„ ma-is fáj a' torkom belé. Vigre mind-
„ nyájan a' Kumediba (némelly Polgárok
„ Schauſpielnek nevezték) ſzaladtak *Hau-*
„ *ſzer* Úrhoz. Én ſe maradtam el, és min-
„ dég kiabáltam *Fiat Joſeph*, *Laudon*, és
„ *Coburg!* A' *Kumédiból* nem értettem
„ ugyan ſemmit, mert nagyon fellengőſſen
„ beſzélltek; de még-is igen tettzett. A'
„ *Kumédi* után még egynehányſzor meg-
„ ütötték a' dobot az ablakoknál; a' ſzivem
„ repesett bennem. Ekkor jó éjtſzakát ki-
„ vántak az emberek egymásnak, és alunni
„ mentek, én-is ki-botorkadztam a' kapun,
„ még egyſzer hátra fordúltam a' kapu alatt,
„ és bé-kiáltottam a' városba a' jó Polgárok-
„ hoz: *Fiat Joſeph! Fiat Laudon! Fiat*
„ a' jó *Fotsbergi* Polgárok! " —

TÓLDALÉK.

12.

Méltán meg-kívánhatja kedves Hazánk, de hiſſzük, hogy jó néven-is veſzi tőlünk, ha mind azt, valami örömére 's diſzére ſzolgálhat, előtte fel-fedezzük. Ezen kívánſágának, eggy kiváltképpenvaló módon teſzünk eleget, úgy itéljük, ha kebeléből ſzármazott Magzatinak újjabb meg újjabb érdemeiket vele meg-esmertetni el nem múlatjuk. Mert mi-is örvendeztethetné jobban édes Hazánkat, mint ha naponként, több több Fiait ſzámlálhatja, a' kik meg-érdemlik a' *Fiúi* nevezetet. --- Nem lehet reánk panaſſza, a' Márs Táborában vitézkedő érdemes Fiaira nézve; mert tellyesek Irásaink azoknak magaſztalásaikkal. De vagynak, más Fiai-is a' Hazának, a' kik ſzintén úgy ditsőſségére, és haſznára élnek. Ezeknek-is esmerettségére, kell a' Hazát juttatnunk. Valamelly réſzből kezdtük-is már ezt tselekedni. Hanem ſok van még hátra. Közelébb van ſzerentsénk Tldő. *Hannulik* Urat, *Nagykárolyban* a' 6-dik Claſsis Tanitóját, esmeretesſé tenni az által, hogy az itt alább következő gyönyörű Ver-

seinek Irásunkban helyt adtunk. A' ki ilyen Verseket ír, nem szégyenlheti azt a' Haza, sem fejire, sem szivére nézve. Nem tsak nem szégyenlheti; hanem ditsekedhetik-is vele. — Írta a' meg-nevezett érdemes Hazánkfia, ezen Verseket, fő Vezér Gróf HADIK András Úrhoz, midőn meg-értette vólna, a' mi Magyar Ősz Hérosunknak, a' Törökök ellen lett küldettetését. — Deákúl vagynak a' Versek irva: de hiszem, így-is meg-értődnek Hazánknak minden szegeletein. Azonban, azt-is nyertük a' deákúl lett irattatások által, hogy még az idegenek is olvashatták, 's olvasták-is, és gyönyörködtek bennek *). — Így következnek a' Versek:

* * *

Qualem minaci fert Jovis alitem
(Cui Regna parent Aetheris) impetus,
Squammis in arrectum draconem
Quum egit amor dapis, atque pugnae;

Te

*) Mihellyt Bétsbe érkeztek ezek a' Versek: legottan eggy Hazáját igazán szerető Magyar Ur, (most Titoknok a' K. helytartó Tanátsnál Budán) maga költségén tsinosan ki-nyomtattatta. Ez alkalmatossággal más Hazafi-is nyomtattatott 500-ig való darabokat. Mind a' fellyebb emlitett érdemes Ur, a' maga nyomtatványait; mind a' másik a' magáéit az ide való, és külső Országi Uraságoknak ingyen el-osztogatták.

Te talis ardor *Thracas* *) in efferos,
Quos belluosi capta *Mehadiæ*
Pro more nuper ſenſit apri,
Arma citum jubet expedire.
Et jam *Geloni* **) ſub penetralibus
Noſtris, parabant priſca refigere
Non absque magno regna niſu,
Jamque novis caluere nuptis
Promiſſa pacti ſplendida; ſed Deus
Spem ſæpe vanos ducit in exitus,
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas, cupidus ſua vota tendit.
Nam vix *Geta* ***) *Iſtri* litora tranſiit,
Statim fugaces in ſua vidimus

*) A' *Thracas*-okon érti a' jeles Poeta, a' Törökoket, kik abban a' tartományban lakoznak, a' mellyet hajdan *Thrátziá*-nak, ma pedig *Romániá*-nak hívnak, 's mellynek fő Városſa *Konſtantzinápoly*.

**) A' *Geloni* nevezet alatt haſonlóképpen a' Törökök értetnek. *Geloni*, eggy régi nemzet, melly a' *Borysthenes*, vagy *Dnieper* vize mellett lakott. — Tzéloz itt a' Poeta, a' múltt eſztendőre, mellyben a' Törökök a' Bánátba bé-ütöttek, és *Mehádiát* el-foglalván, *Káránſebes*-en túl, *Lugos* felé jöttek.

***) *Géták*, eggy régi nemzet, lakott *Móldva* tájján, a' Duna mentében, a' fekete Tenger mellett, a' hol ma, többnyire Törökök nyomorognak.

Redire Lunas arva, et actas
Retro equitum, peditumque turmas.
Sic antra foedus grex humili metu
Petit lupórum, si nemus insonet
Vasto tumultu, sic *Lycíscam* *)
Cerva fugit, domino fidelem.
Has auspicaris, dum numero, et suis
Fidunt lacertis, rumpere copias;
Dum miles igni, ac ense promtus,
Te Duce vult agitare bella.
O! tam virorum vividus impetus
Quum sese obarmat, quid facere impotens
Erit? Quid intactum relinquet
In medias animosus ire
Belli procellas? Proruet, ut jugo
Torrens volutus, vel trifidum polo
Fulmen Tonantis, dum rubente
Saepe manu jaculatur orbem.
Ibit morae expers, seu velis arcium,
Urbisque propugnacula scaudere;
Sive ordinâris, vir viro arctus
Sustineant ut acuta pugnae.
Te teste laudis, Te fera praelia
Ducente, Pubes Hungara acinaces
Stringet recurvos, et profunda
Conifero capiti Gelonum

In-

*) *Lycisca*, kutyának a' neve, Lásd *Ovid. Met.*

Incidet ictu ſigna decemplici,
Perque ipſa creſcet damna (bipennibus
Duris ut ilex tonſa) perque
Ferrum animos reparabit audax.
Non illa captam ſe dabit hoſtibus,
Stringive loris brachia livida
Permittet; at vultus feroces
Exanimis ſuper aggregatos
Campis acervos ponet, in exitu
Futura terrori *Aemoniis* *) *Getis*,
Illos trahens ſecum in ruinam,
Dum occidet eggregium cadaver.
Hoc Dux peritus milite, Dux vigil
Hoſtem laceſſes, cujus honoribus
Berlina **) curvavere faſtum
Moenia, Rege, ſimulque gazis
Superba largis; ſed Tua bellicis
Inſtructa virtus artibus edidit
Exempla: Prudenti Magiſtro
Militiae nihil invium eſſe.

Quid

---

*) *Aemonius*, vagy *Haemonius*, népnek a' neve, melly *Aemoniát*, vagy a' mint másképpen hivattatik, *Theſsáliát* lakja. Mái napon, ez a' tartomány-is, a' Török hatalma alatt vágyon.

**) Itt, arra vagyon tzélozás, hogy HADIK-unk, a' 7. eſztendős háborúban, magát a' fő, és kúltsos Várost *Berlint*, a' nagy FRIDRIK-nek boſſzú ſágára, 's álmélkodáſára el-foglalta vala.

Quid ergo? *Beſſus* *) Danubium Tuis
Opponet armis? aut peditum ordines
Campo explicabit? vel frementum
Nubem equitum, dubiasque foſſas?
Tu militari conſilio potens,
Acrique fortis pectore, et Hunnico
(Qui ignorat et vinci, et pavere)
Igne micans, Jove perdomabis
Probante ſummo, quoslibet objices,
(Victurus aeternum Patriae Jubar!)
Superque deleti ſepulcrum
Odryſii **), Tibi fida condet
Virtus Columnam, laetaque Fauſtitas,
Et Pax, et albo tecta Fides peplo
In Vrbium ſcribent ruina
HADRIII MERITUM PERENNE.

Ezen Verseknek ide lett iktatások' alkalmatosságával, kérjük azon érdemes Hazánkfiait, a' kiknek tehetségek, 's idejek vagyon hozzá, hogy, haſzonnal, és gyönyörüséggel olvasható gondolkodásaikat tegyék fel papirosra, és hozzánk tartózkodás nélkül küldjék fel. Mi, örömünknek fogjuk tar-

*) *Beſſi*, hajdan *Thrátziá*-nak lakosai vóltak, a' *Haemus*, vagy a' mint ma nevezik, a' *Bálkon* hegyén.

**) *Odryſii*, régenten *Thrátziának* lakosai vóltak.

tartani, ha azokat a' Haza javára, 's vigaſztalására közre botsáthatjuk. — A' kik pedig immár, ſzép Verseiket hozzánk küldötték: bizonyosok lehetnek benne, hogy azokat el nem múlatjuk közönſégesekké tenni. Eddig ſem a' nem akarás okozta, hogy ki-botsátásokat halaſztottuk.

Mivel moſt ſzerentsénk vólt, fő Vezér Gróf HADIK András Úrról emlékezni: kivántunk, ezen Magyar Hérosnak általunk meg-küldött képéről valamit emliteni. Ezek mind azon Réztábla által nyomódtak, mellyeket kéſzittetett azon Hazafi, még a' Hadi Történetek' meg-inditása előtt, a' ki a' Tldő *Hannulik* Úr Verseiből 500 darabot nyomtattatott. Ki-nyerte t. i., hogy azon nagy képét a' fő Vezérnek, melly annak a' maga Palotájában vagyon, le-tsináltathaſſa *), a' melly-

*) *Kóré* Ur, (eggy érdemes *Székelly* Fi, *Braſſó* mellől, *Bikfalváról* való) édes örömest fáradozott a' Képnek olly formán lehető ki-rajzolásában, a' mint a' Mettző kezébe kellett neki adódni. — Azért van bal felől a' kép alatt: *Bikfalvi Kóré írta.* Ezen ſok ſzép tökélletesſégű Ur, még most-is itt vagyon Bétsben, és gyakorolja magát a' nagy Képek' ki-ábrázolásában, 's feſtésében. Vagynak itt kivülötte, más derék Magyar Iffjak-is, a' kik a' feſtő Akademiát haſznonnal járják, és a' kikből a' Haza idővel nagy Mestereket várhat, főképpen ha gyámolaik vólnának. —

mellyből ugyan semmit sem tudott a' fő Vezér mind addig, míg néki olly formában bé nem mutatódott tulajdon képe, a' millyenben mi meg-küldöttük az érdemes Előfizető Uraknak. — Ki-gördült a' könyü az ősz Hérosnak szemeiből, midőn szemlélte a' képét, és ezt mondotta: „Mivel érdemelhettem, hogy az én kedves Hazámfiai engemet így meg-tiszteltek.“ — A' Felséges Magyar, és Erdélly Országi Cancellariában, több elosztódott akkor mindjárt 100 illyen képnél; a' két Magyar Hazában pedig, másfél ezernél, 's nagy örömmel vették azt minden rendű Uraságok. Egéssz indúlattal fogadták a' Ts. Könyvtárnak (Bibliotheca) érdemes Tisztjei-is. Maga Báró *Swieten* Úr, az említett Urak Feje, el-is tetetett kettőt örök emlékezetül, a' Ts. Könyvtár számára. — *Klagenfurtba* és *Insprukba*, az Ő Felsége Testvérjei *Maria Anna*, és *Maria Elisabetha* fő H. Asszonyok számára kérve kértek egynehányat. Nem külömben *Brüsszelbe*, a' *Christina* fő H. Asszony, és Férje *Albert* Hertzeg részére, egy Tutzetet. *Berlinben*, *Göttingában*, 's másutt sem itélték ezen képet méltatlannak a' figyelmetességre, a' munkára nézve-is ugyan; de főképpen, az általa ábrázoltatott nagy Hazánkfiára nézve, kinek érdemei mindenutt tudva vagynak, 's betsültet-

tetnek *). — Már, csak azt említjük, hogy egy Olasz Gróf (Marcheſe) négyet vitt el magával *Turinba*, és azt mondotta, hogy kettővel a' *Szardiniai* Királynak fog kedveskedni. —

Komárom.

Nem régiben két Anglus Utazók mentek itt keresztül. Éppen akkor késérvén őket által a' piatzon, mikor mind a' Catholicusok, mind a' Proteſtansok a' Templomokból jöttek, közel ötvenig való nyestes, 's nyusztos mentéjű Urakat, 's kereskedőket látván eggyütt, egéſzen el-bámúltak rájok, 's azt

*) Német Országban, eggy igen kellemetes Irásban ez az ítélet felöle: „Die Ungarn haben, erfreuet über Wahl des Feldmarſchalls *Hadik* zum Heerführer, das Bildniſs dieſes ehrwürdigen Helden ſtechen laſſen, welches den groſsen Mann vollkommen darſtellt, und von den Ungarn nur an ihre Freunde vertheilt wird. Dieſer Stich iſt ein wahres Meiſterſtück.“ — A' Magyarok, abbéli örömökben, hogy *Hadik* fő Vezér a' Sereg Kormányozójává választatott, ki-mettzették ezen tiſzteletre méltó Hérosnak a' Képét, a' melly azt a' nagy Embert tökélletesſen ábrázolja, és a' mellyet tsupán Barátjaiknak oſztogatnak el a' Magyarok. Ez a' Mettzés eggy valóſágos Remek.

's azt kérdezték, hogy talám azok, mind Huſzár Offitzérek, a' kik már a' ſzolgálatot le-tették. Mellyre mikor mondottam vólna, hogy ezek Komáromi Nemes Emberek, és hogy ez a' Magyarok' rendes öltözetek: „Mindenkor hallottuk, hogy igen Martziális Nemzet ez a' Magyarſág. Meg-mutatja ezt öltözetével is, hogy még a' kik nem rendes Katonák, azok-is illyen Huſzár módra öltöznek.“ — Kár, hogy ſokan mind nyelveknek, mind ruhájoknak változtatásával önként törlik el Nemzeti Karaktereket. — Mennyire el-ſatnyúltak már-is azok, a' kik mind a' kettőt fel-tserélték! — Ha Vitéz Eleik fel-támadnának, el-ſzégyenlenék magokat. — Ama bölts Miniſter H. KAUNITZ némelly főbb Nemeseinket maga meg-ſzóllította azért, hogy Nemzeti Köntösöket nem viselik, holott az Anglus nép után, úgymond, eggy ſem érdemli meg jobban, mint a' Magyarság, hogy *Magyarnak* nevezteſſék.

Ezt irják a' *Mindenes Gyűjteménynek* nagy érdemű T. T. Szerzői, Sz. Andr. Hav. 4-dik napján, költ X. Levelekben.

Ha a' *Komáromban* meg-fordúlt két Anglus Utazók Okt. 26-dika estvéjére *Nagyváradra* vetődhettek, 's az ott akkor tartatott nagy Bálban meg-jelenhettek vólna:

ott-

ott-is gyönyörködtethették vólna magokat, a' szép Magyar öltözetek szemlelésével, a' mellyben feles számú oda való, 's külföldi Urak jelen vóltak *); 's mind Magyaroſſan öltözve. Még a' Német Tiſztekre-is Magyar Mentéket húztak. — Örömmel tapaſztalhatták vólna a' mellett, a' Magyaroknak, az Anglus Nemzethez való hajlandóságát: mivel Anglus tántzot-is jártak, a' Magyaron és Lengyelen kivül. Egyebet nem-is. — Nem vólt ezen Magyaros Bálban hire-is a' Bakkerájnak, Mandelmilchnek, 's a' t. Hanem vóltak bezzeg jó magyar Sütemények, vóltak ürmös és másféle derék Borok, vólt Szilvapálinka-is. — A' Trakta-is alkalmasint meg-eggyezett vólna az Anglusok terméſzetével.

Auſtriai Belgiom.

Tele vagynak a' *Brüſſzeli* Tömlötzök el-fogott Pártosokkal. Ama hires Lengé, *Linguet* is vason van, és alig ha bé nem telik rajta a' *Voltér* Profetziája **). Közelébb el-fogatott

*) Mivel azon a' napon tartatott a' Köz. Gyülés. — Ez úgy ment véghez, mint a' Poſoni.

**) Azt jövendölte vólt *Voltér*, *Lengéről*, hogy utollyára-is akaſztó fára kerül. — Furtsálkodni akaryán, épitette jövendölését *Lingvet*-nek a' neyén. T. i. *Lin*, lent, kendert, vagy abból ké-

tott eggy Hertzegné, és ki-vallotta, hogy ő-is a' Pártosok részéről vólt. Ez annak a' Her-

készült kötelet tesz; *Gvet* pedig, éjjeli őrzöket jelent, a' kik a' halálra ítéltetteket, a' meg-ölettetés helyére szokták Frantzia Országban késérni. — *Lengé* szuletett Frantzia. Igen ékessen szólló; de tellyességgel nem fundamentomos tudományú ember. Párisban sokáig prókátoroskodott. Idő jártával, némelly tettiért a' Basztiljba záratott. (Lásd Had. Tört. 88. Lev.) a' honnan ki-botsátatott ugyan, hanem azután az Országból kitiltatott; 1777-dikben *Londonba* ment, és ott magát azon munkája által akarta nevezetessé tenni, melly sok kötetben illyen név alatt ma-is kézben forog: *Annales politiques, civiles et litteraires, du dix huitieme Siecle Ouvrage periodique par Mr. Lingvet.* — T. i. szándékozott ő a' meg-nevezett munkájában, minden ékessen szóllását arra forditani, hogy az Anglusokat egéssz más emberekké tsinálhassa, mint eddig vóltak. De tzélját el nem érte. Mert vagy éppen nem olvasták, a' valóságon kapó Anglusok az Irásit; vagy a' kik olvasták, szánták, hogy eggy ollyan Nemzetnek akar Reformátora lenni, a' mellynek sem nyelvét, sem szokását, törvényeit 's a' t. nem tudja. — Mellyet látván, motskolódott rútúl *Lenge* az Anglusok ellen, 's ott-is hagyta Angliát bizonyos szin alatt. A' Tsászár *II. Józef* előtt, azzal akart magának kedvességet szerezni, hogy 1784-dikben mellette írt a' Hollandusok ellen, a' minthogy a' békesség után Bétsbe jövén, nagy hajlan-

dó-

Hertzeg *D' * * ** a' Felesége, a' ki Generálisi fővel jelen vólt *Belgrád* ostrománál. — — A' Hertzeg Asszony el-fogattatását így beszéllik: Már előre el vólt fogva a' Gyermekei Nevelője (Praeceptora). Ezt meg-tudván a' Hertzeg Asszony, esdeklik a' hol kellett, hogy eresszék a' Fiai Nevelőjéhez; mivel néki, úgymond, szükségesképpen kelletik azzal beszélni, a' Gyermekeire nézve. Midőn semmi módon meg-nem nyerhette vólna, a' mit kivánt a' Hertzegné: neki háborodik, 's illy szókra fakad: (Je me tue) Meg-ölöm magamat. Mellyeknek szóján lett ki-eresztésével gyanúságba ejtette magát, 's el-fogatott.

JELEN-

---

dósággal-is fogadtatott, mint H *Kaunitz*-tól, mind magától-is ő Felségétől, a' kitől ugyan akkor különössen meg-jutalmaztatott, 's Nemességet-is kapott. — Már darab időtől fogva *Brüsszelben* mulatozott, 's közelébb ki-tudódott, hogy ő vólt a' Pártosok' eggyik eszelőjök. A' nálla találtt Levelekből az-is ki-sült, hogy az *Austriai Belgiomból*, és a' *Lüttichi* Hertzegségből (melly régen hánykodik már, mint szintén a' másik) egy Köz-Társaságot akartak fel-állitani, melly Hollandiának szövettséges Társa lehetett vólna. — *Lengé*-t, mint a' Status rabját, Titoknokjával eggyütt, az *Antwerpiai* Várba vitték *Brüsszel*-ből.

JELENTÉS.

Küldjük a' *Római, Oroſz és Török* Tsáſzárok között folyó Hadakozásnak Teátromát. Ezt, eggy érdemes Hazánkfia, *Junker* Ur mettzette, a' ki a' megigért nagy Mappát-is kéſziti. — Midön mi a' Hadi Történeteknek Irásához fogtunk, olly reményſéggel vóltunk, hogy *Europának* közönſéges nagy Mappájával még Septemberben kedveskedhetünk, az Elöfizetö Uraſágoknak. De ebbéli reményſégünk óhajtott tzélját nem érhette: minthogy emlitett *Junker* Ur, betegeskedése miá a' mettzést félbe hagyni kéntelenitetett. Másra pedig ſok okokból nem akartuk bízni a' munkát. Már újra fel-épült nyavalyájából a' Mettzö Ur, 's dolgozik erösſen; de mivel eggy olly Mappának rézén való ki-munkálása ſok idöt kiván, 's azonban újj akadály-is adhatja viſzont elö magát: tehát azt meg nem határozhatjuk, mikorra fog el-kéſzülni. — Hogy azonban az érdemes Elöfizetö Uraknak további várásokat annál inkább könnyítheſſük: küldjük az ide zártt Mappátskát, mellyet azon okból mettzettünk *Junker* Urral, hogy ez, mustra gyanánt lenne, mellyröl itéletet leheſſen néminémüképpen hozni, az általunk meg-küldendö nagy Mappára. Néminémüképpen mondjuk: mert ámbár ezen-is kellemetesek a' betük; a' folyó vizek pedig, 's kivált a' Tengerek, nagy ſzorgalmatoſsággal vagynak ki-mettzve: de mégis ez tsak árnyéka ſem lehet amannak, mivel rövid idö alatt-is kéſzült. De hiſſzük, hogy nem tsak úgy fog ezen Mappátska kedvesſéget találni, mint Mustra; hanem úgy-is, mint nagy ſegitöje a' képzelödésnek. Mert, ha nem lehetett-is mind azon helyeket eggyül eggyig beléje iktatni, mellyekröl emlékezet vólt,

vagy

vagy leſſz, midön a' mieinknek, 's az Oroſzoknak a' Törökökkel való tsatázások elö adattak, vagy még ezután elö adódnak: ugyan tsak fel vagynak reá minden Orſzágok 's Tartományok téve, mellyekben a' hármas háború foly; sőt még azoknak nevezeteſſebb helyeik-is, mellyeknek ſzemléléséből, hozzá vethet az eggyügyübb Olvasó-is, hol formán eshetett ez, vagy amaz verekedés, vagy történhetett valamelly, figyelmetesſéget érdemlö dolog; annyival inkább, midön azt olvashatja ezután Irásunkban, hogy ehez, vagy ama' helyhez, (melly elö fordúl a' Mappán) illyen, vagy amollyan meſſziſégre, 's a' t.

A' Formája meg-engedte a' Mappátskának, hogy ollyan Orſzágok 's Tartományok-is jöheſſenek belé, a' mellyek, ſzoros értelemben vévén ezen nevezetet: *Hadakozás Teátroma*, belé nem jöhettek vólna. De úgy itéljük, annál jobb, mennél több van benne. — A' föld, mellyet éſzaktól fogva délig ábrázol, mintegy 180 mértföldet teſz; a' pedig, mellyet napkelettöl fogva, napnyúgotig foglal magában, ſzaporább 400 mértföldnél-is. Az ollyan Orſzágokat 's Tartományokat, mellyek eggy Uralkodó alatt vagynak, eggy ſzinű festékkel kenettünk bé. Mivel pedig, az újjabb íz ſzerént, tsak a' határokat ſzokták ki-ſzinelni: tehát mi-is, a' Mappátskáknak eggy réſzére nézve, ahoz alkalmaztattuk magunkat. — A' Török határok elö adásában nem lehetett változást tenni; mert azt, tsak a' Békeſség fogja meg-válaſztani, hogy', 's mint leſſz az el-foglaltt Tartományoknak állapotjok? Ki kezére fognak bírni?

A' *Teátrom* nevezet helyett, tehettük vólna: *Nézö Hely*. De talám, nem hibáztunk azzal-is, hogy amazt tettük. úgy-is, mind a' *Deákok*, mind a' *Frantziák*, mind a' *Németek* élnek vele, abban az ér-

értelemben, a' mellyben mi vettük; azzal a' külömbséggel, hogy mindeniköjök a' maga nyelve tulajdonsága szerént szokta el-bérmálni. — Mi-is meg-magyarosítottuk. —

Sajnáljuk, hogy az öszve hajtogatás miá, nagyon rontsolódva vehetik ezen ide zárt Mappátskát 's vehették az eddig küldött más Rajzolatokat-is, az érdemes Előfizető Urak: de ki lehet szépen egyengetni, tsak éppen méltóztassanak, a' Mappának, vagy más Rajzolatoknak fejér feleket, a' hajtásoknál, vizes Spongyiával, vagy ruhátskával meg-nedvesiteni, azután, két árkus tiszta papiros, vagy keszkenő közzé tenni, 's meg-nyomtatni.

Itt Bétsben, most jött ki *Gerold* Urnál a' Sajtó alól, ezen Könyv: *Ungarische Grammatik, woraus der Ungar die Deutsche, und der Deutsche die Ungarische Sprache in Kürze erlernen kann.* Ezén munka eddig-is esméretes lehetett nevéről, mivel már ez előtt Világ eleibe botsátódott, *Farkas* Ur neve alatt, eggy illyen felűl irású Könyv. A' Szótár, Beszélgetések, Levelek, Szép Történetek, 's a' t. az újjonnan nyomtatott Könyvben-is azok; a' mellyeket *Farkas* Úr szedett vólt öszve: hanem mind az, valami tulajdonképpen eggy Nyelv tanitó Könyvnek a' Tárgya, más Hazafi munkája. Németeknek vagyon kiváltképpen készitve, hogy belőlle a' Magyar Nyelvet meg-tanúlhassák: de Magyar-is haszнálhatja, a' Német nyelvre nézve. A' Könyvnek az árra 1 for. 40 kr. — *Pesten* lehet kapni *Strohmayr* és *Weigand* Uraknál.

Költ *Bétsben*, Nov. 13-dik napján.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 17-dik Napján.

13.

Szervia.

Még Okt. 25-dikén költ *Losnitzából* *) az itt midjárt következő Levél: kivántuk azt mindazáltal Irásunkba bé-iktatni; mivel olly dolgokat foglal magában, mellyek az utóbbi 's értésünkre csak éppen most esett *Szerviai* történeteknek éppen eleikbe valók.

„ Másod nappal a' *Belgrád* meg-vétele után, *Szabáts* felé küldödött *Belgrád* alól, a' maga Batalionjával, és Stuttzosaival *Davidovits* Oberster Úr. *Szabátsba* érvén, Huszárokat-is vett magához, és egynehány tábori ágyúkat, 's ekként meg-indúlt elő felé, (a' mint eleibe vólt szabva) és olly sze-

*) *Losnitza* 4 mértföldnyire vagyon *Zvornik*-tól.

ſzerentsés vólt, hogy 10 német mértföldnyi földet *Zvornik* felé el-foglalt, mellyen három nevezetes Városok-is feküſznek, úgymint: *Lesnitza*, *Libnitza* és *Losnitza*, mellyek közzűl az utolsóban 800 ház vagyon. Ennél mind a' három helybéli fegyver fogható férjfiak öſzve vóltak ſeregelve, 's ott vólt a' *Zvorniki* Basa-is, 3 Kapitányokkal, és ſok Agákkal eggyütt. Mivel az Oberſter Úr, nem tudta az ellenſég erejét; tehát előre küldötte a' Huſzárokat visgálóba, kiket maga-is követett. Olly hatalmasnak találta az ellenſéget, hogy kéntelenittetett Lovaſſaival magát a' Gyalogſághoz viſſza vonni, és az alatt olly veſzedelemben vólt, hogy egy reá esmert Török Kapitánynak a' Lándsája kétſzer járt a' feje körűl, hanem azt még-is mind a' kétſzer félre tsapta kardjával. Mihellyt a' Gyalogſághoz ért: azonnal rendelést tett, hogy az ellenſéget bátor ſzivvel támadják meg, melly meg-is lett olly ſzerentsés ki-menetellel, hogy az ütközet helyén 50 hóltt Törökök maradtak, kiket a' többek el nem hurtzolhattak. Egy Kapitány és két Aga-is vólt a' hóltak között. Azon nap, úgymint Okt. 22-dike éjtſzakáján, mind el ſzaladt onnan a' Törökſég nyakra főre, *Zvornik* felé, és az Obéſter *Losnitzában* maradott. Két nappal azután, ſegittségére jött Generál *Csernel*.

A'

A' *Szabátsból* és *Szerimből* érkezett közelebbi Tudósitások szerént, ki-verték a' miéink Okt. 28-dikán, az egéſſz *Belgrádi* Diſtriktusból a' Törökſéget, és által kergették a' *Drina* vizén. — A' dolog így ment véghez: *Lipnitzánál*, melly hely *Losnitza* és *Lesnitza* között fekſzik, 3 külön külön réſzre oſzlott Seregünk. *Davidovits* Ob. Úr, a' jobb ſzárnyán vólt a' Seregnek, és tüzeſſen meg-támadta a' Törököket. De eggy fót Törökſég ki-rohanván a' lesből, az Ob. népét hátúlról meg-lepte, olly vélekedésben lévén, hogy az az egéſſz Tsáſzári Sereg fogott lenni. A' Kereſztények, és a' Törökök egymáſsal öſzve elegyedtek, 's vagdalkoztak: de tsak kevés ideig tartó vólt a' Törökök öröme, mert a' máſodik Oſztálya népünknek sie téggel ott termett, a' Törököket majd egéſſzen be-keritette, 's tsak hamar meg-futamtatta, 30 hóltjaikat hagyatván velek a' tsata piatzon. A' ſzaladás közben még több hóltjait-is húllatta el az ellenſég. — A' miéink prédára-is kaptak: mert nem ért reá holmijét el-takaritani az ellenſég. — Öt emberünk eſett el ezen tsatában, és 40 en kaptak ſebet, kik közzül ketten még az útban meg-hóltak, midőn *Szabátsra* ſzállitották őket: azután pedig többen-is. — *Davidovits* Oberſter Úrnak kevésbe maradt

meg ez úttal-is az élete. Mert, a' mint az ellenség üzése alkalmatosságával, nagyon külön szakadt vólna a' seregtől: eggy *Vidaits* nevü Török Kapitány hátúlról került neki, 's reá esmervén, kiabálta erőssen: *Davidovits* (pridajse) add meg magad! Már szintén el is érte a' Lándsajával, a' midőn meg-sejtvén a' dolgot eggy Stuttzosunk, a' Kapitányt lováról le lötte. A' Kapitánnyal vólt még egy Török: ez azonnal neki ugrat a' Stuttzosnak, 's el-üti a' fejét. De ismét más Stuttzosunk neki is végire járt. Ez alatt az Oberster Úr, több Vitézeinkel magát egybe kaptsolhatta. — Már miólta a' miéink egésszen el-foglaltak mindent a' *Drina* vizéig, nem mernek a' Törökök *Zvorniktól Ratska* felé hajókon járni. — *Zvorniknak* ostromából nehezen lehet az idén valami."

Horváth Országból.

Vojnitsból irja eggy érdemes Vitéz Úr: „Mi Nov. 4-dikétől fogva itt vagyunk. Igen rossz hellyen állunk, 's az-is szaporitja bajunkat, hogy az essö szüntelen esik. Ha soká itt kell maradnunk: katonáinknak nagy része, Ispotályra szorúl. — Tizenöt ezer Török által jött vólt a' *Korána* vizén, és *Rakovitzánál* (*Szluinon* túl; de nem igen messze) meg-telepedett: hanem ismét vissza ment, 's Tábort ütött *Bihátson* felül, *Izatsits*, és *Pasinaloka* között."

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Béts.

Ö Felſégén, mind ez ideig rajta van a' köhögés. Egyébaránt friſſen van. Az előtt jobbára katona ruhát viſelt: moſt darab időről fogva polgári ruhában láttatja magát, mind a' kotsizás alkalmatosſágával, mellyet gyakran teſz, mind pedig a' Teátromban, mellyben majd mindennap meg-jelen. Jelen vólt az el-múlt Szombaton-is, az az Nov. 14-dik napján, és maga-is könyvezett, az egéſſz Teátrom béli ſokasággal eggyütt. — Játtzottak t. i. eggy igen ki-dolgozott elegyes ſzomorú és víg Játékot, mellynek ezt a' nevet adta a' Szerzője: *Menſchenhaſs und Reue*, az az: *Ember' gyűlölés, és Bánat.* — A' Bánatnak ſzintén élő képét (Originálját) lehet látni eggy iffjú Bárónéban, a' ki azon epekedik, hogy Férjét el-hagyta, és házasſág' törésbe eſett. Olly ſzók vagynak ſzájába adva, mellyekkel ſzivének gyötrelmeit kimagyarázhaſſa, hogy azoknak hallására nem emberi ſziv vólna, a' melly meg nem lágyúlna. A' töredelmeskedő Bárónét jádzatta az iffjú *Stephani* Feleſége; az ember' gyűlölő Bárót pedig *Lang.* — A' tréfás *Veidmann* hellyel hellyel ſok katzajt ok ozott. —

Teg-

Tegnap újjra jádzadták az emlitett Darabot. Kár, hogy, avagy tsak az illyen remek munka *) közönségessé nem tétetödik. De az újj rendelések szerént, eggy Játékot sem nyomtatnak úgy ki, mint az előtt.

Egynehány napoktól fogva, itten múlat, amaz egéssz Europában esmeretes *Jónes Pál*, ki az éjszaki Amerikában öszve szövetkezett 13 Tartományoknak, 1779-ben, Tengeri Vezérjek vólt, 's az Anglusoknak annyi kárt okozott. Mellyre nézve, felette nagy jutalmat tett fel annak Anglia, a' ki *Jónest* kézre kerítheti. — De vigyázott magára. — A' moſtani Török háborúnak alkalmatosságával, az Oroſz Tsáſzárné, máſodik Tengeri Vezérevé tette. — *Bétsből*, Olaſz Orſzágba megy, honnan a' Görög Orſzág, és kiſſebb Ásia közt lévő Tengerre indúl hajókkal, a' Törökök ellen.

Pest.

Meg-tertzik. hogy *Pest* nem meſſze van *Budához*. A' közel való példák hatharoſſan indítanak. Ha *Buda* 1000 tseber borral mutatta, LAUDON' győzedelmes Serege erántt való hajlandóságát: *Pest* Városa, ugyan azon

*) A' mint értésünkre esett, ennek Szerzője *Kotzebue* Ur, a' ki az Oroſz Birodalomnak *Riga* nevű Városában némelly Urfiak' Nevelője.

azon diadalmas nép számára ezer hordó káposztát készitett, a' mellyet rövid időn le-is fog szállíttatni; hanem hogy az annál zsírosabb legyen: szalonnát-is szándékozik vele küldeni, és olly fáradhatatlanok a' jó tételben *Pest* Városa jó szivű Polgári, hogy már egynehány száz le-küldeni való szalonna is van készen. — Mi ha nem adhatunk egyebet: ajánljuk azon szives kiválágunkat, hogy költsék békével, 's kedvekre Vitézeink, mind a' *Budai*, mind a' *Pesti* Polgárság' példás adományát. —

Auſtriai Belgyiom.

A' midőn II. JÓSEF, a' Kereszténység ellenségén győzedelmeskedik, Europának napkeleti részein: ugyan akkor kénteleníttetik kardot vonni a' maga tulajdon Jobbágyai ellen napnyúgoton. — Két esztendejénél több már, a' miólta a' Belgák nyúgharatlankodnak: két izben kevés hijján is múlt el, hogy ki nem ütötte magát a' háborúságn[ak] tüze; de eddig csak reá meheteti még a' kormányozó Szék, hogy a' veszélynek eleit vette. Hanem már most nem valának sem a' szép szó, sem a' fenyegetés, sem az erő mind eggyütt-is elégségesek, a' gonosznak el-háritására. Ezerekre nevekedett a' fegyvert fogott Pártosoknak száma, hadat inditottak törvényes Urok ellen; nem vólt hát

el-

ellenek-is egyéb eſzköz a' hadnál. Az illyen állapotban nem tsak győzettetni bajos; hanem győzni-is. — Mind a' kettő megesett már. — *Lilló* Várát el-vették vólt a' Pártosok, a' mint már jelentettük: de moſt ismét úgy irják, hogy az tőlök viſſza vevődött, és közzülök 28-an azon a' hellyen fel is akaſztattak, 150-en pedig rabſágra vitettek. *Tornhoutban* ſzerentsétlenek vóltak katonáink, mert 90-en fellyűl veſztettek; de a' lakosok közzűl-is ſokan meg-ölettek. — *Hoogſtraten*-nél 800 Pártosok estek el, és ismét *Bredához* nem meſſze három ſzázan akaſztattak fel. A' Tudósitások ſzerént t. i. az Ő Felſége hivei hóhérokat, és köteleket hordanak magokkal; a' mely nem lehetetlen, mivel Ő Felſégének, Okt. 19-dik napján ki-adott Rendelései között a' vagyon, hogy minden Törvény ſzolgáltatás nélkül, ki kell mind azokat végezni, valakiket tsak a' fel-fegyverkezett Pártosok közzűl el lehet fogni.

Az *Auſtriai Belgyiomi* fő komendirozó Generális Gróf *D' Alton*, Okt. 26-dikán, jelentést adott ki, mellyet mindenfelé megis hirdettetett, hogy ámbár iſſzonyodik a' vér-ontástól, 's azoknak meg-rontásától, a' kik ártatlan létekre, a' vétkesek között találnának lenni: mindazáltal nem lehet másképpen, hanem hogy mind azon falukat fel

fogja gyújtatni, a' mellyek a' párt ütők záſzlóját *) ki-függeſztik, vagy a' hol az Ő Felſége ſeregeinek fegyverrel ſzándékoznak a' lakosok ellent állani. Kéttség kivűl ezt a' kedvetlen eſzközt-is elő kellett már gyakor izben venni. — Azonban tsak nem nyúgoſznak a' Pártosok. *Bredában* vagynak a' Fejeik, 's onnan küldözik a' rendeléseket, hogy ſenki ſe engedelmeskedjen a' Tsáſzárnak, és a' ki ott hagyhatja Belgyiomot, hagyja ott. A' *Mechleni* Érsek-is, Cardinál *Frankenberg*, oda ment, az *Antverpiai* Püspökkel eggyütt. Hogy az emlitett Érsek *Brüſſzelből* meg ſzökött, éppen akkor vették éſzre, a' midőn hire jött, hogy a' Pártosok *Bréda* felől bé-ütöttek *Brabantziába*. — Gróf *Trautmannsdorf* (a' ki fő Miniſtere Ő Felſégének Belgiomban) oda küldött ezentúl Okt. 28-dikán eggy Irást, az Érseknek Brüſſzelben maradt embereihez, kik tartoztak azt az Érsek' kezéhez ſzolgáltatni. Az Irásban a' vólt hathatoſſan ki-téve, hogy az Er-

*) A' pártos Seregnek igen gazdagon kéſzűlt drága Záſzlója vagyon, mellynek eggyik óldalára eggy arany Oroſzlán; a' másikra pedig Antverpiának tzimere vagyon ezüsttel ki-formálva. Eggy hires Prókátornak *Van der Noot* nak tanáttsából, ezen Sz. Irás béli hely-is fel van a' Záſzlóra varva: *Propter injuſtitias Regna transferuntur.*

Érsek neve, a' Sz. István' nagy Kereſztes Rendjének, és a' Ts. 's K. Titkos Tanátsosoknak Laistromából ki-töröltetett: parantsollya a' meg-nevezett Gróf, Ő Felsége nevében, hogy az Érsek, a' nagy Kereſztet; valamint azon végezést-is, melly által Ő Felségének titkos Tanátsosáúl fel-vetetett, küldje vissza; többé magát Ő Felsége titkos Tanátsosſának ne nevezze, sem a' Királyi Rend jelét ne viſelje; mivel ezen tiſztesſégre magát méltatlanná tette, úgymint a' ki nyilván meg-mutatta, a' maga viſelése által, hogy eggy, az első Fejei közzül a' párt-ütésnek.

Német Orſzág.

Trevir. Ezen fő Városában a' *Treviri* (Trier) Érsekſégnek, nagy zúdúlás vólt Okt. 23-dik napján. A' Polgárſág dob ſzóval rá ment a' Tanáts Házra, azt környúl vette, 's majd egéſſz estvéli 8 óráig nem tágította, míg t. i. a' Tanáts, és az Ersektől oda küldött Commiſſáriusok mind azt jóvá nem hagyták, a' mit a' nép kivánt.

Lüttich. Talpon állanak a' *Pruſſziai* Királynak 10 Batalionjai; a' *Palatinátusi* Hertzegnek 2000; és a' *Münſteri* Püspöknek *)

1000

*) Ez, most *Maximilián*, az ő Felsége *II. Jósef* testvér öttse, a' ki egyſzersmind *Colóniai* Érsek, 's válaſztó Hertzeg.

1000 fegyveres emberei. Még másunnan valók-is tsatolják hozzájok magokat. Mind ezek arra a' végre vagynak ki-rendelve, hogy ha a' *Lüttichi* Hertzegség tovább-is tsak füle mellett akarja el-botsátani az eránttа lett, 's egynehány izben tudtára-is adott felsőbb végezéseket: tehát fegyverrel fogják kénszerítteni, az újjitásoknak félbe szakaszтására, 's a' hajdani állapotjával való meg-elégedésre. — Mindenütt meg-hirdetődött, a' *Veſtfáliai* és *Alsó Rajnai* kerületben, hogy ki ki letegyen a' háborús gondolatokról, és kövesse a' tsendeſséget.

Vajmár. A' *Vajmári* Hertzeg, megengedte a' maga Hertzegségében, hogy ezután, minden előre való közönséges megvisgáltatás nélkül, leheſſen mindent — — — nyomtatni. — Ezt könnyű lett vólna előre meg-jövendölni, mert *Vieland*, a' Hertzeg Tanátsosſa. Ö pedig, még az el-múlt esztendőben igyekezett a' Világ előtt megmutogatni, hogy szükségtelen akármelly Státusban-is, a' ki-nyomtatándó munkák' visgálása (Cenſura). *Vieland*, azon épiti főképpen állitását: hogy a' Törvény Könyvekben úgy-is fel vagynak téve a' büntetések azok ellen, a' kik szóval, vagy tselekedettel vétenek. Ha valaki tehát irásával ejti-is magát olly bűnbe, a' melly meg van tiltva: már reá-is

ki

ki van mondva a' Törvény Könyvekben a' Szententzia, 's a' t. — Ez igaz. De az-is igaz marad, hogy jobb a' gonoſznak mindenkor, a' mint lehet, eleit venni, mint azt akkor akarni meg-gátolni, midőn el kezdett hatalmazni. Jobb, hogy ne-is láſſanak a' veſzedelmes következéseket ſzülő Könyvek világoſságot. — Azt nem lehet tagadni, hogy *Angliában* ſok haſzna van, a' minden tartalék nélkül való irásbéli ſzabadſágnak: mert ſenki nem bátorſágos, a' Nagyok közzül-is, hogy ha ma valamit forral, más nap fel ne legyen ſzándéka a' Világ előtt fedezve. E' pedig ſzükſéges, az ott lévő Igazgatás módjára nézve. — Nállunk-is ſokat ſzabad már moſt írni: de, még ſem mindent.

Berlin.

Nandorfejérvára meg-vétele örömét, még a' Pruſſziai Udvar-is lakta; és maga a' Király ivott a' LAUDON egéſzſégeért, kiről a' többek között így emlékezett: „Tsak elvárom, mit követ még el az az öſz Vezér!“

Braſzló. A' *Braſzlói* Commendans, Öttse a' győzedelmes fő Vezér H. COBURGnak. Hogy tehát Hertzegi Házoknak ezen diſzes Tagját, ő is méltóképpen meg-tiſztelheſſe, és a' *Martinestjei* győzedelmet *Braſzlóban*, 's annak környékén annál nevezeteſebbé teheſſe: annak meg-hallásával, ki-állította a' maga Regementjét, és háromſzori

Salvét adatott. Magát az Igazgató *Saxen-Coburgi* Hertzeget arra birták diadalmas fő Vezér Attyafiának vitéz érdemei, hogy rendelést tett, melly szerént a' fő Vezér ezután minden esztendőnként 3000 forinttal többet fog a' Hertzegi Háztól kapni, mint eddig kapott vólt.

Anglia.

A' Király, előbbeni veszedelmes nyavalyája után, igen jó egészséggel bir. Azt jegyzik meg felőlle, hogy miólta fel-épült, tellyességgel nem gyönyörködik az Udvari Tzeremoniákban. Most-is el-halasztotta azon pompát, melly esztendőnként szokott tartatni, az Uralkodáshoz lett hozzá fogásának emlékezetére. Ugyan csak Okt. 28-dikára, *Vindsóri* Várából, a' *Londoni St. James* *) nevezetű Palotájába jött, holott feles számú fő Rendek meg-jelentek, tiszteletére. — Ezek között vólt az *Aureliánumi* Hertzeg-is, a' ki bizonyos idő múlttával a' Királyi belső szobába vezettetett, holott eggy óránál tovább beszélgetett a' Királyal. Ezentúl Status gyülése tartatott. — Az Anglus Udvar nagyon

*) *St. James*-nek, vagy Sz. Jakabnak azért nevezteték az Angliai Király *Londoni* Palotája, (melly eggy régi formátlan épület), mivel a' helyén régenten eggy Ispotály vólt, a' melly *Sz. Jakabnak*, (*Angl. James*) vólt szentelve.

gyon szivére vette (úgy irják) a' Frantzia Országi dolgok folyamatját, 's naponként kivánja magát arról vóltaképpen tudósíttatni, és úgy láttzik, hogy az eránt *Calonné* Frantzia Országnak hajdani Miniſtere gyakran meg-kérdődik.

Melly nagy vigyázás legyen Angliában, a' drágaságnak el-távoztatására: meg-tettzik közelébb onnan, hogy a' minapában *Northumberlandia* Tartománnyának *Newcaſtle* *) nevü Városabéliek, eggyet értvén a' Hajósokkal, nagyon fel-tsapták a' tüzelni való kő árrát: melly, ha abba maradt vólna, az Iſten hidege-is meg-vette vólna a' *Londoni*, és másuvá való szegénységet. De alig lett e' hirével az Ország fő Tanátsának, leg-ottan tudtokra adta a' *Newcaſtle*-bélieknek, hogy ha szép szerivel le nem akarják szállítani a' kő-szén árrát, majd másképpen leſz a' dolog.

A' napokban ez a' nevettséges dolog történt egynehány Anglus Gavallérok között.

A'

*) Itt laknak feles számmal, a' kik az úgy nevezetett kő-szenet (Steinkohl) ásatják, és azt *Londonba*, 's másuvá szokták minden esztendőben temérdek hajókon szállíttatni.

A' kő-szénnek éppen ollyan a' szine, mint a' fa-szénnek, és majd ollyan nehéz, mint a' kő. Jól ég, de alkalmasint büdös. *Tseh Országban*-is ásnak illyet; nem különben imitt amott *Saxoniában*, és *Veſtfáliában*.

A' mint a' *Valliai* Hertzegnek újjonnan épült szép Palotáját (*Carlotenhouse*) nézdegélik: azt találja eggyik mondani, hogy a' szobák néki nagyon alatsonoknak tettzenek. A' többi el-bámúl a' szaván; de ö tsak meg-marad állitásában, és azt igéri, hogy ö hoz ollyan embert, a' ki fel nem állhat egyeneſſen azokban a' szobákban. Fogadnak vele a' többek ezer aranyba (*Guinees*). Ö el megy, 's hoz magával egy púpos hátú nyomorék embert, meg-állítja egy szoba közepén, 's mond amazoknak: Látjátok, tellyesitettem, a' mit igértem.

Frantzia Orszag.

Páris fel-gyújtatásának, 's benne Gróf *Mirabeau*-nak Polgármesteri fövel lett fel-akaſztatásának, semmi nyomait nem találjuk az utóbbi hiteles tudósitásokban. De találunk, más azokhoz hasonló gyáſzos eſeteket, mellyek, majd itt, majd amott történnek; és a' mellyeknek, alig lehet külömben eleit venni, ha tsak külsö Országi Fejedelmek meg nem szánnyák, a' Frantzia Udvarnak szer felett való meg-aláztatását, 's az azt követett siralmas állapotját Frantzia Országnak: és rólla nem teſznek. — Meg-is leſſz ez: úgy van a' hire.

JELENTÉS.

Irásunknak 182—83. Levelén ki-hirdettük vólt már Tiszt. P. *Hermolaus'* eggy illy homlok irás alatt: *Boldog halálra el-készitö Imádságok, és Oktatások*, közelebb ki-adott Könyvét. Ezen kivül más régibb munkáit-is lehet a' T. Atyának kapni mind itt *Béts* Városában tulajdon magánál, a' TT. PP. Kaputzinusok Klastromában, mind pedig Magyar Országon, a' másszor meg-nevezett helyeken.

A' munkák ezek: *Imádságos Könyvetske.* Posta papiroson 20; nyomtató papiroson pedig 10 kr. (Ezen Imádságos Könyv, olly kellemetes betükkel 's tisztán van nyomtatva, hogy külsö tsinosságára nézve-is, kezekbe vehetik Magyar Dámáink szintén úgy, mint a' Német vagy Frantzia könyörgéses Könyveket.)

Az Úr Jésus Kinszenvedéséről, a' 4 Evangyélistákból eggy rendbe szedetett keresztény elmélkedések. Rajzolatokkal eggyütt, 30 kr. (Ennek ki-nyomtatására 200 R. forintokat ajándékozott Cardinális és Magyar Ország' Primássa H. *Battyáni* Jósef ö Eminentziája. — Németül jött ki elöször a' Könyv, és már több el-ment belölle ezer nyomtatványnál.)

Szent István Királyról, a' Nemzeti Inneplés alkalmatosságával tartatott Prédikátzió, 7 kr.

Ezekkel eggyütt találtatnak, a' T. *Katona* István Ur, és T. P. *Bilisits* Aloysius Ur által, itt *Bétsben* Sz. István Királyról tartatott Prédikátziók-is, melyeket T. P. *Hermolaus* nyomtattatott ki. Az árra mindeniknek 8, 8 kr.

Irásunknak elöbbeni Darabjában, el van hibázva, a' T. *Hannulik* Ur Verseinek elsö sora. A' *Qualem minaci* hellyett: *Qualis minacem* kellett vala tenni.

TÓLDALÉK.

Költ Bétsben, Novembernek 20-dik Napján.

14.

A' fő Hadi Tanáts, Nov. 18-dik napján, ezen Tudósitást adta ki:

LAUDON fő Vezér, *Csernel* Generálmájorra azt bizta, hogy a' *Szabátsi* kerületből menjen bellyebb *Szerviában*, az ellenség földére, és mind azt köveſſe el az ellenség ellen, valamit tsak lehet. *Szabátsba* érvén a' Generális, el-küldötte előre *Lesnitza* felé a' *Bródi* határnokok Oberſterét *Davidovits* Urat, melléje adván a' *Bródi* és *Pétervárad*i Reg. böl 2 BatalionT, eggy Oſztály *Wurmſer* Huſzárokat, 's ágyút elegendőt. Meg mondotta néki, hogy, ha a' Törökök a' miéinknek meg-látására viſſza találják magokat vonni: tehát azon esetre, vegye őket üzőbe; ha pedig a' nem történnék: várja meg valamelly jó hellyen a' Generálist. Meg-is indúlt a' Generális, ſeregének hátra maradott

réſzével, Okt. 20-dikán, *Valjevo* mellől, és azzal a' ſzándékkal vólt, hogy Oberſter *Davidovittsal* eggyesülve, az ellenſéget *Losnitzánál* meg-támadja. Meg-értette t. i., hogy ott 5000-ig való Törökök táboroznak, *Vidaits*, *Gradatsátz*, *Tusla* 's *Prebesnik* Kapitányok, és a' *Zvorniki* Basa kormányozások alatt.

Okt. 22-dikén, *Lesnitzánál* termett Ob. *Davidovits*. Mihellyt közelgetett a' hellyhez, leg-ottan meg-ſzaladt onnan az ellenſég *Lipnitza* felé. Ezt látván az Oberſter, 's tudtára lévén az-is, hogy *Lipnitzánál* nem vólnának többen a' Törökök 300-nál: ſeregeinek eggy réſzével, a' futó ellenſég után eredett, 's azt, ſzaladása közben, a' *Wurmſer* Huſzárjaival meg-is kapkodta. Midőn *Lipnitzától* nem meſſze vólna, akkor vette eſzre, hogy koránt ſem olly kevés ſzámmal van ott az ellenſég, mint ſem gondolta; mellyre nézve, ſzükſégesnek ítélte, hogy magát, el-hagyott népéhez, viſſza vonja. Azonban, *Losnitzától* még több Törökſég érkezett, melly magát a' *Lipnitza* béliekkel eggyesítvén, olly ſebeſséggel 's tüzzel omlott Lovasaink felé, hogy ezek kéntelenittettek viadalra ſzállani; még minekelőtte a' hátra maradott nép, négy ſzeg formában elő állhatott vólna. A' Törökſég úgy neki dühödött,

hogy

hogy egéſſzen eleibe jött a' Lovaſſág ágyúinak *), és már ſzintén el-is vett vólna eggy ágyút, a' midön a' miéink-is neki tüzesedvén, úgy vágták magokat az ellenſég közibe, hogy az, nem csak az ágyúnak békét hagyott, hanem mindjárt hátrálni kezdett, végre pedig ſebes ſzaladásra vette a' dolgot. Azután *Lipnitzát*, és *Losnitzát*-is oda hagyta, és még azon nap estve, olly siettséggel takarodott által, a' *Losnitzai* által járásnál, a' *Drina* vizén, hogy ſokan abba bele-is fúltak.

Az ellenſégnek két izben lett meg-támadása alkalmatosſágával, réſzünkről két Vitéz esett el, 's 25 kapott ſebet. Az ellenſég ellenben, 102 emberét hagyta halva az ütközet hellyén, és ſokkal több ſebeſſeket vitt el magával. A' hólttak között 3 fő embereik-is találtattak a' Törököknek; 9-en fogattak el elevenen közzülök. — Négy ſzáz darab marha; és a' 3 hellyen, úgymint *Lesnitzá-*

*) A' Lovaſſág-is ſzokott hordani magával 6 fontos ágyúkat, és Haubitzákat. De nállok, 6 ló van eleibe fogva minden ágyúnak, nem úgy, mint a' Gyalogoknál. Terméſzet ſzerént azért, hogy annál ſebeſſebben leheſſen vinni, 's azon kivül, mivel az ágyú mellett forgolódó ſzeméllyek ſem mennek gyalog.

ban, *Lipnitzában* 's *Losnitzában*, 30,000 köböl kukoritza (Tengeri) buza, ros, és zab, birt diadalmas seregünk kezére, 's még azon kivül igen sok széna. — Ezentúl Gen. *Csernel*-is, sok folyó vizeken keresztül hatolván, el-jutott *Losnitzához*. — Már a' *Drina* mellyéke-is egész a' *Zvorniki* által járásig a' mienk; és *Krupanytól* fogva mind *Losnitzáig*, az egész *Jadrai* kerületből-is ki van kergetve az ellenség.

Generál *Csernel* itélete szerént, ezen szerentsés ki-menetelű próbát főképpen Ob. *Davidovits* jó rendeléseinek lehet tulajdonitani. Az Oberster Úr, meg-nevezi személly válogatás nélkül mind azokat, valakik magokat vitézségek által kiváltképpen való módon meg-külömböztették. Ezek azok: A' *Bródi* Regementből, *Gartzuli*, és *Vintzián* Kapitányok, 's *Birner* Alhadnagy; a' *Vurmser* Magyar Lovas Reg. ből Kapitány Gróf *Kollonits*; a' 3-dik Pattantyús Reg. ből Főhadnagy *Kurtzka*; a' *Péterváradi* Reg. ből, Nikola *Jurovits*, és Közlegény Simo *Nikolits*; a' Brodiból *Csakljevits* Antal, második Káplár *Vinorits* Ádám, 's Közlegény Juro *Terbits*. — Igen ditséri továbbá az ágyúkkal bánók közzül Káplár *Ringert*, nem külömben *Hauser* és *Soms* köz embereket; a' *Vurmser* Huszárjai közzül, Káplár *Balogh* Jósefer,

és

és *Molnár* János köz embert; nem külömben a' Pétervárádi Reg. ből Főhadnagy *Csorlomanitsot*, és *Knedlinger* Záſzlótartót; a' Brodiból, Gr. *Dönhof*, *Csuillovits*, *Tkaltsevits*, *Andreovits* Főhadnagyokat, *Halousiere* Alhadnagyot, *Tkaltsevits* és *Sebe* Záſzlótartókat; végre Főhadnagy *Wetzelsberget*, a' Tót Orſzági ſzabad ſereg közzűl. — Generál *Csernel*, buzgó hűségű ſzolgálatjokra nézve, név ſzerént emliti, Ob. *Oeſterreichert*, és *Vidak* Alhadnagyot a' Pétervárádi Reg. ből; és Pattantyús Májot *Schuhayt*. —

Horvát Orſzágból, F. M. L. *Valliſch*-tól érkezett jelentések: Nov. 7-dik napján, dél előtti 12-tődfél órakor, két ágyúval, *Prieboi* felé indúlt egy réſze a' *Paſzina Lukánál* (Boſzniában) táborozó ellenſégnek, és az ott lévő ſántzunkat meg-támadta; de ſoká ki nem állhatván a' miéinknek reája lett tüzelését, viſſza tért táborába. — Más nap reggel, nagyobb ſzámmal jelent már meg az ellenſég, és 7 órától fogva, estvéli 6 óráig, ſzakadatlanúl tüzelt a' ſántz felé, mind puskából, mind pedig 3 hoſſzú, réſz ſzerént golyóbisſal, réſz ſzerént kártáttsal töltött ágyúkból; és eggy 20 fontos Bombás Mozsárból. De, ez nap ſem érhette el tzéllyát; sőt, hogy estve felé, ki-tsapott a

ſántz-

ſántzból népünk, 's az ellenſég jobb ſzárnyának esett: kénteleníttetett az magát előbbeni hellyére viſſza vonni. — A' miéink közzűl 2 estek el, és 20 ſebeſedtek meg, azok között Főhadnagy *Mudrovtsits* a' *Likáni* Reg. ből. Két ágyú vonó lovat-is veſztettünk. A' Törökök közzűl 1 ember fogatott el, más veſzteségeket nem lehet bizonyoſſan meg-határozni; de azt lehet ki-hozni, a' tsata hellyén hagyott piſztolyokból, késekből, és külömb-külömbféle ruhákból, hogy annak jó formának kellett lenni. — Nov. 11, 12 és 13-dik napjain, újra próbálgattak, még pedig ſok felől, bé-ütni a' Törökök Horvát Országba: de, mivel mindenütt kéſzen várták ſeregeink, és állhatatoſſan ellent állottak nekiek: megfordúltak, 's fel-gyújtván *Bihátson* felűl vólt Táborokat, Váraikba viſſza tértek.

* * *

Éppen tegnap későn estve tevődött közönſégeſſé, *Gládovának* *), Gen. *Fábry* ál-

---

*) *Gládova*, derék eggy Vár, mellynek úgy nevezteteti Palánkája (Palánka, eggy árokkal, és palánkokkal környűl vett helyet jelent) is van. — Fekſzik a' Duna jobbik partján *Szerviában*, *Orſován* alól, ahoz nem igen meſſze. — Ennek elfoglalása után, nem lehet *Orſovának*, a' Duna jobb partján-is, ſemmi további eggyesűlése; mivel hozzá, *Gládován* fellyűl, a' ſzörnyű köſziklás hegyek ſorja miá, közeliteni nem lehet. —

által, minden lövés nélkül lett szerentsés elfoglalása. Kevéssel ez előtt, a' tavalyi nagy Vezér, *Jussuf* Basa 8—10,000-ed magával állott vólt a' meg-nevezett erősségnél. De, meg-értvén, hogy a' *Szerviai* hegyeken által szándékoznak ellene a' miéink: azonnal el-lódúlt, és tsupán 477 embert hagyott a' Vár őrizetére, 5 fő Törökökkel együtt. Ezek, arra engedelmet nyertek Gen. *Fábry*tól, hogy *Viddinbe* takarodhattak; hanem minden hadi készületjeket, 's eleségeket *Gladovában* kellett hagyni: melly állott 27 értz, és 4 vas ágyúkból; 2544 mázsa puskaporból; igen feles számú golyóbisokból; szántz tsináláshoz meg-kivántató sok holmiból; 753 mázsa lisztből; 250 mázsa Tzvibakból; 150 köböl árpából; és 1900 köböl zabból. — *Gladovával* eggyütt, az egész *Krajna* nevü vidék, birtokunkba jött: melly még nem vólt tárgya a' pusztitásnak, 's azért-is átallyában jól birja magát; 150 mező városokat, 's falukat foglal magában. — Erről másszor bővebben.

H. *Hohenlohe*, seregének eggy részével már *Krajovában* van, Oláh Országban. — Mihellyt meg-hallották jövetelét a' Törökök: leg-ottan ott hagyták *Krajovát*.

H. *Coburg*, 6 Batalionnal, és 7 Osztállyal indúlt *Bukarest* felé.

Orosz

Orosz Birodalom.

Az Orosz Tsászárnénak eggyik Tengeri Vezére a' *Nassau-Sicgeni* Hertzeg, egy nevezetes Levelet irt Sept. vége felé *Sz. Péter-városából* (St. Petersburg) *), a' *Svétziai* Királynak. Azzal eggyütt el-küldötte, azon Tudositásnak meg-tzáfolását-is, mellyet a' *Hamburgi*, 's azután más Újságok-is közönségessé tettek, azon tengeri verekedés erántt, melly történt Aug. 13-dik napján, a' Svédek és az Oroszok között. — Az emlitett Irások nyomtatásban is ki-jöttek, Frantziául *Pétervárosában*, illyen felül irás alatt:

Lettre à Sa Majeste Roi de Svede, et Refutation de la Relation, qui lui eſt attribuée, dans la Gazette de Hambourg, de la Bataille navale du 13. Aout, vieux Sty-

*) Igy neveztetik az Orosz Birodalomnak *Moscau*-n kivül való fő Városa, és a' mostani rend szerént való Tsászári lakó hely. Eggy ez a' leg-nagyobb, leg-pompásabb, és leg-nevezetesebb Városai közzül Europának. Hossza eggy jó német mértföld, ugyan annyi a' szélességei-is. Kapui, 's falai nintsenek. Némelly részei szigetekben feküsznek. Neveztetik *Péter* Apostolról, a' kinek nevét viselte a' Fundálója-is *I. Péter* Tsászár. — Épittetett ezen Századnak az elején.

Style 1789. entre la Flotte des Galéres, et la Flotte Russe, commandée par S. A. Mgr le Prince de Nassau-Siegen à St. Petersbourg 1789. — A' Hertzeg Levelét kivántuk közleni, melly így következik:

„A' midőn Felséged, hozzám botsátott Irásával *) engemet a' minapában meg-tiſztelt:

úgy

*) A' melly hozzája botsátott Irásáról emlékezik itt a' Királynak a' Hertzeg, arra, im e' következendő Történet ſzolgáltatott alkalmatosſágot. — Ezen folyó eſztendőben, Jul. 12-dik napján, *Högfors*-nál, (a' hol maga-is jelen vólt a' Király) el-fogtak eggy Oroſz Hadnagyot a' Svédek. Az emlitett Hadnaggyal nem csak ſok kegyelmét tapaſztaltatta a' Király, hanem azt Oberſtere Hertzeg *Labanov* ſzavára viſſza-is küldötte, eggy Svéd Tiſzt által. Még a' Király Adjutántja B. *Klingſporre* Levelet-is küldött H. *Labanov*-nak. (Ezen Oroſz Oberſter ſok jóval vólt az Oroſz foglyokhoz az el-múlt eſztendőben). De midőn a' Svéd Tiſzt, az Oroſz ſzélső vigyázókhoz érvén, Trombitát fúvatott vólna annak jelentésére, hogy valamit kivánna beſzéllni; tehát a' Kozákok és az Oroſz Vadáſz katonák tüzet adtak reá. — Még egyſzer meg-fúvatta a' Svéd Tiſzt a' Trombitát; de valamint elébb, úgy most-is puskából kapott feleletet: mellyre nézve kénteleníttetett a' maga rabjával eggyütt viſſza felé indúlni. — Meg-értvén a' Király ezen dolgot, parantsolja B. *Klingſporre*-nak, hogy irjon a' *Naſſaui* Hertzegnek,

úgy nyilatkoztatta vólt ki magát erânttam, hogy egy ollyan Fr. Gavallérhoz ír, a' ki minden-

---

nek, és kérje, hogy a' Király Levelét küldje-el H. *Labanov*-hoz. Ezen irás mellé, maga a' Király, eggy Levelet tett, mellyet tulajdon kezével irt, és a' mellynek e' vólt az értelme:

„ Irok, eggy ollyan Frantzia Gavallérhoz, a' ki mindenütt, a' veſzéllyek, ſzép hir, név, 's betsület után jár: hogy az, tanittsa meg az én ellenſégimet, a' had törvénnyeinek méltó tiſztelletben való tartására. Kötelesſégünk az, 's a' betsület-is úgy hozza magával, hogy azon gonoſzokat, mellyekkel egybe van a' had köttetve, enyhittsük a' mint lehet. Jobban esmerem én Hertzeg Uramat, hogy ſem mint kételkedhetném-is a' felöl, hogy valóban igyekezik annak tellyesitésén. A' midön Hertzeg Uram nékem azt igérte, hogy engem az éjſzaki réſzen meg fog látogatni, nem gondoltam, hogy annyid magával jöjjön. — De, akár mi módon jön-is a' Hertzeg: illendöképpen leſſz a' fogadása. A' had ellent nem állván, egéſſzen a' vagyok, a' kinek maga erántt meg-esmért lenni Hertzeg Uram.“

Guſtav.

A' *Naſſaui* Hertzeg, egéſſz illendöſéggel bánt a' hozzája küldetett Svéd Tiſztel, 's által vetette töle, eggy Oroſz Tiſztel, a' hozott Irásokat, mellyeket, még minekelötte válaſzolt vólna reájok, küldött Generál *Muſsin Puſchkin*-hoz, a' kinek vezérlése alatt vólt. A' meg-nevezett Gene-

denütt a' ſzép hir név 's betsület után jár. Valojában azon fogok igyekezni, Mindenek felett

---

Generális egybe feleletet kéſzitett azon Irásokra, 's azt küldötte a' Hertzeghez, meg-engedvén, hogy annak a' párját közölheti B. *Klingſporreval*. Ezen felelet ide ment ki: „ Az a' had, mellyet a' Svéd Király kezdett az Oroſzok ellen, nem eggyez meg terméſzetére nézve a' pallérozott Nemzeteknél közönſégeſſen bé-vett ſzabásokkal. Hitetlen módra esett az ahoz való fogás, és ugyan azért alig érdemli meg a' had nevezetet. Azonban, ſzükſég abban-is az emberiſéget, és igazſágot gyakorolni. Ezen virtusok valának a' Tsáſzárné minden tselekedeteinek sinór mértékei, és ha ezekkel egybe vetjük azon ſzándékot, mellyet forrált eggy másutt-is meg hitt Miniſtere a' Királynak, hogy t. i. a' *Hafniai (Coppenhagen)* kikötő hellyben lévő Oroſz hajós Oſztállyt, 's azzal eggyütt, a' lakó Városát-is eggy ollyan Királynak fel-gyújtaſſa, a' ki ezen Miniſtert, a' közönſéges hitelesſégnek ſzent óltalma alatt, magához bé-fogadta. "

(Itt tzélozás vagyon *Albedyl*-ra, ki az elmúlt télen Követje vólt a' Svéd Királynak a' Dánus Udvarnál. Hogy *Albedyl*, 's még más-is, réſzesei vóltak a' B. *Bentzelſtierna* gonoſz ſzándékának: már az, egéſſz Európa előtt, ſzintén kéttség kivül való dolog. — B. *Bentzelſtierna*, minden kéſzületeket meg-tett már, a' *Hafniai* kikötő hellyben telelő Oroſz és Dánus hajóknak fel-égetésére: a' midőn a' dolog ſzerentséſſen kitudó-

lett való kegyelmes Uram! hogy Felségednek róllam való vélekedését egéſſz életem folyamatjával meg-igazithaſſam. De ha valaki a' betsületet keresi: ſemmit el nem ſzenved az, a' mi által az ő jó ſziviſége gyanúſágba hozódik, 's nem mond az ſemmit olylyat, a' mi fundamentom nélkül való, és a' mit az egéſſz Világ előtt-is nem állithat, 's meg nem mutathat. Illy értelemben lévén, boſſzankodva kellett olvasnom a' *Hamburgi* Ujſágban egy költött Tudositást azon tsatáról, mellyben nékem ſzerentsém vólt a' Felſéged hajós ſerege ellen nyertesnek lenni.“

„Ez a' Tudositás, Mindenek felett való kegyelmes Uram! az enyimet hazugſággal lát-

---

tudódott, — 's hol keresett magának búvó helyet az emlitett bűnös? — Az *Albedyl* Udvarában, 's talált-is.)

„Ha továbbá egybe vetjük, eggy nem ellenſéges hajónak el-rablását, még pedig olly kikötő helyen lett el-rablását, melly ſem eggyik, ſem másik réſzhez nem hajlott az ellenſégeskedő felek közzül (neutral): tehát könnyü megitélni, ha vallyon adhat e' letzkét eggy ollyan ellenſég, az emberiſég 's nagy lelküſég követése erántt, a' ki azt ſem tudja, miben állyanak azon virtusok; leg-alább, ſemmit nem által, véghez vinni, a' mi eggy állyában ellenkezik-is azokkal.“

láttatik vádolni, és az igazsággal, sok pontokban, eggy átallyában ellenkezik. Én elbámúltam azon a' vakmerőségen, hogy olly tiszteletre méltó Nevet, mint a' Felségedé, eggy hibákkal, és igazságtalanságokkal telyes Irás alá mertek tenni. Én reménylem, hogy Felséged, azon, szintén úgy meg fogott illetődni, mint én, és nem tagadja meg tőlem, az annak el-nyomásában meg-mutatandó kegyelmét, hogy az igazságnak meg-adódjék a' tiszteler. Ha, Felséged találta vólna azon helytelen Tudositásnak közre botsátását jóvá hagyni, a' melly ugyan képtelennek láttzik: tehát azon, esetre szükségesképpen azt kellene hinnem, hogy Felségedet, a' hozzája tett hir adások által, gonoszúl meg-tsalták; és hogy az igazság szeretete, 's az egyenesség, melly a' Királyoknak leg-főbb virtusa, arra fogná Felségedet kéttség kivűl kénszeriteni, hogy ezen Tudósitást vissza vegye, és a' Tiszteket meg-büntesse, a' kik azt hitetlenűl tették."

„Mellé teszem ezen Levélnek, azon meg-foghatatlan Tudositásnak meg-tzáfolását, melly által, én minden hibákat el-oszlatok. Az én betsületem függ attól, a' mit mondok, és a' mit fel-hozok. Bizonyságim, az általunk el-fogattak; a' hajók, mellyek kezünkre birtak; és a' hajós sereg, mellyet én vezéreltem,

és a' melly, nem hogy roſſz környülállásokban lett vólna; hanem még a' tsata után, egéſſz 18 napokig eggyütt vólt a' Tengeren, *Louiſa* tól fogva 12 mértföldnyire fel 's alá járt, és elébb viſſza nem vonúlt, mig Sept. 12-dik napján egy ſzélvéſz neki nem jött. — Még egy réſze ezen hajós Oſztállynak moſt is a' Tengeren vagyon, és ismét kéſz a' verekedésre, tsak ellenſégre találjon."

„Meg vagyok felöle győzettetve, Mindenek felett való kegyelmes Uram! Felſéged jobban esmeri a' betsület Törvénnyeit, hogy ſem mint azt a' buzgó érzékenyſéget hellybe ne hagyná, mellyel én a' magamét óltalmazom, 's mellyet én meg-bántatottnak tartanék, ha tsak egy ſzempillantásig való kéttségeskedésnek-is helye lehetne, azon jelentés igazſága erántt, mellyet én tettem, és a' melylyet Ő Felſége a' Tsáſzárné meg-engedett, közönſégeſſen világ eleibe botsáttatni."

Éppen azon inditó okok, a' mellyek velem ezt iratták, köteleznek engemet arra, hogy én ezt közönſégeſſé tegyem; és a' válaſz, mellyet reménylek, kéttség kivűl just ád énnékem arra, hogy közönſégeſſen, és nyilván vallást tegyek arról a' mély tiſztelettől, mellyel Felſégednek tartozom, és a' mellyel vagyok

Min-

Mindenek felett való kegyelmes Uram Felségednek

Sz. Pétervárosában, 1789. Sept. 20. napján.

Leg-alázatossabb, 's leg-engedelmessebb szolgája *Nassau-Siegeni* Hertzeg.

JELENTÉS.

T. *Bethleni Hári* Péter Ur, a' M. Gróf és F. M. L. *Wartensleben* Ur ő Excel. kissebb Urfia Nevelője, két szép Magyar munkákat adott ki nem régiben itt Bétsben, mellyeket mi-is kivántunk esmeretesekké tenni a' Haza előtt. Az eggyiknek homlok irása ez: *Eggy, a' Teremtőböz fel-emelkedett elménck szabad gondolkodásai;* a' másiknak: *Erköltsi és mezei háromz Énekek.* Mind a' kettő meg fogja maga magát elegendőképpen ditsérni. — Az első vagyon ajánlva, M. R. Sz. B. Gróf Széki *Teleki* Klára Ur Asszony ő Excel. nak M. R. Sz. B. G. és F. M. L. *Wartensleben* Wilhelm Ur ő Excel. kedves Élete párjának, kinek kegyessége olly nagy vólt az Iróhoz, hogy azt, munkája ki-botsátásában 100 Tallérokkal segitette. — Tsak meg-tettzik, hogy a' *Teleki* Háznak tulajdona a' tudományok munkás szeretete. — Bártsak sok illy nemes szivű Asszonyságok 's Urasságok nagy Neveiknek, 's szép tselekedeteiknek emlitésekkel ékesithetnénk gyakran Irásunkat. Midőn ezt óhajtjuk, óhajtjuk

juk akkor Hazánk díszét, 's boldogságát. — Lehet T. *Hári* Urnak említett két munkáit találni, mind itt Bétsben, mind *Pesten* a' *Stabel* Ur boltjában. Árra az elsőnek 30; a' másiknak 10 kr.

Nemes *Füskuti* LANDERER Mihály Urnál, mind a' *Posoni*, mind a' *Kassai* Bóltjában, sok jeles Magyar Könyveket lehet találni. Közelebb, ezek jöttek nálla Világ eleibe:

Voltér Henriássa, Magyar Versekben, Frantzia nyelvből fordittatott, a' Tiszán túl lévő Reformátusok Distriktusának néhai nagy érdemű Superintendense, idősbb *Szilágyi* Sámuel Ur által, 21 árkus. (A' Fordító nagy nevének tsupa említése, minden ditséret felett való ditséret.)

A' Kereszttségnek orvosi szemekkel való megvisgálása. — (Ezen munkátskának szerzője, *Tótb* Mihály Ur, a' ki már a' *Lessz* erköltsi Tudománnyának Németből Magyar Nyelvre lett fordításával, méltó kedvességet nyert a' Haza előtt.)

Pétsről, eggy nagy Lelkű Hazafi, 30 aranyokat ajánlott közelebb, eggy, rövid időn meg-nevezendő hasznos Könyvnek Magyar Nyelven való ki-dolgozására serkentő jutalmául. — Mi, nagy meg-jutalmaztatás gyanánt tartjuk, hogy Hazánknak szentelt szives törekedésünk, alkalmatosságat szolgáltathatott, olly munkás Hazafiúi szeretetnek fel-gerjedésére; melly ha más Magyar szivekbe-is, a' mint óhajtjuk, béférkezik: bizonnyal, Napja dérűlhet még Nemzetünknek. —

T. P. *Hermolaus* munkáit, *Szombathelyen Zsóldos* István Könyvkötő Urnál lehet kapni: *Pétsett* pedig *Vaidinger* Könyvkötő Urnál. —

MÁSODIK TÓLDALÉK.

Költ Bétsben, Novembernek 24-dik Napján.

15.

Gladova el-foglalásának bővebb előadása.

Hogy LAUDON Fő Vezér, *Orsova* Várát külön szorithassa, 's maga hamarébbi feladására kénszeritheſſe: el-küldötte F. M. L. Gr. *Vartenslebent*, hogy kerestetne, vagy készittetne a' *Szerviai* hegyeken által, eggy ollyan útat, a' mellyen el lehetne menni, *Gladovának*. — Mivel, van ugyan eggy keskeny út arra felé, a' hegyek allya, és a' Duna jobbik partja között: de ezt, nem lehetett most választani; mivel éppen *Orsova* előtt megy el, egy *Fort Elisabeth* nevezetű sántzon kereſztül. — A' fő Vezér hagyásához képest, által ment az emlitett F. M. L. Úr a' Dunán, 's akadt-is *Orsován* fellyül fél mértfölddel, *Covillova* nevü falunál, eggy

régi útra, mellyen valaha jártak a' hegyeken által; és rajta vólt tellyes erejéből, hogy azt hellyre hozattathaſſa, melly meg-is lett egynehány napok alatt. — A' vólt a' fő Vezér ſzándéka, hogy mihellyt az út kéſzen leſſz: leg-ottan a' *Juſſuf* Basa ſeregéhez alkalmaztatott ſzámú népet meg-indit *Gladova* felé, *Juſſuf*-ot meg-vereti, és *Gladovát* el-veteti. De mivel *Juſſuf* meg-ſzelelt: tehát elégſégesnek itélte a' fő Vezér, 2 Bat. Gyalogſágot, és 3 Oſztálly Huſzárſágot küldeni, Generális *Fábry* kormányozása alatt, a' Vár őrizetére hagyott Törökök ellen. A' 3 Magyar Lovas Oſztállyoknak ketteje vólt a' *Vurmſer* Reg. ből, Oberſter *Nauendorf*-al; eggy az *Erdődyéből*, Oberſtlieut. *Révayval:* a' 2 gyalog Batalion pedig a' *Lattermann*-éból Ob. *Stents*-el, melly, két 12 fontos ágyúkat, és 4 haubitzákat vitt magával. — Nov. 6-dik napján takarodott által a' Dunán G. *Fábry*, a' mellé adott néppel. A' nagy eſső ſzakadás miá, két napot kellett tölteni, az ágyúknak a' hegyek kellő terejére való vontatásával. — Nov. 8-dikán, délutánra verekedhettek oda Vitézeink, a' hová még *Gladova* 2 óránnyi járó föld. Itt, meg-bújtak, 's úgy várták a' virradtát. Más nap reggel fel-kerekedtek, és *Gladovához* eggy ágyú lövetnyire megállapodtak. Innen el-küldötte Gen. *Fábry*,

a'

a' fő Vezér hagyása szerént, *Juertzik* Főhadnagyot a' Generálstabból, egy Dobossal, hogy a' Várbélieket kinálja meg a' magok szép szerént való fel-adásával. Ezek azt felelték, hogy ők magokat az *Orsova*-béliek-nél elébb fel nem adják: mellynek értésére, Gen. *Fábry* meg-izente, hogy ha magok jó szántokból által nem adják a' Várat, és a' Palánkát, vagy a' Várost: mindjárt erővel nyúl a' dologhoz. Ezen izenetre, 3 gondolkozásra való napot kértek a' Vár őrzői; de midőn ezen kívánságokat sem tellyesitette a' Generális, és újjra fenyegetődzött: tehát csak azt kívánták már, hogy engedődjönmeg nékiek a' szabad el-menetel. — A' mieink, a' *Timok* hidjáig, kisérték őket, a' honnan magokban ballagtak *Viddin* felé. Azon 5 fő Törökök, kiket *Jussuf* Seraskier *Gladovában* hagyott, ezek vóltak: *Mehmed* 3 ló farkas Basa; *Ibrahim*, 2 ló farkas Basa; *Huzeim*, Jantsár Aga; *Sulejman*, Spahi Aga; és *Halabeg*.

LAUDON fő Vezér, nem gondolván az idő alkalmatlanságával, törik szakad, kézre akarja még az idén keriteni *Orsovát*.

Nov. 21-dikén, az itt következendő hadi történeteket tette a' fő hadi Tanács közönségessé: A' rút idők nem engedték Generál

Csernel-nek, hogy az ellenség ellen újjabb próbát tegyen; mellyre nézve, azon környékről fogva, a' hol a' *Drina*, a' *Szávába* szakad, fel felé, olly formán intézte el, *Badovintze*, *Lesnitza*, *Lippnitza*, *Losnitza*, *Krupány* és *Valjevo* nevezetű hellységeken keresztül, egymás sorjában lejendő fekvését népének, hogy ennél fogva, már az egésſz *Szabátsi*, *Jádrai*, és *Zvorniki* kerület innen a' Dráván, II. JÓSEF-et esmeri ezentúl Urának.

Azt irja Gen. *Otto*, *Jagodinából*, Nov. 2-dikán, hogy a' meg-szaladt *Abdy* Basa serege után, sok törött szekereket, 's el-hagyott hadi készületeket találtak a' miéink. — Nagyobb az, hogy az *Abdy* Basa' három ló farka-is az úton hevert. Mind ezek arra mutatnak, hogy nagyon meg kellett szeppenni a' Törökségnek, a' LAUDON hirleltt jövetelétől. A' hátra hagyott 14 Török ágyúkat már által szállitották a' *Moraván*, a' mi részünkre.

A' *Michaelovits* szabad serege *Baratsinba*, és a' *Supeljek* hegyére vette magát, és Szagúldóink, egésſz *Alexingáig* el-mennek. Kapitány *Stojkovits* pedig tsak 6 órányira áll Vitézeivel eggyütt *Nissa* Városától. A' Tartománynak nagy része meg-hódolt, és a' lakosok, Gen. *Otto* jelen létében mind Ő Felsége hűségére esküdtek.

Hertzeg *Hohenlóe*, azt a' jelentést vette Ob. *Kraytól*, hogy *Krajovában*, és a' ſzomſzéd hellyſégekben, mintegy 2000 Törökök tartozkodtak vólt, kik mihellyt meg-hallották az Oberſter Úr jövetelét: azonnal ott hagyták Nov. 8-dikán hellyeiket, és réſz ſzerént a' *Setyáni* hidon túl állapodtak meg, réſz ſzerént *Krajovához* két óránnyira, egy *Isalitz* nevezetű hellybe verték magokat, hogy onnan a' miéink mozgásaikat ſzemmel tarthaſſák. *Isalitzban* nem maradt több 50 emberénél az ellenſégnek. Ezeket, az Ob. *Kray* elöl menö ſeregei leg-ottan meg-támadták, 's rövid ideig tartott ellent állások után, hellyekről el-verték; hárman el-is fogattak közzülök; 5 pedig halva maradt. — Tsak hamar azután, feles ſzámmal tódúlt viſſza az ellenſég, kivánván *Krajovát* újolag kezére keriteni; de, hogy Ob. *Kray* egéſſz ſeregét, hoſſzas négy ſzegbe állitván, musika ſzóval ellene indúlt: minden ellent állás nélkül, a' viznek túlsó réſzére vonta magát. Oberſter *Kray*, mindjárt rendelt utánna alkalmas ſzámú Lovaſságot visgálódni, melyet alig hogy éſzre vehetett a' Törökſég: már azonnal neki iramodott, 's futott ſzana ſzét *Viddin*, és *Nikopolis* felé, el-hagyván az egéſſz *Krajovai* környéket. A' *Krajovaiak* meg-húzattak minden harangokat, 's

e-

egyébaránt-is egéſſzen neki kéſzültek, hogy különös pompával fogadhaſſák Vitézeinket, 's azoknak hozzájok lett érkezésekből ſzármazott közönſéges örömöket nyilván valóvá teheſſék. Ezen meg-tiſzteltetést, a' miéink azzal váltották fel, hogy ágyúikat el-sütögettették.

A' fő hadi Tanátsnak, Nov. 22-dik napján ki-adott Tudósitása így következik:

A' midőn H. COBURG, az Oláh Orſzágba való bellyebb nyomúlás végett, az előre való rendelések' meg-tételéhez fogott vólna: meg-jelent nálla a' *Rimniki* Püspök, a' kire, Oláh Orſzágnak Fejedelme *Mavrojeny*, azt bizta vala, hogy menne el, 's beſzéllné rá H. *Coburgot*, és az Oroſz fő komendirozó Generálist H. *Potemkint*, az ellenſégeskedésnek bizonyos ideig való félbe ſzakaſztására. *Mavrojeny*-nek ſemmi felelet nem adódott; hanem ezen alkalmatosſágot arra haſználta a' Hertzeg, hogy külömbkülömbféle környülállásokról, és kiváltképpen Seregeinknek Oláh Orſzágban lehető élelmek módjáról vóltaképpen értekezett: a' minthogy Nov. 3-dikán el-is inditotta elől menő ſeregét, Oberſtlieut. B. *Kienmayer* vezérlése alatt *),

Oláh

*) G. *Karátsay* lett vólna az elől menő ſereg Kormányozója; de, a' mint ſzomorúan értettük, Hirmon-

Oláh Orſzág' fő Városa *Bukarest* felé. — Éppen Nov. 3-dikára vólt t. i. ki-tsinálva, hogy H. *Hohenlohe* ſeregei-is Erdéllyből, Oláh Orſzágba bé-rontsanak. A' H. *Coburg* előll menő ſerege, állott 500 Arnautákból; a' Tsáſzár gyalog Reg.jének 1 Batalionjából; a' *Leveneh*r könnyű Lovasainak 1 Oſztállyokból; és 1 Oſztálly *Barkó* Huſzárokból. — Meg-parantsolta a' Hertzeg B. *Kienmayer*nek, hogy mindenkor egy marsal (az az: mintegy 3 mértfölddel) meg-állapodjon a' több ſeregek előtt, hogy a' melléje adatott Szárny-Adjutánt Oberſtlieut. *Fiſcher*, a' marsnak további folyamatját el-intézheſſe, és holmi ſzükſégesképpen meg-kivántató dolgokról, a' mellyeket nem lehetett a' ſeregek után hurtzolni, rendeléseket teheſſen. Melly foglalatoſságában lehető könnyitésére nézve Oberſtl. *Fiſcher*-nek, el-küldött vele a' Hertzeg egy nálla lévő Udvari Cacellistát *Merkelius* nevezetűt, a' ki jól tudja minden zegit zugát Oláh Orſzágnak. Nov. 4-dikén, meg-indúlt maga-is a' Hertzeg, 5 Gyalog Batalionokkal, a' Carl *Toskána*, *Khevenhül-*

---

mondóúl ide Bétsbe küloetett Gróf *Szalentől* (Salins) beteg.

hüller, *Mitrovszky*, *Pellegrini*, és *Colloredo* Ventzel Regementjeikből; és 5 Magyar Lovas Osztállyokkal, mellyeknek eggyike, a' *Székelly* Reg. ből; négye pedig a' *Barkóéból* való. F. M. L. B. *Levenehr*; *Smertzing* és *Aufsesz* Generálmájorok-is eggyütt mentek a' Hertzeggel. F. M. L. B. *Splényinek* pedig azt parantsolta a' Hertzeg, hogy maradjon el, a' már elő számláltt Batalionokon, 's Osztállyokon kivül lévő részével a' seregnek *Foksánnál*, 's vigyázzon, ne hogy az ellenség, a' *Bukarest* felé nyomúlt népünknek hátúlról kerüllyön, 's azt külön szoríttsa; és ugyan azért, egynehány tsoport Vitézeket küldjön a' Hertzeg utána, a' *Rimnik* vizéig. — Az elől menő seregek, midőn éppen az utolsó marsot tették vólna Nov. 9-dikén, meg-sejtették *Synestjenél*, egynehány szaguldóit az ellenségnek, a' kik a' végre küldettek, hogy a' mezei termést be-takarittatnák: azokat embereink leg-ottan meg-támadták, és rész szerént le-apritották, rész szerént pedig el-fogták. Midőn már *Bukaresttől*, tsupán egy mértföldnyire lettek vólna: hirül hozták B. *Kienmayer* Úrnak, hogy azon 4 Basák, a' kik *Bukarestben* tartozkodtak vólt seregeikkel eggyütt, mihellyt meg-értették, Vitézeinknek arra felé való közelgetését: azonnal oda hagyták a'

Vá-

Várost, és *Giorgievo* felé vették magokat. — Hogy valami módon az ellenség szem igyet ne vegyen, 's vissza fordúlván, a' Várost fel ne prédálja; mig a' miéink késöre találnának oda érkezni: tehát *Fischer*, és *Kienmayer* Oberstlieutenántok meg-indúltak előre, az Arnauták Majorával *Dely* Basával, 's 500 Arnautákkal; eggy Osztály *Barkó* Huszárokkal, 's eggy 6 fóntos ágyúval, és siettek erőssen a' Város felé; a' több része pedig az elől menő seregnek követte őket. A' menetel közben, némelly szagúldóira bökkentek az ellenségnek, azok közzül 60-nál többet le-apritottak, 's valami 30 at el-fogtak, kik között két Aga-is vagyon, és úgy meg-vetették az ellenségnek az ijjedtjét, hogy az, eggy ágyúját-is a' Városban hagyta. — Ezentúl, minden Bojárok, Kalmárok, és Arnauták ki-jöttek a' Városból, népünk eleibe, 's a' már el-következett éjtszakának idején, el-vezették azt, az emberekkel dugva teli lévő úttzákon keresztül a' Városnak túlsó részére, holott népünk a' *Giorgievo* felé vivő úton meg-állapodott, és az elől menő seregnek hátrább maradott részét meg-várta. — Nov. 10-dikén, maga-is el-ért a' Hertzeg, a' nagy Sereggel eggyütt, *Bukarest*-

hez

hez *). A' Nemesség eleibe ment, a' Papsággal együtt, egy Templomig, melly a' Városon kivül vagyon, holott a' Hertzeg nagy pompával fogadtatott. — Gen. *Orosz*, a' ki Erdéllyből küldetett 6 Batalionnal, és 4 Osztállyal a' Hertzeg seregéhez, *Ujzintzeninél*, a' *Jalomnitza* vizéhez állittatott. — A' Hertzeg azt vallja, hogy Seregei, ez alkalmatossággal, újj próbáját adták állhatatosságoknak, 's jó indúlatjoknak, azon ditséretes készségek által, a' mellyel 7 napok alatt 27 mértföldnyi útat tettek, igen bajos menetelű, motsáros hellyeken. — Különössen magasztalja *Fischer* és *Kienmayer* Oberstlieut. okat, és azon hasznos szolgálatot, mellyet tett ez alkalmatossággal Udvari Cancellista *Merkelius*. — A' fő Vezérnek különös ajánlására, Oberstlieut. *Fischer*, Oberstersségre, és Generáladjutántságra emeltetett; Oberstlieut. *Kienmayer* pedig a' *Levenehr* könnyü Lovas Reg. jének Obersterevé 's Com-

*) Az Oroszok, 1769. Nov. 17-dik napján el-vették vólt *Bukarestet*; minekutánna hasonlóképpen meg-szaladtak elöttök, valamint most a' miéink előtt a' Törökök. De 1774-dikben, a' békesség kötése alkalmatosságával, ismét visza engedték a' Portának.

's Commendansává tétetett Ő Felſégétől. — *Vurmſer* Huſzár Kapitány *Utz* Májorſágot, és Szárny-Adjutántſágot nyert; Gróf *Salins* Főhadnagy pedig, a' *Mitrovſzky* Reg. ben, mellyben eddig-is vólt, Kapitányſágot.

Spanyol Orſzág.

Azt irták, Okt. 20-dikán *Madrit*-ból, hogy, alig ha a' Király, minden Tartományaiban el nem fogja törleni a' Vér-Törvény-Széket (Tribunalia Inquiſitionis). Ezen gondolatra, a' *Catalonia* Tartományabéliek háborgása ſzolgáltatott közelébb alkalmatosſágot a' Királynak. Azok t. i. fel-zúdúltak, 's magoktól, az emlitett Törvény Székeknek végekre jártak. Küldődött ugyan 10,000 fegyveres ember ellenek: de ezeknek fele a' néphez tsatolta magát; a' más fele, ſem akart, maga Nemzete ellen viadalra ki-kelni.

Oroſz Birodalom.

Meg-tiltotta a' Tsáſzárné, a' külső orſzági portékáknak, Tartománnyaiba való további bé-hordását.— Ez által, Birodalmában ſok pénzt meg-maraſzt, és a' munkáſságot gyarapitja: de a' *Pruſſziai* Királynak nem igen kedves dolgot tselekedett. Mert ez, annál a' tilalomnál fogva, minden eſztendőben 3,000,000 veſzt, melly kárát *Silésia* által akarta pótoltatni ezután a' Király: de

a'

a' 3 Rendek, nyilván meg-mondották, hogy ők nem tellyesithetik e' réſzben kivánságát.

Svéd Orſzág.

A' Svédek, és Oroſzok köztt való tengeri hadakozás, még Oktoberben meg-ſzünt, mert már az emlitett hónapnak 27-dikén, a' Svéd hajós ſereg, a' *Carlskronai* ki-kötő hellyben pihent; az Oroſz pedig, a' *Revál*iban. — Az újjabb tudósitások ſzerént, úſſ tengeri hadi kéſzületeket tétet a' Király.

Lengyel Orſzág.

Oktoberben eſztendeje múlt, hogy öſzve gyültek az Orſzág Rendjei, és 180 gyülésnél többet tartottak már. Azon vekengettek, 's vekengenek még most-is mind úntalan, hogy állithatnának fel 100 000 emberből álló Sereget? De nagy bajok van: mert illy ſzámos népnek tartására, a' hadi Commiſsio fel-ſzámlálása ſzerént, eſztendönként 45 milliomok kivántatnak: pedig a' polgári Kaſſába-is kellene jüttatni minden eſztendöben leg-alább-is vagy 10 milliomot. Moſt kivált, a' midön a' Követtſégeknek ſzáma meg-ſzaporodott *). Azonban, mind ez

*) Nem régiben küldötték Konſtantzinápolyba-is Követjeket. E' vólt Gróf *Potocki*, a' ki nagy pompával útazott Bétsen keresztül. Nagy indulat-

ez ideig-is többre nem vihették a' jövedelmet 33 milliomnál: és igy még 22 milliommal kellene azt nevelni. Vátig nevekedik ugyan a' ſzáma, a' ſok adónak, vagy huza vonának. De tudjuk, hogy az efféle dolog, roſſzat eleget; jót, állandót, ſoha ſem ſzűlt.

Anglia.

Hogy Anglia nagyon figyelmez, az Európai történetek' folyamatjára, onnan meg-tettzik: mivel az oda való Miniſterium, a' más Udvarok' Miniſtereivel eggyütt gyakorta tanakodik. — Nov. 4-dikén, Status gyülése tartatott a' Londoni Királyi Palotában, és azután, mindjárt Kurirok küldettek *Párisba*, és a' Hollandiai Kormányozó Hertzeg lakó Városába *Hágába*. — Más nap, ſok ideig eggyütt vóltak, az Aureliánumi Hertzeg, és *Calonne*, az Angliai fő Miniſterrel *Pitt*-el. — Azt irják, Okt. 30-dikán, *Londonból*, hogy az Aureliánumi Hertzeg meg-

---

ſattal 's bizodalommal vagynak t. i. a' Lengyelek a' fényes Portához, a' mellynek a' Követ küldésen kivűl, az-is nagy jelenſége, hogy tellyesſéggel lehetetlennek tartották, még az el-múlt hónapban-is, a' nagy Vezérnek, *Coburg* és *Suvarov* által lett meg-verettetését. — Nem örömest hiſz az ember ollyan felöl, valamelly nagy roſſzat, a' kit ſzeret, 's a' kihez bizik!

meg-vett egy házat, azt le-rontatta, és mást épittetett hellyébe.

Frantzia Ország.

Moſtanában, más forma Tudositások kezdenek ezen Orſzág állapotja felől jövögetni, mint ennekelötte. Nagy reményſég van felöle, hogy talám, a' ſzép rend, és tsendesſég, újjolag viſſza térnek, mind *Párisba*, mind a' Tartományokba, mellyek a' Királyi Házon végbe vitt méltatlanſágokon, és a' Párisi népnek mód nélkül való hatalmaskodásán igen meg-indúltak vólt. — A' Király, a' Miniſterium, a' Nemzet gyülése, 's az egéſſz Frantzia nép, nagy meg-hittſéggel, bizodalommal, 's ſzeretettel láttatnak viseltetni egymáshoz. — A' Nemzet gyülése, minden akadály nélkül viſzi a' maga dolgát; a' Király, nem hátrál annak végezéseit meg-erősiteni, 's Törvényekké tsinálni. Az emlitett végezések között igen nevezetes az, mellyet Nov. 2-dik napján hozott a' Nemzet gyülése. Tovább tartottak egy hónapnál a' vetélkedések, mig ez meg-kéſzülhetett. Ennél fogva, minden Papi jóſzágok, Nemzet jóſzágai leſznek ezentúl: mellyekből a' Papok ſizetésére, 's más ſzent végekre forditandó ſummán kivül moſt-is be fog venni a' Nemzet, eſztendönként 25—30 milliom Livrát: idövel pedig

még

még többet. Mivel minden Klaſtrombéliek fel-ſzabadittattak, esküvéſsel tett fogadásaik alól, 's újj fogadásokat tenni nem lehet. — Jól nevekedik ez által a' Nemzet Kreditje.— A' Katonaſágra nézve-is olly rendelések lettek Frantzia Orſzágban, hogy ámbár minden Katona többet fog ezentúl kapni két Szúval (Sous), még-is, ezen el-intézés után, az elsö eſztendőben 10, a' másodikban 18, a' harmadikban 20 millio Livrával fog kevesſebb ki-menni a' hadi Kaſſából, mint eddig ment vólt. — Békesſég idején, 150000 fegyveres nép fog kéſzen lenni.

Auſtriai Belgyiom.

Ő Felſége, egynehány Regementeket akart vólt bé-küldeni, a' Pártosok le-tsendesitésére: de változtatta ſzándékát; mivel *D'Alton* hadi Tármester azt irta, hogy ő, az ott hellyben lévő mintegy 20,000 fegyveres népével, úntig elégſégesnek itéli magát, a' zenebonának le-tsillapitására. — Már úgy-is meg-vetette a' pártosoknak ijjedtjeket, hogy azok vele ſzembe ſzállani többé nem méréſzlenek; annyival-is inkább, mivel a' Vezérek-is *Van der Meſch*, (a' ki ez előtt Oberſtlieutenántja vólt ő Felſégének) el-hagyta öket, 's *Lüttichbe* ſzaladt. Kéttség kivül azért, mivel a' pártosok, nem akartak a' Tiſztek ſzavaik után halgatni; azonban

lát-

látta, hogy a' Hollandiai Közönséges Társaság-is ő Felsége részére vagyon; de látta kiváltképpen, hogy a' fő Városai Belgyiomnak mind meg-maradtak a' Tsászár hűségében. Ki adott vólt ugyan *Van der Noot*, Brabantzia Tartománnya nevében, Okt. 24-dikén, egy Manifestumot, mellyben ő Felségét, a' Brabantziai Hertzegségből vakmerően ki-tette 's a' t.: de azon tsúfos Irást, maga a' Brabantziai nagy Tanáts, Okt. 31-dikén, tűzre ítélte; a' minthogy az, Nov. 3-dikán, közönséges hellyen, Hóhér által el szaggattatott, 's meg-égettetett: annak még tsak tartása, vagy másokkal való közlése-is, kemény büntetés alatt meg-tiltatott. — Közelébb, 5 milliomot hoztak Belgyiomból ő Felségének.

A' mit a' minapában irtunk, hogy a' *M. Anna* H. Asszony halála szomorúságot okozott legyen a' Bétsi fő Uraságoknak: a' bizonyos vólt. Mert már akkor minden nagy Házakat el-futott a' hire, hogy meg-hólt az a' jó H. Asszony. Azután meg-értettük, hogy még él, és éppen mai Irásunkban, szándékoztunk, azon örvendetes hirt közönségessé tenni. Hanem most, újjra kell hirdetnünk: *Mária Anna* meg-hólt. Nov. 23-dikától számlálva, 4 hétig egéllz; azontúl pedig 2 hétig, fél gyászban fog lenni az Udvar. Ez erántt tegnap adódott ki a' rendelés.

HADI
TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 27-dik Napján.

16.

Ezt irja *Belgrádból*, Nov. 18-dik napján hozzánk útasitott Levelében, eggy érdemes Tagja Társaságunknak: „Majd eggy hónapig nem tudhattuk, mit tsinál *Boſznya* határain a' *Wagenheim*, és *Barbatsi* *) Oſztállya. Ebben a' ſzempillantásban érkezik a' hir, hogy, Okt. 22-dik napján, Gróf *Kollonits* Svadronjára **), *Lippnitza* körül,

*) A' *Wurmſer* Magyar Lovas Regementjéből.

**) A' Gróf *Kollonits* Svadronja, jobbára *Kúnokból*, *Jáſzokból* és *Hajdúvárosiakból* áll. Eleinten tartott a' Gróf tőle, hogy majd kevésre mehet ő, az iffjú, és Katonákká tsak a' Had kezdetével lett Földijeivel. — De, maga ſzája vallása a' Grófnak: nem győzött eléggé tsudálkozni, midőn ſzemlélte, minemű hideg vérrel, és bátor ſzivvel hajtanak azok neki az ellenségnek. — Nem tsak a' jó

Poe-

eggy sürü erdőből, 4—500-ig való Törökség, rüzeſſen ki-omlott. A' Legénység meg kezdett rémülni az ellenségnek véletlen ſokaságától; de, alig ereſztette ki ſzáján *Kollonits*, ezen éleſztő 's buzditó ſzavait: *Megemlékezzetek Legények, hogy Vurmſer Katonái vagytok* *): már heveſſen neki nyargaltak a' dühös ellenségnek, 's közzüle 35-öt le-ſzabdalának. Ezek köztt vólt a' *Zvorniki* Kapitánynak-is a' Fia, kinek hóltt testét viſſza kérte az Attya, fegyverét pedig, melly igen ſzép, Vitéz Gróf *Kollonits* Úr meg-tartotta. — Fogtak 22 lovat-is. *Balog* Káprál, a' ki tavaly *Besánianál* eggy Basát fogott; két Törököt vágott agyon eggy ágyúnk mellett, melly vitéz tselekedete által, mind az ágyút, a'

Poetáról igaz az, hogy az ſzűletik; hanem a' jó Katonáról-is! — Azt-is maga beſzéllette a' Gróf: Látván eggy éltes Huſzár, melly derekaſſan forgatta magát az ellenſég ellen, eggy iffjú Huſzár Társa, midőn meg-tértek vólna a' viadalból, meg-fogta ennek a' kezét, 's így ſzóllott hozzá: „Ötsém! emberűl viselted magad'! Eddig még nem tartottalak Pajtásomnak; de már örömest annak fogadlak.

*) No! már ha illyenkor, nem Magyar Nyelven ſzóllitotta vólna meg Magyarjait, a' Kormányozó Tiſzt Ur: ugyan lett vólna e' annyi foganatja? —

a' Török kezére való jutástól, mind Pattantyúsainkat, a' ſzemlátomást való haláltól meg-mentette. — Ezek, hóltig háladatosſággal fogják *Balog* Káprál derék katonaságát emlegetni, 's ennek alkalmatosſágával a' *Vurmſer* Huſzárjai vitézségeket-is magaſztalni. " —

Glinából (Horvát Orſzágban) így irt, Nov. 18-dikán, azon Vitéz Úr, kinek *Vojnitsból* költ ſorait Irásunknak 500-dik Levelén közlöttük közelebb az érdemes Közönséggel. „Mi, viſſza jöttünk *Vojnitsról*, a' hová küldettünk vala a' Törökök ellen, kik 15,000-en bé akarnak vala ütni *Szluinnál*, Horvát Orſzágba: de a' mellyből, mint már jelentém, ſemmi ſem lett. — Nov. 5-dik napjáig, ſátorok alatt állottunk *Vojnitsnál*, holott, és a' mars közben, ſzűntelen vert bennünket az eſső, 's veſztegettek a' ſzeles, és hideg éjtſzakák; úgy hogy, az egéſſz terméſzet láttatott ellenünk öſzve esküdni. — A' mint értettük, egéſſz *Károlyvára* környékét el-öntötte a' viz. Szerentséje az ellenségnek, hogy oda nem jött: mert éhel halásra jutott vólna. Valóban, az idő alkalmatlansága, 's az áradások, nagy okai vóltak annak, hogy a' Törökök ſzándékjokat változtatták: jóllehet az-is felette ſokat tett

arra, hogy a' *Priboi* ſántztól, nagy veſztességekkel viſſza verettettek. — *Bisiſovitz Begh* *), el-hitette vólt a' Boſzniába gyült Albániaiakkal, 's Montenegroiakkal, hogy mihellyest meg-látják őket, a' határnál lévő Horvátok; ezek töllök azonnal meg-ſzaladnak, és oſztán annyit prédálhatnak, valamennyi ſzemeknek ſzájoknak tettzik. De, másképp találták ők a' dolgot: 's azért öſzve ſzidván Vezéreket, haza felé indúltak. — Méltán lehet ſzánni, ezen rongyos, és együgyű embereket, a' kik most, azok köztt a' ſzörnyű havasok köztt, a' tsikorgó hideg miá többnyire mind el-veſznek."

Az itt következő Levelet, irta, Nov. 12-dikén, eggy Német Lovas Reg. béli Svadronos Kapitány, *Dubitza* mellől:

„Mi, minekutánna egéſſz nyáron ſemmit ſem tettünk: Nov. első napján kezdettünk a' Táborozáshoz. Nov. 5-dikén, egy ſzárnyával a' Lovaſſágnak, *Dobretinba* mentem, a' hová az út *Sztari Novi*-n **) megy kereſztül.

Do-

---

*) Ezt, már egyſzer el-fogták vólt a' mi Katonáink: de két el-fogott Horvát Tiſztjeinkért tserébe viſſza botsáttatott.

**) *Sztari Novi*, az előtt-is miénk vólt, innen esik az *Unna* vizén, *Novi* pedig, mellyről itt vagyon em-

Dobretinig tér-földön mehet az ember; hanem innét el-kezdve, nem lehet egyebet látni a' hegyeknél, 's nagy bértzeknél. *Dobretinnál* egy ſzoros járás nyilik *Novi* felé. Azon ſzoros járásnak védelmezése végett, egy völgyben ſántzot kéſzitettek a' miéink, az *Unna* vize mellett; ahoz közel, mást hánytak fellyebb a' hegyre, és ezen fellyűl még harmadikat egy magaſſabb hegyre, 's már talám meg ſem ſzűntek vólna a' ſántz hányástól, míg a' Hóldig nem értek vólna, ha ſántzba való embereink elegen lettek vólna. *Duorba* (Novihoz nem meſſze) el-mentem Generál *Jelatsits* Úrhoz, kitől meg-értettem, hogy a' Törökök földünkről el-takarodtak *Bihács* felé, és hogy az emlitett Generál Úr, a' *Sz. Györgyi* Reg. ből 1 Batalliont, 's a' 2-dik *Bániból*-is ugyan annyit *Glinára* *) küldött. Nékem pedig, meg-mondotta, hogy *Dobretinban* tsupán egy Tzug Lovaſſágot haggyak, minthogy többnek helye ſem lett vólna; a' másikkal pedig jöjjek viſſza *Dubitza* mellé, a' honnan oda mentem vólt. — Dél után, a' végső

őri-

---

emlékezet, a' Töröké vólt, az *Unnán* túl; de, a' mint tudni való, ez-is a' mienk már most.

*) *Glina*, *Károlyvára* és *Dubitza* között esik.

őrizeten lévők fel-keresésére indúltam, hogy azon környék mivóltát, valameddig tsak lehetne, ki-tanulhatnám. Ezen alkalmatosſággal, kitsinbe múlt el, hogy az ellenség kezébe nem estem. Vólt ugyan a' végső őrizet hellyére, három gyalog Strázsánk kirendelve: de azok az úttól távól meg-búttak, hogy őket az ellenség éſzre ne veheſſe; ők pedig amazt ſzemmel tarthaſſák, és mihellyt jönni látják: azonnal hirt adhaſſanak a' több ſeregnek. Én tehát ezeket éſzre nem vévén, tovább kerestem őket, mint vóltak valósággal, 's már éppen eggy patakon akartam kereſztűl menni, a' melly el-válaſztja földünket a' Törökökétől. Szerentsémre, nagyon meg-áradt vólt a' patak, a' ſok eſsőzés miatt: és azért rajta által nem mehettem. — Nov. 6-dikán, igen nagy égi háború vólt *Novi* tájján, melly egéſſz éjtſzaka tartott. — Az a' hire, hogy a' *Gréven* Huſzárjai, és a' Stuttzosok, 5000 Törököt, *Dresnik* mellől (*Szluin* és *Bihács* között vagyon) el-vertek. — Még eddig mind meg-lehetőſſen vólt dolga a' Svadronomnak, mert tsak 20-an ſzorúltak vólt belőlle Ispotállyba, és tsak hárman hóltak el. De, Iſten tudja, hogy' 's mint leſſz moſt állapotja. — Nagyon megúnatkozott illy fergeteges időben, a' rongyos ſátorok alatt." —

Úgy

Úgy irják, hogy a' *Travniki* Basa, a' kinek fő kormányozása alatt ſzándékozott közelébb a' Törökség Boſzniából, Horváth Országba bé-rontani, nem *Szelim* többé, a' ki vólt ez előtt; hanem valami *Miralin* nevezetű. A' ſzegény *Szelim* a' *Podrasnitzai* Táborban meg-fojtatott a' Porta parantsolatjára *), azon az okon, hogy *Berbir* Várának ſegittségére nem ment. Ez, nem lehetetlen dolog: mert már másſzor-is kevésbe menekedett meg az élete, eggyikért az-

*) Eggy Basa meg-fojtatása, illyen tzeremoniával megy véghez: El-küld a' Török Tsáſzár, eggy úgy neveztetett *Capigit*, vagy *Capidſchit*, a' halálra idéztetett Basához. A' *Capigi*, kezébe adja ezen ſzerentsétlennek, a' Tsáſzári parantsolatot, mellyben a' ſententzia van meg-irva. Ez, a' mély tiſztelettel el-vett parantsolatot a' fejére teſzi, és onnan le-vévén, minekutánna el-olvasta vólna azt; így, vagy illyen formán ſzóll: *A' mint az Iſten, és a' Tsáſzár akarja.* Azután, el-veſzi a' ſelyem sinórt-is a' *Capigi* kezéből, maga rá köti a' maga nyakára, és minekutánna eggy rövid Könyörgést el-mondott vólna, meg-fogják a' Capigi ſzolgái, el-teritik a' földre, és a' sinor végeit két felől meg-fogván, a' ſzegény Basát tsak hamar meg-fojtják. Ezentúl el-vágják a' fejét testétől, és el-viſzik magokkal, hogy azt a' nagy Urnak bé-mutaſſák.

azért, hogy *Mahmudot*, a' *Skutári* Basát, meg nem győzte; másikért pedig azért, mivel már régen gyanús vólt, a' Kereſztényekhez való hajlandóságáról, mellyre, a' többek között, azzal ſzolgáltatott alkalmatosſágot, hogy Udvarában eggy ollyan ſzületett Görög Orvost tartott, a' ki itt Bétsben tétetett Doktorrá. — De, még-is csak el háritotta akkor magáról a' veſzedelmet, mert temérdek kintsel birt, 's vólt módja, a' Konſtantzinápolyi fő Rendeknek ajándék által való meg-ſzéditésekben. Azonban az-is ſokat ſegitett rajta, hogy a' Tsáſzári Házból jegyzett vólt el magának eggy Szultánnét Feleségûl. — Ha igaz a' *Szelimen* meg-történhetett ſzerentsétlenség: valóba lehet ſajnálni. Mert ő eggy meg-világosodott értelmű, 's jó gondolkozású Ur vólt. Egyéb ſok ſzép tulajdonságaihoz az-is hozzá járúlt, hogy nagyon gyönyörködött Nemzetünkben, 's a' Gavalléros Magyar öltözetben. Ennek bizonysága az, hogy addig nem nyúgodott, míg eggy Magyarra ſzert nem tett, a' kit veres róka torkos, 's paſzomántos ruhában jártatott, és pompája nevelésére, mind Konſtantzinápolyban, mind Belgrádban magával hordozott: 1786-dik eſztendőnek a' végén, ide küldötte vólt Bétsbe, egynehány Török embereivel együtt, az emlitett Magyart,

gyart, kit már akkor Udvarában nagy Tiſztjevé tett vala. — Ezek többet itt hagytak akkor *Szelim* réſzéről 20,000 forintnál, 's vittek ſzámára *Travnikba* *) eggy igen pompás kéſzületü hintót, egy 28 ezüst gombokkal fel-ékesitteteti lektikát, 7 paripát, és külömbkülömbféle drága házi ékesſégeket, 's kéſzületeket. — A' *Szelimnél* ſzolgált Hazánkfia, *Szolnokról* való a' Tiſza mellöl. *Méſzáros* nevezetü. Nevét azért tettük ki, hogy ezzel-is meg-mutaſſuk, eránta való háládatoſſágunkat, mellyre azzal kötelezett bennünket, hogy itt Bétsben létekor eggy igen ritka, magyarúl irott Könyvel ajándékozott meg, mellyet ő *Tekerdárból* **) hozott ki, 's a' mint bizonyitotta, néhai *Rákótzi* Ferentznek *Horvát* nevezetü öſz ſzol-

*) *Travnik*, *Banyalukán* fellyül, mintegy 8 Magyar mértföldnyire fekſzik Boſzniában, *Seraglioboz* nem meſſze. Ott lakott *Szelim*. Maga a' helly nem igen derék.

**) Ezt, másképpen *Rodoſto*-nak-is hivják, és ezen a' néven vagyon, az általunk meg-küldött kis Mappán-is fel-téve. Kereskedő Város *Rumeliá*-ban. Fekſzik a' *Marmora* Tenger partján. Jó ki-kötö hellye vagyon. Itt lakott *Rákótzi* Ferentz, Hazájából lett ki-költözése után, 's itt-is hólt meg 1735. Apr. 8. napján.

ſzolgájától kapta, a' ki azt vallotta, hogy az emlitett Könyvet, *Mikes* Ádám, a' *Rákótzi* Társa irta vólna.

Oroſz Birodalom.

Az Udvar, Okt. 14-dik napján, vette Hertzeg *Potemkin* fő Vezértől, a' *Katsibay* (Chodſchabey) *Palánka*, és *Akierman* *) Várainak meg-vételekről való bővebb Tudositást, mellyet ezentúl, Nov. 3-dik napján, tetetett *Péterváros*ában közönségeſſé. Azt, mi egéſſzen ide nem iktathatjuk; hanem tsak tsupán ezeket jegyezzük ki belőlle: *Katsibay* Vára, az egéſſz Török hajós ſeregnek ſzeme láttára vevődött el. — Sept. 25-dik napján, reggeli 4 órakor, inditotta meg két tsapatokban, a' bajvivó ſeregeket Generál-Májior *Ribbas*, a' Vár felé. A' jobb ſzárnyat vitte második Májior *Vojeikov;* a' balt, Oberſter *Chvoſtov*. Midőn már az Oberſter tsak 100 ölnyire lett vólna a' Várhoz, lármát ütöttek a' *Vojeikov* alatt lévő *Tsernomoſz-*

*) *Katsibay*, és *Palánka*, nem meſſze vagynak *Akiermánhoz*. — — — — — *Akiermán*, vagy *Nieſterfejérvára* fekſzik Beſſarabiában, a' *Nieſter* (Dnieſter) vizének a' fekete Tengerbe való ſzakadásánál. Mint ezt a' meg-küldött Mappátskában lehet látni.

morſzki Kozákok, mellyre meg-kezdettek a' Várbéli ágyúk ſzóllalni. Ezt látván Oberſt. *Chvoſtov*, ſemmit ſem várakozott a' jobb ſzárnyra; hanem sietett, hogy minél elébb fel-akaſzthaſſa az elsö lajtorját a' Vár falára; melly példát midön mások-is követtek vólna, nem tölt belé egy fertály óra, hogy már meg vólt a' Várnak bal óldala véve: ámbár keménnyen ágyúzott, 's puskázott-is az ellenség, mind a' Vár falairól, mind a' hajókról. Kevéſſel azután, az egéſſz Várat-is kézre keritette a' vitéz Oroſz ſereg. *Vojeikov*, a' külsö Városnak ſerény el-foglalása után, azon vólt, hogy a' hajós ſereget tartóztaſſa, a' minthogy ez, nem-is ſegithetett annál fogva ſemmit a' Váron, minekutánna pedig Oroſz Pattantyús Májor *Merkel*, ellene ſzegeztette vólna az ágyúit: egéſſzen oda-is hagyta *Katsibay* tájját. Két hajójit az ellenségnek úgy meg-rongált a' golyóbis, hogy azok magokat kéntelenittettek megadni. A' midön ez így történt: éppen abban a' ſzempillantásban érkezett Generál-Lieut. *Gudovits* az egéſſz ſereggel, mellynek tsak elöl menö ſerege vólt, a' *Katsibay* Váron diadalmaskodott nép. — Nyertek az Oroſzok 12 ágyút, 2 hajós, és 7 másféle záſzlót, 22 Tonna puskaport, 800 külömbkiömbféle nagyságú golyóbist. Fogtak

egy

egy 2 ló farkas Basát, *Achmet* nevezetűt, 1 Binbasát, 5 Agát, 5 Bajrakdárt, 1 hajós Kapitányt, és 66 köz embereket; 200-nál többen estek el az ellenség közzűl.

Az Oroſzok tsupán 5 embert veſztettek és 33 emberek kapott ſebet, kik között egy főbb, és 1 Altiſzt vagyon.

Palánka Vára meg-vételét, *Platov* Brigadirosra bizta H. *Potemkin*. A' *Palánkaiak* még nem is látták *Platovot* jönni, már oda hagyták *Palánkát*; hanem a' komendirozó Agát ott nyomhatták még-is az Oroſzok, és a' Várat el-foglalták. Találtak benne 8 réz ágyúkat, ſok puskaport 's más kéſzületeket. — A' Kereſztény Lakosoknak ſzáma rá megy mintegy 100 Familiára.

Akiermán meg-vétele módjáról a' jövő Poſtán.

JELENTÉS.

Mindjárt öt hónapja most, a' miólta, *Hadi Történetek* nevezetet viselő Irásunkal, édes Nemzetünk előtt, reménylett kedvesſéget igyekezünk találni. — Örvendező, és hálaadó ſzívvel hirdethetjük most-is, a' mit már egynehány izben hirdettünk, hogy Hazánknak ſok réſzeiben valóba meg-találtuk, a' mit kerestünk. Ennek, mind több több jelenségeit tapaſztaljuk. A' hozzánk bokroſan jövő gyönyörű Levelek ſzámával, nevekedik hetenként, sőt naponként Előfizető-

tőinknek száma: kik közzűl némellyek 3 's 4 darabokat jártatnak; sokan egyszerre, az egésſz esztendőre való elő pénzt fel-küldötték; a' kik azt nem tselekedték, azok közzűl-is el-kezdették már feleſſen, a' más fél esztendőre való 5 forintot fel-küldözgetni. — Tellyes hiedelemmel vagyunk, hogy ezeknek tselekedeteket, a' több érdemes előfizető Uraságok-is követték volna, minden mi előre való emlékeztetésünk nélkűl-is. Tsupán arra kérjük egésſz bizodalommal, méltóztaſſanak el-tökéllett szándékjok' tellyesítését úgy intézni, hogy December' végeig mind ide fel leheſſen az elő pénz. Ezt, hogy meg leſſz ok vetetlen, már meg-is igértük, kivánsága szerént, a' Postán lévő Expeditornak. Annyira meg vagyunk győzettetve, kérésünknek minden bizonnyal lejendő tellyesedése felől.

Mi, a' mit ígértünk: kivánjuk azt, ezentúl-is, hasonló buzgóságú törekedéssel tellyesiteni; mint a' millyennel eddig tellyesitettük. Arra mindazáltal, ezentúl, főképpen a' Stempel miá, magunkat nem kötelezhetjük, hogy minden héten eggy eggy Rajzolatot fogunk küldeni. E' réſzben, úgy itéljük, mentség sem kivántatik, mivel, a' kikkel igyünk van, magok-is böltsen által látják, hogy mi, sem fáradtságunknak, sem költségünknek nem kedvezvén, mind azt el-követjük, valamit tsak tehetünk.

Azt fogadjuk, hogy a' nyerekedés, soha sem fog hív fáradozásunknak tzélja lenni: mellynek meg-bizonyitására, annál többet szándékozunk mind úntalan tselekedni, mentől többekre terjeszkedhetünk. E' pedig úgy leſſz meg, ha hova tovább, mind nagyobb nagyobb számmal kivánják kedves Hazánkfiai, Nemzetünk díszére, javára, és gyönyörködtetésére erányzott

zott munkásságunkat, előfizetésekkel gyarapitani. Mert, ha igazat kell vallanunk, még ez ideig, nem tsak az, hogy éppen fel nem maradott semmi, a' bé-vett elő pénzből: hanem annak pótolására áldoztatott-is fel velünk, tulajdon magunkéból-is a' Hazai szeretet. De mi ezt szivesen tselekedtük, 's tselekesszük-is a' lehettségig: bizván, hogy a' két Magyar Haza-is meg-tudja, 's meg-is akarja esmérni, kik szeretik őtet Fiai közzül igazán, 's kik igyekeznek boldogúlását szív szakadva munkálódni.

Igyekezetünk van ezentúl, az esmeretes érdemű Magyar Tudósok' képeiket-is ki-mettzetni. Már éppen eggy műben vagyon. Azt-is kivántuk előre jelenteni, hogy nem sokára kedveskedhetünk ama diadalmas ősz Vezérnek LAUDON-nak diszes képével. — Már tsak azt emlitjük, hogy az eszteudő végén, meg fogjuk egész esztendei munkánknak mutató Tábláját-is küldeni: mellyből, minden únalmas keresgetés nélkül, reájok találhassanak vitéz Férjeikre, Magzatjaikra, Attyaikra, és Rokonaikra; a' Feleség, Atya és Anya, a' Fiú, Leány és Atyafi; ha midőn azoknak édes emlékezetű tselekedeteik' olvasásával akarják magokat múlatni: ki ki reá találhasson végre, eggy két forditással, azon Materiára, mellyről kivánsága van értekezni.

A' Magyar Lovasságnak emeltt Ditsősség-Oszlopát, már két hete, hogy le-küldöttük *Kassára*, és *Eperjesre*. Méltóztassanak a' Kassai előfizető Uraságok magokat, szives indúlatú Barátunk *Batsányi* Tudós Urnál jelenteni: az *Eperjesiek*, *Lőtseiek*, *Várallyaiak*, 's a'

's a' Környékiek, Tek. *Fejérvári* Károly Aſſeſſor Urnál, a' kiben, eggy Nemzetét igazán ſzerető, 's ugyan azon ſzeretetnél fogva, a' mi jó igyekezetünket-is hathatoſſan elő mozditó buzgó Hazafit tiſztelünk.

El-küldöttük immár a' Nemes Gr. *Eſzterházy*, és Gr. *Hadik* Magyar Lovas Regementjeikbéli Vitéz Tiſzt Uraknak ſzámokra valókat-is. Ezekét *Troppau*-ba; amazokét pedig, ſzám ſzerént 15-öt *Prágába*.

A' Nemes *Erdödy* Reg. béli Vitéz Tiſzt Urak; nem külömben, a' más Reg. ekből való érdemes Előfizető Uraink-is, kik *Újpalánkán*, *Belgrádban*, vagy a' *Drina* folytában feküſznek, meg-nyerhetik a' magokét, ő Nagysága Oberſter *Koſztolányi* Ur távól létében, a' Nemes Erdödy Reg. je T. Páterétől, nagy érdemű *Thomán* Urtól.

JEGYZÉSEK.

Küldjük a' tűzi Testeknek Rajzolatjaikat, a' mellyeknek, ollyankor ſzokták többnyire haſznokat venni; midőn valamelly Várat oſtromlanak: mint moſt közelebb *Új Orsovát*. Ezeknek hárma, úgymint: a' *gyújtó golyóbis*, *világositó golyóbis*, és *tűz lapta* között, nagy haſonlatoſſág vagyon, külső formájaikra nézve. Nem vasból öntettek ezek, mint más golyóbisok; hanem, tsupán kétſzeresen vett, olly forma erős váſzonból kéſzittetnek, mint a' millyenből, a' zsákokat ſzokták közönségeſſen tsinálni; és oſztán ollyas materiával tö-

tömetnek meg, melly könnyen tüzet kaphat, és nehezen óltódik el, ha egyizer meg gyúladhat. Illyen matéria: a' kénkö, szurok, terpentén, puskapor 's a' t. Az efféle materiát, olly erőssen be szokták verni a' Pattantyúsok, a' golyóbis formára készült zatskókba; hogy gyakran ki-állanak annak a' veréséből, 's a' kezek-is fel-hólyagzik belé. Az illy formán meg-töltött zatskókba, midőn ki akarják őket löni, fellyűlről egy fa tsővet teszsnek, azt meg-gyújtják; 's úgy eresztik bé a' *Mozsár*, vagy *Haubitz* ágyúkba, 's lövik az ostrom alatt való Várban lévő házakra, Magazinomokra 's a' t. Az emlitett fa tsö formáját, lehet a' *d* betü alatt szemlélni. Ez a' tsö meg vagyon töltve, némelly sürü, 's tsak lassan égő materiával; hogy mig a' levegő égben repül a' golyóbis, addig, mind tartson a' tsű égése, és tsak éppen azon pontban érjen belölle a' tűz, a' golyóbis töltelékjére, a' midőn az, a' ki-tzélzott hellyre le-esett. Azon hellynek nagyobb vagy kissebb messzeségére nézve, a' hová kell lönni, a' tsövek-is rövidebbek, vagy hosszabbak szoktanak lenni.

Folytatása következik.

Folytatása a' Pétervárosai hadi Tudositásnak.

Költ *Bétsben*, Dec. 1. napján.

17.

Mihellyt H. POTEMKIN tudositást vett, *Palánkának*, Brigadiros *Platov* által lett el-foglaltatása erántt: leg-ottan parantsolatot adott a' meg-nevezett Brigadirosnak, hogy útját vegye *Akierman* felé, 's izenje meg a' Török Comendánsnak, hogy, ha maga jó szántából fel-adja a' Várat, tehát a' benn lévők, mind szabadon fognak botsátódni. — A' Basa, gondolkozásra való időt kért, más nap reggelig. Akkor el-küldött egy Törököt, a' ki jelentette, hogy ő a' fő Komendirozóval akarna beszélleni: mellyre nézve, el-kisértetett *Janyk Palánkába*. A' fő Vezér H. *Potemkin*, azzal a' biztatással botsátotta el a' Törököt, a' mellyet tetetett vólt már a' Várbélieknek, Brigadiros *Platov* által. A' Törökök, nem hogy fel-adták vólna a' Várat, az Orosz Seregnek feléjek való közelgetésére; hanem el-kezdettek, mind a' Várból, mind a' hadi hajókból keménnyen ágyúzni. Midőn ezt látná H. *Potemkin*: parantsolta mind a' szárazon lévő népnek, mind a' *Katsibay* Váránál álló hajós seregetskének,

hogy nyomúllyanak *Akierman* felé. Ennek ſzemlélésére, úgy meg-ſzeppentek a' Törökök, hogy azonnal két Tiſztet H. *Potemkin* hez küldöttek azon mentséggel, hogy ők, nem érthették a' *Platov* Oroſz Levelét, és tsupán tsak a' fő Vezér akaratját kivánják tudni. A' felelet e' vólt, hogy a' Várbéliek határozzák meg minél elébb magokat: másképpen kiméllés nélkűl fog a' velek való bánás lenni, és ezen felelettel viſſza botsáttatott eggyik Tiſzt. Ezentúl, tsak hamar jöttek a' Várból egynehány fő katona és polgár Tiſztek, a' kik kegyelemért eſedeztek, és mind magokat, mind a' Várbélieket, a' győzedelmesek hatalmok alá botsátották. — Ezen magok ki-nyilatkoztatásokra a' Török Követeknek, meg-igérte H. *Potemkin*, hogy magát Tsáſzárnéja akaratjához alkalmaztatván, vagyonjaikkal eggyütt ſzabadon fogja a' Várbélieket botsátani. — A' Török Követek közzűl hármat magánál meg-tartott; a' többeket pedig viſſza botsátotta, 's mindjárt parantsolta komendirozó Generális H. *Dolgorukoy*-nak, hogy más nap a' Várat elfoglalja. — Okt. 11-dikén adattak által a' Vár kúltsai, 's 13-dikban ki-költözött a' Várból *Taysur* 3 ló farkas Basa, *Akierman* Várának eddig való Commendánsa, *Theſſaloni-*

ká-

kának *) (Salonichi) Kormányozója, 3000 embereivel egyetemben. — Az ellenség igen sokat költött vólt erre a' Várra, nagyon jó karba-is helyhette. Nyertek itt az Oroszok 32 zászlókat; 51 ágyúkat, és mindenféle sok hadi készületeket. A' hajóiról-is el-vettek az ellenségnek 37 ágyúkat.

*) *Thessalonika* (Salonichi vagy Selaniki) nagy és gazdag Városa *Matzedoniának*. Ezen Város beli gyülekezethez botsátotta vólt Szent Pál a' maga idejében két Leveleit. — Mostani Lakosainak száma rá megy 40,000-re, kiknek fele Zsidókból, más fele ismét rész szerént Görögökből, rész szerént pedig Törökökből áll. A' Görögöknek itt érsekjek vagyon. A' Zsidók, azoknak a' maradványai, a' kik hajdan Spanyol Országból ki-verettettek vólt, a' minthogy ezek még ma-is romlott Spanyol nyelven beszélnek. Más Török Birodalombeli Zsidók felett sok Privilegyiomokkal birnak, és különös igazgatásoknak módja vagyon, mellynél fogva, a' Török Portzió szedőknek sok nyomorgatásaiktól menttek. Akademiájok-is vagyon. — A' 17-dik száztól fogva, derék kereskedő hellyé lett ezen Város, a' mellyet esztendőnként sok *Frantzia*, *Anglus*, *Olasz* Kereskedők meg-látogatnak, 's a' békesség idején tőlünk valók-is számossan megkerestek. A' fő kereskedés ugyan tsak még eddig a' Frantziák kezeknél vólt.

Nov. 6-dik napján jött ki, a' *Pétervárosai* Újságban, a' Török nagy Vezérnek, Sept. 22-dikén lett meg-verettetéséről való bövʃ Tudositás, mellyet, R. Sz. B. Gr. Gen. SUVAROV *Rimnikskoy* *), H. POTEMKIN fő Vezérhez küldött vólt a' győzedelem után. Ezt ſzóról ſzóra bé-tették legközelebb a' *Bétsi* Újságba. Ha idö lett vólna a' ki-nyomtatására: mi ſem múlattuk vólna el, Irásunkba bé-iktatni. Mert nem lehet azon tsudálkozásra méltó dolgokról eleget mondani, a' mellyeket el-követett *Martinestje* tájján, *Coburg* és *Suvarov* kormányozások alatt, az eggyesült diadalmas Sereg. Magunkat a' környülállásokhoz alkalmaztatván, tsak ezeket jegyezzük ki az emlitett Tudositásból: Az Oroſz Sereg, 11 Batalion Gyalogságból; 12 Karabiniros Svadron-

*) A' R. Sz. B. Grófságot, a' *Martinestjei* diadalmas verekedés után, nyerte Gen. *Suvarov*, a' Tsáſzártól, még pedig minden taxa nélkül, 's meg azon fellyül, eggy drága köves kardot-is: a' maga Tsáſzárnéjától pedig, elöbbeni nevéhez járúltt *Rimnikskoy* nevezettel tiſzteltetett meg: annak örök emlékezetére, hogy a' *Rimnik* vize körül láttatta olly nagy eröben vitéz érdemeit, mellyekért a' világ betsüli *Suvarov*-ot.

dronból; és 2 Kozák 's Arnauts Reg. ből állott vólt. — Leg-tüzessebben viaskodtak a' lovakra kapott Jantsárok, és a' Szeretsenek, kik egynehány ezeren vóltak a' nagy Vezér seregében. — Mind öszve 46-an estek el a' *Suvarov* seregéből, kik között 4 Tisztek vóltak. — Magasztalja Gen. Gróf *Suvarov-Rimnikskoy*, a' H. *Coburg* buzgóságát, nagy tapasztalását, és bátorságát. A' több Római Tsászári Generálisokat, Tiszteket, és az egéssz Sereget-is ditséri, 's azokat a' győzedelem ditsősége méltó részeseinek esméri. — Különössen emliti Gen. *Karátsayt*, azon alkalmatossággal, a' midőn a' *Kringu-Meljor* erdeje körül való történetet beszélli, 's azt vallya, hogy a' meg-nevezett Úr, különös próbáit adta olly bátor szivüségének, mellyhez a' rettegés nem közelithet. — Elő hozza azt-is, a' mit Oberster *Gráfen* Úrnak adott, 's általunk közlött Bizonyság-Levelébe-is fel-tett vólt, hogy t. i. *Gráfen* Úr, a' *Barkó* Huszárjaival *), közel 300 Jan-

*) Öszveséggel, 62-en kaptak a' *Barkó* Huszárjai közzül arany és ezüst érdem pénzeket, a' *Martinestjei* verekedésben ki-mutatott ritka vitézségeknek jutalmául. — Ezek név szerént, a' kik arany érdem pénzt nyertek: *Geringer* Ignátz, és

Jantsárokat le-vagdaltatott a' kergetés közben. — Ezen alkalmatosſággal meg nem állhatjuk,

---

és *Paksy* Strázamesterek; Káprál *Svientitzky*; *Ketskeméty*, *Kis* György, és *Matta* Márton köz emberek. — Ezüstre itéltettek méltóknak a' következendők: *Varga*, *Póts* Jósef, 's *Kotzlik* István Strázsamesterek. *Bartha* Sándor, *Gatsó*, *Almásy*, *Egey*, *Pekáry*, *Zlattári*, *Antal*, *Pongrátz*, *Turótzy*, és *Oroſz* Mihály Káprálok. — *Horváth*, *Hamborsky*, *Ratkai*, *Dutka*, *Forgáts*, *Tsudor*, *Fogarasi*, *Horkai*, *Dorski*, *Benkő*, *Safartsek*, *Pál*, *György*, *Juhász*, *Pápai*, *Giba*, *Hibai*, *Simon*, *Novák*, *Petka*, *Tót*, *Szennyes*, *Stropkovſzky*, *Pásit*, *Fekete*, *Oláh*, *Tomkó*, *Rásó*, *Mistátzki*, *Bodner*, *Tót* András, *Burján*, *Múlató*, *Lodomerski*, *Dallos*, *Méſzáros* János, *Fazekas*, *Takáts*, *Sotiski*, *Bodnár*, *Ettinger*, *Benyovſzki*, *Farkas* István, *Turtsáni* Mihály, köz Legények. — Az elöl ſzámláltt jeles Vitézek közzűl, nyertek vólt már hárman *Foksánnál* is érdem pénzt. Ez, meg-tettzik, az akkori nyerteseknek következendő Laistromából: *Erdéllyből*, *Nagyfalúból* való *Fejér* Gergely Strázsamester, arany érdem pénzre tette magát méltóvá. — Ezüstre itéltettek érdemeseknek: *Paksy* István Strázsamester, *Tolna V. Madolsára* való. Káprálok *Dúl* Jósef, *Vátzi* Fi, *Pest Várm.* Réz János, *Eperj.* Fi, *Sáros Várm.* *Svietintzky* Jósef, *Premislai*, Lengyel. *Harsányi* Mihály, *Szántói*, *Abaújv. V.* köz Legények: Rétz Dániel, *Belai* Fi, *Szepes V.* Török István, *Szikſzói Abaújv.* *Kets-*

juk, hogy ne közöljük, eggy Oroſz Májornak, Seregeink felöl való itélet tételét. — A' Májot, eggyütt hartzolt vólt vitéz népünkel *Martinestje*-nél, hozhatott-is tehát felölle egyenes itéletet. A' dolog így történt: Meg kéri a' Májort egy Lengyel fő ember, hogy nyilatkoztatná ki, minden réſzre hajlás nélkül, mitsoda értelemben legyen a' Tsáſzár Seregei eránt. A' Májor ekként felelt: „Az ágyúhoz való értés, az Auſtriaiaknál, tökélletes (non plus ultra). A' könnyü Lovasſág ollyan, hogy talám nints annak párja az egéſſz világon. A' Gyalogságnak állhatatoſſága, tsudálkozásra méltó. De, ſemmi ſem éjtett engem olly katto-

---

Ketskeméti István, *Ketskem.* Pest V. *Szakáts* Láſzló, *Sz. Györgyi*, Erdéllyből. — Ezen Laistomot, maga méltóztatott velünk közleni, a' nemes *Barkó* Reg. jének nagy érdemü Oberſtere *Képiró* Ur, a' ki Strázsamester *Fejérről* különöſſen azt jegyezte fel, hogy nem tsak kardjával vagdalta ez legényeſſen az ellenséget; hanem, lovával-is tapodtatta: maga-is két igen nehéz ſebet kapott. A' tsákós süvege, egéſſzen kereſztül vágódott a' fején, melly süveget, emlékezetnek okáért, Lovasſág Gen. *Barkó* ő Excell. nak küldött az érdem mellett buzgó Oberſter *Képiró* Ur.

tonai szörnyüködésbe, mint mikor szemlélném, minemű hideg vérrel, 's minden legkissebb meg-háborodás nélkül, adta a' parantsolatokat H. *Coburg*, a' fülei mellett széltire süvöltő golyóbisok között." — Nem-is készülhetett vólna meg olly ditső győzedelem, más forma lelkü Kormányozó alatt, mint *Coburg*, és a' hozzá hasonló *Suvarov*.

Az Orosz Tsászárné mennyire betsülte H. *Coburg*-nak Hérosi érdemeit: hozzája borsátott Irásának ezen szakasszából nyilván való: „Életemben most esik rajtam elősször, Nem tudom, Hertzegséged' példa nélkül való érdemét meg-jutalmaztatni. Meg-esmerem elégtételenségemet, és erről örömest vallást teszek, az egész Világ előtt. Ez, maga tanúbizonyságot fog énnékem arról tenni, hogy Hertzegséged érdemének nagy vóltát tsak érezni lehet; nem pedig elegendőképpen meg-jutalmaztatni; és, hogy ha én az utólsót, Tsászárné létemre, sem tehetem: ugyan tsak azon kötelessségemnek meg-feleltem, mellyel tartozom, úgy, mint ember, Hertzegségednek."

Hertzeg *Coburg*-nak, *Bukarestbe*, egész győzedelmi pompával lett bé-viteléről, sokan sokat irnak. Azt olvassuk, hogy a'

Pap-

Papság, papi ékeſſégébe fel-öltözve, a' Nemeſség, közel 800-ig való, egéſſz pompájában, és egynehány ezer lakosok, réſz ſzerént ló háton, réſz ſzerént gyalog, eleibe mentek, 1 óránnyi járó földre, a' Hertzegnek; meg-állapodtak egy kis Templomnál, és ott fogadták nagy örömmel, 's mély tiſztelettel a' Hertzeget. A' Hertzegen vólt a' Feldmarsali öltözete, 's mellyén ſzemléltettek minden Rendeknek jelei, mellyekkel meg van tiſztelve méltóságos ſzeméllye. — A' Városba, harang ſzó alatt lovagolt bé a' Hertzeg, a' vele lévő ſokaság között, azon drága kéſzületű paripán *), mellyet a' Bojárok vitettek eleibe a' Hertzegnek. — Valamerre ment a' Hertzeg, mindenütt tele vóltak az úttzák emberekkel. A' Bojárok, leg-előſſzör-is egy Templomba vezették; onnan pedig, a' *Mavrojeni* Palotájába. — Maga a' ház gazdája, nem várta meg, a' hozzá kéſzülő Vendéget!

A' mint *Szebenből* irják, *Rustsuk* **) nevezetű hellyben vagyon a' nagy Vezérnél, a'

*) A' kengyelek-is aranyból vóltak kéſzülve.

**) *Rustsuk*, vagy *Rustsik* Bulgáriának Oláh Orſz. felől való ſzélén vagyon. Az általunk megküldött Mappátskán-is fel van téve.

a' ki, a' hirek szerént, újj seregeket szándékozik ott rakásra gyűjteni. — *Szebenből* irják azt-is, hogy H. *Hohenlohe* maga személlyében, Nov. 13-dikán, kerekedett fel, a' *Rimnik* mellől *Krájova* felé; és, hogy azon seregek-is bellyebb verekedtek vólna Oláh Országba, a' mellyek a' *Brassónál* lévő szoros járásoktól *Kimpolungig* nyomúltak vólt.

Minthogy *Bukarest* mostanában szóba forgó Várossá lett: kivántuk, a' mit eddig tudunk felőlle, közleni.

Bukarest, Oláh Országnak fő Városa, a' Fejedelem, és eggy Érsek lakó hellye. — Nagy és szép Város. Valamennyire megis van erősitve. Az Irók többre teszik 40-nél, a' benne lévő nagyobb Templomoknak 's Klastromoknak számát. A' kik pedig ott vóltak, azt vallyák, hogy apróstol tsepréstől közel van 300 Templom és Klastrom Bukarestben. Az Evangélikusoknak-is megengedődött 1754-dikben, hogy Templomot épitheſſenek, melly a' Svédek védelme alatt vagyon. A' Várost egy *Dombrovitza* nevü viz keresztül follya, mellynek innentső részén lévő szakassza a' Városnak nem igen derekas; hanem a' túlsón, úgymint a' napkeletin más forma épületek vagynak. A' házak az udvarok közepébe vagynak épitve, hogy ha tűz támad-is, ne terjedheſſen messzire. A' keritések 4 szegeletüek, 's a' te-

he-

hetősſebbeké mind köből kéſzülttek. A' fejedelmi Palota pompás. Négy ſzeg a' formája. Sok ablak van rajta. Azon óldalán, melly a' *Dombrovitzának* fekſzik, egy folyosót kéſzíttetett *Mavrojeni*, reá 2 ágyút ki-ſzegeztetett, 's ott ſzokott vólt pipázni. — H. *Coburg* jó alkalmatosſágot látott a' *Mavrojeni* palotájában reá, hogy magát 's a' Tiſzt Urakat, ſzomorú és vig játékoknak ſzemlélésével múlattathaſſa. E' végett, Erdéllyből jádzókat vitetett, és, hogy a' Bojároknak-is valamelly múlattságot tsinálhaſſon, fognak a' Komédiások úgy nevezteteti *Pantomim*-okat-is jádzani.

(A' *Pantomim*-ok, néma játékok, mellyekben tsak mutogatáſſal megy végbe minden. Mesterséges tántzokon 's ugrálásokon végezödnek).

Az *Allion* hegyén fekvö Táborból, Nov. 18-dikán, utasitotta hozzánk, eggy érdemes Barátunk bétses Levelét, mellyben ezt irja: Okt. 27-dikén érkezett az *Allion* hegyére, *Belgrád* alól, az *Erdödy* Reg. nek elsö Oſztállya; azon Vitézeink pedig, a' kikre a' néhai *Belgrádi* Törököknek elkisérése vólt bizva, Nov. 3-dikán jöttek ide. — *Laudon* fö Vezér, már Nov. elsö napján itt vólt, és a' Vár vivása végett, el-kezdett kéſzületekben, 's ki-adott rendelésekben,

né-

némelly változtatásokat tett. 4-diken, elküldötte az *Erdődy* Reg. ének eggyik Osztállyát *Tsernetzbe* (Oláh Országba) azzal a' parantsolattal, hogy ha talám Törökök találnának még ottan lappangani: tehát azokat verné el, és az oda való *Ispravnikot* hozná el. Az emlitett Osztálly, hiven eljárt a' reá bizott dolgokban. De nem minden veszteség nélkül. Mert a' házakba rejtezett ellenség ki felé lövöldözvén, *Szabó* érdemes Főhadnagy Úrtól, és 2 köz embertől a' Regementet meg-fosztotta. Kettőt sebbe ejtett. — Vitéz népünk 11-et végezett ki az ellenségből, nyert tőle 30 lovat. — Nov. 6-dikán, érkezett *Ferentz* Hertzeg. Az emlitett nap, Gen. *Fábry* Úr, *Gladova* ellen küldetett. (Itt Gladovának már tudva lévő el-foglalását adja elő a' Levél Iró). — Ugyan azon a' napon, el-mene *Piatsek* Májior Úr-is, maga Osztállyával *Tsernetzbe*, és azólta ottan vagyon. Illy módon, *Orsova* egésszen bé van keritve, és ha ágyúinknak ellenek való ménydörgésére fel nem adják-is magokat a' Várbeliek, az éhség bizonnyal meg-szelidíti. — Miólta Gen. *Fábry* *Gladovát* el-foglalta: már *Negodintól*-is elverte a' Törököket; sőt *Viddin* alatt-is mutatták már magokat Huszárjaink, az emlitett Vitéz Generális vezérlése alatt.

Au-

Auſtriai Belgyiom.

Nov. 21-dik napján költt Irásunkban, nagy reménységet nyújtottunk vólt a' Belgyiomi zűrzavarnak le-tsendesedése felől. Azután újjra ſzomorú hirek jöttek, hogy t. i. a' Pártosoknak ſzáma újjra nevekedik; hogy hozzájok két Hertzegek-is állottak; *Gent* Városát fortéllyal, de valóban az emberiséggel ellenkező fortéllyal meg-vették; hogy már *Brüſſzel* ellen kéſzűlnek, hogy *Chriſtina* H. Aſſzony, H. *Maximilián* Testvérjéhez, *Coloniába* jött, 's a' t. Ezeknek hallására, arra határozta magát Ő Felsége, hogy az el-hatalmazott gonoſznak orvoslásához megént gyengébb eſzközzel fogjon. — Ellene fel-kelt Jobbágyaihoz Közbenjáróúl rendelte G. *Cobentzel*-t, a' Status Vice Cancelláriusſát, kihez a' Belgáknak-is nagy bizódalmok vagyon. — Annyival fundamentomosabban lehet az emlitett gyenge eſzköznek jó végét reményleni: mivel a' közelebb érkezett Belgyiomi Kurir vigaſztaló hirekkel jött. — Tsak a' Papság gondolkodna úgy átallyában, mint a' millyen gondolatokkal vagynak ſzerentsére ſok tanúlt, 's kötelesſégeket vóltaképpen esmerő Férjfiak közzüle, mindjárt másképpen fordúlna itt a' dolog. — A' ki, úgy véli, hogy ő, az Iſten ügye mellett fogott fegyvert, legnehezebben botsátja ki az azt kezéből!!!

Frantzia Orſzág.

Ezen Orſzágról, most-is azt bizonyíthatjuk örömmel, a' mit Nov. 24-dikén irtunk felőlle. — Több a' jó, mint a' roſſz jel. — A' Királynak okoſsága, 's az attól vezéreltetett könnyen hajló jó ſzivüsége, ſok gonoſznak el-háritója.

Béts.

Nov. 29-dikén érkezett viſſza *Bétsbe Ferentz* fő Hertzeg. Kedves Feleségét *Erſébet* fő H. Aſſzonyt, ohajtott állapotban találta: a' ki nem ſokára el-is fogja nyeretni vele az Atyai nevezetet.

Nov. 30-dikán jött eggy Oroſz Kurir, azzal a' hirrel, hogy már *Bender* ſem a' Portáé többé. — Úgy beſzéllik, hogy 200 ágyút találtak benne az Oroſzok. A' belőlle ki-költözött fegyveres népnek ſzámát 15—16000-re mondják.

Nov. 16-dikán, igen különös múlattsága vólt Ő Felségének. Meg-lát eggy embert azon a' folyosón, a' hol az Inſtantziákat el ſzokta ſzedni, 's meg-ſzóllitja, hogy talám ő-is valamit akar kérni? „Nem, (felel az ember) hanem egy nyúlam van, azt akarom meg-mutatni Felségednek.“ Kérdi a' Tsáſzár: Mitsoda nyúl? Az alatt, elő veſzi az ember a' nyúlat, le-teſzi a' padimen-

mentomra, 's mellé egy dobot. Ezentúl, ſzóll a' nyúlnak, verje el a' *Laudon*, és *Coburg* Marsát. Mellyet midőn meg-tselekedett vólna, mondá neki továbbá, mutatná meg, mitsoda dühösſégben vagynak a' Törökök, midőn a' miéink ellen jönnek. Akkor, neki állott a' nyúl a' dob fájának, azt karmolta 's harapdálta. Azután ismét, azon ſzavára gazdájának: „Hogy jöttek ki a' Törökök Belgrádból? hirtelen le-kushadt, 's úgy tsuſzkált meg-lapúlva elébb elébb, mint a' vadáſz kutyáktól való féltiben ſzokott búkálni a' nyúl. Mikor ez-is meg-lett vólna: kiſzollitotta a' Tsáſzár a' Cancellariájabeli Urakat, 's még egyſzer meg-láttatta a' mezei nyúl a' maga tehettségeit. — Ezen nyúlas emberrel, eggy *Dely* nevezetü Miskoltzról való Magyar vagyon, a' ki a' Világnak majd minden réſzeit meg-járta, és ſok tengeri ritkaságokat gyűjtött, mellyeket most itt mutogat, és *Linneus* ſzerént hellyesen, 's világosan magyaráz.

Folytatása a' Tüzi Testekről való Jegyzéseknek.

Hogy pedig az ellenség el ne ólthaſſa ezen már égő tűzi testeket: tehát a' zatskókat meg-rakják golyóbisokkal meg-töltött apró értz tsövekkel olly formán, hogy a' tsöveknek tsak a' végek láttzik ki

a'

a' zatskó óldalán. Midön már a' zatskó el-kezdte az égést; mihelyt a' tűz, az emlitett tsövek közzűl eggyhez ér: az, azonnal el-sűl, és mivel sok van illyen tsű eggy zatskóban: tehát eggynek el-sűlése után, tsak hamar következik a' másiké-is; és így, a' ki arra merné vetni fejét, hogy ő majd el-óltja az égő tűzi testet, egyenessen menne az halálra; mert az egymás után sűrüen széllyel pattogó golyóbisokból tsak meg-találná valamellyik. Az emlitett 3 tűzi Testek, föképpen töltelékjekre nézve, külömböznek egymástól: a' *gyújtó golyóbisba* olly materiát tesznek leg-bövebben, a' melly hamar gyújtson; a' *tűz laptába*, a' melly gyújtson-is, világosittson-is; a' *világositó golyóbisba* pedig, jobbára ollyat tömnek, melly nagy lánggal égjen, 's világosságot okozzon. Arra nézve leg-inkább éjtszakának idején, lövöldözik a' világositó golyóbisokat ollyas helyekre, a' hol az ellenség szántzot hány, vagy másban foglalatoskodik. A' meg nevezett golyóbisok világánál fogva t. i. foganatosan ágyúzhatni az ellenségre, 's el-is lehet verni az éjtszakai munka felűl. Az efféle golyóbisokat tsupán Haubitzákból lövik. — Hogy a' golyóbis-zatskók annál erősebben állyanak, meg szokták őket kivűlről erős madzaggal szorongatni, és osztán forró szurokba mártani. A' körül kötözések módjában van némineмű külömbség, a' mint azt, le-rajzólt formájokból első tekintetre-is észre lehet venni. Felűl mindeniknek karikája vagyon hagyva, mellynél fogva, ide 's tova lehet hordozni. Alól, vas pléhből készűltt boritékjok szokott lenni, azért, hogy a' kilövés alkalmatosságával, még ne gyújtsa az ágyú fenekéről fel-lobbantt puskapor az allyokat. Azértis, hogy a' repülés közben az égő fa tsöves részek legyen fel felé; a' másik pedig alá felé. — Az ágyúk üregjeiknek kissebb vagy nagyobb vóltokhoz képest, a' golyóbis zatskók-is nagyobbak vagy kissebbek.

Folytatása következik.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 4-dik Napján.

18.

A' fő hadi Tanáts, Dec. 2-dikán, adta ki a' következendő Tudositást, mellyet Hertzeg COBURG, Nov. 15-dikén, botsátott *Bukarestből.* Meg-parantsolta a' Hertzeg, *Levenéhr* Reg. béli Ob. B. *Kienmayer*-nek, hogy fekvése hellyéből, *Kalagureny*-ből, 300 Huſzárokkal, ugyan annyi Ts. 's K. Arnautákkal, és 200 Oláh Orſzági Arnautákkal, kerekedjen fel, 's két ágyút-is magához vévén, indúljon azon környéckeknek meg-ſzemlélésére, a' mellyekre a' mi elől vigyázóinkat kellene ki-állitani. A' menetel közben megértette az Ob. Úr, némelly fel fogott lakosoktól, hogy a' *Gyurdsovi* (Giurgevo) Diſtriktusnak *) (Raja) Vajdája, *Iſſuf* Basa, ép-

S s

*) Az *Olt* vize két réſzre oſztja Oláh Orſzágot. — Az *Olt* vizén túl lévő réſz, a' tulajdonképpen való

éppen az emlitett Distriktusnak *Oynak* nevü falujában tartózkodna, egynehány elő kelő Törökökkel eggyütt, a' végett, hogy a' *Gyurdsov* Vára számára juhot 's más eleséget szerezteſſen öſzve. — Azonnal el-tökélette magában B. *Kienmayer*, hogy eggy próbát tegyen, t. i. a' Vajdát, hozzá tartozóival eggyütt, meg-támadja, 's kézre kerittse. E' végett szorgalmatoſſan értekezett minden útak eránt, és vezetőül válaſztván a' Tartománybéli Arnauták Elöljáróját *Maurodin*-t, el-ért 9 óránnyi mars után, egéſſz népével, másfél óránnyira *Gurdsevo* Várához. A' menetel éppen nem az igazándi úton esett. Innen meg-indúlt tsak gyalogjában az Oberſter, az Arnauták Elöljárójával, Májior *Levatsitz*-al, 's *Barkó* Reg. béli Kapitány *Lovaſſzal*, és ment a' bokrok között egy fél óránnyira elő felé; hogy, *Oynakot* jól körül nézvén, a' fel-tett dolognak sorját elömeneteleſſen el-intézheſſe. Az egéſſz kör-

való Oláh Ország. Ez, 12 kerületeket, és a' Duna mellyékén lévő 3 Török Distriktusokat (Raja) foglal magában; úgymint: a' *Brajlai*, *Gyurdsovi*, és *Turnoi* Distriktusokat. Az Ol vizén innen való réſz másképpen *Krajovai* Bánátnak is neveztetik, és 5 kerületekből áll.

környéknek helyes meg-visgálása után vissza tért az Ob. Úr népéhez; és alkonyodás tájban el-küldötte Kapitány *Lovásztt*, 50 Huszárokkal, és az Arnauták Elöljáróját 30-ad magával *Oynakba*, meg-hagyván nékiek, hogy az *Issuf* Basa házát vegyék körül, 's magát fogják el. Májot *Dely Basára* pedig azt bizta, hogy 300 Ts. 's K. Arnautákkal, és 30 Huszárokkal bal felé nyomúllyon, és a' mi szarvas marhát, 's juhot öszve szerzett *Issuf* Basa, mind azt hajtassa el. Maga az Oberster, népének még meg-maradott részével, és az ágyúkkal, jobb felöl a' *Gyurdsovi* úton várta, ha valami módon segittség találna jöni a' Várból. — A' dolog olly jó ki-menetellel ment véghez, hogy *Issuf* Basa, egy Titoknokjával, egy *Dervis*-sel *), és több más Törökökkel el fogatott. A' préda állott egynehány lovakból, egy falka szarvas marhából, és 1700 juhokból. Olly bátor szivvel, 's a' Törökökre nézve olly véletlen támadták meg őket a' miéink, hogy tsupán négy lövést tehettek: mert mihellyt látta Kapit. *Lovász*, hogy a' háznak eggyik

*) *Dervis* (Dervvis) Persiai nyelven szegényt jelent. A' Törökök így nevezik a' Török Barátokat.

szobájából védelmezni akarja magát az ellenség, és tüzelni kezdett az ablakokon ki felé: le-ugrott egynehány Huszárokkal eggyütt a' lóról, be-törte az ajtót, 's meg-lepte a' Törököket. Az Ob. Úr elöre küldötte a' foglyokat, és a' prédát; és minekutánna a' Hertzegnek parantsolatja szerént a' környéket meg-visgálását, minden bántódás és veszteség nélkül, el-végezte vólna: vissza tért *Kalagureny*-ba. — Különössen magasztalta az Oberster, H. *Coburg*-hoz tett tudositásában, Kap. *Lovász*t, a' ki több próbáit-is adta már bátor vitézségének, és az Arnauták Elöljáróját *Maurodin*-t, a' ki ezen alkalmatossággal hasznos szolgálatot tett. — A' Hertzeg, most-is igen jól emlékezett Ob. B. *Kienmayer*-röl. — Elöbbeni Tudositása után, ezen jelentést tette, hogy a' B. *Kienmayer* visgálódó Vitézei, a' *Siliſtriai* úton, a' Duna partján, az ellenség visgálódóit meg-támadták, 's mind egy lábig le-apritották.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Béts.

A' Tsászár gyengélkedő állapottal vagyon. — *Ferentz* fő Hertzeg, hozott magával egy jegyző Könyvet, mellybe maga kezével le-irt mindent, valami napról napra

e-

esett, *Belgrád* oſtromának kezdetétől fogva a' végéig. A' melly fő embereknek ſzerentséjek vólt látni, ezen jegyző Könyvét a' Hertzegnek, azt mondják felölle, hogy az, nagy gondoſsággal, 's igen hellyeſſen vagyon irva. Tsak ebből-is nyilván való, hogy nem tsupa ſzemlélője vólt ezen nagyra ſzületett Hertzeg, a' *Laudon* bölts Kormányozása alatt történt dolgoknak. — Örömmel ſzemléli II. JÓSEF ezen jegyző Könyvben, olly Unokájának munkáſságát, a' ki, annak idejében, hellyébe fog elő állani, az Auſtriai Birodalomnak kormányozására. Már ugyan eddig is tudva vólt, a' Hertzegnek oda le el-követett ſzorgalmatoſsága, Ő Felſége előtt; mert egy nap ſem múlt el, hogy *Belgrádból* Levelét ne botsátotta vólna a' Hertzeg kedves Feleségéhez, olly Levelét, mellyben ſzerelmének meg-bizonyitásán kivűl, más fontos dolgok-is vóltak mindenkor irva; úgy hogy, ha az Ő Felségéhez mind úntalan küldetni ſzokott Hirmondóknak valamellyike, későbbetskén talált érkezni, mint ki vólt tsinálva érkezésének az ideje, tsak ment a' Hertzegnéhez, 's tőle kérdezte: Mi újság?

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Bár

Bár tsak azt-is ki-hirdethetnénk már hamar, hogy Ő Felsége meg-halgatta azon Nemes Vármegyéknek kéréseket, a' melyek a' Törvénynek Magyar Nyelvünkön lehető folyásáért esedeztek. Nem lehetetlen dolgot hiszünk, midőn hisszük, hogy szerentsénk fog még minékünk lenni, azt ki-hirdetni. Ugyan illyen hiedelemmel lévén, iktatjuk ide, eggy hallomáson épitett kérésünket. Értettük, hogy valamelly érdemes Hazánkfia, fáradozott vólna már eggy olyan Könyvnek ki-dolgozásában, a' melly nagy segéd lehetne, a' Törvénynek Magyarúl való folyhatására. Kérjük ezen jó Hazánkfiát, hogy, ha még ki nem botsátotta, vagy botsáthatta használatos tárgyú Könyvét: bennünket ditséretes szándékáról tudósitani ne terhelteſſen. Nyerteseknek fogjuk magunkat tartani, ha néminémű részben eszközök lehetnénk, Hazafiúi buzgó törekedésének, óhajtott végre való juthatásában.

Ő Felsége parantsolatokat küldött, a' *Tseh* és *Morva* Országokban fekvő fegyveres néphez, hogy fel-készülve várja a' további rendeléseket. Gen. *Karátsay* könnyű lovas Regementjét pedig, már meg-is indittatta a' H. *Coburg* seregéhez.

Bel-

Belgrád.

A' Belgrádi Érseknek neve: *Popovits Dienes.* A' melly hálaadó Prédikátziót tartott a' meg-nevezett Érsek, Okt. 11-dikén, Illyriai nyelven a' maga Templomában, az, itt Bétsben Németre fordíttatott, 's ki-nyomtattatott. Rövid: de fontos, és szépen el-intézett Prédikátzió.

Naponként nevekedik a' Belgrádi lakosoknak száma, 's már nem csak a' Görögök, hanem a' Katholikusok-is tartanak közönséges Ísteni tiszteletet. A' Katholikusok Templomához, Budáról viszik a' harangokat, azokat t. i. mellyek a' Franciscánusok hajdani Klastromok' Templomához valók vóltak.

Nov. 14-dikén érkeztek ide a' *Budai* Polgárságnak 3 Deputátusai, azzal az 1140 tseber borral, a' mellyet a' lakosok magok inditásokból gyüjtöttek öszve. A' Deputátusokat nagy indúlattal fogadta a' Vár Comendánsa *Vallis* Feldmarsch. és mindent meg mutogattatott nékik, a' mit kívánhatna Belgrádban létében látni az ember.

Nov. 20-dikán történt itt, a' nagy LAUDON Unokájának, Oberstlieut. Báró *Laudon*-nak halála. Teste által vitetett a' következendő nap, egy szekéren *Zimonba*, a' holott illendő pompával el-temettetett. —

A'

A' ki esmérte ezen érdemes iffjú Bárót: ſajnálja élete virágának olly hirtelen lett el hervadását. Mert ſzemlélt benne, eggy nagyra ment, de még ſokkal nagyobbra menendő Férjfiat.

Német Orſzág.

A' Tsáſzár írt ſok Német Orſzági Fejedelmeknek, és *Regenſpurg*-ba-is, az ott rend ſzerént Széket ülő Orſzág' Gyülésének *) (Reichstag), hogy, ha kivántatni fog, maga-is kéſz leſzen, fegyveres népet küldeni, az imitt amott támadt zűrzavaroknak le-tsendesitésére. — *Trevir* ugyan magába tért, és még maga kivánta, hogy a' zenebonának ſzerzői meg-büntetteſſenek. — De *Lüttich*-ben még ſem állott helyre a' tsendeſség. A' Rendek azt kivánnák, hogy Püſpök Fejedelmek, eggyezne meg, az ő általok lett változtatásokba, 's újj rendelésekbe. Irkáltak eleget egymásnak **); de min-

*) 1661-diktől fogva, mind úntalan tart itt az Orſzág Gyülése. Tsupán 1713-dikban tevődött által eggy hevés időre a' Peſtis miá *Augſpurgba*, és 1742-dikben, egynehány eſztendőkre, *Frankfurtba*.

**) Ott hagyta *Lüttich*-et darab időtől fogva a' Püſpök, és most *Trevir*-ben tartózkodik.

minden foganat nélkül. Nov. 7-dikén megírta maga a' Püspök a' Rendeknek, hogy már ki van rendelve a' Katonaság, melly az előbbeni rendet *Lüttich*-ben hellyre állittsa; feddődzik a' Rendek ellen, hogy egyedül tsak az ő igazságtalan, és vakmerő ellent állások viſzi be a' fegyvert a' Tartományba; inti, hogy engedelmeſségek által előzzék meg a' gonoſzt, melly reájok következik. — De még eddig úgy irják minden felől, hogy tsak azok a' *Lüttich*-iek, a' kik vóltak; de irják azt is, hogy a' *Pruſſziai*, *Münſteri*, és *Palatinátusi* Seregek indúlnak ellenek. — A' *Neuvidi* Újságban, még a' mars útjok-is le van irva, a' *Lüttich*-be ki-rendeltt Pruſſz. Batalionoknak. — *Oberkirch* *) nevezetű Városotska-is háborog. — A' *Heſſen-Caſſeli* Landgráfnak fő és lakó Városáról *Caſſel*-röl ſem jó hirek kezdettek vólt jöni: hanem, Nov. 8-dikán irták *Marburg*-ból, hogy egyéb nem esett ezeknél, úgymint: A' Landgráfnak eggy kemény ki-fejezésekkel tellyes Inſtantziát adtak bé, mellynek ſzerzője, örökös bilintsekre büntettetett; le-irója, felesé-

*) Ez, a' *Straſzburgi* érsekséghez tartozik: de a' Német Birodalomban vagyon, a' *Rajna* vizén innen; *Straſzburghoz* 3 mértföldnyire.

ségestől 's gyermekestől számkivetésbe küldetett; a' bé-adója pedig, meg nem határozott időre, fenyiték-házba (Zuchthaus) tetetett. Továbbá: némelly fenyegető irásokat raggattak fel, közönséges hellyekre, mellyek által főképpen két nagy embereknek akarták meg-vetni az ijjedtjeket. Az eggyiket, *Fulon* nal *) hasonlitották egybe, és néki-is hasonló véget jövendöltek amazéhoz. A' másikat sem igen kiméllették meg, úgy vélekedvén felőlle, hogy a' lett vólna oka a' fa meg-drágúlásának. — Ezek így történtek: de a' nép azért tsendességben vólt. — A' Landgráf parantsolatokat adott ki, mellyek mind a' népen lehető könnyebbités eszközeinek fel-találására tzéloznak. Meg-is kisségebbitett némelly adókat.

Anglia.

A' *Londonból* Nov. 10. és 13-dik napján költ Levelek bizonyitják, hogy az úgy neveztetett napkeleti *Indiai* kereskedő Társa-

*) *Fulon*, Miniſterséget viselt, igen gazdag Frantzia Ur vólt. Életében sok igazságtalanságot 's kegyetlenséget követett el; de meg-is adta az árrát. Mert ezen folyó esztendőben, Jul. 23-dik napján, a' dühösködő Párisi nép kegyetlen módra végire járt.

ság 180,000 font Sterling árrú portékát vámoltatott meg közelebb, az oda való Vám házban. Az emlitett Levelekből olvaſſuk azt is, hogy a' Londonban tartozkodó Frantziáknak ſzáma, újjra nevekedett némellyekkel, a' kik Hollandiából mentek oda. Moſt veſz hát valamit viſſza abból Anglia, a' mit eddig nyert tőle eſztendőnként Frantzia Országz az által, hogy ſokan látogatták az Anglusokból. 1777-ben múlattak Párisban 3000 Anglusok. Ha átallyában egynek egynek eſztendeig való költségét 100 font Sterlingre teſſzük: a' mindjárt fel-megy 300,000 font Sterlingre.

Angliában a' közönséges Sert-is komló nélkül próbálták moſtanában főzni; mivel némelly irásokban azt kezdették meg-mutogatni, hogy a' Ser ártalmas az egéſzségnek, és a' *Calculus* fájdalmait nevelí.

Svéd Orſzág.

A' *Stokholmi* újjabb Tudositások ſzerént nagyon kezdenek uralkodni, a' Svéd hajós ſereg köztt *Carlskrona*-nál, a' nyavalyák, 's igen ſok ember el-húll. A' Király felől, Nov. 10-dik napján, azt irták, hogy még akkor Finnlandiának *Borgo* nevű városotskájában vólt, és hogy ott-is fog egynehány hetekig múlatni.

Gene-

Geneva.

Sokat köſzönhet Frantzia Orſzág ezen Városnak. Mert e' ſzûlte neki *Neckert;* mostani ſzorúltt állapotjában pedig pénzzelis kivánja ſegiteni. Már 500,000 Livrára megy, a' mennyit öſzve adtak *Geneva* jó ſzivû Polgári, Frantzia Orſzág ſzámára.

Velentze.

Azt irják innen, Nov. 4-dik napján, hogy ſoha ſem vólt a' közönséges Társaſág olly vekengésben, mint most. Reá hagyta magát az el-múltt eſztendőben vetetni, némelly Udvaroknak hitegetésekre, hogy a' Törökökkel tzimboráskodjon, holott már 3 eſztendőkkel ez előtt, az Oroſz Birodalommal tanakodott, 's végzett a' Porta ellen. — Fél a' Tanáts, hogy ha a' jövő eſztendőben, *Boſzniát* el-nyerné a' Tsáſzári Udvar: könnyen *Dalmátziáig* tehetné oſztán a' lépéseket. — És akkor, nem a' leg-kivánatosſabb állapotja lenne Velentzének. — Ha az Oroſzok *Kiliát* el-veſzik, a' Dunának a' fekete Tengerbe való ſzakadásánál: akkor az egéſſz Velentzei kereskedés ſemmivé leſſz.

Török Orſzág.

Nem tsak eleség, hanem pénz dolgából-is meg kezd fogyatkozni a' Török Udvar. A' *Szultán* parantsolatokat adott ki, hogy a' régi Piaſterek olvaſztaſſanak el, 's

az

az újjonnan verendő Piaſtereknek ne legyen egéſſz két harmad réſze ezüst; ellenben, több legyen benne eggy harmad réſznél a' réz. — Ez által, úgy reményli, a' Porta meg-nyér 15—20 milliomot. — A' bizonyos egy réſzről; de az-is bizonyos más réſzről, hogy az által ſokat veſzt, a' kereskedésre nézve. Veſzt a' Svéd Udvar-is, ha illyen Piaſterekkel fizeti ki néki a' Porta a' megigért ſummát. — A' *Smyrnai* Tudositások ſzerént, öſzve esküdtek az Ásiaiak, hogy többſzör ki ne jöjjenek katonáskodni Europába.

Frantzia Orſzág.

A' Király, el-kezdett már, a' Nemzet Gyülése által ki-tsinált újj Titulusſával élni. Ez az: *Lajos*, Iſten kegyelméből, és az Oſzágnak rendelése (Conſtitution) által, a' Frantziák Királlya.

A' Nov. 10-dik napján tartatott Nemzet Gyülésében, eggy Inſtántzia olvasódott el, mellyet a' *Joiſſonsi* Apátzák *) küldöttek a' Nemzet Gyülésének. Ezek az Apátzák arra kérték a' Gyülést, hogy öket haggya meg.

*) Ezek az Apátzák a' Sz. Benedek Szerzetéből valók, a' B. Szüzről neveztetett (Notre Dame) Apátúrságban.

meg. A' vólt kéréseknek utánna vetve, hogy ök kéſzebbek életektől meg-válni, mint ſem a' Klaſtromot oda hagyni.

A' Proteſtansoknak dolgaik mind jobban jobban kezdenek menni Frantzia Országban. Már közönségeſſen énekelnek. *Nannetumba* (Nantes) Orgonát-is ſzerzettek. *Burdegalában* (Bourdeaux) eggyütt akarnak a' Reformátusok és Lutheránusok Templomot épittetni; és a' halotjaikat már egéſſz tzeremoniával temettették. — Majd minden Tartományokban vála'ztattak már Prótestánsok-is, a' kik az Ország Rendjei Gyülésének Tagjaivá lehetnek. — A' vallás béli viſſzásſág, nem tsinál hát több *Bertalan* éjtſzakáját Frantzia Országban. — Eggy-is ſok vólt!!!

Folytatása a' Tüzi Testekről való Jegyzéseknek.

A' *büdösitő*, *fojtó*, vagy *göz tsináló* golyóbisok (Dampfkugel) arra valók, hogy, nehéz füstjök által, a' Kaſzamatákból-is ki leheſſen üzni az ellenséget. — Ezek nem egyebek, hanem tsepűből, vagy gerebeletlen kenderből, ſzekér-kenöttsel, faggyúval, és ſzurokkal kéſzűltt gömbölyeg testek.

A' *ſzurok-koſzorúk*' kéſzitéseknek módja, nem igen mesterséges. Mind öſzve ebből áll: holmi ótska kötél darabokat koſzorú formákra öſzve fonnak, 's azo-

's azokat forró szurokba mártják. Ezeket (valamint a' fojtó golyóbisokat-is) meg-gyújtva, kosarakra rakják, 's úgy vettetik az ellenség Várába. Ha nem mondjuk-is, tudni való: arra a' végre, hogy gyújtsanak.

A' *lárma-fa*, eggy öt ölnyi forma magasságú pózna, vagy rúd, mellynek felső részét olly formálag, mint a' Rajzolaton lehet szemlélni, szurkos szalmával bé-fedik. A' szalma kötél, mellyel körül van tekerve a' szalma, le-nyúl egészen a' rúd tövéig, hogy annál fogva, azon szempillantatban meg lehessen a' lárma fát gyújtani, a' mellyben kivántatik. — A' rúdra némellykor két kerek deszkákat-is tsinálnak, a' *c* betű alatt látható formára: azokat szurok koszorúkkal, vagy más affélekkel meg-rakják, 's úgy boritják bé szalmával, és ezt azért tselekszik, hogy a' tűz annál tovább tartson. — A' lárma-fákat, a' hol tsak lehet, mind dombokra ásák, a' szélső őrizetek' sorjában egymáshoz nem messze. Mindenik mellé eggy eggy Strázsa van rendelve. Mihellyt észre veszi valamellyik ezek közzül, hogy jő az ellenség: azonnal meg-gyújtja a' lárma-fát. Ezt látván a' több Strázsák-is, hasonlóképpen tselekesznek. Ekként, egynehány mértföldnyire-is tudtára esik, igen rövid idő alatt, az egymástól nem messze fekvő Katonaságnak, az ellenség jövetele. A' lárma-fákat főképpen éjtszaka szokták meg-gyújtogatni.

A' betűkkel jegyes Rajzolatoknak magyarázatja így következik: Az *a* jelenti a' Gyalogok (Muskatérosok) töltését; a' *b* a' Stuttzosokét. Mind kettő papirosból készült, alól a' golyóbis fekszik, azon fellyül puskapor vagyon. Az *e* ábrázolja az ágyútöltsért (Stuckbrandl), mellyről már más izben

szol-

szóllottunk. Rézből vagy bádogból készül. Illyen töltséreket szoktak a' Bombákba, és Gránátokba-is dúgni; de akkor, lassan égő materiával vagynak ezek meg-töltve, melly t. i. tsak akkorra ég le, a' Bombáknak és Gránátoknak töltelékjekig, mikorra azok a' ki-intézett hellyekre le-esnek. A' *d* alatt lehet a' *gyújtó tsőt* szemlélni. Erről-is vólt már szó. Az *f* alatt látjuk a' Mozsár ágyúkba való *poros zatskó* formáját. Ennek hosszasága eggy lábnyi, szélessége pedig 4 újnyi. A' fenekén eggy 6 fontos meg-töltött gránát fekszik, azon felül a' zatskó mind puskaporral van teli. *g. Jel adó Rakéta.* Ennek a' tokja papiros, mellyet puskaporral keménnyen meg-töltenek. A' felső részéből eggy kanótz nyúlik ki. Ezt meggyújtják, 's úgy vetik fel a' Rakétát, mellynek világa által jelt ád eggy rész a' másnak. *h.* Golyóbis *próba.* Ezt, nyelénél fogva eggyik kezében tarthatja az ember, a' másikkal, rajta a' golyóbisokat keresztül botsátgathatja. Ha által férnek a' golyóbisok: az, annak a' jele, hogy éppen alkalmas nagyságuak. *i.* Kézi gránátokkal meg-töltött kosár. A' gránátoknak száma rend szerént 14 vagy 19. Midőn a' kosár kilövődött a' mozsárból: belőlle a' meg-gyúladt gránátok, jég-eső formára, széllyel szóródnak, 's el-pattogván, szörnyű károkat okoznak. Az efféle gránátokkal töltött kosárt *Fürjnek* (Wachtel) hivják a' Németek, vagy azon hangra nézve, mellyet tsinál a' kosárnak a' levegő égben való repülése, vagy pedig, mivel a' gránátoknak egymást fel-váltó pattogása, és a' Fürjnek pitypalattyolása között-is vagyon néminémű hasonlatosság. *k.* Meg-gyúladt kézi gránát. Ez 3 fontot nyom.

A' jövő Postán meg-küldjük *Új-Orsovát* rajzolatban.

19.

Tudományi Jelentés.

Így végzi amá' nagy FRIDRIK, a' *Voltér* Henriásſa eleibe kéſzített Elől járó Beſzédét: „Úgy itéltem, hogy, ha ezen, tsudálkozást érdemlő Iró (Voltér), betses vóltának jeleit ki-mutatom, azzal, néminémüképpen, a' mi Századunkat meg-tiſztelem, és leg-alább a' maradék firól fira által fogja egymásnak adni, hogy, ha a' mi Századunk nagy Embereket ſzült, meg-is esmérte azoknak egéſſz érdemeket." — Támadtak ezen Századnak végére sietö réſzében, kedves Hazánkban-is olly Férjfiak, kik haldoklott Nyelvünknek újj életre való hozásában, vagy külön külön, vagy öſzve vetett vállakkal is munkálódnak. Mind azokat, mind ezeket esmeri már réſz ſzerént a' Haza, 's Anyai indúlattal öleli. De ſzükség, hogy kedves Hazánknak azon réſze elött-is esmeretesekké legyenek, a' melly talám még eddig, vagy ſemmit ſem, vagy leg-alább igen keveset tudott róllok. — Ebben eſzközök kivánunk lenni. Jelentjük azért örömmel, hogy azoknak ſzámát neveli mostaná-

ban T. T. *Tót* Jósef Úr, a' ki az Anyaszent-egyház Történeteit, (mellyeket haszonnal tanit a' *Pesti* Szeminariomban), szűletett Nyelvünkön szándékozik ki-adni. Az utóbb említetteken értjük azon Magyar Társaságoknak buzgó Tagjait, a' kik Nyelvünk gyarapodásáért élnek, halnak. — Már magasztaltuk más izben, a' *Komáromi* Társaságot. A' mit felőle mondottunk, az érdem' megesmerése, 's az azt másokkal-is meg-esmertetni kivánó igyekezetünk mondatta velünk. Tagjainak Hazafiságokról, nem mi szóllunk most, hanem szóllyon Nyelvünk mellett való hív fáradozások, szóllyon közelebb az az áldozat, mellyet a' forró Magyar indúlat nyújtarott velek a' Haza Oltárára. Értjük azon 20 arany jutalom pénzt, mellyet ajánlnak a' Haza képében, annak, a' ki eggy szép Magyar *Szomorú Játékot* *) fog ki-dolgozni, mellynek summáját a' maga tettzése szerént választhatja a' Szerző, a' Magyar Históriából. — A' *Kassai* Társaságról, még nem szóllottunk. Ez, 1788-dikban állott öszve, Nyelvünk' gyarapitására, 's annak olly Nyelvvé való el-készitésére, mellyen mind

írni,

*) Erről, rövid időn, bővebb Tudósitást fognak tenni.

írni, mind tanitni, 's mind pedig közönséges dolgokat-is leheſſen alkalmatoſſan folytatni. Ditséretes tzéllyának el-érése végett, arra határozta magát, hogy *Magyar Muſeum* nevezet alatt, válogatott gyűjtemény Darabokat adjon ki, a' mint már 4 illyen Darabok közre-is botsátódtak. Nem mondhatnánk mi ezen nagy érdemű Társaságnak méltó ditséretére annyit, a' mit ſokkal felyűl ne haladna magának eggy okos Olvasónak itélet tétele, a' ki figyelmetesſéggel el-olvasta, vagy olvasándja a' meg-nevezett Magyar Muſeumra való *Bé-vezetést*, melly az elsö Negyedben, elsö hellyet foglal. — Remek az, mindenképpen. — Mentöl elébb rajta leſzünk, hogy Irásunkba egéſzlen bé-iktathaſſuk. — Az emlitett elsö Negyedből kivántunk ez úttal ide bé-tenni egynehány ſor Verseit, azon Társaság' eggy érdemes Tagjának. Ezek azok:

KOPORSÓ IRÁS.

Álly meg, ó Hazafi! tekints e' Táblára:
Itt nyúgſzik, 's változik hajdani porára
A' nagy ORTZY-aknak méltó Unokája,
István, Magyar Iffjak' ditsöűltt példája;
Ki tizennyóltz nyarat fellyűl alig ére,
Hogy éltének jutott hervaſztó telére: —
Mert a' halál ötet már öregnek vélte,
'S nagy erköltseiről idejét itélte. — —

Mint fel-jövő Napját Hazája úgy nézte,
'S ér'tte fohajtásit az Urhoz intézte.
Néki másként tettzett! — 's azért bűs végzése
Nem engedte, légyen délre jöhetése! —
Meg-hólt! . . 's a' ki elébb reménnyét fel-hozta,
édes Nemzetének gyáfzát az okozta! — —
Eredj' már: 's kérd te-is Mennyei Atyánkat,
Szánnya meg már egyfzer vefzni — tértt Hazánkat!

Batsányi.

A' több tulajdanképpen való Tagjai a' Kaffai Társaságnak, *Báróti Szabó Dávid*, és *Kazintzy* Túdós Urak, kik mind ketten már más munkáikról-is nevezetesek. — Az elsőnek, illy homlok-irás alatt való Könyvét: *Báróti Szabó Dávid' költeményes Munkái. Utólsó ki-adás Kaffán, 1789.* közelébb vólt fzerentsénk itt, eggy Méltóságnál látni. — A' Könyvnek belső érdeme, meg-érdemli azt a' nyomtatás által nyertt külső formát, melly, meg-vallyuk, annyira a' jó íznek regulái fzerént vagyon el-találva, hogy méltán első *tsinos Magyar* Könyvnek nevezhetjük. Ennek fzemlélése fel-inditott bennünket, hogy Ki-adójának Képét, a' Könyv nagyságához alkalmaztatva, fzépen ki-mettzetteffük, és az elő fizető Uraknak meg-küldjük; hogy a' kik közzülök a' ditsértt Munkát meg-fzerezni kivánják-is: azt ennek eleibe köttethettesfék. — Miben fáradoz új-

jo-

jolag T. T. *Szabó* Professor Úr, az nyilván való ezen Híradásból:

A' ritkább Magyar igéket magába foglaló *Kisded Szó-tár*, sokaknak kérésekre meg-egyengetve, bővítve, 's az A. B. C. rendi szerént új formába szedve, megint ki fog adatni.

Kiki által látja, minémű gyarapodást várhat az illy' munkából a' Nyelv, könnyebbséget pedig az Iró, ha azt, a' mit homlok-irásúl visel, nagyobb tökélletességre viheti. — Kérettetnek azért mind a' két Hazának érdemes Fijai, hogy azon, még eddig mások előtt idegenebb szabású 's értelmű igéket — mellyek helyenként magyarabb Vármegyéinkben, 's Székeinkben számosan találtatnak; értelmeket, 's a' vélek való élésnek módjait rövideden fel-jegyezvén, szabad Póstán *Kassára*, eggy két hónap alatt, ne sajnálják meg-küldeni a' Szerzőhöz

Szabó Dávidhoz.

Bécs.

Ő Felsége némellykor ki-kotsiz a' Városon kivűl: de, mivel a' hidegtől tart, elébbeni szokása ellen, csak hamar le szokott estve fekünni. — Ugyan az Ő Felsége változó egészsége okozza, hogy az Új Esztendei pompa-is el fog maradni.

Sok Generálisok, 's fő Tisztek érkeznek ide naponként, onnan alólról. Vala szerentsénk látni Gr. *Clerfé*, H. *Waldeck*, Gróf *Harrach*, 's más Generális Urakat. — Egynehány Húszár Tiszt Urakat-is lehet itt szemlélni; kiknek fel-pedertt bajússzal ékes vitéz

tekin-

tekintetek, ſziveket hódit. — Vagynak itt mostan ſok külső Orſzági Tiſztek-is, *Oroſzok*, *Frantziák*, *Anglusok*.

Pellegrini, és *Collorédó* Feldmarsalok, még nem érkeztek viſſza. LAUDON Fő Komendirozó Vezér-is oda van, és nem bizonyos, mikorra jő viſſza, a' hová ment, *Coburg* és *Hohenlohe* Hertzegekhez.

A' múltt Szombaton (Dec. 5-dikén) vatsorára hivta a' *Velentzei* első rangú Követ (Ambaſſadeur) az ide való fő Uraságokat. Hogy húsſal-is traktálhaſſa a' Gazda a' Vendégeket, egéſſz 12 óráig kellett a' Böjt miá várakozni. Éjfél után 2 óráig tartott a' vatsorálás. Aſztal után ſemmit ſem múlatni, a' bé vett ſzokás ellen lett vólna. — Mikorra oſzolhattak el egéſzlen a' Vendégek? 's mikorra mehettek oſztán a' Dámák otthon feküdni; és vallyon, el-kéſzűlhettek e' más nap a' Sz Misére? Már ezen kérdésekre való felelettel nem ſzolgálhatunk.

A' miólta a' Német Birodalmakban felállott a' *Steuer-Regulirung*, és annál fogva, magoknak kell ezentúl miveltetni a' földes Uraknak ſzántó földjeiket: az ide való Uraságok-is rakásra kezdik vetetni az igás lovakat, 's azért-is igen nevekedik azoknak az árrok.

Tegnap

Tegnap tartotta *Gallitzin* Hertzeg, az Oroſz első rangú Követ, *Bender* Vára ſzerentsés meg-vételéért, a' *Te Deum Laudámust*, maga udvari Kápolnajában. Örült a' Hertzeg, midőn látta, hogy más vallású Uraságok-is jelentek meg feles ſzámmal az ő Kapolnajában. — A' *Bender* meg-vételéről való egéſſz Tudósitás, még ezután fog *Péterváros*ában-is közönſégeſſé tétetődni, akartuk mindazáltal most előre-is közleni, a' mit eddig leheteti arról értenünk: Valamint *Akierman*: úgy *Bender*-is minden vérontás nélkül jutott az Oroſzok kezére. T. i. oda érvén H. POTEMKIN *Bender* alá, meg-izente a' Vár Kormányozójának, hogy a' Várat adná fel. Izenetére, meg-jelentek azonnal a' Várból 4 Követek, kik 14 gondolkozásra való napot kértek a' Hertzegtől: de ez, tsupán 4 napot engedett, értésekre adván elébb nékiek, hogy ha magokat ſzép ſzerént fel nem akarnák adni: kéſzen áll a' ſzárazon 50 Batalion, és 65 Oſztálly, a' temérdek ágyúkkal; nem külömben a' *Dnieſter* vizén-is, a' hajós Sereg, *Bender*-nek erő hatalommal való meg-vételére; és, ha úgy történne a' dolog: tehát akkor eggy Léleknek ſem fogna meg-kegyelmezni. — A' Követek viſſza tértek; meg-mondták, hányadán van a' dolog, mellynek hallására

a'

a' Várbéliek sem soká tétováztak; hanem magokat meg-adták. — Azt irják, hogy öszveséggel mintegy 30,000-en lehettek. — Közöttök eggy, Seraskier, és két, 3 lófarkas Basák vóltak. A' Várban találtatott ágyúk számát 300-ra teszik, mellyeken kivül 8000 mázsa puskapor, 's más temérdek mindenféle készületek birtak a' győzedelmesek kezekre.

A' Bétsi *Magyar Kurirban* azt olvastuk, hogy T. T. *Gyöngyösi*, és T. *Horváth* Ádám Urak fognának Verset írni, a' Hertzeg *Eszterházy* Antal Úr halálára: de mi kérjük a' meg-nevezett két érdemes Urakat, ne siessenek a' Vers irásal. Mert örömmel hirdethetjük, hogy a' vitéz Hertzeg még él. Igaz, hogy vólt valamelly hoszszas álma: de abból fel-serkenvén, jobban kezdett lenni. — Ezt onnan tudjuk, a' honnan leg-jobban lehet tudni.

Itt úgy emlegetik, hogy *Christina* fő H. Asszony, 's Férje *Albert* Hertzeg, nem sokára ide jönnének *Coloniából*, a' hová mentek vólt, a' Belgyiomi véres zenebona miá, rendes lakozások hellyéből *Brüsszel*ből. —

Magyar Országh.

Komárom körül, történtt dolognak irják. — Azon tájjon, valamelly falúban

ban lakott eggy Obsitos, kinek fele fizetése ki-járt. Ennek mindég azzal vólt tele a' feje, hogy ő valamikor akkor 3 ló-farkas Basa fog még lenni; azért is mindég a' Törökökhöz szított, 's éppen nem örömmel hallotta, ha a' mi Seregeink győzedelmeikről vólt a' beszéd. Hogy a' Falusiaknak hirekkel esett *Belgrád* meg-vétele: tsak az Obsitos truttzára-is el-lakták annak az örömét, és éjtszakának idején fel-állitottak egy póznát, mellyre 3 tehén farkat kötöttek, 's valami deszka darabot szegeztek, mellyre ezt irták: *Szelim* Szultán küldi a' maga hivének ezen tisztesség jelét, és ime most 3 tehén farkas Basává teszi. — Reggel midőn ki-jönne honnyából az ember, szemébe tünik a' pózna. Ennek első meglátására, dühösségbe esett, hirtelen hajlékába vissza tért, és magát eggy selyem sinórral meg-fojtotta, minekutánna ezt irta vólna krétával az asztalra: „Mivel nem uralkodhatok úgy, mint Basa: tehát legalább úgy akarok meg-halni, mint Basa."

Gallitzia.

Az el-múlt hónapnak 20-dika tájján, Lengyel Országból, *Ó-Zámosc* nevezetű Városunkba, némelly gonosz tévők bérontottak, a' Vámost meg-ölték, a' Kontrallórt keménnyen meg-sebesitették, a' Kerü-

rülönek füleit el-vágták, a' Kaſſzából a' pénzt, melly mintegy 15,000 forintra mehetett, el-vitték.

Lemberg-ből azt irták, Nov. 24-dikén, hogy ama nagy vitéz Generális *Karátsay* Úr ott vagyon. Midőn a' Játék nézö hellyben meg-látta a' nép: azonnal tapsolni kezdett, 's kiáltotta örvendezve: Ellyen *Karátsay!* A' Generális Úr meg hajtotta magát a' Közönségnek. De, hogy tsak nem hagyta félbe a' nép a' *Vivat* kiáltozást, hallatós ſzóval meg-köſzönte a' Gen. a' tiſzteletet, mellyel fogadtatott, és kérte, hogy hadd legyen már elég, utánna vetvén kérésének, hogy mind ez, az ő érdemeit fellyül haladná. Ember ſzerető, 's baráttságos vóltáról igen magaſztalják. Különös hajlandóságát mutatja a' Regementjebéli Tiſztek eránt, melly most *Lemberg*-ben, és a' Környéken fekſzik. Meg-kérte a' *Fejér Bárány*nál a' Vendégfogadóst (a' kihez ſzoktak a' Lembergben meg-fordúlt Uraságok ſzállani), hogy ſemmit el ne vegyen Regementjebéli Tiſztektől, kik az alatt fognának Lembergbe menni, míg a' Generális ott fog múlatni; hanem a' mi fog kivántatni, maga ki fogja fizetni. — Kérdezte eggy Gavallér a' Generális Úrtól: Hogy' eshetett a' meg, hogy a' nagy Vezért, olly temérdek népével

vel eggyütt, úgy meg lehetett rongálni? Ezen kérdésre adott feleletében azt mondja, a' többek között, a' Generális Úr: „A' rend előtt kell látni az ellenséget, hogy meggyőződhessen az ember felőle, mennyire el-szánnyák magokat a' Törökök, minden meg-támadás alkalmatosságával, hogy vagy győznek, vagy meg-halnak.“

Horváth Országg.

Nov. 28-dikán, inditotta F. M. L. B. *Wallisch*, az itt következő Tudositását Gen. *Jellatsitsnak*, a' fő hadi Tanátshoz. Nov. 27-dikén, fel-kerekedett a' *Predori* Kapitány 500 lovas Törökökkel, 's nyomúlt, musika szó alatt, a' *Kozaratzi* hegyen keresztül, határaink felé. Főhadnagy *Borojevits*, a' ki 152-ődd magával *Knetz*-nél, és *Begovo Pollie*-nél visgálódott; mihellyt észre vette az ellenségnek közelgetését: azonnal meg-bújt, és tsak egynehány embereit küldötte előre, a' kik tudnák meg, millyen forma erővel vólna az ellenség, 's miben mesterkedne. Meg-hagyta nékik, hogy, ha nálloknál sokkal felesebb számú ellenség fogná őket megtámadni: tehát vonnák vissza magokat azon helly felé, a' hol állott vólt lesben *Borojevits* Úr. Mihellyt az ellenség meg-sejtette a' miéinket, leg-ottan nekik esett, és a' les

he-

helyig kergette: a' mellyből ekkor több Vitézeink egyszerre ki-omlottak, és olly tűzzel tsaptak az ellenség közibe, hogy ez végre sok sebessеivel meg-futamodott, és 14 hóltjait az ütközet hellyén hagyta. — Újjra szerentsét próbált: de olly erőben állott ellent kevés népünk, hogy az ellenség megént meg-futamtatott, 's széllyel verettetett. Hanem, tsak nem akarta még-is a' *Predori* Kapitány tágitani a' dolgot: ismét öszve vatzákolta el-szilált népét, és harmadszor-is neki hajtatott seregünknek. Kiáltott, hogy, a' több több vérontásnak el-távoztatása végett, adnák meg magokat; ő kész lenne, a' miéinket, leg-ottan Török foglyokkal fel-tserélni: még pedig olly formán, hogy 1 Törököt, 5 emberünkel, fogna fel-váltani. De részünkről, ezen kiáltásra semmit nem igyeltek: hanem, tüzeltek szakadatlanúl, úgy hogy az ellenség ez úttal-is kéntelenittetett a' tsata piatzot el-hagyni, és magát egéssz *Brédáig* vissza vonni. — Mi, ezen aikalmatossággal 2 *Seressánust* veszтettünk. Maga Főhadnagy *Borojevits* kemény sebet kapott. Rajta kivűl, *Noszinits* Zászlótartó, és 6 Seressánus sebesedett meg. De ezeknek a' sebjek nem igen veszedelmes. A' miéink sok kardot, hangyárt, lándsát, ruhát, puskát

kát találtak az ütközet hellyén, mellyből azt lehet ki-hozni, hogy sok hóltjait, és sebesseit kellett magával el-vinni az ellenségnek. — Magasztalja Főhadnagy *Borojevits*, *Noszinits*, és *Jurisits* Zászlótartóknak vitézségeket, valamint a' vezérlése alatt hartzoltt egésſz hegyi Katonaságét-is; különössen pedig *Dmitar Butrovatz* nevezetű Sereſſánusét, a' ki, hogy a' puskája el nem sült, midőn egy Török feléje nyargalt vólna: meg-fordította a' puskát, 's annak az ágyával tsapta földre a' Törököt.

Ezen Tudósitás végin a' van, hogy a' *Báni* Regementnek eggy Altisztje, Oktob. 3-dikán, *Jeserskynél* ki-mutatott különös vitézsége által, arany érdem pénzre tette magát méltóvá.

Oláh Országg.

Az ide való Bojárok azt igérték, hogy 40,000 emberünket, 's még többet-is ki fognak egésſz esztendőt által tartani húsſal; még pedig olly jutalmaſſan, hogy 2 font és 1/4 réſz tsupán 3 kr. ba kerül. Széna-is igérődött elegendő, és 800,000 köből búza. — Sok költséges Magazinomoknak fel-állitásától meg-menti e' szerént Oláh Országg Ő Felségét, a' melly most annyival jobban esik, mivel *Bukovinában*, és *Erdéllyben* nem igen sok búza termett.

Most

Most jött a' hire, hogy *Gyurdsov* Várára Katonáink véletlenül reá ütöttek, 's szerentséssen meg-is vették. *Brajla* Várát-is szándékozik még az idén kézre keriteni H. *Coburg*. — Ezek a' hirek mind meg annyi meg-ölő betűk, a' Török Birodalom fő Városának *Konstantzinápolynak*, úgymint a' melly, Oláh Országtól való meg-válása által, sajnossan érzi eggy olly éles Háztól lett meg-foztattatását, mellyből esztendőnként 30 hajó eleséget, és 20,000 juhot várhatott.

Szervia.

Gládovát vissza akarta venni, a' legújjabb hirek szerént, egy Basa, nagy erővel: de talpon állott Katonáink által hatalmassan vissza verettetett.

Újj Orsovának rendes ostroma félbe szakadt most egyszer. Az *Allion* hegyén csak eggy része maradt a' Várat ostromlott Seregnek, úgy neveztetett *Blok* házakban *); a' több része pedig téli quártélyokra oszlott. — Az emlitett Vár fekvé-

*) Ezeknek formájokat, a' reájok való szükséges magyarázattal eggyütt nem sokára meg fogjuk küldeni.

vését most küldjük, a' jövő Postán pedig irni-is fogunk valamit rólla.

Auſtriai Belgyiom.

Várjuk jó reménység alatt, mire fog menni a' Belgyiomi Pártosokkal, Gróf *Cobentzel* Úr, a' kinek böltseſſégétől, 's hivségétől függeſztette fel Ő Felsége egéſzſzen, hogy valamit jónak látánd a' zenebonának le-tsendesitésére, mind azt tselekedhesſe. Úgy itéljük, hogy azon két Jelentésekre-is ſokat tsilapodtak a' Belgák, melyeket az Ő Felsége Belgyiomi fő Miniſtere Gr. *Trautmannsdorf* ki-adott Nov. 20-dikán, és 21-dikén, az Ő Felsége nevében. Azoknak erejek által, minden dolgok viſſza állittatnak, az újjabb rendelések előtt vólt folyamatjokba. Moſtanában, a' *Lovániumi* Szeminárium meg-ſzűnt lenni, az Egyházi Törvény ſem fog már *Brüſſzelben* tanittatni. Kegyelmet nyernek mind azok, valakik Fejedelmektől lett el-hajlásokat meg-bánván, 6 hetek alatt házaikhoz viſſza térnek. — Akármelly kemény ſziveket meg-lágyitható ki-fejezésekkel vagynak az emlitett Jelentések irva. Talám meg-lágyithatták hát ezek, a' tűzben lévő Pártosok ſziveiket-is, kik ellen minden Városokból öſzve gyűjtött ſeregeivel (tsupán *Luxenburg*, *Antverpia*, *Namur* — Váraiban hagyott némelly réſzt

őrizetűl), Táborba szállott, *Gent* és *Brüſſzel* között, már Nov. vége felé hadi Tármester *D'Alton* Úr: mivel a' vólt a' hire, hogy a' Pártosok *Gent*-ből, egyenessen *Brüſſzelbe* szándékoznak.

Különös meg-illetődésfel kellett értenünk, hogy kedves Hazánkban, némelly Pósta-Tisztek, olly szörnyűségre vetemedtek: hogy, a' mi Munkánkra előre fizetni kivánó Uraságokat, a' fel-küldendő elő pénz' által vétele alkalmatosságával, meg-vonják, és a' *Hadi Történeteket*, esztendőt által, 12 forintokba akarják keriteni! — Mi, ezen nagy igazságtalanságot, a' Fő-Pósta-Tiszt Urak előtt, bé-panaszlottuk, és hatalmat vettűnk tőlök, illy jelentés tételre: hogy tellyességgel nem köteles senki, az Aerariumnak is kárt okozó, efféle törvénytelen kivánságoknak tellyesitésére; és, hogy méltóztassék akarmelly érdemes Ur, azon Taxállójának hellyét, 's nevét, meg-irni, a' ki tőle fellyebb méréssel kivánni, az általunk meg-határozott elő-pénznél. — Bár tsak azok közzül-is nyomozhatnánk ki vagy eggyet, a' kik Munkánknak számos Darabjait el-sikkasztották, 's ekképpen, az elő fizető Urakat szomoritották, nékűnk képzelhetetlen kárvallást okoztak! — A' midőn az illyenek ellen, szavunkat fel-emellyük: — — — — — köszönjük azonban, azon *jó Lelkű* Pósta-Tiszt Uraknak búzgó Hazafiságokat, a' kik, a' menynyiben rajtok áll, Hazánknak szenteltt igyekezetűnket, kivántt tzéljára segíteni törekednek. — Kérjük továbbra-is, ne únatkozzanak meg a' jóban; és mutassák meg ez által-is, hogy kivánják Hazánk' bóldogúlását! — Bétsben, Dec. 8. napján.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 11-dik Napján.

20.

A' fő hadi Tanáts, Dec. 9-dik napján, ezen következendő Tudósitást adta ki, melly a' nagy Sereg Generálkommandojától *Belgrádból*, Dec. 1. napján érkezett hozzá:

Karinovatz nevezetű hellységben, a' *Morava* vizén túl, 5—600 Török tartózkodott vólt már eggy időtől fogva, *Ertzy Mehmed* Agának kormányozása alatt. Tartván attól Ob. *Michaelovits* Úr, hogy a' *Karinovátzi* Törökökhez többen-is találnak még jöni, és a' tájjon álló Őrizeteinknek nyúghatatlanságot fognak okozni: feltette magában, hogy a' Törököket el-verje *Karinovátzból*. Illy meg-határozással megindúlt Nov. 17-dikén, minekutánna megtette vólna a' rendeléseket, hogy *Csupriában* 4 Stuttzos, és 2 gyalog Kompánia maradjon; *Jagodinban* pedig 2 Komp., 100 Lovas, és 1 ágyú, Major *Schmidt* igazga-

tása alatt. Magával vitte az Oberſter, a' melléje rendeltetett *Gréven* Huſzár Oſztályt, és az alatta lévő *Szerviai* ſzabad ſeregből 10 Kompániát, 's 1 Svadron Huſzárságot. Hogy a' Sereg egéſſz tsendesſéggel marsirozhaſſon, előre, 's oldalvást-is el-küldött az Oberſter visgálódóúl némelly ſzabad ſeregbélieket, a' kik azon környéknek minden zegit zugát jól tudták. Az elől menő ſereg, a' Lovas, és még 1 Oſztálly ſzabad seregbéliekből állott. Azt vitte Kap. *Simits* Úr. Az után ment a' több ſereg. Midőn a' nép *Taboriste*-hez ért vólna, melly éppen fele útja *Karinovátz*-nak, meg-állapodott; és, minekutánna el-végezte vólna a' főzést, 's az etetést, újjra útnak indúlt *Krakojevtze* felé. Ezen az úton talám ſoha ſem ment ſereg-is, annyival inkább ágyút nem vittek, 's azért-is az egynehány órával hátráltatta a' menetelt, hogy előre az útat kellett, főképpen az ágyúkra nézve, egyengettetni. — *Krakojevtzében*, mind a' gyalogság, mind a' lovasſág tábort ütött, 's meg-hált. 18-dikon *Cseſztinig* ment *Michaelovits* Úr, de éppen olly nagy úggyel bajjal, valamint az előtt való nap, az útra nézve. Midőn a' következendő napon, *Gruſſa* patakjához, és a' *Kotlanik* hegyéhez ért vólna, dél tájban az Ob. Úr: el-küldötte *Agyits* Alhad-

na-

nagyot, némelly szabad seregbéliekkel, elő felé, Kap. *Novakovitsot* pedig, a' ki tökélleteſſen tudja a' tájon a' dörgést, egéſſzen más úton inditotta egynehány meg-hitt emberekkel, hogy néznének körűl *Karinovátznál* mindent; az ellenség pedig, ő miattok éſzre ne vehetné ſeregünket. *Agyits* Hadnagy, a' visgálódás közben, *Koſzterik*-nél 60 Török lovasokra bökkent, a' kikkel meg-is vitt. — Réſzünkről, 2 emberből, és 7 lóból állott a' veſzteség. Azon közben, a' Sereg *Vitkovitzához* ért. — Nem keveſebb vólt ezen a' napon való bajoskodása is az úttal, mint az előbbeni 2 napokon. — Itt négy ſzeg formára állitotta az Oberſter Úr a' Gyalogságot, a' Lovaſságot pedig 2 tsata rendekbe, minekutánna körös környyűl mindenfelé ki-rendelte vólna az őrizeteket. — Kapitány *Novakovits*, Nov. 20-dikán, jó reggel azzal a' hirrel érkezett a' visgálódásból, hogy a' *Karinovátzi* fegyveres Törökök futó félben vagynak, 's egyet máſſokat kötözik öſzve erőſſen. Ennek hallására legottan által inditotta *Michaelovits* Úr a' *Morava* vizén népét, illyen rendel: A' *Moravához* ki-állott előre, két fel-kéſzitett ágyúkkal, eggy 4 Komp. álló, négy ſzegű Batalion, mellyet jobb és bal felől, a' *Gréven* Huſzárjainak eggy ſzárnyok fedezett. Ezen

népnek óltalma alatt, leg-elöſſzör-is a' ſzabad ſeregbéliek indúltak, a' vizen által, a' kik a' túlsó réſzre érvén, leg-ottan a' tserébe vették magokat; ezeket követte egy Tzug Huſzárság, azután 3 ſzabad ſeregbéli Kompánia, 1 ágyúval, *Simits* Kap. Úr vezérlése alatt; végre az ugyan ezen ſzabad ſeregbéli Svadron. Ezek után mentek 6 Kompániák 2 ágyúval. Ezentúl, a' *Gréven* Huſzárjainak 3 Szárnya, 1 Oſztálly Gyalogság, és 1 ſzárnyok a' *Gréven* Huſzárjainak. A' legutólsók, ismét némelly ſzabad ſeregbéliek vóltak. A' ſzabad ſeregből el-küldettek már előre *Markó*, és *Paulle* Hadnagyok, amaz 100-ad magával, a' *Kruſſevtzei*, e' pedig az *Uſitzai* útra, olly tzéllal, hogy az ellenségnek el-állhatnák az útját, ha az, egygyik, vagy másik hellyről akarna valamit próbálni. Minekutánna egéſſzen által takarodott vólna népünk a' vizen, és az Oberſter Úr, a' ſzabad viſſza menetel végett, 100 embert a' *Morava* vizénél hagyott vólna: egyeneſſen a' *Karinovátzal* által ellenben lévő hegyre nyomúlt ſeregével. — Az Ob. Úr, a' ſereg előtt ment; azért-is leg-hamarább észre vette, hogy egynehány Törökök ſeregelnek az *Ibar* *) vizén kéſzitett hidon, kik

*) Az *Ibar* vizét lehet az általunk meg-küldött Mappátskán ſzemlélni.

kik közzé hogy eggyet lövetett ágyúból, azok leg-ottan *Karinovátz* felé hordták magokat. A' mi Seregünk, musika szó alatt, fel-ment a' hegyre, közben a' Gyalogság, jobb és bal felöl pedig, a' Lovasság. Az Ob. Úr ezentúl mindenfelé visgálódókat küldözött, *Karinovátzba* pedig, mind addig ágyúztatott, míg a' Törökök a' hellységből ki nem jöttek. A' melly meg-is lett. Midön látná az Ob. Úr, hogy a' hellységen kivül lévő térségen, öszve tsoportozik az ellenség, de koránt sem olly formán, hogy ellent állyon, hanem hogy jó móddal elillanthassan: el-küldötte Kap. *Milloradovitsot* egy Svadronnal az ellenség ellen, Kapitány *Simitsnek* pedig azt a' parantsolatot adta, hogy némelly szabad seregbéliekkel az *Ibar* hidján mennyen által, a' hellység kapuját átsokkal vágassa ki, és marsirozzon bé a' hellységbe, a' mellyet azonnal véghez-is vitt a' Kapitány. Azonközben Kap. *Milloradovits*, el-kezdette az ellenséggel a' tüzelést, segittségére küldötte az Oberster, *Ladántzi* Főhadnagyot, a' *Grécen* Huszárjai közzül: de hogy tsak nem tágitott az ellenség: Kap. *Jannovits* vezérlése alatt, újjra eggyesitette magát egy szárny, tsatázó Vitézeinkkel, kiknek nem-is állhatott osztán többé ellent az ellenség: hanem szaladt,

na-

nagyobb részént nyakra főre; a' kik pedig ellent igyekeztek állani, vagy el nem futhattak, mind azoknak Huszárjaink végekre jártak. Mivel az éjtszaka el következett, és a' nép-is igen meg fáradt: tehát parantsolta az Ob. Úr, Kap. *Simitsnek*, hogy az igazgatása alatt lévő néppel mennyen bé *Karinovátzba*, a' több népet pedig a' hegyen hálatta. A' következendő napon, úgymint Nov. 21-dikén, az egéssz nép bé-vette magát a' hellységbe, és, mivel úgy-is esett az essö: tehát tsak 22-dikén indúlt vissza felé az Ob. Úr, seregének nagyobb részével. — Az ellenség *Novipatzar* felé szaladott. Üzőbe utánna küldetett *Nenanovits* István Hadnagy, 120 szabad seregbéliekkel, a' ki hogy meg-jött a' kergetésből, azt a' hirt hozta, hogy az ellenség tsak eggy keveset pihent meg *Lapadein* nevezetű faluban, *Karinovátztól* 3 óránnyira: újjra szaladásnak vette a' dolgot. — *Karinovátzban* találtattak 3 ágyúk, sok búza, kukoritza (török búza), és széna; nem külömben holmi egyetmás készületek. Ötven rabokat kaptak ott a' miéink, kiket mind meg-szabaditottak. A' *Karinovátzi* kerületnek Elöljárói (Knéesen), minden lakosok képekben, az Ö Felsége hűségére esküdtek, és arra kötelezték magokat, hogy *Karinovátz* oltalmazására 2000

fő-

főből álló népet fognak ki-állitani; más 300-at pedig, vagyonostúl eggyütt, által fognak innen a' *Moraván* szállitani. — Mind öszve 2 emberünk esett el, a' kikről már oda felylyebb vólt emlékezet, 1 ló veszett el, 7 pedig nem találtatott; 1 Húszár sebesedett meg a' *Gréven* Reg. ből, és 2 ló; a' szabad seregből, 1 ember, és 1 ló. — Az ellenség veszteségét nem lehet meg-határozni: mivel a' környülállások meg nem engedték, a' kergetés alkalmatosságával le-szabdaltt Törökök fel-számlálását: sebesseiket pedig magokkal el-vitték a' Törökök. — Mivel a' *Morava* vize hirtelenséggel meg-áradt az essö miá: tehát *Michaelovits* Úr parantsolatot adott, hogy a' Lovasság, a' viz folyásának erányában marsirozzon, 's tartóztassa a' viz' sebességét, hogy ekként a' Gyalogság annál bátorságosabban gázolhassa a' vizet a' Lovasság mellett *). Mind azok, valakik az Ob.

Úr

*) Kevés külömbséggel, azt tselekedte *Michaelovits* Ur, a' mit hajdan *Nagy Sándor*, midön népét *Ásiában*, a' *Tigris* vizén által vitte. *Nagy Sándor* fél-hóld formára (in Cornua) állitotta a' viz partján gyalogjait, azokat a' Lovasokkal egésszen bé-kerittette, 's úgy inditotta a' viznek, mellyen által-is hatottak szerentséssen, nem lévén semmi e-

Úr ſzavának engedelmeskedtek, 's példáját követték: ſzerentséſſen által hatottak a' vizen. De, a ſzabad ſeregbéliek külön válván a' többektől, belé haltak. Ugyan az a' ſzerentsétlenség történt a' második Pattantyús Regbéli Hadnagy *Gaudes*-en-is, a' kivel a' ló el-bukott. — Magaſztalja az Oberſter Úr, példás magok viseléseikért, a' *Gréven* Huſzár Oſztállynak, valamint a' Szerviai ſzabad ſeregnek-is minden Tiſztjeit átallyában; különöſſen a' Kormányozókat; név ſzerént *Laskovits*, *Milloradovits*, *Quoſtentzovits*, *Simits*, és *Novakovits* Kapitányokat. Ezeken kivül, két Hadnagyokat, kiknek neveik Stephan *Benadovits*, és Marco *Ivanovits*. — Ditséretel emliti az Oberſter Úr, im e' következendő Altiſzteket, és köz embereket. A' *Gréven* Huſzárjai közzül *Müller* Strázsamestert, *Balog* Káprált; nem külömben, *Győri* János, *Danka* Sándor, *Györgyi* Iſtván, 's *Neſzter* Gergely köz embereket. —

A'

---

egyéb károk, azon kivül, hogy némelly nyalábjaikat el-vitte a' viz. — Nagy haſzonnal olvashatja eggy Vezér mindenkor, az előtte éltt Vezéreknek meg-irt tselekedeteiket. — Sokſzor lehetett vólna látni a' Nagy FRIDRIK aſztalán *Liviust*, *Caeſart*, *Curtiust*-is,

A' *Szerviai* szabad sereg Lovassai közzűl: *Sztavnó*, és *Varga* Káprálokat; *Schmid* Jósef, és *Vania* Ignátz köz embereket. A' Gyalogság közzűl: *Radoje Kusmanovitsot*, Kápr. *Stanojlo Jovanovitsot*, és *Buglin Basa Stephan Petrovitsot*. — Az ellenség, sok egyetmással kéntelenittetett a' miéinknek prédáúl engedni.

F. M. L. Báró *Wallisch*, azt irja *Károlyvárából*, a' *Bosznia*ba jött *Albániai* seregekről, hogy (a' mint a' *Szluini* Reg. béli Ob. *Bajalitstól* értette) az *Albániaiakat* nagyon szűk konyhára várták *Bihátsnál*, semmi Várakba be nem botsátották őket a' *Boszniyákok*, hanem tsupán a' Várakon kivűl lévő épületekbe kellett nékiek vonódni, és kéntelenittettek, fát magok szerezni magoknak. Már meg-is únták ezek a' nyomorúlt rongyos emberek a' sok sanyarúságot, és sokan vissza tértek a' magok Tartományokba: a' kik még meg-maradtak, azok-is nyilván ki-jelentették, hogy ha tsak jobban nem bánnak velek a' Boszniyákok, ők-is hátat fordítnak Boszniának.

Generál *Jellatsitstól*, ezen Tudósitást vette F. M. L. B. *Wallisch*: A' *Varasdini* szabad seregbéli visgálódóink, Nov. 27-dikén,

egy

egy fót Törökségre bökkentek, a' *Kiszovátz* nevü erdőben, a' mellyel öszve-is tsaptak; két embert közzüle a' más világra küldöttek, 3-at meg-sebesitettek. Sok lovakat, fegyvert, ruhát, pénzt 's a' t. kaptak a' miéink. A' Törökök magokat, az erdőn kereszttül, siettséggel visza vonták; a' mi visgálódóink pedig, minden veszteség nélkül, előbbeni helyekre visza tértek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Béts.

Kész II. JÓSEF, az érdemet mindenben meg-jutalmaztatni, a' kiben találja. Világos példája ennek *Zehé* Borbálya Asszony, egy tanúltt özvegy Kapitányné, a' kit ő Felsége az el-múlt hónapban, azon ház igazgatójává tett itt Bétsben, mellyben bizonyos számú Leányok tartatnak, 's jövendőbéli Nevelőknek el-készíttetnek. Ezen meg-tiszteltetést azzal érdemlette, hogy 10 esztendőkig vólt Nevelőjök 's Tanitójok *Hernals*-ban *), az ott

Fun-

*) *Hernals*, eggy Falunak a' neve, a' melly mindjárt Béts mellett vagyon. Hires a' *Kalvárja* hegyétől, melly a' *Palestina* bélinek formája, és mértéke szerént van épitve. Az előtt Apátzákis

Fundátzion lévő Leányoknak, melly Fundátzióra való ezutánni fő vigyázás-is ugyan tsak reá vagyon bizva. Már Juliusban lefestette Ő Felsége, az emlitett Aſſzonyság képét, *Vejkart* nevezetű udvari Festő által. Ezen kép, örök emlékezetnek okáért, fel vagyon akaſztva a' Fundátzió Száljában, a' Tsáſzár képével által ellenbe, és illy alól irásſal ékeskedik: „A' maga neme jóltévőjének, és az Uralkodó kivánságainak bétöltőjének. A' Katona Tiſztek Leányaiknak, jövendőbéli Nevelőkké, és a' jó erköltsöknek gyarapitójaikká való formálása által. *Zehé Borbálának.*

Az általa el-intézett Leány-Fundatziónak 10 eſztendeig való kormányozása után. A' Lélek, és ſziv hajtásban ki-mutatott igaz anyai ſzorgalmatoſság. Nyerte *Jósef* kegyelmétől ezen fejedelmi emlékeztetőt." Jul. 1789.

Bétsben minden drága. A' napokban hozott ide eggy *Komárom* Vármegyei ember 6000 tojást, 's mind el-adta ötét két két garaſſával. Az árúló Aſſzonyoktól 2 krajtzáron lehet eggyet kapni. Eggy kis tsirke 9

10

---

is vóltak itt, most azoknak hellyébe a' Katona Tiſztek Leányaiknak vagyon Fundátziójok, melyet *Jósef* Tsáſzár állitott fel.

10 garas; 1 font szalonna 22 kr.; 1 krajtzáros zsemlye, olly kitsin, hogy nagyító üvegen (Mikroskópiomon) nézve, sem láttzik nagyobbnak, mint a' régi krajtzáros zsemlyék; 1 öl kemény fa 11 forint, 's azt se lehet mindennek kapni. A' húsnak annyi az árra, mint Posonban, t. i. egy fontnak 7 krajtzár.

Az Armadiától való vissza jövetele után ma ment leg-elöször, FERENTZ fő Hertzeg vadászatra, *Schönbrunn* mellé: a' hol már előre 40 vad disznót el-rekesztettek. — Jó reggel el-indúlt, hogy annál idejébben foghasson a' disznók abajgatásához.

Ez előtt 6 hetekkel vólt illyen múlatsága a' Tsászárnak-is. — Maga mellé állitván a' fő Vadászmestert, Gróf *Hardeg*-et, meg-mondá neki, hogy eggyütt süsék el a' puskájokat, abban az idő pontban, mikorra Ő Felsége hármat számláland (*eins, zwey, drey*). Olly szerentsésen esett mindjárt az élső lövés: hogy arra, 2 nagy vad disznó le-esett a' lábáról. Ő Felsége, mind a' szarvasnak, mind a' vad disznónak tsak a' lábát arányozza, 's igen derekasan találja. — Tegnap kezdett itt elöször jó formán esni a' hó: de nem soká tartott.

Szer-

Szervia.

Belgrád Ostroma alkalmatosságával, igen gyönyörű példáját adta, egy köz ember a' H. *Eszterházy* Miklós Reg. ből, annak; hogy a' könyörületességét nem vetkeztetheti le a' jó szivvel, a' pusztitások 's vérontások közt való forgolódás-is. A' dolog az előtt való nap történt, a' mellyen *Belgrád* külső Városát el-foglalták Vitézeink. — A' mint vizért ment vólna az emlitett köz ember, meg-lát útjában eggy szegény Asszonyt, a' ki olly szerentsétlen vólt, hogy, el-esvén, a' lába ki-fitzamodott, 's már akkor három órája vólt, hogy nagy kinok között hevert a' földön. A' jó szivű Katona, minekutánna hellyre vonta vólna a' lábát a' szegény Aszszonynak: fel-vette azt a' hátára, és tovább vitte 2000 lépésnél; 's mivel nem vólt otthonn az Asszony Férje, meg-is mosta annak a' lábát égett borral, 's úgy ment dolgára. Minekelőtte el-marsiroztak vólna Seregeink *Belgrád* alól, el-indúlt az Asszony Férjével eggyütt, hogy majd fel-keresi az ő jóltévőjét, rá-is akadt, 's hogy meg-bizonyithassa erántta való háládatos vóltát, el-hitta egy kantsó borra. De nem érhette el tzéllyát az Asszony; mert a' Katona titkon ki-fizette a' bor árrát, 's azzal, mikor észre sem vették

ték vólna, el-ment. — Generálisnak-is oda illik az illyen nemes ſziv, mint a' millyen ebben a' köz Katonában vér.

Olaſz Orſzág.

A' *Bétsi* Újság biznyitása ſzerént, *Rómából* azt irják, hogy Ő Szentsége a' Pápa, ſzer felett való aggódásban vagyon. Gyakran tanátskozik eggy titkos Kommiſſzióval, melly feles ſzámú Kardinálisokból áll. Valóba ſok-is, a' mi moſt egyſzerre eſett rajta. Semmire nem mehete az Anyaſzentegyház hajdani hív Fiaival, a' Lengyelekkel. Tsak végre hajtották biz azok, a' mit magokban fel-tettek, hogy t. i. a' Papi jóſzágokat, a' Status tulajdonaivá tegyék. —

Már nem várhat a' Római Udvar több *Annatát* *) Lengyel Orſzágból, mást ſem.

Tud-

---

*) *Annatáknak* nevezte a' Római Udvar azon jövedelmét, mellyet az újj Püspököktől, ás Apáturaktól bé-vett. Ugy vólt t. i. hajdan ſzokásban, hogy, a' ki Püspökséget, vagy Apáturságot nyert: az, az elsö eſztendei jövedelmét a' Pápának tartozott fel-áldozni. Ma már, a' helyett, bizonyos ſumma pénzt kellett tsak Romába küldeni, a' mellyet *közönséges ſzolgálatnak* (Servitium commune) hivnak. Ez, ugyan eddig ſem vólt így minden Katholika Tartományokban: de ezentúl még kevéſſebben fog így lenni.

— Tudjuk pedig, mi történt Frantzia Országban-is. — Éppen most foglalatoskodik a' Nemzet Gyülése, a' Papi jószágoknak, a' Nemzet számára való által vételében. — De Spanyol Ország-is meg-szűn a' lenni, Romára nézve, a' mi eddig vólt. A' Papi Rend dolgainak sorja rövid időn változást fog ott szenvedni. A' tulajdon Frantzia Jobbágyai a' Pápának, t. i. az *Avenio* béliek *) sem akarnak többé dézmálni a' Római Udvarnak; és egésszen hasonló karba kivánják magokat helyhetni a' több Frantziákkal.

Bé-

*) *Avenio* (Avignon) nagy és szép Város *Provincia* (Provence) nevű Tartománnyában Frantzia Országnak. 1303-diktól fogva, Universitás-is van benne. A' Környéket *Avenioi Status*-nak, vagy *Venusinus* (Venaissin) Grófságnak hivják. — Ezen Grófságot 1273-ban *Philippus Audax* adta X. GERGELY Pápának; *Avenio* Városát pedig *Johanna* Siciliai Királyné, és Provinciai Grófné engedte oda 80,000 forintokért VI. KELEMEN Pápának. *Avenio* arról-is hires, hogy ott 7 Pápák laktak, 1305-diktől fogva, 1377-dikig, melly idő szakaszt némelly Irók a' *Pápai* Szék *Babyloni fogságának* neveznek. 1766-dikban elvette *Aveniot*, a' Grófsággal eggyűtt, a' Frantzia Király, XIII. KELEMEN-től: 1774-dikben vissza adta, némelly fel-tételek alatt: de 1775-dikben, a' fel-tételek el-múltak, és azólta úgy birta az *Avenioi* Státust a' Pápa, mint az előtt.

* * *

Békesség reménylhetés' Oka.

A' nagy Vezér, oda küldött H. *Potemkin*-hez meg-tudni, hogy nem kivánna e' fegyver nyúgvást, vagy békességet kötni? A' Hertzeg, azt válaszolta: hogy az elsőről nem-is kell gondolkozni. — A' békességet a' mi illeti, arra kész az Orosz Udvar, jó fel-tételek alatt reá állani; hanem arról sem akar addig hallani, míg a' Portánál vólt Követje *Bulgakow*, ki nem botsáttatik a' 7 Toronyból. Mihellyt a' nagy Vezér, ezen feleletét vette H. *Potemkin*-nek: azonnal írt *Konstantzinápolyba;* mellynek a' lett a' foganatja, hogy *Bulgakow*, szabadságát viszsza nyerte. Már oda-is hagyta *Konstantzinápolyt*, és most *Triest*-ben tartja a' Kontumátziát, a' honnan nem sokára *Bétsbe* fog jönni.

Austriai Belgyiom.

Nov. 25-dikén újjra adatott ki Ő Felsége, egy Jelentést Brüsszelben, mellyben, minden kirekesztés és minden fel-tétel nélkül kegyelem igérödik, a' le-tsendesedő Pártosoknak.

Kérettetnek az érdemes elö fizető Urak, hogy ezen ide zárt Tudósitásinkat méltóztatsanak más jó Hazafiakkal közleni, kik még eddig köz haszonra intézett Munkánkat magoknak nem jártatták.

T. *Révay* Miklós Ur, Hazájához vonfzó indúlatból, és jó reménység alatt, eggy fzép *Költeményes Gyüjteményt* fzándékozott vólt ki-adni: de jó igyekezetében (a' mit valóban lehet fájlalni) meg-gátoltatván, nem botsáthatott közre többet 4 Darab költeményes Munkáknál. Ezek azok:

I. Darab. *Faludi* Ferentz költeményes Maradványi, a' Jegyzö Könyvvel eggyütt. Második megjobbíttatott nyomtatás.

II. Darab. *Révai* Miklós' elegyes Versei, és néhány apróbb köttetlen Irásai. Függelékül hozzájok adatnak másoknak-is némelly hozzá iratott Darabjaik. Végre néhány régiségek-is.

III. Darab. Költeményes Holmi, eggy nagyságos Elmétöl. Ennek Szerzöje, minthogy már nyilván ki-mondhatjuk: Nagyságos Báró *Ortzy* Lörintz Ur.

IV. Darab. Két nagyságos elménck költeményes Szüleménnyei. Ugyan azon nagyságos Bárónak, és *Bartsai* Abrahámnak Versei.

Ezen elöl fzámlált 4 Munkákat, vagy a' kiknek már a' 3 elsö Darab meg-vólna, a' 4-diket külön-is lehet kapni: *Györött*, *Müller* Ferentz Könyvkötönél. *Budán*, *Floridus*, és *Lindauer* Könyvárosoknál. *Peften*, és *Kaffán*, *Weingand* Mihály Könyvárosnál. *Pozsonban*, *Doll* Aloyf. Könyvárosnál. *Egerbenn*, *Gyalokai* Ignátz, a' Püspöki Könyvnyomtató háznak Igazgatójánál. Erdélyben *Szebenben*, *Gromann*, és *Gäntzelmayer* Könyvárosoknál.

Ha valamelly érdemes Urak, *Faludi* Munkáit, inkább akarnák a' *Györi* elsö nyomtatásból megfzerezni: azt meg-kaphatják két kötetben *Györött*, *Streibig* Jósef Könyvnyomtatónál. — Ez a' ki-adás 8 rétü nagyobb 's ékesebb formában, és öregebb betük-

rükkel vagyon; bövebb-is annyiból, hogy benne találtatik *Battő* Frantzia Irónak, a' Páſztor Költésről Magyarra fordíttatott Oktatása.

Tudva van a' Haza előtt, hogy T. *Horváth* Ignátz Aſſeſſor Ur, több betses Munkái között, eggyet illy homlok irás alatt botsátott Világ eleibe: *Commentatio practica, in Ordinem Judiciarium, pro Foris, et Tribunalibus Regni Hungariae etc. Pars I.* — Moſt ennek a' második réſze-is ki-jött, és lehet akár magánoſan, akár az elsővel eggyütt kapni: *Stabel* Ur könyves Bóltjában, *Bétsben* és *Peſten*. Az első réſznek árra 51 kr., a' másodiknak 1 fl. 15 kr.

* * *

Béts.

Ő Felsége, tegnap előtt ki-lovagolt vólt *Schönbrunnba*, és az nap estve, mindjárt roſſzabbúl érzette magát; mint az előbbeni napok estvéjén.

Úgy beſzéllik, azért fogna menni Báró *Thugutt* (a' ki néha napján Követünk vólt Konſtantzinápolyban) *Bukarestbe*; hogy annál közelebb legyen, a' Békeſségről való végzés hellyéhez.

Igen állítják itt, hogy egynehány Pruſzſzus Regement bé ment vólna Lengyel Orſzágba.

— — — értettük éppen tegnap hogy a' Belgák le fognak rendeſedni: ha kivá-

kivánságoknak, nem csak tellyesítésébe; hanem annak, más Hatalmasságok által való meg-erősitetésébe (Garantiroztatásába) is, meg fog eggyezni Ő Felsége.

Az Orosz nagy Hertzegné, *Maria Feodorovna*, két szekér kis gyermek ruhát küldött a' Testvérjének, *Erzsébeth* fő Hertzeg Asszonynak ajándékba. Mind igen fain Battizból (Battist) vagyon, és egy része gazdag csipkével van környül varva.

Miólta a' *Steuer-Regulirung* bé-jött, sokan el-adják, az ide való Uraságok közzül, lovaikat, 's kevesittik cselédjeiknek számát.

Buda.

A' napokban vittek itt által, 15 Török Tiszteket, *Noviból* valókat, *Horváth* Országba, kiket onnan vissza fognak adni cserébe. Ezen Török Tiszteknek ketteje, elment Gróf *Zichy* ő Excell. jának tiszteletére. — Mindnyájan jól emlékeztek azon szép Dámákra, kiket láttak vólt az el-múlt esztendőben, midőn itt keresztül vitték őket. Azt mondották, hogy feleségeiknek távól léte, tette nékiek leg-keservesebbé a' fogságot; mivel már 15 hónapja, a' miólta az asszonyi nemmel való minden nyájaskodás nélkül el kellett lenniek.

Nov. 8-dika eſtvéjén, 7 óra után, gyilkoſság eſett a' Várban. — A' *Lotteria* pénze bé-ſzedőjének, *Prodánovits* nevezetűnek, el-mettzette valami iſtentelen a' gégéjét. Mivel hirtelen lárma eſett: meg-ſzaladt a' gonoſztévő, és a' Kaſſza meg-maradt épſégben. A' mint van a' beſzéd, egy Suſztermas fogott lenni a' gyilkos.

Oláh Orſzág.

Nov. 15-dikén, úrasitott *Bukarestből*, eggy Ts. 's K. Offitzír ide *Bétsbe*, eggy gyönyörű Levelet, mellynek némelly tzikkelyeit kivántuk ide iktatni. „Gyakran ſerkentette H. COBURG, jó ſzivű 's bátor ſeregeit, a' *Bukarest* felé való Mars közben, illyen ſzókkal: *Pajtásim, nagy a' Mars, de mutaſſátok meg, hogy Katonák vagytok, meg ne únatkozzatok: ha a' tzélra jutunk, majd jól leſſz dolgunk.* Mind úntalan jó kedvét látta a' Hertzeg, az egéſſz népnek; ſokan így feleltek viſſza ſerkentő ſzavaira: Atyánk! még miólta melletted vagyunk, nem folytak roſſzúl dolgaink. Tartson meg az Iſten Tégedet továbbra-is ſzerentsénkre; mi, megyünk a' Te vezérlésed alatt, a' hová akarod. — A' Papság, és Nemeſség nagy örvendezéſſel kisérte bé a' Hertzeget *Bukarest* Városába. A' külső Városban, egy Templomnál, mind megállapodtak. Itt, egy drága ſuperlátos ſzék

(Bal-

(Baldachin) vólt már előre el-kéſzítve a' Hertzeg ſzámára, mellybe bé-is ült a' Hertzeg. Ezentúl, Évangyéliomot olvastak, és a' Hertzegnek oda vitték tsókolni. Melly meg-lévén, az Ö Felsége hűségére való esküvés (Huldigung) ment, a' napkeleti ſzokások ſzerént, ſok tzeremoniákkal végh-hez. A' Templomból, *Mavrojeni* nyári Palotájához indúltak, a' hol a' Hertzeget, minden drágaságokkal meg-kinálták, és onnan, azon házhoz, melly már a' Hertzeg ſzámára el vólt kéſzitve a' Városban. — A' Hertzeg, miólta itt vagyunk, nagy ebédeket, múlattságokat, 's Bálokat ád. — Az Orſzág Rendjei arra ajánlották magokat, hogy az egéſſz Katonaságnak ingyen adnak a' télen által kenyeret, zabot, ſzénát és fát. Azért-is igen alkalmatos téli Quártélyaink vagynak, és úgy tettzik, mintha Paraditsomban vólnánk. Valamit tsak ſzépet, 's rendest lehet a' napkeleti mód ſzerént gondolni: mind azt fel lehet találni *Bukarest*-ben. — Minden ki-gondolható tiſzteletet mutatnak a' mi Hertzegünk eránt; a' legmeſſzebb hellyekről vagynak itt naponként Bojárok, hogy meg-bizonyithaſſák engedelemre kéſz hajlandóságokat. Ugyan verélkednek egymáſſal mindenek, hogy' mutathaſſák meg leg-jobban tiſzteleteket, barát-

ſá-

ſágokat, és jó indúlatjokat. Nagyon jól-is esik ſeregeinknek, olly ſok veſzéllyek, 's bajoskodások után, a' téli nyúgodalom. Mi mindennek bőviben vagyunk; pénz dolgából sints ſenkinek ſzüksége. *Foksánnál*, és *Martinestjenél* kiki jól kapott; 4—5000 emberünk fekſzik a' Városon belől 's kivúl; a' ſereg több réſze, 5—6 mértföldnyire van a' Város körúl fel-oſztva. "

Hertzeg *Hohenlohe* népének-is jól van annyiban dolga, hogy oltsón jút, *Krajovában*, és az ott való környéken, mindenhez. Mert, a' mint *Erdéllyből* irják, a' húsnak fontját másfél krajtzáron, a' bornak pintit (máſſzát) pedig 3 krajtzáron kapja; hanem a' Quártéllya igen alkalmatlan.

Hogy a' moſtani oltsóſág állandó leheſſen Oláh Orſzágban, meg-tiltotta Hertzeg *Coburg*, a' bornak, marhának, 's gabonának, Erdéllybe való ki-hordását: az eggy ſertést, és török buzát ki-vévén.

Idő Járás.

Horvát Orſzágból ſok felől irják, hogy már Nov. 22-dikétől fogva, hó boritja ott a' földet, 's igen kemény hideg uralkodik. — Erdéllyben, *Szeben* körúl, Nov. 24-kén kezdte a' havazást, 's ſzakadt mind az, mind a' következendő napon, majd minden meg-

ſzü-

ſzünés nélkül, sőt még 26-dikon-is, a' midőn indúlt onnan, az ezt bizonyitó Levél. — *Zimonban*, Nov. 25-dikén eredt neki a' hó, és 26-dikon-is esett még, a' Posta el-jövetelekor derekasſan; úgy hogy már némelly hellyeken eggy lábnyira, 's még annál-is magasſabbra nevekedett. Kezd-is minden drágúlni. — *Budáról* azt irják, hogy Dec. 4-dike éjtſzakáján, fel kellett hirtelen venni, a' hideg miá, a' Duna hidját; de már most alább hagyott az idő a' keménységben. — Az a' hire, hogy midőn az *Allion* hegyéről el-oſzlottak vólna *Lugos* felé ſeregeink, ſok embert, és ſok marhát le-ejtett lábáról a' hideg, és hogy a' ſátorokat 's ágyúkat-is a' hóban kelletett hagyni.

Német Orſzág.

Nagy reményſég van felőle, hogy a' Római Király válaſztás tsak meg-ſzületik már most nem ſokára. Dec. 6-dik napján, ment el Imperiális Conſiliárius *Alvini* Úr *Regensburgba*, és *Moguntziába*, hogy ezen nagy munkának tökélletesſégre való juthatását kidolgozza: a' melly abban fog állani, hogy Toskánai fő Hertzeg *Leopold*, Ő Felsége leg-öregebb Testvérje, és *Ferentz* fő Hertzeg édes Attya, a' tavaſſzal Római Királlyá koronáztaſſék.

Igen

Igen meg-ijjedtek vólt a' *Lüttich*-iek, midőn meg-értették, hogy mindjárt bé-toppannak moſt nállok a' hivatlan fegyveres Vendégek *): de a' Pruſſz. Királynak Miniſt., *Dohm* Úr, Nov. 27-dikén, meg-hirdettette, mindenek hallottára, a' Tanáts Ház előtt: hogy, ha ſem magában *Lüttichben*, ſem az ezen Tartománynak más Városaiban, ellent nem kívánnak, eggy, vagy más módon, állani az Elöljárók: tehát leg-kiſſebb erőſzaktételről ſem lehet tartaniok. Továbbá, hogy ha az el-múlt Auguſtus hónapban válaſztott Tiſztviſelők le fogják tenni hivatalokat: viſſza fog állíttatni a' Tartomány azon állapotjába, mellyben vólt, 1684-dik eſztendő előtt. Az emlitett 1684-dik eſztendőben fel-állíttatott igazgatás formája pedig, a' Püspök Fejedelem meg-eggyezéséből, és a' Tartomány kívánſága ſzerént, el fog töröltetni. De, mivel arra idő kivántatik, míg a' kerület dolgaira vigyázó ſzék (Kreisdirectorium) annak

*) Ezt a' fegyveres népet, a' *Pruſſziai* Király, mint *Cliviai* Hertzeg; a' *Coloniai* Érsek, mint *Münſteri* Püspök; és a' *Palatinátusi* válaſztó Hertzeg küldötték *Lüttichbe*. A' meg-nevezett Fejedelmek, Tagjai a' *Veſtfáliai* kerület' dolgaira vigyázó Széknek.

nak valóſágos esmeretére juthat, hogy' folytanak 1684-dik előtt *Lüttichben* a' dolgok: addig az ideig, úgy fog az igazgatás menni mind *Lüttichben*, mind a' több Városokban, a' mint a' kerület dolgaira vigyázó ſzék el fogja intézni. — Ezeknek hallására, öröm fogta el a' Lüttichiek ſziveket, mert reményſéget vettek azokból, hajdani juſſaiknak viſſza nyerhetése felől; 's már, nem hogy irtóztak vólna többé a' hozzájok jövő idegen fegyveres néptől; hanem, még a' Nemzet katonái, réſz ſzerént gyalog, réſz ſzerént ló háton, eleibe mentek annak eggy óránynyira, muzsika ſzóval; magok a' Lüttichi Polgárok-is egéſſz vigaſſággal fogadták azt, mellynek eggy Oſztállya Nov. 30-dikán lépett bé közikbe.

A' midőn a' Pruſſziai Király, a' máſok le-tsendeſétésére való eſzközök eránt ſzorgalmatoskodik: az alatt, a' maga Tartományaiban kéntelenítetik tapaſztalni, hogy még ott-is meg-ſzállott némellyeket a' nyúghatatlanſágnak lelke. Azt irják *Berlinből*, hogy *Magdeburgban* kitsinben múlt el, hogy a' Polgárſág, és az ott lévő Katonaſág között fegyverre nem költ a' dolog, a' melly meg-is lett vólna, ha a' gonoſznak, engedelemmel mérſéklett igazſág által, elejét nem vették vólna. — Magában *Berlin-*

ben-

ben-is történt valami. El-indúltak tudniillik egynehány garázda Suhantzok az úttzán, 's kurjongatták elébb utóbb: Éllyen a' ſzabadſág. A' Strázsával-is ſzembe ſzállottak. — Még eggy oda való nyomorúlt ſzegény ember-is hánykodni kezdett, a' közönſéges rendelések ellen, 's azzal állott elől: Lám, biſzem Frantzia Orſzágban-is így 's amúgy megy a' dolog. — Ezzel, valamint amazokkal-is ſzámot fognak adatni vakmerőſégekről. — Leg többre vetemedtek némelly Napkeleti *Frisiaiak*, a' kik Deputátusokat-is küldöttek, ſok panaſzokkal Berlinbe. De fundamentom nélkül valónak találtatott minden panaſſzok; és kéttség kivül, meg-adják ők-is az árrát illetlen tselekedeteknek.

Oroſz Birodalom.

Pétervárosából irják, hogy a' midőn, az el-múlt hónap elején, az Oroſz Testőrzőknek 3 Batalionjaik, oda viſſza érkeztek vólna a' hajós ſeregtől, mellynél vitézkedtek vólt: a' Tsáſzárné, a' ki maga ezen Testőrzőknek az Oberſterek, eleibek kotsizott a' Városon kivül, és minekutánna mind a' 3 Batalionoknak muſtráját 's köſzöntését elvégezte vólna, úgy indúlt viſſza a' Városba. Követték Felſéges Oberſterjeket a' 3 Batalionok, és egéſſz pompával mentek bé *Pétervárosába.*

Gen.

Gen. Gróf *Suvarov*, nem csak a' *Rimnikskoy* nevezettel tiszteltetett meg Fejedelem Asszonyától; hanem a' Sz. György első rangú katonai Rendjének nagy Keresztjét, és a' Sz. András Rendjének jelét-is meg-küldötte neki a' Tsászárné, egy Brilliántokkal meg-rakott arany karddal eggyütt *), melylyen illyen felűl irás vagyon: *A' nagy Vezér serege meg-rontásának emlékezetére.* — Mind öszve 50,000 *Rublára* betsülik, a' mit Gen. Gróf *Suvarov* ajándékban kapott a' Tsászárnétól. — Hogy' ne uralkodna eggy *II. Katalin* ditsősségesen, a' ki a' sziveken való uralkodásnak mesterségét annyira érti!

Hogy az Orosz Birodalomban annyira virágoznak minden tudományok, és mesterségek, annak az az oka: mert *I. Péter* idejétől fogva, és kivált a' mostani Tsászárnénak boldog uralkodása alatt, forrt oda a' derék ember minden felől, az illendő megjutalmaztatásnak édes reménysége alatt. — Közelebb-is, az el-múlt hónapnak 16-dikán, egésSz seregestől indúltak az ifjú Festők, 's Mettzők *Dresdából* (Saxoniából) *II. Katalin-*

*) *Józef* Tsászár, drága Brilliántos Pikszist küldött néki ajándékba.

linhoz, a' ki az emlitett Iffjakat, mind jó fizetésre várja, egy Kadét-Fundátzió mellé, mellyet újjonnan állitott fel.

Anglia.

A' Király, az el-múlt hónapnak 18-kán vólt előfzör, egéfzfégének hellyre állása után, a' játék nézö hellyben. Ki-mondhatatlanúl örültek a' Nézök, hogy kedves Királlyokat friſs egéfzféggel fzemlélhették magok között. Olly nagy vólt a' tolongás, hogy a' Királynénak udvari Dámája, *Miſz Jeffries*, ki-vette füleiből, nagyobb bátorſágnak okáért, a' függöjit, és zsebébe tette; de midön nézte vólna zsebjét a' Lozsében (Loge) *): fem a' fülön függöket, fem pénzes erfzénnyét nem találta. Öt fzáz font Sterlingre betsülték a' fülön függöket. Eggy özvegy Hertzegnének, *Bedfordnénak* oda lett a' lábáról a' drága tzipö tsatt, sőt maga a' tzipö-is.

Azt irják *Londonból*, hogy az Angliától el-fzakadt Amerikai Tartományoknak **), bé-

*) Igy nevezik a' játék nézö hellyekben el-rekefztett kamarátskákat, mellyekben az Uraságok fzoktak ülni.

**) Ezek, 1783-dikban esmértettek fenkitöl nem függöknek, a' Spanyolokkal, és Frantziákkal kötött

bé-megy esztendeig 933,000 font Sterlingjek, és így, a' mi számlálásunk szerént, több 8 millió forintnál. Bé-érik pedig esztendőt által 911,000 költséggel, oda számlálván az adósságért való Interest-is. Ezen Tartományok Gen. *Washington*-nak igen sokat köszönhetnek: azért-is *Felség* tituluſſal akarták meg-tiſztelni; de el nem fogadta a' Tartományok ajánlását.

Lengyel Orſzág.

Eggy hires Lengyel Hertzeg *Radzivil* Lithvániában, a' *Vilnai* Vajdaſágnak Kormányozója, azt ſzokta vólt mondani, hogy ő kéſzebb vólna ſzemei világától meg-válni, hogy ſem mint a' bor itallal, és leányozáſſal fel-hagyni: moſt már meg lehetne kérdeni, örömestebb el-van e' az első, mint a' két utólsó nélkül? Mert, mind két ſzemére meg-vakúlt. — Az illyen vakſág, ſok látni nem akaróknak ſzemeiket fel-nyithatja.

A' Lengyel hadi Kommiſſzió, ezen itt következő Tudósitást adta bé közelebb a' Rendek' Gyülésének, úgymint: A' 65,074 embernek, mellyet avagy tsak moſtanra kivân

---

tött Békeſség alkalmatoſságával, melly Békeſség kötés *Verſáliában* esett meg.

ván a' Köz. Társaság fel-állitani, még 21,000 héjja vagyon. Az emlitett számnak ki-pótolására, 27342 főből álló Lovasság, és 37660 Gyalogok kivántatnak. Ennyi népnek tartására, fel-megy esztendőnként 33 millió, 421,645 Lengyel forint; fegyvetre pedig, és a' lövéshez való készületek meg-szerzésére 5 millió, 737,350 Lengyel forint; *Berlinből* 8060 karabélyt (Karabin) 15000 pár pisztolyt, és ugyan annyi Muskatérosoknak való puskát kapott Kontóra a' közönséges Társaság. De, mivel még sok fegyverre van szükség: tehát *Berlinben* újjra 7000 karabélyok, 11,136 Muskatérosoknak való puskák, és 2967 pár pisztolyok eránt lépett a' Kommissió Kontraktusra; másutt pedig 10,927 kardok eránt. — A' Seregek el-rendelésének hellyét 's módját, a' Rendektől függeszti fel a' Kommissió. — Ezer lenne a' szerentséjek a' Lengyeleknek, ha a' *Prussiai* Királyban olly Barátjokat találnák fel, mint a' kit reménylettek. — Tőlünk, a' mint beszéllik, 12 Batalion Gyalogság, és 4 Lovas Regement vagyon *Gallitziába* rendelve. Az emlitett 4 Lovas Regementeknek eggyikét, a' *Valdek*-énak, másikát, Jósef *Toskána*-énak, harmadikát pedig a' *Karátsay*-

tsayénak (melly az előtt *Richecourt* é vólt) mondják lenni.

(Nem fog hát a' *Coburg* Seregéhez menni a' *Karátsay* Regementje, mint elébb vólt a' hire. — Maga ez a' Regement, *Morva* Országban feküdt; tsupán az abból való Uhlánusok vóltak *Lembergben*, 's ott a' környéken Quártélyban.)

Jegyzések Újj Orsováról.

Orsova nevet viselő hellység kettő vagyon, úgymint: Ó és *Újj Orsova*. Amaz (mint a' megküldött Rajzolatból meg-tettzik) a' *Bánátban* fekszik, az *Allion* hegyén innen; ez pedig, eggy szigetben, éppen a' Dunának, a' *Bánát* 's *Oláh* Ország köztt való ásúttsánál. — *Újj Orsova*, hajdanában tsupán eggy földvárból, 's némelly haláſz házakból állott; 1689. előtt, a' Magyar Királyoké vólt: hanem, az emlitett esztendőben, *Nandorfejérvárával* eggyűtt, a' Törökök kezekre bírt. — 1716-dikban, ide vették vólt magokat a' *Temesvári* Törökök, minekutánna őket *Eugenius* Hertzeg előbbeni birtokoktól meg-fosztotta vólna. Ugyan ezek, meg-is erősgették akkor *Újj Orsovát*: de nem sok ideig vehették haszná; mert, hogy *Eugenius* a' következő esztendőben *Nandorfejérvárát* viſſza vette, szótól sem vártak, hanem magoktól el-költöztek, 's még egynehány ágyúiokat is ott hagyták a' szigetben, mellyet ostán Gen. *Splényi* foglalt vala el. — 1737-dikban, olly derék Várat tsaparott ide, *Dozán* Gen. által VI. KAROLY Tsászár, a' milliyen most, és a' mellyet magunk tapasztalásunk szerént, nehéz meg-

venni.

venni tűzzel, mind, igen erös alkotvánnyára, mind kivált fekvésére nézve. Az egéſſz ſziget-is meg vagyon körös környyül erősitve, 's különöſſen a' két vége, a' mint ezt alkalmasint ki lehet venni a' Rajzolatból; valamint a' Vár formáját-is.

A' Törökök ſem tűzzel vették el 1739-dikben korán-is; hanem minden ostrom nélkűl jutottak hozzá, minekutánna *Belgrád* olly könnyen által engedödött vólna nékiek. — A' ſzigetnek, mellyben *Új Orsova* fekſzik, 1500 lépés a' hoſſza; és a' hol leg-ſzéleſſebb, 500 a' ſzéleſſége. — A' Várnak 4 foka vagyon, 's ugyan annyi kapuja. 15 háznál 's 4 Kaſzárnyánál több nem vólt benne: mellyeknek, valamint a' Váron kivűl vólt több épületeknek-is, bé-fizettek a' *Laudon* ágyúi. De, mivel a' Kaſzamatákban nem félhetnek a' golyóbisoktól a' Törökök: fájok, és eleségek pedig tsak vólt még eddig, nem tsuda, hogy fel nem adták magokat.

Folytatása következik.

* * *

A' ván eggy *Brüſſzeli* Levélben, mellyet a' leg-újjabb *Leydai* Frantzia Ujságban olvasunk: Azért vevödött olly hidegen a' *Brüſſzeli* Kormányozó Széknek, Nov. 20-dikán ki-adott Jelentése, hogy az ki-rekeſztette a' kegyelem nyerhetésből, a' párt ütés Fejeit. — Ezen hibát, a' 25-dikén ki-adott Jelentése által kivánta hellyre hozni a' Gubernium. De az, és az elébbeni Jelentés-is, tsupán *Brabantziát* illették: holott pedig más Tartományok-is (*Luxemburgot*, és *Limburgot* ki-vévén) nyilván a' háborgók réſzekre állottak. Azért-is Nov. 26-dikán, újjra ki-adott a' Gubernium eggy Jelentést, mellyben, az ö Felsége Belgyiomi egéſſz Birtokára ki-terjeſztödik, a' közönséges, és minden ki-fogás nélkűl való *Amneſtia*, az az: *Mindenről való el-felejtkezés.*

Költ *Bétsben*, Dec. 15. napján.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 18-dik Napján.

22.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

A' Várbeliek által ki-állott Ostromnak kezdetéről, 's folyamatjáról ezeket közölhetjük. *Belgrádnak*, Okt. 9-dik napján, történtt meg-vétele után, parantsolatot küldött *Laudon* fő Vezér, F. M. L. G. *Wartenslebennek*, hogy szállya meg *Újj Orsovát*: ki-is, ezen parantsolathoz képest, mintegy 18,000 emberrel, az *Allion* hegyére telepedett, 's *Újj Orsovának* ellenében Batteriákat hányatott. Nov. 1. napján, maga-is oda érkezett a' fő Vezér, (a' fő Hertzeg *Ferentz* 6-dikon) 's némelly újj rendeléseknek tétele után, hozzá kezdetett a' Vár' ágyúztatásához. De a' Várbeliek-is meg-szóllaltatták a' miéink ellen ágyúikat, s katona munkássaink közzül egynehányat

ſebbe ejtettek, egynehányat pedig meg-is ölték. Hogy Generál *Fábry* Nov. 9-dikén *Gládova* Várát, *Újj Orsován* alól, el-foglalta: meg-kináltatta *Laudon* az *Újj Orsovaiakat* újjolag, a' magok fel-adásával: de ezek el nem fogadták az ajánlást. Mellyre nézve, minekutánna *Nandorfejérvárból*, a' nagy *Oſtrom-Ágyúk* el-érkeztek vólna: Nov. közepe tájján, rettenetesebben kezdte el a' Várba való tüzeltetést, mint az az előtt való vólt: és ez így tartott egynehány napokig. De hogy ennek sem lett semmi haſzna: Nov. 24-dikén félbe ſzakaſztatta a' fő Vezér az Oſtromot; ſzándékozván, ezentúl éhséggel venni meg a' Várat. Arra nézve, Gen. Gróf *Auerſperg* kormányozása alatt, 6000 embert az *Allion* hegyén hagyott: az oſtromló Sereg több réſzét pedig téli Quártélyra botsátotta. — Az emlitett 6000 ember, bé-ásta magát a' földbe, 's így kiván erőſzakot tenni, a' kemény tél viſzontagságain. Meg-igérte a' fő Vezér, hogy mind azok, valakik közzűle ſzorgalmatos gondot viselnek egéſzségekre, meg fognak jutalmaztatni. A' köz embereknek ſzenvedések az által enyhül némelly réſzben, hogy ingyen kapják az enni valót, 's a' mellé napjában egy egy meſſzely bort.

Folytatáſa következik.

ELE-

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

— — — — — — — — —

— — — — — —

Tegnap előtt vólt szerentsénk, eggy Tsászár könnyű Lovas Reg. béli Főhadnagy *Kürner* Úrral szembe lenni, 's magától érteni, hogy Ő Felségétől engedelmet nyert, egy 2 Osztállyból álló Lovas szabad Seregnek *Gallitziában* való fel-állitására. Nagyon kap a' Magyar Iffjakon. Örömmel beszéllette, hogy már háromra szert tehetett: tudniillik a' *Karátsay* Regementjéből két Magyar Nemes Iffjú állott mellé; itt pedig meg-értvén, hogy a' fő Hertzeg karabélyos Regementjében, egy Magyar Fi köz Legény vagyon, azt leg-ottan el-kérte, 's mindjárt Altiszté-is tette. Az emlitett szabad seregnek neve leſſz *Uhlánus*; ruhája Magyar: nadrágja, 's lajblija kék, a' dolmán forma felső öltő ruhája pedig veres, kék hajtókával. Minden Legénynek a' piſztoly-

lyán, 's derék magyaros kardján, eggy hoſſzú hegyes rúdú záſzlója fog lenni. A' ſzabad ſereg fel-állítójának *Kürner* Úrnak Májorság van Ő Felségétől igérve.

A' napokban, bé-viſz itt eggy Úr, valamelly külföldi eggyügyű esmerősſét, az Udvari Játék nézö hellybe. Az idegen, nem lévén még többſzör effélé hellyen, nem győzött bé-telni a' nézéſsel. Egyſzer meg-ſzóllalván, kérdezi az Urat, a' ki bé-vitte: El ſzokott ide a' Tsáſzár-is jöni? Igen, felele az Úr; hanem most nem leſſz itt, — — Azonban mutatja esmerősſének, hol ſzokott ülni a' Tsáſzár, a' fő Hertzeg, fő Hertzegné, 's más nagy Méltóságok-is. Továbbá, az alatsonabb rendű Uraſágoknak hellyét-is. — Midőn hallya ez, hogy mind tsak a' főbb 's alsóbb Uraságokról vagyon a' beſzéd; azt kérdi: hát a' ſzegények hol ülnek itt? felele az Úr, a' leg-felső hellyre mutatván, azok, oda fenn vagynak. Mellyre el-neveti magát az ember, 's mondá: Úgy leſſz az majd a' más Világon-is. —

Magyar Orſzág.

Ó *Buda* mellett, az el-múlt héten a' puskapor törő meg-gyúladt. Három mázsa puskapor lobbant fel, és 4 munkást-is fel-

ve-

vetett a' levegő égbe. Épület kár egyéb nem esett, hanem egy kunyhó porrá égett.

Gyöngyösön lakozó, ó valláson lévő Kereskedőről, *Horváth* Mihály Úrról, értettük, hogy a' Tsászártól engedelmet kért, hadd állíthassón fel 20 fegyveres embert, tulajdon költségén, Ő Felsége szamára. — Meg-nyerte, a' mit kért. — — — —

Székesfejérvármegyének

Tordats nevü hellységében, lakik eggy, *Hornyák* Mihály nevezetű Ember, a' ki, 1672-ben lépett be a' Világra, 's következésképpen már most életének 117-dik esztendejét számlálja. *Leopold*, és *I. Jósef* Tsászárok alatt, eggyütt kurutzoskodott, a' *Tököli*, és *Rákótzi* követőivel; annakutánna pedig, a' Törökökkel való hadakozások alkalmatosságával, az uralkodó Házat szolgálta fegyverével. — Jól birja magát még most-is az ember. Lát mind két szemére derekassan. Elméjére nézve sem szenved leg-kissebb fogyatkozást-is. — Vagynak ebben a' Vármegyében, mint irják, több 100 's 110 esztendőkön felül való Öregek-is. Vagyon nevezetessen, *Kuldo* nevezetű hellységben, eggy 110 esztendős nemes Asszony, a' ki

már

már a' harmad izben látja számos magzatait; még-is maga viszi közöttök a' gazdaságot.

Austriai Belgyiom.

Ezen Tartomány, példát adott minékünk arról, hogy' öli meg maniroſſan eggy ember, a' maga ember Társát. Midőn a' Tsászár Dragonyoſſai, eggy *Vatsmünſter* nevü falujában Brabantziának, a' Lakosokat, kik fegyveres kézzel ellent kivántak nékiek állani, réſz szerént el-fogták, réſz szerént le-apritották vólna: eggy a' Lakosok közzül térdre esett, az ellene agyarkodó Dragonyos előtt, 's kéri, hogy tsak az életét haggya meg néki. A' Dragonyos felele: Kedves Uram! (*Mon cher Monsieur*) mindent kész vagyok kedviért meg-tselekedni; de az életét meg nem hagyhatom — 's ezen beszédek végzésével, ki-végezte a' szegény Belgát a' világból.

Frantzia Orszag.

A' Nemzet Gyülése meg-tóldta eggyel a' vétkek Laistromát *), mellybe még a' Ki-

*) Ez a' Nemzet meg-bántása büne (*Crimen laesae Nationis*). Egynehány nagy embereket már belé ejtett ebbe a' bünbe a' Nemzet Gyülése. — A' töb-

Király-is belé eshet: de a' maga Tagjai-is tselekeſznek ollyat, a' mi ſok más Tartományokban méltán véteknek tartatik. Értjük az egymás ellen való ki-kelést, és fegyveres kézzel való ſzembe ſzállást (Duellum). Két példa-is történt ugyan nem régiben, hogy

---

többek között Hertzeg *Lambesket*, az *Royal Allemand* Regementnek Generálját, azon okon, mivel az emlitett Hertzegre reá bizonyosodott, hogy eggy fegyver nélkül való öreg embert maga kezével meg-ölt vólna, *Párisban* — — — — Júliusban. — A' Hertzegre ki-is mondattatott a' halálos ſententzia, és, mivel maga el-ment Frantzia Orſzágból: ki-tsináltatta a' Nemzet Gyűlése a' Hertzeg képét, 's annak fejét vetette. — Különös Komiſſzió vagyon tsupán arra a' végre rendelve, hogy általa ki-túdódhadjanak, kik tették, vagy teſzik magokat a' *Nemzet' meg-bántása'* bünének réſzeseivé. És mivel az elöbbeni Komiſſzió gyanúſſá lett, hogy tsupán azokat ſzándékozik hálóba keríteni, a' kik az *Aurelianumi* Hertzeg, 's annak követöi ellen vagynak: tehát közelebb újj állíttatott fel hellyébe. Ez éjtſzakának idején-is rá megy ſok nagy ſzeméllyeknek lakó helyekre, 's azoknak minden Irásaikat fel-kutatja, sőt hatalmat vett, hogy a' privilegiált házakba-is bé-meheſſen, mellyet nehezen kezdettek a' külsö Udvarok Követei ſzenvedni, és panaſſzokat bé-is adták az ellen a' rendelés ellen, a' Nemzet Gyűlésének.

hogy a' Nemzet Gyülése Tagjai közzül, eggyik meg-vitt a' másikkal. Az eggyik esetet, melly így történt, az el-múlt hónapnak vége felé, el-beszéljük:

Blancard, a' *Dofiné* (Dauphiné) Tartománnya Deputátusa, azt mondja, parantsoló hangon, az *Overnye* (Auvergne) Tartománnya Deputátusának, *Duche*-nek, hogy halgasson. *Duche* meg-bosszankodik, 's hogy meg-keresse betsületét: kivánja, hogy *Blancard* menjen ki vele egy szál kardra. — *Blancard* azt felelte, hogy olly következése lehetne vagdalkozásoknak, melly miá néki el kellene menni; pedig nints útra való pénze. Ezen szókra *Duche* ki-rántt a' zsebéből 100 *Luidórt* (Louis d'Or), mellynek felét *Blancard*-nak által adja, a' más felét pedig magánál meg-tartja. E' meg-lévén, öszve tsapnak. *Blancard* elsöben valami kis sebet ejtett *Duchén*. De ez, úgy tsapja vissza amannak a' kardját, hogy az leg-ottan öszve tört. Azon szempillantásban, neki szúr *Duche*, a' *Blancard* nyakának, 's találja: de nem igen méllyen, 's nem-is taszitotta belyebb, hanem tsak úgy tartotta amannak a' nyakán, míg így szóllott: „Most Franzia Barátja kezében van az Úr. En az Úrnak meg-kegyelmezek." — Nem így bánnak Gróf *Mirabóval*, vagy *Düppent* Urammal. (Ezek-is a' Nemzet Gyülése Tagjai.)

Olasz

Olasz Ország.

Romából irják, hogy a' Pápa földjén, *Urbino* Hertzegségben, naponként nevekedik a' fegyveres zsiványoknak száma. Nagyon el-rémitették az egésſz környéket. Kevéſſel ez előtt dúltak fel eggy Várat *Ravenna* mellett. — Igen féltik tőlök a' *Lorettói* kintseket-is *). — Nem-is ok nélkül. Mert már

*) *Loretto*, eggy halmon épült kis Város, az *Anconai* Márkgráfságban, a' Pápa földjén. Nem meſſze van a' Tengertől; a' mint a' meg-küldött Mappátskán-is lehet látni. Püspök lakó hellye. Mélly árkokkal, és egynehány Tornyokkal környűl vagyon véve. Igen hires azon ſzent Házról (*La Caſa ſanta*), mellyről azt hiſzik, hogy abban a' B. Szűz Mária lakozott *Názáretben*, és azt az Angyalok hozták el 1294-ben *Galileából*, *Dalmátziának Teriſati* nevű hellységébe; onnan pedig, azon eſztendőben, Olasz Orſzágba, *Recanati* tájjára; és végre, 1295-ben, a' mostani helyére, a' *Lorettói* Cathedrale Templom közepére. Kivűlről bé van az emlitett Sz. Ház márványozva. Külömböző nagyságú kövekből épült; 30 láb a' hoſſza, 15 a' ſzéle, és 18 a' magaſsága. Kivűl 's belől ſok drágaságokkal fel van ékesítve. Ennek látására ſzakadatlanúl járnak mindenfelől. 40—50,000-re rá megy, az eſztendőnként oda ſzarándokoskodóknak száma. Ezek nem jelennek meg üres kézzel. Minden bizonnyal ſokra megy tehát a' ſzent Háznak mel-

már 40-ed magoknál többen vagynak: pedig Okt. 11-dikén, tsupán hatan foglalták el a' *Sinigagliai* Várat, mellyet nem-is engedték elébb viſſza, míg fel-tételeiknek tellyesitésére nem kötelezte magát a' Város. — Az egéſſz dolog így történt: Az emlitett 6 gonoſztévők bé-lopták magokat a' Várba, meg kötözték az ott őrizeten lévő katonákat, és a' Kaſzamatákba rekeſztették. Hogy annál nagyobb bátorſágban maradhaſſanak, éjtſzaka fel-vonták a' járó hidat. — A' Vár Kommendánsának (a' ki maga otthon nem vólt) eggy Inaſa ütött leg-elsőben lármát. Ez, ijjedtiben azt hireſztette, hogy egynehány 100 Tolvajok el-foglalták a' Várat. —

A'

---

mellesleg való eſztendei jövedelme-is: a' rendest 30,000 Tallérra (*Scudi*) teſzik, melly nem tsuda, mert ſok Fejedelmi Házakból áradt ide, 's árad még most-is az áldás. Eggy a' nevezetesſebb ritkaságai közzűl a' *la Caſa ſanta*-nak, az az ablak, mellyen bé-ment a' B. Szűzhöz *Gábriel* Angyal, midőn a' Kriſtusnak általa lejendő ſzűletését nékie meg-jelentette. *II. Július* Pápa bűn botsánatot igért mind azoknak, valakik megkeresik e' ſzent Házat, 's ugyan azóltától fogva-is lett ez olly nevezeteſſé, és méltóságoſſá. — Az emlitett Pápa ſok nagy épületeket, 's Fundátziókat tett *Lorettóban*.

A' Zsidók vóltak leg-elsők, a' kik bizonyos ſumma pénzt ajánlottak a' 6 emberből álló diadalmas ſeregnek: de az el nem fogadta az ajánlást, hanem tsak azt kivánta, hogy maga, 's a' fogoly katonák ſzámára eleség küldödjön. Azonban a' kormányozó Cardinális a' Várost bé-záratta, ſenkit be nem botsáttatott, és írt körül belöl minden felé, hogy küldjenek ſegíttséget: *Pesaro* 400 katonát küldött, és 1 Kompánia Gránátérost; *Ancona* 150 embert. Ezeken kivül mindenünnen omlott a' Városba a' ſok Hajdúſág. — A' Cardinálisnak jelenlétében hadi Tanátsot tartottak. A' végeződött, hogy a' Várba erö hatalommal bé-rontsanak. De a' Cardinális azt a' tanátsot adta, hogy meg kell kinálni, a' Várban lévö ſereget, ha nem kivánna e', jó fel-tételek alatt, eggyeſſégre lépni. A' Cardinális ſzavára mindenek reá állottak. El-küldöttek azért a' Várba eggy Deputátust. — A' Zsiványok azt kivánták: hogy közzülök mindeniknek 150 *Scudi* fizettödjön, melly ſummával ſzabadon meheſſenek minden bántódás nélkül, a' merre tetztzik. — Meg-lett, a' mit kivántak.

Spectatum admiſsi, riſum teneatis amici?

Velen-

Velentzében *) rettenetes tűz vólt Nov. 28-dika, és 29-dike köztt való éjtſzakán. A' tűz kezdődött egy Kereskedőnek, (*Heinzelmann* Jánosnak) az Olaj Magazinnyaiban, mellyekben 240,000 font Olaj vólt. Miképpen történhetett az olaj meg-gyúladása: azt még ki nem lehetett ez ideig tanúlni. Elég az hozzá, hogy a'. temérdek olaj kevés idő alatt lángot kapott, és folyt az úttzán 's a' tsatornában (Canal) a' viz tetején, tűz habokkal, a' mellyek gyújtottak, ellene állhatatlanúl, valamerre tsak hömpölyögtek. A' füst olly nagy vólt, hogy dél tájban vólt az idő: még-is egéſſzen meg-homályosi-

*) *Velentze*, a' róla neveztetett közönséges Társaságnak fő Városa. Az *Ádriai* Tengeren *Trieſtel* tsak nem által ellenben, 60 kitsin ſzigeteken fekſzik. Arra nézve, úgy láttzik, mintha az egéſſz Város a' Tenger hátán lebegne. Az útztzákon kereſztül katsúl, mindenütt viz foly tsatornákban. A' kik eggyik réſzéből a' Városnak a' másikba akarnak menni, 's ki-telik tőlök, tsónakokra (*Gondola*) űlnek, 's úgy vitetik magokat a' tsatornákon. A' gyalog útakon, eſsős időben, bajos járni, mert Márványból vagynak ki-rakva, azért-is felette sikosok. Azonban keskenyek. A' tsatornákon kereſztül apró hidak vagynak tsinálva, mellyeken a' gyalog emberek által járhatnak.

sitotta a' napot. A' fegyveres házból szaladtak a' munkások, hogy a' tűz tenger terjedését, egynehány házaknak le-rontása által, meg-akadályoztathassák. 63 házak, és 15 bóltok lettek a' lángok prédájává. — 150 familiáknál többen fosztattak meg nagyobb részétől vagyonoknak. De embert eggyet sem ölt meg a' tűz. — Az illyen tűz özönnek szemlélésében, csak *Néró* találhatott vólna gyönyörüséget: de eggy emberiséget le nem vetkezett embernek szive, olvad az illyeneknek csak hallására-is, és, szörnyen meg-károsodott ember társaiért, eggyet sohajt, (ha egyebet nem tehet) az emberek Attyához.

A' *Velentzei* Tanács, az úgy nevezteteti *házi Lotto* játékot-is keménnyen meg tiltotta; sőt minden más Lotteriákat-is. — Minden bizonnyal káros vóltokra nézve. — Alig ha több kárt nem okoznak a' Lotteriák más Tartományokban-is, mint haszsnot.

Prussia.

Mindenkor igaz marad az: *Auri sacra fames, quid non mortalia pectora cogit?* A' pénznek szerelme, minden gonosznak gyökere. De az-is igaz, a' gonosztévőknek méltó rettentésekre: *Non deserit antecedentem scelestum pede poena claudo.* — Ritka nagy bün az, a' melly, vagy elébb, vagy u-

utóbb napfényre ne jöjjön, és a' tselekedő-jének büntetést ne vonjon nyakára. Közelébb történt *Spandauban*, két mértföldnyire *Berlinhez*. Eggy Katona, a' *Henrik* Hertzeg Reg. jéből, meg-fejtett eggy Regementjebélijénél, a' kivel ugyan azon szobában hált, egynehány Tallért. A' pénzt magáévá kivánván tenni, el-tökélli magában, hogy pajtásſát az ágyban meg-öllye. Véghez-is vitte gonosz fel-tételét. A' hólt testet darabokra vagdalván, tarisznyára rakta, 's az ott el-folyó *Spree* vizébe vetette. — Azonban fel-adja, hogy az ő pajtásſa meg-szökött. Még ezen a' napon el-rendeltetett a' gyilkos, újj Katonákat kisérni *Berlinbe*. A' Katonának el-menetele után, bé-megy a' Gazdaſſzonya a' szobába, nézi az ágyakat, 's hát azon Katonának a' nyoſzolyájában, a' kit ő elszököttnek gondolt, látja a' sok vért, 's mindjárt jelentést teſz a' dolog eránt, a' hol illett. A' gyilkos ellen mindenek gyanúságba kezdettek esni, melly még inkább növekedett az által, hogy tsak hamar az öſzve daraboltt tagokkal meg-tömött tarisznyát, valami mosókhoz vitte a' viz, mellyet midőn ki-fogtak 's visgáltak vólna a' mosókat hát akkor szörnyüködtek el, a' benne lévő ember test darabok látására. — Már ekkor bizonyos meg-győződéſſé vált a' gyanúság.

A'

A' Katonának leg-ottan utánna küldenek, kérdőre veſzik, ki-vallya iſtentelen tselekedetét, 's most retteg a' reá ki-mondandó ſententziától.

Nyitva vagynak *Wilhelm* Király ſzemei, a' fegyveres erőnek kéſzen való tartására-is; de vigyáznak Tartománnyai boldogságának más tárgyaira-is. Ki-keresi, népének ezen gondos Attya, mind azon eſzközöket, mellyek a' köz jóra meg-kivántatnak. Illy eſzközök azok a' közelebb-is ki-adott parantsolatok, mellyek a' gabonának ki-hordását tilalmazzák, és azon rendelések, mellyek azt vóltaképpen meg-is gátollyák. Illyeten eſzközök, a' Munka-Házaknak minden Tartományokban való fel-állitásai: a' mellyekre törekedik *Wilhelm*, ſzives igyekezettel. Már reá-is bizta, mint irják, Status Miniſter *Voſz* Úrra, hogy tsinállya ki, mi módon leheſſen leg-haſznállatoſſabban fel-állitani az emlitett Munka-Házakat. — Ezek arra valók leſznek, hogy azokba bé-meheſſen minden, a' maga élelmét keresni, valaki tsak akármelly el-gondolható munkát tehet. Tehet pedig, ha elméje épſégének tsak leg-kiſſebb mértékével, 's testének leg-gyengébb erejével bír-is. — Gyakran keres ſok ſzükölködő munkát, és nem talál! Ez esik meg leg-többſzör a'

ván-

vándorló Mester Legényeken-is, midőn idegen hellyekre mennek, magok tökélletesitésére. —

Méltán lehet hát kivánni, hogy bár minden Naggyai a' földnek követnék *Wilhelm* ſzorgalmatoskodását.

Anglia.

Igen különös Tudósitást adott ki Nov. vége felé, egy *Touchvood* Tamás nevezetű Anglus Londonban. E' vólt a' Tudositás értelme: „*Touchvood* Tamás, a' ki többé nem veſzi a' maga életének haſznát: agyon akarja magát, Nov. utólsó napján Hétfőn, lőnni, ha elő fizetőket kap. Mivel ez a' múlattatás neme egéſſzen újj: reményli, hogy az érdemes Közönség előtt vele kedvességet talál. — Két keménnyen meg-töltött piſztolyokat veſzen magához, mellyeknek eggyikével a' fejébe, a' másikkal pedig a' hasába fog lőnni. A' *Pantonſtreet*-ben, a' *Haymarket*-en lévő Szál, igen alkalmatos leſzen erre a' dologra. — A' Dámák, a' kik idején jelentik magokat, hogy elő fizetők kivánnak lenni, a' leg-jobb ülő hellyeket fogják kapni, a' honnan leg-tökélleteſſebben meg-láthatják a' tagok vonódásait, az ábrázatnak el-változását, a' halállal való küſzködést, és a' haldoklónak az agyvelejét. — A' halás néző hellynek ajtajai, 8 órakor leſznek nyitva, és pontban 9 órakor fogja magát *Touchvood* Uram meg-lőnni. — Az elő pénz fél *Giné* (Guinee)."

(Eggy fél *Giné* valamivel több, a' mi Aranyainknál.)

Áma' nagy lelkü Hazafihoz, Pétsʼ eggyik fő Díszéhez, a' ki 30 Aranyakat áldozott fel, Nyelvünk' gyarapíttására.

NAGY MAGYAR! a' Haza Nyelv' kárán, hiszem,
eggykor epedvén
Érzékeny szíved bús panaszokra fakadt.
Tsak titkon 's rettegve fakadt panaszára, hogy értte
A' gyanu, vádlását meg ne ereſſze reád.
Mert hogy mind idegenre rohannt főbb színe Hazánknak,
'S nyelvét, öltözetét, mind oda hagyta nemét:
A' ki Hazájához hív vólt e' káros özönbenn,
'S nyelvét, öltözetét, tudta betsülni nemét:
Azt a' többi majom sereg olly rút szennyel alázta,
Mint pártost, ki gonosz jelt szakadásra emel.
Sőt igen úgy hittük, 's e' mirígy annyira terjedt,
Hogy népünk gyanubann élne Királlya előtt.
Súgta szegény panaszát, hogy az Udvar tiltja szerette
Nyelvét, 's nyelvével végre ki törli nemét.
Mennyire tébolygott! vétett kegyes Udvara ellen:
A' majmok vitték annyira gyáva fejét.

NAGY MAGYAR! áldd az Eget: nyelvünket ſenki
ſe tíltja:
Fel ſzabadúlt ſzívünk a' gyanu' terhe alól.
Látod e', itt külön, öſzve vetett vállakkal amottan,
Nyelvünknek melly ſok támogatója vagyon?
Szép lelkü Fiaink bátran horgadnak alája,
és nyilván emelik többre nevelve betsit.
Már minden Tudomány bátran hangjára tanúlgat,
'S nyelve virágzásán a' Haza bátran örül.
Bátran örülſz magad is, meg nyílt Tárházad is immár,
Nyújtaſſz kintsedből bő jutalomra reményt.
Mennyi jeles ſzép fő kíván meg tettzeni néked?
Nagy haſznot lát itt, a' ki jövőre ki néz.
Jobban hozza ki tett öſztönre az elme gyümöltsét:
A' gyönyörü éſz is csak vetekedve nagyobb.
Így fogſz még valakit *Virgyil* erejére nevelni:
Így jút még egyſzer gyenge *Tibullra* Hazánk.
Fog még új *Newton* rejtett titkokra találni:
A' boldog ſzázad, még *Verulámra* mutat.
Bár mire ébreſſzed, fel fog ditsekedni Fiával
A' Haza, 's öſztönödért téged' is égig emel.
Akkor is égig emel, mikor immár tested el oſzlott,
Akkor is áldásbann léſzen örökre neved.
A' te jövendődről ſzép tetted ſzépeket ígér:
Járúljon hozzá még az az édes örőm!
Hogy még más nemesebb ſzületésü ſzívet is ébreſſz,
'S még ezen éltedbenn több követődre találj.

Boldog Haza: mellynek ſzámos Fiai vagynak, kik illyen Verseket érdemelnek — és írnak. — Támaſſzanak az Egek kedves Hazánknak ſok haſonló Fiakat!

ELE-

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

Azt beszéllik itt, hogy *Belgrád* meg vétele emlékezetére, pénzt fog Ő Felsége veretni. (E' nem annak jele fog lenni, mint ha vissza botsátani készülne *Belgrádot.*)

Pellegrini és *Colloredo* Feldmarsalok már vissza érkeztek. — Fő Vezér *Laudont* is várják minden órán. Eggy árva Török Leánykát hoz magával, kit úgy fog nevelni, mint maga Leányát. (Ezen Török Leánykának akkor derült éppen napja: a' midőn a' Török Félhóld vélerlenül nagy fogyatkozást szenvedett. — Két igen szembe tünő példákban fogja ezentúl *Béts* Városa az Isteni gondviselésnek rend kivül való munkálkodását szemlélni: úgymint a' *Tzirkaszsziából* hozott; és a' most közelebb említett *Török* Leánynak példájában.)

A' Ts. 's Kir. Német örökös Birodalmakban, *Galitziát* is oda számlálva, 87,192 pár, lépett az el múlt esztendőben házasági életre; 418,014 születtek, 's 367,816-an hóltak meg a' polgári rend közzül.

Ama' minden tekintetben nagy Hertzeg KAUNITZ, különös betsülője Nemzetünknek. Ezt bizonyítják azon nevezetes szavai, mellyeket a' *Mindenes Gyüjteményből* mina-

pában lírásunkba bé iktattunk. — Tapaſztalják ezt ſok Hazánkbéli Méltóságok, kiket a' Hertzeg igen gyakran méltóztat aſztalához. Közelebb, eggy magyaroſſan járó Magyar Gróf Úrnak meg veregette a' vállát, 's így ſzólla hozzá egéſſz vidámſággal: „ Nagy betsületére vál kedves Gróf Uramnak, hogy meg tartja a' nemzeti öltözetet. " — Más nagy érdemű Grófunktól, *Szabolts* Vármegyéről 's a' *Hajdúvárosokról* tudakozódott, és olly figyelmetes vólt a' Gróf Úr' ſzavaira, mint hajdan a' Görög Aſſzonyok, *Trója* alól haza verekedett kedvés Férjeiknek beſzédeikre. — Örvend ez a' jó Hertzeg, ſzép nyelvünk gyarapodásán. Ezen drága indúlatjának ſzembe tünő jelenſége az, hogy Munkánk erántt velünk kegyeſſen parantsolni méltóztatott. Ezzel ditsekedünk: de a' Haza neviben.

Magyar Orſzág.

Az itt telelő Katonaság fő Tiſztjei ingyen fognak a' télen által fát kapni.

Zimonnál a' Duna egéſſzen be fagyott. Naponként drágább minden a' Városban: 1 font diſznó zsír 27 kr.; a' marha zsírból 1 font 32 kr.; 1 tojás 4—7 kr.; 1 pár tyúk 25 garas; 1 pár lúd 2 forint; 1 pár pujka 4 forint.

Fr-

Erdélly.

Szebenből irják, hogy a' tájon, Nov. végétől fogva, szer felett való hideg uralkodik. A' hó igen nagy mindenfelé, melly Erdéllynek Oláh Országgal való majd minden eggyesülését meg gátolja. Nagy veszedelemre veti a' fejét, a' ki a' szoros útakon, és fél fagyásban lévő sebes hegyi patakokon keresztül kiván hatolni. Terhes szekerekkel pedig éppen lehetetlen ott járni. A' *Verestoronyi* Passzuson túl, *Kornét* és *Pripora* között, 30 Ts.'s K. szekerek akadtak el a' hóban; az azokhoz tartozó személlyek el ásták magokat a' mint lehetett a' földbe: de már jó ideje, hogy tsak kenyéren 's vizen kell sovárogniok. — *Szebenből* irják azt is, hogy Oberstlieut. Gróf *Vilhorszky Krajovából* el jött, és *Bétsen* keresztül haza fog menni, a' télre Lengyel Országba engedelemmel.

Melly nagy dölyfösség szorúlt a' *Félhóld* szolgaiba, meg tettzik ez a' tavaly őszszel el fogatott *Rimniki* Basának gorombaságából is, kiről azt irja eggy érdemes Barátunk, „hogy, midőn *Károlyváratt* *), a' Püspök ő Exllája (Battyáni) asztalánál, beszéllnék néki Her-

*) Ott vagyon fogságban az emlitett Basa. Oláh eredetére nézve.

Hertzeg *Coburg*-nak a' nagy Vezéren vett győzedelmét, meg hazudtoltatta a' Pap Urakat. Midőn továbbá *Belgrád* meg vételét jelentenék, ezen durva ſzó vólt akkor is felelete: *Mintz*, az az hazudſz. Végre, hogy azt is emlegették tsak hamar azután, a' mit H. *Hohenlohe* vitt végbe a' *Vulkánon* belől: már akkor egéſſzen neki tarjáſzkodott, 's mondá agyarkodva: *Mintz!* — E' talám azt ſem fogja hinni, hogy ő fogva vagyon.

Nov. 30-dikán tartatott *Kolosvármegyében* a' *Marcalis* Gyűlés, és minden Vármegyékben meg kell esni Januárius elejeig. — Bajuſzos Magyarok mentek a' Gyűlésbe, és magyar nyelven leſſz a' felelet, a' más nyelven való feltételekre; mert itt nem igen túdnak más nyelvet."

Olaſz Orſzág.

A' *Neápolisi* Király nem ſzenvedi a' maga Orſzágában, a' ſzabad Kömüveseket (Freymäurer). Nov. 28-dikán, egy parantsolatot adott ki ellenek. Ez a' parantsolatnak a' kezdője: „Eleitől fogva veſzedelmeseknek tartattak, a' Státus tsendeſségére nézve mind azon Társaſágok, mellyek törvényes meg erősités nélkül állottak fel." — Indító okaiúl azt is fel hozza az emlitett parantsolatban a' Király, hogy az Attya is, mihelyt meg értette, 1757-dikben, hogy az úgy

ne-

neveztetett szabad Kömüveseknek eggy újj titkos Társaságok támadt: azt, leg ottan kemény fenyegetés alatt meg tiltotta. — Továbbá, hogy maga is a' Király, 1775-ben, Sept. 12-dikén, az Attya parantsolatját meg újjította, és annak által hágását, a' Királyi Méltóság' meg bántása' bünével (*Crimen laesae Majestatis*), eggy rendbe helyheztette.

Olasz Országnak *Orbitello* *) nevü Városából irják, hogy ott Okt. 30-dikán, rettenetes égi és tengeri háború vólt, melly igen különös történetet okozott. — A' Város egy szigeten közepén fekszik. Ezen szigetet eggy olly lós tó veszi körül, a' mellynek a' tenger-

*) *Orbitello*, az úgy neveztetett *Stato delli Presidii*nek (Status Praesidii) fö Városa, a' *Toskánai* földön, *Siena* Városa környékén alól, 's jól meg erösíttetett ki kötö helye vagyon. *Stato delli Presidii* név alatt jönek azon erösségek, mellyek a' *Toskánai* tengeren 's tenger parton fekiiszsznek. II. FILEP Spanyol Király által engedte *Siena* tájjékát, magával a' Várossal eggyütt 1557 ben, az akkori *Florentziai* Hertzegnek, elsö *Cosmusnak*. De a' *Stato delli Presidii*-t meg tartotta, hogy *Neápolis* és *Olasz* Országnak felsö részе között lehessen olly birtoka, melly a' két meg nevezett birtokait egymással eggyesittse. — 1735-diktöl fogva a' *Neápolisi* Király birja.

gerrel eggyesülése vagyon. A' tó, dél és éjſzak felé, be hat egy darabon a' föld alá is. A' háború kezdetével, némelly haláſz Bárkákat vett vólt üzőbe egy *Algiri* *) fegyveres hajó a' déli réſzen. A' Bárkák ſzerentséſſen bé értek a' ki kötő hellybe. Az *Algiri* hajó a' ſetétben a' Várig ment; azonban a' tenger mind inkább inkább háborgott, és annyira nevekedtek a' habok, hogy az egéſſz ſzigetet, és ki kötő helyet el boritották, és ſzintén tengerré változtatták. A' ſzél egéſſzen a' Város faláig verte az *Algiri* hajót, az *Algiriak* pedig mindég azt gondolták, hogy ők a' tengeren vagynak. Minekutánna vége lett a' tengeri háborúnak, ki terjeſztgették vitorláikat, és a' Város falát valamelly feléjek közelgető idegen hajónak tartották mind addig, míg meg nem látták a' falon a' Strázsát, a' ki kiáltott nékik, kik vólnának? Az *Algiriak* alig vették éſzre, hogy

*) *Algir*-ról most tsak azt jegyezzük meg, hogy ez, eggy Tartománynak a' neve, melly Afrikának éjſzaki réſzén fekſzik; 100 német mértföld a' hoſſzasága, és 30 a' ſzélesſége. Az *Algiriak* leg nagyobb tengeri tolvajságot üznek az Afrika és Európa köztt való tengeren (*Mare mediterraneumon*).

hogy Olaſz kézre birtak: leg ottan el ſütögették ágyúikat, a' Város falai felé. A' lármára kinn termett az egéſſz *Orbitelloi* Katonaság. Az *Algiriak*, nem tudván, melly tájjon legyenek, úſzásra vették a' dolgot, 's úgy akarták magokat kiſzabadítani az Olaſzok kezeik közzűl: de mind felakadtak az iſzapban, mellyet a' tenger hagyott maga után. Tsak 4-en hóltak meg közzülök, 343-an pedig el fogattak elevenen, kik között 8 Aſſzony, és 1 hajós Kapitány (Reis) vólt. Öt *Genuai* hajósokat találtak a' hajó fenekén vason. A' *Reis*, midőn látta, hogy már kézben vagyon, magát egy piſztollyal agyon lötte. Találtattak a' hajón 18 ágyúk; 400 flinták; 300 kardok; 205 piſztolyok; 600 Tonna *) puskapor; 890 golyóbis; 10 hordó bé ſózott hús; 300 köböl búza; 305 köböl riskása; 1 ökör; 12 Égyiptomi juhok; ſok madarak, azok között 1 Publikán madár,

a'

*) *Tonna* (Tonne) tulajdonképpen olly edényt jelent a' hajósoknál, melly 20 mázsát nyom, midőn teli van töltve tenger vizzel. Hanem a' *Tonna* nevezettel oſztán ſzéltire élnek, midőn 28 mázsánnyi akármit kivánnak jelenteni. A' hajók' nagysága is *Tonnák* ſzerént határozódik meg; p. o. 200 Tonnás hajó az, mellyre reá fér 4000 mázsa portéka.

a' melly jól beszéll törökül; 1 Persiai kurva, melly olly nagy, mint egy borjú; és a' *Genuaiaktól* el vett sok egyetmás. — A' *Reis*-nak királyi vólt egéssz öltözete. A' kardja jó féle drága kövekkel, a' Turbánnya 6 nagy gyöngyökkel, gyürüje, egy nagy gyémántal ékeskedett. — A' meg szabadúltt *Genuaiak* 8 napi áhitatosságot tartottak, a' ki tett Szentség előtt. Az *Orbitelloiak* 2000 embert kértek a' *Neápolisi* Királytól, azon esetre, ha *Algiriából* Hatalmas találna jöni, a' foglyok' vissza kivánására. — Az *Algiriak* mind ruhások: de kevés pénzek vagyon.

Frantzia Ország.

Szörnyű adósság alatt nyög ez az Ország. Fel fér hát, ha a' Fiak segítnek a' Hazán, mint Annyokon. De illő, hogy a' szükségtelen költségek-is el-távoztatódjanak, mellyek eddig nagy terhére vóltak az Országnak. — Meg van az is, ez is. — Tsak az az arany és ezüst portéka, a' mit Okt. 29-dik napjáig bé hortak a' jó szivű Hazafiak a' pénz verő házba, reá ment 6,573,574 Livrára. — Ez a' summa tsak két három hét alatt nevekedett nagyobb részént annyira. — Minden bizonnyal hát, már ekkorra, ugyan derék summa gyülhetett öszve, a' Hazafiak példás adakozásából. Mert azólta sem vólt szüneti az arany 's ezüst portékának, a' Haza szá-

má-

mára való fel áldozásának. Kész pénzről is gyakran vólt emlékezet a' Frantzia Országi Tudósitásokban, még pedig feles summákról, mellyeket a' Haza fel segéllésére adott bé most ez, majd amaz Hazafi a' Kaſszába. — Közelebb is, a' *Maubeugei* Fundátzión lévő Dámák, olly Contractust ajándékoztak a' Nemzetnek, a' melly esztendönként 147,000 Livrát bé hajt. — Ezek mind arra mutatnak, hogy szeretik a' Frantziák Hazájokat, 's kivánják segíteni. (Bár minden Hazafiak követnék e' részben a' Frantziák példájokat.)

A' Frantzia Udvarnak szükségtelen költségein; való, hogy darab időtől fogva, jó forma fordítások estek *): de még most is nagy mértékben, 's szembe tünők vóltak azok. Arra nézve, ugyan hozzá is látnak azok-

*) Még 1781-dik előtt, tsak egyszerre 406-al kevesitette *Necker* (mint akkori fő Kintstartó) a' Kir. konyha és asztal körül szolgálóknak számát. — 1787-dikben, Okt. 25-dik napján, eggy végzést adott ki a' Státus Tanáttsa, mellynél fogva, 15 millióra szállítódott le az a' 28 millió, a' mellyet az Udvar esztendöt által bizonyos személlyeknek ki adatott, vagy fizetésül (Pension), vagy fizetés' tóldásúl (Zulage). Ugyan ezen esztendöben, a' Király 24 belső szolgáinak (Kammerdiener) száma is 12-vel kisebbittetett.

azoknak a' kevesítéséhez. — A' Királynénak (mint irják) már minden lovait el adták; az újj eſztendő kezdetével pedig mind el botsáttatnak az Inasſai, és ez után nem leſſz külön Udvara, a' Királyétól, mint eddig. — A' Királyi Könyves Házban 53 ſzeméllyek forgolódnak. Ezekre rá ment, ez alatt a' Király alatt, 780,000 Livra eſztendőnként. Most egyſzerre 88,288 Livrára ſzállítódott le az előbbeni ſumma. — A' Királyi Kert gondviselőinek 's mivelőinek ſzámát, melly 50-re megy, 's azoknak fizetését, nem találták igen igen ſoknak: tsupán az a' kivánſág, hogy az épitő mesternek fizetése kiſſebbítteſſen. Ezek eddig így estek: többek is fognak illyenek történni ezentúl; és kéttség kivül nem fog 12 Levelet négy rétben (in quarto) bé tölteni, a' Királyon élők' Laistroma, mint eddig bé töltött vólt. Mert a' van egy Párisi Levélben: „Azoknak Laistromából, kiket az Udvar fizet, nyilván ki tettzik, hogy közel 3 millió oſztódik fel 86 ſzeméllyek között, kik közzül — 26-nak ſenki ſe tudja a' ſzolgálatját." — Így végződik a' Levél: „Fájdalommal, és boſſzankodáſſal „ kell ſzemlélni, hogy a' leg alkalmatlanabb „ és leg kevésbbé jó hirü nevü emberek „ vóltak a' leg nagyobb ſzerentse Fiai." — Azt mondotta vólt egykor az *Artésiai* (Artois) Gróf,

Gróf, a' mostani Király' leg iffjabb testvér Öttse: „Tudják meg Uraim, (szóllott a' Státus Tanáttsa' eggy részéhez, mellynek Feje vólt) hogy midőn a' Királyról vagyon a' szó, nem a' költséget kell a' jövedelemhez, hanem a' jövedelmet a' költséghez alkalmaztatni." — E' szerént, mentől többet tettzett az Udvarnak vesztegetni, annál több pénzt kellett a' szegény jobbágyoknak, ha a' föld alól vették is: teremteni. — Az efféle gondolkozás' módja ki bujdosott, az *Artésiai* Gróffal eggyütt most egyszer, Frantzia Országból!

Frantzia Ország' szorúlt állapotján másoknak is meg esett a' szive. A' közelebbi Tudósitások szerént, 800,000 Livrára megy már, a' mit eddig adakoztak a' *Genevaiak*, számára — de addig nem adják által, míg egy millióra nem nevelik. — *Helvétziának Neuschatel* nevü Városa is, követte *Geneva* példáját, el engedvén a' Frantzia Országnál lévő pénze Interessének negyed részét, melly 24,000 Livr. megy esztendőnként.

Már régen nem történt semmi rendetlenség *Párisban*, ki vévén azt, hogy közelébb annyira mentek vólt némellyek a' köz nép közzül, a' Haza mellett való buzgólkodásban, hogy a' kiknek tzipőjeiken ezüst tsattokat láttak, azokat meg állitották,

's ad-

's addig el nem botsátották, míg kezeikhez nem vették a' tsattokat. Azt mondották, hogy ők a' Nemzet kintses házába fogják azokat vinni. De ennek tsak hamar eleje vevődött.

Anglia.

A' *Londonból* jött Levelek bizonyítják, hogy Angliában, ebben az esztendőben, jó termés vólt mindenfelé: még-is drágaság kezdett lenni. Ennek oka a' vólt, hogy igen sok gabona ki-hordódott az Országból. Mellyre nézve, már most többet nem szabad ki-vinni.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

Az *Allion* hegyén telelő népünk számára, *Temesvárról* szállitanak eleséget, 's egyéb meg kivántató szükséges dolgokat. A' minapában irták vólt, hogy a' többek között, 53 vas kementzéik is érkeztek az emlitett hellyről, ők állóinknak. — Meddig fogja még az *Orsovai* Törökség magát meg keményíteni, bizonytalan. Már ugyan darab időtől fogva, mindég azt irogatják a' tájjról, hogy most ennyin, majd amannyin szöktek ki a' Várból, a' kik, el fogatván a' miéinktől, egyenlőképpen azt vallották vólna, hogy a' mi kevés eledelek van még a' Várbélieknek: az is mind meg romlott, a' ned-

nedvesség miatt, a' Kaſzamátákban; fájok is kevés van. (Ezt a' Kaſzamátákból fel jövő füstről is éſzre lehet venni.) Már fel is adta vólna a' Basa a' Várat, hanem benn van a' *Boritsi* Aga is, *Muſtafa* *), és az állott ellent.

Ujj Orsovának éppen ellenében esik *Szerviában*, *Sz. Ersébet* Vára, vagy ſántza Fekſzik a' Duna köſziklás partján. Itt tartotta az elött az *Orsovai* Basa a' maga feleségeit: most 60, vagy valamivel több fegyveres Török tartózkodik benne. Két Batteriája meg van rakva ágyúkkal. Túl rajta megy el a' köſziklán vágott út *Viddin* felé. De ez igen keskeny; a' mellette fel emelkedő köſziklák pedig igen meredekek: azért ſemmiképpen nem lehet a' meg nevezett ſántzhoz közelíteni, a' Szerviai óldalról. — *Ó Orsováról* vólt már oda fellyebb egy két ſzóval emlékezet. Ez, a' *Rómaiak* idejében erős Vár vólt, most csak palánkokkal van környúl véve. 1788-ban Febr. viſſza vette vólt Gen. *Papilla*, a' Törököktől: de Aug. 7-dik napján, ismét viſſza vették a' Törökök; még pedig úgy, hogy elébb a' *Devins* Regementjének benn ſzorúlt 3-dik Batalionját, majd mind egy lábig le aprították: mivel ez, elébe tette e' halált, a' keserves rabságnak. Már újjolag a' mi kezünknél vagyon.

Folytatáſa következik.

Leg

---

*) Erről a' 100-dik Levélben vólt emlékezet.

Leg újjabb Tudósitások.

A' néhai *Belgrádi* Defterdár (Kintstartó) Dec. 10-dikén érkezett Belgrádba. Pósta lovakat küldöttek vólt eleibe. Dec. 11-dikén által kellett *Zimonból*, minden ott lévő Tolmátsoknak menni *Belgrádba*, melly jele lehet a' Békességnek. — Ő Felsége jobbatskán van.

A' *Gradiskai* Regement kerületében sok tolvajok támadtak. Eggy 70 esztendős embert fogtak meg közelebb, a' ki két gyenge gyemekeket ölt meg.

JELENTÉS.

A' Magyar Lovasságnak emeltt Oszlop eránt, méltóztatsanak a' *Baranya*, *Bács* és *Tolna* Vármegye béli elő fizető Uraságok magokat *Pétsett* jelenteni, Tisz. *Bertits* Ferentz Ur szives Barátunknál.

A' *Bihar*, *Békes*, *Arad* Vármegye béliek, *Nagyváradon* Prof. *Balotyánszky* Urnál, kihez baráttságos bizodalommal vagyunk.

A' *Somogy*, és *Szala* Vármegye béliek, Tiszt. *Vajky* György Káplán Urnál *Martzalon*, *Kanisához* nem messze. — Ez a' drága Ur, önként ajánlotta minden szolgálatját, melly által köz haszonra intézett igyekezetünket elő mozdíthatja.

A' *Pest*, *Heves*, *Borsod 's Nógrád* Vármegyék beliek, nem külömben, a' *Kún 's Jászságiak*, *Pesten Stabel* Ur könyves Boltjában, a' Franciskánusokkal által ellenben.

Küldjük az első *Székelly* Regementet.

A' 648-dik Lev. végin a' *bánnak* helyett *bánnék*; a' *Düppent* helyett *Düport* kell.

23-dik Darab.

Költ *Bátsben*, Dec. 22-dik napján.

Kezdenek immár bokroſſan érkezni hozzánk, a' Magyar Lovaſſágnak vitéz érdemeit magaſztaló Versek, mellyeknek kéſzítésekre az általunk emeltt emlékeztető Oſzlop ſzolgáltatott alkalmatoſſágot, Hazánk' ſzerető Fiainak. Leg elsőben is T. T. *Kaſſai* Prof. *Baróti Szabó* Dávid Úr küldötte kezünkbe gyönyörű Verseit, mellyeket, a' többekkel eggyütt, nem mulatunk el kedves Hazánkkal közleni. Most tsak a' kóstolót küldhetjük belőllök:

* * *

Rajta tehát, oh Nemzetetek' nagy Magzati! kedves
Honnyotok' ügyének ſzületett óltalmi! ki rántott
Fegyveretek mind addig ürűltt hüvelyébe ne térjen,
Míg Népünk' ellenségit ki nem üzi Világból!
édes Hazátoktól vettétek az él'tet: ha ſorsa
Kéri, ne ſzánnyátok, mint hív Fiak, érte le tenni. —
Mindeneket meg emészt az idő; birodalmak el esnek;
Országok, Nemzettségek változnak: az hírnek,
Melly az Hazáért tett érdemből ſzármazik, a' míg
Emberi Nemzet leſſz, nem léſzen vége. Halomra
Omlott *Trója;* de még áll *Hektor: Aténa* rakásra
Dőlt; áll *Kodrus:* ama' Föld' Aſſzonya *Róma*, kifordúlt
Birtokiból, és nyelve ki hólt; él *Kurtzius*, és él
Régulus: élnek ama' ſzenteltt istápi Hazánknak,
Zrínyi, *Kemény*, 's több más ezerek. Fenn, fenn marad a' Tí
Dítsősſégtek is, Húſzárok! Bé véstük örökre
Tetteteket ſzívünk' táblájira: ſemmi feledség

Nem járúl ide. Már az Anyák nevetekre tanittyák
Még tsetsemös Magzattyaikat: már égnek az Iffjak
Példátokra; 's alig várják kedvelltte Hazájok'
Bóldogságáért magokat kotzkára ki tenni.
Hallom már a' Múzsáknak víg énekit: Húſzár,
Húſzár zeng kegyes aj'kaikon. Fel emelkedik ottan
Eggy gyönyörű, 's vékony tetejével egekbe hasíttó
Oſzlop. — — — — — — — — —

Hazafiúi gondolkozásnak remekéül ide iktatjuk eggy réſzetskéjét azon tsak tegnap vett betses Válaſznak, mellyre, ama' nagy lelkű *Pétsi* Mecénas méltóztatott bennünket:

„Tsekély igyekezetemnek már tsak ebben is felesleg elégítő jutalmát érzem; hogy nékem eggy illy ſzép alkalmatosſágot ſzült az Urakkal való levelezésre. A' mellyre még akkor fel gerjedt vágyódásom, midőn a' *Hadi Történetek*' olvasásához leg előſſzör kezdettem. Kéſzültem is hozzá többſzör. De végre tsak meg elégedtem azzal mind ekkoráig: hogy az Uraknak ama' minden ditséretet fellyűl múló, 's a' Magyaroknál örök emlékezet' Oſzlopát érdemlő Magyar munkájokkal haſonló Magyarsággal buzgó ſzivemet tetézett-tölttig gyönyörködtetnem lehetett. Még most is tsak kevésben múlt el, hogy másra nem biztam válaſzomat. — Nem ugyan, koránt ſem, az Urakhoz való

vala-

valamelly idegenségtől — úgymint a' kikhez inkáb', ámbár személlyekre, sőt neveikre nézve is, előttem ismeretlenek, különös tiszteletteel, 's igaz Hazafiúi szivességgel vagyok — hanem, hogy meg vallyam, ama' tsekély, 's majd szót sem érdemlő igéretemért, olly hatalmas nagy mértékkel reám mértt ditséretnek szégyenlésétől viseltetvén. Effélében azért kéméllyenek meg az Urak, kérem, ennekutánna, ha szeretnek; — kérem pedig, hogy szeressenek, — 's ne foszszanak meg azon, szivemet egyedül elégítő örömtől: hogy tehessek, 's ne tessek. — A' mit tettem, bár mi ditséretes is, vallyon nem adósság e' az, mellyel tartozom Hazámnak? Nem kötelesség e', mellyre kötelez mind a' levegő, mellyet szivok, mind a' téj, mellyet szoptam, mind az az édes első szó, mellyet Magyarúl ejtettem?" —

A' *Skutarii* *) Basáról,
és annak Horvát Ország szélein lett meg jelenéséről, ezen szép rendbe vett Tudósitás

---

*) *Skutari*, *Iskodar*, nagy, népes és erős Város, Görög Országnak *Albánia* nevű Tartománnyában. Van benne eggy Romano-Catholicus Püspökség is, melly az *Antivárii* érsekséghez tartozik.

jött *Gradiskából.* A' Skutarii Basának neve *Mahmud*, mint fő Komendirozó, *Basatlia* titulusſal bir. Idejére nézve, mintegy 35 eſztendős, közép ſzerü nagyságú, kerek barna képű, fekete bajuſſzú. Törököſſen jár, 's ugyan csak pompáſſan. Az utánna való Igazgatóknak egyike, *Haſſan Hota* nevezetü Török; a' másika pedig, *Gyön Markó* nevezetü Kereſztény; 25,000 főből állott mind öſzve a' népe, melly 131 záſzlókra vólt fel oſztva. Ezeken kivül vóltak 500 kereſztény Testőrzői, a' kik ſzeméllyére vigyáztak. A' ſereg után vezettek füzéren 2000 lovakat, mellyek holmi bagázsiával, és pénzzel meg vóltak rakva. A' mars közben, minden kéſz pénzzel fizetődött, és a' Basa ſzoros regulát, 's fenyitéket tartott. *Sarajevó*-nak, *Travnik*-nak, és *Jaitzá*-nak jöttek. Mindenütt, ſzabad mezőn ſzállott táborba a' ſereg. Okt. 11-dikén, érkezett *Jaitzához*, holott már, 6 hetektől fogva várakozott eggy *Kapidſchi*, a' Basára, hogy azt újjolag meg eskeſſe, mivel már olly ſok ideje, hogy a' Portától el hajlott vólt, és, a' hitre nézve gyanúſſá lett. Ez a' pompa a' *Jaitzai* fő Moséban ment végbe, a' hol *Mahmud*, a' Portának, hivséget esküdt, és a' *Mohammed* tudománnyáról, vallást tett. Mivel ezenközben *Belgrád* meg ve-

vő-

vödött, és a' Basa oda nem mehetett, a' mint elöbb szándékozott vólt: úgy fordúlt *Horváth* Országh felé, és 13-dikon, fel kerekedett *Podrasnitza* felé, a' hol már a' Boszniyákoknak eggy része, *Arslan* Basának, Boszniya Kormányozójának, vezérlése alatt, táborban állott vólt. Okt. vége felé érkezett el, az emlitett hellyhez, és a' Boszniyákoktól eggy óránnyi messzeségre, táborba szállott. Tellyességgel nem akarta hogy a' két sereg között leg kissebb tzimboráskodás is legyen: minekokáért Strázsákat állitott közibe, a' két rész öszve férkezhetésének meg akadályoztatására. *Mahmud* maga sem ment *Arlsranhoz*; hanem ennek kellett amahoz menni, az eggyütt való tanátskozhatás végett. De ez a' Kormányozó tsak hamar le tetetett azután hivatalából; és ez, első példa, hogy a' Porta, született Boszniyáknak adta a' kormányozóságot. — Úgy végeztek *Mahmud*, és *Miralin*, hogy *Dresniknél*, és *Rakovitzánál* üssenek be Horvát Országba. E' végre, Okt. 25-dikén által indúlt a' Boszniai eggyesült sereg, valami 24,000-re való, az *Unna* vizén, *Kruppánál*; és Okt. 3-dikáig, *Lipovliáninál*, *Ostrosatzka*, és *Bichachka*, *Gattánál* maradott táborban, *Dresnikhez* nem messze. Okt. 31-dikén, nagy lárma 's ágyúzás köztt,

is-

ismét elébb nyomúlt, és meg telepedett *Paſſina Luka* tájján, a' hol Nov. 3-dikáig tsendeſſen maradott.

Folytatáſa következik.

Szervia.

Nagodinából ezt irták, Dec. 2-dikán. „Tegnap érkezett ide, 2 Agával, 's más 45 kiséröivel, a' néhai *Belgrádi* Defterdár. Már el ment *Semendria* felé, LAUDON fő Vezérhez. De tsak három Törökökkel. A' többek, kik vele jöttek, viſſza mentek, a' *Timok* vizén. Kiséröül *Wurmſer* Huſzár Kapitány *Utz*, és gyalog Kapitány *Branovátzky* rendeltettek melléje. Azért megy, hogy a' *Timok* vizéig terjedéndő 5 vagy 6 hónapi fegyver nyúgvást nyerheſſen. Viſſza jöveteleig, meg fognak itt ſzűnni minden ellenségeskedések. — Nem lehet azt a' ſzörnyű félelmet vóltaképpen le írni, a' melly a' Törökök köztt uralkodik: azért is óhajtva kivánják a' békeſséget. "

(Ez a' Defterdár 11-diken estve érkezett *Belgrádba*, mint már ezt előbbeni Irásunkban is jelentettük. A' fő Vezér 14-diken el indúlt *Belgrádból;* de a' Defterdárt még ott hagyta.)

Béts

Béts.

Dec. 23-dikán érkeze ide vissza szerentséssen LAUDON fő Vezér, mindeneknek; különössen pedig hozzája méltó Hitvesének, *Haagen* Klára Asszonynak *), nagy örömére. — *Belgrádból* lett el indúlása előtt, a' *Mária Therésia* Rendjén lévő Vitézeknek Gyülése tartatott, mellyben, az emlitett Rendbe való bé vetettetésre méltóknak itéltettek, és már Ő Felségétől valósággal bé is vetettek im e' következendő Generálisok, Stábális és fő Tisztek; úgymint:

1.) F. M. L. Báró *Splényi.*
2.) H. *Eszterházi* Antal, Eszterházi Antal Reg. béli Major.
3.) B. *Kienmayer*, *Levenéhr* Reg. béli Ob.
4.) Ingen. Major *de Vaux.*
5.) Generálmájor B. *Karátsay.*
6.) *Pilláti* Kap. a' *Pellegrini* Reg. ből.
7.) *Nesmery* Kap. a' *Ferdinánd* fő Hertzegéből.
8.) Oberster *Kray*, az első Oláh Reg. ből.
9.) Ing. Gen. Major *Lauer.*
10.) *Fentzel* Kapitány, a' *Langlois* Reg. ből.

11.)

*) *Posonvármegyéből*, *Bazingból* való.

11.) Ob. *Fiſcher*, a' Gen. Stábból.
12.) *Fiquemont* Kap. a' *Klebeck* Reg. böl.
13.) Ob. *Linde*, a' *Kaunitz*-éból.
14.) Ingenieur Cap. Lieut. *Dedovits*.
15.) Gránátéros Kapitány Gróf *Gyulai*, a' Gyulai Reg. böl.
16.) Oberſter *Otskay*, a' *Ferdinánd* fő H. éből.
17.) Ingen. Kap. *Verebélyi*.
18.) Ob. *Mack*, a' Gen. Stabból.
19.) Generálmájor Gr. *Sztáray*.
20.) Generálm. *Kulneck*.
21.) Májor *Piátsek*, az *Erdődy* Huſzárjai közzül.
22.) Kap. *Borovits*, a' *Khevenhüller* Reg. böl.
23.) Oberſter *Koſztolányi*, az *Erdődy* Huſzárjai közzül.
24.) Gen. Májor B. *Vétsey*.
25.) Ing. Ob. *D'Arnal*.

F. M. L. B. *Klebeck*, már benn vólt ez előtt is a' Rendben: most Komendátorságra méltóztatott.

Huſzonöt nagy érdemű újj Tagokkal nevekedett tehát ez eſztendőben, a' *Mária Therésia* Vitézeinek Rendje. Meg esméri az irigység is, hogy az elő ſzámláltt Vitéz Urak, egyen egyen méltók azon meg tiſztel-

teltetésre, mellynek részeseivé lettek: de meg kell vallani, hogy ha minden érdemesek el nyerték vólna a' M. Therésia Rendje kereszttjét: úgy a' 25 után, még tizfrák kellettek vólna, a' meg tiszteltettek' számának elő adására.

Egy Nagy Beteg, így szólla a' napokban egy nálla lévő Gróf Úrnak: „Még eddig nem hittem, hogy a' lelkek eggyik testből, a' másikba költözzenek. De most magamon tapasztalom, — az én lelkem, az előbbeni testemből, egésszen más testbe költözött.

Orosz Birodalom.

Úgy irják, hogy *Otzakov*, *Niklasburg*nak (Miklós Várának) fog ezentúl hivattatni, egy részént annak emlékezetére, hogy tavaly éppen *Miklós* napján került vissza; más részént pedig, annak jelentésére, hogy nem akarják többé Török kézbe vissza botsátani.

A' *Benderi* vólt Komendáns, így válaszolt a' H. *Potemkin* irására, mellyben ötet a' Vár fel adására serkentette. „A' midőn mi, illendő meg alázódással, azt a' tiszteletet adjuk, igen kegyelmes, igen állhatatos, igen nagy lelkü Felségednek, a' mellyet meg érdemel, eggy olly fel emelkedett Lélek, a' ki-

kinek hatalma, a' leg fényesſebb méltósággal van fel ruházva; egy leg főbb Miniſter, a' ki a' leg felsőbb poltzon vagyon, és a' ki első Helytartója ő Tsáſzári Felségének, az Oroſz Birodalom *Padisah*-jának *). Eleibe terjeſztjük Felségednek, hogy azt a' vigaſztalásſal gazdag Irást, a' mellyet a' mi tulajdon javunkra, hozzánk küldetett Felséged, meg fontoltuk, és az arra adándó felelet végett, a' leg nagyobb tapaſztalású, 's köztünk leg nagyobb betsületben lévő férjfiakat kiválaſztottuk, és meg határoztuk, hogy Felségedhez küldjük, úgymint: Fő tiſzteletű *Emir Omert*, Aga *Rutzul Eminit*, és a' fényes Porta *Kapidsi Basi*-ját **), a' fő *Emir*

Ja-

*) *Padiſchah*, Persiai ſzó, melly tulajdonképpen eggy ollyan nagy Fejedelmet jelent, a' ki a' kárt és gonoſzt el hárítja. Mivel *Pad* el vevöt, el fordítót teſz; *Schah* pedig naagy Uralkodót. — *Padiſchának* egyedül a' *Frantzia* Királyt nevezi a' Török Tsáſzár; más Királyoknak, tsak *Král* a' neve elötte.

**) *Capigi*, vagy *Capidſchi Baſchi* nevezet alatt értetödik a' *Capigiknak* a' feje. A' Capigik ſzám ſzerént 400-an vagynak. Ezek a' Török Udvar (Serail) Strázsái. A' Tartományokba is el ſzokta küldeni a' Tsáſzár parantsolatokkal. Valamint azok-

Jahia Effendit, a' ki eggy az első Titoknokjai közzűl a' Szultán Divánjának; *Salih* Agát, a' ki eggy, a' külső Tiſztjei közzűl ő Excellentziájának a' *Seraskier* Basának; *Casim* Agát, a' ki eggy, a' külső Tiſztjei közzűl *Abdulla* Basának; a' Törvény túdóknak rendjeiből *Ali Effendit*, a' ki az *Ulemasnak* *), vagy a' lelki Atyáknak Feje; a' fényes Porta Jantsárjainak rendjéből, *Hagi Sulejman* Agát, a' ki *Turnagi Basi*; a' *Gebegeknek*, vagy Pattantyús Tiſzteknek rendjekből, *Huſſeni* Agát, a' ki fejek éppen ezeknek a' *Gebegeknek*; a' más Tartományok ſeregeik' réſzekről *Mohamet* Agát, a' ki vigyáz azoknak Laiſtromaikra; és végre ezen Tartomány Tiſztjeinek réſzéről *Emir Beget*, a' bal ſzárnynak Agáját, mind öſzve 9 ſzeméllyeket, magunk tulajdon embereit, a' kikre reá van bizva, hogy Felségednek jelentsék meg, hogy mi mindnyájan el fogad-

azokhoz is, a' kiket tettzik a' Tsáſzárnak meg fojtatni.

*) *Ulema*, vagy *Vilema* név alatt jön a' Törvény tudóknak rendje, kiket úgy néznek a' Törökök, mint Papokat; mivel az ő polgári Törvénnyeknek és vallásoknak eggy a' Szerzője t. i. *Mohammed* Próféta.

gadtuk azt a' fel tételt, mellyet Felséged tetetett minékünk irásban. — A' gyermekek és aſſzonyok erántt való könyörületesſég indít bennünket, annak el fogadására, és annyival inkább, mivel a' Mindenható Iſten előtt tudva vagyon, hogy Felségednek, mint jól tévő Urunknak, ſemmi más tzéllya nintsen abban; hanem, hogy az aſſzonyokon, és a' gyermekeken könyörüllyön. És mivel nyilván való, 's az egéſſz világ előtt tudva lévö dolog, hogy nagy kegyelmeſſégü Felséged, eggy ollyan Úr, a' ki az állhatatoſſághoz ſzokván, ez úttal is kivánja az Oroſz Birodalomnak javát, és, ha Felséged a' réſzünkről való fel tételeket nékünk nem ellenzi, tehát a' bizonyos, hogy Felséged ezen tselekedeténél fogva, nagy lelkű Tsáſzárnéjáért újj könyörgések fognak fel menni az Iſtenhez, és újj áldások fognak arra háromolni. "

(A' néhai *Benderi* Komendánsnak neve *Achmet Basa Muhafitz*. Tsupán a' nagy Úrnak, és ollykor a' *Tatár Kám*-nak ſzokták azt a' titulust adni, mellyel a' *Benderi* Komendáns meg tiſztelte H. *Potemkint.*)

Auſtriai Belgyiom.

A' midőn leg erőſſebben reménylettük vala, hogy Ő Felsége, és a' pártosok között

zött meg fog készülni az eggyesség; és minden el hajlott Városok *II. Jósefet* fogják uralni, miként *Brüſſzel* uralta vólt eddig: éppen akkor ellenkezőképpen fordúlt a' dolog. Mert, el telvén Dec. 11-dikén, a' két réſz között kötött 10 napi fegyver nyúgvás: indúltak a' pártosok egyeneſſen *Brüſſzel* felé — és —

Még az aſſzonyokat is, úgy meg ſzállotta Belgyiomban, a' párt ütésnek lelke, hogy még magok únſzolták, sőt kénſzeritették ezek férjeiket, a' fegyver fogásra. — Eggy Aſſzony, ekként ſzólla tsendes Férjének: Ha még továbbra is veſztégelſz, tudd meg, hogy eggyik kezemmel meg foglak téged ölelni; a' másikkal pedig kardot ütök a' mellyedbe.

Lengyel Orſzág.

Nem tsak más Orſzágok ditsekedhetnek jó Hazafiakkal: vagynak a' Lengyelek között is, kiket arra bír a' nemes ſzív, hogy a' ſzóval való magok nagyzása helyett, valósággal ſegíttsenek Hazájokon. — Ezeknek ſzáma közzűl való Gróf *Malachovſzky*, a' ki az el múlt hónap' végén, 4 ágyúkkal ajándékozta meg az Orſzágot, 's irásban kötelezte mind magát, mind maradé-

dékát, hogy vas bányáikból, 30 mázsa vasat fognak esztendőnként, kartátsokban, golyóbisokban, és bombákban, bé szolgáltatni a' fegyver tartó házba. — Ezen alkalmatossággal, ki öntötte Hazafiúi szivét a' Gróf Úr, eggy beszédében, mellynek e' volt a' bé fejezője: Örömmel adom én, a' Haza óltalmazására, a' mit adok; kész vagyok én e' végre, minden vagyonomat is fel áldozni. Tsak eggy szempillantás vagyon még hátra a' mi szabadításunkra, és ugyan azért haszálni kelletik ezt minékünk: eggy illyen kivánatos hajnalunk, nem tudom, derül e' fel valaha, vagy soha sem!!!

* * *

Mi 10 forint elő pénznél, nem kivántunk többet esztendőre Munkánkért: még is eggy Méltóságos Oberster Úr, 18 forintokat méltóztatott érette le tetetni; sok más jó szivü Hazánkfiai pedig, a' Stempelre nézve, 11 forintokat küldöztek fel. — Mi, ezt a' Haza szeretetéből, 's munkánkal való meg elégedésből származott kegyességet, hálaadó szivvel el fogadjuk; sőt arra kérjük az illyen drága Urakat, kik kérésünket jóságokkal meg előzték, hogy példájok követésére, másokat is fel serkenteni méltóztassanak. Mert a' bizonyos, hogy mi is

a'

a' köz jóra annál többet tehetünk, mennél többet vehetünk. Tenni való igyekezetünkről pedig eddig sints, hiſszük, ſemmi kétstség; 's ezután, még nagyobb mértékben törekedünk azt nyilván valóvá tenni, hogy Hazafiak vagyunk. De igyekezünk ſzemélyleſſen is, azon érdemes Hazánkfiai eránt, háládatoſſágunkat meg bizonyítani, a' kik ſzives igyekezetünket a' ſzoros tartozáson felül is ſegéllik. Erre nézve méltóztaſſanak bennünket tudósítani, a' kik tudásunkon kivül többet küldöttek fel a' rendes elő fizetésnél, a' Pósta kezébe; a' kik pedig ezentúl akarják abbéli ſzereteteket velünk tapaſztaltatni, egyeneſſen hozzánk utasitani a' pénzt, illy boriték irás alatt: à Mr. de *Kerekes*, in der Herrengaſſe Nro. 58. à Vienne.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

Ó *Orsovának* ellenében vagyon a' Dunán való által járás, *Szerviába*. E' végett kéſzült a' Dunának *Szerviai* partján a' Vámház. — Túl ó *Orsován*, az a' hoſſzú palánkolás, melly a' *Cserna* vizen kereſztül, egéſſz *Bertsárova* vagy *Vertsárova* nevü Török faluig van vive, határ válaſzték vólt. — A' *Contumátz* Ház fél óránnyira van, *Supanekhez*; 's majd éppen annyira ó *Orsovához* is. Ebben tartattak vólt, 40 napokig, a' Török Orſzágból jövők a' végett, hogy ha talám pestist hoztak vólna magokkal, az alatt az idő alatt nyavalyájokból ki tiſztúlhaſſanak. Ezt is fel dúlták vólt a' Törökök, az el múlt eſztendőben.

Aug.

Aug. 7-dikén, 's a' benne lévő betegeket, a' seb gyógyítókkal eggyűtt, kardra hányták. — A' viz vétel (*Aquae ductus*, melly a' Rajzolaton, az *n* betű által jelentetik), az a' hosszú árok, mellybe akarták vala venni a' *Cserna* vizét a' Törökök, 1740-dikben, a' midőn a' békesség kötődött, azért; hogy az által magoknak a' *Mehádiai* fördőket, 7 falukkal eggyűtt, el kerithessék: de szándékjokban nem boldogúlhattak. — Az *Allion* hegye sok hellyeken olly meredek, hogy alig tudnak 24 ökrökkel is, eggy hordó bort reá fel vontatni. Tövét a' Duna mossa: de el nem moshatja, mert merő kősziklа. Ugyan ezért, nem lehetett a' miéinknek is itt a' Duna partján tsavargós árkokat hányni. Az *Allion* alatt foly a' *Voditza* patakja a' Dunába. Ez a' patak választotta vólt el a' *Bánátot*, Oláh Országtól. — Hogy *Újj Orsova* olly közel láttzik *Ó Orsovához*, holott majd fél óránnyira feküsznek egymástól, annak az az oka, mivel úgy vagynak le rajzolva, a' mint távolról láttzanak (in perspectiv). Ezen a' tájon, felette veszedelmes a' Dunán való hajókázás, a' sok kősziklák 's örvények miatt. *Újj Orsován* alól esik az úgy neveztetett *Vas Kapu*, törökül *Demirkapi*. Igy nevezik azon helyet, a' hol ama' nevezetes hid vólt, mellyet még *Traján* Tsászár készíttetett a' 2-dik százban. Az emlitett hid ugyan már oda van: hanem a' lábai még most is ki állanak a' Dunából, 's azokban meg törődnek a' Duna habjai, 's olly szörnyű zúgást okoznak, hogy az, egész *Újj Orsováig* el hallik. Egyébaránt, az egész környék igen kies, 's a' ki a' természetnek szépségét illendőképpen tudja betsülni: bé nem telhetik a' nézésével.

Ollyen a' mi jó Fejedelmünk *II. Jósef*, a' ki nyelvünkről olly kegyesen gondolkodik, a' mint tsak ohajthattuk!!! —

24-dik Darab.

Költ *Bétsben*, Dec. 25-dik napján.

* * *

Fel tette hatalmas Tsáſzárunk magában,
Hogy fogyatkozást teſz a' hóld világában,
Ehez már régólta magát kéſzítette,
'S a' két fejű Sasſát felé repítette.
El ment ez a' Követ, magát úgy biztatva,
Hogy általa a' hóld el leſzen bújtatva.
Reménylem, e' dolog ki is telik tőle:
El búvik a' földi hóldvilág előle.
Mert két feje vagyon, 's hogyha eggyik el véſz;
A' másik mérgében még több károkat téſz.
Egy feje téſzi a' tiſztes Németeket,
Tudom, mind a' Világ eſméri ezeket;
A' másik, a' búsúlt árva Magyarokat:
Kár, hogy előre nem tehetém azokat. —
E' Sasnak dereka most *Bánátban* léſzen,
Ott, tudom, különös tsudákat is téſzen.
A' jobb ſzárnya, *Horváth Orſzágra* terjedett,
E' már ſokat is nyert, ſokat is ſzenvedett.
A' balt *Móldva* felett ſzéllyel ki nyújtotta,
A' hóldnak fél ſzárnyát itt le is tsapkotta;
Mert leg főbb Várába képét le feſtette,
Móldvának nagy réſzét hólna alá vette.
Én is e' bal ſzárnynak lévén egy kis tolla,
A' többét el hagyván, ſzóllok hát tsak rólla.
Ez a' ſzárnya teſzi Printz *Coburg* Corpuſát,
E' tartja *Móldvának* nagy réſzébe juſát,
E' fogta meg a' nagy *Móldvai* Hertzeget,

A' ki már bennünket most *Brünben* emleget,
E' verte ki ama' nyakas Törököket
Chotzimból, 's pokolba el kergette őket.
Fáráónínál is minap két hegy között,
Hét ezer Törökkel újra meg ütközött,
Egy maroknyi néppel, 's azt úgy tsúffá tette,
Hogy két záſzlóját is előle el vette.
Illyen 's több dolgokat e' ſzárny tselekedett,
Még *Totrus* partjára le nem telepedett.
Ez a' viz folyik ki *Erdély* Orſzágából,
A' Gránitzon lévő havasok allyából;
Havasok, kőſziklák 's bertzék köztt tévelyeg,
Még a' zajos *Szered* vizibe hempelyeg;
Noha ez némellykor olly kis vizetske is,
Hogy által gázollya egy fiók ketske is:
De ha eſső esik a' havas bértzében,
Jaj annak, ki akkor jár a' közepében:
Morog, mint *Tzerberus*, pokol örvényében,
Embernyi köveket hempelyget mérgében.
Ennek minden pontban lévő váltazása
Véletlen, 's akadályt ſzerző, áradása
Ijjeſztett bennünket az által menéstől,
Vagy ha jobban mondom, a' viſſza jövéstől.
Mert e' durtzás víztől hét, nyoltz mértföld-
nyire,
Ki ér már az ember a' hegyek' ſzélire,
Havasalföldének síkos határára,
Hol akadni előbb *Foksán* Városára.
Sok Török ſzállta meg ennek környékeit,

Jan-

Jantsárok bújkálták ligetes berkeit.
Ezeket is *Putna* vize tartóztatta:
Az is mérges, 's féltek ránk jönni miatta.
Néha által jöttek; de ha észre vettek:
Meg szünt kurázsijok, 's meg vissza siettek.
Végre már meg gyülvén a' sok várakozás,
Rá ununk; mert ülni: ez nem hadakozás.
Egyszer csak hirtelen hidakat csinálunk,
Marsirozunk, 's *Putna* vízig meg sem állunk.
Ott is siettséggel Pontonokat vetünk,
Heverünk; 's egy kevést lovakat étetünk.
Ezer hét száz nyóltzvan kilentznek folytában,
Augusztus hónapnak leg elsö napjában,
Mikor a' szép hajnal lovait fogatta,
'S a' szomorú éjjelt színével oszlatta:
Magunkat a' Török haddal meg láttattuk,
Táborát 's Kastélját újjal mutogattuk.
Ágyúkat ereszténk egymásnak ellene,
Annyira, hogy a' föld alattunk rengene.
A' Török Lovasság sem hevert hijjában:
Sikóltott, mint Sátán, felénk nyargaltában.
Mint mikor töltését a' víz el szaggattya,
Dül, 's zavaros mérgét széllyel hogy oszlattya:
Úgy rohant reánk is e' dühös ellenség,
Hogy sokban majd meg hült már az elevenség.
A' Volontéroknak oszlott seregeket
Meg is nyomta, 's kezdte vagdalni fejeket.

Ezek a' nagy erőt ſoká nem tarthatták,
Az ellenség felé hátokat forgatták.
Ekkor Regementünk Komandirozója
MÉSZÁROS Oberſter fő Parantsolója,
Mint bátor fő Vezér, elől járt 's vezetett,
'S illendő jó ſorban midőn helyheztetett:
Attakot parantsolt fújni Trombitásnak;
Erre mi is mindjárt kiáltunk egymásnak:
Noſſza jó Vitézek! a' pogány vért ontsuk,
Éles ſzablyáinkal kit el érünk, rontsuk.
Ekképp' nagy *Attila* népeit oktatta,
Friſs elevenségre minden nap ſzoktatta.
Mint hires *Nagy Sándor*, melly nagy gyorsasággal,
Ellenség özönét vágta bátorsággal:
Mérges Vitézeink rajta úgy rohannak,
'S a' kit elől útól értek, jaj vólt annak.
Szaladt minden felé, viſſza ſe fordúlva,
Régen vólt a' Török még így meg ſzorúlva.
Még lovunk győzhette, még ki nem fáradtunk:
Vágtuk, 's az el húlttak' hantjain haladtunk.
Ezen a' réſzen eggy puska ſzó ſem zengett;
Hanem minden felé a' kard' vasa pengett.
Tsak eggy ijjedt Török végső ſzükségében,
Lőtt viſſza, az őtet üző ellenében,
Ez is tzélozását ſzerentséſſen tette:
Mind magát 's pajtáſſát véle meg mentette.
Mert úgy belé talált a' bal hüvelykébe:

Hogy

Hogy törtt tsontja mindjárt ki pattant elébe.
Ez az új ſenkinek ſzegény nem árthatott:
Mert ő nem vágott, tsak kantárt igazgatott.
A' jobbal két Török életét el vette,
Még is a' balnak kell ſzenvedni érette.
E' vólt a' Sas ſzárnynak már említett tolla,
Kit akkor egy rongyos Török meg tsúfola.
Azonban bennünket mind viſſza ſzólítnak,
'S a' Város kapuja elébe fordítnak.
Itt a' Jantsárokra menni parantsollyák;
Még jól ki ſem mondják: már ſokan kontzollyák,
Vágják, mint a' kaſzás a' reptze virágot,
'S meg nyomván; úgy küldik rá a' Gyalogságot.
Ezek rajta mennek, ölik 's fojtogattyák;
Várát, 's puskaporos házát gyújtogattyák.
Végtére dél után, mikor két óra vert:
Már akkor a' népünk minden Plattzot meg nyert.
A' ſzép gazdag Lagert, tzifra ſátorival,
A' gyönyörű Kaſtélyt, 10 nagy ágyúival,
Segedelmével az Iſtennek, meg vettük,
'S népét, még tsak eggyet láthattunk, kergettük.
Itt lehetett látni gazdag nyereséget,
Még azon kivül is, a' mi már meg égett.
Itt vólt az igazi *Debretzeni* vásár,
A' Kávé, Malosa, úgy hevert mint a' sár.
Az ezüstös kardot, 's piſztolyt ölre ſzedték,
A' fáin riskását lovakkal etették. —
En ugyan a' prédát végig nem láthattam:
Mert hogy folyt a' vérem, orvoshoz ſzaladtam.

Ez amúgy naggyából bé köté újjomat,
'S ki vévén belőle két meg törtt tsontomat,
Ispotályba küldött, a' több betegekkel,
Itt már most az időt töltöm nyögésekkel.
Kinokat, az igaz, nagyokat szenvedek;
De azoknak súllyok alatt nem tsüggedek.
Mert a' nagy Istennek tettzett így rendelni;
Tereh alatt szokták a' pálmát nevelni.
Ditsőség úttyára töviseket raktak,
A' Múzsák, még mikor *Hélikonon* laktak.
A' ki akar ennek tetejére menni,
Sok szálkát kell addig talpából ki szedni.
Ez életben kivált mindég ezt várhatni:
Vagy fogságba esni, vagy sebben jajgatni.
Nagy neve, pompája biztat koronával:
De ki szúrja szemed' egy kóldus páltzával.
Én hát az Istenre vetem minden gondom,
Ámbár ostorozzon, meg nyúgszom, 's ezt mondom:
Az Úr, a' poharát, a' ki reám mérte,
Áldassék szent Neve hát örökké érte.

Ezen kellemetes Verseknek Szerzője *Fazekas* Mihály Ur, *Tsászár* Húszár Reg. béli Hadnagy. — Irta még Sept. ben, az Ispotályban létében. — Közlötte velünk, a' *Gerletsenii* Táborból, *Dobozy* Lajos Ur, a' fenn nevezett Urnak Tiszti Társa.

Folytatása a' Skutarii Basáról való tudósításnak.

Nov. 3-dikán kerekedett fel osztán a' Basa, 3000-ed magával, és minekutánna, igen nagy űggyel bajjal által verekedett vólna a' meg áradt *Korona* vizén: a' *Dresnik* és *Rakovitza* környékein visgálódott; de nem merte eggy ágyú lövetnyinél közelébb

mutatni magát, a' miéink előtt. Az emlitett napon indúltak, *Sallopeknél* lévő táborokból is valami száz Törökök, a' *Xeliavánál* álló *Ottochàni* őrizetünk felé, és 2 ember veszteségekkel, a' mi elől vigyázóinkat el is verték hellyekről. Mivel e' szerént az ellenség két óldalról akart ellenünk dolgozni: szükségesnek itélte Gen. *Kulnek*, hogy Vitézeit *Xeliavától* el szóllíttsa, 's mind *Priboihoz* takaríttsa, a' keze alatt lévő egéssz népet; mivel *Priboit* könnyebben is lehetett, de inkább is kellett oltalmazni. Gen. *Peharnik* pedig, a' *Rakovitzánál* lévő Stábális Tisztekkel eggyütt, arra határozta magát, hogy a' *Koronán* által jött részét az ellenségnek, reggeli 4 órakor meg támadja, és már ki is vólt tsinálva a' dolog sorja, hogy' 's mint kellyen ellene boldogúlni. De az ellenség magát, még azon éjtszaka vissza vonta; és a' midőn látta, hogy *Rakovitzánál* és *Dresniknél*, nem érheti el jó móddal maga tzélját: Nov. 6-dikán az *Ottochàni* szélek felé forditotta seregének eggy részét; a' másikat pedig *Issachichnál*, és *Passina-Lukánál* hagyta. *Priboit* kivánkozott *Mahmud*, körmei közzé kapni: a' mellyre mindazáltal tsak messziről lövöldöztetett 2 ágyúból, 's hányatta a' bombát, egy mozsárból. A' mi Pattantyúsaink nem tsak közel nem eresztették az ellenséget, hanem végre ágyúit is halgatásra juttatták. De azért helyt álltak a' Törökök, és abban a' hiszemben vóltak, hogy a' Blokházban, és sántzban majd meg fogyatkozik a' miéinknek, mind az enni, mind pedig a' lőnni valójok, 's majd kéntelen kelletlen is fel kell magokat adni.

Gen. *Kulneck* ſejtette, hol jár a' Törökök eſze, 's azért is, mivel elégedendő elesége vólt, hogy meg ne ſzükülyön puskapor 's golyóbis dolgából: rendelést tett, hogy tsak takarékoſſan kell bánni a' lőnni valóval. Nov. 8-dikáig, mind tsak farkas ſzemet néztek egymáſſal a' két ellenkező ſeregek. Mi történt Nov. 8-dikán: már az tudva való. — Midőn látná a' Basa, hogy a' miéink ellen való próbái mind haſzontalanok; 's azonban a' maga, fél mezítelen ſerege, a' bé következett hideg és nedves időben, táborozni tellyesſéggel nem akar többé: ſzedte vette a' ſátor fát, és *Kruppánál*, az *Unnán* kereſztűl, viſſza indúlt. A' folyó viz igen meg áradt, 's a' hidakat mind el ſzaggatta a' viz árja. Azért a' *Máhmud* népe, réſz ſzerént hajókon, réſz ſzerént pedig úſzva kénteleníttetett a' vizen által epitzkelni; nagy veſzteséggel. Az *Unnán* túl, bútsút vett a' Basa, *Boſznia* Kormányozójától, ajánlotta néki a' nálla hátra hagyott embereit, meg igérte, hogy a' jövő tavaſſzal újjra el fog jöni, 's ekként *Belaiskon*, *Poljen*, *Kupresen*, *Duvnon*, *Stollaczon* 's a' t. kereſztűl, ſeregének nagy réſzével eggyütt, *Skutariba* viſſza tért. Meg tsalattatván a' Boſznyákok, *Máhmudba* vetett reménységekben, már moſt igen roſſzúl beſzéllnek felőlle, és a' hátra maradott népén töltik boſſzújokat: úgy hogy ez is ſzemlátomást kezd el tünni, és Boſznyának hátat fordítani.

Az Innepek miatt, most többet nem nyomtattathattunk. — Irásunk' első Szakaſztzának mutató Tábláját, a' Titulusſával eggyütt, rövid időn meg küldjük. —

Vége az *ELSŐ SZAKASZ*-nak.

Költ *PÉTS*-ben, Dec. 29-dikén, 1789.